

BÁCS-KISKUN
M E G Y E I
ÖNKORMÁNYZAT

LEVÉLTÁRA

1956. Bács-Kiskun megyei kronológiája és személyi adattára

1956

**BÁCS-KISKUN MEGYEI KRONOLÓGIÁJA
ÉS SZEMÉLYI ADATTÁRA**

Szerkesztő:
Tóth Ágnes

Az adatgyűjtést végezte:
Orgoványi István, Pető Melinda, Tóth Ágnes

A kronológiát összeállította és az életrajzokat írta:
Orgoványi István, Pető Melinda

Az átdolgozást végezte:
Orgoványi István

A mutatót készítette:
Terenyi Éva

Lektor:
Á. Varga László

Borítóterv:
Zalatnai Pál

Tipográfia:
Varga Judit

2. javított, átdolgozott kiadás

2. kötet

ISBN 963 7236 46 5 ó

ISBN 963 7236 48 1

A kötet megjelenését támogatta:
a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG
MINISZTERIUMA

Nemzeti Kulturális Alapprogram

Kiadó: Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Levéltára
Felelős kiadó: dr. Tóth Ágnes igazgató

Készült: 300 példányban

Nyomdai munkálatok:
ADRIA-PRINT Kft. Kecskemét

1956
BÁCS-KISKUN MEGYEI KRONOLÓGIÁJA
ÉS SZEMÉLYI ADATTÁRA

2. kötet

2. javított, átdolgozott kiadás

Kecskemét, 2001

DUNAVECSEI JÁRÁS

DUNAVECSE

Október 24.

– A járási kiegészítő parancsnokságon általános készültséget rendeltek el, és kiosztották a fegyvereket. Megszervezték a járási pártbizottság védelmét.¹

Október 27.

– Délelőtt 9 órakor tüntetés kezdődött a faluban.²

– Délután 3 órakor gyűlés volt a község főterén, a Petőfi-szobornál. Sarok Antal, a járási pártbizottság első titkára beszédet akart intézni a tömeghez. Egy 16 pontos követelést állított össze, amelyet Gyukity Bódog, az általános iskola tanára felolvasott. A párttitkár „elvtársak” megszólítását a tömeg lehurrogta. Sarok Antal és társai elhagyták a gyűlés helyszínét, és a Hazafias Népfront bevonásával megbeszélést tartottak, amelyen többek között szó volt arról, hogyan akadályozhatnák meg a szovjet emlékmű ledöntését.

– A tüntetők egyik csoportja, köztük Gáspár József, Tóth Mihály, Kiss Gábor, Zsákai Gyula, Vörös Sándor, Dobovánszki Ferenc, Henczes Ernő, Barta István, a szovjet emlékműhöz vonult. A tanácsi vezetők utasítására Tóth Mihály először a márvány emléktáblát akarta kivéni, ebben Zsákai Gyula is segített neki. Vörös Sándor követelte az emlékmű eltávolítását, mert az ő földjén állt. Ezután az emlékművet egy tűzoltóautó segítségével ledöntötték.³ Néhányan behatoltak a tanácsházára, ahol iratokat semmisítettek meg.⁴

– Gutti János és Henczes Ernő vezetésével egy csoport a járási pártbizottság és a DISZ-szervezet épületén lévő táblákat szerelte le, majd eltávolították a vörös csillagokat a földműves-szövetkezet, az OTP épületéről és a bizto-

¹ Hadtörténelmi Levéltár (a továbbiakban HL) 1956-os dokumentációs gyűjtemény (a továbbiakban 1956-os gyűjtemény). A Dunavecsei Járási Kiegészítő Parancsnokság története 1956. október 23-(től) napjainkig. 6/65. őrzési egység (a továbbiakban ő.e.) 347-352. fólió.

² Történelmi Hivatal (a továbbiakban TH) V-150-364. 351.

³ Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Levéltára (a továbbiakban BKMÖL) A Bács-Kiskun Megyei Bíróság iratai 1951-1968. (a továbbiakban XXV. 30.) B 1193/1958. Gutti János és társai pere.

⁴ A Sortűzek című könyv megemlíti, hogy a szabadszállási alakulat riasztóölvésekkel oszlatta szét a dunavecsei tüntetést, de haláleset és sebesülés nem történt. KAHLER Frigyes szerk. 1994. 19.

sító székházáról. A járási könyvtár Sztálin-köteteit is megsemmisítették.⁵ Őri Kiss Gábor a járásbíróság épületéről verte le a Rákosi-címert.⁶

– A járási rendőrkapitányság előtt 200-300 tüntető gyűlt össze. Követelték az államvédelmiek és a rendőrök lefegyverzését.⁷

– Molnár István és Őri Kiss Gábor vezetésével egy kisebb csoport dr. Kolozs Gergely párttag, községi orvos lakásához vonult, annak ablakait betörték.⁸

– Az esti órákban a tömeg egy része a tanácsházához vonult, ahol Sarok Antalt ismét nem engedték szóhoz jutni, sőt fenyegetőleg léptek fel vele szemben, s így ismét kénytelen volt elhagyni a helyszínt. A tüntetésen jelen volt többek között Molnár István is.⁹

– A szabadszállási 44. tüzérezred katonái a környező községekben és Dunavecse járőröztek.¹⁰ A 81. híradószázalajnál Zsemberi István hadnagyot 8 fővel kirendelték a járási pártbizottság védelmére.¹¹

Október utolsó napjaiban

– A járási tanács apparátusából munkástanács alakult, amely igyekezett átvenni a járási tanács vb szerepét. Egyedül a vb elnökét hagyták meg funkciójában, Csaplár József vb-elnökkhelyettest és Gál Imréné titkárt leváltották.¹²

Október 28.

– 11 órakor nagygyűlés volt a Petőfi-szobornál, amelyet sortűzzel oszlattak szét.¹³

– Czár Lajos a járási rendőrség vezetője, Faragó Sándor, aki később a járási nemzeti bizottság elnöke lett és Bíró Géza járási tanácselnök részvételével értekezletet tartottak a nemzetőrség felállítására céljából. November elejéig a járási rendőrkapitányság és a kiegészítő parancsnokság is ellátta

⁵ BKMÖL XXV. 30. B 1193/1958. Gutí János és társai pere.

⁶ TH V-150-364. 356.

⁷ TH V-150-364. 351.

⁸ BKMÖL XXV. 30. B 1043/1957. Őri Kiss Gábor pere.

⁹ Bács-Kiskun Megyei Bíróság írártára (a továbbiakban BKMB) 1724/1958, Keresztes József és társai pere.

¹⁰ HL 1956-os gyűjtemény. A Szabadszállási 44. Tüzérezred története 1956. október 23-tól 1956. december 25-ig. 4/22. ö.e. 288-298. f.ólió.

¹¹ HL 1956-os gyűjtemény. A Szabadszállási 81. Híradószázalaj története. 2/36. ö.e. 438-443. f.ólió.

¹² BKMÖL. A Bács-Kiskun Megyei Tanács Végrehajtó Bizottsága titkárságának iratai. Általános iratok 1950-1973. (a továbbiakban XXIII. 2. c.) 1098/1957.

¹³ HL 1956-os gyűjtemény. 6/65. ö.e. 347-352. f.ólió.

feladatát, Czár Lajos rendőr főhadnagy és Faragó Sándor, a járási nemzeti bizottság elnökének viszonyára az együttműködés volt a jellemző. A járási nemzetőrség vezetője Kovács István honvéd százados kiegészítő parancsnok volt, helyettese Czár Lajos, aki beidézte Gáspár Józsefet és Keresztes Józsefet a rendőrségre, hogy teljesítsenek szolgálatot a nemzetőrségben.¹⁴

– Sarok Antal járási párttitkár közölte Kovács Istvánnal, hogy a kunszentmiklósi pártbizottság jelentése szerint egy teherautón fegyvert szállítanak a felkelők Soltra, hogy az állampusztai rabokat kiszabadítsák. Kovács István ötödmagával tüzelőállást foglalt el a község szélén. Egy óra múlva jött egy autó, amely a jelzés ellenére nem állt meg, mire rálőttek. A kocsit nem fegyvert szállított, hanem a kiskőrösi járási tanács egészségügyi kocsija volt.¹⁵

Október 29.

– Hajnal 2-3 óra között több lövést adtak le a pártházra a szemben levő épületből. 10 órakor több embert is letartóztattak, de mivel nem volt náluk fegyver, elengedték őket. Keller József százados a környező községekbe ment, a községi nemzeti bizottsági választások megfigyelésére.¹⁶

– A Hősök terén újabb tömeggyűlés volt, amelyet Gyukity Bódog nyitott meg, majd elszavalta a Nemzeti dalt. Ezután megválasztották a községi nemzeti bizottságot, amelynek elnöke Gyukity Bódog lett. A nemzeti bizottság tagjai: Faragó Sándor, Kalauz Bertalan, Szántó János, Borbély István, Németh Károly, Kovács Gábor, Péter Pál, Derecskei Gábor.¹⁷ Mayer Imre községi tanácselnök a helyén maradt.¹⁸

– A nemzeti bizottság Derecskei Gábort bízta meg a nemzetőrség szervezésével. November 1-jéig ő volt a testület parancsnoka.¹⁹

Október 30.

– Dr. Csikesz Ferenc, Pöcze Balázs, Illyés Zsigmond és Vass Mihály, a kunszentmiklósi nemzeti bizottság tagjai, Dunavecsere érkeztek, hogy felvegyék a kapcsolatot a járási nemzeti bizottsággal. Ehhez a járási pártbizottság autóját vették igénybe. Útközben Tasson és Szalkszentmártonban is érdeklődtek az események felől, és ahol alakult nemzeti bizottság, onnan egy tagot magukkal vittek. A járási tanácsnál Gál Imréné vb-titkárral foly-

¹⁴ BKMB B 1724/1958. Keresztes József és társai pere.

¹⁵ HL 1956-os gyűjtemény. 6/65. ó.e. 347-352. fólió.

¹⁶ HL 1956-os gyűjtemény. 2/36. ó.e. 438-443. fólió.

¹⁷ TH V-150-364. 352-353.

¹⁸ BKMB B 1724/1958. Keresztes József és társai pere.

¹⁹ TH V-150-364. 353.

tatott beszélgetés alapján úgy értesültek, hogy a járási nemzeti bizottság még nem alakult meg. Ekkor úgy döntöttek, hogy a községekből összehívják a nemzeti bizottsági küldötteket. Felkeresték Apostag, Dunaegyháza, Solt, Harta és Dunatétlen községeket, és este a községek küldötteiből megalakult a járási nemzeti bizottság. Korelnökké Monoki Mihályt választották.²⁰ A bizottságba községenként 1-2 főt delegáltak, elnöke Faragó Sándor lett. Bíró Géza járási és Mayer Imre községi tanácselnök megmaradhatott a tisztségében.²¹ A bizottság a működése idején folyamatosan tartotta a kapcsolatot a szabadszállási, a kunszentmiklósi és a solti nemzeti bizottsággal.

– A járási nemzeti bizottság ülésén megjelenő, a Szabadszálláson állomásozó honvédalakulat tisztjét dr. Csikesz Ferenc kiutasította a teremből.²²

Október 31.

– A járási nemzeti bizottság ülésén a megyei tanács vb küldöttje ismertette a nemzeti bizottságok szerepét és a megyei nemzeti bizottság névsorát. Az ülésen megjelent Sarok Antal, a járási pártbizottság titkára is, aki bejelentette, hogy az újonnan alakult MSZMP képviselőletében részt kíván venni az ülésen. Dr. Csikesz Ferenc felelősségre vonta őt múltbéli tevékenységéért.²³ Szűkebb körű, operatív jellegű bizottságot alakítottak az ügyek intézésére. Küldöttséget állítottak össze a megyei nemzeti bizottsághoz. Tagjává dr. Csikesz Ferencet, Kalauz Bertalant és Monoki Mihályt választották meg.²⁴ A járási nemzeti bizottság határozata alapján elbocsátották Veszeli László tanárt, a járási tanács oktatási osztályának vezetőjét és Csaplár József elnökhelyettesét. A nemzeti bizottság két tagját átküldték a Magyar Nemzeti Bank dunavecsei fiókjához, hogy a pártmunkások fizetését letiltásák. Ezt sikerrel meg is tették.²⁵ Gyukity Bódog javasolta, hogy szedjék össze a funkcionáriusoktól a fegyvereket.²⁶ Kalauz Bertalan követelte, hogy váltsák le, és vegyék őrizetbe a járási rendőrkapitányság vezetőjét.²⁷

²⁰ BKMÖL XXV. 30. B 1072/1957. dr. Csikesz Ferenc és társai pere.

²¹ BKMB B 1724/1958. Keresztes József és társai pere.

²² BKMÖL XXV. 30. B 1072/1957. dr. Csikesz Ferenc és társai pere.

²³ BKMÖL XXV. 30. B 1072/1957. dr. Csikesz Ferenc és társai pere.

²⁴ BKMÖL XXV. 30. B 1072/1957. dr. Csikesz Ferenc és társai pere.

²⁵ BKMÖL Az MSZMP Bács-Kiskun Megyei Bizottságának Archivuma (a továbbiakban MSZMP BKMB Archivuma). 1956-os gyűjtemény. sz.n. irat. A Dunavecsei járás ellenforradalmi eseményei. 1957. február 19.

²⁶ BKMB B 1724/1958. Keresztes József és társai pere.

²⁷ TH V-150-364. 352.

November 1.

- A dunaföldvári laktanyából Szávold Mátyás vezetésével Dunavecseére érkezett 10-12 fegyveres katona, többek között azért is, hogy az egykori ávósokat összeszedjék. Tóth József javaslatára letartóztatták Czár Lajost, a járási rendőrkapitányság vezetőjét, és Dunaföldvárra vitték. Hamarosan azonban elengedték, és másnap este érkezett vissza Dunavecseére.²⁸
- A járási nemzeti bizottság küldötteként Kecskemétre utazott Csikesz Ferenc, Monoki Mihály és Kalauz Bertalan a megyei nemzeti bizottság ülésére. Velük tartott Pöcze Balázs is.²⁹
- 10 órakor a járási és a községi nemzeti bizottság, valamint a kiegészítő parancsnokság vezetősége 100-150 fő jelenlétében megkoszorúzta az első világháborús emlékművet. Molnár Lajos református lelkész a Budapesten elesettekről is megemlékezett.³⁰
- A községi és a járási nemzeti bizottság Kiss Sándor irányításával élelemgyűjtést szervezett a fővárosi felkelők megsegítésére. Kovács Gábor és Guti János is részt vett a gyűjtés megszervezésében, és ezekben a napokban az élelmiszer-szállítmányokkal többször is Budapestre utazott.³¹
- Átalakult a községi nemzetőrség, Derecskei Gábor lemondott a parancsnoki tisztségéről. A nemzetőrségnek tagja volt többek között Barta István, Tóth József, Kiss Gábor, Kovács István, Gáspár József, Keresztes József és Kiss Sándor.³²

November 3.

- Szávold Mátyás és az általa vezetett csoport megjelent Dunavecseén és a rendőrséget lefegyverezte.³³
- A nemzetőrség a szabadszállási híradós zászlóaljtól fegyvereket kapott. 30-40 géppisztolyt és karabélyt vettek át.³⁴
- Összeült a járási nemzeti bizottság, hogy beszámoltassa a járási tanács osztályvezetőit. Elbocsátották Nóniusz Sándor igazgatási osztályvezetőt és Janics Tibor népművelési előadót, mind a ketten kommunisták voltak.³⁵

²⁸ BKMB B 1724/1958. Keresztes József és társai pere.

²⁹ BKMÖL XXV. 30. B 1072/1957. dr. Csikesz Ferenc és társai pere.

³⁰ HL 1956-os gyűjtemény, 6/65. ö.e. 347-352. főlő.

³¹ TH V-150-364. 353.

³² TH V-150-364. 354-358.

³³ BKMB B 1724/1958. Keresztes József és társai pere.

³⁴ HL 1956-os gyűjtemény, 6/65. ö.e. 347-352. főlő.

³⁵ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 1956-os gyűjtemény. sz.n. irat. A dunavecsei járás ellenforradalmi eseményei, 1957. február 19.

– Megalakult az FKgP községi szervezete. Németh Károly, dr. Csetényi Sándor és Samu Károly visszakérte a párt számára a rendőregyesület helyiségét, itt tartották az alakuló ülést. Az SZDP szervezését Kalauz Bertalan intézte.³⁶

November 4.

– A karhatalom elkezdte a fegyverek összegyűjtését. Kovács István százados és Papp Lajos főhadnagy Szalkszentmártonból és Tassról 50-60 fegyvert gyűjtött be.³⁷

November 15.

– A járási nemzeti bizottság utoljára ülésezett. A bizottság hangsúlyozta, hogy a nép bizalmából tölti be a tisztségét, szerepe pedig a rend és a nyugalom biztosítása. Határozatban kérte a megyétől kiküldött Szabó József csoportvezetőt, hogy lépjen érintkezésbe a megyei tanáccsal és a kormányzervekkel, hogy a Szabadszálláson állomásozó honvédalakulatok a községi és járási nemzeti bizottsági tagokat se kérdéseikkel, se „egyéb módon” ne zaklassák.³⁸ Erre a döntésre azért volt szükség, mert a bizottság tevékenysége erre az időre a kommunisták ellentámadásai folytán ellehetetlenült, mivel az állomáshelyére visszatért szabadszállási páncélosalakulattal a háttérben lassan visszaszivárogtak pozícióikba.³⁹

November 21.

– A járási tanács vb-ülést tartott, amelyen Bíró Géza járási vb-elnök és Sarok Antal értékelt az október 23-a óta eltelt időszak eseményeit. A párttitkár támadta Csikesz Ferencet, felelőssé téve a „helyzet elmérgesedéséért”. A járási tanácsba beválasztották Mízsei Erzsébet vb-tagot, aki kijelentette „az elvtársak előtt”, hogy dr. Csikesz Ferencsel nem kíván együtt dolgozni. Az ülésen jelen volt a szovjet katonai parancsnok is, aki elmondta, hogy „a szovjet hadsereg most is azért jött ide, hogy megszabadítsa a magyar népet azoktól a fasiszta elemektől, akik újra a kezükbe akarták venni a hatalmat.”⁴⁰

³⁶ TH V-150-364. 352-353.

³⁷ HL 1956-os gyűjtemény. 6/65. ö.c. 347-352. f.ólió.

³⁸ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 1956-os gyűjtemény. sz.n. irat. Jegyzőkönyv a járási nemzeti bizottság 1956. november 15-i üléséről.

³⁹ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 1956-os gyűjtemény. sz.n. irat. A Dunavecsei járás ellenforradalmi eseményei. 1957. február 19.

⁴⁰ BKMÖL A Dunavecsei Járási Tanács Végrehajtó Bizottságának iratai. Vb-ülések jegyzőkönyvei 1951-1970. (a továbbiakban XXIII. 252.) 1956. november 21-i ülés jegyzőkönyve.

December 1.

– A dunavecsei járásban egy bizottság – amelynek tagjai a megyei tanács részéről Stankovics Mátyás és Sebő Gyula, valamint Oláh Pál és Heller Ferenc járási vb-tagok voltak – felmérte a járási tanácsnál és a községekben a forradalom idején a tanácsi vezetők körében beállt változásokat. Így a vb-nek javasolták a lemondatott Csaplár József járási vb-elnökhelyettes felmentését, valamint a volt nemzeti bizottság javaslata alapján Gál Imréné leváltását.⁴¹

Csetényi Sándor dr.: Dunavecsén született 1913. május 9-én. Anyja neve Pejtsik Ilona. Iskolai végzettsége jogi egyetem. Foglalkozása könyvelő. Korábban főszolgabíró, majd ügyvéd volt. A forradalom alatt részt vett a megmozdulásokban, követelte a szovjet csapatok kivonását és a kommunista vezetők eltávolítását. Szervezte az FKgP újjáalakítását, amire november 3-án került sor. A párt számára visszakérte a rendőregyesület helyiségét. Nem indult ellene eljárás.⁴²

Derecskei Sándor: Dunavecsén született 1894. július 3-án. Anyja neve Varga Zsuzsanna. Iskolai végzettsége 6 elemi. Foglalkozása földműves. A forradalom alatt a nemzeti bizottság megbízásából szervezte a nemzetőrséget, amelynek november 1-jéig a parancsnoka is volt. Nem indult ellene eljárás.⁴³

Faragó Sándor: Dunavecsén született 1915. december 20-án. Anyja neve Halász Livia. Iskolai végzettsége érettségi. A forradalom alatt részt vett a felvonulásokon, egyik alkalommal beszédet is tartott. Részt vett a járási nemzeti bizottság szervezésében, és október 30-án a testület elnökévé választották. Nem indult ellene eljárás.⁴⁴

Gáspár József: 1921. június 21-én született Dunavecsén, anyja neve Kancsár Erzsébet. Foglalkozása segédmunkás. A forradalom ideje alatt nemzetőri szolgálatot teljesített. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. november 25-én 1 év börtönbüntetésre ítélte, aminek végrehajtását 3 évre felfüggesztette.

Guti János: 1924. január 17-én született Gyergyóvitron (Románia). Anyja neve Magyar Veronika. Gépkocsivezetőként dolgozott az Autóközlekedési

⁴¹ BKMÖL A Bács-Kiskun Megyei Tanács Végrehajtó Bizottsága titkárságának iratai. Titkos ügykezelésű iratok 1950-1971. (a továbbiakban XXIII, 2. a.) sz.n. irat 1956. Jelentés a Dunavecsei járásban működő bizottság tapasztalatairól. 1956. december 1.

⁴² TH V-150-364. 353

⁴³ TH V-150-364. 353.

⁴⁴ TH V-150-364. 352.

Vállalatnál, a forradalom előtt pedig télesztag volt, de 1956 őszén kilépett. Részt vett a községben a hatalmi szimbólumok eltávolításában, a járási könyvtárból Henczes Ernő nevű társával kihordták a Sztálinnal kapcsolatos könyveket és a sárba dobták, ezenkívül több ízben szállított Budapestre élelmiszert. 1956. március 6-án közbiztonsági őrizetbe vették. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. december 20-án 1 év 8 hó börtönbüntetésre és 3 év jogvesztésre, valamint 500 Ft vagyonelkobzásra ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. június 19-én 10 hónapra leszállította a börtönbüntetés és 2 évre a jogvesztés idejét.

Gyukity Bódog: 1923. november 26-án született Felsőszentivánon, anyja neve Pataricza Magdolna. Elvégezte a Pedagógiai Főiskolát, 1956-ban a Dunavecsei Általános Iskola ének szakos tanára volt. Részt vett az október 27-i gyűlésen. A párttitkár által összeállított 16 pontos követelést Gyukity Bódog olvasta fel. Megnyitotta az október 29-i nagygyűlést, elszavalta a Nemzeti dalt, majd a nemzeti bizottság elnökévé választották. Az október 31-i ülésen javasolta a fegyverek összeszedését. A tanácsok visszaállításáról szóló rendelet után lemondott tisztról. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. december 3-án 10 hó börtönbüntetésre ítélte, amelyet 3 évre felfüggesztett. A Legfelsőbb Bíróság 1959. október 26-án hozott döntése szerint az 1959. 12. tvr. értelmében kegyelmet kapott.

Henczes Ernő: 1919. december 9-én született Lajosmizsén. Anyja neve Gózon Borbála. Négy polgárit végzett, segédmunkás volt Sztálinvárosban. Részt vett a hatalmi szimbólumok eltávolításában, majd a járási könyvtár Sztálin-könyveinek kihajigálásában. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. december 20-án 1 év 2 hó börtönbüntetésre, 3 év jogvesztésre és 400 Ft vagyonelkobzásra ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. június 19-én a börtönbüntetés idejét 8 hónapra, a jogvesztést pedig 2 évre mérsékelte.

Kalauz Bertalan: Tiszapalkonyán született 1891. november 24-én. Anyja neve Farkó Zsófia. Iskolai végzettsége 2 gimnázium. Foglalkozása kalaposmester. A forradalom alatt részt vett a megmozdulásokban, tagja lett a járási nemzeti bizottságnak. Követelte a járási rendőrkapitány leváltását, a nemzetőrség megszervezését. Szorgalmazta az SZDP újjáalakítását. A megtorlás során preventív őrizetbe vették.⁴⁵

Keresztes József: 1917. január 12-én született Dunavecse. Anyja neve Gercsics Erzsébet. 6 elemít végzett, segédmunkásként dolgozott. A forradalom idején szolgálatot teljesített a Czár Lajos által szervezett nemzetőrségben. 1957. július 19-től előzetes letartóztatásban volt. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. november 25-én 1 év 6 hó börtönbüntetésre, 2 év jogvesztésre és 500 Ft vagyonelkobzásra ítélte.

⁴⁵ TH V-150-364. 352.

Kovács István: Tamásiban született 1913. május 22-én. Anyja neve Varga Erzsébet. Iskolai végzettsége 4 polgári. 1945 előtt csendőr törzsőrmester volt. A forradalom alatt részt vett Dunavecseán a tüntetéseken, követelte a rendőrség leszerelését, és a kommunisták leváltását. Tagja lett a nemzetőrségnek. A megtorlás során Kistarcsára internálták.⁴⁶

Molnár István: 1919. június 25-én született Gelsén. Anyja neve Gódor Teréz. Az ipariskola 2 osztályát végezte el, a forradalom idején földművelésből élt. Részt vett a Petőfi-szobornál a tüntetésen, majd a községi orvos elleni fellépésben. 1957. szeptember 24-én vették rendőrhatalósági őrizetbe, majd előzetes letartóztatásban volt. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. november 6-án 8 hónap börtönbüntetésre és 300 Ft vagyonekobzásra ítélte.

Németh Károly: Dunavecseán született 1897. augusztus 10-én. Anyja neve Takács Julianna. Iskolai végzettsége 6 elemi. Foglalkozása földműves. A forradalom alatt tagja lett a nemzeti bizottságnak, és szervezte az FKgP újjáalakítását. Nem indult ellene eljárás.⁴⁷

Őri Kiss Gábor: 1903. május 15-én született Dunavecseán. Anyja neve Bözse Erzsébet. 4 elemi végzett, foglalkozása révész. Részt vett az október 27-i tüntetésen és a dr. Kolozs Gergely elleni megmozdulásban. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. november 6-án 10 hó börtönbüntetésre, 1 év jogvesztésre és 400 Ft vagyonekobzásra ítélte. A Legfelsőbb Bíróság a fellebbezését 1959. március 24-én elutasította.

Samu Károly: Dunavecseán született 1892. május 22-én. Anyja neve Hege-düs Lidia. Iskolai végzettsége 4 elemi. Foglalkozása földműves. A forradalom alatt részt vett Dunavecseán a tüntetéseken, a rendőregyesület vezetőjétől követelte a kisczardapárt régi helyiségének a visszaadását. Nem indult ellene eljárás.⁴⁸

Tóth József: 1902. április 9-én született Kunszentmiklóson. Anyja neve Marányi Julianna. Hat elemi végzett, földművelésből él. A forradalom idején szabadult ki a Váci Országos Börtönből, ahol más ügyből kifolyólag töltötte a büntetését. Szerepet játszott Czár Lajos járási rendőrkapitány letartóztatásában, amikor a Dunavecseán megjelenő dunaföldvári katonák figyelmét felhívta Czár Lajos ávós múltjára. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. november 25-én 6 év börtönbüntetésre, 6 év jogvesztésre, valamint teljes vagyonekobzásra ítélte.

Tóth Mihály: 1907. február 18-án született Vértesszőlősen. Anyja neve Farkas Julianna. 6 elemi végzett, foglalkozása kőfaragó. A forradalom nap-

⁴⁶ TH V-150-364, 356.

⁴⁷ TH V-150-364, 353.

⁴⁸ TH V-150-364, 353.

jaiban megbízást kapott a tanácsházán, hogy a szovjet emlékműről a márványtáblát vesse ki. Ez ugyan nem sikerült, de az emlékművet ledöntötték, és forradalom alatti cselekményéért iparigazolványát megvonták tőle. 1957. május 10-én került előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. november 13-án 6 hó börtönbüntetésre és 2 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság új eljárás lefolytatására utasította a Kecskeméti Megyei Bíróságot, az új ítéletben az előzetesben töltött idővel kitöltöttnek vették a börtönbüntetést.

Váradai István: 1912-ben született, anyja neve Pákolitz Viktória. 1956-ban a Dunavecsei Járási Rendőrkapitányság bünyügyi alosztályának vezetője volt. A forradalom alatt a rendőrség forradalmi bizottságának vezetője lett, utasította az őrsöket, hogy engedelmessékedjenek a községi forradalmi bizottságoknak. 1957. június 15-én fegyelmi úton elbocsátották.⁴⁹

Vörös Sándor: 1911. március 17-én született Dunavecsén, anyja neve Kontra Zsófia. 2 polgárit és kereskedelmit végzett, segédmunkás volt a forradalom idején. Aktívan közreműködött a községi szovjet emlékmű eltávolításában, mivel az az ő egykor kisajátított földjén állt. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. december 19-én 1 év 10 hó börtönbüntetésre, 600 Ft vagyonek kobzásra és 5 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. június 19-én hozott végzésében új eljárás lefolytatására utasította az elsőfokú bíróságot, amely 1958. november 13-án 1 év 6 hó börtönbüntetésre és 3 év jogvesztésre ítélte.

Zsákai Gyula: Szalkszentmártonban született 1930. szeptember 7-én. Anyja neve Török Erzsébet. Iskolai végzettsége 6 elemi. Foglalkozása alkalmi munkás. A forradalom alatt részt vett Dunavecsén a szovjet emlékmű ledöntésében, a vörös csillagok eltávolításában és a begyűjtési hivatal anyagainak elégetésében. Kapcsolatot tartott a sztálinvárosi felkelőkkel. Nem indult ellene eljárás.⁵⁰

Zsákai László: Szalkszentmártonban született 1934. március 30-án. Anyja neve Török Erzsébet. Iskolai végzettsége 4 elemi. A forradalom alatt részt vett a sztálinvárosi harcokban. Dunavecsére ment, és több kommunista vezetőt el akart távolítani a községből. A megtorlás során 6 év börtönbüntetésre ítélték.⁵¹

⁴⁹ Szakolczai Attila tájékoztatása alapján. BM személyzeti osztály 53-588/1958. A belügyminiszter 16-os parancsa alapján 1957. június 15-i hatállyal a fontosabb beosztásokból elbocsátottak névsora.

⁵⁰ TH V-150-364. 357.

⁵¹ TH V-150-364. 357.

APOSTAG

Október 26.

– Tüntetés kezdődött a faluban. Elterjedt a hír, hogy három embert letartóztattak, mert forradalmi követelésekkel léptek fel a tanácsházán. Farkas Sándor, Ösztöke Sándor és Nyári János a tanácsházán tartózkodott, és hamarosan bement Horváth Lajos, Szabados Sándor, Koós Jenő és Slezák József is. Követeléseket állítottak össze, majd lediktálták a gépírónőnek. A petíciót elküldték a kormánynak, ezután pedig engedélyt kértek Kenesei Sándor vb-elnöktől a tüntetés megtartására.⁵²

Október 27.

– Az esti órákban Horváth Sándor kezdeményezésére felvonulás volt a községben. A tömeggel tartott Kenesei Sándor községi vb-elnök is. A tüntetők Katona László iskolaigazgató (MKP-, majd MDP pártvezetőségi tag és a HNF helyi vezetője) lakásához tartottak. A tömegeből sokan követelték a leváltását. Koós Jenő, Ihász János, Kutasi Gábor, Ösztöke Sándor, Slezák József, Szabados Sándor, Török István, Tóth Károly és Nyári János⁵³ a lakásba is behatolt, ahonnan a népharagtól tartó Katona László és a felesége már előzőleg elmenekült. A feleségét megtalálták Hernádi Nándor evangélikus lelkész házában, aki próbálta a tömeget nyugalomra inteni. Katona Lászlónét kérdőre vonták a férje felől, azután bevitték a tanácsházára, ahonnan később hazaengedték. A következő napokban több ízben próbálták Katona Lászlót előkeríteni, de nem sikerült, mert csak december 19-én tért vissza Apostagra.⁵⁴

– Horváth Lajos, Sebestyén János és Egegi Ferenc a könyvtárból és a földműves-szövetkezet boltjából a szovjet írók könyveit kihordta, és elégette.⁵⁵

– A tüntetők Trencsényi Ferenc, Szabados Sándor, Komáromi Lajos részvételével elégették a begyűjtési iratokat is.⁵⁶

Október 29.

– Megalakult a nemzeti bizottság, elnökévé Kenesei Sándor vb-elnököt választották. Tagok: Nyári János, Slezák József, Slezák László, Kőhegyi Mi-

⁵² BKMÖL XXV. 30. B 893/1958. Koós Jenő és társai pere.

⁵³ TH V-150-364. 372.

⁵⁴ BKMÖL XXV. 30. B 893/1958. Koós Jenő és társai pere.

⁵⁵ BKMÖL XXV. 30. B 80/1958. Horváth Lajos és társai pere.

⁵⁶ TH V-150-364. 374-375.

hály, Balogh János, Szendrődi Nándor, Takács János, Váczi Ferenc, Farkas Béla, Koós Jenő és Varga Gyula.⁵⁷ A bizottság kétszer ülésezett.⁵⁸

– Török István, Wingelmann József, Kutasi Gábor és Tóth Károly Valentényi Sándor lakásán kereste Katona Lászlót, de nem találták ott.⁵⁹

Október vége

– Váczi Ferenc és Farkas Béla tagja lett a községi nemzetőrségnek.⁶⁰

*

Egegi Ferenc: 1938. december 27-én született Bakszegen (Románia). Anyja neve Bödör Ilona. 5 elemiit végzett, foglalkozása péksegéd. 1956. október 27-én két társával együtt az apostagi járási könyvtárból és a földműves-szövetkezet boltjából elvitték a szovjet írók könyveit és elégették. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. január 25-én megszüntette ellene a büntetőeljárást.

Farkas Sándor ifj.: 1938. május 5-én született Jánoshalmán. Anyja neve Szili Janka. Segéd munkás foglalkozású. Október 26-án a tanácsházán részt vett a kormánynak elküldött követelések összeállításában, majd az azt követő tüntetésen Katona László volt iskolaigazgató keresésében.⁶¹

Horváth Lajos: 1941. július 22-én született Esztergomban. Anyja neve Takács Katalin. 8 általánost végzett, segéd munkás volt a Ferroglobus Gyártmányértékesítő Vállalatnál. Október 26-án megjelent az apostagi földműves-szövetkezet kocsmájában. Itt már egy nagyobb csoportosulás gyűlt össze. Azt a hírt hallották, hogy három személy le van tartóztatva, mert a tanácsházán forradalmi követelésekkel léptek fel a tanácselnökkel szemben. A hír nem volt igaz, Ösztöke Sándor, Nyári János és Farkas Sándor éppen a gépirónőnek diktálták a szovjet katonák kivonását is követelő petíciójukat. Ezt azután Koós Jenő és Horváth Lajos vitte el a postára és elküldték a kormánynak. Október 27-én Apostagon a déli órákban két társával együtt a helyi könyvtár és a földműves-szövetkezet szovjet könyveit semmisítették meg. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. november 12-én 1 év felfüggesztett börtönbüntetésre ítélte.

⁵⁷ TH V-150-364. 372-374.

⁵⁸ BKMÖL XXIII. 2. c. 1098/1957.

⁵⁹ BKMÖL XXV. 30. B 893/1958. Koós Jenő és társai pere.

⁶⁰ TH V-150-364. 373.

⁶¹ BKMÖL XXV. 30. B 893/1958. Koós Jenő és társai pere. Az öt ért retorziókról nem áll adat rendelkezésre. Az ügyész indítványozta ügyének elkülönítését, mert az 1958. november 10-én megtartott nyilvános tárgyaláson nem jelent meg, mivel katonai szolgálatra vonult be.

Ihász János: 1921. szeptember 8-án született Szabadkán (Jugoszlávia). Anyja neve Horváth Julianna. Fűtőként dolgozott a MÁV-nál. Részt vett az október 26-i tüntetésen és azt követően a népharag elől menekülő Katona László keresésében. Az 1958. november 10-i Kecskeméti Megyei Bíróság tárgyalásán nem jelent meg, a péceli MÁV-kórházban kezelés alatt állt.

Kenesei Sándor: Szalkszentmártonban született 1929. január 1-jén. Anyja neve Gyenes Zsófia. Foglalkozása földműves. 1956-ban a községi tanács vb elnöke volt. A forradalom alatt részt vett a tüntetésen, majd a községi nemzeti bizottság elnökének választották. Nem indult ellene eljárás.⁶²

Koós Jenő: 1932. január 20-án született Budapesten. Anyja neve Kiss Rozália. Apja foglalkozása asztalosmester. 7 elemít végzett, szakmája kovács. Részt vett az október 26-i felvonuláson, majd társaival bement Katona László házába, ahol egy fenyegető levelet hagyott az elszökött iskolaigazgatónak, a feleségét pedig a tanácsházára kísérte. Ezt követően még két esetben kereste Katona Lászlót. 1958. február 11-én vették őrizetbe. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. november 12-én 1 év 8 hó börtönbüntetésre, 3 év jogvesztésre és 500 Ft vagyonekobjzásra ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1959. február 23-án jóváhagyta az elsőfokú ítéletet.

Kutasi Gábor: 1920. június 28-án született Dunavecseán. Anyja neve Nagy Borbála. 6 elemít végzett, foglalkozása földműves. Részt vett az október 26-i tüntetésen és azt követően a népharag elől menekülő Katona László keresésében. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. november 12-én 1 év felfüggesztett börtönbüntetésre és 500 Ft vagyonekobjzásra ítélte.

Ösztöke Sándor: 1936. november 1-jén született Apostagon. Anyja neve Szanka Rózsa. Október 26-án a tanácsházán részt vett a kormánynak felküldött követelések megfogalmazásában, majd az azt követő tüntetésen és Katona László keresésében. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. november 12-én 1 év 4 hó börtönbüntetésre, 3 év jogvesztésre és 500 Ft vagyonekobjzásra ítélte, amit a Legfelsőbb Bíróság 1959. február 23-án jóváhagyott.

Sebestyén János: 1939. szeptember 17-én született Apostagon. Anyja neve Saller Zsuzsanna. 6 elemít végzett, foglalkozása földműves. 1956. október 27-én két társával együtt az apostagi járási könyvtárból és a földműves-szövetkezet boltjából elvitték a szovjet írók könyveit és elégették. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. január 25-én megszüntette ellene a büntető-eljárást.

Slezák József: 1936. szeptember 11-én született Apostagon, anyja neve Zakar Erzsébet. Részt vett az október 26-i tüntetésen és azt követően a népharag elől menekülő Katona László keresésében. A Kecskeméti Megyei

⁶² TH V-150-364, 371.

Bíróság 1958. november 12-én 2 év 6 hó börtönbüntetésre, 3 év jogvesztésre és 500 Ft vagyonekobjzásra ítélte, amit a Legfelsőbb Bíróság 1959. február 23-án jóváhagyott.

Szabados Sándor: 1928. április 8-án született Apostagon. Anyja neve Inhoff Magdolna. Részt vett október 26-án a tanácsházán összeállított követelések megfogalmazásában és Budapestre küldésében, majd az azt követő tüntetésben és Katona László keresésében. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. november 12-én 1 év 4 hó börtönbüntetésre, 3 év jogvesztésre és 1000 Ft vagyonekobjzásra ítélte. A Legfelsőbb Bíróság ezt jóváhagyta.

Torok István: 1919. december 13-án született Apostagon. Anyja neve Déri Ilona. 6 elemi végzett, foglalkozása földműves. Részt vett az október 26-i tüntetésen és azt követően a népharag elől menekülő Katona László keresésében. 1956. október 27-én Tóth Károllyal, Kutasi Gáborral és Wingelmann Józseffel Valentényi Sándor lakására mentek, mert azt hallották, hogy Katona ott van, de nem találták meg. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. november 13-án 1 év felfüggesztett börtönbüntetésre és 500 Ft vagyonekobjzásra ítélte.

Tóth Károly: 1919. január 26-án született Dunavecseán. Anyja neve Gulyás Mária. 6 elemi végzett, foglalkozása juhász és földműves. Részt vett az október 26-i tüntetésen és azt követően Katona László keresésében. 1956. október 27-én Kutasi Gáborral és Wingelmann Józseffel Valentényi Sándor lakására mentek, mert azt hallották, hogy Katona ott van, de nem találták meg. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. november 13-án 1 év felfüggesztett börtönbüntetésre és 500 Ft vagyonekobjzásra ítélte.

Wingelmann József: 1910. október 25-én született Veszprémben. Anyja neve Tóth Teréz. Foglalkozása földműves. Részt vett október 26-án a népharag elől menekülő Katona László keresésében. Társaival Valentényi Sándor lakására ment, mert azt hallották, hogy Katona ott van, de nem találták meg. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. november 12-én 1 év felfüggesztett börtönbüntetésre és 500 Ft vagyonekobjzásra ítélte.

DUNAEGYHÁZA

Október 27.

– Soltról felkelők érkeztek. A hatósági szervek kiküldték Dunaegyházára Petrovics János államvédelmi tisztet, aki értesítette a tanácselnököt a solti csoport érkezéséről. A solti felkelők közül Hermanovszki Ferenc felszólította Petrovicsot fegyverének átadására, amit azonban utóbb visszakapott. A tanácsházán elégették a begyűjtési iratokat.⁶³

– Ifj. Benkovics Imre, ifj. Medveczki Dániel, Szabados Lajos, Magyar Mária, Martonovics László és Magyar János behatolt a pártirodába, elégették a pártiratokat, a Lenin-szobrot és a vörös csillagot megsemmisítették, a magyar zászlóból kivágták a Rákosi-címert. A Sztálin utcában eltávolították az utcanévtáblákat.⁶⁴

Október 30.

– Reggel gyűlés volt a Gazdakörben, ahol Váczi János, az FKgP korábbi elnöke tartott beszédet. A gyűlés után kidoboltatta a faluban, hogy délután megválasztják a nemzeti bizottságot.⁶⁵

– A község főterén gyűlés volt, amelyen nemzeti bizottságot választottak. A testületnek 9 tagja volt, elnökévé Hroncsik Imrét választották. Határoztak a nemzetőrség felállításáról, amelynek Mogyorosi János lett a parancsnoka, Petitler József pedig a parancsnokhelyettese. Élelmiszergyűjtést szerveztek a főváros megsegítésére. A tanács vb vezetői részt vettek a bizottság ülésein.⁶⁶

Október vége

– Mogyorosi János helyett Vászón Béla lett a nemzetőrség parancsnoka. Vászón Béla őrséget állított a postához, a Terményforgalmi Vállalat raktárához és a szövetkezeti bolthoz. Parancsot adott a községben felbukkanó kiszabadult rabok előállítására.⁶⁷

⁶³ BKMÖL XXV, 30. B 1313/1957. fk. Hermanovszki Ferenc és társai pere.

⁶⁴ TH V-150-364, 403.

⁶⁵ TH V-150-364, 406.

⁶⁶ BKMÖL XXIII 2. c. 1098/1957.

⁶⁷ TH V-150-364, 407.

November eleje

– Megkezdődött a pártok újjászervezése. Az SZDP-t Rakitai János és Novotnik Ferenc alakította meg.

November folyamán

– Petrik Zsuzsanna a Sztálinvárosba induló munkásokat sztrájkolásra szólította fel.⁶⁸

*

Hroncsik Imre: Dunaegyházán született 1913. október 23-án. Anyja neve Szabados Lídia. Foglalkozása csizmadia. A forradalom alatt a községi nemzeti bizottság elnökévé választották. A megtorlás során preventív őrizetbe vették.⁶⁹

Miklán János: 1913. április 27-én született Dunaegyházán. Anyja neve Szurma Mária. Az október 30-i nemzeti bizottság választására összejött gyűlésen szidalmazta a gyűlésen ugyancsak részt vevő Szepesvári János MDP-titkárt. 1957. március 7-én került közbiztonsági őrizetbe, azt követően előzetes letartóztatásba.⁷⁰

Mogyorosi János: Dunaegyházán született 1909. január 18-án. Anyja neve Kiss Hermína. Foglalkozása segédmunkás. 1945 előtt csendőr volt. A forradalom alatt a községi nemzetiség parancsnoka volt. A megtorlás során hét napig preventív őrizetben volt.⁷¹

Novotnik Ferenc: 1915. december 30-án született. Anyja neve Pillanyer Klára. Foglalkozása csőszerelő. A forradalom alatt tagja lett a községi nemzeti bizottságnak, részt vett az SZDP újjáalakításában. Nem indult ellene eljárás.⁷²

Rakitai János: Dunaegyházán született 1928-ban. Anyja neve Kollár Erzsébet. Iskolai végzettsége 8 általános. Foglalkozása villanyszerelő. A forradalom alatt tagja lett a községi nemzeti bizottságnak, és szervezte az SZDP-t. Részt vett a főváros megsegítésére szervezett élelembegyűjtésben. Nem indult ellene eljárás.⁷³

⁶⁸ TH V-150-364. 405.

⁶⁹ TH V-150-364. 404.

⁷⁰ BKMÖL XXV. 30. B 849/1957. Miklán János peré. A peranyag hiányossága miatt a szankciókról nincs tudomásunk.

⁷¹ TH V-150-364. 405.

⁷² TH V-150-364. 405.

⁷³ TH V-150-364. 404.

Váczi János: Dunaegyházán született 1920. január 24-én. Anyja neve Kollár Zsuzsanna. Foglalkozása szijgyártó. A koalíciós időkben az FKgP községi elnöke volt. 1956. október 30-án gyűlést hívott össze a Gazdakörbe, utána pedig kidobolta a faluban, hogy délután megválasztják a nemzeti bizottságot. A megtorlás során internálták.⁷⁴

Vászon Béla: Dunaegyházán született 1918-ban. Anyja neve Juhász Rozália. Iskolai végzettsége 6 elemi. Foglalkozása rendőr törzsőrmester. A forradalom kitörésekor Budapesten teljesített szolgálatot. Október végén hazatért, és a községi nemzetőrség parancsnoka lett. Nem indult ellene eljárás.⁷⁵

DUNATÉTLEN

Október 27.

– Soltról fegyveresek érkeztek a faluba. A körzeti megbízottat lefegyverezték, majd felszólították a lakosságot, hogy alakítsanak nemzeti bizottságot. Elfoglalták a tanácsházát, és eltávolították a vörös csillagokat a középületekről.⁷⁶

Október 28.

– Kalapos János behatolt a pártszékházba és a begyűjtési hivatalba, és megsemmisítette az iratokat.⁷⁷

– Szilágyi Sándor felelősségre vonta Madách József alapszervi párttitkárt.⁷⁸

Október 30.

– Megalakult a községi nemzeti bizottság, elnöke Szinger Antal lett. Tagok: Rohoska Pál, Ocsenás József, Juhász János, Narozsnyik Mihály, Mézszáros Pál, Melkvi Ferenc, M. Varga István, Hegedűs József, Csövári Mihály, Kurucz Pál, Szvoren István és Bényei Mihály. A járási nemzeti bi-

⁷⁴ TH V-150-364. 406.

⁷⁵ TH V-150-364. 407.

⁷⁶ TH V-150-364. 408.

⁷⁷ TH V-150-364. 411.

⁷⁸ TH V-150-364. 412.

zottságnál Narozsnyik Mihály, Ocsenás József és Rohoska Pál képviselte a községet.⁷⁹

– Tóth Lajos tanácselnököt a község lakosságának akaratával egybehangozón a vb visszahívta állásából. Helyére Szinger Antalt, a vb titkárát nevezték ki. A községi vb együttműködött a nemzeti bizottsággal.⁸⁰

Október 31.

– A nemzeti bizottság elbocsátotta Nagy Zsigmondné volt vb-titkárt és Halász Ferenc MDP-tagot. A Terményforgalmi Vállalat raktárában lévő gabonát kiosztották a lakosoknak.⁸¹

November eleje

– Rohoska Pál felszólította Benyeda államvédelmista őrmestert, hogy hagyja el a községet.⁸²

November 21.

– A községi tanács vb ülésén részt vett a nemzeti bizottság képviseletében M. Varga István, Mészáros Pál, Ocsenás József, Rohoska Pál és Szvoren István.⁸³

*

Narozsnyik Mihály: Dunatetőtlenben született 1936. szeptember 29-én. Anyja neve Krizsó Julianna. Iskolai végzettsége 8 általános. A forradalom alatt tagja lett a községi nemzeti bizottságnak, és küldöttnek választották a járási nemzeti bizottsághoz. Nem indult ellene eljárás.⁸⁴

Ocsenás József: 1910. február 8-án született, anyja neve Szabó Anna. Iskolai végzettsége 5 elemi. Foglalkozása földműves. A forradalom alatt tagja lett a községi nemzeti bizottságnak, és küldöttnek választották a járási nemzeti bizottsághoz. Nem indult ellene eljárás.⁸⁵

⁷⁹ TH V-150-364. 410-411.

⁸⁰ BKMÖL Dunatetőtlen Nagyközség Tanácsának iratai. Végrehajtó bizottsági jegyzőkönyvek 1950-1957. (a továbbiakban XXIII. 722. b.) Az 1956. november 19-i és 1957. január 2-i ülések jegyzőkönyvei. A vb 1956. november 21-i ülésén a nemzeti bizottság képviseletében megjelentek M. Varga István, Mészáros Pál, Ocsenás József, Rohoska Pál és Szvoren István.

⁸¹ TH V-150-364. 408-409.

⁸² TH V-150-364. 410.

⁸³ BKMÖL XXIII. 722. b. Az 1956. november 19-i és 1957. január 2-i ülések jegyzőkönyvei.

⁸⁴ TH V-150-364. 410.

⁸⁵ TH V-150-364. 410.

Rohoska Pál: Kiskőrösön született 1903. március 10-én. Anyja neve Herkl Zsuzsanna. Iskolai végzettsége 6 elemi. Foglalkozása földműves. A forradalom alatt tagja lett a községi nemzeti bizottságnak, és küldöttnek választották a járási nemzeti bizottsághoz. Benyeda ávós őrmestert eltávolította a faluból. Nem indult ellene eljárás.⁸⁶

Szinger Antal: 1924. november 25-én született. Anyja neve Zetner Margit. Iskolai végzettsége 4 középiskola. Foglalkozása kisiparos. A forradalom alatt a községi nemzeti bizottság elnökévé választották. Felszólította a Duna Téesz vezetőségét, hogy írásban nyilatkozzanak, akarnak-e a téesz tagjai maradni. Ezután a téesz feloszlott. Nem indult ellene eljárás.⁸⁷

HARTA

Október 26.

– Deák Zoltán kezdeményezésére tüntetés kezdődött a községben. A tüntetők, köztük Demeter Zsigmond, ledöntötték a szovjet emlékművet, és eltávolították a középületekről a kommunista jelképeket. Az MDP-székházról levették a vörös csillagos táblát.⁸⁸

Október 27-28.

– Krenács főhadnagy, a szabadszállási 44. tüzérezred tisztje azt a parancsot kapta, hogy járőreivel menjen Miklapusztára az ottani állami gazdaságba és akadályozza meg az 1500 rab kiszabadítását. Az állami gazdaságot Fekete K. Sándor főhadnagy és Váradi Imre főhadnagy vezetésével két szakasz védte. Hajnali 3-kor Krenács főhadnagy meg is érkezett Miklapusztára, délelőtt 10-kor pedig visszaindult Szabadszállásra. Harta és Solt között két szökött rabot fogtak el, Solt előtt további négyet. Solton elfogtak egy Oroszlányról szökött rabot, akinél fegyver volt. Az egyik rab elmondta ezt az egyik katonának, a fegyveres rab előrántotta fegyverét, mire a katonák lelőtték.⁸⁹

⁸⁶ TH V-150-364, 410.

⁸⁷ TH V-150-364, 409-410.

⁸⁸ TH V-150-364, 392.

⁸⁹ HL 1956-os gyűjtemény. 4/22. ö. e. 288-298. fólió.

Október 29.

- Nemzeti bizottság alakult, amelynek 30 tagja volt. Keresztes Pétert választották a testület elnökévé.⁹⁰ Tagja lett a testületnek többek között Palotai Gyula evangélikus lelkész, Füzesi János földműves, Gerényi Salamon tanító, Müller Ferenc iskolaigazgató és Szurma János kovács is. A nemzeti bizottság egyszer ülésezett, Gál Gáborné vb-elnökhelyettest eltávolították a posztjáról.⁹¹
- A rendőrségi körzeti megbízottat is bevonva megalakult a nemzetőrség. A testület a rend és a nyugalom megőrzését tekintette céljának.⁹²

November eleje

- Füzesi János elkezdte szervezni az FKGP megalakítását.⁹³

*

Deák Zoltán: 1930-ban született, foglalkozása agronómus. A Hartai Lenin Téészben dolgozott. 1956. október 26-án tüntetést szervezett a községben, vezetésével ledöntötték a szovjet emlékművet, és eltávolították a középületekről a kommunista jelképeket. Nem indult ellene eljárás.⁹⁴

Demeter Zsigmond: A forradalom idején 65 éves, és 1945 előtt katonatiszt volt századosi rangban. 1956-ban földnyilvántartó volt a községi tanácsnál. Október 26-án részt vett a tüntetésen, követelte a tanács vezetőinek leváltását. Fiával együtt felelősségre vonta Holba József 1919-es veteránt. A megtorlás során 5 napig vizsgálati fogságban volt, majd rendőri felügyelet alá helyezték.⁹⁵

Füzesi János: Hartán született 1912. október 24-én. Anyja neve Frits Mária. Iskolai végzettsége 6 elemi. Foglalkozása földműves. A községi legeltetési bizottság elnöke volt. A forradalom alatt tagja lett a községi nemzeti bizottságnak, és szervezte a kisgazdapártot. Nem indult ellene eljárás.⁹⁶

Keresztes Péter: Bakszegen (Románia) született 1900-ban. Anyja neve Kárdos Veronika. 1945 előtt csendőr volt. A forradalom alatt a községi nemzeti bizottság elnöke lett. November 4-e után a községi tanács vb elnökének választották.⁹⁷

⁹⁰ TH V-150-364. 393.

⁹¹ BKMÖL XXIII. 2. c. 1098/1957.

⁹² TH V-150-364. 393.

⁹³ TH V-150-364. 394.

⁹⁴ TH V-150-364. 397.

⁹⁵ TH V-150-364. 397.

⁹⁶ TH V-150-364. 394.

⁹⁷ TH V-150-364. 393.

Müller Ferenc: 1922. november 26-án született, anyja neve Túrke Ágnes. Iskolai végzettsége tanítóképző. Foglalkozása iskolaigazgató. Később gazdálkodásból élt. A forradalom alatt tagja lett a községi nemzeti bizottságnak.⁹⁸

Palotai Gyula: Hartán született 1903. április 28-án. Anyja neve Gauter Terézia. Iskolai végzettsége teológiai egyetem. Foglalkozása evangélikus lelkész. A forradalom alatt tagja lett a községi nemzeti bizottságnak. Nem indult ellene eljárás.⁹⁹

Szurma János: Dunaegyházán született 1915. május 24-én. Anyja neve Weber Erzsébet. Iskolai végzettsége 6 elemi. Foglalkozása kovács. A forradalom alatt tagja lett a községi nemzeti bizottságnak. Nem indult ellene eljárás.¹⁰⁰

KUNADACS

Október 26.

– Pintér János és Jurás János vezetésével körülbelül 15 tüntető követelte a tanácsházán, hogy a vezetők küldjenek táviratot a kormánynak, a begyűjtési hivatal megszüntetése és a többpártrendszer bevezetése érdekében. Utána Ribánszki Istvánt, a begyűjtési hivatal vezetőjét eltávolították a tanácsházáról.¹⁰¹ A tüntetők ezután eltávolították a kommunista jelképeket a középületekről.

Október 27.

– Pintér János és társai elmentek Jámbor János iskolaigazgatóhoz, és kényszerítették, hogy menjen velük a tanácsházára. Ezután követelték a Szabadság Téesz feloszlását, az abba bevitt államosított javak visszaadását, és az iskolaépület visszaadását eredeti tulajdonosának.¹⁰²

Október 28.

– Pergel József és két társa, Ország István és Janovics Pál a tanácsházán kérték Kerék Károly tanácselnököt a pártiroda kulcsának átadására, amit

⁹⁸ TH V-150-364. 394.

⁹⁹ TH V-150-364. 393.

¹⁰⁰ TH V-150-364. 395.

¹⁰¹ TH V-150-364. 413.

¹⁰² TH V-150-364. 414.

Kerék Károly megtagadott. Pergel és társai később feltörték a pártirodát, onnan könyveket és személyi nyilvántartó lapokat vittek ki, és égettek el.¹⁰³

November 24.

– A község lakosságával összhangban a tanács vb jóváhagyta Kovács József vb-elnök elmozdítását. Helyette Sztanó Ferenc vb-titkárt javasolták az elnöki funkcióba.¹⁰⁴

*

B. Pergel József: 1919. július 10-én született Tatárszentgyörgyön. Anyja neve Simon Katalin. 4 elemít végzett, foglalkozása földműves. 1956. október 28-án Pergel József két társával együtt a tanácsházán tartózkodott, ahol kérték Kerék Károly tanácselnököt a pártiroda kulcsának átadására, amit az nem teljesített. Kerék Károly elmondása szerint feltörték a pártiroda ajtaját, onnan kivittek 12-14 db könyvet, személyi nyilvántartó kartonokat és 20-23 db tagdíj-befizetési lapot, amit elégettek. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. február 7-én 1 év börtönbüntetésre, 400 Ft vagyonekobzásra és 2 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. október 3-án a börtönbüntetést 6 hónapra leszállította és végrehajtását 3 évre felfüggesztette, a mellékbüntetést mellőzte.

Janovics Pál: 1908. november 9-én született Kunszentmiklóson. Anyja neve Paulovics Julianna. 6 elemít végzett, önálló földműves. 1956. október 28-án harmadmagával behatolt a pártirodába, miután a tanácselnök megtagadta a kulcsok átadását. A pártirodából kivittek és elégettek néhány könyvet, személyi nyilvántartó kartonokat és párttagdíj-fizetési lapokat. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. február 7-én 1 év 2 hónap börtönbüntetésre, 500 Ft vagyonekobzásra és 2 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. október 3-án a börtönbüntetést 8 hónapra leszállította és végrehajtását 3 évre felfüggesztette, a mellékbüntetést mellőzte.

Jurás János: Kerekegyházán született 1909. október 21-én. Anyja neve Berényi Mária. Foglalkozása földműves. A forradalom alatt részt vett a községbeli megmozdulásokban, a vörös csillagok és más kommunista jelképek eltávolításában.¹⁰⁵

¹⁰³ BKMÖL XXV. 30. B 1677/1957, B. Pergel József és társai pere.

¹⁰⁴ BKMÖL Kunadacs Község Tanácsának iratai. Végrehajó bizottsági jegyzőkönyvek 1950-1970. (a továbbiakban XXIII. 746. b.) Az 1956. november 24-i és az 1956. december 20-i vb-ülés jegyzőkönyve.

¹⁰⁵ TH V-150-364, 414.

Ország István: 1914. október 27-én született Tatárszentgyörgyön. Anyja neve Fekete Katalin. 6 elemi-t végzett, foglalkozása földműves. 1956. október 28-án harmadmagával behatolt a pártirodába, miután a tanácselnök megtagadta a kulcsok átadását. A pártirodából kivittek és elégettek néhány könyvet, személyi nyilvántartó kartonokat és párttagdíj-fizetési lapokat. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. február 7-én 1 év börtönbüntetésre, 400 Ft vagyonekobzásra és 2 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. október 3-án a börtönbüntetést 6 hónapra leszállította és végrehajtását 3 évre felfüggesztette, a mellékbüntetést mellőzte.

Pintér János: Ladánybenén született 1909-ben. Anyja neve Cigány Magdolna. Foglalkozása földműves. A forradalom alatt részt vett a községbeli megmozdulásokban, a vörös csillagok és más kommunista jelképek eltávolításában.¹⁰⁶

KUNPESZÉR

Október 28.

– Halász Antal tanító vezetésével a diákok felvonultak, és a tanácsháza előtt elénekelték a Himnuszt és a Szózatot, majd elszavalták a Nemzeti dalt.¹⁰⁷

Október vége

– Nemzeti bizottság alakult, amely a későbbiekben többször ülésezett, határozatainak hozatalánál minden esetben kikérve a községi vb véleményét. Eltávolították posztjáról a tanácselnököt, amit a járási tanács is jóváhagyott.¹⁰⁸

KUNSZENTMIKLÓS

Október 26.

– Délután Kuti Imre kezdeményezésére tüntetés kezdődött a községben. A tanácsháza homlokzatáról eltávolították a vörös csillagot, elzavarták a községi párttitkárt, lerombolták a szovjet emlékművet. Az emlékmű ledöntésében részt vett Pócze Balázs, Barna Sándor, Szabó István, Kuti Imre és Er-

¹⁰⁶ TH V-150-364. 414.

¹⁰⁷ TH V-150-364. 413.

¹⁰⁸ BKMÓL XXIII. 2. c. 1098/1957.

dei László. Bujdosó István követelte az egyik honvéd századostól, hogy vegye le a sapkájáról a vörös csillagot. A tüntetők elfoglalták a községi pártirodát, és Konczi István, Márkus József, Keleti Lászlóné, Czirok István,¹⁰⁹ valamint Kripóczki Rezső, Bognár Gyula, Hörömpő Ká-roly, Bujdosó István és Vásárhelyi Károly itt is eltávolította a kommunista jelképeket.¹¹⁰

– Bujdosó István a rendőrség előtt álló Szabadság-szobrot összetörte.¹¹¹

– Egy csoport megkísérelt bemenni a gimnáziumba, hogy felelősségre vonja Pátkai Imre igazgatót, amiért az nem engedte, hogy a diákok részt vegyenek a megmozdulásokban. Ezt az akciót dr. Csikesz Ferenc megakadályozta.¹¹²

– Az esti órákban gyűlés volt a tanácsházán. A felkelők egy csoportja felkereste a lakásán Halász Ferencné vb-elnököt, és a gyűlésen lemondatták. Bekísérték a tanácsházára Balogh Józsefnét, az MDP alapszervezetének elnökét is, akit be akartak számoltatni az elmúlt időben kifejtett tevékenységéről. Miután ő is lemondott, Konczi István, Csikesz Ferenc és még két ember hazakísérte.¹¹³ Kijelölték a nemzeti bizottságba beválasztandó tagokat. Ezek között voltak olyanok is, akik nem voltak jelen, például dr. Szilágyi Árpád ügyvéd és Mucsi Szabó Gyula iskolaigazgató, őket utóbb értesítették. A tanácskozás ideje alatt a térre katonákból álló csoport érkezett. Parancsnokuk Fekécs százados volt. Szlama László megtámadta Fekécs századost, és egy pumpával leütötte.¹¹⁴ A katonák sortüzet adtak le, a feszült helyzetben Csikesz Ferenc a hangosbemondón nyugalomra intette a tömeget.¹¹⁵

– A tanácsháza 10. számú termében este kilenc óra tájban kb. 30-an gyűltek össze, az ülést Kutí Imre nyitotta meg. A gyűlésen leváltották a községi tanács vb elnökét, a helyére Illés Zsigmond volt községi bírót választották meg.¹¹⁶ Csikesz Ferenc felolvasta az ifjúság követeléseit tartalmazó kiáltványt. Megjelent a teremben Fekécs százados, mint a szabadszállási rendfenntartó osztag parancsnoka. Nézeteltérés támadt közte és dr. Csikesz Ferenc között a százados sapkáján levő vörös csillag miatt, mire Csikesz Ferenc lemondta a másnapi nagygyűlésen való részvételét, hozzáfűzve, hogy amíg a százados a bizottságban van, addig ő abban nem működik. Az ülésen megtárgyalták a tagosítás során állami tulajdonba került földterületek

¹⁰⁹ BKMÖL XXV. 30. B 995/1957. Bujdosó István és társai pere.

¹¹⁰ TH V-150-364. 359-366.

¹¹¹ TH V-150-364. 365.

¹¹² BKMÖL XXV. 30. B 1072/1957. dr. Csikesz Ferenc és társai pere.

¹¹³ BKMÖL XXV. 30. B 995/1957. Bujdosó István és társai pere.

¹¹⁴ TH V-150-364. 365.

¹¹⁵ BKMÖL XXV. 30. B 1072/1957. dr. Csikesz Ferenc és társai pere.

¹¹⁶ TH V-150-364. 363.

visszaadásának mikéntjét. A közbiztonsággal kapcsolatosan Endrédi István szólalt fel, és javasolta a rendőrség megerősítését.¹¹⁷

– Ezekben a napokban történt, hogy a Bösztöri Állami Gazdaság központi üzemegységében Dolmány László levitte a gépműhelybe rádióját és azon a Szabad Európa adását hallgatták.¹¹⁸

– Papp Nándor művezető vezetésével a Tejüzem dolgozói is eltávolították az üzem területéről a vörös zászlókat.¹¹⁹

Október 27.

– A községi tanács tanácstermében nagygyűlésre került sor, amelyet Pöcze Balázs nyitott meg, majd dr. Csikesz Ferenc mégis ünnepi beszédet mondott.¹²⁰

Október 28.

– Megalakult a 35 tagú nemzeti bizottság. Elnökévé dr. Csikesz Ferencet választották, és ő lett a községi tanács vb elnöke is. Erről telefonon tájékoztatta Bíró Bélát, a járási tanács vb elnökét, aki közölte vele a 10-es számú tanácstörvényre hivatkozva, hogy a döntés törvénytelen. Csikesz Ferenc viszont a tanácstörvény érvényességét kérdőjelezte meg.¹²¹ A nemzeti bizottság elnökhelyettese Pöcze Balázs, titkára Illés Zsigmond lett.¹²² Többek között tagja lett a nemzeti bizottságnak Liptai István, Vass Mihály, Csiki Nándor, dr. Szilágyi Árpád, dr. Jakab Miklós, Farkas László, G. Fülöp Imre, Barna Sándor, Szabó István, Alács István.

– A gazdaságba érkezett Csikai Imre főgépész, aki elmondta, hogy járt Budapesten, és részt vett a kecskeméti tüntetéseken is.¹²³

Október 29.

– Ülést tartott a nemzeti bizottság, amelyen elhatározták a földműves-szövetkezetek, állami vállalatok és népboltok anyagkészletének a felleltározását. Ezt a tevékenységet dr. Szilágyi Árpád irányította.¹²⁴ A felvásár-

¹¹⁷ BKMÖL XXV. 30. B 1072/1957. dr. Csikesz Ferenc és társai pere.

¹¹⁸ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 1956-os gyűjtemény. sz.n. irat. Ellenforradalmi tevékenység ismertetése a Bösztöri Állami Gazdaságban. 1957. május 10.

¹¹⁹ BKMÖL XXV. 30. B 291/1958. Papp Nándor pere.

¹²⁰ BKMÖL XXV. 30. B 1072/1957. dr. Csikesz Ferenc és társai pere.

¹²¹ BKMÖL XXV. 30. B 1072/1957. dr. Csikesz Ferenc és társai pere.

¹²² TH V-150-364. 359.

¹²³ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 1956-os gyűjtemény. sz.n. irat. Ellenforradalmi tevékenység ismertetése a Bösztöri Állami Gazdaságban. 1957. május 10.

¹²⁴ TH V-150-364. 363.

lasi láz megelőzése érdekében vásárlási könyvek bevezetését tervezték. Csikesz Ferenc indítványozta, hogy vegyék fel a kapcsolatot a járási nemzeti bizottsággal.¹²⁵

Október 30.

– Dr. Csikesz Ferenc társaival Dunavecseire ment, ahol elkezdtek szervezni a járási nemzeti bizottságot.¹²⁶

Október vége

– Daubner György Csikesz Ferentől kért segítséget a Sütőipari Vállalat Munkástanácsának megalakításához. Tóth Mihály igazgatónak kijelentette, hogy kommunisták nem kerülhetnek be a munkástanácsba. A testület végül csak decemberben alakult meg, és párttagok is bekerültek.¹²⁷

November 1.

– A községi nemzeti bizottság nemzetőrség felállítását határozta el, amelynek parancsnokává Endrédi Istvánt választották meg. Helyettese Csiki Nándor lett.¹²⁸ Tagja lett a nemzetőrségnek Barna Sándor és Szabó István is. Csikesz Ferenc és Endrédi István a rendőrsre ment, ahol Papp Ferenc rendőr főhadnaggyal közölték a nemzetőrség megalakítását. Dr. Csikesz Ferenc a rendőrsöt Endrédi István parancsnoksága alá helyezte, és elrendelte Szél János rendőr főhadnagy azonnali leszerelését, akivel közölték a döntést, és elvették oldalfegyverét. Ezután Endrédi István a községben levő két államvédelmi tiszt, Borbély József és Csík László letartóztatására kapott utasítást, ami meg is történt, de két nap múlva szabadon bocsátották őket azzal, hogy naponta kötelesek jelentkezni Endrédi Istvánnál. Intézkedtek a DISZ és a MÖHOSZ tulajdonában levő felszerelések igénybevételéről is.¹²⁹

– A Bösztöri Állami Gazdaságban Udvardi Sándor, Szirmai László, Csikos Ferenc, Demény János, Rausch Erzsébet, Szent Imre és Kardos Bálint részvételével elkezdődött az ideiglenes munkástanács szervezése. Elnökévé Molnár Ferencet választották. Első gyűlésükön döntöttek az igazgató, Borbély Sándor azonnali leváltásáról, a helyébe Udvardi Sándort választot-

¹²⁵ BKMÖL XXV. 30. B 1072/1957. dr. Csikesz Ferenc és társai pere.

¹²⁶ BKMÖL XXV. 30. B 1072/1957. dr. Csikesz Ferenc és társai pere.

¹²⁷ BKMÖL XXV. 30. B 1108/1957. Daubner György pere.

¹²⁸ TH V-150-364. 363.

¹²⁹ BKMÖL XXV. 30. B 1072/1957. dr. Csikesz Ferenc és társai pere.

ták. Eltávolították Oszvald László főagronómust, Szántosi János főállattenyésztőt és Tompai János függetlenített párttitkárt.

– Kovács Béla a rádión keresztül felhívást adott közre a kiszgazdapárt újjászervezéséről, amelynek során Udvardi Sándor, Csikos Ferenc, Demény János és Szirmai László jártak minden üzemegységben és a tanyákon. Délután 2 órakor 120 fő részvételével került sor az alakuló gyűlésre. Szirmai László elnökölt, Udvardi Sándor pedig felolvasta a párt programját.¹³⁰ A párt újjászervezésében G. Fülöp Imre, korábbi kiszgazda országgyűlési képviselő is részt vett.¹³¹

November 2.

– Halász Ferenc, akinek felesége a községi tanács vb elnöke volt, megjelent Csikesz Ferencnél, és a községbe való visszatérésük lehetősége felől puhatolózott. Csikesz Ferenc közölte vele, hogy erről a nemzeti bizottság dönthet, de ő a személyi biztonságukért a felelősséget nem vállalja.¹³²

November 4.

– A Böszötrői Állami Gazdaság két dolgozója, Walter Gyula és Mizsei Béla levverte a kunszentmiklói vasútállomáson levő vörös csillagot.¹³³

November 5.

– Endrédi István, a nemzetőrség parancsnoka lemondott.¹³⁴

December 19.

– A községben az újjáépített szovjet emlékművet újra megrongálták.¹³⁵

*

Bujdosó István: 1928. december 12-én született Budapesten. Anyja neve Bujdosó Rozália. Négy elemi végzett, géplakatos foglalkozású, az orosz-lányi szénbányákban dolgozott mint gépmester. Részt vett az október 26-i ta-

¹³⁰ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 1956-os gyűjtemény. sz.n. irat. Ellenforradalmi tevékenység ismertetése a Böszötrői Állami Gazdaságban. 1957. május 10.

¹³¹ TH V-150-364. 360.

¹³² BKMÖL XXV. 30. B 1072/1957. dr. Csikesz Ferenc és társai pere.

¹³³ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 1956-os gyűjtemény. sz.n. irat. Ellenforradalmi tevékenység ismertetése a Böszötrői Állami Gazdaságban. 1957. május 10.

¹³⁴ HEGEDŰS B. András főszerk. 1996. I. köt. 216.

¹³⁵ KAJÁRI, Erzsébet szerk. 1997. 147.

nácsháza előtti tüntetésen, és az ott megjelenő honvéd századost felszólította, hogy távolítsa el sapkájáról a csillagot. Vezette azt a megmozdulást, amelynek során egy csoport betört a pártházba, és ott iratokat hajigáltak szét, és égettek el. 1957. július 15-én rendőrhatalósági őrizetbe, 1958. október 19-én előzetes letartóztatásba vették. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1959. június 8-án 1 év börtönbüntetésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1959. november 2-án 1 év 4 hónap börtönbüntetésre és 2 év jogvesztésre, valamint 300 Ft vagyonek kobzásra súlyosbította az ítéletet.

Csikesz Ferenc dr.: 1919. szeptember 9-én született Laskón (Horvátország), anyja neve Vinczi Etelka. Apja tanító volt. 1942-ben szerzett bölcsész diplomát a debreceni egyetemen. Különböző iskolákban tanított, majd a Bács-Kiskun Megyei Tanács oktatási osztályára került tanulmányi felügyelőnek. Innen helyezték át a Kunszentmiklósi Állami Gimnáziumba. Október 23-án Budapesten tartózkodott. A kunszentmiklósi nemzeti bizottság és a községi tanács vb forradalom alatt választott elnöke volt. Aktív szerepet fejtett ki a járási nemzeti bizottság megszervezésében és annak megakadályozásában, hogy a forradalmi szervezetekbe kommunisták bekerüljenek. Amikor Dunatétlen községben a járási nemzeti bizottság küldötteinek választásán a jelenlevők között találta a kunszentmiklósi párttitkárt, Andrási Ferencet, kritikus szavakkal illette, és az el is távozott a helyszínről. Javasolta Bíró Géza járási tanácselnök leváltását, és szerepe volt a kunszentmiklósi ávosok letartóztatásában is. Kritikus helyzetekben viszont mindig nyugalomra intett. 1957. március 11-én közbiztonsági őrizetbe, majd június 1-jén előzetes letartóztatásba vették. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. december 6-án 10 év börtönbüntetésre, 10 év jogvesztésre és teljes vagyonek kobzásra ítélte. A Legfelsőbb Bíróság a börtönbüntetést 1958. október 28-án 6 évre enyhítette, a mellékbüntetéseket változatlanul hagyta.

Csiki Nándor: 1899-ben született. Anyja neve Herszl Izabella. Iskolai végzettsége tanítóképző. Foglalkozása tanító. A forradalom alatt tagja lett a községi nemzeti bizottságnak, a községi nemzetőrség parancsnokhelyettesévé is megválasztották. Nem indult ellene eljárás.¹³⁶

Czirok István ifj.: Kunszentmiklóson született 1938. december 14-én. Anyja neve Pálinkó Borbála. Iskolai végzettsége 8 általános. Foglalkozása géplakatossegéd. 1956. október 26-án részt vett a kunszentmiklósi tüntetésen, társaival együtt a pártirodából eltávolította a kommunista jelképeket. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. október 29-én 8 hónap börtönre és 300 Ft vagyonek kobzásra ítélte, a végrehajtást 3 évre felfüggesztette.

Daubner György: 1901. október 28-án született Orosházán. Anyja neve Dvorák Gizella. Érettségit végzett, csaposként dolgozott a MÁV utasellátó

¹³⁶ TH V-150-364, 363.

vállalatánál. A forradalom ideje alatt számos alkalommal kommunistaellenes és a Kádár-kormányt el nem ismerő kijelentéseket tett. Felvetette a Sütőipari Vállalatnál a munkástanács megalakításának kérdését, ami végül nem történt meg. 1957. július 17-től előzetes letartóztatásban volt. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1 év 8 hó börtönbüntetésre, 3 év jogvesztésre és 800 Ft vagyonekobzásra ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. szeptember 22-én a börtönbüntetést 8 hónapra leszállította.

Endrédi István: 1908. november 4-én született Temesváron (Románia). Anyja neve Mauritz Erzsébet Elza. A Ludovika Akadémián végzett, a forradalom idején adóügyi előadó volt a Dunavecsei Járási Tanács V.B. pénzügyi osztályán. A nemzetőrség parancsnoka volt Kunszentmiklóson. Letartóztatta Borbély József és Csík László volt ávos tiszteket, utóbb hazabocsátotta őket a feltétellel, hogy mindennap jelentkezzenek nála. Intézkedett a DISZ és a MÖHOSZ felszerelésének igénybevételéről, bár nem sikerült az ott levő fegyvereket megszerezni, mert előzőleg elszállították. A földműves-szövetkezet vezetőjétől, Salamon János párttagtól egy pisztolyt vett el. 1957. február 20-án vették közbiztonsági őrizetbe, május 1-jén előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. december 6-án 6 év börtönbüntetésre, 8 év jogvesztésre és teljes vagyonekobzásra ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. október 28-án 3 év börtönbüntetésre, 5 év jogvesztésre és 1000 Ft vagyonekobzásra ítélte.

G. Fülöp Imre: Kunszentmiklóson született 1897. november 2-án. Anyja neve Selyem Lídia. Iskolai végzettsége 4 gimnázium. Foglalkozása állatorvos, de földművelésből élt. 1945 után kisközgyűlési képviselő volt. A forradalom alatt tagja lett a községi nemzeti bizottságnak, és kivette a részét a kisközgyűlést újjászervezéséből is. Nem indult ellene eljárás.¹³⁷

Hörömpő Károly: 1914. július 31-én született Szabadszálláson. Anyja neve R. Varga Mária. Foglalkozása vasutas. 1956. október 26-án részt vett a pártház feldúlásában, és a tanácselnökönő lemondatását követelő csoporttal behatolt Halász Ferencné lakására, akit felelősségre vontak. 1957. július 13-án vették előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. október 29-én 7 hó börtönbüntetésre, 1 év jogvesztésre és 500 Ft vagyonekobzásra ítélte, amelyet 1958. november 3-án kelt végzése alapján jogerőre emelt.

Illés Zsigmond: Kunszentmiklóson született 1897. szeptember 10-én. Anyja neve Bernáth Lídia. Iskolai végzettsége 2 gimnázium. 1956. október 26-án a községi tanács vb elnökévé választották. Október 28-án a községi nemzeti bizottság titkára lett. Nem indult ellene eljárás.¹³⁸

¹³⁷ TH V-150-364. 360.

¹³⁸ TH V-150-364. 363.

Keleti Lászlóné (Kiss Mária): Kunszentmiklóson született 1933. május 2-án. Anyja neve Kopp Mária. Iskolai végzettsége közgazdasági technikum. Foglalkozása pénzügyi előadó. 1956. október 26-án részt vett a kunszentmiklói tüntetésen, társaival együtt a pártirodából eltávolította a kommunista jelképeket. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. október 29-én 9 hónap börtönre, 600 Ft vagyonekobjzásra és 1 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1959. november 2-án mentesítette a büntetés hátralévő részének letöltése alól.

Konczi István: Tószegen született 1897. május 3-án. Anyja neve Judisics Sára. Iskolai végzettsége 4 polgári. Foglalkozása segédmunkás. 1945 előtt csendőr főtörzsörmeister volt. A forradalom alatt részt vett Kunszentmiklóson a tüntetéseken és a felvonulásokon. Társaival behatolt a pártházba, és onnan eltávolította a kommunista jelképeket. 1958. augusztus 19-e és augusztus 22-e között rendőrhatalósági őrizetben, 1958. szeptember 28-a és 1959. április 9-e között közbiztonsági őrizetben volt. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1959. június 20-án 1 év 4 hónap börtönre, 1000 Ft vagyonekobjzásra és 2 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1959. november 2-án 2 év börtönre 1000 Ft vagyonekobjzásra és 4 év jogvesztésre súlyosbította az ítéletet.

Kuti Imre: 1920. május 26-án született Kunszentmiklóson. Anyja neve Komlósi Eszter. Lakatos szakmát szerzett, a forradalom idején a Dunavecsei Földműves-szövetkezetnél dolgozott mint üzemágvezető. Részt vett a szovjet emlékmű eltávolításában. Az október 27-i gyűlést ő nyitotta meg a tanácsházán, beszédet mondott a Petőfi-szobornál is, amelyben nemzeti bizottság alakítását javasolta. Október 28-án megrongálta az OTP-fiók épületén levő címert ábrázoló táblát. 1957. február 18-tól volt előzetes letartóztatásban. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. november 6-án 2 év 6 hó börtönbüntetésre, 500 Ft vagyonekobjzásra és 5 év jogvesztésre ítélte, amit a Legfelsőbb Bíróság 1959. február 3-án 1 év 9 hó börtönbüntetésre és 3 év jogvesztésre enyhített.

Lukácsi Péter: Kunszentmiklóson született 1905. november 1-jén. Anyja neve Nagy Julianna. Iskolai végzettsége 4 gimnázium. Foglalkozása lakatos. A forradalom alatt részt vett Kunszentmiklóson a tüntetéseken és a felvonulásokon. Társaival behatolt a pártházba, és onnan eltávolította a kommunista jelképeket. Október 28-án tagja lett a községi nemzeti bizottságnak. Nem indult ellene eljárás.¹³⁹

Márkus József: Kunszentmiklóson született 1927. február 4-én. Anyja neve Dudás Eszter. Iskolai végzettsége 6 elemi. Foglalkozása MÁV-alkalmazott. A forradalom alatt részt vett Kunszentmiklóson a tüntetéseken és a

¹³⁹ TH V-150-364. 361.

felvonulásokon. Társaival behatolt a pártházba, és onnan eltávolította a kommunista jelképeket. Október 28-án tagja lett a nemzeti bizottságnak. 1957. július 13-a és 1958. január 27-e között előzetes letartóztatásban volt. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. október 29-én 6 hónap börtönre, 500 Ft vagyonek kobzásra és 1 év jogvesztésre ítélte.

Papp Nándor: 1921. április 5-én született Szentkozmadombján. Anyja neve Nagypál Viktória. 6 elemi végzettségű. Foglalkozása tejüzemi vezető. Október 26-án a tejüzemben részt vett a szovjet zászló szétszaggatásában. 1958. január 18-án vették előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. május 28-án bizonyítottság hiányában felmentette.

Pöcze Balázs: Szabadszálláson született 1919. október 9-én. Anyja neve Becker Róza. Iskolai végzettsége 4 polgári. Foglalkozása szabó. A forradalom alatt részt vett a szovjet emlékmű ledöntésében, majd a községi nemzeti bizottság titkárává választották. Részt vett a járási nemzeti bizottság szervezésében. Nem indult ellene eljárás.¹⁴⁰

Szilágyi Árpád dr.: Marosillyén (Románia) született 1898. október 30-án. Anyja neve Gállfi Rozália. Iskolai végzettsége jogi egyetem. Foglalkozása ügyvéd. A forradalom alatt tagja lett a községi nemzeti bizottságnak, és vezetője lett annak a munkacsoportnak, amelynek a községhez tartozó gazdasági szervezetek vagyonának a felmérése volt a feladata. Nem indult ellene eljárás.¹⁴¹

Vásárhelyi Károly: Budapesten született 1929. május 22-én. Anyja neve Schürlein Jusztina. Iskolai végzettsége 4 gimnázium. Foglalkozása raktárvezető. A forradalom alatt részt vett Kunszentmiklóson a tüntetéseken és a felvonulásokon. Társaival behatolt a pártházba, és onnan eltávolította a kommunista jelképeket. 1957. július 13-a és 1958. január 27-e között előzetes letartóztatásban volt. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. október 29-én 1 év 2 hónap börtönre, 800 Ft vagyonek kobzásra és 2 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1959. november 2-án elutasította a fellebbezését.

¹⁴⁰ TH V-150-364. 359.

¹⁴¹ TH V-150-364. 363.

SOLT

Október 25.

– Dunántúlról ismeretlen ember érkezett gépkocsival a községbe, és az italboltban két címert levert. Buchwald János nemzetiszínű szalagokat osztott szét.¹⁴²

Október 26.

– Nagyobb tömeg verődött össze az italboltnál, és a nap folyamán eltávolították a címert és a vörös csillagot. A fiatalokú Hermanovszki Ferenc és Fenyvesi István vezetésével egy csoport bement a földműves-szövetkezet boltjába és a textilboltba, ahol a Sztálin- és Rákosi-képeket összetörte. Az iskola épületében szintén leszedték a címereket, majd a tanulókat tüntetésre hívták fel. Csizmadia Sándor követelte Farkas Magdolna igazgató és Maróti Dezső vb-elnök leváltását. A kultúrház könyvtárából szintén kihordták a kommunista könyveket, és meggyűjtötták. Ezután megrongálták a szovjet emlékművet, majd a párházat is feldúlták. A Hermanovszki Ferenc által vezetett megmozdulásokban részt vett Fenyvesi István, Erős László, Krizsán József, Schukkert Imre és Tóth István is. A tömeg egy része a templom előtti magyar hősi emlékműhöz ment, hogy azt megkoszorúzza. Bodó József, a dunavecsei járási rendőrkapitány Lencz rendőrszázadossal és Madácsi István pártbizottsági másodtitkárral Dunavecseről Soltra jött. Bezáratták az italboltot, majd felhívást tettek közzé a hangosbmondóban. Ezután a tanácsházáról a kultúrházba mentek, és útközben találkoztak a tüntető tömeggel. A tömeg követelésére Bodó József az egyik pisztolyát a tó vizébe dobta. Megmotozták, és még egy pisztolyt találtak nála, amit szintén a vízbe dobattak vele. Ezeket utóbb kiszedték a vízből. Szabó László, Szabó Gábor, Fekete Nándor és Loki István akadályozta meg, hogy Bodót bántalmazzák, akinek végül sikerült beszállnia egy gépkocsiba, és elment a helyszínről.¹⁴³

– Ugyanekkor haladt át a községen egy másik gépkocsi is, amelyet Mandász József vezetett, és amelyben Ott József rendőr százados, valamint Arany László őrnagy, az ÁVH megyei parancsnoka utazott Kecskemétről Solton át Bajára, hogy felmérjék a helyzetet. A kocsmánál nem tudtak továbbmenni, és kiszálltak. Az emberek a százados vállpántját letépték, a kocsiából kiszedték a fegyvereket, majd továbbengedték őket.¹⁴⁴

¹⁴² BKMÖL XXV. 30. B 1313/1957. fk. Hermanovszki Ferenc és társai pere.

¹⁴³ BKMÖL XXV. 30. B 1313/1957. fk. Hermanovszki Ferenc és társai pere.

¹⁴⁴ BKMÖL XXV. 30. B 1313/1957. fk. Hermanovszki Ferenc és társai pere.

– A tüntetők ledöntötték a szovjet emlékművet, ebben Gruber Lajos, Szuroczki József, ifj. Csík István, Erős László és Balázs József is részt vett.¹⁴⁵

– A tömegből egy csoport a tanácsházán levő Mezei János párttitkárhoz tartott, akit Csizmadia Sándor lemondásra szólított fel. A párttitkár látva a hangulatot, kijelentette, hogy lemond. Hermanovszki Ferenc követelte a jelen levő Gulyás Jenő és Kéri Ferenc rendőr törzsőrmesterektől, hogy adják át fegyvereiket és ne akadályozzák meg a délutáni felvonulást. Több ismeretlen személy követelte Maróti Dezső tanácselnöktől, hogy mondjon le, amit az megtagadott.

– A délután folyamán megválasztották a nemzeti bizottságot, elnöke Nyúl Mihály földműves lett, tagjai dr. Bajusz Pál, Bajusz Gábor, Csizmadia Sándor, Csizmadia Sándor (Faddi), Vécsey Jenő, Varga József, Kiliti István, Szabó Pál, Szabó Dénes, Kovács József, Frend Lajos, Gruber Lajos, Berkes Sándor, Kiss Gábor és Horváth András. A tanácselnököt meghagyták funkciójában, a tényleges irányítás azonban a bizottságé lett. A nemzeti bizottság ellenőrzése alá vonta a postát és a telefonközpontot.¹⁴⁶

– Szabó Pál vezetésével fegyveres nemzetőrség alakult, melynek tagjai többek között a Hermanovszki Ferenc által vezetett csoportból kerültek ki. Igyekeztek a karhatalom tagjaitól további fegyvereket is szerezni. E célból Dunatetőre is elmentek, hogy az ottani körzeti megbízottól, Kovács Jánostól beszedjék fegyverét, aki eleinte ugyan nem akarta azt átadni, de miután konzultált telefonon Kéri Ferencel, átadta Hermanovszki Ferencnek.¹⁴⁷ Más adatok szerint Hermanovszki Ferenc volt a nemzetőrség parancsnoka, helyettese pedig Fenyvesi István lett. Tagja volt a testületnek rajtuk kívül Balázs József, Szuroczki József, Koszorús Pál, ifj. Csík István, Hermanovszki Zoltán és Erős László is.¹⁴⁸ A nemzetőrség gyülekezési helye a kultúrházban volt.¹⁴⁹

Október 27.

– A szabadszállási 81. híradózáslóalj parancsnoka, Keller József főhadnagy Soltra érkezett 40 katonával. A tanácsházán való tájékozódás után megkezdték a fegyverek összeszedését. Civileket is előállítottak. Üveges

¹⁴⁵ TH V-150-364. 369.

¹⁴⁶ BKMÖL XXV. 30. B 1313/1957. fk. Hermanovszki Ferenc és társai pere és MSZMP BKMB Archívuma. 1956-os gyűjtemény. sz.n. irat. Jelentés a Dunavecsei járás ellenforradalmi eseményeiről. 1957. február 19.

¹⁴⁷ BKMÖL XXV. 30. B 1313/1957. fk. Hermanovszki Ferenc és társai pere.

¹⁴⁸ TH V-150-364. 371.

¹⁴⁹ BKMÖL XXV. 30. B 1313/1957. fk. Hermanovszki Ferenc és társai pere.

László főhadnagy és 8 fő maradt a rend biztosítására.¹⁵⁰ A szabadszállási 44. tüzérezred Krenács főhadnagy vezette járőrei a községi tanácsházánál letartóztattak néhány tüntetőt és Szabadszállásra vitték őket.¹⁵¹

– Egy 25 főnyi fegyveres csoport Fenyvesi István vezetésével kiment a solti állami gazdaságba, és ott követelték Szabó János igazgatótól az állami gazdaságban levő fegyverek átadását. Ezután Viváth János, az állami gazdaság párttitkárának lakására mentek, ahol szintén fegyver után kutattak, majd elégették a párttitkár Sztálin-könyveit. Ezután az állami gazdaság pártirodáján gyűjtötték fel a kommunista könyveket. Morvai Istvánt, a gépállomás párttitkárát, valamint Végh István temetkezési vállalatvezetőt is lefegyverezték.¹⁵²

– Sz. Nagy István vb-elnököt is le akarták fegyverezni, de nem találták ott-hon. Ezután Hermanovszki Ferencet és társait a szabadszállási karhatalmi alakulat letartóztatta.

Október utolsó napjaiban

– A nemzeti bizottság felmérte, majd zárolta a község élelmiszerkészleteit. A Petőfi Tévesz és az állami gazdaság készletéből élelmiszert juttattak a fővárosi szabadságharcosoknak. Ugyanakkor a lakosságot is felhívták, hogy adakozzanak a harcokban megsebesültek javára.¹⁵³

Október 31.

– Bajáról egyetemista honvédek érkeztek Soltra, akik részt vettek a község nyugalmanak biztosításában. Az egységnek tagja volt Kandó György, Adamik Ferenc, Vincze Vilmos, Fidi József, Szabó József, Szabó Tibor, Akucs Attila, Szobonya László és Varga Pál.¹⁵⁴

November 3-át követően

– Soltra érkezett a dunaföldvári légvédelmi tüzérség 22 fős részlege, akiket Bajusz Pál solti ügyvéd felkért a solti csoport lefegyverezésére, ami meg is történt. Utóbb Hermanovszki Ferenc és Fenyvesi István megjelent a tanácsházán, és a beszedett fegyverekből elvitt néhányat, később azonban beszolgáltatta ezeket a karhatalomnak.¹⁵⁵

¹⁵⁰ HL 1956-os gyűjtemény, 2/36. ö.e. 438-443. főlíó.

¹⁵¹ HL 1956-os gyűjtemény, 4/22. ö.e. 288-298. főlíó.

¹⁵² BKMÖL XXV. 30. B 1313/1957, lk. Hermanovszki Ferenc és társai pere.

¹⁵³ TH V-150-364. 367.

¹⁵⁴ TH V-150-364. 367.

¹⁵⁵ BKMÖL XXV. 30. B 1313/1957, lk. Hermanovszki Ferenc és társai pere.

November 9.

– A nemzeti bizottság hirdetményt tett közzé a szesz- és a kijárási tilalom fenntartásáról. Felkérte a lakosságot, hogy tartózkodjon a községen átvonuló fegyveres alakulatokkal szembeni érzelmnyilvánítástól. Felszólította a fegyverrel rendelkező személyeket fegyvereik és más hadianyagok beszolgáltatására. Hatálytalanította a nemzetőrök fegyverviselési engedélyeit és felszólította a nemzetőrség tagjait, hogy adják le az engedélyeket a tancsházán.¹⁵⁶

*

Balázs József: 1939. március 30-án született. Anyja neve Hegyi Aranka. Foglalkozása napszámos. A forradalom alatt részt vett a szovjet emlékmű ledöntésében és a vörös csillagok eltávolításában. Tagja lett a községi nemzetőrségnek. A megtorlás során fegyverrejtegetésért 10 év börtönbüntetésre ítélték.¹⁵⁷

Csizmadia Sándor: 1926. március 16-án született Solton. Anyja neve Rakitai Julianna. Az ipariskola 4 osztályát végezte el, asztalos foglalkozású. Október 26-án részt vett a községi általános iskolában a hatalmi jelképek eltávolításában, valamint Farkas Magdolna iskola-igazgatónő és Maróti Dezső vb-elnök leváltását követelte. 1957. július 17-től volt előzetes letartóztatásban. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. április 25-én 1 év börtönbüntetésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. december 8-án a börtönbüntetést 9 hónapra leszállította.

Erős László: 1937. augusztus 6-án született Solton. Anyja neve Gál Erzsébet. 6 elemiét végzett, a Sztálinvárosi Építőipari Vállalatnál dolgozott lakatossegédként. 1956. október 26-án részt vett a községi könyvtárban a Sztálin- és Rákosi-könyvek elégetésében. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. április 25-én 1 év felfüggesztett börtönbüntetésre ítélte.

Fenyvesi István: 1936. október 3-án született Budapesten. Anyja neve Horváth Irma. Az ipari iskola 2 osztályát végezte el, vízvezeték-szerelő volt. Tagja volt a Hermanovszki Ferenc által vezetett csoportnak, részt vett a kommunista hatalmi szimbólumok eltávolításában, és a községbe érkező fegyverrel rendelkező vezetők, illetve karhatalmi személyek fegyvereinek összeszedésében. Tagja volt a magát nemzetőrségnek nevező Szabó Pál-féle csoportnak is. Többedmagával felkereste Nagy János solti vb-elnökhelyettest, aki azonban nem volt otthon. A szabadszállási karhatalmisták egy rövid

¹⁵⁶ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma, 1956-os gyűjtemény. sz.n. irat. Solt község forradalmi bizottságának hirdetménye. 1956. november 9.

¹⁵⁷ TH V-150-364. 370.

időre elvitték, két napig volt távol. November 5-én vagy 6-án társaival együtt a tanácsházáról fegyvereket vitt el, mert előzőleg a dunaföldvári légvédelmi tüzérség beszedte a csoport fegyvereit. Néhány nap múlva azonban Fenyvesi is beszo­lgáltatta a fegyvert. 1956. november 28-án vették őrizetbe. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. április 25-én 4 év börtön­büntetésre, 300 Ft vagyone­l­kobzásra és 4 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. december 8-án jóváhagyta az ítéletet.

Hermanovszki Ferenc fk.: 1938. november 19-én született Kalocsán. Anyja neve Csóti Erzsébet. 8 általánost végzett, villanyszerelő. A felkelők egyik vezetője. Részt vett a hatalmi jelképek eltávolításában, Sztálin- és Rákosi-könyvek elégetésében, és a hatósági, karhatalmi személyek fegyvereinek összeszedésében Dunaegyházán és Újsolton is. A szabadszállási karhatalmisták egy rövid időre elvitték, két nap múlva tért haza. 1956. november 25-én vették előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. április 25-én 4 év 6 hó börtön­büntetésre, 300 Ft vagyone­l­kobzásra és 5 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. december 8-án ezt jóváhagyta.

Karsai János: 1934. március 17-én született Karcagon, anyja neve Gyöngy Mária. Az ipariskola 2 osztályát végezte el, szobafestő szakmát tanult, segédmunkás. Tagja volt a solti nemzetőrségnek. Részt vett november elején a nemzetőröktől beszedett fegyverek visszaszerzésében, amelyeket néhány nap múlva beszo­lgáltattak. 1956. november 25-én előzetes letartóztatásba került. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. április 25-én 1 év 8 hó börtön­büntetésre, 300 Ft vagyone­l­kobzásra és 2 év jogvesztésre ítélte, amit a Legfelsőbb Bíróság 1956. december 8-án jóváhagyott.

Krizsán József: 1937. szeptember 24-én született Székesfehérváron. Anyja neve Szabó Julianna. Az ipariskola 2 osztályát végezte el. Az Angyal­földi Textilalkatrészgyár segéd­munkásaként dolgozott. 1956. október 26-án részt vett a községi könyvtárban a Sztálin- és Rákosi-könyvek elégetésében. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. április 25-én 1 év felfüggesztett börtön­büntetésre ítélte.

Nyúl Mihály: Solton született 1903. március 3-án. Anyja neve Paré Julianna. Iskolai végzettsége 4 elemi. Foglalkozása földműves. A forradalom alatt részt vett a községbeli tüntetéseken, a párt­székház elfoglalásában, majd a nemzeti bizottság elnökévé választották. A megtorlás során néhány napig rendőrségi őrizetben volt.¹⁵⁸

¹⁵⁸ TH V-150-364, 368.

Schukkert Imre: 1938. március 25-én született Hartán. Anyja neve Sáfár Rozália. 7 általánost végzett, földműves volt a solti Szikra Téveszben. 1956. október 26-án részt vett a községi könyvtárban a Sztálin- és Rákosi-könyvek elégetésében. Fenyvesi Istvánnal elment Koller Sándor lakására, ahol Sz. Nagy Jánost, a solti vb elnökhelyettesét keresték, és e célból a lakást át is kutatták. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. április 25-én 1 év felfüggesztett börtönbüntetésre ítélte.

Szabó László: 1920. június 9-én született Solton. Anyja neve Korsós Mária. 6 elemít végzett, foglalkozása bognár. 1956. október 26-án a községi pártbizottság épületénél a népköztársasági címert és vörös csillagot ábrázoló címertáblát megrongálta. A községbe érkező rendőrszettek szállító autóból, amelyet Hermanovszki Ferenc csoportja lefegyverzett, egy fegyvert Szabó László szerzett meg. A tüntetésen védelmébe vette Bodó József rendőrt, akivel szemben a tömeg fenyegetően lépett fel. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. április 25-én 10 hónap felfüggesztett börtönbüntetésre ítélte.

Tóth István: 1937. július 17-én született Hartán. Anyja neve Dávid Erzsébet. 6 elemít végzett, segédmunkás volt a Csengödi Állami Gazdaságban. Részt vett Solt községben október 26-án a szovjet emlékmű ledöntésében. Mint nemzetőr szolgálatot teljesített a forradalom ideje alatt. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. április 25-én 1 év felfüggesztett börtönbüntetésre ítélte.

SZABADSZÁLLÁS

Október 24.

– Hajnali 4 órakor harci riadót rendeltek el a 44. tüzérezrednél. A szolgálatot megkettőzték, járőröket küldtek a faluba, megszervezték a laktanya védelmét.¹⁵⁹

– Ugyanekkor a 81-es híradózáslóaljnál is első fokú harckészültséget rendeltek el. A helyőrségparancsnok parancsára Györi János főhadnagy és négy katona az M-terv alapján a vasútállomást biztosította.¹⁶⁰

Október 25.

– A hadsereg a községbe vezető utakat lezárta, tiszti csoportok igazoltatták az utazókat. A helyőrség parancsnoka, Keller József százados Rózsa

¹⁵⁹ HL 1956-os gyűjtemény, 4/22. ö.e. 288-298. főlíó.

¹⁶⁰ HL 1956-os gyűjtemény, 2/36. ö.e. 438-443. főlíó.

György főhadnagyot 17 fővel a fülöpszállási és a solti út kereszteződésébe rendelte. A parancsnok és 40 fő a Dunavecse és a Szalkszentmárton közötti utat zárta le, hogy a Budapestről jövő fegyvereseket feltartóztassa. Ide a 16. harcokocsiezredtől egy harcokocsi és egy tiszt, valamint 12 fő is jött. Danyi András főhadnagy 61 fővel a Budapest és Baja közti út lezárására kapott parancsot.¹⁶¹

Október 28.

– Küldöttség járt a tanácsházán és a szovjet emlékmű eltávolítását, valamint a kormány részére távirat feladását követelték. A küldöttségnek Kovács Imre is tagja volt.¹⁶² A reggeli órákban a község felett egy repülő röplapokat szórt, amelyek az ifjúság 12 pontos követelését tartalmazták.¹⁶³

– Végi Jenő felkereste Angyal Károly őrnagyot, a kommandánsparancsnokot, és hozzájárulását kérte egy tüntetés megtartásához, amit Angyal őrnagy megtagadott.¹⁶⁴

– Éjjel Füredi Kálmán, Gubacsi Sándor, Pintér Géza, Bocskai Zsigmond, Kővári Andor, Szűcs Gábor és Kővári Károly ledöntötte a szovjet emlékművet, és eltávolították a községből.¹⁶⁵ Pintér Géza javasolta, hogy dobják a község határában lévő csatornába.¹⁶⁶

Október 29.

– Tüntetés volt a Petőfi-szobornál. Az 1000-1200 tüntető a tanácsháza elé vonult, majd a Vasút utcán az állomásig ment. A menet élén Ézsi Lászlóné vitte a nemzetiszínű zászlót.¹⁶⁷ Az állomás előtti téren 10-12 tagú ideiglenes bizottságot alakítottak azzal a céllal, hogy leváltsák a községi vb elnökhelyettesét és titkárát, illetve előkészítsék a nemzeti bizottság választását. A tömeg Bocska Lajos, Karikó János és Végi Jenő vezetésével visszatért a tanácsháza elé. A közelben levő első világháborús emlékműnél Lutz Péter elszavalta a Nemzeti dalt és megkoszorúzták az emlékművet. Közben az állomás előtt alakult bizottság tagjai Tóth Sándor vezetésével a tanácsházára mentek. Karikó János, mint a bizottság vezetője Bognár Pál vb-elnöktől követelte Izsold István vb-elnökhelyettes és Sikari Márton vb-titkár eltávolítását. Megalakult az ideiglenes nemzeti bizottság, elnökévé Bognár

¹⁶¹ HL 1956-os gyűjtemény. 2/36. ö.e. 438-443. fólió.

¹⁶² TH V-150-364. 388.

¹⁶³ BKMÖL XXV. 30. B 1498/1958. Végi Jenő és társai pere.

¹⁶⁴ BKMÖL XXV. 30. B 1498/1958. Végi Jenő és társai pere.

¹⁶⁵ TH V-150-364. 392.

¹⁶⁶ TH V-150-364. 388.

¹⁶⁷ TH V-150-364. 387.

Pál vb-elnököt választották.¹⁶⁸ Bocska Lajos követelte, hogy a községi párttitkár mondjon le.¹⁶⁹

– A tanácsháza előtti begyűjtési versenytáblát Csaplár Károly összetörte.¹⁷⁰ Latz Károly elszavalta a Szózatot.¹⁷¹ Az egyik ablakon Lutz Péter kidobott egy vörös drapériát, amit a tömeg széttépett. Végi Jenő, aki előzőleg arról szerzett tudomást, hogy a kommandánsi hivatalban foglyok vannak, javasolta azok kiszabadítását. Kb. 100-150 főnyi tömeg a kommandánsi hivatalhoz ment. Angyal Károly őrnagy felszólította őket, hogy oszoljanak el, és két tankot rendelt a kommandánsi hivatal megerősítésére. Nagy Kálmán a tankok elé állt, és követelte, hogy azok ne lépjenek fel a tüntetők ellen.¹⁷² Sipos Kálmán, Szücs Gábor, Nagy Kálmán és Németh György követelte a foglyok kiszabadítását. A hivatal előtti tiszt néhányukat beengedte, hogy meggyőződjhessenek a foglyok kilétéről. Az ideiglenes nemzeti bizottság néhány tagja is a helyszínre érkezett. Karikó János, a kórház gondnoka és a nemzeti bizottság tagja, az egyik tankra felállva megpróbálta távozásra bírni a tömeget. Az emberek azonban maradtak. Angyal Károly őrnagy ekkor tüzet vezényelt. A katonák tüzet nyitottak, a tankok géppuskáiból lőtték a tüntetőket, és kézigránátokat is dobtak a tömegbe. A sortűz következtében meghalt Szalai István és Péter Imréné.¹⁷³ További 40-50 tüntető, köztük Németh György, megsebesült.¹⁷⁴ Az ideiglenes nemzeti bizottság Bognár Pál kötelességévé tette, hogy az esetet jelentse a Minisztertanácsnak és a kecskeméti hadtestparancsnokságnak.¹⁷⁵

– Lukácsi Imre kezdeményezésére a szabadszállás-aranyegyházi tanyákon egy 14-15 fős csoportosulás jött össze azzal a céllal, hogy az iskolához vonuljanak, és ott kitűzzék a nemzeti zászlót. Útközben a csoportból kivált

¹⁶⁸ BKMÖL XXV. 30. B 1498/1958. Végi Jenő és társai pere.

¹⁶⁹ BKMÖL XXV. 30. B 482/1958. Bocska Lajos pere.

¹⁷⁰ TH V-150-364. 386.

¹⁷¹ TH V-150-364. 386.

¹⁷² TH V-150-364. 391.

¹⁷³ BKMÖL A Bács-Kiskun Megyei Tanács Végrehajtó Bizottsága egészségügyi osztályának iratai, Szociálpolitikai csoport iratai 1954-1973. (a továbbiakban XXIII. 13. b.) 38933/1957.

¹⁷⁴ BKMÖL XXV. 30. B 1498/1958. Végi Jenő és társai pere. A Sortűzek című könyv 3 halotról és 15 súlyos valamint 30 könnyebben sebesült áldozatról ír. Ezek közül az egyik az volt, aki a helyőrségkommandáns hivatalba bement. Angyal Károly őrnagy a hivatal biztosítására kirendelt két harcokosnak tüzet vezényelt, a harcokosok a levegőbe lőttek és a kint lévő katonák is a levegőbe lőttek, azonban Fekécs József százados 3 kézigránát dobott a tömeg közé.

KAHLER Frigyes szerk. 1994. 19.

¹⁷⁵ BKMÖL XXV. 30. B 1498/1958. Végi Jenő és társai pere, és BKMÖL XXIII. 2. a. 04/1957. Az eseménynek szemtanúja volt Tóth Jenő, a kórház igazgató főorvosa. A sortűz után, maga is párttag lévén, Angyal őrnagy tűzparancsát elítélő beszámolót terjesztett fel Bartal Mihály pártbizottsági titkárnak, amely beadvány eljutott Szabó Imre alezredeshez, akinek a parancsnoksága alá tartozott a szabadszállási honvédség is. 1957. július 21-én kelt levelében beszámolt a honvédelmi miniszternek az eseményekről, bírálva a karhatalom fellépését, és kérve az ellene indult fegyelmi eljárás felfüggesztését. A BKMT V.B. egészségügyi osztályának 4/1957. számú végzése alapján írásbeli feddésben részesült, és javasolták az áthelyezését.

Pulai János és Ájpli József, akik Vizinger Károly párttag és tanácsstag lakására mentek, és felelősségre vonták őt kommunista múltja miatt. Az ott tartózkodó Polgár László községi párttitkár a lábán meglötte Pulai Jánost. Visszafordultak a többiekhez, majd mindenki hazatért.¹⁷⁶

– Halász Mihály felelősségre vonta Sörös Lajos téeszelnököt és Juhász Miklós téesztagot korábbi magatartásukért.¹⁷⁷

Október 30.

– Az ideiglenes nemzeti bizottság határozata alapján megszervezték a nemzetőrséget.¹⁷⁸ Tóth Lajos főhadnagy lett a testület parancsnoka.¹⁷⁹

– A 81. híradózászlóaljnál forradalmi katonatanácsot választottak. Elnöke Danyi András főhadnagy, tagjai Mankovics Imre hadnagy, Kovács Lajos hadnagy, Bodó László százados, Pápai György hadnagy, Jobbágy János őrmester, Udvarnoki József őrzvezető, Molnár Pál tizedes, Balogh Pál honvédek voltak. A kultúrszobában a katonák eltávolították a kommunista jelképeket.¹⁸⁰

Október 31.

– Összeült az ideiglenes nemzeti bizottság a testület végleges megalakítása céljából. Végi Jenő javaslatára az elnöki tisztségből leváltották Bognár Pált és a helyére Tóth Sándor könyvelőt választották. Tagja lett a testületnek többek között Karikó János, Császár István, Tófalvi Lajos, Halász Mihály, Cserjés Mihály, Kanizsai István, Szabó János, Petrik Károly, Jávor Sándor, ifj. Jávor Sándor, Csaplár Károly és Latz Károly is.¹⁸¹ Az ezt követő napokban egy szűkebb körű intézőbizottság alakult a hivatalosan még újjá nem alakult pártok képviselőiből, amelynek feladata a végleges nemzeti bizottság képviselőinek kijelölése volt.¹⁸²

– Juhos Ferenc százados 12 órára gyűlést hívott össze a 44. tüzérezrednél, és megválasztották a forradalmi katonai tanácsot. Tagjai voltak: Gracza Dénes főhadnagy, Hollósi Miklós hadnagy, Ádám Lajos hadnagy, Dombóvári János és Cseh Antal főhadnagyok, Gulyás István és Dudás János szakaszvezetők és Kiss Andor. Délután négy órakor egy férfi és egy nő érkezett a budapesti forradalmi ifjúsági bizottságtól, és Angyal Károly őrnagy

¹⁷⁶ BKMÖL XXV. 30. B 1468/1957. Lukácsi Imre és társai pere.

¹⁷⁷ BKMÖL XXV. 30. B 1740/1957. Halász Mihály pere.

¹⁷⁸ BKMÖL XXV. 30. B 1498/1958. Végi Jenő és társai pere.

¹⁷⁹ TH V-150-364. 384.

¹⁸⁰ HL 1956-os gyűjtemény. 2/36. é.e. 438-443. fólió.

¹⁸¹ TH V-150-364. 384-386.

¹⁸² BKMÖL XXV. 30. B 1498/1958. Végi Jenő és társai pere.

kiadását követelték. A pánccélosalakulat honvédei és tiszthelyettesei tüntetést rendeztek a helyőrségi parancsnokság előtt, szintén Angyal őrnagy kiadását követelve. A pánccélosok parancsnoksága végül ki is adta az őrnagyot, akit Budapestre vittek. A tüzéralakulatnál levő tartalékos tiszti tanfolyam hallgatói ezután feloszlatták a tüntetést.¹⁸³

– A híradózászlóalj katonatanácsában Mankovics hadnagy követelte Bodó László százados eltávolítását a katonatanácsból. A helyére Bóna Árpád hadnagyot választották meg.¹⁸⁴

Október vége

– Megalakult a végleges nemzeti bizottság, amely november 10-ig működött a községben.¹⁸⁵

– A földműves-szövetkezethél forradalmi bizottság alakult, amelynek Bocska Lajos is tagja lett.¹⁸⁶

– A nemzeti bizottság leváltotta az iskola igazgatóját, és a rendőrségtől eltávolította Dóczi rendőr szakaszvezetőt.¹⁸⁷

November 1.

– A hadsereg forradalmi bizottságától parancs érkezett a 44. tüzérezredhez, hogy a tartalékos tiszti tanfolyam már korábban elhatározott leszerelését végre kell hajtani. Másnap a tanfolyam tagjai Budapestre mentek és a Petőfi laktanyában leszerelték őket.¹⁸⁸

– A 81. híradózászlóaljnál forradalmi katonai ifjúsági szervezetet választottak. Elnöke Rózsa György lett.¹⁸⁹ A hadtesttől Bartos őrnagy parancsára Kecskemétre szállították a volt tököli híradózászlóalj fegyverkészletét, amely Szabadszálláson volt.

November 2.

– Gyűlés volt a 81. híradózászlóaljnál. Lengyel János tizedes, Rotár Emil tizedes és Varga János honvéd követelték a politikai tisztek és a párttitkár

¹⁸³ HL 1956-os gyűjtemény, 4/22. ö.e. 288-298. fólió.

¹⁸⁴ HL 1956-os gyűjtemény, 2/36. ö.e. 438-443. fólió.

¹⁸⁵ BKMÖL XXV, 30. B 1498/1958. Végi Jenő és társai pere.

¹⁸⁶ BKMÖL XXV, 30. B 482/1958. Bocska Lajos pere.

¹⁸⁷ TH V-150-364. 384.

¹⁸⁸ HL 1956-os gyűjtemény, 4/22. ö.e. 288-298. fólió.

¹⁸⁹ HL 1956-os gyűjtemény, 2/36. ö.e. 438-443. fólió.

eltávolítását. Az ifjúsági szervezet határozatot hozott Györi főhadnagy, Bodó százados, Könczöl hadnagy eltávolítására. A parancsnok felmentette, és a járási nemzetőrséghez osztotta be őket.¹⁹⁰

– A földműves-szövetkezet két teherautónyi élelmiszert szállított Budapestre.¹⁹¹

November 4.

– Fél tízkor megszakadt a tüzérezred összeköttetése a magasabb parancsnoksággal. Közben vették a nagykörsi rádióállomás adását, ahonnan megtudták, hogy szovjet tankok vették körül a laktanyát.¹⁹² A híradószázlójánál gyűlés volt, amelyen szovjetellenes hangulat uralkodott. Az alakulat feloszlott, és a 150 katona fele hazament.¹⁹³

November 5.

– A községi nemzeti bizottság 3 küldötte fegyvert és lőszert követelt a 44. tüzérezrednél, amit a parancsnok és a forradalmi katonatanács is megtagadott. Tiszti készülségi szolgálatot állítottak fel, a községbe pedig járőrt küldtek.¹⁹⁴

November 7.

– A 44. tüzérezredhez 3 páncélaútó és 2 harckocsi kíséretében egy szovjet ezredes érkezett. A helyőrség alakulatainak parancsnokait és törzsfőnökeit összehívták a páncélosalakulat parancsnoki épületébe. A szovjetek felszólították őket a fegyverletételre. Ez meg is történt. Éjszaka újabb 50 magyar katona távozott a laktanyából.¹⁹⁵

November 10. körül

– Több tiszt kérte leszerelését. Összesen 26 tiszt és 13 tiszthelyettes nem írta alá a tiszti nyilatkozatot.¹⁹⁶

¹⁹⁰ HL 1956-os gyűjtemény. 2/36. ö.e. 438-443. f.ólió.

¹⁹¹ BKMÓL XXV. 30. B 482/1958. Bocska Lajos pere.

¹⁹² HL 1956-os gyűjtemény. 4/22. ö.e. 288-298. f.ólió.

¹⁹³ HL 1956-os gyűjtemény. 2/36. ö.e. 438-443. f.ólió.

¹⁹⁴ HL 1956-os gyűjtemény. 4/22. ö.e. 288-298. f.ólió.

¹⁹⁵ HL 1956-os gyűjtemény. 4/22. ö.e. 288-298. f.ólió.

¹⁹⁶ HL 1956-os gyűjtemény. 4/22. ö.e. 288-298. f.ólió.

November közepe

– Az Arany János Téészben Zrínyi Mihály követelte a szövetkezet feloszlását, és hangoztatta, hogy a Kádár-kormány hamarosan megbukik.¹⁹⁷

November 25.

– Feloszlott a községi nemzeti bizottság.¹⁹⁸

December 19.

– A felújított szovjet emlékművet megrongálták.¹⁹⁹ Koller Sándor verte le róla a vörös csillagot.²⁰⁰

*

Ájpli József: 1926. szeptember 12-én született Szabadszálláson. Anyja neve Panga Rozália. 1956. október 29-én Pulai Jánossal Vizinger Károly párt- és tanácstag lakására mentek, és szidalmazták kommunista meggyőződése miatt. 1957. szeptember 6-án vették előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. március 11-én 1 év 5 hó börtönbüntetésre, 400 Ft vagyonekobzásra és 2 év jogvesztésre ítélte államrend elleni mozgalomban való részvételért. A Legfelsőbb Biróság 1958. szeptember 30-án a börtönbüntetést 1 évre változtatta.

Bocskai Lajos: 1908. április 19-én született Szabadszálláson. Anyja neve Viszt Erzsébet. 4 polgárit végzett, foglalkozása hulladékfelvásárló. Részt vett az október 29-i tüntetésen, és javasolta a községi párttitkárnak, hogy mondjon le. Tagja volt a földműves-szövetkezetnél választott 5 tagú forradalmi bizottságnak. Részt vett a Budapestre történő élelmiszer-szállításban. 1956. december 30-án került előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. szeptember 4-én 1 év 4 hó börtönbüntetésre, 1 év jogvesztésre ítélte.

Halász Mihály: 1920. május 9-én született Szabadszálláson. Anyja neve Pintér Mária. 6 elemi végzett, földművelésből él. 1956. október 29-én felkereste Sörös Lajos téészelnököt és Juhász Miklós téésztagot, akiket inzultált kommunista meggyőződésük miatt. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. január 16-án 2 év börtönbüntetésre, 5 év jogvesztésre és 1000 Ft vagyonekobzásra ítélte.

¹⁹⁷ BKMÖL XXV. 30. B 1457/1958. Zrínyi Mihály pere.

¹⁹⁸ TH V-150-364. 384.

¹⁹⁹ KAJÁRI Erzsébet szerk. 1997. 147.

²⁰⁰ TH V-150-364. 387.

Lukácsi Imre: 1909. augusztus 21-én született Kunszentmiklóson, anyja neve K. Nagy Teréz. 3 elemi végzett, földművelésből él. 1956. október 29-én az ő kezdeményezésére indult el egy 14-15 fős csoport a szabadszállás-aranyegyházi tanyákról, hogy az iskolánál nemzetiszínű zászlót tüzzenek ki. 1957. szeptember 6-án került előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. március 11-én 8 hó börtönbüntetésre, 1 év jogvesztésre és 600 Ft vagyonekobzásra ítélte, a Legfelsőbb Bíróság 1958. szeptember 30-án viszont felmentette.

Nagy Kálmán: 1915. május 3-án született Szabadszálláson. Anyja neve Téglás Erzsébet. Az október 29-i kommandáns hivatal előtti tüntetésen követelte a foglyok szabadon bocsátását és Izsold István vb-elnökhelyettes elbocsátását. 1957. szeptember 2-án került előzetes letartóztatásba. Az elsőfokú ítélet ismeretlen, a Legfelsőbb Bíróság 1958. szeptember 30-án 1 év börtönbüntetésre, 2 év jogvesztésre és vagyonekobzásra ítélte.

Pulai János: 1920. május 22-én született Szabadszálláson. Anyja neve Bartha Julianna. 4 elemi végzett, kanászként állt alkalmazásban a Kunadaci Községi Tanácsnál. 1956. november 29-én csatlakozott ahhoz a csoporthoz, amely a szabadszállás-aranyegyházi tanyákon az iskolánál nemzeti zászlót akart kitűzni, útközben azonban egy társával elment Vizinger Károly párt- és tanácsstag tanyájához, akit inzultáltak kommunista mivolta miatt. Az ott tartózkodó Polgár László párttitkár lábba lőtte Pulait. 1957. szeptember 6-án került előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. március 11-én 1 év 5 hó börtönbüntetésre, 2 év jogvesztésre és 400 Ft vagyonekobzásra ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. szeptember 30-án a börtönbüntetést 1 évre mérsékelte, a mellékbüntetéseket elhagyta.

Sipos Kálmán: 1925. március 18-án született Szabadszálláson. Anyja neve Halcsik Borbála. 6 elemi végzett, önálló földműves foglalkozású. Részt vett abban a megmozdulásban, amelynek során 100-150 főnyi tömeg a község kommandánsi hivatala előtt követelte a fogva tartott személyek szabadon bocsátását. Vitába szállt a parancsnokkal, majd amikor néhány személlyel együtt őt is beengedték, kis idő múlva egy sebesült katonával távozott, akit a kórházba kísért. 1957. szeptember 1-jén került előzetes letartóztatásba.

Tóth Sándor: Szabadszálláson született 1924. november 15-én. Anyja neve Horváth Katalin. Iskolai végzettsége érettségi. A forradalom alatt részt vett a tüntetésen. Tagja volt a küldöttségnek, amelyik a tanácsházán követelte a nemzeti bizottság megalakítását. Október 29-én a nemzeti bizottság elnökévé választották. A megtorlás során preventív őrizetbe vették.²⁰¹

²⁰¹ TH V-150-364. 384.

Végi Jenő: 1898. november 22-én született Budapesten. Anyja neve Járdi Teréz. Öt elemiit végzett, szakmája kőműves. A forradalom idején fürdőőr volt a Budapesti Fém bútorgyárnál. 1956. október 28-án olvasta a község felett elszórt röplapokat, és tudomást szerzett a kormány tüzszünetről szóló rendelkezéséről. Aktívan részt vett az október 29-i tüntetés szervezésében, amelyhez igyekezett megszerezni a helyi katonai parancsnok jóváhagyását is, bár ez nem sikerült. Tagja volt a nemzeti bizottságot előkészítő intézőbizottságnak, és később a nemzeti bizottságnak is november 4-éig, mint a kisgazdapárt képviselője. Ő javasolta a vb-elnök Bognár Pál leváltását a nemzeti bizottság elnöki tisztségéből, valamint a kommandánsi hivatalban fogva tartott személyek kiszabadítását. 1957. július 8-án került előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. november 24-én 6 év 6 hó börtönbüntetésre, 10 év jogvesztésre és teljes vagyonelkobzásra ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1959. szeptember 5-én a börtönbüntetést 5 évre, a jogvesztést 5 évre, a vagyonelkobzást 1000 Ft-ra mérsékelte.

Zrínyi Mihály: 1926. január 29-én született Szabadszálláson. Anyja neve Buzi Zsófia. 1956. november közepén az Arany János Téeszbe ment, ahol a téesztagok előtt a Kádár-kormány bukását jósolta, és sürgette a téeszcsoport feloszlását. 1957. március 4-én került közbiztonsági őrizetbe, majd előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. november 25-én 9 hó börtönbüntetésre, 2 év jogvesztésre és 100 Ft vagyonelkobzásra ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. november 18-án új eljárásra utasított, majd bizonyítottság hiányában felmentették.

SZALKSZENTMÁRTON

Október 26.

- Délután felkelők érkeztek a községbe. Az ő közreműködésük is szerepet játszott abban, hogy este tüntetésre került sor. Egy csoport a tanácsházán elvágta a hangoshíradó és a telefon vezetékeit, és iratokat szórt szét.²⁰²
- A tüntetők eltávolították a vörös csillagokat, és lefegyverezték, majd eltávolították a községből a rendőrségi körzeti megbízottat.²⁰³ A helyi párt-székházról Kulcsár Lajos verte le a vörös csillagot.²⁰⁴

²⁰² BKMÖL XXV. 30. B 1554/1957. Kólya János és társai pere.

²⁰³ TH V-150-364. 374-375.

²⁰⁴ TH V-150-364. 382.

Október 27.

– A piactéren ifj. Kólya János kezdeményezésére tüntetők gyűltek össze, és megválasztották a nemzeti bizottságot. Kólya László elszavalta a Nemzeti dalt, a felszólaló Monoki Mihály rendre és nyugalomra intette a lakosságot. A nemzeti bizottság elnöke Monoki Mihály, a helyettese Balla Bálint lett. Többek között tagja lett a testületnek Balla László, Kozma István, B. Nagy Károly, S. Szabó László, Bálint András, Javos Károly, ifj. Kólya János, Kólya László, Kozma István és Bebök Károly vb-elnök is.²⁰⁵ Bebök Károly és Javos Károly képviselte a községet a járási nemzeti bizottságnál. A nemzeti bizottságnak nem állt szándékában átvenni a községi tanács vb intézkedési jogkörét. Bebök Károly vb-elnök és Monoki Mihály abban állapodtak meg, hogy a nemzeti bizottság tagjai közül ketten-hárman mindig bent fognak tartózkodni a tanácsházán. A vb és a nemzeti bizottság több együttes ülést tartott a tanácsházán Bebök Károly elnökletével. A régi funkcionáriusok közül Kincses István vb-elnökhelyettest mentették fel a nemzeti bizottság javaslatára. Ezt utóbb a járási tanács is jóváhagyta, és 1957-ben is a visszavétele ellen foglaltak állást.²⁰⁶ Ugyanakkor Fogt András párttitkár a forradalom idején háborítatlanul bejárhatott a tanácsházára, személyét megvédte a nemzeti bizottság.²⁰⁷

Október 28.

– A községben nemzetőrség alakult. Parancsnoka Farkas Ferenc, a helyettese pedig Szekeres Lajos volt. Részt vett a testület szervezésében Kozma István és Bálint András is. Tagjai őrszolgálatot teljesítettek a középületeknél. Az egyik élelmiszer-szállítás alkalmával 6 db géppisztolyt hoztak Budapestről, a páncélszekrénybe zárt fegyvereket a nemzetőrök a szolgálatuk idejére kapták meg.²⁰⁸

Október utolsó napjai

– A helybeli Vöröskereszt szervezésében több alkalommal élelmiszert szállítottak a községből Budapestre. A szállítmányokat a nemzeti bizottság tagjai kísérték,²⁰⁹ így Balla Bálint, Balla László, Kozma István, Bálint András, Balla Károly, Farkas Ferenc, Kólya János, Monoki Mihály, Vincze János és Javos Károly is járt Budapesten egy-egy szállítmánnyal.²¹⁰

²⁰⁵ TH V-150-364. 377-381.

²⁰⁶ BKMÖL XXV. 30. B 1554/1957. Kólya János és társai pere.

²⁰⁷ BKMÖL XXV. 30. B 859/1958. Balla Bálint és társai pere.

²⁰⁸ BKMÖL XXV. 30. B 859/1958. Balla Bálint és társai pere.

²⁰⁹ BKMÖL XXV. 30. B 1554/1957. Kólya János és társai pere.

²¹⁰ TH V-150-364. 377-381.

- A nemzetőrség házkutatást tartott Szabó Károly ávós alezredes lakásán.²¹¹
- Az iskolát kórházzá alakította át a nemzeti bizottság az esetleges sebesültek számára.²¹²

November elején

- Megkezdődött a pártok szervezése. Az FKgP újjáalakítását B. Nagy Károly és S. Szabó László irányította.²¹³

November 2.

- A nemzeti bizottság gyűlést hívott össze a kultúrházba. Monoki Mihály a lakosság támogatását kérte a munkájukhoz.²¹⁴

November 4-e után

- A községi tanács vb és a nemzeti bizottság együttes ülést tartott, amelyen kijelentették, hogy a két testület egyenrangú.²¹⁵

November 7.

- Öri Kiss Lajos, a Szalkszentmártoni Állami Erdőgazdaság dolgozója ismeretlen körülmények között meghalt.²¹⁶

*

B. Nagy Károly: Szalkszentmártonban született 1890-ben. Anyja neve Váli Julianna. Iskolai végzettsége 6 elemi. Foglalkozása földműves. A forradalom alatt tagja lett a községi nemzeti bizottságnak. Részt vett az FKgP újjáalakításában, és a nemzetőrség felfegyverzésében. Nem indult ellene eljárás.²¹⁷

²¹¹ TH V-150-364. 376.

²¹² TH V-150-364. 376.

²¹³ TH V-150-364. 378-379.

²¹⁴ TH V-150-364. 376.

²¹⁵ TH V-150-364. 376.

²¹⁶ BKMÖL XXIII. 13. b. 38933/1957. A források a községben nem emlitenek sortüzet, Öri Kiss Lajos halálát egyedül a BKMT V.B. egészségügyi osztályának szociálpolitikai csoportja által készített „Kimutatás a Bács-Kiskun megyében a forradalmi események következtében elhaltakról” című irat említi.

²¹⁷ TH V-150-364. 378.

Balla Bálint: 1898. szeptember 26-án született Szalkszentmártonban. Anyja neve P. Kovács Julianna. 6 elemiit végzett, földművelésből élt. A nemzeti bizottság elnökhelyettese volt és részt vett a Budapestre történő élelmiszer-szállítások szervezésében. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. november 14-én felmentette.

Farkas Ferenc: 1914. október 11-én született Szakmáron. Anyja neve Tóth Borbála. 6 elemiit végzett, földműves. A nemzetőrség parancsnoka volt a községben. Részt vett a budapesti élelmiszer-szállításokban. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. november 14-én felmentette.

Javos Károly: Szalkszentmártonban született 1914. november 2-án. Anyja neve B. Kovács Eszter. Iskolai végzettsége 6 elemi. Foglalkozása borbély és fodrász. A forradalom alatt tagja lett a községi forradalmi bizottságnak, és őt delegálták a járási nemzeti bizottságba. Részt vett az élelmiszergyűjtésben.²¹⁸

Kólya János ifj.: 1922. október 7-én született Szalkszentmártonban. Anyja neve Cseh Margit. 4 polgárit végzett, vasesztergályos szakmát tanult. A Sztálinvárosi Hengermalomban dolgozott könyvelőként. A nemzeti bizottság tagja volt. Részt vett a piactéri gyűlés szervezésében, élelmiszer-szállítások szervezésében és Budapestre továbbításában. 1957. október 5-én került előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. május 2-án 1 év 2 hó börtönbüntetésre, 2 év jogvesztésre és 300 Ft vagyonek kobzásra ítélte, a Legfelsőbb Bíróság 1958. október 22-én a börtönbüntetést 6 hónapra mérsékelte és a mellékbüntetéseket mellőzte.

Kólya László: 1927. február 11-én született Szalkszentmártonban. Anyja neve Cseh Margit. 4 polgárit végzett, építőipari segédmunkás. Tagja volt a nemzeti bizottságnak. Az október 27-i gyűlésen elszavolta a Nemzeti dalt. 1957. szeptember 5-én került őrizetbe. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. május 2-án 6 hó börtönbüntetésre és 100 Ft vagyonek kobzásra ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. október 22-én felmentette.

Kozma István: 1912. december 21-én született Tasson. Anyja neve Vásári Erzsébet. 4 elemiit végzett és lakatos szakmát tanult, a Sztálinvárosi Villanszerelő Vállalatnál állt alkalmazásban. A nemzeti bizottság tagja volt. Közreműködött a budapesti élelmiszer-szállításokban és onnan fegyverek szerzésében. Terjesztette a Szabad Európa híreit, röpcédulát osztogatott és sztrájkra biztatott. 1957. szeptember 6-án került előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. május 2-án 1 év börtönbüntetésre, 1 év jogvesztésre és 200 Ft vagyonek kobzásra ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. október 22-én 6 hó börtönbüntetést szabott ki rá, a mellékbüntetéseket elengedte.

²¹⁸ TH V-150-364. 380.

Monoki Mihály: 1894. szeptember 29-én született Szalkszentmártonban. Anyja neve Kovács Mária. 6 elemiit végzett, földműves foglalkozású. A községi nemzeti bizottság elnöke volt. Részt vett a nemzetőrség és a fővárosba történő élelmiszer-szállítások szervezésében. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. november 14-én felmentette.

Szekeres Lajos: Szabadszálláson született 1913. december 19-én. Anyja neve Balogh Lídia. Iskolai végzettsége 6 elemi. Foglalkozása földműves. 1941 és 1951 között rendőr volt. A forradalom alatt a községi nemzetőrség parancsnokhelyettese lett. Részt vett a Budapestre történő élelmiszer-szállításokban, és a nemzetőrség felfegyverzésében. Házkutatást tartott Szabó Károly ávós alezredesnél. A megtorlás során 4 napig preventív őrizetben volt.²¹⁹

Vincze János: 1908. szeptember 24-én született Szalkszentmártonban. Anyja neve Kovács Eszter. 6 elemiit végzett, a mészáros szakmát tanulta ki. A forradalom idején anyagbeszerző volt a Lakáskarbantartó Vállalatnál. Részt vett a nemzeti bizottság szervezésében és programjának kidolgozásában, de nem volt tagja a testületnek. Szervezte a Budapestre történő élelmiszer-szállításokat és a nemzetőrség felfegyverzését. A szerzett géppisztolyokat átadta a tanácsházán, és azokat a Farkas Ferenc nemzetőrparancsnok és Bebök Károly vb-elnök által e célra rendelkezésre bocsátott szekrényben elzárták. 1957. szeptember 6-án előzetes letartóztatásba került. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. május 2-án 1 év 6 hó börtönbüntetésre, 2 év jogvesztésre és 1000 Ft vagyonekzabzásra ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. október 22-én 6 hónapra enyhítette a börtönbüntetését.

TASS

Október 26.

– Délután Horváth Lajos kezdeményezésére tüntetés kezdődött a faluban, amelynek során eltávolították a kommunista jelképeket a középületekről.²²⁰ A vörös csillagokat Mészáros László és Horváth Ferenc verte le, illetve festette le.²²¹ A tüntetők követelték a személyi kultusz megszüntetését, az ÁVH felszámolását, a szovjet csapatok kivonását, a függetlenség megteremtését, és a többpártrendszer bevezetését.

²¹⁹ TH V-150-364. 382.

²²⁰ TH V-150-364. 397.

²²¹ TH V-150-364. 400.

– Mezei Mihály követelte a nemzeti bizottság megalakítását.²²²

Október 27.

– Horváth Lajos kidoboltatta, hogy délután nagygyűlés lesz a kultúr-helyiségben, ahol megválasztják a nemzeti bizottságot.²²³

– Délután megalakult a 23 tagú nemzeti bizottság. A gyűlésen Horváth Lajos beszédet mondott, amelyben a budapesti szabadságharcosokat méltatta. A nemzeti bizottság elnöke Miklósi József, titkára Balogh József lett. Bekerült a testületbe többek között Juhász János, Mészáros László, Csóti Lajos, Gyökeres József és Horváth Ferenc is.²²⁴

– Megalakulása után ülést tartott a nemzeti bizottság, és megalakították a nemzetőrséget, melynek Tenke Imre lett a parancsnoka. Bevonták a kommunistáktól a vadászfegyvereket, megszüntették a tanács vb-elnök-helyettesi, a közellátási és a begyűjtési funkciókat. Élelmiszergyűjtést rendeltek el a főváros megsegítésére, ebbe bevonták a Tassi Növényvédő Állomást és az Alkotmány Téeszt is.²²⁵

Október 28.

– Tenke Imre helyett Bóka Ferenc rendőr őrmester lett a nemzetőrség parancsnoka.²²⁶

– Glisich István és Horváth Sándor vezetésével egy tüntető csoport megsemmisítette a községi könyvtár orosz nyelvű politikai könyveit.²²⁷

Október vége

– Munkástanács alakult a Tassi Növényvédő Állomásnál, amelynek valószínűleg Csóti Lajos brigádvezető lett az elnöke.²²⁸

November 1.

– A nemzeti bizottság utasítást adott a pártok megalakítására. Az FKgP-t Gyökeres József és Csóti Lajos szervezte.²²⁹

²²² TH V-150-364. 397.

²²³ TH V-150-364. 403.

²²⁴ TH V-150-364. 397.

²²⁵ TH V-150-364. 397-398.

²²⁶ TH V-150-364. 398.

²²⁷ TH V-150-364. 402.

²²⁸ TH V-150-364. 401.

²²⁹ TH V-150-364. 401.

– A református temetőben Horváth Lajos ünnepi beszédet mondott az öszszegyűltelek előtt.²³⁰

November folyamán

– Mezei Mihály aláírásokat gyűjtött azoktól az egyéni parasztoktól, akiknek a földjét betagosították, hogy követeljék a földek visszaadását.²³¹

– Puskás Lajos géplakatos és Balogh József sztrájkra szólította fel a Tassi Növényvédő Állomás munkásait.²³²

*

Balogh József: Kispaládon született 1920-ban. Anyja neve Olajos Ágnes. Téesztag volt. A forradalom alatt a nemzeti bizottság titkára lett. Követelte a szovjet csapatok kivonását és a kommunista vezetők leváltását. A Tassi Növényvédő Állomás dolgozóit a szovjet csapatok kivonulásáig tartó sztrájkra buzdította.²³³

Csóti Lajos: Kiskunmajsán született 1923-ban. Anyja neve Süli Teréz. Brigádvezetőként dolgozott a Tassi Növényvédő Állomásnál. A forradalom alatt a községi nemzeti bizottság tagja, valamint a munkahelyén alakult munkástanács vezetője lett, és szervezte a kisgazdapártot. Nem indult ellene eljárás.²³⁴

Gyökeres József: Tasson született 1910. szeptember 9-én. Anyja neve Szendi Julianna. Foglalkozása földműves. A forradalom alatt tagja lett a községi nemzeti bizottságnak, és részt vett a nemzetőrség megszervezésében, valamint az élelmiszergyűjtésben. Szervezte az FKgP újjáalakítását, és követelte a betagosított földek visszaadását tulajdonosaiknak. Nem indult ellene eljárás.²³⁵

Horváth Lajos: Tasson született 1903. szeptember 30-án. Anyja neve Katona Zsófia. 1945 előtt jegyző volt, 1956-ban a községi tanácson dolgozott. Október 26-án szervezte a tüntetést, másnap kidoboltatta a nemzeti bizottság alakuló gyűlését. A gyűlésen fel is szólalt, és méltatta a szabadságharcosok áldozatvállalását. November 1-jén a református temetőben ismét beszédet tartott. A megtorlás során közbiztonsági őrizetbe vették.²³⁶

²³⁰ TH V-150-364. 403.

²³¹ TH V-150-364. 402.

²³² TH V-150-364. 402.

²³³ TH V-150-364. 399.

²³⁴ TH V-150-364. 401.

²³⁵ TH V-150-364. 400.

²³⁶ TH V-150-364. 403.

Juhász János: Budapesten született 1904. június 31-én. Anyja neve Gyöngyösi Erzsébet. Foglalkozása festő-mázoló. A forradalom alatt tagja lett a községi nemzeti bizottságnak. Többször járt Budapesten, és a látottak alapján tájékoztatta a községbelieket a valós eseményekről, illetve javasolta, hogy élelmiszerral támogassák a harcolókat. Nem ismerte el a Kádár-kormányt. Nem indult ellene eljárás.²³⁷

Mészáros László: Tasson született 1919. december 10-én. Anyja neve Dabi Eszter. Foglalkozása kovácsmester. A forradalom alatt részt vett a tüntetésen, a kommunista jelképek eltávolításában, és tagja lett a községi nemzeti bizottságnak. A megtorlás során preventív őrizetbe vették.²³⁸

Mezei Mihály: Dömsödön született 1912. szeptember 19-én. Anyja neve Lovistyek Verona. Foglalkozása földműves. Október 26-án követelte a nemzeti bizottság megalakítását. Novemberben aláírásokat gyűjtött annak érdekében, hogy a betagosított földeket visszakapják a tulajdonosaik. Nem indult ellene eljárás.²³⁹

Miklósi József: 1911. március 13-án született Felsőgallán. Anyja neve Réner Mária. Iskolai végzettsége 6 gimnázium. 1956. október 27-én a községi nemzeti bizottság elnöke lett. Tagja volt a járási nemzeti bizottságnak is, és gyűjtést szervezett a főváros megsegítésére. A megtorlás során preventív őrizetbe vették.²⁴⁰

ÚJSOLT

Október 27.

– A Hermanovszki Ferenc vezette solti felkelő csoport a tanácsházán megrongálta a hatalmi jelképeket, Gellei József tanácselnök és Bajnok Gábor fegyverét elismervény ellenében átvették, az iskolában és a könyvtárban Sztálin- és Rákosi könyveket semmisítették meg.²⁴¹

November 2.

– Sztálinvárosi felkelők érkeztek egy teherautóval a községbe. Összehívták a község lakosait, és az egyikük beszédet tartott. Ezután felmászott a megfigyelőre (?), arról a vörös csillagot ledobta, és a helyére nemzetiszínű zászlót tűzött.²⁴²

²³⁷ TH V-150-364. 399.

²³⁸ TH V-150-364. 400.

²³⁹ TH V-150-364. 402.

²⁴⁰ TH V-150-364. 398.

²⁴¹ BKMÖL XXV. 30. B 1313/1957. fk. Hermanovszki Ferenc és társai pere.

²⁴² TH V-150-364. 412.

November folyamán (?)

– Nemzeti bizottság alakult a községben, melynek Gellei József községi vb-elnök lett a vezetője. Tagjai: Szekeres Józsefné vb-titkár, Bajnok Gábor MSZMP-titkár, Tarnai János, Kelemen János, Fekete Imre és Mojzes Imre.

*

Bajnok Gábor: Solton született 1913. március 13-án. Anyja neve Kiss Julianna. Iskolai végzettsége 6 elemi. Foglalkozása kovács. A forradalom alatt tagja lett a községi nemzeti bizottságnak. Később az MSZMP községi titkára lett. Nem indult ellene eljárás.²⁴³

Fekete Imre: 1914. november 13-án született. Anyja neve Szücs Zsófia. Iskolai végzettsége 7 általános. Foglalkozása földműves. A forradalom alatt tagja lett a községi nemzeti bizottságnak. Nem indult ellene eljárás.²⁴⁴

Gellei József: Endrődön született 1921-ben. Anyja neve Szabó Mária. Iskolai végzettsége 8 általános. Korábban büntetés-végrehajtási hadnagy volt, 1956-ban a községi tanács vb elnöke volt. A forradalom alatt a községi nemzeti bizottság elnöke lett. Nem indult ellene eljárás.²⁴⁵

Kelemen János: Solton született 1921. szeptember 9-én. Anyja neve Sajti Julianna. Iskolai végzettsége 6 elemi. Foglalkozása földműves. A forradalom alatt tagja lett a községi nemzeti bizottságnak. Nem indult ellene eljárás.²⁴⁶

Mojzes Imre: Solton született 1928. május 26-án. Anyja neve Szekeres Mária. Iskolai végzettsége 6 elemi. Foglalkozása italboltvezető. A forradalom alatt tagja lett a községi nemzeti bizottságnak. Nem indult ellene eljárás.²⁴⁷

Szekeres Józsefné (Schilling Zsófia): Apostagon született 1925. június 22-én. Iskolai végzettsége 7 általános. 1956-ban a községi tanács vb-titkára volt. A forradalom alatt tagja lett a községi nemzeti bizottságnak. Nem indult ellene eljárás.²⁴⁸

Tarnai János: Dávodon született 1902. szeptember 9-én. Foglalkozása földműves. A forradalom alatt tagja lett a községi nemzeti bizottságnak. Nem indult ellene eljárás.²⁴⁹

²⁴³ TH V-150-364. 412.

²⁴⁴ TH V-150-364. 413.

²⁴⁵ TH V-150-364. 412.

²⁴⁶ TH V-150-364. 413.

²⁴⁷ TH V-150-364. 413.

²⁴⁸ TH V-150-364. 412.

²⁴⁹ TH V-150-364. 413.

KALOCSAI JÁRÁS

KALOCSA

Október 23-a előtt

– A Kalocsai járásban a forradalmat megelőzően a kuláklisok felülvizsgálata zajlott. Ezt néhány községben végrehajtották, máshol viszont mereven elzárkóztak a rehabilitálásuktól, aminek az lett a következménye, hogy ezekben a községekben többnyire a Hazafias Népfrent szervezésében falugyűléseket tartottak. Ezeken a helyeken mindenkit levettek a kuláklisokról, és kimondták, hogy kulákréteg nem létezik. Ez történt például Géderlakon, Dusnokon és még néhány községben. Ennek ellenére a helyi tanácsok továbbra is kulákként kezelték az ilyen embereket.¹

– Kalocsán állomásozott a 24. harckocsi rohamlöveg ezred, a 34. lövészezred, a 31. vadászrepülő ezred, valamint a 12. műszaki dandár. Itt volt a felszámolás alatt álló 12. lövészhadosztály parancsnoksága is. Az alakulatot a hadsereg létszámának csökkentése miatt október 20-ával megszüntették. Anyaggal és fegyverzettel már nem rendelkezett.² Parancsnokuk Ungvári László őrnagy volt. A 34. lövészezred Szőczi Ferenc őrnagy parancsnoksága alatt szintén felszámolás alatt állt. Állományában október 23-án 130 tiszt volt.³

Október 23.

– Pedagógusok felvonulást akartak szervezni, a város vezetői azonban megakadályozták ezt. A pártvezetők utasítására védelmi óvintézkedéseket tettek. A fontosabb középületeket őrséggel látták el, a pártaktivistákat fel-fegyverezték. A rendőrség számára összetartást rendeltek el. A vadászrepülő ezrednél nem történt különös esemény, a téli átálláson és a gépek műszaki javításán dolgozott az állomány.⁴

Október 24.

– Hajnal 2 órakor riadót rendeltek el a műszaki dandárnál. A parancsnok eligazítást tartott a zászlóaljparancsnokoknak és a politikai tiszteknek.

¹ Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Levéltára (a továbbiakban BKMÖL) Az MSZMP Bács-Kiskun Megyei Bizottsága Archívuma (a továbbiakban MSZMP BKMB Archívuma). 1956-os gyűjtemény. A Kaloesai Városi és Járási Ügyészség 1957. Ig. III. 1. számú irata a megyei ügyészség.

² Hadtörténelmi Levéltár (a továbbiakban HL) 1956-os dokumentációs gyűjtemény (a továbbiakban 1956-os gyűjtemény) A Kaloesai 12. Lövészhadosztály Parancsnokság története 1956. október 23 – december 31. 2/39. őrzési egység (ő.e.) 452-464. fólió.

³ HL 1956-os gyűjtemény. A Kaloesai 34. Lövészezred története 1956. október 23-tól, 2/40. ő.e. 465-471. fólió.

⁴ HL 1956-os gyűjtemény. A 31. Vadászrepülő Ezred történeti áttekintése 1956. október 23-tól napjainkig, 4/41. ő.e. 513-518. fólió.

Utána helyőrségparancsnoki értekezletet tartott a városi és járási tanácsi, valamint pártvezetők részvételével. Megszervezték a járási- és városi tanács és pártbizottság, a posta, a nemzeti bank, a malom és a paprikamalom, a vasútállomás és a villanytelep védelmét. A laktanya és a robbanóanyag-raktár őrségét megerősítették.⁵ Biztosították a kiegészítő parancsnokság védelmét, és kiosztották a fegyvert és a lőszert.⁶

– A 24. harcokosi rohamlöveg ezrednél 3 óra 30 perckor lépett életbe a harci riadó. A parancsnok a járási- és a városi pártvezetőket behívatta a laktanyába és pisztollyal látta el őket. Lakásaikat géppisztolyos járőr vigyázta.

– Harci riadót rendeltek el, és elsőfokú készség volt az egész repülőtéren. A személyi állományt a repülőtér földi megvédésére készítették fel. Az ezredtörzsen belül az I. és a VI. század hat teherkocsival mozgó tartalékot képezett. Utasítás alapján megszervezték a rádió hallgatását.

– Szabó István őrnagy, a kalocsai páncélosezred parancsnoka táviratban üdvözölte Nagy Imrét az ezred nevében.⁷ Az ezred a kecskeméti 5. gépesített hadosztály parancsnoksága alá tartozott. Egészen november 4-éig járőrök védtek a börtönt, a tiszt házat, a vágóhidat, a járási párttitkár lakását és a postát.

– Grösz József kalocsai érsek nyilatkozatot adott ki 1956. október 24-én.⁸ A nyilatkozat a Kossuth rádióban is elhangzott este 19 óra 17 perckor. Ebben az érsek elítélte az öldöklést és a pusztítást, a rend és a nyugalom megőrzésére szólított fel.⁹

– A 24. harcokosi rohamlöveg parancsnokának utasítására a diákok felvonulását bizonytalan időre elhalasztották, az október 25-i színházi előadást pedig betiltották.¹⁰

Október 25.

– Ülést tartott a Népfront járási bizottsága a járási tanács épületében. Miklóssy János és Kovács Zoltán tanár javaslatára táviratot küldtek Nagy Imrének. Elrendelték a nemzetiszínű zászlók kitűzését. A járási és városi

⁵ HL 1956-os gyűjtemény. A kalocsai 12. Műszaki Dandár története 1956. október 23 – december 31. 4/8. ö.e. 92-107. f.ólió.

⁶ HL 1956-os gyűjtemény. A Kalocsai Járási Kiegészítő Parancsnokság eseményei. 6/61. ö.e. 326-330. f.ólió.

⁷ HL Szegedi Katonai Bíróság és jogelődei iratai 1945-1969. (a továbbiakban XI/26. a.) B 403/1957. Endre Antal és társai pere.

⁸ A Politikatörténelmi Intézet Levéltára (a továbbiakban PIL) 1956-os gyűjtemény. Az MDP központi pártügyelet iratai. 1956. okt. 24. (a továbbiakban 290. fond (f.) 1/17.ö.e.)

⁹ KENEDI János szerk., 1989. 49.

¹⁰ HL 1956-os gyűjtemény. A Kalocsai 24. Harcokosi Rohamlöveg Ezred jelentése 1956. október 23 – december 26. 2/32. ö.e. 398-413. f.ólió.

vezetők elhatározták, hogy egy ügynevezett munkás-paraszt-katonai forradalmi bizottságot fognak alakítani.¹¹

– Gyerekek és felnőttek is sokszor felszólították a tiszteket, hogy a sapkacímert vegyék le.¹²

– A kiegészítő parancsnokságon a Rákosi-címereket a néphangulat hatására leszedték.¹³

– Megerősítették a repülőtér védelmét, a tiszteket géppisztollyal és kézi-gránátokkal látták el. Körkörösén 7 golyószórós és 5 géppuskás rajt állítottak fel. A műszaki dandár és a helyőrségparancsnok lezáratta az utakat, ellenőrző pontokat állítottak fel. Éjszakára a repülőtér köré fényszórókat telepítettek, fél óránként bekapcsolták, és ellenőrizték a környéket.¹⁴

– A 24. harcokocsiezrednél azt a hírt kapták, hogy a kalocsai műszaki dandár 30 teherautóval a felkelők segítségére akar menni Budapestre. Csémi alezredes utasította a harcokocsiezredet, hogy az összes kivezető utat zárják le, és felszólítás után tüzeljenek. A parancsnok a Dunapatajra vezető utat három harcocsival, a Géderlak–Ordas közötti utat két harcocsival lezárta, öt harcocsit mozgó tartaléknak rendelt. A műszaki dandár parancsnoka, Nagy Ignác őrnagy ezután hívatta Szabó István őrnagyot, és kijelentette: a műszaki dandár nem szándékozott Budapestre menni. Ezután a hadosztály politikai osztályvezetője tisztázta a helyzetet Nagy Ignáccal, kiderült, hogy a belügyi szervektől származott a téves jelentés.¹⁵

– A 24. harcocsi rohamlőveg ezredet éjjel Csémi Károly alezredes, a hadosztályparancsnok utasítására előbb Soltra, majd Kecskeméten keresztül Budapestre irányították. A Kalocsán maradó 150 katona parancsnoka Endre Antal főhadnagy, az ezred törzsfőnöke lett. A helyőrségparancsnok ekkor Ungvári László őrnagy volt.¹⁶

Október 26.

– Nagy Ignác őrnagy, a műszaki dandár parancsnoka lett a helyőrségparancsnok.¹⁷ Összehívta az alakulatok parancsnokait, valamint a párt, a tanács és a rendőrség vezetőit, és ismertette Bata István rendeletét, amely kemény fellépésre utasította a rendfenntartókat.¹⁸ Utána eligazítást tartott a katonai parancsnokoknak a laktanyák és az objektumok védelméről. A

¹¹ BKMÖL A Bács-Kiskun Megyei Bíróság iratai 1951-1968. (a továbbiakban XXV. 30.) B 639/1958. Miklóssy János pere.

¹² HL 1956-os gyűjtemény. 2/39. ö.e. 452-464. fólió.

¹³ HL 1956-os gyűjtemény. 6/61. ö.e. 326-330. fólió.

¹⁴ HL 1956-os gyűjtemény. 4/41. ö.e. 513-518. fólió.

¹⁵ HL 1956-os gyűjtemény. 2/32. ö.e. 398-413. fólió.

¹⁶ HL XI/26. a. B 403/1957. Endre Antal és társai pere.

¹⁷ HL XI/26. a. B 403/1957. Endre Antal és társai pere.

¹⁸ HL 1956-os gyűjtemény. 6/61. ö.e. 326-330. fólió.

börtönt ötven fővel megerősítette. Az előljáró parancsnokság nem adott utasítást a fegyverhasználattal és a forradalmi bizottsághoz való viszonytal kapcsolatban.¹⁹

– Dél körül a Kossuth rádióban rövid hirben közölték, hogy Grösz József kalocsai érsek tárgyalta Rónai Sándorral, az országgyűlés elnökével. Beolvasták Grösz József nyilatkozatát, melynek lényege azonos volt az előzőével, de tiltakozott az ellen, hogy egyesek félreértelmezik szavait.²⁰

– Délután a Petőfi téren tüntetés kezdődött mintegy 70 fő részvételével, köztük volt Kapitány Sándor és Révész Ferenc is.²¹ Az emberek a főutcán végighaladva Kossuth-nőt énekeltek, és jelszavakat skandáltak. Mire a tanácsháza elé értek, körülbelül háromszorosára nőtt a számuk, s Végi Imre bejelentette, hogy forradalmi tanácsot akarnak választani. A tüntetők megkoszorúzták a tanácsháza előtt lévő első világháborús magyar hősi emlékművet, majd a Petőfi-szoborhoz vonultak.²² Az ekkor már mintegy 1200 fős tüntető tömeg le akarta dönteni a szovjet emlékművet, de ezt Tóth Lászlónak, a városi tanács vb elnökhelyettesének sikerült megakadályozni, egyelőre csak a vörös csillagot vették le róla. Ezután lassan oszolni kezdtek a kalocsai tüntetők.²³

– Közben a tanácsházán a város vezetői a pártbizottság, a tanács és a Népfront előre kijelölt tagjaiból megalakították a városi nemzeti bizottságot.²⁴ A tüntetők egy része is felment a tanácsháza nagytermébe, ahol Andriska Géza, a Hazafias Népfront helyi elnöke egy előre legépel beszédet mondott. Ebben követelte a vallás- és szólásszabadságot, általános és titkos választást. Ezután 19 óra körül megválasztották a forradalmi munkástanácsot az alábbi tagokkal: Krecsmarik József az MDP városi titkára, Tóth László a vb elnökhelyettese, Geri István leányiskola-igazgató és vb-tag, Studt József kőműves, Kulcsár József rendőr főhadnagy, Andriska Géza népfrontelnök, Fábri János ktsz-dolgozó és Stein Ferenc repülőszázados. A testület vezetője Tóth László vb-elnökhelyettes lett, és a 8 tagból 6 MDP-tag volt. Később részben a bizottság tagjainak javaslatára, részben a Bajáról érkezett felkelők hatására és közreműködésével ideiglenesnek nyilvánították a bizottságot, majd felülvizsgálták a testület összetételét, és másnapra új választást tűztek ki.²⁵

¹⁹ HL 1956-os gyűjtemény. 4/8. é.e. 92-107. f.ólió.

²⁰ KENEDI János szerk. 1989. 79.

²¹ Történeti Hivatal (a továbbiakban TH) V-150-364. 269.

²² HL 1956-os gyűjtemény. 4/41. é.e. 513-518. f.ólió.

²³ HL XI/26. a. B 265/1957. Dobó György főhadnagy pere.

²⁴ Független Délvidék 5. évf. 37. sz. (1995. október 5.) 1.

²⁵ BKMÖL A Bács-Kiskun Megyei Tanács Végrehajtó Bizottsága titkárságának iratai. Általános iratok 1950-1973. (a továbbiakban XXIII. 2. c.) 1023/1957.

– Bajáról 21 óra körül Thür János, Szabó Béla, Arató Béla és Dobó György főhadnagy vezetésével²⁶ körülbelül ötszáz tüntető jött Kalocsára. Egyébként Kerek István, a bajai járási pártbizottság vezetője és Major Sándor, a bajai vasút párttitkára már korábban értesítette a kalocsai pártbizottságot a bajai tüntetők várható érkezéséről. Amikor Kalocsára értek, a tiszti klub előtt Dobó György főhadnagy 22 katonát kijelölt a kocsik őrzésére, a tüntetésben részt vevő katonáktól pedig elszedte a fegyvereket. A fegyveres bajai katonák a kalocsaiak meglátása szerint mintegy védtek, biztosították a tüntetőket, nehogy fegyvert használjanak ellenük.²⁷ A bajaiak az autóbusz-megálló környékén ötös sorokba rendeződtek, és felvonultak Kalocsa főutcáján, miközben Kossuth-nótákat énekeltek, és a „Kalocsa népe állj közénk!” felhívást skandálták. A bajai és a kalocsai tüntetők az érseki palota környékén találkoztak. A bajaiak menete élén egy honvédségi teherautó haladt, melynek elejéről először egy egyetemista honvéd, majd Thür János beszélt a tüntetőkhöz. Követeléseket olvasott fel, amelyek között szerepelt a politikai foglyok szabadon bocsátása, forradalmi tanács választása, a szovjet csapatok kivonása, a Varsói Szerződés felmondása, és az uránkincs magyar kézbe adása.²⁸ Követelték a szovjet emlékmű ledöntését. Ezután az emlékműre drótkötelet kötöttek, és a Himnusz hangjai mellett többszöri próbálkozás után ledöntötték.²⁹ Az emlékmű ledöntésében részt vett dr. Borsos Ottó és Agulár Ervin is.³⁰ Elégették a vörös zászlót és összetörték a Rákosi-címert is. A bajai tüntetők egy része a tanácsházára is behatolt, és követelte a rabok elengedését, valamint a korábban választott tanács újraválasztását.³¹ A tüntetők megegyeztek a tanácsi vezetőkkel, hogy másnap nemzeti bizottságot választanak,³² illetve a politikai foglyok szabályos szabadulólevéllel és vonatjeggyel ellátva kerülnek haza a következő naptól.³³ A tanácsháza erkélyéről egy magas, 180 cm körüli egyetemista honvéd a rend megtartására intette a tüntetőket,³⁴ aki a műszaki dandár jelentése szerint egy Bakos nevű bajai egyetemista volt.³⁵

– A tüntetők ezután kétfelé oszlottak, egyik részük a foktői úton lévő repülő laktanyához vonult, velük tartott a bajai Thür János is. A repülőtér parancsnoka, Cselovszki Pál visszatérve a repülőtérre az egész tiszti állományt felsorakoztatta a repülőtér bevezető útjára a nőtlen tiszti épület elé, itt várták a tüntetőket. Stein Ferenc százados is itt állt a tisztekkel, hogy

²⁶ HL XI/26. a. B 265/1957. Dobó György pere.

²⁷ HL XI/26. a. B 265/1957. Dobó György pere.

²⁸ HL XI/26. a. B 265/1957. Dobó György pere.

²⁹ A Bács-Kiskun Megyei Bíróság irattára (a továbbiakban BKMB) B 899/1957. Romsics Lajos pere.

³⁰ TH V-150-364. 263.

³¹ BKMÖL XXV. 30. B 1128/1957. Thür János pere.

³² HL 1956-os gyűjtemény 4/8. ö.e. 92-107. főlíó.

³³ Független Délvidék 5. évf. 37. sz. (1995. október 5.) 1.

³⁴ BKMÖL XXV. 30. B 1155/1957. Szirmai József pere.

³⁵ BKMÖL XXV. 30. B 1128/1957. Thür János pere.

megakadályozza a tüntetők bevonulását a reptérre. Először a kalocsaiak jöttek. Ezen a teherautón főleg nők érkeztek, ők azt követelték, hogy engedjék el a fogdákat és a sorkatonákat, amit a katonák természetesen megtagadtak. Hamarosan jöttek a bajaiak is Dobó György főhadnagy és Thür János vezetésével. A reptér tisztikara az országút bejáratánál várta őket. Dobó György beszámolt a bajai eseményekről, a lakosság tüntetéséről, és arról, hogy a bajai katonaság csatlakozott a tüntetőkhez. Kérték a repülősokeket, hogy ne bombázzák a pestieket, és közölték, hogy a bajaiak átálltak a forradalom oldalára. Dobó György azt mondta Stein századosnak, hogy egyezzenek meg a tüntetőkkel, mint ők is megegyeztek Baján, hogy ne legyen vérontás.³⁶ Miután erre ígéretet kaptak, visszatértek a városba a tanácsházához. A tanácsháza előtt Thür János egy teherautóra felállva közölte, hogy a honvédség mellettük áll, mindenki őrizze meg a nyugalmát, akkor nem lesz vérontás.³⁷

– A tüntetők másik csoportja közben az iskolákat járta végig, hogy a kalocsai diákságot is kivonulásra bírja. Ennek a másik csoportnak a vezetője állítólag Nagy Béla és Szabó Béla volt. A börtön előtt, hogy megakadályozza a kapu betörését, Eke István azt javasolta a tömegnek, hogy menjenek ki a laktanyába tárgyalni. Közben telefonon értesítette a műszaki dandárt, hogy a tömeg a börtönbe be akar hatolni. Ezen a napon ezt sikerült megakadályozni.³⁸ A bajai tüntetők követelésére másnap kiengedték a kalocsai börtönből a koncepciós perben elítélt bajai lányokat, Zambelli Biankát, Harczos Mártát és Gács Editet.³⁹

– A bajaiak kimentek a műszaki dandár laktanyájához is, és fegyvert követeltek. Nagy Ignác őrnagy, a dandárparancsnok kiment eléjük, közölte, hogy nem adnak fegyvert, és ne erőszakoskodjanak, mert lövet.⁴⁰ Ezután csak ételment kértek. A dandárparancsnok kenyeret és húskonzervet adott nekik.⁴¹ A 34. lövészezred laktanyájánál is jártak a tüntetők, de ott sem kaptak fegyvert.⁴²

– A bajaiak katonai vezetője, Dobó György főhadnagy értesítést kapott, hogy azonnal vonuljanak be Bajára, ezért a bajai tüntetők hamarosan hazatértek. A bajai tüntetők egy része ekkor is Budapestre akart menni, hogy segítséget vigyen a felkelőknek, Dobó György azonban visszairányította őket Bajára. Kiosztotta az összeszedett fegyvereket, gépkocsiparancsnokokat jelölt ki, és csak azok szállhattak le a kocsikról, akiknek engedé-

³⁶ HL XI/26. u. B 265/1957. Dobó György pere.

³⁷ BKMÓL XXV. 30. B 1128/1957. Thür János pere.

³⁸ HL 1956-os gyűjtemény. 2/39. ö.e. 452-464. fólió.

³⁹ BKMÓL A Bács-Kiskun megyére vonatkozó 1956-os forradalom és szabadságharcral kapcsolatos iratok gyűjteménye (a továbbiakban XXXII. 12.) dr. Vágvölgyi Ferenc visszaemlékezése. 171.

⁴⁰ HL XI/26. u. B 265/1957. Dobó György pere.

⁴¹ HL 1956-os gyűjtemény. 4/8. ö.e. 92-107. fólió.

⁴² HL 1956-os gyűjtemény. 2/40. ö.e. 465-471. fólió.

lyezték. Baján a tanácsházára mentek, és beszámoltak a kalocsai eseményekről.⁴³

– A hazafelé tartó bajaiak a bátyai úton lévő villanytelepnél a négytagú őrséget lefegyverezték.⁴⁴

– Csémi Károly utasítására a 24. harcokosi rohamlöveg ezred egy részének a solti és a dunaföldvári tüntetők ellen kellett vonulnia, egyben lezárni a földvári hidat. Állítólag a földvári légvédelmi tüzérek átálltak, ezért őket meg kellett volna semmisíteni. 265 katonát, 13 harcokosit és 1 teherkocsit indított útnak Szabó István ezredparancsnok. Solton parancsot kaptak Csémitől, hogy mivel a hídon a felkelők harcokosijai vannak, nyissanak tüzet rájuk. Csőre is töltötték a harcokosikat. Kb. 500 méterre megközelítették a hidat, ekkor Szabó Imre alezredes, a szabadszállási harcokosiezred parancsnoka megállította az oszlopot azzal, hogy ott a saját szabadszállási harcokosijai vannak, így nem lőttek. Szabó István egy századdal körbevette a dunaföldvári tüzérlaktanyát, mire a tüzérezred parancsnoka közölte, hogy nem álltak át, csak az objektumokat biztosítják, viszont 200 megbízhatatlan egyetemi hallgatója van, ezért az őrséget megkettőzte. Ezután a harcokosiszázad megszállta a város központját. Eddig rend és nyugalom volt Dunaföldváron, ekkor azonban a lakosság körében kitört a pánik. Gulyás százados vezetésével egy század Soltot szállta meg. Este 20 órakor az ezredet Gyurkó Lajos személyes parancsnoksága alá rendelték személyi tartaléknak. 22 órakor parancsot kaptak, hogy induljanak Kecskemétre. Éjfélkor jelentkeztek Gyurkó Lajosnál.⁴⁵

– Éjszaka küldöttség érkezett Bajáról Grósz József kalocsai érsekhez. A küldöttség tagja volt dr. Surányi István ügyvéd, dr. Pataki Kálmán főorvos, dr. Bakonyi Péter ügyvéd, dr. Béla Miklós tanár és Bagó István plébános. Kalocsán csatlakozott hozzájuk a városi tanácselnök és Krecsmarik József, a párttitkár is. A küldöttség felkérte Grósz Józsefet, hogy járjon közben Nagy Imre miniszterelnöknél az öldöklés megszüntetése érdekében. A főpásztor elment a foktői úti laktanyába, és onnan telefonált Nagy Imrének, hogy „tegyen meg minden lehetőt annak érdekében, hogy magyar a magyarnak tovább vérét ne ontsa.”⁴⁶

Október 27.

– Kora reggel a tanácsháza egyik szobájában ülésezett az előző napon választott bizottság. Értesítették a város üzemeit, hogy minden 20 dolgozó után küldjenek be egy megbízottat a tanácsházára, hogy megválasszák az új forradalmi bizottságot. Utána 14 pontból álló röplapot állítottak össze,

⁴³ HL XI/26. a. B 265/1957. Dobó György pere.

⁴⁴ HL XI/26. a. B 265/1957. Dobó György pere.

⁴⁵ HL 1956-os gyűjtemény. 2/32. é.e. 398–413. fólió.

⁴⁶ BKMÖL. XXXII. 12. dr. Vágvölgyi Ferenc visszaemlékezése. 192.

amely a kalocsaiak követeléseit tartalmazta. Ebben leszögezték, hogy nem akarják a kapitalizmus visszaállítását, de követelték a nép jogos követeléseinek teljesítését, a nemzeti függetlenség megvalósítását. Követelték a szovjet csapatok kivonását, a Szovjetunióban raboskodó magyarok hazahozatalát, a gazdasági szerződések felülvizsgálatát. Követelték a paraszt-ság sérelmeinek orvoslását, a bérek és a nyugdíjak rendezését, a kisiparosok megbecsülését. Követelték a politikai foglyok elengedését és rehabilitálását, és a népellenes eljárásokért felelős vezetők megbüntetését. Követelték a sajtószabadság megteremtését, a szabad választások kiírását, a sztrájkjog megadását, és a Kossuth-címer visszaállítását is.⁴⁷

– Délelőtt folyamatosan érkeztek a forradalmi nemzeti bizottság megválasztására az üzemekből a munkások küldöttei. Sok csoport nemzeti zászlóval vonult fel. Mivel nyilvánvaló volt, hogy a tanácsházán nem férnek el, a Petőfi térre mentek.⁴⁸

– 10 órakor felvonulás kezdődött, melyet az előző napon választott forradalmi tanács szervezett. 500-800 ember vett részt a megmozduláson. Közük volt Romsics Lajos is, aki akkor érkezett haza Czár Sándorral Dunapenteléről.⁴⁹ A gyűlésen éppen jelölőbizottságot választottak, hogy az előző napi egyezség értelmében újjáalakítsák a pártvezetők befolyása alatt álló forradalmi tanácsot. Ez meg is történt, de ez a bizottság ténylegesen nem működött.⁵⁰ Romsics Lajos egy katonatiszt után fel is szólalt. Elmondta, hogy ő a dunapentelei sztrájkbizottság küldötte, és azzal a megbízással érkezett Kalocsára, hogy élelmet gyűjtsön a felkelőknek. A fiatalokat felszólította, hogy csatlakozzanak a szabadságharchoz, a munkásokat pedig sztrájkra buzdította, hogy így támogassák a harcolókat. Követelte az orosz csapatok kivonását is. A következő felszólaló a nemzetőrség megalakításának szükségességéről beszélt. A gyűlést Tóth László zárta le kb. fél 1-kor. Ezután Tóth László és Fábri János közölte Romsiccsal, hogy rendelkezésére bocsátanak egy kocsit, amivel a fővárosba szállíthatja az élelmiszert. Tóth László felhívta a páncéloslaktanyát, egy teherautót kért, és kapott is. Közben Budapestről egy vöröskeresztes kocsis is érkezett, azzal a céllal, hogy élelmiszert és fegyvert szerezzen.⁵¹ A gyűlés után Romsics Lajos Fábri Jánossal, a munkástanács egyik tagjával, a városházára indult. Útközben bementek a Kenyérgyárba, ahol először a dolgozókat, majd az igazgatót is felszólították, hogy gyűjtsenek élelmiszert a fővárosiaknak. Romsics Lajos délután a tanácsházán járt, és ott is szervezte a gyűjtést. Egy katonai teherautóval a Vegykísérleti Intézetbe ment, ahol burgonyát kapott, amit felpakoltak a teherkocsira, majd visszament a vá-

⁴⁷ Független Délvidék 5. évf. 37. sz. (1995. október 5.) 1.

⁴⁸ Független Délvidék 5. évf. 37. sz. (1995. október 5.) 1.

⁴⁹ BKMB B 899/1957. Romsics Lajos pere.

⁵⁰ TH V-150-364. 263.

⁵¹ BKMB B 899/1957. Romsics Lajos pere.

rosháza elé. Ott ismét nagy tömeg tüntetett, követelték a rabok elengedését. Romsics Lajos felállt a teherautóra, és újra beszédet intézett a tüntetőkhez, amelyben további élelmiszergyűjtésre szólította fel a jelenlévőket. A beszéd hatására sokan hoztak élelmiszert, amit a tanácsházán gyűjtöttek össze. Másnap kora reggel, mikor Romsics Lajos Budapestre akart indulni az összegyűjtött élelmiszerral, a rendőrség letartóztatta.⁵²

– Thür János és Szabó Béla Kalocsán elmentek a tanácsházára, amely előtt ismét nagy tömeg követelte a rabok kiengedését. A tanácsházán a tanácselnököket keresték, hogy ők is a foglyok elengedését követeljék, de nem találták. Közölték, hogy a bajai foglyokért jöttek, és még visszajönnek. Ezután motorral elmentek Soltig, és meggyőződtek, hogy nem tartóztatják fel az úton haladókat. Délután 3-4 óra körül visszatértek Kalocsára, és ismét a tanácsházára mentek. Thür János itt a bajai munkástanács küldötteként mutatkozott be, és a kalocsai munkástanács elnökét kereste, közölte, hogy jövetelük célja a bajai rabok kiszabadítása. Felszólította Tóth László tanácselnököket, aki a munkástanács elnökének mondta magát, hogy intézkedjék, minél hamarabb engedjék ki a rabokat. Tóth László közölte velük, hogy a rabok felülvizsgálata folyamatban van, de a politikai foglyok mellett köztörvényesek is vannak a börtönben, akiket nem fognak kiengedni. A látogatókat nem elégítette ki a válasz, ezért éles vita keletkezett Thür János és Tóth László között.⁵³ Thür János elsősorban az eljárás lassúságát, a késlekedést kifogásolta. Valaki ekkor közölte, hogy Tóth László nem a munkástanács elnöke, és javasolta nekik, hogy a rabokat felülvizsgáló bizottsággal tárgyaljanak a börtönben. A bajaiak ekkor méltatlankodva távoztak. Tóth László még közben elmondta nekik, hogy a három bajai politikai foglyot már kiengedték. Thür János ezzel nem elégedett meg. A börtönhöz mentek, ahová természetesen nem engedték be őket. A tüntetők azonban közölték velük, hogy a három bajai lányt tényleg kiengedték. Fel is keresték őket a Széchenyi utcában, és megígérték, hogy kocsit küldenek értük, majd visszatértek Bajára.⁵⁴

– Este hét óra körül a Petőfi téren összegyűlt tömeg a börtön elé vonult, és követelte a foglyok szabadon bocsátását. A börtön parancsnoka Haller Mihály százados volt a tüntetés idején, de Tóth László és Romsics Sándor is a börtönben tartózkodott.⁵⁵ Tóth László szólt a tömeghez, majd alakult egy bizottság, amely bement a börtönbe. Hét politikai foglyot kiengedtek. A tüntetők azonban az összes fogoly elengedését követelték.⁵⁶ Cservák főhadnaggy javaslatára tisztek mentek civilben a tömegbe, hogy csillapítsák a

⁵² BKMB B 899/1957. Romsics Lajos pere. Romsics részt vett a sztálinvárosi eseményekben is. Október 25-én ott volt a Vasmű munkásainak sztrájkot elhatározó gyűlésén, és október 26-án a Petőfi Kör gyűlésén is.

⁵³ BKMÖL XXV. 30. B 1128/1957. Thür János pere.

⁵⁴ BKMÖL XXV. 30. B 1128/1957. Thür János pere.

⁵⁵ BKMB B 899/1957. Romsics Lajos pere.

⁵⁶ BKMÖL XXIII. 2. c. 1098/1957.

felfokozott hangulatot, illetve megfigyeljék a tüntetőket. Így Eke István őrnagy, Kordé Imre főhadnagy, Nagy József százados, Vasvári Imre főhadnagy, Cservák Ferenc főhadnagy, Luif János főhadnagy, Virágh Sándor őrnagy ment ki. A tisztek önvédelmi célból fegyvert követeltek. Kenesei István őrnagy és Szegedi Sándor őrnagy ellenezte ezt, nehogy illetéktelenek kezébe kerüljenek a fegyverek. Ungvári László őrnagy parancsnok is így gondolta. A börtön előtt a tisztek igyekeztek a felfokozott hangulatot csillapítani, de a tüntetők ellenük fordultak, Eke István őrnagyot majdnem megverték. A kiérkező 12. lövészezredhez tartozó műszaki dandár szakaszának katonái először megtagadták a tűzparancsot. A tömeg megtapsolta őket és éllette a hadsereget. A tömegben tartózkodó Nagy József százados ekkor telefonált a parancsnokságra, hogy küldjenek egy olyan egységet, amelyik a parancsot végrehajtja. Ugyanakkor Sipter Lajos, a pártbizottság agitációs és propaganda titkára és Koszecz László rendőrkapitány, illetve Czinege István, a börtön alapszervi párttitkára is követelte a tömeg feloszlását.⁵⁷ A börtönparancsnok harmadszori kérésére Nagy Ignác őrnagy parancsot adott Horváth László főhadnagynak, hogy a készségi szolgálatban lévő egységgel (Pf. 9145/S) oszlassa fel a tömeget. A negyvenfős egység az utcán lövésre kész fegyverekkel, harcserúien felfegyverkezve közelfította meg a tömeget. Sikula Szabolcs főhadnagy és Horváth főhadnagy felszólította a tüntetőket a feloszlásra. Az egység parancsnoka ezután kiadta a tűzparancsot. A katonák sortüzet adtak le a levegőbe, mire a tömeg szétszaladt. Ezzel egyidőben a börtönőrök és a börtönben lévő katonák is megkezdték a tüzelést, de azok nem a levegőbe, hanem a tömeg közé lőttek.⁵⁸ Ennek következtében Tiszavölgyi István meghalt, 6 személy pedig megsebesült.⁵⁹ A kiegészítő parancsnokság jelentése 2 halottról és 5 sebesültről szól.⁶⁰

– A helyőrségparancsnok csoportosulási tilalmat, este 18 és reggel 7 óra között pedig kijárási tilalmat rendelt el. A repülő ezredtől egy géppár felderítést és oszlatást végzett Fülöpszállás és Dunaföldvár fölött a hadosztályparancsnok parancsára.⁶¹ A börtönt a dandárparancsnok még egy szakasszal megerősítette. A bajai utat lezáratta, hogy a bajaiak ne tudjanak Pestre menni. A járási tanács és a pártbizottság a környező községekből bevonta a rendőröket. Ezért a dandárparancsnok két egységet létesített politikai munkások vezetésével, hogy a községi megmozdulásokat megakadályozza, a rendet visszaállítsa. Az egyik csoport Kádár őrnagy vezetésével Bátya, Dusnok, Sükösd, Hajós és Kecel községet ellenőrizte, a másik csoport Mester százados vezetésével Foktó, Uszód, Géderlak, Du-

⁵⁷ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma, MSZMP Kalocsai Városi Bizottsága és alapszervezetei iratai 1957-1974. (a továbbiakban 11.f.) 6/1957. ö.e.

⁵⁸ HL 1956-os gyűjtemény, 4/8. ö.e. 92-107. f.őlió.

⁵⁹ HL 1956-os gyűjtemény, 2/39. ö.e. 452-464. f.őlió.

⁶⁰ HL 1956-os gyűjtemény, 6/61. ö.e. 326-330. f.őlió. A másik kalocsai áldozat Dubicz Antal volt.

⁶¹ HL 1956-os gyűjtemény, 4/41. ö.e. 513-518. f.őlió.

napataj, Szakmár területén működött.⁶² Kádár őrnagy Hajóson nagy létszámú tüntetést oszlatott fel.

– A városban katonák járőröztek, igazoltatták a kocsikat és a járókelőket. Állítólag rálöttek pisztollyal Rádi László hadnagyra és Sikula Szabolcs főhadnagyra. Azok visszalöttek, egy ember megsebesült, akit hamarosan elfogtak.⁶³ Ezzel közel egy időben Éles Vilmos főhadnagy és katonái elfogtak egy hattagú, 15-17 éves fiatalokból álló csoportot, akik a bátyjai rendőrsöt fegyverezték le. Átadták őket a rendőrségnek.⁶⁴

– A Kalocsavidéki Fűszerpaprika Vállalatnál ideiglenes munkástanács alakult, amely béremelést hajtott végre.⁶⁵

Október 28.

– A hatalom gyakorlatilag Kalocsán is katonai diktatúrát vezetett be. Munkás-paraszt-katona tanácsot alakítottak, de ebbe már nem került bele a népfront elnöke és a párttitkár. Tagja lett a 24. harcokosi rohamlöveg ezred egységétől Molnár József főhadnagy, a pártbizottság részéről Sipster Lajos. A tanács vezetője valószínűleg Nagy Ignác őrnagy, a műszaki dandár parancsnoka, egyben helyőrségparancsnok volt.

– Reggel a lövészadosztálynál a tisztek zöme ismét fegyvert kért, mert nagyon erős kommunistaellenes hangulat volt a városban. A katonák a sapkácímert már levették. A parancsnok úgy döntött, hogy fegyvert nem lehet hazavinni, de járőrszolgálatot szervez a városban. Egy bizottság, melynek tagja volt Szegedi őrnagy, Kriska százados, Erdős főhadnagy és Szabó főhadnagy, felnyitotta a fegyverraktárt, és a járőröket felfegyverezték. A géppisztolyt azonban nem lehetett hazavinni, csak a pisztolyt.⁶⁶ A repülőes ezredtől kettő egyenkénti gépet vetettek be Szabadszállás, Solt illetve Bácsalmás felett felderítés és oszlatás céljából.⁶⁷

– Délután 4 és 6 óra között tüntetés volt. A tüntetés alatt a 24. harcokosi rohamlöveg ezred személyi állománya a laktanya területén tüzelőállásokban volt.⁶⁸

– Lezárták a fontosabb utakat. A dandárparancsnok kijárási tilalmat rendelt el 18 órától az egész járás területére. A városban a politikai tisztek két hangszóróval igyekeztek a tömeget a tüntetéstől visszatartani.⁶⁹

⁶² HL 1956-os gyűjtemény, 4/8. ö.e. 92-107. f.ólió.

⁶³ HL 1956-os gyűjtemény, 4/8. ö.e. 92-107. f.ólió.

⁶⁴ HL 1956-os gyűjtemény, 4/8. ö.e. 92-107. f.ólió.

⁶⁵ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma, 11. f. 7. ö.e.

⁶⁶ HL 1956-os gyűjtemény, 2/39. ö.e. 452-464. f.ólió.

⁶⁷ HL 1956-os gyűjtemény, 4/41. ö.e. 513-518. f.ólió.

⁶⁸ HL 1956-os gyűjtemény, 2/32. ö.e. 398-413. f.ólió és XXIII. 2. c. 1023/1957.

⁶⁹ HL 1956-os gyűjtemény, 4/8. ö.e. 92-107. f.ólió.

– Este a laktanya elé jött 50-60 tüntető. A nemzeti zászlót meghajtva elénekelték a Himnuszt. A törzsfőnök kiment hozzájuk, beszédet mondott, mire elmentek.⁷⁰

– 22 és 23 óra között a 34. lövészezred laktanyájának nyugati kerítésénél ismeretlenek belöttek a laktanyába. A tisztek a közeledőket golyószóró- és géppuskatűzzel elriasztották. A lövöldözés után Grösz József kalocsai érsek kocsival bejött a laktanyába, és kérte a parancsnokokat, hogy kerüljék a vérontást. Azok közölték, hogy nem akarnak vérontást, de a laktanyát megvédik.⁷¹

Október 29.

– A leánygimnáziumban értekezletet tartott a huszonöt főből álló tantestület, melyen Lovas Nagy István elnökölt. A nemzeti bizottság alakuló ülésére képviselőnek titkos szavazással Miklóssy János irodalomtanárt választották.⁷²

– A városi vb elnökét felkereste egy nyolctagú pedagógusküldöttség, amely követelte, hogy alakítsanak forradalmi nemzeti bizottságot, meghatározva, hogy abban képviselve legyen a négy koalíciós párt, valamint az üzemek, az intézmények és a honvédségi alakulatok is.⁷³ Tóth László, a városi tanács vb elnökhelyettese teljesítette is a kérést.

– Ezekben a napokban Pedagógus Forradalmi Bizottság alakult a városban, amelynek Kiss György tanár volt az elnöke.⁷⁴

– Kalocsa Város Forradalmi Nemzeti Bizottságának alakuló gyűlését reggel kilencre hívták össze a városi tanács nagytermébe. Az FKgP-t Józsa László és Horváth József, az SZDP-t Tapolcsányi József és Ferkovics József, az NPP-t Baradlay Sándor és Végi Imre, az MDP-t Sipter Lajos és Romsics Sándor képviselte. Tóth László, a vb elnökhelyettese meghívta a választásra a katonai vezetőket is. Cselovszki Pál, politikai helyettese és még néhány tiszt jelent meg a repülősöktől.⁷⁵ A műszaki alakulattól Cseh János hadnagyot, a lövészalakulatoktól Kriska György századost, a légi-erőtől Nagy Lajos hadnagyot delegálták. A nemzetőrség képviseletében Gócz János főhadnagy és Béres József százados, a rendőrségtől Kulcsár József hadnagy lett a nemzeti bizottság tagja. Az orvosokat dr. Bánhidy Zoltán, a postát Katus Lajos, a vasutat Gera Sándor képviselte. Bekerült a testületbe dr. Lakatos István járásbíró és dr. Béza László államügyész. A pedagógusok Kiss Györgyöt, Kovács Zoltánt, Pál Gyulát, Miklóssy Jánost,

⁷⁰ HL 1956-os gyűjtemény. 2/32. ö.e. 398-413. főlíó.

⁷¹ HL 1956-os gyűjtemény. 2/40. ö.e. 465-471. főlíó.

⁷² BKMÖL XXV. 30. B 639/1958. Miklóssy János pere.

⁷³ BKMÖL XXIII. 2. c. 1023/1957.

⁷⁴ TH V-150-364. 267.

⁷⁵ HL 1956-os gyűjtemény. 4/41. ö.e. 513-518. főlíó.

Rudnay Andrást, Jakkel Istvánt delegálták. A kalocsai üzemeket dr. Pátzay József, Nagy Mihály, Mácsai Etelka, Bodó László, Fábri János, Tamás János, Andriska Géza, Balaton József, Licsicsányi Jenő és dr. Komonyi Orbán képviselte. A parasztság küldötte volt Balaton Dezső, Pécsi Antal és Miskei János. A Himnusz eléneklése után Kovács Zoltán tanár beszédet mondott, majd egyperces néma felállással adóztak a szabadságharcban el-esett hősök emlékének. Megállapodtak, hogy a pártok kettő-kettő, a társadalmi szervezetek egy-egy, a parasztság pedig három képviselőt küld a testületbe. A bizottságnak 38 tagja volt.⁷⁶ Az elnökség hétagú lett: Józsa László, Ferkovics József, Baradlay Sándor, Sipter Lajos, Nagy Lajos hadnagy, dr. Béza László, Kovács Zoltán került be. A városi nemzeti bizottság elnöke Kovács Zoltán lett.⁷⁷ A nemzeti bizottság elhatározta, hogy november 1-jén 8 órai kezdettel kiengedik a politikai foglyokat a börtönből. Bejelentették, hogy a nemzetőrség szervezése folyamatban van, eddig 60 nemzetőrt toboroztak, illetve, hogy az ÁVH tagjait letartóztatták. Elrendelték a fegyverek beszolgáltatását. Koszecz László rendőrkapitányt leváltották, helyére Kulcsár József hadnagyot nevezték ki, helyettese László András rendőr törzsrőmester lett. Milasin Teréz tanácselnököt leváltották, helyére ideiglenesen dr. Pásztor Aladárt nevezték ki. Tóth László elnökhelyettest saját kérésére az elnöki teendők ellátása alól felmentették.⁷⁸

– Miklóssy János javasolta, hogy indítsanak helyi lapot. Ezt már korábban Benke Ferenc, a járási tanács népművelési osztályának vezetője is felvette. A gyűlés elfogadta a javaslatot, és Miklóssy Jánost bízták meg a szerkesztői feladattal. Utána Miklóssy János, Benke Ferenc, a művelődési ház igazgatója, és néhány fiatal tanár átment a nyomdába, és Beke János nyomdavezetővel tárgyaltak. Ő minisztériumi engedélyt akart, ami nem volt. Közölték vele, hogy a nemzeti bizottság viszont engedélyezte a lap kinyomtatását. Utána a leánygimnáziumba mentek, ahol szerkesztőbizottságot alakítottak. A szerkesztőség 8-10 tagból állt, és a pártok is képviseltették magukat benne. Krecsmarik József az MDP, Rudnai Andor az SZDP, egy Farkas nevű ember pedig az FKgP érdekeit képviselte. A szerkesztőség tagja volt dr. Nyitrai Lajos, a járási könyvtár igazgatója, Benke Ferenc és Mackó János tanár is. A lapnak Kalocsa és Vidéke címet adták, és megegyeztek, hogy szombatonként fog megjelenni. A harmadik szám megjelenése után Miklóssy János lemondott a főszerkesztői tisztségéről. A szerkesztőség tagja maradt, de több cikket nem írt.⁷⁹ Tóth Menyhért lett helyette a főszerkesztő. A lap november 4-e előtt a nemzeti bizottság orgánuma volt, utána a HNF-é.⁸⁰

⁷⁶ TH V-150-364. 263.

⁷⁷ TH V-150-364. 263.

⁷⁸ BKMÖL XXV. 30. B 639/1958. Miklóssy János pere.

⁷⁹ BKMÖL XXV. 30. B 639/1958. Miklóssy János pere.

⁸⁰ BKMÖL XXV. 30. B 639/1958. Miklóssy János pere.

– Este géptávirat érkezett a repülőtérről az OLLEP-től, amely az OLLEP forradalmi katonai tanácsának a követeléseit tartalmazta. Kecskemétről a hadosztály parancsnoka utasította az ezredparancsnokot, hogy válasszanak katonai tanácsot. Parancsot kaptak az elhárítók lefegyverzésére, amit végre is hajtottak, és a lakásukra küldték őket. A vadászrepülő ezred forradalmi katonai tanácsának elnöke Botos István főhadnagy lett, aki felvette a kapcsolatot a polgári vezetéssel és az előljáró egységgel. Követeléseket állítottak össze, és elküldték az OLLEP-nek.⁸¹

– Nagy Ignác őrnagy, a 12. műszaki dandár parancsnoka Állampusztára nagyobb erősítést küldött.⁸²

– A nemzeti érzelmű tisztek helyeselték a forradalmat a 12. lövészhadosztály parancsnokságán: Szegedi őrnagy, Sánka hadnagy, Erdős főhadnagy, Szabó József főhadnagy szabadsághősöknek nevezte a felkelőket. Sánka hadnagy felszólította a tiszteket, hogy menjenek Budapestre, ne nézzék tétlenül, hogy vérzik a magyar ifjúság.⁸³

– Este a 24. harcokszeregred Kalocsán maradt részlegénél 10-15 tiszt összegyűlt egy irodában megbeszélni a teendőket. Giczi főhadnagy közölte, hogy forradalmi katonai tanácsot kell alakítani, mert már az egész országban megalakultak. Felsőbb parancsot is kaptak Kádár ezredestől mint hadosztályparancsnoktól a katonai tanács megalakítására. A távmondatot Baranyi József vette, és Endre Antalnak adta át.⁸⁴ Megjelent a hadosztály politikai osztályvezetője, Kuczogi őrnagy is, aki helyeselte a tanács megalakítását. Kijelentette, hogy a katonai tanács határozatát a parancsnoknak is végre kell hajtani. Ezután jelölőlistát készítettek.⁸⁵ Az alakulat elhárító tisztje éjszaka parancsra elégette az iratokat, ezután fegyverét és igazolványát átadta a parancsnoknak, és a lakására távozott.⁸⁶

– Géptávirati rendeletre a műszaki dandár parancsnoka tiszti gyűlést hívott össze a forradalmi katonai tanács megalakítására. A választás után Cseh János hadnagy a parancsnokot és a politikai helyettest távozásra szólította fel. Rendeletre a szovjet tanácsadó Kecskemétre ment. A politikai helyettes pártaktíva-értekezletet tartott. A pártönkívülieknek a törzsfőnök, a honvédeknek a parancsnok adott eligazítást a katonai tanács megválasztása előtt. Éjjel támadás érte a laktanyát, több lövést adtak le rá, az örök visszalöttek.⁸⁷

⁸¹ HL 1956-os gyűjtemény, 4/41. ö.e. 513-518. f.ólió.

⁸² HL 1956-os gyűjtemény, 4/8. ö.e. 92-107. f.ólió.

⁸³ HL 1956-os gyűjtemény, 2/39. ö.e. 452-464. f.ólió.

⁸⁴ HL XI/26. a. B 403/1957. Endre Antal és társai pere.

⁸⁵ HL XI/26. a. B 403/1957. Endre Antal és társai pere.

⁸⁶ HL 1956-os gyűjtemény, 2/32. ö.e. 398-413. f.ólió.

⁸⁷ HL 1956-os gyűjtemény, 4/8. ö.e. 92-107. f.ólió.

– Janza Károly parancsa a katonai tanácsok megválasztásáról megérkezett a lövészadosztály parancsnokságára is. Délután öt órakor került sor választásra a kultúrteremben. Kilenc tagja lett: Szegedi Sándor őrnagy, Urai György százados, Kriska György százados, Erdős István főhadnagy, Csátrai Pál törzsőrmester és négy honvéd került be a testületbe.⁸⁸

Okóber 31.

– A 24. harcokosi rohamlöveg ezred Kalocsán maradt részénél reggel nyolc órakor választották meg a forradalmi katonai tanácsot. Megjelent a teljes személyi állomány, valamint Donka Miklós százados politikai helyettes. A gyűlést Endre Antal, a parancsnok nyitotta meg.⁸⁹ A személyi állomány szótöbbséggel választotta meg a katonai tanácsot, az pedig titkos szavazással az elnökséget. Az előre elkészített lista alapján választották meg a testületet, melynek vezetője Baranyi József főhadnagy lett. Elnökségi tagok: dr. Tamás József főhadnagy, vezető orvos, Szabó Jenő honvéd. Tagok lettek: Szarvas Mihály főhadnagy hadtápfőnök, Süli László őrmester pénztáros és mások, összesen kilencen. Fülöp Lászlót a városi forradalmi bizottsághoz, Giczi Gyula hadnagyot a megalakítandó járási forradalmi bizottsághoz delegálták. Az elhárító irodáját lezárták.⁹⁰ Baranyi József rendszeresen tájékoztatta Endre Antalt a katonai tanács határozatairól. A választás után ülést tartott a katonai tanács, melyen Endre Antal parancsnok is részt vett. Elhatározták a kommunistáknak kiosztott fegyverek összegyűjtését. Ezt a döntést a parancsnok is teljesítette, még a feleségétől is elvette a pisztolyt. A testület döntött arról is, hogy csak a hadművelési kérdésekbe szól bele. Az ülés közben jött három repülő tisz, és felolvasták az OLLEP felhívását, majd közölték, hogy Kiskunlacházán a szovjetek elkergették az ott lévő egységet, a kiskunlacházi repülőteret megszállták, az üzemanyagot pedig lefoglalták. Két harcokosit kértek a kalocsai repülőter védelméhez. A gyalogoslaktanyából is kaptak egy páncéltörő ágyút. Fülöp László ezután felszólalt, és helyeselte az OLLEP felhívását és a kommunisták lefegyverzését, közölte, hogy a nemzeti bizottság erről határozatot is hozott.⁹¹ Giczi főhadnagy javaslatára követeléseket állítottak össze. Utána ezredgyűlést tartottak, ismertették a követeléseket, majd kiegészítették azokat. Így 22 pontból állt a követeléslista, amit a hadosztályon keresztül Budapestre küldtek géptávíró.⁹²

– Kiengedték a börtönből a letartóztatott tüntetőket, köztük Romsics Lajost is. Mészáros Lajos közölte Romsicsal, hogy aznap tartják a lakásán

⁸⁸ HL 1956-os gyűjtemény, 2/39. ö.e. 452-464. f.ólió.

⁸⁹ HL XI/26. a. B 403/1957. Endre Antal és társai pere.

⁹⁰ HL 1956-os gyűjtemény, 2/32. ö.e. 398-413. f.ólió.

⁹¹ HL XI/26. a. B 403/1957. Endre Antal és társai pere.

⁹² HL XI/26. a. B 403/1957. Endre Antal és társai pere.

az SZDP alakuló ülését. Ezen egy felhívást is kidolgoztak.⁹³ Hat-nyolc fő alakította meg a pártot, köztük Romsics Lajos, Szvétek Sándor és Mészáros Lajos, a kalocsai Otthon mozi üzemvezetője,⁹⁴ valamint Rudnai tanító is.⁹⁵

– A műszaki dandár forradalmi katonai tanácsának a parancsára Béres József százados letartóztatta az elhárító osztály tagjait.⁹⁶

– Szentkirályi Frigyes utasítására a dandárparancsnok Béres József századosot járási, Gósz József főhadnagyt pedig a városi nemzetőrség parancsnokának nevezte ki. Az Állampusztán lévő egység forradalmi katonai tanácsa követelte a parancsnok leváltását.⁹⁷

– A vadászpilóta ezred katonai tanácsa megszervezte a reptér védelmét, két harckocsit és hat páncéltörő ágyút állítottak fel. Röplapon tudatták a lakossággal, hogy a forradalom mellé álltak. Éjjel a kecskeméti reptér katonai tanácsa közölte az ügyeletes parancsnokkal, hogy Kecskemét felé szovjet tankok közelednek, rendeljenek el riadót, és készüljenek fel a kecskeméti gépek fogadására. Egy kecskeméti gép felderítést végzett és közölte, hogy Kalocsa felé is szovjet páncélosok közelednek. A katonai tanács riadót rendelt el. Botos István főhadnagy, a testület elnöke felhívta az OLLEP katonai tanácsát, ahonnan Zsolt alezredes azt az utasítást adta, hogy nem szabad a szovjetekkel szembeállni, mert azok csak a családtagok elszállítása miatt vesznek körül a repteret. A szovjet parancsnok a reptér kapujához kérte az ezredparancsnokot, megtiltotta a gépek felszállását, idegen gépek leszállását vagy felszállását pedig előzetes átvizsgáláshoz kötötte. Ezután körbevétek a repteret.⁹⁸

– Felsőbb utasításra megalakult a forradalmi katonai tanács a 34. lövészezrednél is. A 13 javasolt közül 7 feltétlenül megbízható ember került be. Tagok: Szegh József százados, Hatházi Károly hadnagy, Lénárt László százados, dr. Szép Imre főhadnagy, Szabó István hadnagy, Cserván Lajos főhadnagy, Süli György törzsőrmester.⁹⁹

– Az FKgP-t Józsa László és Balaton Dezső, az NPP-t Végi Imre és Baradlay Sándor szervezte.

– Munkástanács alakult a járási tanácson. A munkástanács vezetője Szabó István földnyilvántartó volt.¹⁰⁰ A munkástanács javasolta a járási tanács

⁹³ BKMB B 899/1957. Romsics Lajos pere.

⁹⁴ TH V-150-364. 269.

⁹⁵ BKMB B 899/1957. Romsics Lajos pere.

⁹⁶ HL 1956-os gyűjtemény. 2/39. ö.e. 452-464. főlíó.

⁹⁷ HL 1956-os gyűjtemény. 4/8. ö.e. 92-107. főlíó.

⁹⁸ HL 1956-os gyűjtemény. 4/41. ö.e. 513-518. főlíó.

⁹⁹ HL 1956-os gyűjtemény. 2/40. ö.e. 465-471. főlíó.

¹⁰⁰ TH V-150-364. 270.

vezetőinek lefegyverzését és elbocsátását, valamint a káderanyagok kiosztását.

– Az esti órákban a járási tanácsháza nagytermében megalakult a járási nemzeti bizottság. Az elnöki asztalnál helyet foglaltak a volt koalíciós pártok képviselői, Béres László százados, a nemzetőrség parancsnoka, és Zsubori István, a járási tanács új elnöke. Szvétek Sándor, a HNF elnöke nyitotta meg az ülést, és felszólította a gyűlésen megjelenteket, hogy csak olyanokat válasszanak meg, akik nem kompromittálódtak a múltban, és akiket a képességeik is feljogosítanak a vezetésre. Hangoztatta, hogy meg kell teremteni a nemzeti egységet, a községekben mielőbb meg kell alakítani a nemzeti bizottságokat, helyreállítani a nyugalmat, és a közbiztonságot. Utána felolvasta a megyei nemzeti bizottság határozatát. A nemzeti bizottságba tagokat delegáltak a községi nemzeti bizottságok, a forradalmi katonai tanácsok, és tagja lett a nemzetőrség parancsnoka, Béres százados is. Intézőbizottságot is választottak, ennek elnöke Szvétek Sándor tanár, tagja pedig Romsics Ferenc, Kuczi Károly, Baradlay Sándor (NPP), Tóth Rádai János, Bagi Ferenc (SZDP), Nagy József, Zsubori István és Béres László százados lett. A választás után Baradlay Sándor, a Nemzeti Parasztpárt helyi vezetője javasolta, hogy az őszi mezőgazdasági munkák elvégzése érdekében a téeszekből kilépő parasztok egyénileg is végezhessek el a vetést. A járási nemzeti bizottság Balaton Józsefet bízta meg a rendőrséggel kapcsolatos ügyek intézésével.¹⁰¹ A nemzeti bizottság követelte, hogy Münnich Ferencet váltsák le, mert a régi rendszer kiszolgálója, és helyette Dudás Józsefet nevezzék ki belügyminiszterré. Sokan követelték, hogy vonják felelősségre azokat, akik korábban kegyetlenkedtek a községek területén. Követelték a katonai és gazdasági szerződések felülvizsgálatát, a Varsói Szerződésből való kilépést, az ország semlegessé nyilvánítását. Javasolták, hogy október 23-át nyilvánítsák nemzeti ünneppé, a hagyományos egyházi ünnepek legyenek munkaszüneti napok.¹⁰² Nagy József, a volt járási párttitkár helyeselte, hogy a jogos követeléseket megvalósítsák, és követelte, hogy a kormány folytasson semleges külpolitikát. Az ülést a Szózat eléneklésével fejezték be.¹⁰³

Október vége

– Dr. Komonyi Orbán, a Kalocsai Szálloda- és Vendéglátóipari Vállalat főkönyvelője sztrájkra buzdította a vállalat dolgozóit.¹⁰⁴

¹⁰¹ TH V-150-364. 266.

¹⁰² PIL 1956-os gyűjtemény. Bács-Kiskun megyei iratok (a továbbiakban 290. f. 1/62. ö.e.) 12-13.

¹⁰³ BKMÖL XXV. 30. B 639/1958. Miklóssy János pere.

¹⁰⁴ TH V-150-364. 267.

November 1.

– Ülést tartott a városi nemzeti bizottság.¹⁰⁵ Az ülést Kovács Zoltán nyitotta meg, és vezette le. Dr. Béza László ügyész bejelentette, hogy a nemzeti bizottság előző napi határozata alapján 119 politikai foglyot bocsátanak szabadon a Kalocsai Országos Börtönből. A foglyokat ellátták iratokkal és egynapi étellemmel, a börtön kocsija pedig elszállította őket Soltig illetve Bajáig. A nemzetőrség szervezése folyamatban volt, eddig 30 nemzetőrt állítottak szolgálatba, a többiek behívása folyamatosan zajlott. A páncélos alakulat által a kommunistáknak kiadott fegyvereket összeszedték. Az ÁVH tagjai közül négy embert vettek eddig őrizetbe, Vén László letartóztatása érdekében is intézkedtek. Koszecz László rendőrkapitányt leváltották, és rendőri felügyelet alá helyezték, további négy rendőrt a nép követelésére elbocsájtottak. Kulcsár József hadnagy, a rendőrség megbízott vezetője elmondta, hogy a katonai alakulatok négy elhárító tisztjét is őrizetbe vették. Kulcsár József helyettesévé László András rendőr őrmestert neveztek ki. A nemzeti bizottság Kovács Zoltán és dr. Bánhidy Zoltán javaslatára elhatározta, hogy a kapcsolatfelvétel érdekében küldöttséget meneszt Győrbe, a Dunántúli Nemzeti Tanácshoz.¹⁰⁶ A küldöttség tagjai: Józsa László, dr. Bánhidy Zoltán, dr. Béza László és Romsics Lajos. A négytagú küldöttségben Romsics Lajos képviselte a Szociáldemokrata Pártot, Józsa László pedig az FKgP-t. A küldöttség rövid győri tartózkodás után Budapestre utazott, ahol november 2-án Romsics Lajos elment az SZDP központjába, Józsa László pedig az FKgP központjába. Utána visszatértek Kalocsára.¹⁰⁷

– A nemzeti bizottság ülésén vita támadt arról, hogy Tóth László megmaradhat-e a városi tanács vb elnökhelyettesének. Végül saját kérelmére a felmentését egyhangúlag jóváhagyták, a helyére pedig dr. Pásztor Aladárt neveztek ki. Elrendelték, hogy hétfőtől kezdődjék meg a tanítás. Határoztak, hogy a hitoktatást fakultatív alapon lehetővé teszik. Gyűjtést indítottak a főváros megsegítésére. A felszabaduló párthelyiségeket a nemzeti bizottság részben az újonnan megalakult pártok részére utalta ki, részben eredeti tulajdonosaiknak adta vissza, részben pedig lakásokat akartak kialakítani belőlük. A gyárak és üzemek vezetésének kérdésében úgy döntöttek, hogy a nemzeti bizottság ellenőrzésével munkástanácsokat kell választani, és azok döntésétől kell függővé tenni a vezetőváltásokat. Gerényi Miklós, a börtön munkástanácsának képviselőjében azt kérte, hogy a börtönben feleslegessé vált politikai-, operatív-, és nevelőtiszti állásokat a nemzeti bizottság szüntesse meg. Az állások betöltőit a nemzetőrség mentette fel, és vont be a fegyvereiket. Hamvas József a város lakossága nevében kérte a hírközlés meggyorsítását. Rudnai András felvilágosította, hogy a nyomdák-

¹⁰⁵ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma 11. f. 7/1957. ö.e.

¹⁰⁶ TH V-150-364. 266.

¹⁰⁷ BKMB B 899/1957. Romsics Lajos pere.

nak csak kézi szedésű gépei vannak, ezért egy 3-4 oldalas újság elkészítése több napig tart.

– Balaton József javaslatára a nemzeti bizottság feljelentette a sortűz elkövetőit.¹⁰⁸ Az ügyészség vezetője és a nemzeti bizottság két tagja, Lakatos György és Tapolcsányi József vizsgálta az ügyet.¹⁰⁹

– A kalocsai sortűz következtében meghalt Tiszavölgyi István sírjánál délután megemlékezést tartottak, az eseményen Balaton József mondott beszédet. Dr. Pásztor Aladár bejelentette, hogy Tiszavölgyi István sírja fölé emlékművet fog állítani a tanács.¹¹⁰

– 18 órakor a 24. harcokosi rohamlöveg ezred Budapesten lévő egységénél is választottak forradalmi katonai tanácsot, elnöke Szabó Sándor százados lett. A politikai tiszteket beosztották csapatbiztosoknak.¹¹¹

– A 24. harcokosi rohamlöveg ezred kalocsai részlegének katonai tanácsa ülést tartott.¹¹² A vadászrepülő ezred katonai tanácsának tagjai szintén itt voltak, és ismertették a korábban összeállított követeléseiket. Baranyi Józsefék is kidolgoztak követeléseket: a begyűjtés eltörlése, a lakásviszonyok megjavítása, a tisztek életkörülményeinek rendezése, az illetményrendszer felülvizsgálata, a Varsói Szerződés felmondása, a szovjetek kivonása, a függetlenség biztosítása. A jegyzéket továbbították a magasabb parancsnoksághoz, illetve a Honvédelmi Minisztériumba a Honvédelmi Bizottmányhoz. Este Nagy Ignác őrnagy, a helyőrség parancsnoka magához hívatta a katonai vezetőket és a nemzeti bizottság képviselőit. Megbeszéltek a város védelmével kapcsolatos kérdéseket. A laktanyában ülést tartott a katonai tanács, ahol Baranyi József felolvasta a központi forradalmi katonai tanács felhívását, Fülöp László pedig közölte a járási nemzeti bizottság határozatát a fegyverek bevonására.¹¹³ Nagy Ignác kijelentette, hogy be kell rendezkedni a szovjetek elleni védelemre. Javasolta, hogy körülbelül 40 légvédelmi lövegkezelőt hívjanak be a falvakból önkéntesnek, mert az élelmiszerraktárt is meg kell védeni. Utána összehívta a személyi állományt, és ismertette az elképzelést. Giczi főhadnagy és Erlik főhadnagy követelte, hogy a távollévő tiszteket kényszerítsék színvallásra. Endre Antal is nyilatkozni kényszerült, hogy szükség esetén kész-e a szovjetek elleni harcra. Szarvas főhadnagy teherkocsival élelmiszert szállított Budapestre. Utasították, hogy az elhárító tiszteket és Donka százados politikai tiszteket hozza haza, mert a hadosztály vezetője parancsot adott a letartóztatásukra.¹¹⁴ Endre Antalnak a páncélos elhárításra kellett egységével felkészülni.

¹⁰⁸ TH V-150-364. 266.

¹⁰⁹ BKMÖL XXV. 30. B 639/1958. Miklóssy János pere.

¹¹⁰ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma 11. f. 7/1957. ö.e.

¹¹¹ HL 1956-os gyűjtemény: 2/32. ö.e. 398-413. fólió.

¹¹² HL XI/26. a. B 403/1957. Endre Antal és társai pere.

¹¹³ HL XI/26. a. B 403/1957. Endre Antal és társai pere.

¹¹⁴ HL XI/26. a. B 403/1957. Endre Antal és társai pere.

nie. Utána visszatért a laktanyába, kiadta az utasításokat a beosztottak felé. Giczi Gyula hadnagy a legénységet oktatta a lánggránátok használatára. Légvédelmi lövegeket és harckocsikat készítettek elő. A postát november 2-ától Szeles Lajos főhadnagy biztosította, ő közölte, hogy Dunapataj felől jönnek a szovjetek. Riadót rendeltek el, Ágoston főhadnagy pedig kiment felderíteni. Utána jelentette, hogy a szovjetek a repteret akarják biztosítani a családok elszállítása érdekében.

– A Honvédelmi Bizottmány utasítására a műszaki dandárnál elkülönítettek az elhárító tiszteket, de a lakásukon lévő elhárítókat végül nem tartóztatták le. Négytagú bizottság átnézte az irataikat, megnevezték a besúgókat. Megszervezték a laktanya védelmét, a hadosztály parancsára megkezdtek a katonák kiképzését. Többen követelték a parancsnoktól, hogy avatkozzon be a reptér védelmébe. Peremenszki honvéd és négy társa Tolnára szökött az ottani tüzérezredhez, hangoztatva, hogy a parancsnok elárulta a forradalmat. A dandárnál egyébként kilenc forradalmi katonai tanács működött. Dadai Imre százados és Fülöp Kálmán főhadnagy képviselte a legradikálisabb álláspontot. Nézeteiket osztotta Kocsis György főhadnagy is, de ő nem volt tagja a katonai tanácsnak.¹¹⁵

– A 34. lövészezrednél az elhárítókat, Darók Mátyás főhadnagyot és Katona Sándor főhadnagyot le akarták tartóztatni. Ez ellen a katonai tanács a járási forradalmi bizottságnál vagy a nemzetőrségnél tiltakozott, és követelték, hogy az alakulatnál maradjanak. Ott is maradtak.¹¹⁶

– Urai György orvos százados és Szegedi Sándor őrnagy javaslatára a kalocsai 12. lövészhadosztály katonai tanácsa határozatot hozott arról, hogy a szovjet hősi halottakat át kell vinni a temetőbe. Csatlakozni kell az OLLEP felhívásához, ki kell vizsgálni a Solt és Taksony közötti állítólagos szovjet vérengzést, amiről Sánka István hadnagy és Sándor Imre törzsőrmester beszélt. A börtönnél lövető tiszteket felelősségre kell vonni, és az elhárítók tevékenységét ki kell vizsgálni.¹¹⁷

– 23 óra 30 perckor a Kossuth rádióban közlemény hangzott el arról, hogy a szovjet csapatok páncélosokkal körülvették a magyar repülőtereket, és a kormány megtiltotta a harc felvételét.¹¹⁸ Ugyanakkor a Honvédelmi Bizottmány és a miniszter megparancsolta, hogy 24 órán belül minden távollévő katona jelentkezzen az alakulatánál vagy a nemzetőrségnél.¹¹⁹

– A harckocsiezred Budapesten tartózkodó részétől az elhárítót, a politikai helyettest, és a párttitkárt hazaküldték Kalocsára, hogy ott kapjanak legénységi igazolványt, és menjenek haza. Kalocsán azonban a hadosztály

¹¹⁵ HL 1956-os gyűjtemény. 4/8. ö.e. 92-107. f.őliő.

¹¹⁶ HL 1956-os gyűjtemény. 2/40. ö.e. 465-471. f.őliő.

¹¹⁷ HL 1956-os gyűjtemény. 2/39. ö.e. 452-464. f.őliő.

¹¹⁸ KENEDI János szerk. 1989. 376.

¹¹⁹ KENEDI János szerk. 1989. 373-374.

utasítására az elhárítót letartóztatták. A párttitkárnak a pártokmányokat meg kellett semmisíteni.¹²⁰

– Nagy Ignác őrnagy, a helyőrségparancsnok elrendelte a szovjetek elleni védelem megszervezését.

November 2.

– Kovács Zoltán Pécsre utazott, hogy a szovjetekkel szembeni magatartásról egyeztessen az ottani forradalmi bizottsággal.¹²¹ Visszatérése után lemondott a városi nemzeti bizottság elnöki tisztségéről, a helyére dr. Béza László ügyész került.¹²²

– Tapolcsányi József felkérte Nagy Pál volt polgármestert, hogy vállaljon tisztséget a nemzeti bizottságban, aki azonban visszautasította a felkérést.¹²³

– A szovjetek körülvették a laktanya közelében lévő repülőteret.¹²⁴ A szovjet parancsnok és a repülőter katonai tanácsának elnöke tárgyal. Élelmet és vizet adtak a szovjeteknek.¹²⁵

– A lövészhadosztály parancsnoksága elkezdte szervezni a szovjetek elleni védekezést, amire Gyulai Mihály, a hadtest parancsnoka is utasította őket.¹²⁶ Harmath Ádám alezredes Budapestre ment az új katonai igazolványokért.¹²⁷

November 3.

– Miklóssy János tanár szerkesztésében megjelent a Kalocsa és Vidéke című lap első száma. A Beköszöntő című vezércikkben méltatták a szabadságharcot, ugyanakkor emlékeztettek mindenkit, hogy még az országban vannak a szovjet csapatok. Hangoztatták, hogy mindenkinek a független, szabad, demokratikus Magyarország megteremtésén kell fáradoznia. Tudósítottak a város eddigi eseményeiről, a nemzeti bizottságok korábbi megalakulásáról. A városi nemzeti bizottság felhívást adott közre a lapban, amelyben felszólította a munkásokat, hogy a konszolidáció jegyében azonnal vegyék fel a munkát. Ehhez csatlakozott a lap szerkesztősége is.¹²⁸ Ugyanakkor tájékoztatták a lakosságot, hogy a szovjetek nem támadó szándékkal vették körül november 1-jén a kalocsai repülőteret, és nem

¹²⁰ HL 1956-os gyűjtemény, 2/32. ö.e. 398-413. fólió.

¹²¹ TH V-150-364. 264.

¹²² TH V-150-364. 263.

¹²³ TH V-150-364. 266.

¹²⁴ HL 1956-os gyűjtemény, 2/40. ö.e. 465-471. fólió.

¹²⁵ HL 1956-os gyűjtemény, 4/41. ö.e. 513-518. fólió.

¹²⁶ HL 1956-os gyűjtemény, 4/8. ö.e. 92-107. fólió.

¹²⁷ HL 1956-os gyűjtemény, 2/39. ö.e. 452-464. fólió.

¹²⁸ BKMÖL XXV. 30. B 639/1958. Miklóssy János pere.

igazak az ottani harcokról szóló hírek. A lapban közleményt adtak ki a diákok is, ebben bejelentették, hogy szándékukban áll megalakítani a Középiskolások Forradalmi Diáktanácsát. Többek között követelték a fakultatív nyelv- és vallásoktatást, a felvételi rendszer eltörlését, Bálint Anna tanítóképzős tanárnő rehabilitálását, a sztálinista tanárok eltávolítását. Közölték, hogy a szovjet csapatok távozásáig nem látogatják a szórakozóhelyeket. A Kalocsa és Vidéke bejelentette, hogy a börtönben fogva tartott 119 politikai foglyot elengedték, az ávósokat letartóztatták, a rendőrségtől négy rendőrt elbocsátottak.

– Szabó István őrnagy ezredparancsnok utasítására a sapkacimert levették, a zászlóból kivágták a címert.¹²⁹

– A repülőtéren ezúttal Cselovszki Pál, az ezredparancsnok tárgyalt a szovjetekkel politikai kérdésekről.¹³⁰

– Karafiáth Károly hadnagy, a katonai tanács tagja, követelte az aktívabb ellenállás szervezését.

– A lövészadosztály elhárítóit átadták a katonai ügyészség képviselőjének, Légrádi főhadnagynak.¹³¹

November 4.

– Hajnal 4 órakor Guszev szovjet alezredes páncélosai körülfozták a műszaki dandár laktanyájának épületeit. Miközben Guszev alezredes a parancsnokkal tárgyalt, lefegyverezték a magyar katonákat, és hazaküldték őket. November 11-én mehetek be ismét a tisztek a laktanyába, amit a szovjetek időközben kiraboltak.¹³²

– Hajnal 5 órakor Baranyi József volt a páncélosoknál a telefonügyeletes, ő közölte Endre Antallal a szovjet támadás tényét és Nagy Imre beszédének tartalmát. Hamarosan távmondát jött a hadosztály-parancsnokságtól, hogy sorakozzanak, a fegyvereket szedjék össze, és rakják le.¹³³ Az ezred tisztjei vitatkoztak a további tennivalókról. Baranyi József beszélt a műszaki laktanyával, itt elmondták, hogy a szovjetek megszállták a laktanyát, a honvédeket szétzavarták, a tiszteket fogdába zárták. Az ablakból látták a katonákat csoportosan elszéledni. Végül úgy döntöttek, hogy a hadosztály-parancsnok parancsát nem hajtják végre. Donka százados, a politikai helyettes javasolta, hogy menjenek Csornára, az ottani alakulattal egyesüljenek. Más tisztek partizánharcot javasoltak. Endre Antal úgy döntött, hogy Bajára mennek. Szolgálatra jelentkezett Niezner Béla és még

¹²⁹ HL XI/26. a. B 403/1957. Endre Antal és társai pere.

¹³⁰ HL 1956-os gyűjtemény. 4/41. ó.e. 513-518. fólió.

¹³¹ HL 1956-os gyűjtemény. 2/39. ó.e. 452-464. fólió.

¹³² HL 1956-os gyűjtemény. 4/8. ó.e. 92-107. fólió.

¹³³ HL XI/26. a. B 403/1957. Endre Antal és társai pere.

egy hadnagy. Endre Antal két harcokosi parancsnokságával bírta meg őket. Göntér György főhadnagy a harcokocsikat helyezte menetkész állapotba, Somodi hadnagy a légvédelmi lövegeket készítette elő. Szarvas Mihály hadtápfőnök az élelmiszert vitte ki a laktanyából, Fülöp László főhadnagy a kézifegyvereket vitte a temetőbe, ahol a szovjetek ellen harcolni akaró civilek gyülekeztek. Fülöp László révén 50-60 fegyver került a civilek kezébe. Két harcokocsival, egy vontatóval, és négy légvédelmi löveggel indultak a kalocsai harcokocsizók Bajára. A lőszerraktárnál Endre Antal visszafordult, Baranyi József és Niezner Béla vezette tovább a menetet. Szeles főhadnagy maradt a laktanyában a szovjeteket várni. Endre Antal a temetőbe ment, hogy a civilektől visszavegye a fegyvereket, de elkergették. Utána a laktanyában a maradék fegyvereket a fegyverműhelyben zárták el, majd hazamentek.

– Hajnalban a szovjetek elfoglalták a repülőteret, az ügyeletes parancsnokkal közölték, hogy 10 perc alatt mindenki tegye le a fegyvert, és hagyja el a repülőteret. A magyar katonák a fegyvert letették, majd mikor kivilágosodott, mindenki elhagyta a repteret. A nőtlen tiszt szállítás elé is odaállt két szovjet tank, és elzavarták a tiszteket. A szovjet városparancsnok a kommandánsi hivatalba rendelte az egész helyőrség parancsnoki állományát, és követelte a tiszteknél lévő fegyverek beszolgáltatását is.¹³⁴

– A kiegészítő parancsnokság tisztjei összeszedték a széthagyott fegyvereket. Másnap adták át a szovjeteknek.¹³⁵

– A 24. harcokosi rohamlöveg ezred Budapesten lévő egységét is lefegyverezték a szovjetek, átadták a fegyvereiket Gutyijev alezredes és Kuzminov alezredes egységeinek. A parancsnok, a párttitkár és egy tiszt ott maradt a szovjeteknél. Szabó István őrnagy gépelte a budapesti szovjet városparancsnok 1. számú parancsát magyarul.¹³⁶

– A megye többi városához hasonlóan Kalocsán is parancsot adott ki a szovjet katonai parancsnokság. Ebben elrendelte a fegyverek beszolgáltatását, kijárási tilamat vezetett be délután 16 óra 30 perc és reggel 7 óra között, megtiltotta gyűlések és felvonulások tartását. Az üzleteknek és szolgáltató vállalatoknak kötelezővé tette a nyitva tartást.¹³⁷

November 4-e után

– Mészáros Lajos, az Otthon mozi üzemvezetője kijelentette, hogy a szovjetek távozásáig nem üzemelteti a mozit.¹³⁸

¹³⁴ HL 1956-os gyűjtemény. 4/41. ö.e. 513-518. fólió.

¹³⁵ HL 1956-os gyűjtemény. 6/61. ö.e. 326-330. fólió.

¹³⁶ HL 1956-os gyűjtemény. 2/32. ö.e. 398-413. fólió.

¹³⁷ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 1956-os gyűjtemény. sz.n. irat. Kalocsa város katonai kommandánsának parancsa.

¹³⁸ TH V-150-364. 269.

– A ktsz-eknél Újházi József szabómester sztrájkot szervezett.¹³⁹

November 5.

– Megkezdték a fegyverek összeszedését. A rendőrség kérésére Szabó János százados, Kordé Imre főhadnagy, Vörös Zoltán hadnagy, Eke István őrnagy, Kopornyik László hadnagy a rendőrség erősítésére jelentkezett.¹⁴⁰

– A tiszti klubban 44 fővel megalakult a kalocsai karhatalom. Parancsnoka Ungvári László őrnagy lett. A repülőezred, a harcokocsiezred és a műszaki dandár tisztjei nem vettek részt a karhatalom megalakításában.¹⁴¹

November 6.

– A harcokocsiezrednél tiszti gyűlés volt, ahol a parancsnok, Szabó őrnagy eligazítást tartott. Megválasztották az MSZMP intézőbizottságát, és állást foglaltak a Kádár-kormány mellett. A tiszti nyilatkozatot a 91 tisztből 6 nem írta alá, és 8-10 tiszt pedig tavasszal akart leszerelni.¹⁴²

November 7.

– A lövészadosztály parancsnokságán megalakult az MSZMP IB. Tagjai: Eke István őrnagy, Luif János főhadnagy, Cservák Ferenc hadnagy, Vasvári Imre főhadnagy, Szécsi István főhadnagy. Kenesei István őrnagy nem lépett át az MSZMP-be. Ezt azzal indokolta, hogy nem lép be, míg ott olyanok vannak mint Csábi László és társai.¹⁴³

November 8.

– Megalakult az MSZMP városi szervezete. Az elnökségbe bekerült András László, Balaton Ferenc, Baradlay Sándor, dr. Béza László ügyész, Fábri János, Krecsmarik József, Musza József, Lakatos Lajos, Peller Antalné, Romsics István, Sipter Lajos, Székely Gyula, Tóth Ferenc. Az intézőbizottságnak dr. Béza László, Krecsmarik József és Sipter Lajos lett a tagja. Közleményt adtak ki, melyben ígérték, hogy a forradalomban résztvevők ellen nem indítanak eljárást, csak a köztörvényes cselekedeteket elkövetők és a fegyverrejtegetők ellen. A megalakult testület elítélte Rákosi és Gerő népellenes politikáját, és ekkor még azt az álláspontot

¹³⁹ TH V-150-364. 270.

¹⁴⁰ HL 1956-os gyűjtemény. 2/39. ö.e. 452-464. fólió.

¹⁴¹ HL 1956-os gyűjtemény. A kalocsai járási karhatalom története. 11/7. ö.e. 137-145. fólió.

¹⁴² HL 1956-os gyűjtemény. 2/32. ö.e. 398-413. fólió.

¹⁴³ HL 1956-os gyűjtemény. 2/39. ö.e. 452-464. fólió.

képviselte, hogy a rend helyreállítása után a szovjet csapatok hagyják el Budapestet, majd a tárgyalások után az ország területét is.¹⁴⁴

November 9.

– Újabb parancsot adott ki a szovjet városparancsnok. Ebben meghosszabbította a szabad kijárást, este 20 óra és reggel 6 óra között viszont tilos volt a város utcáin közlekedni. A mozielőadásokat 19 óráig engedélyezte, a filmvetítések rendjére Koszecz László főhadnagynak, a rendőrség vezetőjének kellett ügyelnie. Más kérdésekben a november 4-i parancs maradt érvényben.¹⁴⁵

November 11.

– November 11-én a vadászpülő ezrednél az ezredparancsnok és a zászlóaljparancsnok a szovjet parancsnok engedélyével berendelte a személyi állományt és rendet rakatott, mert a szovjetek itt is feldúlták és kirabolták a laktanyát.¹⁴⁶

November 14.

– Megjelent a Kalocsa és Vidéke második száma, amelybe Krecsmarik József írta a vezércikket Rend, nyugalom, munka címmel. Ebben leszögezte: „Az ellenforradalom le van törve.” A Vöröskereszt felhívást adott közre, melyben bejelentették, hogy ismét megkezdték az élelmiszergyűjtést a budapesti lakosság részére. Beszélgetést közölt a lap Szabó Ferencsel, aki elmondta, hogy Dusnok, Géderlak, Dunapataj és Fajsz eddig nyolc teherautó élelmet küldött a fővárosba. Legnagyobb problémának a felvásárlási lázat nevezte.¹⁴⁷

November 15.

– A járási tanács vb és a járási nemzeti bizottság együttes ülést tartott. Leváltották az addigi vb-elnököt, Zsíros Károlyt és Vass Mihály elnökhelyettest, akik már előzőleg elhagyták munkahelyüket. A vb elnökévé Szabó

¹⁴⁴ BKMÖL XXV. 30. B 639/1958. Miklóssy János pere és BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 11. f. 3/1957. ö.e.

¹⁴⁵ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 1956-os gyűjtemény. sz.n. irat. Kalocsa város katonai kommandánsának 2. sz. parancsa.

¹⁴⁶ HL 1956-os gyűjtemény. 4/41. ö.e. 513-518. fólió.

¹⁴⁷ BKMÖL XXV. 30. B 639/1958. Miklóssy János pere és Kalocsa és Vidéke 1. évf. 2. sz. (1956. november 14.) 2.

Ferencet választották meg.¹⁴⁸ A járási nemzeti bizottságnak ez egyben az utolsó ülése is volt, kimondta a feloszlását.¹⁴⁹

– A városi tanács vb úgy határozott, hogy Milasin Teréz vb-elnököt tisztségéből visszahívja, és Tóth Lászlót választotta meg a vb elnökéül.¹⁵⁰

November 16.

– Magához kérte a szovjet városparancsnok a Kalocsa és Vidéke szerkesztőit, Benke Ferencet, Miklóssy Jánost, és dr. Nyitrai Lajost. Közölte, hogy minden támogatást megad a lap számára. Elmondta, hogy a népi demokratikus rendet segítik megvédeni, és a rend helyreállása után kivonulnak az ország területéről.¹⁵¹ November 17-én jelent meg a Kalocsa és Vidéke harmadik, egyben utolsó száma. Ebbe dr. Nyitrai Lajos írta a vezércikket „Tovább!” címmel.

November 20.

– November 20-án Gyurkó Lajos tiszti gyűlést tartott a 12. lövészhadosztálynál. 11 tiszt nem írta alá a tiszti nyilatkozatot a törzs tisztjei közül, őket azonnal leszerelték. Gyurkó parancsot adott, hogy november 24-éig szervezzék meg a karhatalmat. Lukács György javaslatára 6 fős pártszervezési csoport alakult, amelyik a járási pártbizottságot segítette a pártszervezésben a községekben.¹⁵² A 34. lövészezrednél 7 fő nem írta alá a tiszti nyilatkozatot.¹⁵³

November 24.

– Végleges munkástanács alakult a Kalocsai Fűszerpaprika Vállalatnál. A munkástanács elnöke Király Ferenc, elnökhelyettese Danics Ferenc, titkára Nagy Sándor lett.¹⁵⁴

November 26.

– Az újra felállított szovjet emlékművet az éjszaka során kézigránáttal megrongálták.¹⁵⁵

¹⁴⁸ BKMÖL A Kalocsai Járási Tanács Végrehajtó Bizottsága vb-ülések jegyzőkönyvei 1953-1971. (a továbbiakban XXIII. 277.) Az 1956. november 15-i ülés jegyzőkönyve.

¹⁴⁹ VALUCH Tibor, 1988. 29.

¹⁵⁰ BKMÖL XXIII. 277. Az 1956. november 15-i ülés jegyzőkönyve.

¹⁵¹ BKMÖL XXV. 30. B 639/1958. Miklóssy János pere és Kalocsa és Vidéke 1. évf. 2. sz. (1956. november 14.) 2.

¹⁵² HL 1956-os gyűjtemény. 2/39. ö.e. 452-464. főlíó.

¹⁵³ HL 1956-os gyűjtemény. 2/40. ö.e. 465-471. főlíó.

¹⁵⁴ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 11. f. 7/1957. ö.e.

¹⁵⁵ KAJÁRI Erzsébet szerk. 1996. 223.

November 30.

– Újabb parancsot adott ki Sceglevatih alezredes, Kalocsa szovjet katonai parancsnoka. Ebben megállapította, hogy a lakosság egy része nem kellőképpen működik együtt a szovjet hatóságokkal, ezért megtiltotta az engedély nélküli gyűléseket, tüntetéseket. Kilátásba helyezte, hogy a Szovjetunióról és a szovjet hadseregről rémhireket terjesztők ellen a rendőrség és a szovjet parancsnokság fel fog lépni. Megtiltotta az idegen személyeknek való szállásadást. A szállodában is csak a rendőrség és a szovjet parancsnok engedélyével lehetett megszállni. A katonáknak le kellett jelentkezniük, ha szabadságra mentek, és onnan visszatértek. Azokat, akik lassították a hivatalos szervek utasításainak végrehajtását provokátoroknak tekintették. Este 20 óra és reggel 5 óra között kijárási tilalmat rendeltek el.¹⁵⁶

December 5.

– Tüntetés volt a börtönnél. A tüntetők kormányellenes jelszavakat kiabáltak, és a rabok kiengedését követelték. A kirendelt 15 karhatalmista fegyverhasználat nélkül feloszlatta a tüntetést.¹⁵⁷

*

Balaton Dezső: Kalocsán született 1904-ben. Anyja neve Nagy Julianna. Iskolai végzettsége 3 polgári. A Rákosi-korszakban 15 év börtönbüntetést kapott népi demokratikus államrend elleni szervezkedésért. 1956 nyarán rehabilitálták. A forradalom alatt, október 30-án tagja lett a városi nemzeti bizottságnak. Szervezte az FKgP újjáalakítását. A megtorlás során közbiztonsági őrizetbe vették.¹⁵⁸

Baradlay Sándor: Kalocsán született 1920-ban. Anyja neve Kálóczi Erzsébet. Foglalkozása tanár. 1948-ig a Nemzeti Parasztpárt titkára volt. A forradalom alatt október 30-án tagja lett a városi nemzeti bizottság elnökségének. Szervezte az NPP újjáalakítását. Nem indult ellene eljárás.¹⁵⁹

Baranyi József: Dombegyházán született 1931. január 31-én. Iskolai végzettsége 8 általános. Foglalkozása katonatiszt. Hadműveleti tisztként szolgált főhadnagyi rangban a Pf. 8371. számú alakulatnál Kalocsán. Kisparaszti családból származott, bevonulása előtt apja italboltjában dolgozott. 1948-tól MDP-tag volt. 1949-ben jelentkezett katonának, 1950-ben tisztté avatták, és Kalocsára került hadműveleti tisztnek. 1956. október 25-én a kalocsai pán-célosezred nagyobbik részét a fővárosba rendelték. Október 30-án Endre Antal, Fülöp László és Baranyi József megbeszélte, hogy megválasztják az

¹⁵⁶ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 1956-os gyűjtemény. sz.n. irat. A szovjet katonai kommandáns 3. számú parancsa.

¹⁵⁷ HL 1956-os gyűjtemény. 11/7. ö.e. 137-145. fólió.

¹⁵⁸ TH V-150-364. 266.

¹⁵⁹ TH V-150-364. 264.

ezred Kalocsán maradt részénél a forradalmi katonai tanácsot. Október 31-én megalakult a katonai tanács, a vezetője Baranyi József lett. A katonai tanács a pártaktivistáktól begyűjtötte a fegyvereket. Kiáltványt állítottak össze, melyet továbbítottak a Honvédelmi Minisztériumnak. November 2-án letartóztatták az alakulat elhárító tisztjét, akit Baranyi József Budapestre kísért. November 4-én az ellenállás mellett döntöttek. Fegyvereket adtak ki, és néhány harcokcsival Bajára mentek, hogy csatlakozzanak az ottani páncélosokhoz. Ezt az egységet Baranyi József és Niezner Béla vezette. Harci tevékenységre azonban nem került sor. 1957. május 5-én leszerelték, és 1957. július 25-én letartóztatták. A Szegedi Katonai Bíróság 1957. december 20-án 1 év 6 hónap börtönre, lefokozásra, vagyona negyedének elkobzására, és 2 év jogvesztésre ítélte. Baranyi József 1958. február 6-án visszavonta a fellebbezését.

Béza László dr.: 1930-ban született Miskolcon. Anyja neve Majcsi Jolán. A forradalom előtt a járási ügyészség vezetője volt. 1956. október 30-án tagja lett a városi nemzeti bizottság elnökségének. November 2-án a testület elnöke lett. Tagja volt a Dunántúli Nemzeti Bizottsághoz menesztett küldöttségnek. Nem indult ellene eljárás.¹⁶⁰

Endre Antal: Kiskunfélegyházán született 1931. július 20-án. Anyja neve Szelepcsényi Mária. Iskolai végzettsége 3 polgári. Foglalkozása katonatiszt. Törzsfőnök volt főhadnagyi rangban a Pf. 8371. számú alakulatnál Kalocsán. Munkás származású volt, édesapja 1933-ban meghalt. Öten voltak testvérek. 1949-ben önként jelentkezett katonának, 1950-ben a Rákosi Páncélos Tiszti Iskolába járt, 1951-53 között a Zrínyi Akadémia növendéke volt. 1950-től MDP-tag volt. 1954-től törzsfőnök a kalocsai páncélosoknál. Szolgálati Érdemérmert kapott. 1956. október 25-én a kalocsai páncélosezred nagyobbik részét a fővárosba rendelték, az otthon maradt rész parancsnoka Endre Antal lett. Október 30-án Endre Antal, Fülöp László és Baranyi József megbeszélte, hogy megválasztják a forradalmi katonai tanácsot. Október 31-én volt a választás, a tanács vezetője Baranyi József lett. Endre Antal parancsára a párt- és a tanácsi aktivistáktól begyűjtötték a fegyvereket. Kiáltványt állítottak össze, melyet továbbítottak a Honvédelmi Minisztériumnak. November 1-jén Nagy Ignác őrnagy, a helyőrségparancsnok elrendelte a szovjetek elleni védelem megszervezését. Endre Antal 1956. november 5-e és 7-e között a szovjet parancsnok utasítására a laktanyából kikerült fegyvereket összeszedette, majd részt vett a karhatalom szervezésében. 1956. november 8-án belépett az MSZMP-be. 1957. február 28-án szerelték le a tiszti felülvizsgáló bizottság javaslata alapján. Utána a Kecskeméti Kiskereskedelmi Vállalatnál áruforgalmi csoportvezető lett. 1957. július 26-án letartóztatták. A Szegedi Katonai Bíróság 1957. december 20-án 3 év börtönre,

¹⁶⁰ TH V-150-364. 265.

lefokozásra, vagyona felének elkobzására, és 3 év jogvesztésre ítélte. 1958. február 6-án visszavonta a fellebbezését.

Ferkovics József: Kalocsán született 1916-ban. Anyja neve Kiss Ilka Julianna. Iskolai végzettsége 6 elemi. Foglalkozása kubikos. A forradalom alatt tagja lett a városi nemzeti bizottság elnökségének. Nem indult ellene eljárás.¹⁶¹

Fülöp László: Budapesten született 1930. május 14-én. Anyja neve Virágh Mária. Iskolai végzettsége 2 polgári. Munkásszarmazású, hárman voltak testvérek. 1945-ben leventeként Nyugatra vitték. Hazatérése után kereskedősegéd volt, majd motorszerelőnek tanult. 1948-ban önként jelentkezett katonának. 1950-ben tiszti iskolát végzett, és Kalocsára került, ahol önálló századparancsnok lett főhadnagyi rangban a Pf. 8371. számú alakulatnál. 1954-től MDP-tag volt. 1956. október 25-én a kalocsai páncélosrezd nagyobbik részét a fővárosba rendelték. Október 30-án Endre Antal, Fülöp László és Baranyi József megbeszélte, hogy megválasztják az ezred Kalocsán maradt részének forradalmi katonai tanácsát. Október 31-én volt a választás, a tanács vezetője Baranyi József lett. Fülöp László a Kalocsai Járási Nemzeti Bizottságban képviselte a testületet. Endre Antal parancsára a párt- és tanácsaktivistáktól begyűjtötték a fegyvereket. Kiáltványt állítottak össze, melyet továbbítottak a Honvédelmi Minisztériumnak. November 2-án letartóztatták az alakulat elhárító tisztjét. November 4-én az ellenállás mellett döntöttek. Fegyvereket adtak ki, és néhány harcocsival Bajára mentek, hogy csatlakozzanak az ottani páncélosokhoz. Ezt az egységet Baranyi József és Niezner Béla vezette. Harci tevékenységre azonban nem került sor. 1957. március 20-án leszerelték, utána a Székesfehérvári Motorjavító Vállalatnál motorszerelő lett. 1957. július 26-án tartóztatták le. A Szegedi Katonai Bíróság 1957. december 20-án 3 év börtönre, lefokozásra, vagyona felének elkobzására, és 3 év jogvesztésre ítélte. 1958. február 6-án visszavonta a fellebbezését.

Józsa László: Szekszárdon született 1889-ben. Anyja neve Geiger Mária. Iskolai végzettsége 6 elemi. Foglalkozása bádogos. A forradalom alatt, október 30-án tagja lett Kalocsán a városi nemzeti bizottság elnökségének. Részt vett az FKgP újjászervezésében. Tagja volt a Dunántúli Nemzeti Bizottsághoz menesztett küldöttségnek.¹⁶²

Kovács Zoltán: Debrecenben született 1930-ban. Anyja neve Tóth Ilona. Iskolai végzettsége egyetem. Foglalkozása tanár. 1956. október 30-án Kalocsa Város Nemzeti Bizottságának elnöke lett. Javasolta, hogy a lerombolt szovjet emlékművet hagyják a helyén szemléltetés céljából. Támogatta az ávosok letartóztatását, és a pártbizottság lefegyverzését. November 2-án

¹⁶¹ TH V-150-364. 265.

¹⁶² TH V-150-364. 265.

Pécsre utazott, hogy a szovjetekkel szembeni magatartásról egyeztessen, ugyanezen a napon lemondott a nemzeti bizottság elnöki tisztségéről. A megtorlás során közbiztonsági őrizetbe vették.¹⁶³

Mészáros Lajos: Kalocsán született 1929-ben. Anyja neve Pécsi Borbála. Iskolai végzettsége tanítóképző. Foglalkozása mozi-üzemvezető. A forradalom alatt szervezte az SZDP újjáalakítását. November 4-e után kijelentette, hogy nem üzemelteti a mozit, amíg nem távoznak az országból a szovjet csapatok. Nem indult ellene eljárás.¹⁶⁴

Miklóssy János: 1931. október 4-én született Kunszentmiklóson értelmiségi családban. Anyja neve Molnár Mária. Egyetemet végzett, a Kalocsai Leánygimnázium magyar szakos tanára volt. A tantestület őt jelölte a városi nemzeti bizottságba, amely megbízta egy helyi lap szerkesztésével. November 17-éig volt a lap főszerkesztője. A felkelés ideje alatt egy vezércikkben kritikusán írt a sztálini időkről, és éltette a forradalmat. 1957. március 9-én került előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. június 12-én 1 év 6 hó börtönbüntetésre, 2 év jogvesztésre és 500 Ft vagyonelkobzásra ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. október 22-én a börtönbüntetést 1 év 3 hónapra mérsékelte.

Nagy József: Battonyán született 1925-ben. Anyja neve Gunya Mária. Iskolai végzettsége mezőgazdasági akadémia. Foglalkozása újságíró. Korábban a Kalocsai járás párttitkára volt. 1956. október 31-én tagja lett a járási forradalmi bizottság intézőbizottságának. A nemzeti bizottság ülésén javasolta, hogy Magyarország folytasson önálló külpolitikát, vezessék be a szabad vallásgyakorlást, november 1-jét nyilvánítsák munkaszüneti nappá. Nem indult ellene eljárás.¹⁶⁵

Nagy Lajos: Bajszentistvánon született 1930-ban. Anyja neve Taba Mária. 1956-ban a kalocsai repülőezrednél szolgált hadnagyi rangban. Október 30-án a repülőezred képviselőjeként tagja lett a városi nemzeti bizottság elnökségének. November 4-én a szovjetek elleni ellenállás híve volt. A megtorlás során eltávolították a hadseregből.¹⁶⁶

Niezner Béla: Budapesten született 1928. április 14-én. Anyja neve Jancsó Mária. Iskolai végzettsége 2 kereskedelmi. Foglalkozása esztergályos. Munkás származású volt, nyolcan voltak testvérek. Apja 1955-ben meghalt. 1944-ben leventeként Nyugatra vitték, 1946-ban hazaszökött. 1948-ban jelentkezett katonának, hamarosan tisztté avatták, és két évre a Szovjetunióba került. 1954-ben helyezték Kalocsára, ahol zászlóaljparancsnok volt, 1955-ben viszont alacsonyabb beosztásba került. MDP-tag volt. 1956-ban zászlóaljparancsnok volt századosi rangban a Pf. 3207. számú alakulatnál

¹⁶³ TH V-150-364. 264.

¹⁶⁴ TH V-150-364. 269.

¹⁶⁵ TH V-150-364. 272.

¹⁶⁶ TH V-150-364. 265.

Kalocsán. Ez az alakulat felszámolás alatt állt, ezért Niezner Béla a kalocsai páncélosoknál jelentkezett szolgálatra. November 4-én a páncélosok forradalmi katonai tanácsa az ellenállás mellett döntött. Fegyvereket adtak ki, és néhány harcocsival Bajára mentek, hogy csatlakozzanak az ottani páncélosokhoz. Ezt az egységet Baranyi József és Niezner Béla vezette. Harci tevékenységre azonban nem került sor. 1956. november 20-án szerelték le, utána a Lukács Gyógyfürdőben helyezkedett el. 1957. július 26-án letartóztatták. A Szegedi Katonai Bíróság 1957. december 20-án 2 év börtönre, lefokozásra, vagyona negyed részének elkobzására, és 2 év jogvesztésre ítélte. Niezner Béla 1958. február 6-án visszavonta a fellebbezését.

Romsics Lajos: 1934. március 4-én született Kalocsán. Anyja neve Hegedüs Mária, 7 általánost végzett, foglalkozása géplakatos. 1956. október 27-én érkezett Kalocsára, a Petőfi-szobornál tartott gyűlésre, amelyen ő is felszólalt. Közölte, hogy ő a dunapentelei sztrájkbizottság küldötte. A jelenlevőket élelmiszergyűjtésre szólította fel a fővárosi felkelők számára, és követelte az orosz csapatok kivonását az országból. A gyűlés után Fábri Jánossal a tanácsháza felé indult, közben még a kenyérgyár igazgatójával is beszélt az élelmiszer-szállítás ügyében. Követelte a politikai foglyok szabadon bocsátását. Október 28-án a rendőrség őrizetbe vette, a Kalocsai Országos Börtönbe szállították, ahonnan október 31-én engedték ki. November 1-jén részt vett a kalocsai nemzeti bizottság ülésén, ahol követelte Koczek László járási rendőrfőkapitány letartóztatását. Tagja volt a Dunántúli Nemzeti Tanácshoz indított küldöttségnek mint a szociáldemokrata párt képviselője. 1957. február 14-én vették őrizetbe. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. szeptember 17-én 5 év 6 hónap börtönbüntetésre, 8 év jogvesztésre és 1000 Ft vagyonelkobzásra ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. február 26-án a börtönbüntetést 2 évre, a jogvesztést 3 évre mérsékelte.

Sipter Lajos: Hódmezővásárhelyen született 1926. december 29-én. Anyja neve Gyarakai Margit. Iskolai végzettsége 6 elemi. Foglalkozása kőműves. A forradalom alatt, október 30-án az MDP delegáltjaként tagja lett a városi nemzeti bizottság elnökségének. A forradalom után a városi pártbizottság másodtitkára lett. Nem indult ellene eljárás.¹⁶⁷

Szabó István: Kalocsán született 1911-ben. Anyja neve Barabás Róza. Iskolai végzettsége érettségi, technikus. Földnyilvántartóként dolgozott a Kalocsai Járási Tanácsnál. 1956. október 31-én a járási tanács munkástanácsának elnöke lett. Részt vett a járási tanács elnökének és elnökhelyettesének elbocsátásában. A megtorlás során preventív őrizetbe helyezték.¹⁶⁸

Szécsi Béla: Röszkén született 1935. március 12-én. Anyja neve Fazekas Etel. Iskolai végzettsége 6 általános. Foglalkozása földműves. Szülei vagyon-

¹⁶⁷ TH V-150-364. 265.

¹⁶⁸ TH V-150-364. 269.

talán földművesek voltak, hat testvére volt. Bevonulása előtt segédmunkásként dolgozott a Magasépítő Vállalatnál. 1955 november elején vonult be Bajára a Pf. 9175. sz. alakulathoz, 1956 végén átkerült a Pf. 2760. sz. alakulathoz Kalocsára. 1956 decemberében alakulata feloszlott, és Szécsi Béla hazament, de néhány hét múlva visszatért az újjászervezett alakulathoz. 1957. január 8-án a Pf. 2760. sz. lövészalakulatnál Szécsi Béla tizedes, Farkas Ferenc tizedes és Bálint tizedes elhatározta, hogy elhagyja alakulatát. Több körletet felkerestek két társukkal, és a honvédeket távozásra hívták fel. A laktanyában szovjetek is voltak elhelyezve, azok megakadályozták a csoportos távozást. Az alakulatot egyébként Kalocsára akarták áthelyezni, ezért január 9-én egy 30 fős részleget Kalocsára küldtek, hogy készítse elő az áttelepülést. Ennek tagja volt Szécsi Béla és Bekker Ferenc tizedes is. Őket a műszaki laktanyában helyezték el, ahol a Pf. 9145. (műszaki dandár) és a Pf. 9175. sz. lövészalakulat is tartózkodott Kalocsán. Itt is elégedetlenek voltak a katonák, illetve különböző rémhírek hatására tartottak a szovjetektől. Itt Sándor Tibor és Beréti József, illetve Huszár István adott hangot a többség véleményének. Igyekeztek a páncélosokat (Pf. 8371.) is bevonni a szervezkedésbe, de ezek parancsnoka tudomást szerzett a tervről, és megakadályozta a távozásukat. Január 13-án hajnalban Szécsi Béla és Huszár József a körletben mindenkit a laktanya elhagyására szólított fel. A három alakulat túlnyomó többsége elhagyta a laktanyát. A per 64 vádlottján kívül még 75 fő távozott. Szécsi Béla január 20-án önként visszatért. 1957. január 21-én letartóztatták. A Kecskeméti Katonai Bíróság 1957. március 21-én 8 év börtönre, lefokozásra, és 3 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság Katonai Kollégiuma 1957. július 5-én 5 év börtönre, lefokozásra, és 3 év jogvesztésre változtatta az ítéletet. A per 64 (!) vádlottja első fokon 6 hónaptól 12 évig terjedő börtönbüntetést kapott, néhányukat felmentették.

Szvétek Sándor: Kalocsán született 1934-ben. Anyja neve Hegedűs Mária. Iskolai végzettsége egyetem. Foglalkozása kollégiumi igazgató. 1956-ban járási szakszervezeti vezető volt. A forradalom alatt a Kalocsai Járási Nemzeti Bizottság elnöke lett. Részt vett az SZDP újjászervezésében. A megtorlás során 1957 májusában internálták.¹⁶⁹

Végi Imre: Kalocsán született 1922. augusztus 21-én. Anyja neve Vörös Erzsébet. Iskolai végzettsége 6 elemi. A forradalom alatt tagja lett a városi nemzeti bizottságnak. Szervezte az NPP újjáalakítását.¹⁷⁰

Zsubori István: Kalocsán született 1911. augusztus 21-én. Anyja neve Kiss Borbála. Iskolai végzettsége főiskola. Foglalkozása iskolaigazgató. Október 31-én tagja lett a járási tanács munkástanácsának, és a járási nemzeti bizottság intézőbizottságának. Követelte az Egyházügyi Hivatal képviselőjének a letartóztatását. Később a járási tanács elnöke lett. 1957 márciusában közbiztonsági őrizetbe vették.¹⁷¹

¹⁶⁹ TH V-150-364. 269.

¹⁷⁰ TH V-150-364. 267.

¹⁷¹ TH V-150-364. 272.

BÁTYA

Október 26.

– Nagygyűlés és tüntetés kezdődött a községben. Közben Kalocsára tartó felkelők érkeztek Bajáról. A lakossággal együtt ledöntötték a szovjet emlékművet, leverték a községi tanácsháza feletti táblát és a vörös csillagot.¹⁷² A szovjet emlékműről Péntes Imre, a kalocsai járási tanács tanulmányi felügyelője verte le a vörös csillagot,¹⁷³ a ledöntésben pedig részt vett Szabó János, Harangozó János és Maros Ferenc is. A tanácsháza előtt összegyűlt tömeg a községi párházhoz ment, és a Rákosi-címert ott is leverte.

– A tüntetők egy része, köztük Balázs János, Deák István, Komjáti Sándor, Anasity János, Miklóssy Szóke József, a párttitkár apósának lakására ment, és az ott tartózkodó párttitkártól elvette a fegyverét, és követelte, hogy tartson velük. A párttitkár kezébe nemzetiszínű zászlót adtak, és a menet élén kellett haladnia.¹⁷⁴

– A tüntetők másik része Serényi István vb-elnök keresésére indult, őt azonban nem találták. Az esti órákban a tömeg újra a tanácsházához ment. Szarvas László beszédet mondott, amelyben követelte a kommunista vezetők leváltását és a szovjet csapatok kivonulását. Innen a magyar hősök emlékművéhez vonultak.¹⁷⁵

Október 27.

– A község lakossága a tanácsháza elé vonult az előző nap meghirdetett választás megtartása végett. Egy 15 tagú bizottságot választottak, elnökéül Szarvas László tanítóképzős diákot, tanácsadóként idősebb tanácsi dolgozókat, Péntes Imrét, Baltás Benőt és Mácsai Ferencet választották. A bizottság határozott Serényi István tanácselnök előkerítéséről, ezért fegyveres felkelők mentek Rózsa Mihály vb-titkárhoz, akit magukkal vittek, a keresés azonban eredménytelen maradt. A vb elnökét, Serényi Istvánt és az elnökhelyettesét, Sipos Istvánt felmentették a funkciójukból, amely döntéssel a járási tanács is egyetértett. A járási nemzeti bizottsághoz Péntes Imrét delegálták. Juhász rendőr szakaszvezetőt eltávolították a községből.¹⁷⁶

– Miután Bátyán összeszedték a vadászfegyvereket, Balázs Jenő vezetésével felkelők mentek át két teherautóval Homokmégyre és Öregcsertőre. Köztük volt Komjáti Sándor, Árva Ferenc, Balázs János, Deák István, Ha-

¹⁷² TH V-150-364. 275.

¹⁷³ TH V-150-364. 271.

¹⁷⁴ TH V-150-364. 275.

¹⁷⁵ BKMB B 1098/1957. Balázs János és társai pere.

¹⁷⁶ TH V-150-364. 275.

rangozó János, Pálfi István, Bakai Károly, Andrékovicz Ferenc, Anisity István, Deák István, Ménesi János és Zsubori László.¹⁷⁷

November eleje

– Mácsai Ferenc és Baltás Benő megkezdte az FKGP községi szervezetének újjáalakítását.¹⁷⁸

November 5.

– A nemzeti bizottság működése megszűnt.¹⁷⁹ Néhány tagja bekerült a községi tanács vb-be.

November folyamán

– A községi tanács ülésén vb-elnökké Guzsván Mihályt, elnökhelyettesé Mácsai Ferencet, titkárnak Baltás Jenőt választották.¹⁸⁰

November közepe-vége

– A paprikamalom munkásai sztrájkba léptek a szovjetek bevonulása elleni tiltakozásul.¹⁸¹

*

Árva Ferenc: 1921. november 30-án született Bátyán. Anyja neve Tamaskó Mária. Két polgárit végzett, földműves volt. Részt vett abban a megmozdulásban, amelynek során Bátyáról teherautókkal felkelők mentek át Homokmégyre és Öregcsertőre és segítettek az ottani forradalmi eseményeket: a rendőrség lefegyverezését, a tanácsházán iratok megsemmisítését, a szovjet emlékmű ledöntését. 1957. június 25-én került előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 2 év 6 hó börtönbüntetésre, 3 év jogvesztésre és 2000 Ft vagyonekobzásra ítélte, amit a Legfelsőbb Bíróság 1958. július 30-án jóváhagyott.

Balázs János: 1914. február 23-án született Bátyán földműves családban. Anyja neve Perity Katalin. 5 elemít végzett, földműves. Részt vett október 26-án a községi párttitkár lefegyverezésében. Járt Homokmégyen és Öregcsertőn, ahol részt vett a rendőrség lefegyverezésében illetve a szovjet emlékmű ledöntésében. 1957. március 1-jén vették őrizetbe. A Kecskeméti

¹⁷⁷ BKMB B 1098/1957. Balázs János és társai pere.

¹⁷⁸ TH V-150-364. 276.

¹⁷⁹ BKMB B 1098/1957. Balázs János és társai pere és BKMÖL XXIII. 2. c. 1023/1957.

¹⁸⁰ BKMÖL XXIII. 277. 1956. december 4-i ülés jegyzőkönyve.

¹⁸¹ KAJÁRI Erzsébet szerk. 1996, 164.

Megyei Bíróság 1958. október 8-án 1 év 7 hó börtönbüntetésre, 3 év jogvesztésre és 1500 Ft vagyonekobzásra ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1959. június 30-án a börtönbüntetést 2 évre súlyosbította a mellékbüntetések meghagyásával.

Baltás Benő: Akasztón született 1907-ben. Anyja neve Klajkó Julianna. Iskolai végzettsége 4 gimnázium. Korábban jegyző volt, 1956-ban a járási tanácsn dolgozott. A forradalom alatt tagja lett a községi nemzeti bizottságnak, és szervezte az FKgP községi szervezetének újjáalakítását.¹⁸²

Deák István: 1913. augusztus 9-én született földműves családban. Anyja neve Kajtár Margit. 6 elemi végzett, földművelésből él. Részt vett az október 26-i tüntetésen, a párttitkár lefegyverzésében és abban a megmozdulásban, amely során bányai felkelők teherautóval átmentek Homokmégyre és Öregcsertőre. 1957. június 25-én vették előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. október 8-án 1 év 3 hó börtönbüntetésre, 2 év jogvesztésre és 1000 Ft vagyonekobzásra ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1959. június 30-án a börtönbüntetést 1 év 8 hónapra súlyosbította.

Harangozó János: 1922. április 29-én született Bátyán földműves családban. Anyja neve Szarvas Márta. 6 elemi végzett önálló földműves. Október 27-én Homokmégyre és Öregcsertőre ment számos társával együtt, hogy ott a felkeléshez való csatlakozásra biztassák a lakosságot. Lefegyverezték a homokmégyi rendőrséget. 1957. június 25-én vették előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. október 8-án 2 év börtönbüntetésre, 2 év jogvesztésre és 2000 Ft vagyonekobzásra ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1959. június 30-án a börtönbüntetést felére csökkentette.

Komjáti Sándor: 1932. november 1-jén született Hajdúszoboszlón. Anyja neve Molnár Rozália. 3 elemi végzett, földművelésből élt. Október 26-án annak a tüntető csoportnak az élén állt, amely a párttitkár keresésére indult. Komjáti Sándor lefegyverezte a párttitkárt, a kezébe nemzetiszínű zászlót adott, és a Himnusz énekelve kellett végigmennie a falu utcáján. Október 27-én egy tüntető csoport tagjaként átment Homokmégyre és Öregcsertőre, és részt vett az ottani forradalmi eseményekben. 1957. március 1-jén került közbiztonsági őrizetbe. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. október 8-án 1 év 7 hó börtönbüntetésre, 3 év jogvesztésre és 1500 Ft vagyonekobzásra ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1959. június 30-án 1 év 8 hó börtönbüntetésre ítélte.

Mácsai Ferenc: Szakmáron született 1915-ben. Anyja neve Tóth Mária. Iskolai végzettsége gimnáziumi érettségi. Korábban főjegyző volt. A forradalom alatt, október 27-én tagja lett a községi nemzeti bizottság vezetőségé-

¹⁸² TH V-150-364. 277.

nek. Szervezte az FKgP újjáalakítását. 1957 áprilisáig a községi tanács vb elnökhelyettese volt. Nem indult ellene eljárás.¹⁸³

Pálfı István: 1923. november 5-én született Foktón. Anyja neve Szabó Julianna. 6 elemít végzett, foglalkozása gépkocsivezetı. Október 27-én ı szállította Homokmégyre és Öregcsertıre a bátyai felkelıket. 1957. június 26-án tartóztatták le. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. október 8-án 8 hó börtönbüntetésre ítélte.

Szarvas László: 1939. február 2-án született Bátyán. Anyja neve Rakiás Mária. A forradalom idején tanuló volt. Beszédet mondott október 26-án az összegyült tömeg elıtt, követelve a kommunista vezetık leváltását, a szovjet csapatok kivonását stb. Október 27-én a választandó nemzeti bizottság jelöltejének névsorát ı állította össze. A nemzeti bizottság elnökévé választották. 1957. június 26-án tartóztatták le. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. október 8-án 8 hó börtönbüntetésre ítélte, amelynek végrehajtását 3 évre felfüggesztette. Ezt a Legfelsıbb Bíróság 1959. június 30-án jóváhagyta.

Zsubori László: 1939. január elsején született Homokmégyen. Anyja neve Bıró Erzsébet. 6 elemít végzett, segédmunkás. Október 27-én Kalocsán csatlakozott a Homokmégyre tartó bátyai felkelıkhöz, akik Homokmégyen és Öregcsertın szervezték a forradalmi eseményeket. 1957. június 30-án vették elızıes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. október 8-án 10 hó börtönbüntetésre ítélte. Ezt a Legfelsıbb Bíróság 1959. június 30-án jóváhagyta.

DRÁGSZÉL

Október 28.

– Hangya József kezdeményezésére népgyűlést tartottak a községben. Ennek során a tanácsházára kítűztek egy levante zászlót. Megalakították a nemzeti bizottságot, melynek Pandur Ignác lett a vezetője.¹⁸⁴ Tagok: Jagicza Sándor, Nagy Sándor, ifj. Kákonyi Sándor, Pandur Sándor, Rideg Dezső, Matos Lőrinc és Bagó Mátyás.

– Miskérııl forradalmárok érkeztek a községbe.¹⁸⁵

¹⁸³ TH V-150-364. 276.

¹⁸⁴ TH V-150-364. 316.

¹⁸⁵ TH V-150-364. 316.

November 2.

– Béres József százados, a kalocsai járási nemzetőrség parancsnoka a községbe érkezett, és kérte, hogy a nemzeti bizottság 100 főt toborozzon a szovjetek elleni esetleges ellenálláshoz.¹⁸⁶

*

Hangya József: Miskén született 1925-ben. Anyja neve Csincsák Rozália. Iskolai végzettsége 6 elemi. Október 28-án kezdeményezte a nemzeti bizottság létrehozását, és szervezte a megalakítását. A tanácsházára levante zászlót tűzött ki. Nem indult ellene eljárás.¹⁸⁷

Pandur Ignác: Drágszálon született 1913-ban. Anyja neve Rideg Teréz. Iskolai végzettsége 2 polgári. Foglalkozása földműves. Október 28-án a községi nemzeti bizottság elnökévé választották. Nem indult ellene eljárás.¹⁸⁸

DUNAPATAJ

Október 26.

– Délután Mádi Kálmán vezetésével Botykai Árpád, Pandur Antal, Herceg Imre, Pandur István és Rácz Ferenc¹⁸⁹ leverte a községi pártházról a vörös csillagot.¹⁹⁰

– Az esti órákban a faluba érkezett bajai felkelők is szerepet játszottak abban, hogy a községben felvonulás kezdődött. Mádi Kálmán és Rácz Ferenc vezetésével a tüntetők a szovjet emlékművet ökrökkel ledöntötték. A tüntetők a tanácsháza elé vonultak, ahol begyűjtési és adókivetési iratokat égettek el.¹⁹¹ A megmozdulásban részt vett többek között Bikszegi Károly, Kosaras György, Mádi Kálmán, Pandur István, Rácz Ferenc, Tapolcsányi Mihály, Tóth István, Simon János és Váradi Károly.

– A tüntetők a tanácsi vezetők helyett egy öttagú ideiglenes bizottságot választottak az ügyek vitelére, majd a rendőrőrshez vonultak. Vörös Tamás őrsparancsnok fogadta a bizottságot, akikkel megállapodtak, hogy a rendőrök fegyvereit egy szekrényben helyezik el, és az őrsparancsnok is velük

¹⁸⁶ TH V-150-364. 316.

¹⁸⁷ TH V-150-364. 316.

¹⁸⁸ TH V-150-364. 316.

¹⁸⁹ MAGYAR Bálint, 1986. 737.

¹⁹⁰ TH V-150-364. 302.

¹⁹¹ BKMÖL XXIII. 2. c. 1098/1957.

ment tüntetni. Ezután elindultak, és a községben lakó vadászokat is felkeresték fegyvereik összeszedése céljából. Ezt követően a tömeg Kele György tanácselnök keresésére indult, aki azonban erről értesülve elmeneült. Ezután Dér László párttitkár lakására mentek, aki szintén nem tartózkodott otthon, hasonlóan Szemerédi István iskolaigazgatóhoz, és Kovács Gábor községgazdához, akiket szintén hiába kerestek.¹⁹²

Október 27.

– Cs. Taba János vb-titkár dobolás útján délutánra összehívta a község lakóit, hogy megválasszák a nemzeti bizottságot. A jelölés úgy zajlott, hogy minden 100 ház állíthatott egy jelöltet.¹⁹³

– Az előző nap választott öttagú bizottság úgy döntött, hogy a nemzeti bizottság megválasztásában Ordas község lakossága is vegyen részt, és e célból egy csoport átmegy oda. A csoport tagja volt Budai Ferenc, Rácz Ferenc, Fülöp István, valamint Lapos Gábor, Rácz Lajos, Bognár Lajos, Miklovits László és Herczegh Jenő. Miután Dunapatajra visszaértek, délután lezajlott a 15 tagú nemzeti bizottság megválasztása, amelynek tagja volt Kiss István,¹⁹⁴ Mag Lajos, Lapos Gábor, Szakács Sándor, Taba István, Mádi Kálmán, Benyeda István, Lakatos Imre, Dusnoki József, és Váradi Károly. A testület elnöke Kothencz Béla, elnökhelyettese pedig Dusnoki József és Kiss István volt.¹⁹⁵ Kiss István beszédet is mondott, javaslatára egyperces néma felállással emlékeztek a harcok áldozataira, majd mindenkét a nyugalom megtartására szólított fel.¹⁹⁶

– Megalakult a nemzetőrség is, amelynek Váradi Károly lett a parancsnoka, helyettese pedig Tamás Ferenc.¹⁹⁷ Tagja lett a testületnek Simon Lajos és Cs. Taba János is.

Október vége

– A nemzeti bizottság leváltotta az iskolaigazgatót és a postamestert. Hejlyükre Thikász Mihály tanító, illetve Dobor Teréz került.¹⁹⁸

– Egy csoport Állampusztára ment, hogy fegyvereket hozzon a nemzetőrség számára. A fegyvereket Cs. Taba János a tanácsházán elzárta, a nemzetőrök ezekkel a fegyverekkel járőröztek.¹⁹⁹

¹⁹² BKMÖL XXV. 30. B 134/1957. Kiss István és társai pere.

¹⁹³ MAGYAR Bálint, 1986. 738. és 740.

¹⁹⁴ BKMÖL XXV. 30. B 134/1957. Kiss István és társai pere.

¹⁹⁵ TH V-150-364. 303-304.

¹⁹⁶ MAGYAR Bálint, 1986. 745.

¹⁹⁷ TH V-150-364. 303.

¹⁹⁸ MAGYAR Bálint, 1986. 739.

¹⁹⁹ MAGYAR Bálint, 1986. 741.

November eleje

– Élelmiszert küldött a község négy-öt alkalommal a főváros megsegítésére.²⁰⁰

November 2.

– Az általános iskola, az óvoda és a napközi otthon nevelői és dolgozói Iskolai Forradalmi Nemzeti Bizottságot választottak.²⁰¹

November 4.

– Vörös Tamás őrsparancsnok intézkedett, hogy a rendőrség megfelelő fegyverekkel legyen ellátva. E célból az állampusztai börtönből géppisztolyt, kézigranátot és löszert hoztak Dunapatajra, amit azonban az időközben a községbe helyezett Kovács János rendőr törzsőrmester nem vett át, és a fegyvereket a Dunába dobták.²⁰²

November 30.

– Együttes ülést tartott a községi nemzeti bizottság és a községi tanács. Kothencz Béla és a nemzeti bizottság benyújtotta lemondását.²⁰³ Kiss Istvánt választották meg tanácselnöknek, Dusnoki Józsefet elnökhelyettesnek, titkárnak pedig Jancsó Gyulát.²⁰⁴

*

Bikszegi Károly: 1911. március 30-án született Dunapatajon. Anyja neve Orbán Julianna. 6 elemi-t végzett, foglalkozása földműves. 1956. október 26-án Dunapataj községben jelen volt a szovjet emlékmű ledöntésénél és a tanácsházán a begyűjtési iratok elégetésekor. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. november 18-án 8 hónap felfüggesztett börtönbüntetésre ítélte.

Boda Pál: 1910. március 21-én született Kabán. Anyja neve Petró Mária. Gimnáziumi érettségét tett, a Dunapataji Községi Tanács községgazdálkodási előadója volt. 1956 októberében Dunapataj községből élelmiszert szállítottak fel Budapestre. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. november 18-án felmentette.

Budai Ferenc: 1930. december 30-án született Nagykörösön. Anyja neve Mészáros Márta. 6 elemi-t végzett, foglalkozása földműves. 1956. október

²⁰⁰ MAGYAR Bálint, 1986. 743.

²⁰¹ MAGYAR Bálint, 1986. 750.

²⁰² BKMÖL XXV. 30. B 134/1957. Kiss István és társai pere.

²⁰³ MAGYAR Bálint, 1986. 771.

²⁰⁴ BKMÖL XXIII. 277. Az 1956. december 4-i ülés jegyzőkönyve.

26-án részt vett a szovjet emlékmű ledöntésében Dunapatajon. Október 27-én néhány társával átment Ordas községbe, ahol begyűjtési iratokat semmisítettek meg. November 4-én, amikor Vörös Tamás, a dunapataji rendőrőrs parancsnoka intézkedett, hogy az őrs részére fegyvereket szerezzenek, Mádi Kálmán és Budai Ferenc az Állampusztai Börtön és Fogház parancsnokához mentek, ahonnan géppisztolyt, löszert és kézigránátot vételeztek fel. Mivel az időközben parancsnoknak kinevezett Kovács János a fegyvereket nem vette át, ezért azokat a Dunába dobták. 1957. augusztus 12-től 15-ig rendőrhatalósági őrizetben volt. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. november 18-án 8 hónap felfüggesztett börtönbüntetésre ítélte.

Dusnoki József: Dunapatajon született 1915-ben. Anyja neve Szabadi Júlia. Iskolai végzettsége 6 elemi. 1956-ban a községi vb elnökhelyettese volt. Október 27-én a községi nemzeti bizottság elnökhelyettese lett. 1957 januárjáig ismét a vb elnökhelyettese volt. Nem indult ellene eljárás.²⁰⁵

Herceg Imre: 1937. október 3-án született Dunapatajon. Anyja neve Feicht Krisztina. 7 általánost végzett, segédmunkás. 1956. október 26-án Dunapataj község pártházáról a vörös csillagot eltávolította. 1957. március 9-től március 16-ig rendőrhatalósági őrizetben volt. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. november 18-án 8 hónap felfüggesztett börtönbüntetésre ítélte.

Kiss István: 1914. április 11-én született Dunapatajon. Anyja neve Sztakó Ágnes. Gimnáziumi érettségét tett, a forradalom idején községi földnyilvántartó volt. Az október 27-én választott 15 tagú nemzeti bizottság egyik elnökhelyettesévé választották. Ezekben a napokban üdvözölte Mindszenty kiszabadulásának a hírért. November 4-ét követően a tanács tagjai megválasztották a vb elnökének, november 28-án ezt a járási tanács is jóváhagyta. 1957. március 1-jén előzetes letartóztatásba vették. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. november 18-án 8 hó börtönbüntetésre ítélte.

Kosaras György: 1925. december 2-án született Dunapatajon. Anyja neve Kápolnai Erzsébet. 6 elemi végzett, foglalkozása segédmunkás. 1956. október 26-án Dunapatajon részt vett a szovjet emlékmű ledöntésében, majd a tanácsházán a begyűjtési iratok elégetésében. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. november 18-án 8 hónap felfüggesztett börtönbüntetésre ítélte.

Kothencz Béla: Dunapatajon született 1922-ben. Anyja neve Miskolczi Anna. Foglalkozása asztalos. A forradalom alatt október 27-én a községi nemzeti bizottság elnöke lett. A megtorlás során preventív őrizetbe vették.²⁰⁶

Mádi Kálmán: 1921. január 6-án született Dunapatajon. Anyja neve Mádi Ilona. 6 elemi végzett, földműves volt. Október 26-án részt vett a községi pártházon található vörös csillag és a szovjet emlékmű eltávolításában, jelen volt a községi tanácson a begyűjtési iratok elégetésénél. A községi rendőrőrs

²⁰⁵ TH V-150-364. 303.

²⁰⁶ TH V-150-364. 303.

tagjaival megállapodtak, hogy az őr s fegyvereit egy szekrénybe helyezik. Ezután a község vadász személyeitől vették el fegyvereiket, amelyekből egy Mádihoz került. Részt vett Kele György vb-elnök és Dér László községi párttitkár keresésében, mert mindkettő elmenekült az őket felelősségre vonni akaró tüntető tömeg elől. Utóbb Dér Lászlót és annak feleségét védelméül a saját lakására kísérte. Részt vett a Budapestre történő élelmiszer-szállításban. 1956. november 4-én, amikor Vörös Tamás őrparancsnok intézkedett, hogy fegyvert szerezzen az őr tagjainak, Mádi Kálmán Budai Imrével az Állampusztai Börtön és Fogház parancsnokához indultak, ahonnan géppisztolyt és kézigranátokat vételeztek. 1957. február 9-én vették őrizetbe. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. november 18-án 1 év 6 hó börtönbüntetésre, 2 év jogvesztésre és 500 Ft vagyonekobjzásra ítélte.

Pandur István: 1940. március 26-án született Dunapatajon. Anyja neve Nagy Mária. 7 általánost végzett, foglalkozása kőműves. 1956. október 26-án részt vett a községi pártházról a vörös csillag eltávolításában, majd a szovjet emlékmű ledöntésében. 1957. március 9-től 16-ig rendőrhatalósági őrizetben volt. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. november 18-án 6 hónap felfüggesztett börtönbüntetésre ítélte.

Rác Ferenc: 1925. április 24-én született Dunapatajon. Anyja neve Csonka Rozália. 6 elemi végzett, segéd munkás. Részt vett október 26-án a szovjet emlékmű ledöntésében. A tanács házában jelen volt a begyűjtési iratok elégetésénél, majd a rendőrőrsnél, amikor a rendőröktől követelték fegyvereik átadását. A vadász személyektől beszédett fegyverekből egy hozzá került. Ezután a tüntető tömeggel együtt Kele Ferenc vb-elnök lakásához ment, de az nem volt otthon. Ezt követően Dér László, majd Szemerédi István és Kovács Gábor keresésére indult társaival együtt. Október 27-én Ordas községben részt vett a begyűjtési iratok elégetésében. 1957. augusztus 20-án előzetes letartóztatásba vették. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. november 18-án 2 év börtönbüntetésre, 3 év jogvesztésre és 200 Ft vagyonekobjzásra ítélte.

Simon János: 1923. december 22-én született Dunapatajon. Anyja neve Bikszegi Julianna. 6 elemi végzett, foglalkozása földműves. 1956. október 26-án Dunapataj községben részt vett a szovjet emlékmű ledöntésében és a tanács házában a begyűjtési iratok elégetésében. Egy vörös zászlót elégetett. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. november 18-án 10 hónap felfüggesztett börtönbüntetésre ítélte.

Sulyok István: 1908. január 21-én született Dunapatajon. Anyja neve Tóth Zsófia. 6 elemi végzett, foglalkozása kőműves. 1956. október 26-án Dunapataj községben részt vett a szovjet emlékmű ledöntésében és a tanács házában a begyűjtési iratok elégetésében. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. november 18-án megszüntette ellene a bűnvádi eljárást.

Tapolcsányi Mihály: 1928. december 29-én született Dunapatajon. Anyja neve Sóskuti Julianna. 6 elemi végzett, földművelésből élt. 1956. október 26-án részt vett a szovjet emlékmű ledöntésében. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. november 18-án 6 hónap börtönbüntetésre ítélte.

Tóth István: 1924. március 28-án született Dunapatajon földműves családban. Anyja neve Szücs Julianna. 6 elemi végzett, segédmunkás. Október 26-án részt vett a szovjet emlékmű ledöntésében, majd a tanácsházán a begyűjtési iratok elégetésében és a régi funkcionáriusok – köztük Dér László párttitkár – keresésében. 1957. augusztus 20-án került előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. november 18-án 1 év börtönbüntetésre, 1 év jogvesztésre és 500 Ft vagyonelkobzásra ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1959. november 30-án jóváhagyta az ítéletet.

Váradai Károly: 1921. április 27-én született Dunapatajon, anyja neve Hús Zsófia. 5 elemi végzett, foglalkozása kubikos. 1956. október 26-án részt vett Dunapatajon a szovjet emlékmű ledöntésében, majd jelen volt a tanácsházán a begyűjtési iratok elégetésénél is. A tüntető tömeggel tartott, amikor az a községi vadászok fegyvereinek begyűjtésére indult, és a beszedett fegyverekből egy hozzákerült megőrzésre. Október 27-én a községi nemzetőrség parancsnoka lett. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. november 18-án 10 hónap felfüggesztett börtönbüntetésre ítélte.

DUNASZENTBENEDEK

Október 26.

– Este Bajáról és Kovács Ferenc vezetésével Sztálinvárosból gépkocsival felkelők jöttek, akik felvonulást és gyűlést szerveztek.²⁰⁷ Kovács Ferenc elvette Molnár Józsefné tanácselnöktől a tanácsháza kulcsait, majd a hangsbemondón keresztül tüntetésre hívta a község lakosait. A tüntetők lefegyverezték Solymosi János párttitkárt. A menet élén Tihi Tibor adóügyi megbízott vitte a zászlót, és részt vett a tüntetésen András Ferenc és Ágoston Ferenc is. A tömeg leverte az MDP-szervezet tábláját, Vidók István pedig a tanácsháza Rákosi-címerét semmisítette meg.²⁰⁸

Október 27.

– Megalakult a községi nemzeti bizottság, amelynek Felnagy Sándor az elnöke, helyettese pedig Vajda József lett.²⁰⁹ Tagok: Kovács Ferenc, Dóra

²⁰⁷ BKMÖL XXIII. 2. c. 1098/1957.

²⁰⁸ TH V-150-364. 283.

²⁰⁹ TH V-150-364. 283.

Tibor, Kovács Imre, Molnár Ferenc, Felnagy Mihály, Samu Sándor, Holló Ferenc. Dóra Tibort delegálták a járási nemzeti bizottsághoz. A nemzetörökség parancsnoka Felnagy Mihály lett.²¹⁰

November folyamán

– Vidók Istvánt, a volt tanácselnök öccsét választották meg tanácselnöknek.²¹¹

*

Felnagy Mihály: Dunaszentbenedeken született 1910-ben. Anyja neve Bicskei Mária. Iskolai végzettsége 6 elemi. Foglalkozása földműves. A forradalom alatt a nemzetörök parancsnoka lett. Nem indult ellene eljárás.²¹²

Felnagy Sándor: Dunaszentbenedeken született 1895-ben. Anyja neve Samu Erzsébet. Iskolai végzettsége 6 elemi. Foglalkozása földműves. Október 27-én a községi nemzeti bizottság elnöke lett. Nem indult ellene eljárás.²¹³

Kovács Ferenc: Dunaszentbenedeken született 1930-ban. Iskolai végzettsége 6 elemi. Foglalkozása alkalmi munkás. Október 26-án Sztálinvárosból érkezett Dunaszentbenedekre, és tüntetést szervezett. Kovács Ferenc elvette Molnár Józsefné tanácselnöktől a tanácsháza kulcsait, majd a hangosbemondón keresztül tüntetésre hívta a község lakosait. Október 27-én tagja lett a községi nemzeti bizottságnak. Nem indult ellene eljárás.²¹⁴

Vajda József: Dunaszentbenedeken született 1892-ben. Anyja neve Felnagy Zsófia. Iskolai végzettsége 6 elemi. Foglalkozása földműves. Október 27-én a községi nemzeti bizottság elnökhelyettese lett. Nem indult ellene eljárás.²¹⁵

DUSNOK

Október 26.

– Bajáról tüntetők érkeztek a községbe,²¹⁶ Ezután felvonulás kezdődött a községben 300-400 fő részvételével. Facskó Mihály, Tatai István és Tamaskó Antal közreműködésével ledöntötték a szovjet emlékművet. A tanácsházára mentek, ahol már csak Császár Sándor vb-elnök tartózkodott.

²¹⁰ TH V-150-364. 283-284.

²¹¹ BKMÖL XXIII. 277. Az 1956. december 4-i ülés jegyzőkönyve.

²¹² TH V-150-364. 284.

²¹³ TH V-150-364. 283.

²¹⁴ TH V-150-364. 283.

²¹⁵ TH V-150-364. 284.

²¹⁶ TH V-150-364. 292.

Szint kellett vallania, hogy kivel tart, majd magukkal vitték a tüntetésre. A községen átvonultak, majd a rendőrségről és a párházról leszedték a vörös csillagokat és a népköztársasági címert. Ezután a tanácsháza udvarán gyűlést tartottak. A felszólalók – többek között Hodován István és Szegedi László – éltették a budapesti forradalmat, és követelték a munkások bérének emelését, az adó csökkentését, a beadás eltörlését. A tömeg bement a tanácsháza épületébe, és megsemmisítette a begyűjtési iratokat.

Október 27.

– Hodován István, Jáksó József és Szegedi László a tanácsházán közölték Császár Sándor vb-elnökkel és Hegedűs József elnökhelyettessel, hogy leváltották őket. A vb-titkár megmaradhatott funkciójában. Az ezt követő gyűlésen forradalmi bizottságot választottak. A gyűlésen felszólalt Rogács Márton, az FKgP volt elnöke.²¹⁷ A nemzeti bizottság elnöke Szegedi László, helyettese Hodován István és Nagy János volt. Tagok: Bogács Márton, Jáksó József, Bolvári Emil, Hodován Ádám, Koprivanecz János, Hubert Ferenc, Karaszi János, Bayer József, ifj. Pólya Vince, ifj. Murányi Péter, Bolvári István, Matán János, Varga János.²¹⁸

Október 28.

– Szegedi László Jáksó Józseffel kiment a Munkás-Paraszt Téeszbe. Ott 120 tagból 117-en a kilépés mellett nyilatkoztak.²¹⁹

– Megalakult a nemzetőrség, amelynek többek között tagja volt Bolvári István és Matán János, és a rendőrséggel együtt látta el szolgálatot.

November 1.

– Ülészett a forradalmi bizottság. Határoztak a tanácsi vezetők felelősségre vonásáról. Behívták a tanácsházára Császár Sándor volt vb-elnököt majd Hegedűs József vb-elnökhelyettést, és számon kérték rajtuk múltbéli működésüket. Hegedűs Józsefet ávós múltja miatt is kérdőre vonták, majd Puskás Lajos és Tóth Pál nemzetőrök bekísérték Kalocsára, és átadták a járási ügyészségnek.²²⁰

November eleje

– Bogács Márton és Poór Lajos megkezdte az FKgP községi szervezetének újjáalakítását.²²¹

²¹⁷ BKMÖL XXV. 30. B 21/1958. Hodován István és társa pere.

²¹⁸ TH V-150-364. 292.

²¹⁹ BKMÖL XXV. 30. B 21/1958. Hodován István és társa pere.

²²⁰ BKMÖL XXV. 30. B 21/1958. Hodován István és társa pere.

²²¹ TH V-150-364. 296.

November 25.

– Karaszi Jánost választották meg tanácselnöknek, helyettese Jáksó József lett. A választásra – amelyen jelen volt Farkas János járási vb-titkár és Lengyel István, a járási tanács dolgozója – kivezényeltek négy karhatalmistát is, de azok a jelöltek kérésére elhagyták a helyiséget.²²²

*

Bogács Márton: Dusnokon született 1917-ben. Anyja neve Facskó Gizella. Iskolai végzettsége 6 elemi. 1956. október 27-én tagja lett a községi forradalmi bizottságnak. Szervezte az FKgP községi szervezetét. A megtorlás során közbiztonsági őrizetbe helyezték.²²³

Hodován István ifj.: 1921. május 2-án született Dusnokon. Anyja neve Tamaskó Julianna. Négy polgárit végzett, földműves volt. Részt vett az október 26-i tüntetés szervezésében, majd az azt követő gyűlésen felszólalt és éltette a budapesti forradalmat. Október 27-én a községi forradalmi bizottság elnökhelyettese lett. Társával összeállították a szervezendő nemzetőrség névsorát, és lépéseket tettek a téesz feloszlására. A szovjet bevonulás hírére a lakosság felfegyverezéséhez kezdtek. 1957. november 11-én tartóztatták le. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. március 28-án 2 év 2 hó börtönbüntetésre, 5 év jogvesztésre és 3000 Ft vagyonekobzásra ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. október 21-én a jogoktól eltiltást 3 évre, a vagyonekobzást 1000 Ft-ra mérsékelte.

Nagy János: Dusnokon született 1911-ben. Anyja neve Bolvári Mária. Iskolai végzettsége 6 elemi. Foglalkozása földműves és segédmunkás. 1956. október 26-án részt vett a tüntetésen, október 27-én a községi forradalmi bizottság elnökhelyettesévé választották.²²⁴

Poór Lajos: Pakson született 1903-ban. Anyja neve Kuner Erzsébet. Iskolai végzettsége 6 elemi. Foglalkozása géplakatos. A forradalom alatt szervezte az FKgP községi szervezetének újjáalakítását. A megtorlás során preventív őrizetbe vették.²²⁵

Szegedi László: 1922. április 11-én született Dusnokon. Anyja neve Milosin Julianna. Hat elemi végzett, földműves volt. 1956. október 27-én a községi forradalmi bizottság elnöke lett. Részt vett a november 1-jei falugyűlésen, amelyen felelősségre vonták a községi vb elnökhelyettesét. Közreműködött abban, hogy a téesz élelmet szállítson Budapestre, illetve hogy Bajáról fegyvert szállítsanak a községbe. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. március 28-án 5 év börtönre, 6 év közügyektől eltiltásra és 1500 Ft vagyonekobzásra ítélte.²²⁶

²²² BKMÖL XXIII. 277. 1956. december 4-i ülés jegyzőkönyve és A Bács-Kiskun Megyei Tanács Végrehajtó Bizottságának iratai. Elnöki iratok 1953-1978. (a továbbiakban XXIII. 1. b.) 40/1957.

²²³ TH V-150-364. 293.

²²⁴ TH V-150-364. 293.

²²⁵ TH V-150-364. 296.

²²⁶ BKMÖL XXV. 30. B 21/1958. Hodován István és társa pere.

FAJSZ

Október 26.

– Bajáról forradalmárok érkeztek a délutáni órákban a községbe. A tanácsházán összetörték a Sztálin-szobrot. Tüntetés kezdődött a községben, és Kiss Lajos, Fekete Péter, Horváth Lajos, Kovács Gyula és Kozó József részvételével ledöntötték a szovjet emlékművet.²²⁷

– A tüntetők eltávolították a kommunista jelképeket a tanácsházáról és a párházról, Keszthelyi Ferencet a járási begyűjtési hivatal vezetőjét pedig kényszerítették, hogy csatlakozzon hozzájuk.²²⁸ A tüntetésen többek között részt vett Szécsényi Lajos, Kiss Lajos, Kozó József, Fekete Lajos, Wimmer János, Szántai Péter, Varga Vince, Kiss Imre, Szilágyi Mihály, Papp Kálmán, Böndör Kálmán, Stzenyó Aladár és Kupusz Miklósné.²²⁹

Október 27.

– A községben megalakult a nemzeti bizottság. Az erre vonatkozó utasítást a községbe aznap visszatérő Rigó János országgyűlési képviselő hozta Kalocsáról. Ő készítette el a dobolási szöveget is, amelyre nagyobb tömeg gyűlt össze a községháza előtt. A jelenlevők Rákosi Gyulát választották meg a nemzeti bizottság elnökének, aki a gyűlésen ugyan nem volt ott, és vissza is utasította a felkérést, de később vállalta azzal a feltétellel, ha a bizottságba beválasztják Mészáros János vb-elnököt, és Rigó János párttitkárt is. Más adatok szerint Szegedi Imre Károly lett a testület elnöke, helyettese pedig Rákosi Gyula.²³⁰ A nemzeti bizottság titkára Tumó Lajos lett. Tagok: Nagy Gergely, Taba Péter, Somogyi Béla, Tumó István, Hardi Sándor, Gyurákovics Antal, Pata István, Cseredi Mihály, Cseredi Miklós, Csere András, Lénárt Lajos, Kupusz János.²³¹ A bizottság feladatköre ekkor még nem volt tisztázott, legfontosabb kérdésként a közbiztonsággal foglalkoztak, és fegyvertelen járőrszolgálatot szerveztek.²³²

Október 28.

– A nemzeti bizottság elhatározta, hogy a helyi vadásztársaság tagjait is behívják nemzetőri szolgálatra. Fegyvereiket bevonták, a nemzetőrök azokkal teljesítettek szolgálatot. Szegedi Imre Károly javasolta a bizottság-

²²⁷ BKMÖL XXV. 30. B 1304/1957, Rákosi Gyula és társai pere.

²²⁸ BKMÖL XXV. 30. B 1304/1957, Rákosi Gyula és társai pere.

²²⁹ TH V-150-364. 300-302.

²³⁰ TH V-150-364. 297-298.

²³¹ TH V-150-364. 297-300.

²³² BKMÖL XXV. 30. B 1304/1957, Rákosi Gyula és társai pere.

nak, hogy vonják be a községben levő párttagok fegyvereit, és Rákosi Gyula közzétett egy erre vonatkozó felhívást, majd Szegedi Károllyal és a nemzetőrség parancsnokával, Taba Péterrel együtt elment Rigó János lakására, aki felszólításukra átadta a fegyverét.²³³

Október 29.

– Balik Pál levelet küldött a bajai forradalmi bizottsághoz, hogy küldjenek fegyvereket a községi nemzetőrség felfegyverzésére.²³⁴ A fegyverszállítvány Nagy Gergely révén utóbb meg is érkezett.

Október vége – november eleje

– Rákosi Gyula elrendelte a katonaköteles személyek összeírását, közülük többeket nemzetőri szolgálatra osztott be. Be akarta vonni Horváth Károly rendőr törzsőrmestert is, ehhez azonban a nemzeti bizottság többi tagja nem járult hozzá, és egy időre le is tartóztatták.

– A nemzeti bizottság egyik ülésén kimondta, hogy nem ismeri el az 1954-es választások alkalmával tisztségükbe helyezett funkcionáriusokat. Mészáros János vb-elnököt és Rigó János párttitkárt megfosztották nemzeti bizottsági tagságuktól.²³⁵

– Varga Vince javaslatára több alkalommal is élelmiszert szállítottak a fővárosi kórházaknak.²³⁶

November 2.

– A tanácsházán megjelenő Gyebnár Lajos vb-titkárral Rákosi Gyula közölte, hogy hagyja el a tanácsházát. Szegedi Imre Károly indítványozta a vb-titkár felelősségre vonását, ezért Gyebnár Lajos elhagyta a községet, és Bátyára ment. Rákosi Gyula odatelefonált, hogy küldjék vissza Fajszra. A bátyái rendőrkapitányság feljelentés híján szabadon bocsátotta Gyebnár Lajost.²³⁷

November 3.

– Szegedi Imre Károlyt beválasztották a nemzeti bizottságba.

²³³ BKMÖL XXV. 30. B 1304/1957. Rákosi Gyula és társai pere.

²³⁴ BKMÖL XXV. 30. B 1304/1957. Rákosi Gyula és társai pere.

²³⁵ BKMÖL XXV. 30. B 1304/1957. Rákosi Gyula és társai pere.

²³⁶ BKMÖL XXV. 30. B 1304/1957. Rákosi Gyula és társai pere.

²³⁷ BKMÖL XXV. 30. B 1304/1957. Rákosi Gyula és társai pere.

November 4.

- Szegedi Imre Károlyt megválasztották a nemzetőrség élére, helyettese Tumó Lajos lett.²³⁸
- Süli József követelte Horváth Károly rendőr főtorzsórmestertől, hogy vegye le a váll-lapját.

November 5.

- Horváth Károly Rákosi Gyula beleegyezésével a nemzetőröktől a fegyvereket összeszedte.²³⁹

November folyamán

- A tanács vb titkárává választották Nagy Gergelyt.²⁴⁰

*

Balik Pál: 1908. január 12-én született Pilisen. Anyja neve Tihák Zsuzsanna. Apja vasúti munkás volt. 6 elemi végzett, községi hivatalsegéd volt. Jelen volt október 26-án a szovjet emlékmű ledöntésénél. Közreműködött a Budapestre történő élelmiszer-szállítások szervezésében és a nemzeti bizottság által a bajai nemzeti bizottságtól kért fegyverek szállításában. 1957. július 22-én letartóztatták. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. december 2-án 10 hó börtönbüntetésre és 200 Ft vagyyonelkobzásra ítélte.

Berta Márton: 1927. november 11-én született Fajszon. Anyja neve Vincze Rozália. 6 elemi végzett, foglalkozása földműves. 1956. október 26-án részt vett a szovjet emlékmű ledöntésében. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. december 2-án az eljárást megszüntette ellene.

Fekete Lajos: 1938. január 25-én született Fajszon. Anyja neve Sági Ilona. 7 általánost végzett, foglalkozása földműves. 1956. október 26-án részt vett a szovjet emlékmű ledöntésében. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. december 2-án 8 hónap felfüggesztett börtönbüntetésre ítélte.

Fekete Péter: 1930. január 4-én született Dusnokon. Anyja neve Tamaskó Julianna. 6 elemi végzett, az AKÖV Kalocsai Kirendeltségénél dolgozott gépkocsivezetőként. 1956. október 26-án részt vett a szovjet emlékmű ledöntésében. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. december 2-án megszüntette ellene az eljárást.

Horváth Lajos: 1910. szeptember 28-án született Pakson. Anyja neve Gerts Magdolna. 4 elemi végzett, foglalkozása földműves. 1956. október 26-án

²³⁸ BKMÖL XXV. 30. B 1304/1957. Rákosi Gyula és társai pere.

²³⁹ BKMÖL XXV. 30. B 1304/1957. Rákosi Gyula és társai pere.

²⁴⁰ BKMÖL XXIII. 277. Az 1956. december 4-i ülés jegyzőkönyve.

részt vett a szovjet emlékmű ledöntésében, majd a községi pártirodán és a tanácsházán az iratok égetésénél. Azzal a csoporttal tartott, amelyik a párttitkár lakására ment, de nem találták otthon, majd ezután Keszthelyi Ferencet, a Járási Begyűjtési Hivatal helyettes vezetőjét keresték meg, és magukkal hívták a tüntetésre. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. december 2-án 10 hónap felfüggesztett börtönbüntetésre ítélte.

Horváth Lajos: 1939. május 1-jén született Fajszon. Anyja neve Winter Rozália. Az ipariskola 2 osztályát végezte el, foglalkozása bognársegéd. 1956. október 26-án részt vett a szovjet emlékmű ledöntésében. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. december 2-án felmentette.

Kiss Imre: 1937. március 10-én született Kalocsán. Anyja neve Sági Rozália. 8 általánost végzett, foglalkozása földműves. 1956. október 26-án részt vett a szovjet emlékmű ledöntésében és a pártház feldúlásában. 1957. július 27-én vették őrizetbe. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. december 2-án 8 hónap felfüggesztett börtönbüntetésre ítélte.

Kiss Lajos: 1930. május 7-én született Fajszon, anyja neve Fang Matild. Nyolc általánost végzett, földműves volt. Részt vett október 26-án a községi szovjet emlékmű ledöntésében, majd a pártszervezet irodájának feldúlásában. November 5-én mint nemzetőr megjelent Horváth Károly helyi körzeti megbízott lakásán, és őrizetbe vette. December 4-én a helyi földműves-szövetkezet boltjában elővett egy kézigránátot, amit kidobott az úttestre és az ott felrobbant. 1957. január 4-én vették őrizetbe. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. december 2-án államrend elleni mozgalomban való részvételért, társadalmi tulajdon rongálásáért és garázdaságért 1 év 8 hó börtönbüntetésre, 2 év jogvesztésre és 300 Ft vagyonek kobzásra ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1959. július 13-án ezt 2 év 4 hó börtönbüntetésre és 3 év jogvesztésre súlyosbította.

Kollár Mihály: 1898. május 31-én született Bogyiszlón. Anyja neve Kalina Julianna. Foglalkozása földműves. 1956. október 26-án meggyújtott egy vörös zászlót, amit a községből autóval távozó bajai felkelők dobtak le az autóról. 1956. október 26-án részt vett a szovjet emlékmű ledöntésében. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. december 2-án megszüntette az eljárást ellene.

Kozó József: 1940. október 3-án született Kalocsán. Anyja neve Pliskin Rozália. 8 általánost végzett, foglalkozása láncetalpas vontatóvezető. 1956. október 26-án Fajsz községben jelen volt a szovjet emlékmű ledöntésénél, az azt követő tüntetésen, majd a községi pártirodán és a tanácsházán, ahol megrongálták a berendezést és iratokat semmisítettek meg. 1957. július 27-től július 29-ig előzetes letartóztatásban volt. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. december 2-án 6 hónap felfüggesztett börtönbüntetésre ítélte.

Meller János: 1928. augusztus 19-én született Szentendrén. Anyja neve Urbanek Sarolta. 7 elemiét végzett, foglalkozása földműves. 1956. október-

ben Fajszt községben segédrendőr volt. Jelen volt október 26-án a szovjet emlékmű ledöntésénél. Csatlakozott ahhoz a csoporthoz, amely a pártházban és a tanácsházán megrongálta a berendezést és iratokat égetett el. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. december 2-án 6 hónap börtönbüntetésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1959. július 27-én mentesítette a büntetés végrehajtása alól.

Rákosi Gyula: 1903. december 22-én született Kézdivásárhelyen (Románia). Anyja neve Gáspár Rozália. Gimnáziumi érettségit tett, a felkelés idején adminisztratív munkakörben dolgozott. A községi nemzeti bizottság elnöke volt. Eleinte igyekezett a régi vezetőkkel együttműködni, a nemzeti bizottság azonban emiatt utóbb elbocsátotta sorából. Közreműködött a nemzetőrség megszervezésében. 1957. április 12-én vették előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. február 2-án 1 év 4 hó börtönbüntetésre, 2 év jogvesztésre és 200 Ft vagyonekobzásra ítélte, amit a Legfelsőbb Bíróság 1959. július 13-án jóváhagyott.

Süli József: 1920. március 17-én született Szegeden. Anyja neve Harkai Julianna. 6 elemiit végzett, földművelésből élt. 1956. november 4-ét követően Süli József sógorával megjelent Horváth Károly rendőr főtörzsőrmester, Fajszt község körzeti megbízottjának lakásán, az őrmestert a magával hozott pálinkával kínálta, és követelte tőle, hogy váll-lapját vegye le. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. december 2-án 6 hónap felfüggesztett börtönbüntetésre ítélte.

Szamolai Sándor: 1928. december 26-án született Fajszon. Anyja neve Gombkötő Etel. 8 általánost és a gazdaképző 2 osztályát végezte el. Foglalkozása földműves. 1956. október 26-án részt vett a szovjet emlékmű ledöntésében. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. december 2-án megszüntette az eljárást ellene.

Szántai Péter: 1925. május 14-én született Fajszon. Anyja neve Szelestyei Rozália. Apja földműves. 6 elemiit végzett, szintén földművelésből él. Október 26-án részt vett a szovjet emlékmű ledöntésében, majd a pártirodán a berendezés és az iratok szétdobálásában. 1957. július 22-én előzetes letartóztatásba vették. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. december 2-án 8 hó börtönbüntetésre ítélte.

Szécsényi Lajos: 1905. november 12-én született Mohol községben (Jugoszlávia). Anyja neve Kecskés Viktória. 1956. október 26-án Fajszt községben részt vett a forradalmi tüntetésen, amelynek során az ott megjelenő Mészáros János vb-elnököt két alkalommal inzultálta. Ezért október 27-én bocsánatot kért. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. december 2-án 1 hó börtönbüntetésre és 1 év jogvesztésre ítélte.

Szegedi Imre Károly: 1899. október 31-én született Zentán (Jugoszlávia). Anyja neve Szorcsik Katalin. Főiskolát végzett, foglalkozása állatorvos. A forradalom ideje alatt gyakran részt vett a nemzeti bizottság ülésein – bár

akkor még nem volt annak tagja – közvetve szerepe volt a régi funkcionáriusok felelősségre vonásában. Javasolta a községben levő párttagok fegyverének elvételét és közreműködött a nemzetőrök számára fegyverek szerzésében. November 3-án beválasztották a nemzeti bizottságba, november 4-én pedig a nemzetőrség élére került. 1957. július 29-én vették előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. december 2-án 1 év 6 hó börtönbüntetésre, 3 év jogvesztésre és 500 Ft vagyyonelkobzásra ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1959. július 13-án a börtönbüntetést 2 évre súlyosbította a mellékbüntetéseket változatlanul hagyta.

Szilágyi Mihály: 1922. április 19-én született Kecelen. Anyja neve Berta Terézia. 4 elemi végzett, földműves. Jelen volt október 26-án a szovjet emlékmű ledöntésénél és a pártház feldúlásánál. Szabadkai Jánost, a helyi földműves-szövetkezet vezetőjét szidalmazta kommunista meggyőződése miatt. Visszakövetelte Túrje Ferencről apósa annak idején államosított házát, amelybe Túrje Ferenc költözött. 1957. július 23-án tartóztatták le. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. december 2-án 1 év börtönre, 1 év jogvesztésre és 500 Ft vagyonelkobzásra ítélte. Ezt a Legfelsőbb Bíróság 1959. július 13-án jóváhagyta.

Taba Péter: Fajszon született 1917-ben. Anyja neve Jánosi Julianna. Foglalkozása földműves. Korábban rendőr volt. A forradalom alatt a községi nemzetőrség parancsnoka lett. Nem indult ellene eljárás.²⁴¹

Tumó Lajos: 1932. október 13-án született Fajszon. Anyja neve Fekete Julianna. Apja foglalkozása kocsmáros. Gimnáziumot végzett, földműves foglalkozású. Részt vett a nemzeti bizottság által Bajáról kért fegyverek szállításában és azok szétosztásában. A bizottság titkárává választotta. November 4-én ő lett a helyi nemzetőrség parancsnokának helyettese. 1957. július 23-án vették őrizetbe. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. december 2-án 10 havi, 3 évre felfüggesztett börtönbüntetésre ítélte.

Varga Vince: 1925. szeptember 1-jén született Dusnokon. Anyja neve Tóth Éva. 6 elemi végzett, foglalkozása földműves. 1956. október 26-án Fajsz községben jelen volt a szovjet emlékmű ledöntésénél. Azzal a csoporttal tartott, amely a pártirodán és a tanácsházán iratokat semmisített meg, majd elindult a helyi tsz párttitkárát megkeresni. Miután a párttitkárt nem találták, a Járási Begyűjtési Hivatal helyettes vezetőjéhez mentek, akit magukkal hívtak a tüntetésre. Javaslatot tett a Budapestre történő élelmiszer-szállítás ügyében, és e célból szerkesztettek a község lakosságának címezve egy felhívást. 1957. július 21-én vették előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. december 2-án 8 hónap börtönbüntetésre és 500 Ft vagyonelkobzásra ítélte.

²⁴¹ TH V-150-364. 298.

Wimmer János: 1919. február 4-én született Adán (Jugoszlávia). Anyja neve Molnár Anna. 4 elemi végzett, földműves. Részt vett a szovjet emlékmű ledöntésében és a pártház feldúlásában. 1957. július 25-én vették előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. december 2-án 10 hó börtönbüntetésre ítélte.

FOKTŐ

Október 26. körül

– A községben felvonulás és gyűlés volt, amelyen Bajáról érkezett felkelők is részt vettek.²⁴² Dávid Pál foktői lakos részvételével egy teherautóval ledöntötték a szovjet emlékművet.²⁴³

Október 27.

– Megalakult a községi nemzeti bizottság, melynek Markó László vb-elnök lett a vezetője. Tagok: Kuczi Károly, Sánta Gábor, Vastag Gábor, Varjú István, Sibó Lajos. A járási nemzeti bizottságnál Kuczi Károly képviselte a testületet.²⁴⁴ A nemzeti bizottság határozott az államosított házak és a betago-sított földek visszaadásáról és Farkas László iskolaigazgató kérésére az orosz nyelv kötelező oktatásának eltörléséről.²⁴⁵

*

Kuczi Károly: Bácsborsódon született 1922-ben. Anyja neve Fehér Mária. Iskolai végzettsége tanítóképző. 1956. október 27-én tagja lett a községi nemzeti bizottságnak, és őt delegálták a járási nemzeti bizottsághoz. 1956. október 31-én tagja lett a járási nemzeti bizottság intézőbizottságának. Nem indult ellene eljárás.²⁴⁶

Markó László: Homokmégyen született 1919-ben. Anyja neve Romsics Borbála. Iskolai végzettsége 3 gimnázium. 1956-ban a foktői községi tanács vb elnöke volt. A forradalom alatt a községi nemzeti bizottság elnökévé választották. Nem indult ellene eljárás.²⁴⁷

Sánta Gábor: 1922. október 5-én született. Anyja neve Farkas Lídia. Iskolai végzettsége 2 polgári. A forradalom alatt részt vett a tüntetésen, majd a községi nemzeti bizottság tagja lett.²⁴⁸

²⁴² BKMÖL XXIII. 2. c. 1098/1957.

²⁴³ TH V-150-364. 273.

²⁴⁴ TH V-150-364. 273-275.

²⁴⁵ TH V-150-364. 273.

²⁴⁶ TH V-150-364. 273.

²⁴⁷ TH V-150-364. 273.

²⁴⁸ TH V-150-364. 273.

GÉDERLAK

Október 26.

– Bajáról és Sztálinvárosból érkezett felkelők gyűlést szerveztek.²⁴⁹ Tüntetés kezdődött, amelyen részt vett Csaba József, Bukor Balázs, Kuján Balázs is. T. Varga Mihály egy feszületet adott Tóth József párttitkár kezébe, amit vinnie kellett a menet élén. A tüntetők eltávolították a középületekről a kommunista jelképeket.²⁵⁰

– Hazai Ferenc és Somogyi Imre vezetésével a tüntetők elégették a begyűjtési iratokat.²⁵¹

– Galambos Pétert megválasztották községi bírónak.²⁵²

– Este Kalocsáról újabb tüntetők érkeztek, akik eltávolították a még meglévő vörös csillagokat.²⁵³

– Barabás Imre tanító vezetésével a diákok forradalmi jelszavakat festettek a házak falára.

Október 30.

– Megalakult a községi forradalmi bizottság, elnökévé Lázár Gyula iskolaigazgatót választották meg. Tagok: Galambos Péter, Bukor Balázs, Mészáros István, T. Varga Miklós, M. Varga Mihály, Pintér Gábor és Csada Pál. Megalakult a nemzetőrség is, ennek Buricza János lett a parancsnoka.²⁵⁴

November eleje

– A nemzeti bizottság Somogyi Károly irányításával két esetben is élelmszert szállított Budapestre.

November 4-e után

– Galambos Pétert választották tanácselnökké, több vb-tagot leváltottak. Góg Lajos volt vb-elnök a forradalom idején elhagyta a községet.²⁵⁵

²⁴⁹ BKMÖL XXIII. 2. c. 1098/1957.

²⁵⁰ TH V-150-364. 285.

²⁵¹ TH V-150-364. 286-287.

²⁵² TH V-150-364. 285.

²⁵³ TH V-150-364. 285.

²⁵⁴ TH V-150-364. 285.

²⁵⁵ BKMÖL XXIII. 277. Az 1956. december 4-i ülés jegyzőkönyve és BKMÖL Géderlak Nagyközség Tanácsának iratai. Bizalmas és titkos iratok 1953-1963. (a továbbiakban XXIII. 788. b.) 003/1957. és BKMÖL A Bács-Kiskun Megyei Tanács Végrehajtó Bizottsága titkárságának iratai. Titkos

Galambos Péter: Géderlakon született 1920-ban. Anyja neve Figler Etel. Iskolai végzettsége 6 elemi. Foglalkozása kőműves. A forradalom alatt megválasztották községi bírónak. Nem indult ellene eljárás.²⁵⁶

Hazai Ferenc: Pakson született 1915-ben. Anyja neve Hazai Teréz. Iskolai végzettsége 4 polgári. Foglalkozása biztosítási körzeti felügyelő. 1956. október 26-án részt vett a tüntetésen és a begyűjtési iratok elégetésében. Ordas községben is részt vett a megmozdulásokban. 1957. március 15-én preventív őrizetbe vették.²⁵⁷

Lázár Gyula: Budapesten született 1918-ban. Anyja neve Varga Erzsébet. Iskolai végzettsége tanítóképző. Foglalkozása tanító. 1956. október 30-án a községi nemzeti bizottság elnöke lett. Nem indult ellene eljárás.²⁵⁸

HAJÓS

Október 26.

– Bajáról felkelők érkeztek. A hajósi rendőrőrs a járási rendőr-főkapitányságtól kapott utasítás szerint nem helyezkedett szembe a felkelőkkel, így például a rendőrök levették a sapkájukról a csillagot.²⁵⁹ A felvonulást követően Polgár József és Salga Árpád uszódi lakosok vezetésével a tüntetők ledöntötték a szovjet emlékművet,²⁶⁰ amiben részt vett Umenhoffer István és Mandler István is. A tüntetők keresték Majorosi Béla begyűjtési csoportvezetőt, de nem találták meg.²⁶¹

– Polgár József, Belánszki Vilmos és Salga Árpád leszedte a pénzügyőrségen a vörös csillagot, és megpróbált fegyverhez jutni, de ez nem sikerült. Kernya Ferencről, Pechtinger Páltól és Gábris Lajostól elvették a vadászfegyvereiket, de éjjel visszaadták nekik.²⁶²

– Gausz István vezetésével Beck István, Bényei Ferenc, Bohner István, Csupor József, Gausz József, Hepp Mátyás, Schád József, Steffer József és Szauter István felelősségre vonták Korsós István párttagot.²⁶³

ügykezelőségű iratok 1950-1971. (a továbbiakban XXIII. 2. a.) sz.n. irat 1957. Feljegyzés a Kalocsai járás községeiben választott vezetőknel történt változásokról.

²⁵⁶ TH V-150-364. 285.

²⁵⁷ TH V-150-364. 287.

²⁵⁸ TH V-150-364. 285.

²⁵⁹ BKMÖL XXV. 30. B 823/1957. Polgár József és társai pere.

²⁶⁰ TH V-150-364. 308.

²⁶¹ BKMÖL XXIII. 2. c. 1098/1957.

²⁶² BKMÖL XXV. 30. B 823/1957. Polgár József és társai pere.

²⁶³ BKMB B 499/1957. Gausz István és társai pere.

Október 28.

– Megalakult a forradalmi bizottság a községben, melynek Bakos Ignác tanító lett a vezetője. Tagok: Umenhoffer István, Mendler István, Török János, Takács József, Soltész Géza. A járási nemzeti bizottsághoz Takács Józsefet és Mendler Istvánt delegálták. A nemzetőrség parancsnokává Palugyai Aladárt választották.²⁶⁴

– A nemzeti bizottság határozott az államosított házak visszaadásáról eredeti tulajdonosaiknak és a rendőrség néhány tagjának leváltásáról. Élelmszert szállítottak a fővárosba, a felkelők megsegítésére.²⁶⁵

– A forradalom napjai alatt kiéleződött a viszony a falu többségében németajkú lakossága és az 1945 után a kitelepített németek helyére érkezett magyarok között. Az ún. „telepesek” közül többen a hatalmi apparátus tagjai voltak, közülük egyesek a németektől elkobzott házakban laktak. Ezekben a napokban több telepes házat érte támadás.

– Beck János, Stor Mihály és Morvai István felszólította Károlyi Jánost, hogy hagyja el a házat, amely korábban Stor Mihályé volt.²⁶⁶

Október 29.

– Reiter János vezetésével Arnold István, Beck Ferenc, Fuszenecker Antal, Geiger István, Hepp András, Huber János, Lohri István, Mayer Ferenc, Mendler István és Szeitz Ferenc felelősségre vonta Rasztik Imrét, majd B. Nagy Károlyt és a feleségét bántalmazták, és a falu elhagyására szólították fel őket.²⁶⁷

– Widner János, Ribánczki József, Sándori János és Szauter András felelősségre vonta Csóka Gyulát és feleségét.²⁶⁸

– Romsics Ferenc és Mácsai József felelősségre vonta Szögi Mihály agrónomust, majd eltávolította a községi könyvtárból a kommunista könyveket.²⁶⁹

– A Hildi Állami Gazdaság dolgozói munkástanácsot alakítottak. A választás után követelték Kovács Sándortól, az állami gazdaság párttitkárától, hogy nyissa ki a pártirodát, ahova behatolt egy csoport, megrongálta a dekorációt, a Lenin- és Sztálin-könyveket megsemmisítette.

November közepe – vége

– A téglagyár munkásai sztrájkoltak a szovjetek elleni tiltakozásul.²⁷⁰

²⁶⁴ TH V-150-364. 308.

²⁶⁵ TH V-150-364. 308.

²⁶⁶ BKMÖL XXV. 30. B 1152/1957. Morvai István és társai pere.

²⁶⁷ BKMÖL XXV. 30. B 1243/1958. Reiter János és társai pere.

²⁶⁸ BKMÖL XXV. 30. B 1243/1958. Reiter János és társai pere.

²⁶⁹ BKMB B 973/1958. Romsics Ferenc és társa pere.

²⁷⁰ KAJÁRI Erzsébet szerk. 1996. 146.

1957 márciusa

– A karhatalom és a rendőrség tagjai olyan súlyosan bántalmaztak egy hajósi embert, hogy az belehalt a sérüléseibe.²⁷¹

*

Arnold István: 1911. április 11-én született Hajóson. Anyja neve Huber Ilo-
na. 6 elemít végzett, földművelésből élt. Részt vett abban a megmozdulás-
ban, amelynek során Reiter János és társai behatoltak Rasztk Imre házába.
Rasztk egyike volt azoknak a magyaroknak, akik a háború után települtek
be a községbe. Megrongálták a berendezést, eltűnt néhány ingóság is. Ezután
B. Nagy Károlyhoz mentek, őt és feleségét a falu elhagyására szólították fel.
1957. augusztus 4-én vették előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei
Bíróság 1958. november 28-án 10 hónap börtönbüntetésre és 2 év jogvesz-
tésre ítélte.

Bakos Ignác: 1914. szeptember 24-én született Hajóson, anyja neve Beck
Mária. Foglalkozása tanító. 1956. október 28-án a forradalmi bizottság elnö-
kévé választották.²⁷² A bizottság elnökeként részt vett az államosított házak
visszaadásában, és tervezték a betagosított földek visszaadását is. Nem indult
ellene eljárás.²⁷³

Beck Ferenc: 1930. május 23-án született Hajóson. Anyja neve Dobler
Teréz. 8 általánost végzett, foglalkozása traktoros. Részt vett abban a meg-
mozdulásban, amelynek során Reiter János és társai behatoltak Rasztk Imre
házába. Ezután B. Nagy Károlyhoz mentek, őt és feleségét a falu
elhagyására szólították fel. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. november
28-án 1 év börtönbüntetésre és 2 év jogvesztésre ítélte.

Beck János: 1910. január 25-én született Hajóson. Anyja neve Bohner
Márta. 6 elemít végzett, foglalkozása munkás. 1956. október 28-án Morvai
István Stor Mihállyal és Beck Jánossal felkereste Károlyi Jánost annak
lakásán. A ház azelőtt Stor Mihályé volt, aki vissza akarta venni jelenlegi
tulajdonosától. Felszólították, hogy hagyja el a házat és számon kértek rajta
bizonyos ingóságokat, amit az eredeti tulajdonos hagyott ott. A Kecskeméti
Megyei Bíróság 1957. október 12-én 6 hó börtönbüntetésre, 1 év jogvesz-
tésre és 500 Ft vagyonekobzásra ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. május
6-án a börtönbüntetés végrehajtását felfüggesztette, a jogvesztést mellőzte.

Belánszki Vilmos: 1926. augusztus 16-án született Nyírádon (Szlovákia).
Anyja neve Kovács Júlia. 6 elemít végzett, a Hajósi Alkotmány Téesz elnöke
volt. Két évig, a felkelés idején rakodómunkásként dolgozott, a hajósi

²⁷¹ HL 1956-os gyűjtemény. A Bács-Kiskun megyei karhatalom története. 11/2. ő.e. 10-49. f.ólió.

²⁷² BKMÖL Hajós Nagyközség Tanácsának iratai. Bizalmas és titkos iratok 1950-1962. (a továbbiakban
XXIII. 730. c.) 004/1957.

²⁷³ TH V-150-364. 308.

rendőrőrsön segédrendőrként csoportvezetői megbízása volt. Október 26-án részt vett a Polgár József által kezdeményezett fegyverösszegyűjtésben. 1957. július 10-én került előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. szeptember 24-én 1 év 2 hó börtönbüntetésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság ezt 1958. április 30-án jóváhagyta.

Bényei Ferenc: 1922. június 3-án született Hajóson. Anyja neve Bényei Rozália. 2 elemiit végzett, foglalkozása traktorvezető. 1956. október 26-án rövid időre csatlakozott a Gausz István által vezetett megmozduláshoz, amely során behatoltak Korsós István volt MDP-elnök házába. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. június 22-én 1 év 2 hónap börtönbüntetésre és 1 év jogvesztésre ítélte, amit a Legfelsőbb Bíróság 1957. december 3-án jóváhagyott.

Bohner István: 1924. június 26-án született Hajóson. Anyja neve Czikk Julianna. 6 elemiit végzett, foglalkozása szőlőmunkás. Részt vett 1956. október 26-án Korsós István volt MDP-titkár házába való behatolásban. 1957. május 20-tól előzetes letartóztatásban volt. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. július 22-én 5 év 6 hó börtönbüntetésre és 5 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. február 13-án ezt jóváhagyta.

Farkas Pál: 1923. december 31-én született Solton. Anyja neve Pifka Erzsébet. A munkástanács elnöke volt. A megtorlás során 3 év 6 hónapra ítélték.²⁷⁴

Gausz István: 1921. augusztus 19-én született Hajóson. Anyja neve Hepp Mária. Öt elemiit végzett, foglalkozása gulyás. Október 26-án Hajóson társai-val elment Korsós István lakására, ott kárt tettek a berendezésben és megverték Korsós Istvánt. 1957. május 20-án került előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. június 22-én 6 év 6 hó börtönbüntetésre és 5 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1957. december 3-án jóváhagyta az ítéletet.

Gausz József: 1925. december 29-én született Hajóson, anyja neve Fatter Mária. 6 elemiit végzett, földművelésből élt. Részt vett október 26-án a Korsós István elleni megmozdulásban. 1957. május 20-án került előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. június 22-én 7 év börtönbüntetésre és 5 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság ezt 1957. december 3-án jóváhagyta.

Geiger István: 1933. október 3-án született Hajóson. Anyja neve Huber Éva. 6 elemiit végzett, rakodómunkás volt. Benne volt abban a csoportban, amely Reiter János vezetésével behatolt Rasztik Imre házába, majd B. Nagy Károlyhoz ment, őt és feleségét a falu elhagyására szólították fel. 1957. augusztus 4-én vették előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíró-

²⁷⁴ BKMÖL XXIII. 730. c. 004/1957.

ság 1958. november 28-án 8 hónap börtönbüntetésre és 2 év jogvesztésre ítélte.

Hepp András: 1932. január 3-án született Hajóson. Anyja neve Fuszenecker Mária. 6 elemiit végzett, foglalkozása szőlőmunkás. Benne volt abban a csoportban, amely Reiter János vezetésével behatolt Rasztik Imre házába, majd B. Nagy Károlyhoz ment, őt és feleségét a falu elhagyására szólították fel. 1957. augusztus 4-én vették előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. november 28-án 1 év 8 hónap börtönbüntetésre és 4 év jogvesztésre ítélte.

Hepp Mátyás: 1918. június 16-án született Hajóson. Anyja neve Beck Gert-rúd. 6 elemiit végzett, foglalkozása szőlőmunkás. Október 26-án Hajóson ő is elment Korsós István lakására, ott kárt tettek a berendezésben és megverték Korsós Istvánt. 1957. május 20-án került előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. június 22-én 5 év börtönbüntetésre és 4 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság ezt 1957. december 3-án jóváhagyta.

Huber János: 1930. március 22-én született Hajóson. Anyja neve Follát Mária. 7 általánost végzett, foglalkozása földműves. Benne volt abban a csoportban, amely Reiter János vezetésével behatolt Rasztik Imre házába, majd B. Nagy Károlyhoz ment, akit feleségével együtt a falu elhagyására szólítottak fel. 1957. augusztus 4-én vették előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. november 28-án 2 év börtönbüntetésre és 5 év jogvesztésre ítélte.

Kohl Ferenc: 1927. január 1-jén született Hajóson. Anyja neve Ginál Julianna. 6 elemiit végzett, földművelésből élt, télesztagként. 1956. október 29-én este Widner János néhány társával – köztük volt Kohl Ferenc is – felkereste a lakásán Csóka Gyulát, akit bántalmaztak. Közben szidták a kommunistákat, és megrongálták a lakás berendezését. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. október 8-án 8 hónap börtönbüntetésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1957. június 24-én új eljárás lefolytatására utasította az elsőfokú bíróságot, amely 1957. november 28-án 10 hó börtönbüntetésre és 2 év jogvesztésre ítélte.

Lohri (Lóri) István: 1930. szeptember 19-én született Hajóson. Anyja neve Ginál Mária. 8 általánost végzett, foglalkozása fogatos. Benne volt abban a csoportban, amely Reiter János vezetésével behatolt Rasztik Imre házába, majd B. Nagy Károlyhoz ment, őt és feleségét a falu elhagyására szólították fel. 1957. augusztus 4-én vették előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. november 28-án 1 év 8 hó börtönbüntetésre és 4 év jogvesztésre ítélte, amit a Legfelsőbb Bíróság 1959. június 2-án jóváhagyott.

Lóri Ferenc: 1926. december 29-én született Hajóson. Anyja neve Hás Éva. 6 elemiit végzett, foglalkozása földműves. 1956. október 29-én este Widner János néhány társával felkereste a lakásán Csóka Gyulát és őt bántalmazták, megrongálva a ház berendezését is. Ebben a csoportban volt Lóri Ferenc.

1957. augusztus 4-én került előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. október 8-án 7 hónap felfüggesztett börtönbüntetésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. június 24-én új eljárás lefolytatására utasította az elsőfokú bíróságot, amely 1958. november 28-án 8 hó börtönbüntetésre és 2 év jogvesztésre módosította az ítéletet.

Mácsai József: 1937. július 18-án született Bátyán. Anyja neve Kákonyi Mária. Ipariskolát végzett, foglalkozása autószerelő, gépész. 1956. október 29-én a Hajós községhez tartozó Hildi Állami Gazdaságban Romsics Ferencel együtt bántalmazták Szögi Mihály agronómus brigádvezetőt, aki párttag volt és Romsics Ferencnek előzőleg nézeteltérése volt vele. Október 29-ét követő napokban ugyancsak Romsics Ferencel a helyi népkönyvtárban megrongáltak 167 db könyvet, főként Lenin- és Sztálin-műveket. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. november 4-én 6 hónap felfüggesztett börtönbüntetésre és 300 Ft vagyonek Kobzásra ítélte. A Legfelsőbb Bíróság ezt jóváhagyta.

Mayer Ferenc: 1932. április 18-án született Hajóson. Anyja neve Geiger Magdolna. 6 elemiit végzett, foglalkozása földműves. Tagja volt a Reiter János vezette csoportnak, amely betört Rasztik Imre házába és ott megrongálta a berendezést. 1957. augusztus 4-én került előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. november 28-án 2 év börtönbüntetésre és 5 év jogvesztésre ítélte.

Mendler István: 1925. augusztus 29-én született Hajóson. Anyja neve Beck Julianna. Tagja volt a forradalmi bizottságnak és részt vett a szovjet emlékmű ledöntésében. A községi nemzeti bizottság őt delegálta a járási nemzeti bizottsághoz. 1957. május 5-én került előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. szeptember 24-én 1 év 6 hó börtönbüntetésre és 1 év jogvesztésre ítélte, amit a Legfelsőbb Bíróság 1958. április 30-án 8 hó börtönbüntetésre enyhített.

Mendler István: 1931. december 26-án született Hajóson, anyja neve Csupor Hermína, Napszámosmunkából élt. Tagja volt a Reiter János vezette csoportnak, amely betört Rasztik Imre házába és ott megrongálta a berendezést. 1957. augusztus 4-én került előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. november 28-án 8 hó börtönbüntetésre és 2 év jogvesztésre ítélte, amit a Legfelsőbb Bíróság 1959. június 2-án jóváhagyott.

Morvai (Umenhoffer) István: 1917. január 1-jén született Hajóson. Anyja neve Stadler Judit. 6 elemiit végzett, önálló földműves. Október 28-án Stor Mihállyal és Beck Jánossal felkereste Károlyi Jánost, akinek háza azelőtt Stor Mihályé volt. Felszólították, hogy hagyja el a házat, Morvai betörte az ablakokat. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. október 12-én 1 év 4 hó börtönbüntetésre, 2 év jogvesztésre és 600 Ft vagyonek Kobzásra ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. május 6-án a börtönbüntetést 1 évre mérsékelte.

Palugyai Aladár: 1913. április 2-án született Kiszpesten, anyja neve Zentkó Irén. Iskolai végzettsége 4 középiskola. 1956-ban a községi tanácson dolgozott. A forradalom alatt a nemzetőrség parancsnoka volt.²⁷⁵ Nem indult ellene eljárás.²⁷⁶

Polgár József: 1938. január 21-én született Hajóson. Anyja neve Ginál Mária. Érettségizett, mezőgazdasági technikumot végzett, a felkelés idején a Homokméggyi Községi Tanács begyűjtési megbízottja volt. Október 26-án csatlakozott a szovjet emlékművet ledöntő csoporthoz, majd Salga Árpáddal a pénzügyőrség felé ment, ahol a zászlóról leszedték a címet. Ezután megpróbálták a pénzügyőrségen fegyvert szerezni, ami nem járt sikerrel. Ezután felkeresték a tsz agronómusát, Kernya Ferencet és Pechtinger Pált, valamint Gábris Lajost, akiknek vadászfegyverüket elkérték, az éjszaka folyamán azonban mindkettőjüknek visszaadták. 1957 februárjában levelet írt az USA-ban élő rokonainak a forradalom alatt történekről, a levél azonban a karhatalom kezébe került. 1957. március 26-án vették előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. szeptember 24-én 3 év 6 hó börtönbüntetésre és két év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. április 30-án a börtönbüntetést 3 évre mérsékelte.

Recska Ferdinánd: 1939. január 25-én született Diószegen (Szlovákia). Anyja neve Somogyi Mária. 8 általánost végzett, foglalkozása bányász. 1956. október 26-án a késő délutáni órákban Recska Ferdinánd Belánszki Vilmos hajósi segédrendőr társaságában a rendőrörsről jövet találkozott Polgár Józseffel és Salga Árpáddal. Fegyverszerzés céljából az este és az éjszaka folyamán felkeresték Kernya Ferencet a téesz agronómusát, valamint vadászokat, Berecz Józsefet, Pechtinger Pált, Gábris Lajost, akiktől el is kérték fegyvereiket. Ezeket még az éjszaka folyamán visszaszolgáltatták a tulajdonosaiknak. 1957. július 10-től előzetes letartóztatásban volt. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. szeptember 24-én 10 hónap felfüggesztett börtönbüntetésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság ezt 1958. április 30-án jóváhagyta.

Reiter János: 1932. október 3-án született Hajóson. Anyja neve Ginál Gertrúd. Apja gulyás volt. 5 elemi végzett, téglagyári munkásként dolgozott. Október 29-én az élén állt annak a csoportnak, amely megtámadta Rasztik Imre, majd B. Nagy Károly házáat. 1957. augusztus 4-től került előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. október 28-án 2 év börtönbüntetésre, 5 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság ezt 1959. június 2-án jóváhagyta.

Ribánczki József: 1933. október 26-án született Hajóson. Anyja neve Czikk Julianna. 6 elemi végzett, foglalkozása földműves. 1956. október 29-én este

²⁷⁵ BKMÖL XXIII. 730. c. 004/1957.

²⁷⁶ TH V-150-364. 310.

Widner János néhány társával felkereste a lakásán Csóka Gyula telepest. A csoportban volt Ribánczki József is. Bántalmazták Csóka Gyulát és feleségét, közben szidták a kommunistákat, és megrongálták a lakás berendezését. 1957. augusztus 4-én vették előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. október 8-án felmentette.

Romsics Ferenc: 1933. május 9-én született Császártöltésen. Anyja neve Bényei Borbála. 6 általánost végzett, földművelésből élt. Részt vett a Hildi Állami Gazdaság munkástanácsának választásán, majd a pártház, valamint október 29-én Mácsai Józseffel a népkönyvtár feldúlásában és Szögi Mihály agronómus brigádvezető párttag bántalmazásában. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. október 4-én 10 hó börtönbüntetésre, 1 év jogvesztésre és 300 Ft vagyonekobzásra ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1959. március 17-én a büntetés végrehajtását 3 évre felfüggesztette és a mellékbüntetéseket mellőzte.

Salga Árpád: 1926. május 18-án született Nagykálnán (Szlovákia). Részt vett a szovjet emlékmű ledöntésében, Polgár Józseffel együtt a fegyverek összeszedésében. 1957. április 20-tól került előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. szeptember 24-én 5 év börtönbüntetésre és 3 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. április 30-án a börtönbüntetést és az eltiltást 2 évre mérsékelte.

Sándori János: 1918. december 18-án született Hajóson. Anyja neve Fetter Teréz. 6 elemít végzett, földművelésből élt. 1956. október 29-én este Widner János néhány társával felkereste a lakásán Csóka Gyulát. A csoporttal tartott Sándori János is. 1957. augusztus 4-én vették előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. október 8-án 7 hónap felfüggesztett börtönbüntetésre ítélte.

Schád József: 1920. március 16-án született Hajóson, anyja neve Morvai Cecília. 6 elemít végzett, foglalkozása földműves. Részt vett október 26-án a Korszós István volt községi MDP-elnök elleni megmozdulásban. 1957. május 20-án került előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. június 22-én 5 év 4 hó börtönbüntetésre és 4 év jogvesztésre ítélte, amit a Legfelsőbb Bíróság 1957. december 3-án jóváhagyott.

Steffe József: 1930. február 30-án született Hajóson. Anyja neve Schád Rozina. 4 polgárit végzett, foglalkozása segédmunkás. Tagja volt a Gausz István vezette csoportnak, amely október 26-án behatolt Korszós István volt MDP-elnök házába. 1957. május 20-án került előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. június 22-én 6 év 6 hó börtönbüntetésre és 4 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1957. december 3-án ezt jóváhagyta.

Stor Mihály: 1888. szeptember 28-án született Hajóson. Anyja neve Fuszenecker Eleonóra. 6 elemít végzett, foglalkozása kőműves. 1956. október 28-án Stor Mihály Morvai Istvánnal és Beck Jánossal felkereste

Károlyi Jánost annak lakásán. A ház azelőtt Stor Mihályé volt, aki vissza akarta venni jelenlegi tulajdonosától. Felszólították, hogy hagyja el a házat és számon kértek rajta bizonyos ingóságokat, amit az eredeti tulajdonos hagyott ott. Szidták a kommunistákat és azzal fenyegették Károlyit, hogy úgy jár, mint a kommunisták 1919-ben. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. október 12-én 10 hó börtönbüntetésre, 1000 Ft vagyonekobzásra és 2 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. május 6-án a börtönbüntetés végrehajtását felfüggesztette, a jogvesztést mellőzte.

Szauter András: 1923. november 23-án született Hajóson. Anyja neve Stalter Mária. 6 elemi végzett, földművelésből élt. 1956. október 29-én este Szauter András néhány társával közösen felkereste a lakásán Csóka Gyula telepest. Bántalmazták őt és feleségét, közben szidták a kommunistákat, és megrongálták a lakás berendezését. 1957. augusztus 4-én vették előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. október 8-án 8 hónap börtönbüntetésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. június 24-én új eljárást lefolytatását rendelte el. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. november 28-án 9 hó börtönbüntetést és 2 év jogvesztést szabott ki rá.

Szauter István: 1924. augusztus 11-én született Hajóson. Anyja neve Hepp Paulina. Állami gazdaságban dolgozott. Október 26-án Gausz Istvánékkal behatolt Korsós István volt MDP-elnök lakásába. 1957. május 20-án került előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. június 22-én 3 év börtönbüntetésre és 2 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság ezt 1957. december 3-án jóváhagyta.

Szeitz Ferenc: 1933. november 15-én született Hajóson. Anyja neve Morvai Terézia. 6 elemi végzett, foglalkozása földműves. 1957. augusztus 4-én került előzetes letartóztatásba. Tagja volt a Reiter János vezette csoportnak, amely behatolt Rasztik Imre házába és ott megrongálta a berendezést. 1957. augusztus 4-én került előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. november 28-án 1 év 8 hó börtönbüntetésre és 4 év jogvesztésre ítélte, amit a Legfelsőbb Bíróság 1959. június 2-án jóváhagyott.

Takács József: Bodrogszerdahelyen (Szlovákia) született 1916-ban. Anyja neve Miglécz Mária. Foglalkozása raktáros. 1956. október 28-án tagja lett a községi nemzeti bizottságnak, és részt vett a nemzetőrség megszervezésében is. A nemzeti bizottság őt delegálta a járási nemzeti bizottsághoz. Nem indult ellene eljárás.²⁷⁷

Umenhoffer István: 1921. március 14-én született Hajóson. Anyja neve Wiegner Paulina. 6 elemi végzett, földműves. A forradalom alatt részt vett a szovjet emlékmű ledöntésében. Október 28-án a forradalmi bizottság elnökhelyettesévé választották. 1957. április 30-tól előzetes letartóztatásban volt. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1 év 8 hó börtönbüntetésre és 1 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. április 30-án a börtönbüntetést 7 hónapra mérsékelte.

²⁷⁷ TH V-150-364. 309.

HOMOKMÉGY

Október 27.

– Kalocsáról és Géderlacról, illetve Bányáról és Bajáról érkező felkelők a tanácsháza épületében megrongálták a berendezést, és iratokat égettek el. Ebben részt vett Balázs Péter és Tupcsia István is.²⁷⁸ Ezután a rendőrségre és a pártházba is bementek és elégették a vörös zászlót, majd a posta épületéről leverték a táblát. A rendőrségen már felkészültek az esetleges „támadásra”, de a tüntetők követelték a rendőröktől fegyvereik leadását. Végül megállapodtak abban, hogy a fegyvereket egy szekrénybe zárják, de a helyiségbe benyomuló tömeg szétosztotta a fegyvereket.²⁷⁹

– A szovjet emlékműről Mácsai András, Romsics Imre, Judák István, Répási László, Bárdos Lajos és Salac Gergely részvételével a tüntetők leverték a vörös csillagot. G. Szabó István körmepusztai lakos és Romsics István a pártház falán lévő táblát verte le.²⁸⁰

– Hideg Ferenc és Varga Sándor eltávolította a tanácsházáról a tanácselnököt.

Október 30.

– Hillye szálláson falugyűlés volt, amelyen megválasztották a nemzeti bizottságot, és leváltották a tanácsí kirendeltség vezetőjét.²⁸¹

Október vége

– Markella Ignácot megválasztották a községi tanács vb elnökének.²⁸² Markella Ignác megbízta Iván Andrást azzal, hogy a környékbeli szállásokon szervezze meg a nemzetőrséget.²⁸³

November 1.

– Gyűlés volt a községben, melyen három községbeli rendőrt elbocsátottak. Megkezdődött a pártok szervezése is.²⁸⁴ Az FKgP községi szervezetét Kákonyi Imre, Markella Ignác és Romsics Antal alakította újjá. Az elnöke Hideg Ferenc lett.²⁸⁵

²⁷⁸ BKMB B 1098/1957. Balázs János és társai pere.

²⁷⁹ BKMB B 1098/1957. Balázs János és társai pere.

²⁸⁰ TH V-150-364. 287.

²⁸¹ VALUCH Tibor, 1988. 28.

²⁸² TH V-150-364. 288.

²⁸³ TH V-150-364. 288.

²⁸⁴ TH V-150-364. 287.

²⁸⁵ VALUCH Tibor. 1988. 27. Valuch Tibor november 4-ére teszi az eseményt.

– Hillye szálláson is megalakult az FKgP helyi szervezete, a nemzeti bizottság pedig határozott a térszől való kilépés módjáról.²⁸⁶

November 3. (?)

– Zsubori István, a járási forradalmi bizottság képviselőjének irányításával megalakult a községi forradalmi bizottság. Tagok: Tóth Gergely, Kákonyi Imre, Markella Ignác, Romsics Antal, Farkas András, Vargacz Lajos és Vargacz Sándor.²⁸⁷ A testület elnöke valószínűleg Boros Károly volt.²⁸⁸ A nemzeti bizottság a volt koalíciós pártok képviselőiből jött létre.²⁸⁹

November eleje

– Élelemgyűjtést szervezett a forradalmi bizottság Farkas András, Vargacz Sándor és Vargacz Lajos részvételével a főváros megsegítésére.²⁹⁰

November folyamán

– Tóth József megbízott tanácselnök állásáról lemondott, az elnöki állás betöltetlenül maradt, Bures Tibort, a vb titkárát bízták meg az elnöki teendők ellátásával.²⁹¹

*

Balázs Péter: 1919. október 13-án született Bátyán. Anyja neve Guzsván Julianna. 6 elemi végzett, foglalkozása földműves. 1956. október 27-én Bajáról és Bátya községből két teherautón 40-60 fő útutazott Homokmégyre és Öregcsertőre, hogy ott segítsék a hatalomváltást. A gépkocsik utasai között volt Balázs Péter is. Homokmégyen a tanácsházán megrongálták a pártállami szimbólumokat, iratokat és könyveket égettek. A rendőrörsön az őket már felfegyverkezve váró rendőrökkel megállapodtak, hogy a fegyvereket bezárják egy szekrénybe, erre azonban nem került sor, mert az egyik rendőr megpróbált a fegyverével eltávozni, és az őt visszakísérő csoport felosztotta a fegyvereket. Az eseményeknél jelen volt Balázs Péter is. Öregcsertőn ledöntötték a szovjet emlékművet, majd Rózsás Ignác párttitkárt igazoltatva magukkal vitték, a párttitkár később sértetlenül távozott, mert Halomszállásra érve az ottaniakat megkérdezték magatartása felől és azok nem emeltek ellene kifogást. Ezután hazatértek Bátyára. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. október 8-án 6 hónap felfüggesztett börtönbüntetésre ítélte.

²⁸⁶ VALUCH Tibor, 1988. 29.

²⁸⁷ TH V-150-364. 287-288.

²⁸⁸ VALUCH Tibor, 1988. 27.

²⁸⁹ PETŐ Melinda, 1998. 277.

²⁹⁰ TH V-150-364. 288.

²⁹¹ BKMÖL XXIII. 2. a. sz.n. irat 1957. Feljegyzés a Kalocsai járás községeiben lévő választott vezetők-nél történt változásokról.

Kákonyi Imre: Homokmégyen született 1925-ben. Anyja neve Tóth Erzsébet. Iskolai végzettsége 6 elemi. Foglalkozása földműves. A forradalom alatt tagja lett a községi forradalmi bizottságnak, és szervezte az FKgP újjáalakítását. Nem indult ellene eljárás.²⁹²

Markella Ignác: Homokmégyen született 1929-ben. Anyja neve Jagicza Mária. Iskolai végzettsége 6 elemi. Foglalkozása földműves. A forradalom alatt tagja lett a községi forradalmi bizottságnak. Iván Andrást megbízta a nemzetőrség szervezésével. Rövid ideig a községi tanács vb elnöke lett. Részt vett az FKgP községi szervezetének újjáalakításában. Nem indult ellene eljárás.²⁹³

Romsics Antal: Homokmégyen született 1929-ben. Anyja neve Vén Mária. Iskolai végzettsége 6 elemi. Foglalkozása földműves. A forradalom alatt tagja lett a községi forradalmi bizottságnak, és szervezte az FKgP újjáalakítását. Nem indult ellene eljárás.²⁹⁴

Tupcsia István: 1936. december 21-én született Bátyán. Anyja neve Harangozó Mária. 8 általánost végzett, foglalkozása rakodómunkás. Részt vett a homokmégyi tanácsházán a hatalmi jelképek megrongálásában, iratok égetésében. A rendőrőrsön történetknél és az öregcseretői eseményeknél is jelen volt. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. október 8-án 1 év felfüggesztett börtönbüntetésre ítélte, amit a Legfelsőbb Bíróság 1959. június 30-án jóváhagyott.

MISKE

Október 26.

– Bajáról tüntetők érkeztek a Miskei Paprikafeldolgozó Vállalathoz, és leverték a vörös csillagot, illetve követelték, hogy a munkások sztrájkoljanak.²⁹⁵ Tegzes Miklós és Grósz József hamarosan megszervezte a sztrájkot.²⁹⁶

Október 27.

– Tüntetés kezdődött a faluban. Torma Béla fajszi, Mácsai Lajos és Modován Péter dusnoki lakosok traktorral ledöntötték a szovjet emlékművet.²⁹⁷ Grósz József eltávolította a kommunista jelképeket a földműves-szövetkezet irodájából.

²⁹² TH V-150-364. 288.

²⁹³ TH V-150-364. 288.

²⁹⁴ TH V-150-364. 288.

²⁹⁵ TH V-150-364. 313.

²⁹⁶ TH V-150-364. 313.

²⁹⁷ TH V-150-364. 296. és 313.

- Ország Gáspár, Farkas Sándor, Sziklai Rudolf és Grósz József vezetésével a tüntetők levették a párhelyiség épületéről a vörös csillagot, majd eltávolították belőle a Sztálin- és Rákosi-szobrokat.²⁹⁸
- Este a mintegy 200 tüntető a tanácsháza elé vonult, és követelte a vezetők lemondását.

Október 28.

- Nagygyűlés volt a községben, és megalakult a forradalmi bizottság, amelynek dr. Molnár Mihály és Molnár József volt a vezetője. Tagok: Miskei Ferenc, Miskolczi Péter, Novák László, Balázs Menyhért, Molnár Menyhért, Kovács Ferenc, Tegzes Miklós, Horváth Károly, Ilyas József.²⁹⁹ A járási nemzeti bizottsághoz Tegzes Miklóst delegálták.
- A nemzeti bizottság leváltotta a vb elnökét, Beros Ferencet, és a helyére Petrecz Károly volt vb-titkárt választotta meg. Felszólították Habaz Péter MDP-titkárt és egyben tanácstagot, hogy költözzön el a községből. A megüresedett titkári állásra Balázs Istvánt választották meg. A járási tanács mindkét döntést jóváhagyta.³⁰⁰ A testület élelmszergyűjtést szervezett a főváros megsegítésére, valamint határozott a betagosított földek visszaadásáról. Ilyas József katolikus pap javasolta, hogy vezessék be a szabad vallásgyakorlást és a hitoktatást.

*

Molnár Mihály dr.: Miskén született 1915-ben. Anyja neve Bonyoda Ilona. Iskolai végzettsége egyetem. Foglalkozása áruevosztó. A forradalom alatt a községi forradalmi bizottság egyik vezetője volt. Szervezte az élelmszergyűjtést a főváros megsegítése érdekében. A forradalom leverése után Budapestre költözött.³⁰¹

Tegzes Miklós: Mélykúton született 1923-ban. Anyja neve Krácsi Mária. Iskolai végzettsége tanítóképző. Foglalkozása bérszámfejtő. A forradalom alatt tagja volt a községi forradalmi bizottságnak, őt delegálták a járási nemzeti bizottságba. A Miskei Paprikafeldolgozó Vállalatnál sztrájkot kezdeményezett. A megtorlás során preventív őrizetbe vették.³⁰²

²⁹⁸ TH V-150-364. 315.

²⁹⁹ TH V-150-364. 313-315.

³⁰⁰ BKMÓL. XXIII. 2. c. 1023/1957. és XXIII. 2. a. sz.n. irat 1957. Feljegyzés a Kalocsai járás községeiben lévő választott vezetőknel történt változásokról.

³⁰¹ TH V-150-364. 314.

³⁰² TH V-150-364. 314.

ORDAS

Október 27.

– Egy Dunapatajról érkező csoport Fülöp István, Laposa Bálint, Laposa Gábor és Rácz Ferenc vezetésével kidobolta a Dunapataji Nemzeti Bizottság megválasztásának időpontját, és a választásra meghívta az ordasi lakosokat, ugyanis közös nemzeti bizottságot akartak alakítani. Ezt közölték a községi funkcionáriusokkal, és követelték, hogy azok hívjanak össze népgyűlést. Ezután elégették a begyűjtési iratokat.³⁰³ A tüntetők megsemmisítették a kultúrházban lévő Szabadság-szobrot.

– A népgyűlés után megalakult a községi forradalmi bizottság, amelynek az elnöke Taba Miklós, az elnökhelyettese pedig Fülöp István dunapataji lakos lett. Tagok: Suhajda Péter, Kiss Jeremiás, Besenczi Sándor, Szöcs László, Szabó János és M. Szabó László. A nemzetőrség megszervezését Kiss Jeremiásra bízták.³⁰⁴ A forradalmi bizottság együttműködött a községi vb-vel a rend és a nyugalom fenntartásában.³⁰⁵

*

Fülöp István: Újvidéken (Jugoszlávia) született 1931-ben. Anyja neve Koszecz Julianna. Iskolai végzettsége érettségi. Foglalkozása begyűjtési megbízott. Október 27-én Ordason részt vett a tüntetésen, az ő kezdeményezésére érkezett a községbe egy dunapataji tüntető csoport. A községi forradalmi bizottság elnökhelyettese lett. Nem indult ellene eljárás.³⁰⁶

Taba Miklós: Dunapatajon született 1906-ban. Anyja neve Gajdi Mária. Iskolai végzettsége tanítóképző, Foglalkozása tanító. 1956. október 27-én a községi forradalmi bizottság elnökévé választották. Nem indult ellene eljárás.

ÖREGCSERTŐ

Október 27.

– Bátyáról felkelők érkeztek teherautón. Ledöntötték a szovjet emlékművet, majd a tanácsházán megrongálták a berendezést és iratokat, könyveket égették el. A tüntetők a tanácsházán találták Rózsás Ignác párttitkárt, akit igazoltattak, majd feszítőtáltak, hogy tartson velük.³⁰⁷

³⁰³ BKMÖL XXV. 30. B 134/1957. Kiss István és társai pere.

³⁰⁴ TH V-150-364, 306.

³⁰⁵ BKMÖL XXIII. 2. c. 1023/1957.

³⁰⁶ TH V-150-364, 306.

³⁰⁷ BKMB B 1098/1957. Balázs János és társai pere.

– Zsubori István iskolaigazgató elmagyarázta a diákoknak, hogy milyen hazugságok vannak a történelemkönyvben, majd eldobta velük azokat.³⁰⁸

Október 29.

– Megalakult a községi forradalmi bizottság, melynek Zsubori István lett a vezetője. Tagok: Tamás Károly, Balogh Lajos, Czár István, Vén István, Vén Zoltán és Baláz Andrásné.³⁰⁹ Megalakult a nemzetőrség is, amelynek Kőszeg Sándor is tagja lett.

November 2.

– A tanácselnököt leváltották, Vén Istvánt választották a helyébe. Zsubori István javaslatára titkárnak Vén Zoltánt tették meg.³¹⁰

*

Vén Zoltán: Öregcsertőn született 1928-ban. Anyja neve Csupor Borbála. Iskolai végzettsége 4 polgári. A forradalom alatt tagja lett a községi forradalmi bizottságnak. November 2-án a forradalmi bizottság kinevezte a tanács vb titkárnak. 1957. március 15-éig töltötte be a funkciót. Nem indult ellene eljárás.³¹¹

Zsubori István: Kalocsán született 1911-ben. Anyja neve Kiss Borbála. Iskolai végzettsége tanítóképző. Foglalkozása iskolaigazgató. 1956. október 29-én megszervezte a községi forradalmi bizottságot, a testület vezetője lett. A megtorlás során közbiztonsági őrizetbe helyezték.³¹²

SZAKMÁR

Október 26.

– Az esti órákban felkelők jelentek meg a községben, amit felvonulás és gyűlés követett.³¹³

Október 27.

– Horváth Imre vb-titkár kezdeményezésére tüntetés kezdődött a faluban, amelyen Tóth Imre tanító vezetésével felsőerekszállási lakosok is részt

³⁰⁸ TH V-150-364. 306.

³⁰⁹ TH V-150-364. 290-291.

³¹⁰ BKMÖL XXIII. 277. Az 1956. december 4-i ülés jegyzőkönyve.

³¹¹ TH V-150-364. 291.

³¹² TH V-150-364. 290.

³¹³ BKMÖL XXIII. 2. c. 1098/1957.

vettek. Tóth Imre a szovjet emlékműnél beszédet mondott, és felolvasta a forradalom követeléseit. Este egy 30 tagú csoport a szovjet emlékművet is ledöntötte.³¹⁴ Ebben Filus József és András Sándor is részt vett. A tüntetők Mácsai Lajos és Tóth András részvételével benyomultak a tanácsházára is, és elégették a begyűjtési iratokat. A pártszékház tábláját Hős Tóth Lajos verte le.³¹⁵

– A Szakmárhoz tartozó Felsőerekszálláson is alakult forradalmi bizottság, amelynek Tóth Imre valószínűleg a vezetője, ifj. Tóth Gyula pedig a titkára lett.³¹⁶

Október 28.

– Népgyűlés volt a községben, a hősi emlékműnél Kákonyi Lajos beszédet mondott. Utána megválasztották a forradalmi bizottságot, a testület elnöke Tóth Rádai János lett. Tagok: Kákonyi Ferenc, Szabadi Sándor, Mácsai Lajos, Tóth András, András János, Kákonyi Lajos, Korsós András, Mácsai Sándor, András József, Szigeti István és Török Ignác. A testület feloszlatta a Petőfi Téesszt, visszadta a betagosított földeket a tulajdonosainak, és élelmiszert szállított a budapesti munkásoknak. Egyes adatok szerint egészen 1957. március 1-jéig működött.³¹⁷

– Forradalmi bizottságot alakítottak a Szakmári Állami Gazdaság dolgozói. A testület elnöke Bagi Ferenc főagronómus lett. Tagok: Tury Károly, Nagy Gyula, Apró István, Fekete László, Hangya Ferenc.³¹⁸

November eleje

– A falu határában ismeretlenek lövöldöztek. András Lajos és Szigeti József a helyszínre siettek, de ott már csak az elhagyott fegyvereket találták, amelyeket magukhoz vettek.

November folyamán

– Tanácselnökké választották Tóth Rádai Jánost, elnökhelyettessé a volt elnököt, titkárrá pedig Tóth Lajost választották.³¹⁹

³¹⁴ TH V-150-364. 317.

³¹⁵ TH V-150-364. 319.

³¹⁶ TH V-150-364. 320.

³¹⁷ TH V-150-364. 317.

³¹⁸ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. MSZMP Kalocsai Járási Bizottsága és alapszervezeti iratai 1957-1975. (a továbbiakban 5. f.) 2/1957. ő.e.

³¹⁹ BKMÖL XXIII. 277. Az 1956. december 4-i ülés jegyzőkönyve. Március 11-én leváltották az elnöki tisztségből Tóth Rádai Jánost, helyére a leváltott vb-elnökhelyettest, András Ferencet tették. XXIII. 2. c. 1023/1957.

– Átalakult a Szakmári Állami Gazdaság munkástanácsa, elnöke Tury Károly volt üzemegység-vezető lett.³²⁰

*

András Lajos: 1932. szeptember 9-én született Szakmáron. Anyja neve Szécsi Borbála. Gimnáziumi érettségét tett, foglalkozása földműves. 1956. november elején a falu határában lövöldözések voltak. A helyszínen már senkit nem találtak, csak elhagyott fegyvereket. Magához vett egyet, amit aztán a lakhelyén elrejtett, és 1957. február 28-án találta meg nála a rendőrség. 1957. március 1-jén tartóztatták le. A Kecskeméti Katonai Bíróság 1957. március 11-én 12 év börtönbüntetésre és 5 év jogvesztésre ítélte.

Szigeti József: 1931. január 23-án született Szakmáron. Anyja neve Orcsik Teréz. 8 általánost végzett, foglalkozása fodrász. 1956. november elején a falu határából hallatszó lövöldözésekre többedmagával kiment. Már nem találtak ott senkit, viszont az otthagyt fegyverekből egyet hazavitt és elrejtette. A rendőrség 1957. február 28-án megtalálta nála. 1957. március 1-jén tartóztatták le. A Kecskeméti Katonai Bíróság 1957. március 11-én 12 év börtönre és 5 év jogvesztésre ítélte.

Tóth Gyula ifj.: Szakmáron született 1929-ben. Anyja neve Török Teréz. Iskolai végzettsége tanítóképző. 1956. október 28-án a felsőerekszállási forradalmi bizottság titkára lett. A megtorlás során preventív őrizetbe vették.³²¹

Tóth Imre: Öregcsertőn született 1926-ban. Anyja neve Rimai Borbála. Iskolai végzettsége tanítóképző. Foglalkozása tanító. 1956. október 27-én vezetésével a felsőerekszállási lakosok részt vettek a szakmári tüntetésen. Másnap a szálláson alakult forradalmi bizottság vezetője lett. A megtorlás során 1957. február 9-e és december 20-a között közbiztonsági őrizetben volt.³²²

Tóth Rádai János: Szakmáron született 1917-ben. Anyja neve Szabó Rozália. Iskolai végzettsége 4 gimnázium. Foglalkozása földműves. 1956. október 28-án a községi forradalmi bizottság elnökévé választották. A megtorlás során két alkalommal preventív őrizetbe vették.³²³

³²⁰ BKMÖL MSZMP BKMB Archivuma. 5. f. 2/1957. ö.e.

³²¹ TH V-150-364. 320.

³²² TH V-150-364. 320-321.

³²³ TH V-150-364. 318.

USZÓD

Október 26.

- Bajáról teherautóval 40-50 fiatal jött a faluba. A tanácsházáról leverték a Rákosi-címert, és elégették a Szovjetunió térképét.³²⁴
- A dunaszentbenedeki Halák László vezetésével érkező tüntető csoport leverte a Rákosi Mátyás utca tábláit, és a párhelyiségben megsemmisítette a kommunista jelképeket.³²⁵

Október 27.

- Deák Pál kalocsai és Szécsényi István uszódi lakos vezetésével ezúttal Kalocsáról érkeztek tüntetők. Gyűlést hívtak össze, amelyen Deák Pál beszédet mondott, majd Szécsényi István felolvasta a Kalocsán szerzett forradalmi követeléseket. Ezután megválasztották a nemzeti bizottságot. A testület elnöke Marosvölgyi László, elnökhelyettese Bacsó Gábor lett.³²⁶ Tagok: Korsós Gábor, B. Bacsó László, Takács István, Simó Lajos, Nickli József, Hajdú Bálint, Boldizsár János, Szécsényi István, Bence Márton, Pach János, U. Tóth Károly és Kiss Sándor. A járási nemzeti bizottsághoz Korsós Gábort delegálták. B. Bacsó László javaslatára a nemzetőrséget is megalakították. A nemzeti bizottság bevonta a vadászfegyvereket, tervezte az államosított házak és földek visszaadását, és élelmiszergyűjtést szervezett a főváros megsegítésére.³²⁷
- A gyűlés után Porocka Bálint, Borsi Sándor és H. Simon Gábor vezetésével a tüntetők elégették a begyűjtési iratokat.³²⁸
- A pártszékház és a rendőrség tábláit Kiss Bálint és Nemes Bálint uszódi lakosok leverték.³²⁹

November 1.

- Koszorúzási ünnepséget tartott a nemzeti bizottság az első világháborús magyar hősi emlékműnél, ahol Sziklai Pál beszédet mondott.³³⁰
- Megkezdődött a pártok szervezése.³³¹ A Nemzeti Parasztpártot B. Bacsó László, az FKgP-t Boldizsár János igyekezett megszervezni.

³²⁴ TH V-150-364. 280.

³²⁵ BKMÖL XXIII. 2. c. 1098/1957. és TH V-150-364. 280.

³²⁶ TH V-150-364. 280.

³²⁷ TH V-150-364. 280.

³²⁸ TH V-150-364. 280.

³²⁹ TH V-150-364. 280.

³³⁰ TH V-150-364. 280.

November folyamán

– Tanácselnökké választották Korsós Gábort.³³²

*

B. Bacsó László: Uszódon született 1907-ben. Anyja neve Kocsis Rozália. Iskolai végzettsége 6 elemi. A forradalom alatt tagja lett a községi nemzeti bizottságnak, javasolta az államosított házak és a térszbe betagosított földek visszaadását. Szervezte az NPP községi szervezetének újjáalakítását, annak elnöke lett. Nem indult ellene eljárás.³³³

Bacsó Gábor: Uszódon született 1907-ben. Anyja neve Barna Lídia. Iskolai végzettsége 6 elemi. Foglalkozása földműves. 1956. október 27-én a községi nemzeti bizottság elnökhelyettese lett. Nem indult ellene eljárás.³³⁴

Boldizsár János: Uszódon született 1916-ban. Anyja neve Simó Lídia. Iskolai végzettsége 6 elemi. 1956-ban a községi vb elnöke volt. A forradalom alatt tagja lett a községi nemzeti bizottságnak, és szervezte az FKgP újjáalakítását. Nem indult ellene eljárás.³³⁵

Korsós Gábor: Uszódon született 1919-ben. Anyja neve Kovács Erzsébet. Iskolai végzettsége 6 elemi. 1956. október 27-én a községi nemzeti bizottság tagja lett, és őt delegálták a járási nemzeti bizottsághoz. A forradalom után a községi tanács vb elnöke lett. Nem indult ellene eljárás.³³⁶

Marosvölgyi László: Dusnokon született 1920-ban. Anyja neve Marcsetkő Éva. Iskolai végzettsége 6 elemi. 1956. október 27-én a községi nemzeti bizottság elnöke lett. A megtorlás során preventív őrizetbe vették.³³⁷

Szécsényi István: Szekszárdon született 1900-ban. Anyja neve Héjas Julianna. Iskolai végzettsége 6 elemi. Foglalkozása földműves. A forradalom alatt részt vett Kalocsán az ottani tüntetéseken. Egy autóbusszal tüntetőket vitt magával Uszódra, ahol felolvasta a Kalocsán szerzett követeléslistát. Október 27-én tagja lett a községi nemzeti bizottságnak. A megtorlás során két esetben is preventív őrizetbe vették.³³⁸

³³¹ TH V-150-364. 280.

³³² BKMÖL XXIII. 277. Az 1956. december 4-i ülés jegyzőkönyve.

³³³ TH V-150-364. 281.

³³⁴ TH V-150-364. 281.

³³⁵ TH V-150-364. 281.

³³⁶ TH V-150-364. 281.

³³⁷ TH V-150-364. 280.

³³⁸ TH V-150-364. 282.

KISKÖRÖSI JÁRÁS

KISKÖRÖS

Október 23.

– A járási hadkiegészítő parancsnokságon riadókészültséget rendeltek el az egész személyi állománynak. Az összes fegyvert tüzkész állapotba hozták.¹

Október 24.

– A kiskőrösi 21. tüzérezrednél hajnali 4 órakor rendelték el a riadót. A helyőrségi karhatalmi riadóterv szerint biztosították a járási és községi pártbizottság, valamint a posta épületét. Mészáros őrnagy, az ezredparancsnok ekkor éppen úton volt Budapestre a parancsnoki értekezletre. Ercsiben értesült az eseményekről, és visszatért Kiskőrösre. Az ügyeletes tisztí szolgálat mellett a törzs tisztjeiből hadművelési tisztí szolgálatot szerveztek. Hallgatták a rádiót és folyamatos kapcsolatban voltak az előjáró parancsnokkal. A Kiskőrösön levő 19. gépesített ezredet Budapestre rendelték, ahonnan csak november 4-e után tért vissza. Megszervezték a laktanya és a lőszerraktár biztosítását.²

Október 26.

– Sztálinvárosból felfegyverzett civilek érkeztek teherautón. Vezetőjük Kalmár János budapesti lakos volt, a csepeli autógyár sofőrje, aki egy igazolást mutatott fel a budapesti Corvin közí Katonai Forradalmi Bizottságtól, hogy felderítést hajtanak végre Baja térségében a szovjet csapatmozgásokról. Szabó százados, a kiegészítő parancsnokság parancsnoka igazoltatta, majd visszaküldte őket. Letartóztatásukat Ceglédi János akadályozta meg.³ A hadtest parancsára lezárták a községekbe vezető utakat, ellenőrző pontokat állítottak fel. A járőrözést is megszervezték a községben 20 katona és egy tiszt részvételével. A helyőrség parancsnoka szolgálati ügyben elhagyta a helyőrséget, ezért Mészáros őrnagy ezredparancsnok lett a helyőrség illetve a Kiskőrösi járás katonai parancsnoka.⁴

¹ Hadtörténelmi Levéltár (a továbbiakban HL) 1956-os dokumentációs gyűjtemény. (a továbbiakban 1956-os gyűjtemény) A Kiskőrösi Járási Kiegészítő Parancsnokság jelentése 1956. október 23 – november 4. 6/60. őrzési egység (a továbbiakban ö.e.) 324-325. fólió.

² HL 1956-os gyűjtemény. A Kiskőrösi 21. Tüzérezred hadtörténelme az 1956. október 23-át követő eseményekről. 2. ö.e. 2-9. fólió.

³ HL 1956-os gyűjtemény. 6/60. ö.e. 324-325. fólió.

⁴ HL 1956-os gyűjtemény. 2. ö.e. 2-9. fólió.

Október 27.

– Délelőtt 10 órakor tüntetés kezdődött a községben. A gimnázium tanulói is felvonultak Szász Károly és Fekete Sándor tanárok vezetésével. A Petőfi-szobornál elénekelték a Himnuszt. A tanácsháza előtt Fekete Sándor felolvasta az ifjúság követeléseit. Kiengedték a járásbíróóság fogdájából a rabokat.⁵ A tüntetésen részt vettek a gépállomás dolgozói is. Kvalla László kérésére Baranyai Pál vitte be traktorján a munkásokat a községbe. Részt vett a tüntetésen Dókai József és Baksa László is. A tüntetők Baksa László és Baranyai Pál segítségével lerombolták a szovjet emlékművet.⁶

– A délutáni órákban a községi tanács épületéhez vonultak, ahol egy pedagógus több pontból álló követelést olvasott fel. Ezek között szerepelt a kommunista vezetők leváltása, így Szabó Gyula községi tanácselnök, Torgyik Pál elnökhelyettes és Fodor György járásbíróági elnök eltávolítása. Ceglédi Jánost kérték fel közfelkiáltással, hogy vállalja el az új tanács szervezését. Délután megjelentek a leendő nemzeti bizottság üzemek, iskolák egyházak képviselőiből kikerült küldöttei.⁷ A községi nemzeti bizottság elnöke Ceglédi János, helyettese Suba György lett.⁸ Tagok: Kristóf László, a gépállomás főmérnöke, Kvalla László, Fekete Sándor.⁹ Bár a nemzeti bizottságnak nem volt tagja dr. Vincze Ferenc, az ülésen részt vett és a döntések meghozatalában is közreműködött.¹⁰

– A 19. gépesített ezred laktanyájához vonuló tüntetők szétverésére Gyurkó Lajos parancsot adott a 66. vadászpilóta hadosztály kötelékébe tartozó 62. vadászpilóta ezred részére. A géppár vezetői parancsot kaptak, hogy a tömeg és a laktanya közé lőjenek, de a tömeg ennek hatására sem mozdult, majd parancsot kaptak, hogy egy ágyúból nyissanak tüzet a tömegre. Egy riasztólövés után a tömeg lehúzódt az árokba, majd az úttestre érkező tűz hatására széteszlott. 6 személy megsebesült.¹¹

– Egy csoport igyekezett bejutni a járásbíróóság épületébe, de a karhatalom ezt megakadályozta.¹² A tüntetők elfoglalták a pénzügyőri szakasz helyiségét, és a borbeadásra vonatkozó iratokat megsemmisítették. A tanácsházát viszont nem tudták elfoglalni, mert a Ceglédi Miklós vezette járőrszakasz riasztólövésekkel széteszlatta őket. A futballpályán és más

⁵ Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Levéltára (a továbbiakban BKMÖL). A Bács-Kiskun Megyei Tanács Végrehajtó Bizottsága titkárságának iratai. Általános iratok 1950-1973. (a továbbiakban XXIII. 2. c.) 1098/1957.

⁶ BKMÖL A Bács-Kiskun Megyei Bíróság iratai 1951-1968. (a továbbiakban XXV. 30.) B 637/1958. Kvalla László és társai pere.

⁷ BKMÖL XXV. 30. B 1597/1957 dr. Vincze Ferenc pere.

⁸ BKMÖL XXIII. 2. c. 1098/1957.

⁹ Történelmi Hivatal (a továbbiakban TH) V-150-364. 244.

¹⁰ BKMÖL XXV. 30. B 1597/1957. dr. Vincze Ferenc pere.

¹¹ KAHLER Frigyes szerk. 1994. 15.

¹² BKMÖL XXV. 30. B 1597/1957. dr. Vincze Ferenc pere.

helyeken is gyülekező tüntetők ellen két egységet állítottak össze, az egyiket Dankovszky főhadnagy hadműveleti tiszt, a másikat Héjja József százados, az ezredparancsnok politikai helyettese vezette. Az ő feladatuk a nemzeti bizottság tagjainak a letartóztatása volt, amit az éjjel végre is hajtottak.¹³

– A Gépállomáson megalakult a munkástanács, melynek Kvalla László is tagja lett.¹⁴

– Suba János felelősségre vonta Kiss József járási főügyész helyettét, mert egyik ismerősének államosított házában lakott.¹⁵

Október 28.

– Délelőtt az ezredparancsnok politikai helyettese kihallgatta a nemzeti bizottság tagjait, majd egy nyilatkozatot íratott alá velük, amelyben kötelezték magukat, hogy nem lépnek fel a népi demokrácia ellen. A községből a járőröket bevonták.¹⁶

Október 29.

– Választói gyűlést hívott össze Ceglédi János. Ismét összegyűlt a községi nemzeti bizottság, amely körülbelül 30-40 főből állt.¹⁷

Október 30.

– A járási tanács apparátusából megalakult a munkástanács. Elnöke Breckzó Sándor lett.¹⁸ A testület határozatot hozott a vb-vezetők és más dolgozók elbocsátásáról. Az elbocsátások közlésével megbízott Király István vb-titkár nem tartva törvényesnek a határozatokat, azokat nem közzölte az érintettekkel.¹⁹

– Reggel 8 órakor Gyurkó Lajos parancsára egy 100 fős egység géppisztolyokkal és golyószórókkal ellátva Dunaföldváron keresztül Szekszárdra ment. Rádión keresztül hamarosan visszaküldték őket Kiskőrösre. Éjszaka felsőbb utasításra megválasztották a forradalmi katonai tanácsot. Elnöke Paréj Sándor főhadnagy lett, aki már korábban is szorgalmazta a tanács megválasztását. A katonai tanács november 4-éig működött. Leváltották Héjja századost, és bizonytalan időre szabadságoták. A forra-

¹³ HL 1956-os gyűjtemény, 2. ö.e. 2-9. fólió.

¹⁴ BKMÖL XXV. 30. B 637/1958. Kvalla László és társai pere.

¹⁵ BKMÖL XXV. 30. B 819/1957. Suba János pere.

¹⁶ HL 1956-os gyűjtemény, 2. ö.e. 2-9. fólió.

¹⁷ BKMÖL XXV. 30. B 1597/1957. dr. Vincze Ferenc pere.

¹⁸ TH V-150-364. 243.

¹⁹ BKMÖL XXIII. 2. c. 1098/1957.

dalmi katonai tanács megkérdőjelezte az ezredes és a törzs intézkedési jogkörét.²⁰

Október 31.

– A községekből összehívták a nemzeti bizottságok küldötteit, megalakult a járási nemzeti bizottság. Elnöke dr. Horváth József, helyettese Walter István, Dobó Szilveszter és Bognár Mihály lett.²¹ A testület titkára Király István volt. Többek között bekerült a bizottságba dr. Tömör József, dr. Horváth József, Szamos István, Katona Tibor és Mozsár András.²²

Október utolsó napjaiban

– Vékony Benjámín iskolaigazgatót párttagsága miatt leváltották. Egy pedagógusküldöttség kereste fel a nemzeti bizottságot, az igazgató visszahelyezése érdekében. Kristóf László ezt ellenezte.²³

– Megalakult a járási és a községi nemzetőrség. Mozsár András lett a járási rendőrkapitányság vezetője, így valószínűleg a járási nemzetőrség parancsnoka is. A községi rendőrség és nemzetőrség vezetője Szamos István volt. Belépett a nemzetőrségbe Lomjánszki János, Katona Tibor, Kristóf László.²⁴ A nemzetőrség letartóztatta a községben tartózkodó ávosokat.

– Mozsár András többször járt Győrben és Kecskeméten, tartotta a kapcsolatot az ottani nemzeti bizottságokkal.²⁵

November 4.

– Hajnali 4 órakor szovjetek vették körül a laktanyát, és fegyverletételre szólították fel a katonákat. Ez meg is történt. Elkülönítették a tiszteket és a honvédeket. A legénység 80 százaléka eltávozott, 41 fő december végéig sem tért vissza az alakulatához. A szovjetek feldúlták, és kirabolták a raktárakat.²⁶ A kiegészítő parancsnokságot lefegyverezték, a katonákat bevitték a laktanyába, és csak este engedték ki őket.²⁷

²⁰ HL 1956-os gyűjtemény. 2. ö.e. 2-9. fólió.

²¹ BKMÖL XXIII. 2. c. 1098/1957.

²² TH V-150-364. 242.

²³ BKMÖL XXV. 30. B 637/1958 Kvala László és társai pere.

²⁴ TH V-150-364. 244.

²⁵ TH V-150-364. 242.

²⁶ HL 1956-os gyűjtemény. 2. ö.e. 2-9. fólió.

²⁷ HL 1956-os gyűjtemény. 6/60. ö.e. 324-325. fólió.

- A gépállomáson újjáalakult a munkástanács, és egy 5 tagú intézőbizottságot választottak, majd leváltották az igazgatót.²⁸
- Feloszlott a járási nemzeti bizottság.²⁹

November 7.

- Közös felhívást adott ki az MSZMP járási bizottsága és a járási tanács vb, amelyben a Kádár-kormány támogatására szólították fel a lakosságot.³⁰

November 10.

- Megalakult a tüzezrednél az MSZMP alapszervezete. A tisztí nyilatkozatot 24-en nem írták alá.³¹

November 16.

- Az újjáépített szovjet emlékművet az éjszaka folyamán valaki megromgálta.³²

Baksa László: 1936. augusztus 21-én született Kalocsán, anyja neve Körte Mária. Segéd munkásként dolgozott a Budapesti Villanyerőműnél. Részt vett a szovjet emlékmű ledöntésében. Birósági eljárás indult ellene, de a Kecskeméti Megyei Biróság 1958. november 5-én betegsége miatt elkülönítette az ügyét a többiekől, és az eljárás további menete nem ismert.

Baranyai Pál: 1937. január 12-én született Kiskőrösön. Anyja neve Juhász Erzsébet. 8 általánost végzett, traktorvezető volt. Részt vett október 27-én a szovjet emlékmű ledöntésében. A Kecskeméti Megyei Biróság 1958. november 5-én 1 év börtönbüntetésre és 2 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Biróság ezt 6 hónapra mérsékelte. 1959. február 10-én a börtönbüntetés végrehajtását 3 évre felfüggesztette.

Breczkó Sándor: Nyíregyházán született 1916-ban. Anyja neve Papp Mária. A forradalom alatt a járási munkástanács elnöke volt. Szervezte az FKGP újjáalakítását. A megtorlás során elbocsátották.³³

²⁸ BKMÖL XXV. 30. B 637/1958. Kvala László és társai pere.

²⁹ BKMÖL XXIII. 2. c. 1098/1957.

³⁰ BKMÖL Az MSZMP Bács-Kiskun Megyei Bizottságának Archívuma (a továbbiakban MSZMP BKMB Archívuma) MSZMP Kiskőrösi Járási Bizottsága és alapszervezetei iratai 1957-1977. (a továbbiakban 7. fond (f.)) 4/1957. ő.e.

³¹ HL 1956-os gyűjtemény. 2. ő.e. 2-9. főlíó.

³² KAJÁRI Erzsébet szerk., 1996. 85.

Ceglédi János: Kiskőrösön született 1892-ben. Anyja neve Kiss Eszter. Foglalkozása kőműves kisiparos. Korábban FKgP-tag volt. A forradalom alatt a községi nemzeti bizottság elnöke volt. Szervezte a kisgazdapárt újjáalakítását. Utasítást adott az államvédelmi tisztek letartóztatására. A megtorlás során 6 hónapra internálták.³⁴

Fekete Sándor: Rimócon született 1919-ben. Anyja neve Medla Emília. Foglalkozása gimnáziumi tanár. Október 27-én szervezte a tüntetést, vezette a gimnázium diákjait. A tanácsháza előtt felolvasta az ifjúság követeléseit. Tagja lett a községi nemzeti bizottságnak. A megtorlás során 3 hónapra internálták.³⁵

Horváth József dr.: Budapesten született 1912-ben. Anyja neve Beczera Anna. 1956-ban járási állatorvos volt. A forradalom alatt a járási nemzeti bizottság elnöke lett. Részt vett az FKgP újjáalakításában. A megtorlás során több alkalommal preventív őrizetbe vették.³⁶

Katona Tibor: Karcagon született 1921-ben. Anyja neve Maros Róza. Foglalkozása tanár, a pedagógus-szakszervezet járási vezetője volt. A forradalom alatt tagja lett a községi nemzeti bizottságnak és a nemzetőrségnek. Részt vett az ávosok letartóztatásában. Nem indult ellene eljárás.³⁷

Király István: Tasson született 1929-ben. Anyja neve Szőke Ilona. 1956-ban a községi tanács vb titkára volt. A forradalom alatt tagja lett a járási nemzeti bizottságnak. Részt vett az FKgP szervezésében, pártszervezetet hozott létre a tanácson belül.³⁸

Kristóf László: 1924. július 9-én született Fülöpszálláson. Anyja neve Stoffer Amanda. Főmérnök volt a kiskőrösi Gépállomáson. A forradalom alatt a nemzeti bizottság és a nemzetőrség tagja lett. A nemzeti bizottság egyik ülésén ellenezte a vallásoktatást akadályozó iskolaigazgató visszavételét az állásába, és indítványozta a fegyverek beszedését a pártbizottság tagjaitól. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. november 5-én 3 év börtönbüntetésre és 5 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1959. február 10-én ezt jóváhagyta.

Kvalla László: 1927. február 25-én született Zomboron (Jugoszlávia). Anyja neve Floszberger Julianna. Iskolai végzettsége 2 polgári. Foglalkozása lakatossegéd és traktoros. Részt vett Kiskőrösön a tüntetéseken. Tagja volt a kiskőrösi Gépállomás munkástanácsának és a községi nemzeti bizottságnak. A gépállomás üzemi őrségének fegyvereket vitt. Javasolta az igazgató leváltását. 1957. január 7-én vették őrizetbe. A Kecskeméti Megyei Bíróság

³³ TH V-150-364. 242.

³⁴ TH V-150-364. 243.

³⁵ TH V-150-364. 243.

³⁶ TH V-150-364. 242.

³⁷ TH V-150-364. 244.

³⁸ TH V-150-364. 241.

1958. november 5-én 1 év 6 hónap börtönbüntetésre és 5 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1959. február 10-én a börtönbüntetést és a jogvesztést 1 évre mérsékelte.

Lomjánszki János: Kiskőrösön született 1924-ben. Anyja neve Ba Zsuzsanna. A forradalom alatt tagja lett a nemzetőrségnek. Részt vett az ávosok letartóztatásában. Nem indult ellene eljárás.³⁹

Mozsár András: Kecskeméten született 1933-ban. Anyja neve Németh Etelka. A forradalom alatt tagja lett a járási nemzeti bizottságnak, és a járási rendőrkapitányság vezetőjének nevezték ki. Többször járt Győrben és Kecskeméten, tartotta a kapcsolatot az ottani nemzeti bizottságokkal. A megtorlás során 3 hónapig közbiztonsági őrizetben volt.⁴⁰

Suba György: Kiskőrösön született 1919-ben. Anyja neve Kecskeméti Mária. A forradalom alatt a községi nemzeti bizottság elnökhelyettese volt. Szervezte az FKgP-t. A megtorlás során internálták.⁴¹

Suba János: 1931. március 20-án született Kiskőrösön. Anyja neve Opauszki Zsuzsanna. 7 elemi végzett, foglalkozása földműves. 1956. október 27-én felelősségre vonta Kiss József járási főügyészt. Ellenszenvét az motiválta, hogy egyik ismerősének a lakását kiutalták Kiss Józsefnek. 1957. május 16-án vették előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. szeptember 3-án 3 év börtönbüntetésre és 3 év jogvesztésre ítélte jogerősen.

Szamos István: Kiskőrösön született 1917-ben. Anyja neve Jarjabka Zsuzsanna. A forradalom alatt tagja lett a községi nemzeti bizottságnak, és kinevezték a községi rendőrkapitányság vezetőjének. Részt vett az ávosok letartóztatásában. A megtorlás során többször is preventív őrizetben volt.⁴²

Vincze Ferenc dr: 1914. augusztus 6-án született Nagykanizsán. Anyja neve Hollósi Erzsébet. Hittudományi egyetemet végzett, református gyülekezeti lelkipásztor volt Kiskőrösön.⁴³ A forradalom ideje alatt bár nem volt tagja a nemzeti bizottságnak, annak ülésein gyakran megjelent, javasolta az állami és a pártvezetők leváltását. Fellepett a leváltott Vékony Benjámín iskolaigazgató visszavétele ellen, mert az akadályozta a vallásoktatást. Jelen volt, amikor a bizottság intézkedett a járási pártbizottság lefegyverzése felől. 1957. június 8-án vették közbiztonsági őrizetbe. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. március 18-án 2 év börtönbüntetésre, 2 év jogvesztésre és 1000 Ft vagyonek Kobzásra ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. szeptember 17-én a vagyonek Kobzást 200 Ft-ra mérsékelte.

³⁹ TH V-150-364. 244.

⁴⁰ TH V-150-364. 242.

⁴¹ TH V-150-364. 243.

⁴² TH V-150-364. 244.

⁴³ Dr. Vincze Ferenc közlése alapján.

AKASZTÓ

Október 23.

– Az Ács-ökördi Állami Gazdaság pártszervezete taggyűlésén Erdődi Szilveszter felszólalásában a forradalom kitörésével kapcsolatban a kommunista párt megszűnéséről beszélt.

Október 27.

– Erdődi Szilveszter az állami gazdaság munkásait, Suhajda Mihály pedig a község lakosait szervezte a tüntetésre. A tanácsháza előtt egy kisebb csoportosulás jött létre, majd Erdődi Szilveszter elkérte a hangosbemondó mikrofonját a tanácselnöktől, és tüntetésre hívta fel a lakosságot. A helybéli pap nyugalomra és békességre szólította fel az embereket. Egy honvéd hadnagy is beszédet intézett a jelenlévőkhöz. A tüntetés el is kezdődött, amelynek résztvevője volt Csatai István és Judák János is. A tüntetők arra kényszerítették a vb-elnököt, hogy kezében egy magyar zászlóval a menet élén haladjon.⁴⁴ Az emberek a tanácsházán feldúlták a berendezést, iratokat hánytak szét.⁴⁵ Elmentek Berényi Péter vb-elnök lakására, és felszólították, hogy mondjon le.⁴⁶

Október 28.

– Megalakult a nemzeti bizottság,⁴⁷ amelynek Bognár István lett az elnöke, Suhajda Mihály pedig az elnökhelyettese.⁴⁸

Október 30.

– A nemzeti bizottság emlékművet állított a szabadságért elesettek tiszteletére.⁴⁹

– Az Aranykalász Téesz 30 fős tagsággal feloszlott.⁵⁰ A nemzeti bizottság határozatot hozott, hogy a téesz földjét visszaadja a jogos tulajdosonoknak.⁵¹

⁴⁴ TH V-150-364. 244.

⁴⁵ BKMÖL XXV. 30. B 1181/1957. Erdődi Szilveszter és társai pere.

⁴⁶ BKMÖL XXIII. 2. c. 1098/1957.

⁴⁷ BKMÖL XXIII. 2. c. 1098/1957.

⁴⁸ TH V-150-364. 245.

⁴⁹ TH V-150-364. 245.

⁵⁰ KAJÁRI Erzsébet szerk. 1996. 287.

⁵¹ TH V-150-364. 245.

November eleje

– Bognár István elkezdte szervezni az FKgP újjáalakítását.⁵²

December 5.

– A járási tanács vb elfogadta Berényi Péter vb-elnök lemondását, és ideiglenesen Varga István vb-elnököt bízta meg a teendők ellátásával.⁵³

*

Bognár István: Akasztón született 1920-ban. Anyja neve Zeleszkó Rozália. Foglalkozása földműves. 1945 után az FKgP községi elnöke, és a járási pártszervezet titkára volt. A forradalom alatt a községi nemzeti bizottság elnökévé választották. A megtorlás során 2 hónapra internálták, majd rendőri felügyelet alá helyezték.⁵⁴

Csatai István: 1936. november 29-én született Akasztón. Anyja neve Turi Julianna. 5 elemiit végzett, foglalkozása földműves. Október 27-én részt vett a tüntetésen és a tanácsháza feldúlásában. 1957. június 4-én vették előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. szeptember 8-án 1 év börtönbüntetésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. november 12-én a büntetést 6 hónapra mérsékelte.

Erdődi Szilveszter: 1927. december 22-én született Horgoson (Jugoszlávia). Anyja neve Horváth Rozália. 6 elemiit végzett, foglalkozása fogatos. 1956. október 23-án az Ács-ökördi Állami Gazdaság pártszervezete taggyűlésén felszólalásában a kommunista párt megszűnéséről beszélt a forradalom kitörésével kapcsolatban. Azokban a napokban megkísérelt fegyverhez jutni, e célból felkereste Krizsán Mihály és Belák Pál akasztói lakosokat. Október 27-én megjelent a községi tanácsházán, ahol akkor már több ember jött össze. Itt Berényi Péter tanácselnöktől elkérte a mikrofont, majd szónoklatot mondott, és tüntetésre szólította fel az embereket. 1957. április 11-től került előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. szeptember 8-án 1 év 6 hó börtönbüntetésre, 5 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. november 12-én a börtönbüntetést 1 évre mérsékelte és végrehajtását felfüggesztette.

Judák János: 1937. március 8-án született Akasztón. Anyja neve Kukel Anna. 6 elemiit végzett, foglalkozása bányász. Október 27-én a községi tanácsháza ablakait beverte. 1957. szeptember 28-án vették előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. szeptember 8-án 6 hó

⁵² TH V-150-364. 245.

⁵³ BKMÖL A Kiskőrösi Járási Tanács Végrehajtó Bizottsága iratai. Vb-ülések jegyzőkönyvei 1951-1971. (a továbbiakban XXIII. 327.) Az 1956. december 5-i ülés jegyzőkönyve.

⁵⁴ TH V-150-364. 245.

börtönbüntetésre ítélte, amit a Legfelsőbb Bíróság 1958. november 12-én 3 hónapra mérsékelte.

Suhajda Mihály: Akasztón született 1913. július 11-én. Anyja neve Gubán Mária. A forradalom alatt részt vett a tüntetésen, majd a községi nemzeti bizottság elnökhelyettese lett. A megtorlás során 6 hónapra internálták.⁵⁵

BÓCSA

Október 27.

– A tanácsháza előtt nemzeti bizottság választására gyűlt össze a lakosság. Jelen volt Molnár Ferenc, a községi tanács elnöke és Rövid Sándor elnökhelyettes is. Liscsinszki Béla beszédet mondott és ismertette a nemzeti bizottság jelöltjeinek névsorát. Ezután Hulej Alfréd is beszédet mondott. A nemzeti bizottság elnöke Liscsinszki Béla, helyettese Hulej Alfréd, titkára pedig valószínűleg Szávai István lett. Bekerült még Gáspár István és Sz. Tóth Elek is. Ezután a tömeg elindult a községi tanács épülete elől a posta felé, útközben leszedték a címereket.⁵⁶

– A déli órákban a nemzeti bizottság ülést tartott. Szávai István nyitotta meg az ülést, elszavalta a Szózatot és a Nemzeti dalt. Liscsinszki Béla, a nemzeti bizottság elnöke vezette az ülést. Felülbírálták a községi tanács vezető tisztviselőinek tevékenységét, de úgy határoztak, hogy mindenki maradhat a beosztásában, kivéve Skropár Miklósné helyi párttitkárt, akinek küldtek egy levelet, amelyben közölték, hogy nem tudják szavatolni a személyi biztonságát. Az ülésen megszervezték a tanácsháza őrzését.⁵⁷

– Megalakult a nemzetőrség is, parancsnokának Gáspár Istvánt nevezték ki.⁵⁸

Október 28.

– Tóth Endre, Bozorádi János és Fodor Péter a tanácsháza melletti szolgálati lakásában felkeresték Molnár Ferenc tanácselnököt. Lakásának ablakát betörték, és megfenyegették, hogy megverik. Ezután a tanácsházára vitték Molnár Ferencet, ott vele és a hivatalsegéddel összegyűjtették a begyűjtési iratokat. A tanácselnök időközben eltávozott, a csoport Hulej Alfrédot, a nemzeti bizottság alelnökét és a hivatalsegédet felszólította,

⁵⁵ TH V-150-364. 245.

⁵⁶ BKMÖL XXV. 30. B 1592/1957. Hulej Alfréd pere.

⁵⁷ BKMÖL XXV. 30. B 1592/1957. Hulej Alfréd pere.

⁵⁸ TH V-150-364. 261.

hogy hordják ki az udvarra az iratokat, ahol azokat elégették. Amíg az iratok égetése zajlott, Hulej Alfréd elment a helyszínről, és értesítette a rendőrséget.⁵⁹

November eleje

– Sz. Tóth Elek újjáalakította az FKgP-t, ő lett a községi pártszervezet vezetője.⁶⁰

December 5.

– A járási tanács vb elfogadta Molnár Ferenc vb-elnök lemondását. A községben lezajlott választásokat és leváltásokat azonban törvénytelennek nyilvánította, és megsemmisítette. A leváltott tanácstagokat tagságukba visszahelyezte. Az elnöki teendők ellátásával ideiglenesen Rövid Sándor vb-titkárt bízta meg.⁶¹

*

Bozorádi János: 1927. február 16-án született Bócsán. Anyja neve F. Juhász Ilona. 4 elemi végzett, földműves volt. Október 28-án Molnár Ferenc tanácselnököt a lakásán megfenyegette, majd a tanácsházán két társával részt vett a begyűjtési iratok égetésében, amelyeket a tanácselnökkel és a hivatalsegéddel, majd a nemzeti bizottság elnökhelyettesével hordattak ki az udvarra. 1956. október 28-án tartóztatták le. Az elsőfokú ítélet nem ismert. A Legfelsőbb Bíróság 1958. október 14-én az ítéletet hatályon kívül helyezte és új eljárásra utasított. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1959. március 26-án 3 év börtönbüntetésre, 2000 Ft vagyonekobzásra és 5 év jogvesztésre ítélte.

Fodor Péter: 1909. július 27-én született Bócsán. Anyja neve Kohajda Rozália. 2 elemi végzett, földműves. Október 28-án Tóth Endrével és Bozorádi Jánossal tartott, amikor azok megfenyegették a tanácselnököt a lakásán, majd részt vett a tanácsházán a begyűjtési iratok elégetésében, betörte a tanácsháza ablakait, majd elszökött a helyszínről mielőtt a rendőrség megérkezett volna. 1958. február 25-én tartóztatták le. Az elsőfokú ítélet nem ismert. A Legfelsőbb Bíróság 1958. október 14-én az ítéletet hatályon kívül helyezte, és új eljárást rendelt el. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1959. március 26-án 3 év börtönbüntetésre, 2000 Ft vagyonekobzásra és 5 év jogvesztésre ítélte.

Gáspár István: Soltvadkerten született 1923-ban. Anyja neve Vass Teréz. Iskolai végzettsége 4 polgári. Foglalkozása földműves. A forradalom alatt a nemzeti bizottság tagja és a nemzetőrség parancsnoka lett. Nem indult ellene eljárás.⁶²

⁵⁹ BKMÖL XXV. 30. B 1592/1957. Hulej Alfréd pere.

⁶⁰ TH V-150-364. 261.

⁶¹ BKMÖL XXIII. 327. Az 1956. december 5-i ülés jegyzőkönyve.

⁶² TH V-150-364. 261.

Hulej Alfréd: 1921. március 12-én született Budapesten munkáscsaládban. Anyja neve Mlinárscsik Erzsébet. Egyetemet végzett, evangélikus lelkész volt. A forradalom alatt a bócsai nemzeti bizottság alelnökévé választották. Részt vett a tanácsháza őrzését ellátó szolgálatban. Ilyen minőségében találkozott azzal a csoporttal, amely a begyűjtési iratokat hordatta ki az udvarra, sikerült azonban elszökönie, és értesítette a rendőrséget. 1957. július 16-án vették őrizetbe. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. április 28-án 1 év börtönbüntetésre, 2 év jogvesztésre és 1000 Ft vagyonekobzásra ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. szeptember 3-án a börtönbüntetést 1 évre mérsékelte, végrehajtását felfüggesztette.

Liscsinszki Béla: Egerben született 1926-ban. Anyja neve Szabó Olga. Iskolai végzettsége érettségi. Foglalkozása földműves. A forradalom alatt a községi nemzeti bizottság elnöke volt. A megtorlás során több alkalommal preventív őrizetbe vették. Később disszidált.⁶³

Sz. Tóth Elek: Bócsán született 1913-ban. Anyja neve Csáki Etel. Foglalkozása földműves. 1945 után az FKgP községi elnöke volt. A forradalom alatt a nemzeti bizottság tagja volt, szervezte a kisgazdapárt újjáalakítását, a községi szervezet vezetője lett.⁶⁴

Szávai István: Léván (Szlovákia) született 1915-ben. Anyja neve Szendrői Júlia. Iskolai végzettsége érettségi. Foglalkozása adminisztrátor. 1945 előtt katonatiszt volt századosi rangban. A forradalom alatt tagja lett a községi nemzeti bizottságnak. Az alakuló ülésen elszavalta a Szózatot és a Nemzeti dalt. Nem indult ellene eljárás.⁶⁵

Tóth Endre: 1931. február 8-án született Kiskunhalason. Anyja neve Rékási Margit. 2 elemi végzett, foglalkozása földműves volt. Október 28-án harmadmagával elment a tanácselnök lakására, megfenyegette, majd kinyitatta vele a tanácsházát, kihordatta a begyűjtési iratokat az udvarra és elégette. Még aznap letartóztatták. Az elsőfokú ítéletet, amely nem ismert, a Legfelsőbb Bíróság 1958. október 14-én hatályon kívül helyezte, és új eljárást rendelt el. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1959. március 26-án 4 év 6 hó börtönbüntetésre, 5 év jogvesztésre és 1000 Ft vagyonekobzásra ítélte.

⁶³ TH V-150-364. 260.

⁶⁴ TH V-150-364. 261.

⁶⁵ TH V-150-364. 261.

CSÁSZÁRTÖLTÉS

Október 26.

– A községben ezen a napon tartották a szokásos évi búcsút. Walter István és Csernus Vince vezetésével tüntetés kezdődött, amelynek során le-döntötték a szovjet emlékművet, és eltávolították a középületekről a kommunista jelképeket.⁶⁶ Ebben részt vett mások mellett Barabás Ferenc, Lei István, Stalter József, Bergmann Antal és Scheibl Antal is. Ezután az állami gazdaság épületében nagygyűlést tartottak.⁶⁷ Az épületről Barabás Ferenc és Lei István távolította el a vörös csillagot.

Október 27.

– Walter István közölte Cserjés Sándorral, a községi tanács elnökével, hogy nemzeti bizottságot fognak választani. Délután sor került egy gyűlésre, amelyen egy ideiglenes nemzeti bizottságot választottak. Több csoport alakult a községben levő fegyverek összeszedésére, amiben Barabás Ferenc, Scheibl Antal és Lei István is részt vett.⁶⁸

Október 29.

– Walter István gyűlést szervezett, amelyen megválasztották a végleges nemzeti bizottságot, melynek ő lett az elnöke. Tagok: Berger Boldizsár, Szabados András, Lei István, Barabás Ferenc, Csernus Vince, Scheibl Antal, Berger Antal, ifj. Schaffer András, Bergmann Antal, Walter Tamás, Nagy József, Kóbor László, Csonka Gyula, Stalter József, Glocker István. A nemzeti bizottság intézőbizottságot is választott, ennek Walter István, Berger Boldizsár és Szabados András lett a tagja. A bizottság határozata alapján Scheibl Antalt adminisztrátorként alkalmazták a tanács-házán.⁶⁹ A járási nemzeti bizottságnál Walter István képviselte a községet.

– Megalakult a községi nemzetőrség, amelynek Bergmann Antal lett a parancsnoka, belépett Lei István, Berger Antal, ifj. Schaffer András, Walter Tamás.⁷⁰ A nemzetőrség összeszedte a községben a vadászfegyvereket, és letartóztatta az ott tartózkodó ávósokat.

⁶⁶ Bács-Kiskun Megyei Bíróság Irattára (a továbbiakban BKMB) B 1698/1957. Barabás Ferenc és társai pere.

⁶⁷ TH V-150-364. 256.

⁶⁸ BKMÖL XXIII. 2. c. 1098/1957.

⁶⁹ BKMB B 1698/1957. Barabás Ferenc és társai pere.

⁷⁰ TH V-150-364. 256-258.

November eleje

- Walter István újjáalakította az FKgP községi szervezetét.⁷¹

December 5.

- A járási tanács vb elfogadta Oláh Ferenc császártöltési vb-titkár lemondását. A vb elnökét és elnökhelyettesét megerősítette funkciójában.⁷²

*

Barabás Ferenc: 1938. február 22-én született Budapesten. Anyja neve Bagó Borbála. Mezőgazdasági technikumot végzett, üzemgazdász a Császártöltési Állami Gazdaságban. Részt vett október 26-án a szovjet emlékmű ledöntésében majd azt követően az állami gazdaság épületén levő vörös csillag eltávolításában. Tagja volt az egyik csoportnak, amely a községben levő fegyverek összeszedése céljából alakult. Október 29-én bekerült a nemzeti bizottságba. 1957. február 11-én előzetes letartóztatásba került. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. december 2-án 2 év börtönbüntetésre, két év jogvesztésre és 500 Ft vagyyonelkobzásra ítélte.

Berger Boldizsár: Császártöltésen született 1916-ban. Anyja neve Walter Katalin. Foglalkozása földműves. A forradalom alatt részt vett a tüntetésen, tagja lett a községi nemzeti bizottság vezetőségének. Nem indult ellene eljárás.⁷³

Bergmann Antal: Császártöltésen született 1922-ben. Anyja neve Csásny Veronika. Foglalkozása földműves. 1945 előtt községi bíró volt. A forradalom alatt részt vett a tüntetésen, és a szovjet emlékmű ledöntésében. A községi nemzetőrség parancsnokának választották. Nem indult ellene eljárás.⁷⁴

Csernus Vince: 1905. november 5-én született Naszvad községben (Szlovákia). Anyja neve Gyürösi Ágnes. Foglalkozása földműves. Október 26-án részt vett a tüntetésen, és becsmérlő szavakkal illette a kocsmában Oláh Ferenc községi párttitkárt. Csatlakozott a szovjet emlékművet ledöntökhöz. Tagja lett a községi nemzeti bizottságnak. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. december 2-án 1 év börtönbüntetésre, 1 év jogvesztésre és 800 Ft vagyyonelkobzásra ítélte. A Legfelsőbb Bíróság jóváhagyta az elsőfokú ítéletet.

⁷¹ TH V-150-364. 256.

⁷² BKMÖL XXIII. 327. Az 1956. december 5-i ülés jegyzőkönyve.

⁷³ TH V-150-364. 256.

⁷⁴ TH V-150-364. 257.

Lei István: 1937. augusztus 29-én született Császártöltésen. Anyja neve Lei Mária. 5 általánost végzett, segédmunkás volt. Október 26-án társaival utazott haza munkahelyéről Császártöltésre. Bajára érkezve tüntetőkkel találkozott, akik Hajósra mentek, és részt vettek az ottani forradalmi eseményekben. Otthon részt vett a szovjet emlékmű ledöntésében és az állami gazdaság épületén levő vörös csillag eltávolításában, később pedig tagja volt az egyik olyan csoportnak, amely a fegyverek összeszedése céljából alakult. Tagja volt a községi nemzeti bizottságnak és a nemzetőrségnek is. 1957. február 11-én letartóztatták. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. december 2-án 1 év börtönbüntetésre, 1 év jogvesztésre és 300 Ft vagyonek kobzásra ítélte.

Scheibl Antal: 1938. augusztus 24-én született Császártöltésen. Anyja neve Schultz Magdolna. Gimnáziumot végzett, a császártöltési gépállomáson brigádelszámoltató volt. Október 26-án részt vett a szovjet emlékmű eltávolításában, majd forradalmi jelszavakat festett a község középületeinek falára. Az állami gazdaság kultúrhelyiségében összetört egy szabadságsozort. Tagja volt a községben a fegyverek összeszedésére alakult csoportok egyikének. A nemzeti bizottság megbízta, hogy mint adminisztrátor dolgozzon a tanácsházán, azonban rendszeres feladatokat nem kapott. Beválasztották a nemzeti bizottságba, és belépett a nemzetőrségbe is. November 5-éig dolgozott ebben a beosztásban. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. december 2-án 10 hó börtönbüntetésre és 1 év jogvesztésre ítélte. Ezt a Legfelsőbb Bíróság 1959. november 17-én jóváhagyta.

Stalter József: 1916. május 16-án született Császártöltésen. Anyja neve Lentner Mária. 6 elemi végzettségű, földművelésből élt. Október 26-án részt vett a tüntetésen, és sérelmes megjegyzéseket tett Török József párttagra. Részt vett a szovjet emlékmű ledöntésében. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. december 2-án 8 hó börtönbüntetésre és 800 Ft vagyonek kobzásra ítélte, amit a Legfelsőbb Bíróság 1959. november 17-én jóváhagyott.

Szabados András: Császártöltésen született 1895-ben. Anyja neve Schaffer Teréz. Foglalkozása földműves. A forradalom alatt tagja lett a községi nemzeti bizottság vezetőségének. Nem indult ellene eljárás.⁷⁵

Walter István: Kecelen született 1923-ban. Anyja neve Petcz Teréz. Iskolai végzettsége egyetem. Október 26-án szervezte a tüntetést, részt vett a szovjet emlékmű ledöntésében. Október 29-én a községi nemzeti bizottság elnöke lett. Tagja volt a járási nemzeti bizottságnak is. Részt vett a nemzetőrség és az FKgP szervezésében. 1956 decemberében két hétre letartóztatták, utána elhagyta az országot.⁷⁶

⁷⁵ TH V-150-364, 256.

⁷⁶ TH V-150-364, 256.

CSENGÖD

Október 28.

- Budapestről vonattal tüntetők jöttek a községbe, és a rendőrőrs táblájáról leverték a Rákosi-címert.⁷⁷
- Bozorád Nándor, a földműves-szövetkezet könyvelője hangoshiradón keresztül gyülekezésre és tüntetésre hívta fel a lakosságot. A tüntetésen leverték a vörös csillagokat és a címereket. A tanácsházán tartózkodó katonák riasztólövéseket adtak le.⁷⁸

Október 29.

- Nagygyűlés volt, amelyen nemzeti bizottságot választottak. Janka Béla beszédet mondott, melyben felszólította a község lakóit, hogy az eddieknél különb vezetőket válasszanak. Kijelentette, hogy a pártra és a párttitkárra nincs szüksége a falunak.⁷⁹ A nemzeti bizottság elnöke dr. Tömör József, a járási tanács dolgozója, elnökhelyettese pedig Rigó János lett. A nemzeti bizottság a tanács vb vezetőinek felmondott, kivéve Kádár Antal vb-titkárt, aki a testület titkára lett.⁸⁰
- Megalakult a nemzetőrség is, Kállai József lett a parancsnoka.⁸¹
- Jónás Lajos és Búzási Imre behatolt Bagó András begyűjtési megbízott lakásába.⁸²

November 1.

- A csengőd-kulléri tanyavilág gazdáiból egy csoport az esti órákban felkereste Kenyeres Ferencet, az Új Élet Téesz párttitkárát azzal a céllal, hogy felelősségre vonják múltbéli tevékenysége, az erőszakos téeszésítés miatt. A csoportnak tagja volt Balogh Imre, Bitter László, Bodacz József, Csontos Mihály, Hornyák Sándor, Jónás Benjámin, Kiss István, Legéndi János, Mészáros József, Müller János, Szabó Ferenc, Szabó Sándor. Utána Horváth Mihály és Vámos István téesztag lakására mentek, őket is bántalmazták.⁸³

⁷⁷ TH V-150-364. 246.

⁷⁸ BKMÖL XXIII. 2. c. 1098/1957.

⁷⁹ TH V-150-364. 246.

⁸⁰ BKMÖL XXIII. 2. c. 1098/1957.

⁸¹ TH V-150-364. 246.

⁸² BKMB B 67/1957. Jónás Lajos és társa pere.

⁸³ BKMÖL XXV. 30. B 423/1957. Szabó Sándor és társai pere.

Balogh Imre: 1907. november 23-án született Orgoványon. Anyja neve K. Szalai Eszter. 2 elemi végzett, földműves. Részt vett november 1-jén Kenyeres Ferenc és három társa, az Új Élet Tsz vezetőjének illetve tagjainak a megverésében. 1957. március 22-én vették előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. július 13-án 3 év börtönbüntetésre és 2 év jogvesztésre ítélte, amit a Legfelsőbb Bíróság 1958. október 15-én 1 év 8 hó börtönbüntetésre és 2 év jogvesztésre mérsékelte.

Bitter László: 1927. október 20-án született Izsákon. Anyja neve B. Szabó Mária. 7 általánost végzett, földműves volt. Részt vett november 1-jén Kenyeres Ferenc és három társa, az Új Élet Tsz vezetőjének illetve tagjainak a megverésében. 1957. március 8-án vették előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. július 13-án 3 év 6 hó börtönbüntetésre és 2 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. október 15-én 1 év 10 hónapra mérsékelte a börtönbüntetést a mellékbüntetés meghagyásával.

Bodacz József id.: 1902. július 27-én született Kecskeméten. Anyja neve Gál Erzsébet. Apja hegyőr volt. 6 elemi végzett, földművelésből élt. Részt vett november 1-jén Kenyeres Ferenc és három társa, az Új Élet Tsz vezetőjének illetve tagjainak a megverésében. 1957. március 11-én vették előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. július 13-án 1 év 8 hó börtönbüntetésre és 1 év jogvesztésre ítélte államrend elleni izgatás és súlyos testi sértés miatt. A Legfelsőbb Bíróság 1958. október 15-én 1 év 3 hó börtönbüntetésre és 2 év jogvesztésre változtatta az ítéletet.

Bodacz József: 1927. április 10-én született Kecskeméten. Anyja neve Ács Judit. 6 elemi végzett földműves. Részt vett november 1-jén Kenyeres Ferenc és három társa, az Új Élet Tsz vezetőjének illetve tagjainak a megverésében. 1957. március 25-én vették előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. július 13-án 2 év 6 hó börtönbüntetésre és 2 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. október 15-én 2 évre mérsékelte a börtönbüntetést.

Búzási Imre: 1915. május 18-án született Csengődön. Anyja neve Telez Mária. 4 elemi végzett, foglalkozása földműves. Október 29-én másodmagával behatolt Bagó András begyűjtési megbízott lakásába. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. március 12-én 1 év börtönbüntetésre és 3 évi jogvesztésre, másodfokon 1958. március 15-én 1 év börtönbüntetésre, 400 Ft vagyonelkobzásra és 2 év jogvesztésre ítélte, amit a Legfelsőbb Bíróság 1958. október 24-én jóváhagyott.

Csontos Mihály: 1942. július 4-én született Csengődön. Anyja neve Jónás Rozália. 8 általánost végzett földműves. Részt vett november 1-jén Kenyeres Ferenc és három társa, az Új Élet Tsz vezetőjének illetve tagjainak a megverésében. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. július 13-án 6 hó felfüggesztett börtönbüntetésre ítélte.

Hornyák Sándor: 1923. augusztus 12-én született Csengődön. Anyja neve Molnár Rozália. 4 elemi végzett, földműves. Részt vett november 1-jén Kenyeres Ferenc és három társa, az Új Élet Tsz vezetőjének illetve tagjainak a megverésében. 1957. március 22-én vették előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. július 13-án 1 év 4 hó börtönbüntetésre és 1 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. október 15-én a börtönbüntetést 10 hónapra mérsékelte.

Janka Béla: Csengődön született 1922-ben. Anyja neve Dalgóczi Erzsébet. Foglalkozása szövetkezeti alkalmazott. 1956. október 29-én, a községi nemzeti bizottság választásakor beszédet mondott. Tagja lett a nemzeti bizottságnak. A megtorlás során preventív őrizetbe vették.⁸⁴

Jónás Benjámín: 1932. július 6-án született Akasztón. Anyja neve Tóth Anna. 4 elemi végzett, földműves. Részt vett november 1-jén Kenyeres Ferenc és három társa, az Új Élet Tsz vezetőjének illetve tagjainak a megverésében. 1957. március 23-án vették előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. július 13-án 1 év 6 hó börtönbüntetésre és 1 év jogvesztésre ítélte.

Jónás Lajos: 1919. február 13-án született Szatmárnémetiben (Románia). Anyja neve Bandula Rózsa. Foglalkozása kanász. Október 29-én másodmagával behatolt Bagó András csengödi begyűjtési megbízott lakásába. 1957. március 12-én a Kecskeméti Megyei Bíróság 1 év 4 hó börtönbüntetésre és 3 év jogvesztésre ítélte. Másodfokon a Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. március 15-én a jogvesztést 2 évre mérsékelte és 5000 Ft vagyonelkobzásra ítélte. A Legfelsőbb Bíróság ezután 1 év börtönbüntetésre változtatta az ítéletet.

Kállai József: Csengődön született 1906-ban. Anyja neve Kozma Julianna. Foglalkozása alkalmi munkás. 1945 előtt csendőr őrmester volt. A forradalom alatt a községi nemzetőrség parancsnoka lett. A megtorlás során 6 hónap börtönrre ítélték.⁸⁵

Kiss István: 1920. június 30-án született Csengődön. Anyja neve Kökény Rozália. 6 elemi végzett, földműves volt. Részt vett november 1-jén Kenyeres Ferenc és három társa, az Új Élet Tsz vezetőjének illetve tagjainak a megverésében. 1957. április 6-án vették előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. július 13-án 1 év 4 hó börtönbüntetésre és 1 év jogvesztésre ítélte, amit a Legfelsőbb Bíróság 1958. október 15-én 10 hó börtönbüntetésre mérsékelte.

Legéndi János: 1922. szeptember 1-jén született Kiskörösön. Anyja neve Lukács Mária. 6 elemi végzett, földműves volt. Részt vett november 1-jén Kenyeres Ferenc és három társa, az Új Élet Tsz vezetőjének illetve tagjainak

⁸⁴ TH V-150-364. 246.

⁸⁵ TH V-150-364. 246.

a megverésében. 1957. március 22-én vették előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. július 13-án 1 év 6 hó börtönbüntetésre és 1 év jogvesztésre ítélte.

Mészáros József: 1929. március 15-én született Csantavéren (Jugoszlávia). Anyja neve Begyik Ilona. 6 elemít végzett, foglalkozása juhász. Részt vett november 1-jén Kenyeres Ferenc és három társa, az Új Élet Tsz vezetőjének illetve tagjainak a megverésében. 1957. június 26-án vették előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. szeptember 17-én 2 év börtönbüntetésre és 3 év jogvesztésre, valamint 300 Ft vagyonek kobzásra ítélte.

Müller János: 1913. április 30-án született Bakonyjácán. Anyja neve Hornung Katalin. 4 polgárit végzett, földműves volt. Részt vett november 1-jén Kenyeres Ferenc és három társa, az Új Élet Tsz vezetőjének illetve tagjainak a megverésében. 1957. május 4-én vették előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. július 13-án 2 év 4 hó börtönbüntetésre és 2 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. október 10-én 1 év 10 hó börtönbüntetésre és 2 év jogvesztésre enyhítette az ítéletet.

Rigó József: Páhiban született 1902-ben. Anyja neve Szefcsik Katalin. Foglalkozása földműves. A forradalom alatt a községi nemzeti bizottság elnökhelyettese lett. Nem indult ellene eljárás.⁸⁶

Szabó Ferenc: 1930. szeptember 9-én született Csengődön. Anyja neve Bognár Amália. 6 elemít végzett, földműves volt. Részt vett november 1-jén Kenyeres Ferenc és három társa, az Új Élet Tsz vezetőjének illetve tagjainak a megverésében. 1957. március 7-én vették előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. július 13-án 2 év börtönbüntetésre és 1 év jogvesztésre ítélte.

Szabó Sándor: 1907. március 26-án született Csengődön. Anyja neve Velez Rozália. 3 elemít végzett, földműves volt. November 1-jén vezető szerepet vitt Kenyeres Ferenc és társai, a csengödi Új Élet Tsz vezetőinek a megverésében. 1957. március 22-én tartóztatták le. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. június 13-án 7 év börtönbüntetésre és 5 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. október 10-én 4 év börtönbüntetésre és 3 év jogvesztésre változtatta az elsőfokú ítéletet.

Tömör József dr.: Kecskeméten született 1910. március 6-án. Anyja neve Morvai Eszter. A forradalom alatt Csengőd Község Nemzeti Bizottságának elnöke, és a járási nemzeti bizottság tagja lett. Szervezte a kisgazdapártot. Javasolta az ÁVH-s tisztek letartóztatását. A megtorlás során több alkalommal preventív őrizetbe vették.⁸⁷

⁸⁶ TH V-150-364. 246.

⁸⁷ TH V-150-364. 242.

FÜLÖPSZÁLLÁS

Október 26.

– B. Horváth János vezetésével az esti órákban felvonulás volt. A tüntetésre Benedek Imre egy nemzetiszínű zászlót ajánlott fel, amit Gombos Sándorné és Majoros Jánosné vitt a menet élén.⁸⁸ A tüntetők a községi tanácsházától indultak el, a Himnuszt és a Kossuth-nótát énekelték. A pártház felé tartó tömeg a pártház szomszédságában lakó Horváth (Weisz) Gyula tanácselnököt megfenyegette, de a hangoskodókat B. Horváth János leintette. Közben találkoztak Kiss Ignác párttitkárral, aki kérdőre vonta a felvonulókat, B. Horváth azonban biztosította őt a tüntetők békés céljáról. A tanácsháza előtt beszédet intézett az egybegyűltekhez, de a helyi vezetők leváltására érkezett javaslatokat elvetette. Gombos Sándorné elszavalta a Nemzeti dalt és a Himnuszt.

– Nagy István, a községi tanács vb titkára az esti órákban felkereste B. Horváth Jánost, és arra kérte, hogy mint a faluban tekintéllyel bíró személy, segítsen a rend megőrzésében. Gupcsi Menyhért rendőr törzsőrmeester, körzeti megbízott még a felvonulás idején telefonon erősítést kért a kiskőrösi rendőrfőkapitányságtól, de nem kapott. Azt közölték vele, hogy ha veszélyeztetve érzi magát, menjen be Csengödre. Gupcsi az esti órákban Szabó alezredesnek telefonált Szabadszállásra, helyzetjelentést adott, azonban ismételt kérésére sem kapott erősítést.⁸⁹

Október 27.

– Gupcsi Menyhért konzultált Kiss Ignác párttitkárral az eseményekről. Ezután telefonált Szabó alezredesnek, aki azt tanácsolta, hogy vegyék fel a kapcsolatot a mérsékeltbb változásokat akaró személyekkel, és igyekezzenek megfelelő nemzeti bizottságot kialakítani. Kiss Ignác Cziráki Géza pártbizottsági taghoz fordult segítségért, valamint a kiskőrösi járási pártbizottsággal konzultált. Kért egy szakasz katonát, de ő is Gupcsihoz hasonló instrukciót kapott. Ezután a tanácsházára mentek, ahol Gergely Imre vezetésével egy tüntető csoport Thiesz Jenő vb-elnökhelyettesétől nemzeti bizottság megalakítását követelte. Thiesz Jenő ezután egyeztetett Gupcsi Menyhérttel és Kiss Ignáccal, majd a csoporttal közösen megkeresték B. Horváth Jánost, és felkérték a bizottság elnökének. Biczó Károly református lelkészt is felkérték, hogy legyen a bizottság tagja.⁹⁰

⁸⁸ TH V-150-364. 253.

⁸⁹ BKMÖL XXV. 30. B 1364/1957. B. Horváth János és társai pere.

⁹⁰ BKMÖL XXV. 30. B 1364/1957. B. Horváth János és társai pere.

- B. Horváth János, az ideiglenes nemzeti bizottság elnöke aláírásával ellátott felhívást intéztek a lakossághoz, a rend és a nyugalom megőrzéséről és nemzeti bizottság választásáról.⁹¹
- Ifj. Szegedi Imre a tanácsháza bejárata feletti címert levette és összetörte.

Október 28.

- Megválasztották a nemzeti bizottságot, amelynek 11 tagja volt. Elnöke B. Horváth János, titkára dr. Berecz Árpád lett.⁹² Bekerült a testületbe Benedek Imre, Biczó Károly és Gergely Imre is. B. Horváth János a bizottság megalakításakor koalíciós megoldást javasolt. Ez érvényre is jutott, így Thiesz Jenő tanácselnök-helyettes és Kiss Ignác párttitkár is helyet kapott a testületben. Később a tanácsháza nagytermében a bizottságot kibővítették, és Thiesz Jenő helyére Berecz Árpád került. Utóbb Thiesz Jenő formálisan is lemondott, és kérésére a bizottság egy igazolást adott neki, hogy biztonságosan utazhasson el.⁹³
- A nemzeti bizottság Biczó Károly kezdeményezésére memorandumot küldött a kormánynak. Ebben követeli, hogy a kormány a rend és a nyugalom helyreállítása és a vérontás elkerülése érdekében haladéktalanul tegyen intézkedéseket. Állást foglalt az általános sztrájk mellett az orosz csapatok kivonulásáig.⁹⁴
- Megalkult a 22 tagú nemzetőrség. B. Horváth János őrséget állított a vasútállomásra, és a téeszelnök házához is, akinek korábban betörték az ablakait.⁹⁵ A nemzetőrség tagja volt Simon Gyula is.
- Ifj. Szegedi Imre követelte Kiss Ignác párttitkártól és Gupcsi Menyhértől, hogy adják át a párt fegyvereit, de ők megtagadták ezt.

Október vége – november eleje

- A község téeszeiből élelmiszert szállítottak Budapestre.⁹⁶
- A nemzeti bizottság B. Horváth János és Berecz Árpád javaslatára határozatot hozott a vadászfegyverek bevonásáról. A vadásztársaság 16 tagja közül 14-en be is vitték fegyvereiket a tanácsházára, átadásukról

⁹¹ BKMÖL XXV. 30. B 1364/1957. B. Horváth János és társai pere.

⁹² BKMÖL XXIII. 2. c. 1098/1957.

⁹³ BKMÖL XXV. 30. B 1364/1957. B. Horváth János és társai pere. A periek összesen tíz vádlottja volt (az említettekén kívül ifj. Kiss János, Gombos Sándorné, Magyar Imre, B. Horváth Gyula, Szalai Istváné) akik esetében mellőzték a bűnösség megállapítását. „Bűnük” annyi volt, hogy részt vettek a tüntetésen és a vörös csillagok ill. a címerek eltávolításában.

⁹⁴ BKMÖL XXV. 30. B 1364/1957. B. Horváth János és társai pere.

⁹⁵ BKMÖL XXV. 30. B 1364/1957. B. Horváth János és társai pere.

⁹⁶ BKMÖL XXV. 30. B 1364/1957. B. Horváth János és társai pere.

elismervényt kaptak, és a fegyvereket bezárták egy szobába. Ide hatolt be később fegyverszerzés céljából ifj. Szegedi Imre.

– B. Horváth János, Gergely Imre, Bagi Antal és Cseh Szakál Sándor újjáalakította az FKgP községi szervezetét.⁹⁷

November 2.

– A nemzeti bizottság is jelezte, hogy Horváth (Weisz) Gyula volt tanácselnök személye veszélyezteti a köznyugalmat, ezért őt a tanácsházára vitték, majd beleegyezésével egy nemzetőr őrizetére bízták.⁹⁸

November 3.

– A községbe érkezett Walter István, mint a kiskőrösi járási nemzeti bizottság elnöke és kérésére a nemzeti bizottság összeült. Tudakozódott a nemzetőrség felfegyverzettsége felől, majd áttelefonált Szabadszállásra, és közölte a nemzeti bizottsággal, hogy menjenek át a katonasághoz, és hozzanak onnan fegyvert. Kiállított egy megbízólevelet is B. Horváth János és Somogyi Ferenc részére, akik Szabadszállásról elhoztak 20 géppisztolyt és 20 szálfegyvert, amit a tanácsháza pincéjébe zártak. Ötöt kadtak belőle a szolgálatban levő nemzetőröknek.⁹⁹

November 5.

– A nemzeti bizottság felkérte a vb vezetőit, hogy foglalják el a helyüket.¹⁰⁰ B. Horváth Jánost és Benedek Imrét egy ideig meghívták a működését újrakezdő vb üléseire. A kiskőrösi pártbizottság képviselője felajánlotta B. Horváth Jánosnak és Gergely Imrének, hogy vállalják el a vb-elnökhelyettesi tisztséget, de nem vállalták. A vb-elnökhelyettese a feloszlott Kiskunság Téesz elnöke, Mojzes Gyula lett.¹⁰¹

November 7.

– Szegedi Imre és Simon Gyula nemzetőr elment a tanácsházára, ahol a nemzetőrség részére a honvédségtől hozott fegyvereket tárolták, és magukkal vittek három vadász- és kettő céllövő fegyvert.¹⁰²

*

⁹⁷ TH V-150-364. 254-255.

⁹⁸ BKMÖL XXV. 30. B 1364/1957. B. Horváth János és társai pere.

⁹⁹ BKMÖL XXV. 30. B 1364/1957. B. Horváth János és társai pere.

¹⁰⁰ BKMÖL XXIII. 2. c. 1098/1957.

¹⁰¹ BKMÖL XXV. 30. B 1364/1957. B. Horváth János és társai pere.

¹⁰² BKMÖL XXV. 30. B 1000/1957. Szegedi Imre és társai pere.

B. Horváth János: 1906. március 9-én született Fülöpszálláson. Anyja neve Juhász Zsófia. 6 elemít végzett, foglalkozása földműves. 1944-től 1949-ig községi bíró és a kisgazdapárt községi elnöke volt. Október 26-án csatlakozott a tüntetőkhez, majd október 28-án megválasztották a nemzeti bizottság elnökének. Részt vett a nemzetőrség felfegyverzésében, közreműködött az élelmiszerek Budapestre történő szállításában. Mindvégig igyekezett törvényes keretek között tartani az eseményeket, együttműködni a párt- és a tanácsai tisztviselőkkel, tekintélyét a rend és a nyugalom megőrzése érdekében vetette latba a radikálisabban fellépő személyekkel szemben. Szervezte az FKgP községi szervezetének újjáalakítását. 1957. február 11-én került őrizetbe, majd 1957. július 27-én előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. július 8-án 1 év 2 hó börtönbüntetésre, 300 Ft vagyonek kobzásra és 1 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. november 12-én bizonyítottság hiányában felmentette.

Bagi Antal: Budapesten született 1908-ban. Foglalkozása általános iskolai tanító. 1945 előtt tartalékos főhadnagy volt. A forradalom alatt tagja lett a községi nemzeti bizottságnak. Követelte az általános iskola igazgatójának a leváltását. Szervezte az FKgP községi szervezetének újjáalakítását. A megtorlás során megfosztották katonai rendfokozatától.¹⁰³

Benedek Imre: 1904. január 4-én született Fülöpszálláson. Anyja neve Csaplár Teréz. 6 elemít végzett, földművelésből élt. Tagja volt a nemzeti bizottságnak, részt vett az október 26-i tüntetésen, amelyre ő ajánlotta fel a nemzeti zászlót. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. július 8-án a büntetőeljárást megszüntette ellene.

Berecz Árpád dr.: 1896. július 23-án született Klári községben (Románia). Anyja neve Ross Emília. Jogi egyetemet végzett, segédjegyző, majd ügyvéd, illetve pénztáros volt a foglalkozása. 1947-ben nyugdíjazták. A felkelés idején a fülöpszállási legeltetési társulat elnöke. A fülöpszállási nemzeti bizottság titkaraként az adminisztratív teendőket végezte, lényegében a vb elnökhelyettesének helyére került a nemzeti bizottságba. Gondoskodott arról, hogy a közvélemény nyomására a nemzeti bizottságból lemondott vb-elnök békésen távozhasson. Igazolást adtak neki, amely tartalmazta, hogy a vb-elnök addigi működése ellen nem emelnek kifogást. Intézkedett a községben levő fegyverek összeszedéséről, és a nemzetőrség fegyverrel való ellátásáról. Kapcsolatot tartott a helyi téveszelnökökkel a Budapestre szállítandó élelmiszerek ügyében, szervezte a gyűjtést. 1957. március 16-án vették őrizetbe. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. július 8-án 1 év 4 hó börtönbüntetésre, 1 év jogvesztésre és 300 Ft vagyonek kobzásra ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. november 12-én a börtönbüntetést 10 hónapra mérsékelte.

¹⁰³ TH V-150-364. 254.

Biczó Károly: 1914. október 1-jén született Nagykőrösön. Anyja neve Szabó Mária. Teológiai főiskolát végzett, református lelkész volt. Tagja volt a nemzeti bizottságnak. Részt vett a rend és a nyugalom megőrzését célzó felhívás létrehozásában, valamint a kormánynak szóló memorandum megfogalmazásában, amely sztrájkra szólított fel a szovjet csapatok kivonásáig. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. július 8-án 6 hónap felfüggesztett börtönbüntetésre ítélte.

Cseh Szakál Sándor: Fülöpszálláson született 1921-ben. Anyja neve Bíró Margit. Foglalkozása földműves. A forradalom alatt részt vett a nemzeti bizottság és az FKgP községi szervezetének létrehozásában. Támogatta az élelmiszergyűjtést a főváros megsegítésére. Nem indult ellene eljárás.¹⁰⁴

Gergely Imre: 1909. november 15-én született Fülöpszálláson. Anyja neve Nagy Mária. 6 elemi végzett, földműves volt. A nemzeti bizottság tagja lett, és követelte, hogy a nemzeti bizottságból kerüljenek ki a kommunisták. Szervezte az FKgP községi szervezetének újjáalakítását. 1957. augusztus 29-től volt előzetes letartóztatásban. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. július 8-án államrend elleni mozgalomban való részvételért 6 hónap felfüggesztett börtönbüntetésre ítélte.

Gombos Sándorné (Kozma Ezsébet): 1924-ben született. Foglalkozása háztartásbeli. A forradalom alatt részt vett az október 26-i tüntetésen, a menet élén vitte a magyar zászlót. A tanácsháza előtt elszavalta a Nemzeti dalt és a Himnuszt. A megtorlás során 1 év 4 hónap börtönbüntetésre ítélték.¹⁰⁵

Simon Gyula: 1938. november 16-án született Fülöpszálláson. Anyja neve Bárány Rozália. 8 általánost végzett, foglalkozása földműves. Nemzetőr volt a forradalom idején. 1956. november 7-én Szegedi Imrével elmentek a tanácsházára, ahol a nemzetőrség részére a honvédségtől hozott fegyvereket és a lakosságtól összeszedett vadászfegyvereket tárolták, és onnan magukhoz vettek három vadászfegyvert és kettő céllövő fegyvert. 1956. november 10-én vették őrizetbe. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. március 3-án 1 év 4 hónap börtönbüntetésre, 3 év jogvesztésre és 600 Ft vagyonekobzásra ítélte. A Legfelsőbb Bíróság ezt 1957. július 3-án jóváhagyta.

Szegedi Imre ifj.: 1927. november 1-jén született Fülöpszálláson. Anyja neve Horváth Erzsébet. A középiskola 4 osztályát végezte el, a MÁV-nál dolgozott pályamunkásként. 1956. október 27-én, amikor Fülöpszálláson megalakult a nemzeti bizottság, a tanácsházán tartózkodott, ahol leszedte a címet. Nem választották be a nemzeti bizottságba, ezért annak elnökével, B. Horváth Jánossal konfliktusa támadt, mert az eltávolította őt a tanácsházáról. Szegedi azt is sérelmezte, hogy nem választották be a nemzetőrségbe sem. Október 28-án felkereste Kiss Ignác párttitkárt, és felszólította, hogy ha

¹⁰⁴ TH V-150-364. 255.

¹⁰⁵ TH V-150-364. 254.

vannak fegyverei a pártnak, azt adja neki oda. Megkísérelte megnyerni a céljainak Gupcsi Menyhért rendőr törzsőrmestert is, de nem járt sikerrel. Ezután vette fel a kapcsolatot Simon Gyula járőrszolgálatot teljesítő nemzetőrrel – a per másik vádlottjával – fegyver szerzése céljából. November 7-én este elmentek a tanácsházára, ahol a nemzetőrség részére a honvédségtől hozott fegyvereket és a lakosságtól összeszedett vadász-fegyvereket tárolták, és onnan magukhoz vettek három vadászfegyvert és kettő céllövő fegyvert. 1956. november 8-án őrizetbe vették. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. március 3-án I év 10 hónap börtönbüntetésre, 4 év jogvesztésre és 1000 Ft vagyone!kobzásra ítélte. A Legfelsőbb Bíróság ezt 1957. július 3-án jóváhagyta.

IMREHEGY

Október 28.

– Apró Dezső, Barna János, dr. Szőlősi József, Fercsák János, Huszár György, Csordás Antal, Flaisz Ferenc és Rigó András a társaikkal együtt behatoltak a tanácsházára, ahol iratokat égettek el.¹⁰⁶

Október vége – november eleje

– Dr. Szőlősi József ügyvéd nagygyűlést hívott össze az FKgP községi szervezetének megalakítása érdekében.¹⁰⁷

December 5.

– A járási tanács vb megbízta Kőrös Gáspár vb-elnökhelyettést, hogy közölje Haszilló József vb-elnökkel: „a lakosság helyesnek tartaná állásáról való lemondását”.¹⁰⁸

*

Apró Dezső: 1931. májusában született Kecelen földműves családban. Anyja neve Szőnyi Borbála. Foglalkozása földműves. Részt vett október 28-án az imrehegyi tanácsháza feldúlásában, az iratok elégetésében. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. június 14-én 3 év 6 hó börtönbüntetésre, 4 év jogvesztésre és 600 Ft vagyone!kobzásra ítélte, amit a Legfelsőbb Bíróság 1927. december 24-én jóváhagyott.

¹⁰⁶ TH V-150-364. 262.

¹⁰⁷ TH V-150-364. 261.

¹⁰⁸ BKMÖL XXIII. 327. Az 1956. december 5-i ülés jegyzőkönyve.

Barna János: 1933. január 13-án született Kecelen földműves családban, anyja neve Sendla Erzsébet. 8 általánost végzett, földműves foglalkozású. Részt vett október 28-án az imrehegyi tanácsháza feldúlásában, az iratok elégetésében. 1957. április 12-én tartóztatták le. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. június 14-én 2 év 6 hó börtönbüntetésre, 3 év jogvesztésre és 500 Ft vagyonekobjzásra ítélte az előzetesben töltött idő beszámításával. A Legfelsőbb Bíróság ezt 1957. december 24-én jóváhagyta.

Csordás Antal: 1926. július 26-án született Kecelen. Anyja neve Totyik Erzsébet. 6 elemi végzett, földműves volt. Október 28-án többedmagával feldúlta az imrehegyi tanácsházát, és iratokat égetett el. 1957. április 17-én tartóztatták le. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. június 14-én 3 év börtönbüntetésre, 3 év jogvesztésre és 500 Ft vagyonekobjzásra ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1957. december 24-én ezt jóváhagyta.

Fercsák János: Kecelen született 1902-ben. Anyja neve Korsós Borbála. Foglalkozása földműves. 1956. október 28-án részt vett Imrehegyen a tanácsháza elfoglalásában, valamint Kecelen a rendőrség elleni támadásban. Nem indult ellene eljárás.¹⁰⁹

Flaisz Ferenc: 1931. november 29-én született Kecelen. Anyja neve Berta Anna. 8 általánost végzett, foglalkozása előfogatos és állatgondozó. Október 28-án részt vett az imrehegyi tanácsháza feldúlásában. 1957. április 12-én tartóztatták le. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. június 14-én 2 év börtönbüntetésre, 2 év jogvesztésre és 500 Ft vagyonekobjzásra ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1957. december 24-én jóváhagyta az elsőfokú ítéletet.

Huszár György: 1936. február 26-án született Kecelen. Anyja neve Szádeczki Rozália. 4 általánost végzett, földműves. Október 28-án az imrehegyi tanácsházára több társával együtt betört, feldúlták a berendezést, és iratokat égettek el. 1957. április 12-én őrizetbe vették. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. június 14-én 6 év börtönbüntetésre, 6 év jogvesztésre és 1000 Ft vagyonekobjzásra ítélte. A Legfelsőbb Bíróság ezt 1957. december 24-én jóváhagyta.

Rigó András: 1922. október 11-én született Homokmégyen. Anyja neve Instella Mária. 6 elemi végzett, földműves. Október 28-án részt vett az imrehegyi tanácsháza feldúlásában. 1957. április 12-én vették előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. június 14-én 3 év 6 hó börtönbüntetésre, 4 év jogvesztésre és 600 Ft vagyonekobjzásra ítélte az előzetesben töltött idő beszámításával. A Legfelsőbb Bíróság 1957. december 24-én jóváhagyta az elsőfokú ítéletet.

Szólósi József dr.: Ürményházán (Jugoszlávia) született 1901-ben. Anyja neve Herczeg Ágnes. Iskolai végzettsége jogi egyetem. Foglalkozása ügy-

¹⁰⁹ TH V-150-364. 262.

véd. 1956. október 28-án részt vett a tanácsháza elfoglalásában. Szervezte az FKgP községi szervezetének újjáalakítását. A megtorlás során közbiztonsági őrizetbe vették.¹¹⁰

KASKANTYÚ

Október 23-át követő napokban

– Agárdi János vezetésével felvonulás zajlott le, az MDP helyiségében fényképeket és zászlót égettek el.¹¹¹

Október 29.

– Bobek Pál gyűlést hívott össze nemzeti bizottság választása céljából.¹¹²
– Bobek Pál, Kiss Sándor, id. Litauszki János, ifj. Litauszki János és Tassi István megsemmisítette a tanácsházán a begyűjtési iratokat.¹¹³

December 5.

– A járási tanács vb az elnöki teendők ellátásával Szűcs Sándor vb-titkárt bízta meg. Belák Katalin vb-elnök lemondását a testület elfogadta.¹¹⁴

*

Bobek Pál: 1920. szeptember 4-én született Páhin. Anyja neve Sinkovocz Erzsébet. 6 elemi végzett, foglalkozása földműves. Részt vett az október 29-én tartott gyűlésen, ahol szidta a kommunistákat. A tanácselnököt kereste és szidalmazta, majd később újra betért a tanácsházára, ahonnan iratokat hordott ki az udvarra. Ezeket később elégették. A karhatalmisták letartóztatták, és beszállították a kiskőrösi laktanyába. 1957. május 25-én vették előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. december 17-én 2 év börtönbüntetésre, 3 év jogvesztésre és 300 Ft vagyonekobzásra ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. szeptember 10-én 1 év 6 hónapra mérsékelte a börtönbüntetést.

¹¹⁰ TH V-150-364. 262.

¹¹¹ BKMÖL XXIII. 2. c. 1098/1957.

¹¹² BKMÖL XXV. 30. B 971/1957. Bobek Pál és társai pere.

¹¹³ BKMÖL XXV. 30. B 971/1957. Bobek Pál és társai pere.

¹¹⁴ BKMÖL XXIII. 327. Az 1956. december 5-i ülés jegyzőkönyve.

Kiss Sándor: 1934. június 8-án született Kiskőrösön. Anyja neve Bobek Ilona. 6 elemi végzett, földműves. 1956. október 29-én este a kaskantyúi tanácsházán tartózkodott, amikor Bobek Pál társaival iratokat égetett el. 1957. július 13-án tartóztatták le. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. december 17-én felmentette.

Litauszki János id.: 1931. november 4-én született Páhin. Anyja neve Tassi Ilona. 6 elemi végzett, foglalkozása földműves. 1956. október 29-én este a kaskantyúi tanácsházán volt, amikor ott Bobek Pál iratokat hordott ki az udvarra, amelyeket elégettek. 1957. május 29-én tartóztatták le. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. december 17-én felmentette.

Litauszki János ifj.: 1933. július 18-án született Kaskantyún. Anyja neve Andriská Judit. 6 elemi végzett, földművelésből élt. 1956. október 29-én este a kaskantyúi tanácsházán tartózkodott, amikor Bobek Pál többedmagával iratokat égetett el. 1957. június 5-én tartóztatták le. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. december 17-én felmentette.

Tassi István: 1924. január 14-én született Páhin. Anyja neve Tassi Ilona. 6 elemi végzett, földművelésből élt. Jelen volt 1956. október 29-én a tanácsházán az iratok elégetésénél. 1957. június 9-én tartóztatták le. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. december 17-én felmentette.

KECEL

Október 27. (?)

– Flaisz József vasutas Budapestről hazatért keceliek társaságában kivágta a községben található zászlókból a Rákosi-címert.¹¹⁵

– Kora délután tüntetés kezdődött Zsember András, Kecskés Ferenc, Haszilló József és Csernyi István vezetésével. Eltávolították a kommunista jelképeket. A rendőrség előtti zászlótartó köemelvényt traktorral akarták ledönteni. A tüntetők le akarták dönteni a szovjet emlékművet is, ekkor négy rendőr érkezett, akik az emlékmű ledöntését időlegesen ugyan megakadályozták, de a tömeg ezután visszazavarta őket a rendőrörsre. A tüntetők többször a rendőrség elé vonultak, és követelték a rendőrség fegyvereinek az átadását. Masek László vezetésével egy 20 tagú csoport a rendőrségen lévő vörös csillagot akarta eltávolítani.¹¹⁶

¹¹⁵ TH V-150-364. 250.

¹¹⁶ TH V-150-364. 251.

– Helvédi János községi tűzoltóparancsnok javaslatára a községi vezetőség elhatározta, hogy a szovjet emlékművet másnap lebontják.¹¹⁷

Október 28.

– Jelölőbizottság alakult a nemzeti bizottság tagjelöltjeinek kiválasztására. A jelölőbizottságnak Pápai Sándor¹¹⁸ és ifj. Fogarasi Ferenc is tagja volt.¹¹⁹ Ezután a népfront keretén belül ideiglenes nemzeti bizottság alakult. Tagjai: Masek László, Csellik Lajos, Majorosi József, Palásti Károly, Pápai Sándor, Feró Imre, Lukács Imre és ifj. Fogarasi Ferenc.¹²⁰ A nemzetőrség parancsnokának Lukács Imrét nevezték ki. A járási nemzeti bizottságnál Pápai Sándor és Feró Imre képviselte Kecel érdekeit.

– Tüntetés kezdődött a községben, melynek során a tanács mezőgazdasági- és pénzügyi iratait elégették. Körülbelül 400 tüntető vonult a rendőrség elé, és követelték a rendőrség lefegyverzését. Küldöttséget menesztettek a tüntetők a rendőrökhöz, ennek ifj. Fogarasi Ferenc is tagja volt. A rendőrök nem voltak hajlandók a tüntetők követeléseit elfogadni, és eltávolították a küldötteket. A tüntetők azonban nem akartak feloszlani. A rendőrök már korábban segítséget kértek a 19. gépesített ezredtől. Az itt lévő egység Kökuti főhadnagy parancsnoksága alatt tüzet nyitott, amelynek következtében Horváth Sándor meghalt és három személy megsebesült.¹²¹ A község felett megjelent egy repülőgép is, és géppuskatűzet zúdított a településre.¹²² A szovjet emlékművet a község vezetőségének engedélyével ledöntötték, illetve lebontották.¹²³ Ebben részt vett Masek László és Krasznik Sándor is.

– Sötétedés után a tüntetők megostromolták a rendőrséget. Masek László, Csellik Lajos, Majorosi József, Palásti Károly, Feró Imre, Benyák Ferenc, Haszilló József, Majer Győző, Mészáros János és Simon András is a rendőrséget ostromlók között volt.¹²⁴ Mészáros János feszítette be a rendőrség kapuját.¹²⁵ A kialakuló tűzharcban Földes János és egy Kardos nevű helyi lakos megsebesült. A sebesülteket Zentai István cukrászdájában kötözték be.¹²⁶ Utána Haszilló József félreverte a templomharangot, majd Zsember András, Kecskés Ferenc, Csernyi István, Mészáros János, Krasznik Sándor, Majer Sándor, Haszilló József, Benyák Ferenc és Gibert Ferenc

¹¹⁷ TH V-150-364. 250.

¹¹⁸ TH V-150-364. 252.

¹¹⁹ BKMÖL MSZMP BKMB Archivuma 7. f. 8/1957. ö.e.

¹²⁰ BKMÖL MSZMP BKMB Archivuma 7. f. 8/1957. ö.e.

¹²¹ KAHLER Frigyes szerk. 1994. 17. és BKMÖL MSZMP BKMB Archivuma 7. f. 8/1957. ö.e. Az utóbbi forrás 1 halottról és 17 sebesültről ír.

¹²² BKMÖL XXV. 30. B 1529/1958. ifj. Zsember András és társai pere.

¹²³ TH V-150-364. 250.

¹²⁴ TH V-150-364. 250-253.

¹²⁵ TH V-150-364. 253.

¹²⁶ TH V-150-364. 252.

részvételével megostromolták a tanácsházát, és elégették a begyűjtési- és az adóhivatal még megmaradt iratait.

Október végén

– Benyák Ferenc, Palásti Károly és Laki András követelte a sortűzben részes rendőrök, így Kucsera, Dankó és Kiss rendőr szakaszvezetők eltávolítását a rendőrségtől, és a község területéről való kitiltásukat.¹²⁷

– Laki András elkezdte szervezni az FKgP községi szervezetét.¹²⁸

December 5.

– A járási tanács vb Márfi György vb-elnökhelyettes lemondását elfogadta.¹²⁹

*

Benyák Ferenc: Kecelen született 1926-ban. Anyja neve Haszilló Erzsébet. Részt vett Kecelen a tüntetésen, a tanácsháza elfoglalásában, és a rendőrség előtti tüntetésen is. Követelte a sortűzért felelős rendőrök eltávolítását.¹³⁰

Csellik Lajos: Homokmégyen született 1928-ban. Anyja neve Kákonyi Mária. Foglalkozása földműves. Részt vett Kecelen a tüntetésen, követelte a rendőrség lefegyverzését. A községi nemzeti bizottság tagja lett. Nem indult ellene eljárás.¹³¹

Csernyi István: 1922. október 7-én született Kecelen. Anyja neve Tóth Erzsébet. 6 elemít végzett, segédmunkásként dolgozott. Részt vett október 27-én a tanácsháza feldúlásában, megpróbálta feltörni a páncélszekrényt. 1957. július 3-tól volt előzetes letartóztatásban. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1 év 6 hó börtönbüntetésre és 1 év jogvesztésre, valamint 300 Ft vagyonelkobzásra ítélte.

Feró Imre: Kecelen született 1919-ben. Anyja neve Benyák Erzsébet. Foglalkozása földműves. A forradalom alatt részt vett a keceli rendőrség ostromában. Tagja lett a községi és a járási nemzeti bizottságnak. Követelte a sortűzben részes rendőrök eltávolítását a rendőrségtől. Nem indult ellene eljárás.¹³²

¹²⁷ TH V-150-364. 252.

¹²⁸ TH V-150-364. 253.

¹²⁹ BKMÖL XXIII. 327. Az 1956. december 5-i ülés jegyzőkönyve.

¹³⁰ TH V-150-364. 252.

¹³¹ TH V-150-364. 251.

¹³² TH V-150-364. 252.

Gibert Ferenc: Kecelen született 1926-ban. Anyja neve Flaisz Erzsébet. Foglalkozása földműves. A forradalom előtt tiltott határátlépésért 7 évre ítélték, a forradalom alatt szabadult ki. Kecelen részt vett a tüntetésen, a tanácsháza elfoglalásában. Nem indult ellene eljárás.¹³³

Haszilló József: 1931. március 19-én született Kecelen. Anyja neve Slonszki Erzsébet. 4 elemi végzett, segédmunkás volt. Részt vett az október 27-i tüntetésen és a tanácsháza feldúlásában. 1957. április 16-tól volt előzetes letartóztatásban. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. december 28-án 1 év 6 hónap börtönbüntetésre, 1 év jogvesztésre és 300 Ft vagyonekobzásra ítélte.

Kecskés Ferenc: 1921. május 22-én született Kecelen. Anyja neve Sebestyén Mária. 5 elemi végzett, földműves volt. Október 27-én a munkából hazajövet csatlakozott a tüntetőkhöz. 1957. március 9-én vették őrizetbe. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1 év börtönbüntetésre és 1 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. augusztus 25-én a börtönbüntetést 6 hónapra mérsékelte.

Laki András: Kecelen született 1912-ben. Anyja neve Kovács Mária. Foglalkozása földműves. A forradalom alatt követelte a sortűzben részes rendőrök elbocsátását, és szervezte az FKgP újjáalakítását. Nem indult ellene eljárás.¹³⁴

Lukács Imre: Szegeden született 1915-ben. Anyja neve Vörös Julianna. Foglalkozása kötélygyártó kisiparos, Korábban rendőr volt. A forradalom alatt tagja lett a községi nemzeti bizottságnak, és a nemzetőrség parancsnokává nevezték ki. Nem indult ellene eljárás.¹³⁵

Majer Győző: Kecelen született 1938-ban. Anyja neve Herczeg Ágnes. Foglalkozása földműves. Részt vett Kecelen a tüntetésen, a tanácsháza elfoglalásában és a rendőrség előtti tüntetésen. Nem indult ellene eljárás.¹³⁶

Majorosi József: Kecelen született 1923-ban. Anyja neve Gutai Franciska. Foglalkozása földműves, de korábban kocsmáros volt. Részt vett a rendőrség előtti tüntetésen, tagja volt a nemzeti bizottságnak is. Nem indult ellene eljárás.¹³⁷

Masek László: Kecelen született 1922-ben. Anyja neve Kovács Julianna. Foglalkozása kovács. A forradalom alatt részt vett Kecelen a tüntetésen, a vörös csillagok leszedésében, és lefestette a Rákosi-címert. Társaival a rendőrségen lévő vörös csillagot is el akarták távolítani. Részt vett a szovjet

¹³³ TH V-150-364. 251.

¹³⁴ TH V-150-364. 253.

¹³⁵ TH V-150-364. 252.

¹³⁶ TH V-150-364. 253.

¹³⁷ TH V-150-364. 251.

emlékmű lebontásában, és tagja lett a községi nemzeti bizottságnak. Nem indult ellene eljárás.¹³⁸

Mészáros János: 1909. szeptember 14-én született Miskolcon. Anyja neve Lukács-Torbicska Mária. 1 polgárit végzett, cipész szakmát tanult, földműves volt. Október 27-én a tűzoltószertárhoz visszavonuló tömegtől értesült arról, hogy előzőleg lövöldözés történt, melyben egy ember megsebesült. Megpróbált bemenni a rendőrségre, de egy riasztólövés után elhagyta a helyszínt. 1957. július 6-án vették őrizetbe. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. december 28-án 1 év börtönbüntetésre és 1 év jogvesztésre ítélte.

Palásti Károly: Kecelen született 1924-ben. Anyja neve Borbényi Mária. Foglalkozása földműves. Részt vett a rendőrség előtti tüntetésen, és tagja volt a nemzeti bizottságnak is. Követelte a sortűzért felelős rendőrök eltávolítását a községből. Nem indult ellene eljárás.¹³⁹

Pápai Sándor: Kecelen született 1918-ban. Anyja neve Farkas Franciska. Foglalkozása villanyszerelő. A forradalom alatt tagja lett a községi és a járási nemzeti bizottságnak is. Követelte a sortűzért felelős rendőrök eltávolítását. Nem indult ellene eljárás.¹⁴⁰

Zsember András: 1936. december 20-án született Kecelen. Anyja neve Rimai Mária. Az ipari iskola 1 osztályát végezte el, földműves. Október 27-én részt vett a tömegmegmozduláson, amelynek során megrongálták a középületeken levő vörös csillagokat, címereket, majd ledöntötték a szovjet emlékművet. Este a tömeggel elindult a rendőrség leszerelésére, majd kezdeményezte, hogy vonuljanak a tanácsházára, ahol feldúlták a berendezést és az irattárat. 1957. április 12-én előzetes letartóztatásba került. Másodfokon a Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. december 28-án 3 év 4 hó börtönbüntetésre, 3 év jogvesztésre és 300 Ft vagyonek kobzásra ítélte. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. november 15-én 1 év 4 hónapra mérsékelte a börtönbüntetést.

PÁHI

Október 27.

– A tanácsháza előtt tüntetés volt. A tömeg a tanácsháza irodáiban, majd a pártházban megrongálta a dekorációt, a hatalmi jelképeket. A tüntetők elmentek a plébániára, hogy felleljék az iskolából annak idején eltávolított keresztet. Dömök István, Vörös Jenő és Györfi Ernő többedmagával a nemzetőrség megalakításáról tárgyalt, majd elindultak a községben le-

¹³⁸ TH V-150-364. 251.

¹³⁹ TH V-150-364. 251.

¹⁴⁰ TH V-150-364. 252.

vő vadászfegyvereket összeszedni. A rendőrörsön felszólították Horváth Károly rendőrparancsnokot is fegyverének átadására. Ez meg is történt. A tanácsházán Süle József téveszelnöktől és Czakó István könyvelőtől kérték el fegyvereiket. Ezután a tűzoltószertárban gyűlés kezdődött, nemzeti bizottságot és nemzetőrséget választottak,¹⁴¹ amelynek Dömök István és ifj. Gyórfi Ernő is tagja lett. Ifj. Gyórfi Ernő a nemzeti bizottságba is bekerült, valamint őt választották meg küldöttnek a járási nemzeti bizottsághoz.¹⁴²

– Éjjel Dömök István és Borzák Kálmán megpróbált járművet szerezni, hogy Kispáhiban összeszedjék a telefonokat, de ez nem járt sikerrel.¹⁴³

Október 30.

– Leváltották a községi tanács elnökét és a helyére a nemzeti bizottság elnökét, Tóth Pétert választották.¹⁴⁴

December 5.

– A járási tanács vb-ülésén elfogadták Arató Sándor községi vb-elnök lemondását. Tóth Pétert vb-elnöki funkciójában megerősítették.¹⁴⁵

*

Dömök István: 1930. szeptember 9-én született Csengődön. Anyja neve Fekete Franciska. 6 elemi végzett, segédmunkás volt. Részt vett az október 25-i tüntetésen, majd többedmagával a községben levő fegyverek összeszedésében. A tűzoltószertárban tartott gyűlésen is javasolta a fegyverek összeszedését, majd az éjszaka folyamán Borzák Kálmánnal felkeresték Laczkó Sándort, akinek elvitték a motorkerékpárját, hogy összeszedjék a telefonokat is Kispáhin. Hamarosan visszatért a községbe, ahol letartóztatták, de megszökött, és visszament Budapestre dolgozni. 1957. április 25-től előzetes letartóztatásban volt. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. október 23-án 5 év 6 hó börtönbüntetésre és 300 Ft vagyonekobzásra, valamint 5 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1959. február 4-én 3 év 6 hónapra mérsékelte a börtönbüntetést, 3 évre a jogvesztést.

Gyórfi Ernő ifj: Páhiban született 1929-ben. Anyja neve Kalapács Julianna. Foglalkozása lókereskedő. A forradalom alatt részt vett a tüntetésen, és a körzeti megbízott lefegyverzésében. Tagja lett a községi nemzeti bizottság-

¹⁴¹ BKMÖL XXV. 30. B 820/1957. Dömök István és társa pere.

¹⁴² TH V-150-364. 249.

¹⁴³ BKMÖL XXV. 30. B 820/1957. Dömök István és társa pere.

¹⁴⁴ BKMÖL XXIII. 2. c. 1098/1957.

¹⁴⁵ BKMÖL XXIII. 327. Az 1956. december 5-i ülés jegyzőkönyve.

nak, és küldöttként több alkalommal részt vett a járási nemzeti bizottság ülésein. A megtorlás során bírósági eljárást indítottak ellene.¹⁴⁶

Vörös Jenő: Páhiban született 1933-ban. Anyja neve Füleki Veronika. Foglalkozása gépkocsivezető. A forradalom alatt részt vett a tüntetésen és a körzeti megbízott lefegyverzésében, valamint a vadászfegyverek összeszedésében. A forradalom leverése után disszidált.¹⁴⁷

SOLTSZENTIMRE

Október 25.

– Egy Izsákról érkezett személy a felkelés mellett agitált, a földműves-szövetkezet kocsmájában a felkelésről beszéltek.¹⁴⁸

Október 27.

– Felvonulás volt a községben 100-150 fő részvételével. Gubány Pál vezetésével egy csoport bement a tanásházára, ott megrongálta a berendezést.¹⁴⁹

Október 29.

– Nemzeti bizottság alakult, amely november 4-e után feloszlott.¹⁵⁰

Október 30.

– A helyi tanácsi apparátus nemzeti bizottság alakítását kezdeményezte, azonban Vékony Pál volt kispazda vezető megjelent a 25 meghívottból álló gyűlésen és közölte, hogy ő és néhány társa: Kőrös Lajos, Pálfi Menyhért, Makkos József, Tóth Nándor már megalakították a nemzeti bizottságot. Ehhez utóbb csatlakozott Mezővári József vb-titkár is. Első ülésükön az államosított földek és házak visszavételéről határoztak.¹⁵¹

¹⁴⁶ TH V-150-364. 249-250.

¹⁴⁷ TH V-150-364. 250.

¹⁴⁸ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 1956-os gyűjtemény. sz.n. irat. Soltszentimre községben az 1956. október 23-i és az azt követő események leírása. Dátum nélkül.

¹⁴⁹ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 1956-os gyűjtemény. sz.n. irat. Soltszentimre községben az 1956. október 23-i és az azt követő események leírása. Dátum nélkül.

¹⁵⁰ BKMÖL XXIII. 2. c. 1098/1957.

¹⁵¹ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 1956-os gyűjtemény. sz.n. irat. Soltszentimre községben az 1956. október 23-i és az azt követő események leírása. Dátum nélkül.

SOLTVADKERT

Október 27.

- A tanácsháza előtt csoportosultak az emberek, és egy traktorral ledöntötték a szovjet emlékművet, a középületekről pedig leszedték a vörös csillagokat.
- Csányi László vezetésével a tüntetők a rendőrség elé vonultak, és követelték a rendőrség lefegyverzését.¹⁵²
- Ocskó Pál, Szörfi János és Vass József vezetésével egy tüntető csoport a párházba is behatolt, és ott is megsemmisítette a kommunista jelképeket.¹⁵³
- A tüntetés után a tanácsházán 18 tagú ideiglenes nemzeti bizottságot választottak, elnöke Sámuel György lett.¹⁵⁴ A nemzeti bizottság elsőrendű feladatának a rend biztosítását tartotta. Követelte a fegyverek bevonását.
- A nemzetőrség parancsnoka Ambrus Kálmán lett.¹⁵⁵ Szörfi János és Király Sándor is belépett nemzetőrnek.¹⁵⁶
- Haczhbold Sámuel, Nyúl József, Kalmár István, Sárosdi Péter és Schupkégel András felkeresték a helyi vezetőket, hogy beszédjék a fegyvereket.

Október 29.

- Megalakult a végleges nemzeti bizottság, melynek elnökévé Pásztor Sándort, a községi vb-titkárt, elnökhelyettesévé pedig dr. Karaszi Vincét választották meg.¹⁵⁷ Tagok: Ocskó Pál, Szörfi János, Csányi László, Rémiás József, Vass József, Ambrus Kálmán, Király Sándor.
- A nemzeti bizottság motoros futárszolgálatot szervezett Tázlár, Pirtó és Bócsa községekbe, hogy a fontosabb eseményekről tájékoztathassák egymást. Az egyik futár Vass József volt.¹⁵⁸

¹⁵² TH V-150-364. 248.

¹⁵³ TH V-150-364. 248-249.

¹⁵⁴ BKMÖL XXIII. 2. c. 1098/1957.

¹⁵⁵ TH V-150-364. 249.

¹⁵⁶ TH V-150-364. 247-249.

¹⁵⁷ TH V-150-364. 247.

¹⁵⁸ TH V-150-364. 248.

Október 31.

– Megalakult a kisgazdapárt helyi szervezete.¹⁵⁹

December 5.

– A járási tanács vb Vizin Gergely vb-elnököt állásáról lemondottnak tekintette, mert november 20-áig nem jelentkezett a munkahelyén. Az elnöki teendők ellátásával ideiglenesen Tordai János vb-elnökhelyettest bízta meg.¹⁶⁰

*

Ambrus Kálmán: Budapesten született 1913, szeptember 8-án. Anyja neve Odabasich Jozefa. Foglalkozása villanyszerelő. 1945 előtt katonatiszt volt. A forradalom alatt tagja lett a községi nemzeti bizottságnak, és a nemzetőrség parancsnokává nevezték ki. Az elbocsátott rendőröknél házkutatást tartott. A megtorlás során 1 évre internálták.¹⁶¹

Haczbold Sámuel: 1937. július 9-én született Soltvadkerten. Anyja neve Fogl Erzsébet. 6 elemi végzett, földműves foglalkozású volt. Október 27-én Nyúl Józseffel és két társával részt vett a tanácsi és párttisztviselők felkeresésében és egyikük bántalmazásában. 1957. április 3-án tartóztatták le. Az elsőfokú ítélet nem ismert. A Legfelsőbb Bíróság 1958. március 19-én 1 év 6 hó börtönbüntetésre ítélte.

Kalmár István: 1917. június 19-én született Kecskeméten. Anyja neve Bundzsák Viktória. 5 elemi végzett földműves. Október 27-én részt vett egyes állami és párttisztviselők megkeresésében, Hell Péter KISZ-tag bántalmazásában és Péczka Imre begyűjtési megbízott tanácsházára kísérésében. 1957. április 3-án vették letartóztatásba. Az elsőfokú ítélet nem ismert. A Legfelsőbb Bíróság 1958. március 19-én 2 év 4 hó börtönbüntetésre ítélte.

Karasz Vince dr.: Dusnokon született 1910-ben. Anyja neve Rogács Katalin. Iskolai végzettsége egyetem. Foglalkozása ügyvéd. 1945 előtt főjegyző volt. A forradalom alatt a községi nemzeti bizottság elnökhelyettese volt. Nem indult ellene eljárás.¹⁶²

Nyúl József: 1926. április 4-én született Soltvadkerten. Anyja neve Holczimmer Katalin. 6 elemi végzett, földműves foglalkozású volt. Részt vett október 27-én a tanácsháza előtti tüntetésen, majd társaival felkereste a

¹⁵⁹ BKMÖL XXIII. 2. c. 1098/1957.

¹⁶⁰ BKMÖL XXIII. 327. Az 1956. december 5-i ülés jegyzőkönyve.

¹⁶¹ TH V-150-364. 249.

¹⁶² TH V-150-364. 248.

tanács- és pártapparátus helyi képviselőit, fegyverek beszédese céljából. Gocze Ferenc tanácselnököt és Házi János párt- és tanácstagot nem találták otthon, Hell Péter KISZ-tagot viszont bántalmazták. Péczka Imre begyűjtési megbízottat magukkal vitték a tanácsházára, később azonban hazaengedték. 1957. március 30-án vették őrizetbe. Az elsőfokú ítélet nem ismert. A Legfelsőbb Bíróság 1959. március 19-én 3 év 4 hónap börtönbüntetésre ítélte.

Pásztor Sándor: Nagyváradon (Románia) született 1911. május 2-án. Anyja neve Kautzil Terézia. 1956-ban a községi tanács vb titkára volt. Október 31-én a községi nemzeti bizottság elnökének választották meg. Motoros futárszolgálatot szervezett a környező községek között, hogy értesítsék egymást a fontosabb eseményekről. A megtorlás során közbiztonsági őrizetbe helyezték.¹⁶³

Sárosdi (Shnürlein) Péter: 1898. április 12-én született Soltvadkerten. Anyja neve Eiler Erzsébet. 6 elemi végzet, földműves volt. Október 27-én részt vett Nyúl József és társai akciójában, amely a korábbi községi vezetők ellen irányult. 1957. május 27-én előzetes letartóztatásba vették. Az elsőfokú ítélet nem ismert. A Legfelsőbb Bíróság 1958. március 19-én 1 év 6 hó börtönbüntetésre, 3 év jogvesztésre és 2000 Ft vagyonek kobzásra ítélte.

Schupkégel András: 1933. augusztus 2-án született Soltvadkerten. Anyja neve Martin Zsuzsanna. 4 elemi végzet, földműves volt. Október 27-én tagja lett annak a csoportnak, amely összeszedte a községben a fegyvereket. 1957. május 27-én vették őrizetbe. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. október 1-jén 1 év 4 hó börtönbüntetésre, 2 év jogvesztésre és 500 Ft vagyonek kobzásra ítélte. Ezt a Legfelsőbb Bíróság 1958. március 19-én jóváhagyta.

Vass József: Soltvadkerten született 1932-ben. Anyja neve Zupkó Teréz. Foglalkozása földműves. A forradalom alatt részt vett a tüntetésen és a szovjet emlékmű ledöntésében. Tagja lett a nemzeti bizottságnak, összekötő szerepet töltött be a környező községek között. A megtorlás során 6 hónapra internálták.¹⁶⁴

¹⁶³ TH V-150-364. 248.

¹⁶⁴ TH V-150-364. 248.

TABDI

Október 28.

- Tüntetés volt a tanácsháza előtt, Csengődi György beszédet mondott, és követeléseket olvasott fel.¹⁶⁵
- A vb-elnök javaslatára nemzeti bizottságot választottak.¹⁶⁶ A testület elnökhelyettese és a nemzetőrség parancsnoka Nagy Pál lett.¹⁶⁷

November 1.

- A vb elnökét és titkárát leváltották, helyére Tóth Jánost a célgazdaság vezetőjét választották.¹⁶⁸

December 5.

- A járási tanács vb elfogadta Litauszki János vb-titkár lemondását.¹⁶⁹

*

Csengődi György: Kiskőrösön született 1909-ben. Anyja neve Szlovák Zsuzsanna. Foglalkozása földműves. A forradalom alatt részt vett a tüntetésen, a tanácsháza előtt beszédet mondott, és felolvasta a forradalmi követeléseket. Tagja lett a községi nemzeti bizottságnak. Részt vett az állampusztai és a kiskőrösi rabok kiszabadításában is.¹⁷⁰

Nagy Pál: Soltvadkerten született 1915-ben. Anyja neve Szalma Erzsébet. Foglalkozása fűszerkereskedő. A forradalom alatt a községi nemzeti bizottság elnökhelyettesévé választották, és ő lett a nemzetőrség parancsnoka is. Nem indult ellene eljárás.¹⁷¹

¹⁶⁵ TH V-150-364. 255.

¹⁶⁶ BKMÖL XXIII. 2. c. 1098/1957.

¹⁶⁷ TH V-150-364. 255.

¹⁶⁸ BKMÖL XXIII. 2. c. 1098/1957.

¹⁶⁹ BKMÖL XXIII. 327. 1956. december 5-i ülés jegyzőkönyve.

¹⁷⁰ TH V-150-364. 255.

¹⁷¹ TH V-150-364. 255.

TÁZLÁR

Október 27.

– Felkelők érkeztek teherautóval a községbe, és forradalmi jelszavakat hangoztattak. A pártházon lévő magyar zászlóból kivágták a Rákosi-címert.¹⁷²

Október 28.

– A tanácsháza környékén nagyobb csoport verődött össze. Leszedték a középületekről, így a pártházról, a kultúrházról és a Magyar–Szovjet Baráti Társaság irodájáról a hatalmi jelképeket. A megmozdulást Lázár Ferenc és Mészáros Imre vezette, és részt vett benne Oszlányi Pál, Dudás József, valamint Lázár Jenő.

– Mészáros Imre felelősségre akarta vonni Ottmár László iskolaigazgatót. Egy kicsit később Dudás József és Oszlányi Pál is elment hozzá, de nem találták otthon. A feleségét megnyugtatták, hogy nem lesz bántódásuk.¹⁷³

– A piactéren az istentiszteletről hazatérőkből 200-300 fős tüntetés alakult ki. Egy Dudás Jenő és Pethő Péter köré szerveződő csoport bevonult a tanácsházára nemzeti bizottság választása céljából. A nemzeti bizottság választását Farkas András vb-elnök is kezdeményezte, a leendő nemzeti bizottságban a vb és tanácstagoknak szánva a döntő szerepet. Farkas András ez ügyben tárgyalt Nagy Imre párttitkárral és Kondics István rendőr törzsőrmesterrel. A nemzeti bizottság megválasztása rendkívüli tanácsülés keretén belül történt volna. Amikor a közhangulatról értesült, úgy döntött, lehetővé teszi a tekintéllyel bíró nem apparátusbeli személyek beválasztását is. Éles vita volt a nemzeti bizottság tagjainak jelölése körül.

– A tüntetők a magyar hősi emlékműhöz vonultak,¹⁷⁴ és miután Frei Imre elszavalta a Nemzeti dalt, és elénekelték a Himnuszt, a kialakult listát Pethő Péter olvasta fel a téren összegyűlteknek, s ez alapján történt a választás.¹⁷⁵ A nemzeti bizottság elnöke Lázár Géza, titkára Farkas András lett. Tagok: Pethő Péter, Dudás Jenő, Gábor István, Vincze Ferenc, Farkas Ignác, Móri János, Mohácsi József, Papp Ferenc, Koszó István, Gál Sándor, Gábor Mihály, Lázár Imre, Dobó Szilveszter, Oszlányi Pál. Nem

¹⁷² BKMÖL XXV. 30. B 854/1957. Mészáros Imre és társai pere.

¹⁷³ BKMÖL XXV. 30. B 854/1957. Mészáros Imre és társai pere.

¹⁷⁴ TH V-150-364. 258.

¹⁷⁵ BKMÖL XXV. 30. B 854/1957. Mészáros Imre és társai pere.

került be a jelöltek közül Nemes Lajos, Kiss Károly vb-elnökhelyettes, Dudás János, Nagypál János és Gulyás György téeszelnök.

– Nemzetőrség alakult, parancsnoka Dani Dezső lett. Nemzetőr lett Hatfi Ferenc is. A nemzetőrség begyűjtötte a vadászoktól a fegyvereket, de a vadászok beléphettek a nemzetőrségbe. A nemzetőrség szolgálatot látott el a téeszeknél. Házkutatást tartottak Nagy Imre párttitkárnál, de erőszakos cselekmény nem történt.¹⁷⁶

– A pártház berendezéséről Dani Dezső és Pethő Péter leltárat készítettek, és azt lezárták.

November 1.

– Dani Dezső lemondott a nemzetőrség parancsnokságáról. A nemzeti bizottság Oszlányi Pált nevezte ki a helyére.¹⁷⁷

November 4.

– A nemzeti bizottság feloszlott. Kondics István vezetésével párthű karhatalom alakult.¹⁷⁸

November 4-e után

– Dobó Szilveszter követelte, hogy az MSZMP-től független rendőrséget hozzanak létre a községben.¹⁷⁹

*

Dani Dezső: 1914. február 9-én született Tázlárán. Anyja neve Kiss V. Julianna. 6 elemít végzett, földműves volt. A nemzetőrség parancsnoka volt november 1-ig. 1957. február 8-án tartóztatták le, a Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. szeptember 17-én 1 év börtönbüntetésre és 1 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság ezt 1958. június 23-án jóváhagyta.

Dobó Szilveszter: Tázlárán született 1910-ben. Anyja neve Kiss Etelka. Foglalkozása kőműves kisiparos. A forradalom alatt tagja lett a községi és a járási nemzeti bizottságnak. November 4-e után követelte, hogy a kommunista párttól független rendőrséget állítsanak fel a községben. A községben lévő karhatalmisták a megtorlás során súlyosan megverték.¹⁸⁰

¹⁷⁶ BKMÖL XXV. 30. B 854/1957. Mészáros Imre és társai pere.

¹⁷⁷ BKMÖL XXV. 30. B 854/1957. Mészáros Imre és társai pere.

¹⁷⁸ BKMÖL XXV. 30. B 854/1957. Mészáros Imre és társai pere.

¹⁷⁹ TH V-150-364. 259.

¹⁸⁰ TH V-150-364. 259.

Dudás Jenő: 1924. október 24-én született Tázláron. Anyja neve Szántai Rozália. 6 elemi végzett, a szakmai végzettsége kovács, a foglalkozása földműves volt. Tagja volt a községi nemzeti bizottságnak, aktívan részt vett a bizottság kialakításában. 1957. július 16-án vették előzetes letartóztatásba. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. szeptember 17-én 10 hónap felfüggesztett börtönbüntetésre ítélte.

Dudás József: 1922. március 18-án született Tázláron. Anyja neve Nagy Mária. 6 elemi végzett, szakmájára nézve hentes volt, de földművelésből élt. Október 28-án többedmagával Lénárt Antal gondnokkal kinyitotta a kultúrházat, és megrongálták a dekorációt. Járt Ottmár László iskolaigazgatónál, akinek feleségét igyekezett megnyugtatni, hogy a férjének nem lesz bántódása. Védelmébe vette Dóró Ernő korábbi vb-elnököt, akit Soltvadkerten megvertek. Dóró Dudásnál rejtőzött el ezekben a napokban. 1957. július 16-án tartóztatták le. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. szeptember 17-én 8 hónap felfüggesztett börtönbüntetésre ítélte.

Lázár Ferenc: 1931. június 10-én született Tázláron. Anyja neve Zsikla Erzsébet. 8 általánost végzett, cipész volt. Részt vett október 28-án a hatalmi jelképek eltávolításában. Többedmagával kinyitatták a kultúrházat és ott is megrongálták a dekorációt. A pártházban iratokat égettek el. Tagja volt a nemzetőrségnek. November 17-én bement a rendőrszere, fegyvert fogott az ott szolgálatot teljesítő Cifra Józsefre. Január 17-én becsmérítő megjegyzéseket tett az italtoltban az ott megjelenő Varga Elek és Rácz Gábor karhatalmistákra. 1956. november 18-tól november 23-ig letartóztatásban volt, majd újra letartóztatták 1957. január 28-án. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. szeptember 17-én 3 év 6 hó börtönbüntetésre és 3 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. június 30-án a jogvesztést 5 évre módosította és 500 Ft vagyonekhozással súlyosbította.

Lázár Géza: Tázláron született 1913-ban. Anyja neve Forgács Erzsébet. 1945 előtt jegyző volt. A forradalom alatt a tázlári községi nemzeti bizottság elnöke, és a járási nemzeti bizottság tagja volt. Nem indult ellene eljárás.¹⁸¹

Mészáros Imre: 1918. március 15-én született Törökszentmiklóson. Anyja neve Mészáros Mária. 3 elemi végzett, földműves volt. Október 27-én a község főterén szidta a kommunistákat. Másnap részt vett a hatalmi jelképek középületekről való leszedésében. Felkereste Ottmár László iskolaigazgatót, aki párt- és vb-tag is volt egyben, és közölte vele, hogy meneküljön el, mert veszély fenyegeti. 1957. április 2-án tartóztatták le. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. szeptember 17-én 2 év 10 hó börtönbüntetésre és 2 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 3 évre súlyosbította a jogvesztést és megtoldotta 500 Ft vagyonekhozással.

¹⁸¹ TH V-150-364. 259.

Oszlányi Pál: Tázláron született 1921-ben. Anyja neve Németh Julianna. Foglalkozása hentes és mészáros. A forradalom alatt szervezte a tüntetést, részt vett a kommunista jelképek eltávolításában. Tagja lett a községi nemzeti bizottságnak. A megtorlás során egy hétig internálásban volt.¹⁸²

Pethő Péter: 1927. február 14-én született Kiskunhalason. Anyja neve Orcsik Erzsébet. Kereskedelmi érettségét végzett, foglalkozása könyvelő. Aktívan részt vett a nemzeti bizottság kialakításában, annak tagjává választották. Ő olvasta fel a piactéren a jelöltek nevét, amely alapján a választás történt. Tagja volt a nemzeti bizottságon belül annak a mezőgazdasági bizottságnak, amely feladatául tűzte ki az őszi mezőgazdasági munkák zavartalanságának biztosítását és a téeszekből való lopások és egyéb bűncselekmények megakadályozását. Amikor a nemzeti bizottság elhatározta Ottmár László iskolaigazgató leváltását, Pethő Péter amellet foglalt állást, hogy Ottmár folytathassa munkáját, de gyakoroljon önkritikát. Dani Dezsővel a pártház berendezéséről leltárt csináltatott, és lezáratta az épületet. 1957. február 8-án tartóztatták le. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. szeptember 17-én 1 év 2 hó börtönbüntetésre és 1 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. június 23-án 2 év börtönbüntetésre, 3 év jogvesztésre és 500 Ft vagyonelkobzásra súlyosbította az ítéletet.

Pintér Péter: 1930. február 22-én született Tázláron. Anyja neve Kopjár Magdolna. 8 általánost végzett, földműves. Október 28-án részt vett a kultúrház feldúlásában. 1957. július 16-án tartóztatták le. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. szeptember 17-én 6 hó börtönbüntetésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. június 23-án jóváhagyta az ítéletet.

¹⁸² TH V-150-364. 259.

KISKUNFÉLEGYHÁZI JÁRÁS

KISKUNFÉLEGYHÁZA

Október 21.

– A lengyel események hatására felsőbb utasításra a kiskunfélegyházi hadosztálynál a parancsnok, Bakonyi Sándor alezredes biztonsági intézkedéseket rendelt el.¹

Október 23.

– Bakonyi Sándor alezredes riadót rendelt el a hadosztály számára.

– Este az országba érkező szovjet csapatok forgalmi irányítását Péntes László alezredes végezte Makó körzetében. Bakonyi Sándor pedig a határon várta a szovjet csapatokat.²

– Bakonyi Sándor felfegyverezte a pártbizottságot, és fegyvert kaptak a pártaktivisták is.

– A városi pártbizottságon aktívaértekezlet volt, melyen részt vett Csaba Gyula színész, a művelődési ház igazgatója is. Az összegyűlt kommunisták együtt hallgatták a rádión keresztül Gerő Ernő beszédét.³

– A megyei kiegészítő parancsnokság teljes harc készséget rendelt el Bordás Ferenc századosnak a kiskunfélegyházi kiegészítő parancsnokság vezetőjének.⁴

– Giczi József százados, a kiskunfélegyházi híradózászlóalj parancsnoka a tisztek részére összetartást rendelt el.⁵

– A kiskunfélegyházi 5. élelmező raktárnál is riadót rendeltek el. Nagy Lajos százados, a Honvédelmi Minisztérium élelmezési osztályától utasítást adott Orosz Albert századosnak, a kiskunfélegyházi raktár főnökének, hogy szervezze meg a kenyérszállítást Budapestre. A Soroksári úti vonaszertárba kellett a kenyeret szállítaniuk.⁶

¹ Hadtörténelmi Levéltár (a továbbiakban HL) 1956-os dokumentációs gyűjtemény (a továbbiakban 1956-os gyűjtemény). A Kiskunfélegyházi 27. Lövészhadosztály hadtörténelme 1956. október 23-tól. 2/6. őrzési egység (ő.e.) 58-75. főlíó.

² HL A Szegei Katonai Bíróság és jogelődei iratai 1945-1969. (a továbbiakban XI/26. a.) B 46/1958. Szabadella József és társai pere.

³ Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Levéltára (a továbbiakban BKMÖL) A Bács-Kiskun Megyei Bíróság iratai 1951-1968. (a továbbiakban XXV. 30.) B 1502/1957. Tarjányi Ágoston és társai pere.

⁴ HL 1956-os gyűjtemény. A Kiskunfélegyházi Járási Kiegészítő Parancsnokság története 1956. október 23-tól napjainkig. 6/63. ő.e. 335-339. főlíó.

⁵ HL 1956-os gyűjtemény. A Kiskunfélegyházi 26. Híradózászlóalj eseményei 1956. október 23-tól december 31-ig. 2/17. ő.e. 164-167. főlíó.

⁶ HL 1956-os gyűjtemény. A kiskunfélegyházi 5. élelmező raktár 1956. október 23-tól november hó 4-ig terjedő időben lejárásodott eseményeinek rövid leírása. 5/35. ő.e. 243-252. főlíó.

Október 24.

- Csaba Gyula, a DISZ-titkár, Berta Kálmán MÖHOSZ-elnök és egy Imrik nevű ávós alhadnagy elment a Petőfi Sándor Általános Iskolába, valamint a városi kórházba, és felszólította a tanárokat illetve az orvosokat, hogy tartózkodjanak a politikai megnyilvánulásoktól.⁷
- Kiszeli István járási párttitkár utasította Berta Kálmánt, hogy a városban lévő fegyvereket helyezze biztonságba.⁸
- A kiskunfélegyházi katonai alakulatok folytatták a felkészülést az esetleges megmozdulások elfojtására. Hajnalban harci riadót rendeltek el a lövészhadosztálynak, a 29. tüzérezrednek,⁹ amelynek Benczúr Pál őrnagy volt a parancsnoka, és a híradózászlóaljnak. Kiskunfélegyházán megszervezték a párházak, a fontosabb objektumok biztosítását. Bevetés esetére tervet készítettek. Kovács Pál őrnagy, a hadosztály politikai osztályvezetője összehívta, majd tájékoztatta a városi és a járási párt- és tanácsi vezetőköt.¹⁰
- A hadosztály parancsára Giczi József százados irányításával a 26. híradózászlóalj biztosította a rendőrséget, a tanáchsházát, a pártépületet, a malmot, az élelmiszerraktárt és a járási pártbizottságot. A kilencvenhat fős alakulatot B. Nagy Jenő hadnagy vezette. Járőrözést is szerveztek.¹¹
- Bakonyi Sándor parancsára a járás 5 községében, Kunszálláson, Tiszaújfalun, Pálmonostorán, Gátéren és Alpáron 8-8 fős biztonsági őrséget állítottak fel.¹²
- Deák József százados, a városi- és járási rendőrkapitányság vezetője készültséget rendelt el a rendőröknek.¹³
- A kiskunfélegyházi 5. élelmező raktár 45 mázsa kenyeret szállított a fővárosba.¹⁴

Október 25.

- Bakonyi Sándor hadosztályparancsnok utasítására felfegyverezték a Csongrád megyei pártbizottságot és a megyei tanácsot, a szegedi városi

⁷ BKMÖL XXV. 30. B 1502/1957. Tarjányi Ágoston és társai pere.

⁸ BKMÖL XXV. 30. B 1502/1957. Tarjányi Ágoston és társai pere.

⁹ HL 1956-os gyűjtemény, A Kiskunfélegyházi 29. Tüzérezred októberi eseményeinek leírása. 2/12. ö.e. 131-141. f.ólió.

¹⁰ HL 1956-os gyűjtemény. 2/6. ö.e. 58-75. f.ólió.

¹¹ HL 1956-os gyűjtemény. 2/17. ö.e. 164-167. f.ólió.

¹² HL 1956-os gyűjtemény. A kiskunfélegyházi karhatalom története. 11/4. ö.e. 82-114. f.ólió.

¹³ BKMÖL Az MSZMP Bács-Kiskun Megyei Bizottságának Archívuma (a továbbiakban MSZMP BKMB Archívuma) Az MSZMP Kiskunfélegyházi Járási Bizottsága iratai 1956-1970. A városi és járási rendőrkapitányság jelentései az 1956. évi ellenforradalmi eseményekről és az abban részt vett személyekről. (a továbbiakban 8. fond (f.) 6. csoport (cs.)) 16. ö.e. Az 1957. január 12-i jelentés.

¹⁴ HL 1956-os gyűjtemény. 5/35. ö.e. 243-252. f.ólió.

pártbizottságot és a tanácsot, valamint megerősítették a kiskunfélegyházi városi- és járási pártbizottságot és a tanácsot is.¹⁵

– Bakonyi Sándor alezredes Szabadella József őrnagyot, a hadosztály tűzérőnökét bízta meg azzal, hogy szervezze meg Kiskunfélegyháza védelmét.¹⁶ Öt darab 76 milliméteres páncéltörő löveggel lezárták a Kiskunfélegyházára vezető utakat. A parancs szerint minden kocsit igazoltatni kellett, amelyik nem állt meg, arra löni kellett.¹⁷

– A Bányászati Berendezések Gyárát és a Kiskunfélegyházi Gépgyárat tíz-tíz katonával szállták meg.

– A Petőfi Sándor Gimnáziumban Szücs József tanuló kezdeményezésére elkezdték tárgyalni a diákok a budapesti eseményeket. Fekete Pál, a gimnázium DISZ-titkára ennek hatására tüntetés szervezését javasolta, az ötletet az osztályában megszavazták.¹⁸

– Két teherautóval ismét kenyeret szállított a kiskunfélegyházi 5. élelmező raktár Budapestre. Az egyik kocsiban Szentirmay Ernő őrnagy, Jójárt István és Varga Lajos honvéd utazott, a másikban Tóth Sándor hadnagy és Gáspár Imre. Este 7 óra és fél 8 között a fővárosban a Kilián laktanya és a Corvin köz között – a Kilián laktanya emeletéről – golyószóróval rálöttek az elől haladó kocsira. Szentirmay Ernő, Jójárt István és Varga Lajos súlyosan megsebesült. A Corvin köz felkelők elsősegélyben részesítették, és a Péterfy Sándor utcai kórházba vitték őket.¹⁹

Október 26.

– Reggel 20-25 fős tiszti csoportot küldött a hadosztályparancsnok a vasútállomásra a rend biztosítására. Délelőtt már kisebb csoportosulások alakultak, ezeket Bakonyi Sándor parancsára feloszlatták.

– Leállt a vonatközlekedés, a városban maradtak a vasutasok és a bejáró munkások. A MÁV Kiskunfélegyházi Építési Főnökségén munkástanács alakult, amelynek Börcsök Elemér, Enying Mihály, Tápai József, H. Tóth Vince, Csendes Imre és Szilágyi János volt a tagja.²⁰

– A Gépgyár igazgatója támogató táviratot küldött Gerő Ernőnek.²¹ Tiltakozásuk kifejezéséül a Gépgyár munkásai sztrájkba léptek. Nagy József gépgyári munkás fogott egy nagy ollót, és az üzemben lévő zász-

¹⁵ HL 1956-os gyűjtemény. 2/6. ö.e. 58-75.fólió.

¹⁶ HL XI/26. a. B 46/1958. Szabadella József és társai pere.

¹⁷ HL XI/26. a. B 46/1958. Szabadella József és társai pere.

¹⁸ BKMÖL XXV. 30. B 1502/1957. Tarjányi Ágoston és társai pere.

¹⁹ HL 1956-os gyűjtemény. 5/35. ö.e. 243-252. fólió.

²⁰ TH V-150-360/3. 660.

²¹ BKMÖL XXV. 30. B 1172/1957. ifj. Nagy József pere.

lókiből kivágta a Rákosi-címert.²² Czakó József kijelentette, hogy amíg Budapesten munkásvér folyik, nem dolgoznak.²³

– Délelőtt Bakonyi Sándor küldöncökkel figyelmeztette az összes iskolaigazgatót, hogy ne vonuljanak fel a diákok, mert lövetni fog.²⁴

– A Petőfi Sándor Gimnáziumban Fekete Pál, Szücs József, Bálint László és Kóbor György vezetésével tüntetést szerveztek a diákok. Bálint László és Szücs József kiment a városba nemzeti szalagot vásárolni. Somkuti Ignác tanár felpofozta Para Ferenc negyedikes diákot, és ezzel megakadályozta a felvonulást, és az esetleges sortüzet.²⁵

– Délután aktívaértekezlet volt a járási pártbizottságon. Jelen volt Gyetvai József, Bárdos Ferencné, Papp Elemér, Csaba Gyula, és mások. Gyetvai József fegyvert kért Bakonyi Sándortól, hogy felfegyverezze az aktivistákat, a hadosztály parancsnoka azonban nem adott ki további fegyvereket.²⁶ Határozatot hoztak, hogy a kommunisták „lovagolják meg a hangulatot.”

– Délután munkásgyűlés volt a Gépgyárban, 300-350 fő jelent meg. A munkások táviratban támogatásukról biztosították a Nagy Imre kormányt, követelték a szovjetek kivonulását, és azt, hogy az egyetemisták által 16 pontban megfogalmazott követelések teljesítéséről rádión keresztül tájékoztassák az embereket. Czakó József hangoztatta, hogy sztrájkjal fogják támogatni a budapestieket. Némedi Imre és Varga János gyárőrséget szervezett, melynek Nagy József is tagja volt.²⁷

– A Bányászati Berendezések Gyára sztrájkba lépett.

– Tüntetés Kiskunfélegyházán. 16 órakor a járási ügyészség előtt 200-300 tüntető gyülekezett, hogy a Rákosi-címert és a vörös csillagokat eltávolítsák, illetve az ott lévő foglyokat kiszabadítsák. A vörös csillagot a postáról, a tanáczházáról és a szovjet emlékműről is leszedték. A hadosztály-parancsnokság épülete előtt követelték, hogy a katonák vegyék le a sapkarózsát. Körülbelül fél hatkor Kovács Gyula gépgyári műszaki rajzoló és Borbély Gyula vezetésével 10-15 fős munkásküldöttség ment Bakonyi Sándorhoz, a hadosztály-parancsnokságra. Megegyeztek, hogy a címert a katonák leveszik a sapkákról, és Bakonyi beszédet mond a tüntetőknek.

²² BKMÖL MSZMP BKMB Archivuma. 8. f. 6. cs. 16. ö.e. Az 1957. január 12-i jelentés.

²³ BKMÖL MSZMP BKMB Archivuma. 8. f. 6. cs. 16. ö.e. Az 1957. március 28-i jelentés.

²⁴ BKMÖL XXV. 30. B 1502/1957. Tarjányi Ágoston és társai pere.

²⁵ BKMÖL XXV. 30. B 1502/1957. Tarjányi Ágoston és társai pere.

²⁶ BKMÖL XXV. 30. B 1502/1957. Tarjányi Ágoston és társai pere.

²⁷ BKMÖL XXV. 30. B 1172/1957. ifj. Nagy József pere.

– A küldöttség ezután Horváth Béla vb-elnökhöz ment. Követelték, hogy Horváth Béla jelentse be az erkélyről a követelések teljesítését.²⁸ A tüntetők is a tanácsháza elé vonultak, és követelték a forradalmi bizottság megalakítását. Horváth Béla végül ígéretet tett, hogy másnap megalakítják a forradalmi bizottságot, ennek hatására a tömeg kezdett széteszlani, illetve kisebb csoportokra bomlott.

– Néhányan elfoglalták a tanács mikrofonszobáját. Beszédet mondott Mészáros Gyula,²⁹ Varga Oszkár szücs kisiparos,³⁰ Csaba Gyula és Bakonyi Sándor is. Csaba Gyula lemezről bejátszotta a Rákóczi-indulót, valamint más indulókat is, majd elszavalta a Nemzeti dalt.³¹

– Gál Pál követelte, hogy akadályozzák meg a szovjetek átvonulását.

– A járási börtön előtt Gál László és Sallai Jenő vezette a tüntetőket. Levérték a járási bíróság homlokzatáról a Rákosi-címert. Lukács Ferenc kisiparos és Bene Aladár részvételével³² behatoltak az épületbe is, Horváth Lajos örmestertől elvették a pisztolyát. Boros Mihály tizedessel nyitatták ki a cellákat. A börtönben egyébként öt letartóztatott volt, kettőt kiszabadítottak.³³

– A tüntetők megkísérelték a szovjet emlékmű ledöntését is, de Jámbor Pál honvéd őrnagy, politikai tiszt és Péntes László ezt megakadályozta.³⁴

– A tüntetők a rendőrség előtt követelték a politikai foglyok elengedését. Bakonyi Sándor több tiszt kíséretében Jámbor Pált és Péntes Lászlót küldte a rendőrséghez.³⁵ A tüntetők küldöttséget választottak, melynek tagja lett Varga Oszkár szücs kisiparos,³⁶ Péntes László és valószínűleg Lukács Ferenc és Bene Aladár is.³⁷ Meggyőződtek, hogy nincsenek politikai foglyok az épületben, majd a tömeg egy része Varga Oszkár vezetésével a lovas rendőrörshöz ment a Jókai utcába. Varga Oszkár itt Szücs Ferenc alhadnaggyal beszélt, majd egy öttagú bizottság élén ezt az épületet is átvizsgálták.³⁸

– A tüntetők behatoltak a városi pártbizottság épületébe is.³⁹ Varga Oszkár és a bátyja Varga János, illetve Fekete István, Bene Aladár és egy diák vezetésével 70-80 fős tömeg ment be a pártházba. Itt 8-10 aktivista

²⁸ BKMÖL XXV. 30. B 1502/1957. Tarjányi Ágoston és társai pere.

²⁹ BKMÖL XXV. 30. B 1502/1957. Tarjányi Ágoston és társai pere.

³⁰ Bács-Kiskun Megyei Bíróság Irattára (a továbbiakban BKMB) B 1159/1957. Varga Oszkár pere.

³¹ BKMÖL XXV. 30. B 1502/1957. Tarjányi Ágoston és társai pere.

³² BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 8. f. 6. cs. 16. ő.e. Az 1957. január 12-i jelentés.

³³ BKMÖL XXV. 30. B 414/1957. Gál László pere.

³⁴ BKMÖL XXV. 30. B 1502/1957. Tarjányi Ágoston és társai pere.

³⁵ HL XI/26. a. B 46/1958. Szabadella József és társai pere.

³⁶ BKMB B 1159/1957. Varga Oszkár pere.

³⁷ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 8. f. 6. cs. 16. ő.e. Az 1957. január 12-i jelentés.

³⁸ BKMB B 1159/1957. Varga Oszkár pere.

³⁹ BKMÖL XXV. 30. B 1502/1957. Tarjányi Ágoston és társai pere.

volt, köztük Juhász László, Gyetvai József, Urbán István, Pesir József, Kurucz János, Solymosi István. A tüntetők Pesir Józsefet és Szabó Imrét megpofozták, a többieket pedig kizavarták az utcára. Gyetvai Józsefet ott megkergették. A többi funkcionárius bemenekült a tanácsházára.⁴⁰ A tüntetők megpróbálták a járási pártbizottságra is behatolni, de a katonák ezt megakadályozták.

– A katonák egyébként ezen a napon 6 embert tartóztattak le, akik állítólag betörték egyes funkcionáriusok ablakait.⁴¹

– A hirodózászlóaljtól több alkalommal huszonötös egységeket küldtek ki a kisebb tüntető csoportok szétverésére.⁴²

– Éjszaka a katonai vezetők megerősítették a védett épületek őrségét és a szovjet tanácsadók lakását. A párt és tanácsi vezetőket a hadosztály-parancsnokság épületében helyezték el. A rendőrség teljes személyi állománya átvonult a parancsnokság épületébe.

– Gyurkó Lajos utasította a hadosztály-parancsnokságot a Rákosi-címer levételére és a tömeg szétosztatására.⁴³

Október 27.

– A reggeli órákban ismét tüntetések kezdődtek. A városban maradt vasutasok sorra járták az üzemeket és az iskolákat, tüntetésre hívták a diákokat és a munkásokat.

– A hangosbemondóban gyülekezési tilalmat hirdették ki, és állítólag azt is, hogy ha nem oszlik fel a tömeg, akkor lövetni fognak.⁴⁴ Fehér Lajos gépész és mások követelésére a közlemény beolvasását abbahagyták.⁴⁵

– A kiskunfélegyházi Gépgyár munkásai gyűlést tartottak, melyen követelték a Petőfi Kör által megfogalmazott követelések teljesítését. Sztrájkot hirdettek a szovjet csapatok kivonulásáig.

– A Petőfi Sándor Gimnázium diákjai nem mondtak le tüntetési szándékukról. Nyolc órakor sorakoztak fel az iskola udvarán, majd elindultak. A negyedikesek mentek elől, minden iskola csatlakozott. Zárt rendben vonultak a Petőfi-szoborhoz, többnyire tanáraik vezetésével. A katonai kordon között '48-as dalokat és Kossuth-nótákat énekelve meneteltek, és 9 óra, negyed 10 felé értek oda. Az énekkar kezdte a Himnusz éneklését, majd mindenki bekapcsolódott. A szobornál Fekete

⁴⁰ BKMB B 1159/1957. Varga Oszkár pere.

⁴¹ HL XI/26. a. B 46/1958. Szabadella József és társai pere.

⁴² HL 1956-os gyűjtemény. 2/17. ö.e. 164-167. f.ólió.

⁴³ HL 1956-os gyűjtemény. 2/6. ö.e. 58-75. f.ólió.

⁴⁴ BKMÖL XXV. 30. B 1502/1957. Tarjányi Ágoston és társai pere.

⁴⁵ BKMÖL XXV. 30. B 1502/1957. Tarjányi Ágoston és társai pere.

Pál elszavalta Petőfi Forradalom című versét, utána Csaba Gyula a Nemzeti dalt. Szűcs József ismertette az egyetemisták követeléseit. Tarjányi Ágoston tanár beszédet mondott, beszélt a diákok sérelmeiről, és bírálta az oktatási vezetőket is. Követelte a rákosisták eltávolítását és a szovjet csapatok kivonását. A katonáknak megköszönte, hogy nem támadtak a felvonuló diákokra.⁴⁶ Utána megkoszorúzták a szobrot, majd a Szózat elhangzása után befejeződött a gyűlés.⁴⁷ Szana Pál vezetésével a diákok a nyomdában kinyomtatták az egyetemisták követeléseit.⁴⁸ A többi diák a felvonulás után visszament a Petőfi Sándor Gimnáziumba, és elégette az orosz tankönyveket.⁴⁹

– Bakonyi Sándor alezredes magához rendelte a pedagógusokat, köztük volt Tarjányi Ágoston, Komlós Lászlóné, Farkas Antal, Varga András, Somkuti Ignác és Csaba Gyula. Az alezredes kifejezte elégedettségét, hogy a tüntetés rendben lezajlott, azonban a további megmozdulásokat megtiltotta, figyelmeztette a tanárokat, hogy statárium van. Deák József rendőr százados közölte, hogy már szervezik a rendfenntartó alakulatokat, amelyek be fogják tartatni a tilalmat.

– A Szabadság téri iskolában a tüntetés után pedagógusgyűlés volt. Felszólalt Makó Gyula tanár, és javasolta, hogy tizenkét tagból álló küldöttséget delegáljanak a megalakítandó városi bizottságba.⁵⁰ Jelölőbizottságot hoztak létre, majd dr. Mezösi Károlyt és Tarjányi Ágostont megválasztották küldöttné. Pedagógus Forradalmi Bizottság is alakult, ennek tagja lett Kapus Béla tanár,⁵¹ Tarjányi Ágoston, Hídvégi László, Öveges István, Hollósi János, Németh Károly és Farkas Antal.⁵²

– Fél tizenkettő felé Borbély Gyula, Mester Károly és talán Tarjányi Ágoston vezetésével munkásküldöttség ment a tanácsházára, és követelték Horváth Béla vb-elnök eltávolítását.⁵³

– Egy diákküldöttség a városi tanács épületére a tömeg nagy ujjongása közepette feltette a Kossuth-címet.

– Délben a tüntetők a tanácsháza elé vonultak, várták a forradalmi bizottság megválasztását.

– Dél körül, a tanácsháza kistermében megjelentek a város üzemeinek, intézményeinek és erőszakszervezeteinek küldöttei, valamint a kommu-

⁴⁶ BKMÖL XXV. 30. B 1502/1957. Tarjányi Ágoston és társai pere.

⁴⁷ BKMÖL XXV. 30. B 1502/1957. Tarjányi Ágoston és társai pere.

⁴⁸ BKMÖL XXV. 30. B 1502/1957. Tarjányi Ágoston és társai pere.

⁴⁹ BKMÖL XXV. 30. B 1502/1957. Tarjányi Ágoston és társai pere.

⁵⁰ BKMÖL XXV. 30. B 1502/1957. Tarjányi Ágoston és társai pere.

⁵¹ BKMÖL XXV. 30. B 1502/1957. Tarjányi Ágoston és társai pere. Nem biztos, hogy ekkor alakult.

⁵² BKMÖL XXV. 30. B 1502/1957. Tarjányi Ágoston és társai pere.

⁵³ BKMÖL XXV. 30. B 1502/1957. Tarjányi Ágoston és társai pere és Történeti Hivatal (a továbbiakban TH) V-150-364. 327.

nista vezetők.⁵⁴ Horváth Béla vb-elnök nyitotta meg a gyűlést. Bejelentette, hogy a kormány már teljesítette a nép követeléseit, aki többet akar, az ellenség. Az elnöki asztalnál foglalt helyet egyébként Borbély Gyula, Tarjányi Ágoston, Mezösi Károly és Fekete Pál is. Főleg a munkásküldöttek követelésére Horváth Béla lemondott.⁵⁵ Lezajlottak a jelölések.⁵⁶ Kézfeltartással szavaztak, és végül 23-28 tagú bizottság alakult, amelyet Ideiglenes Munkás-Paraszt-Értelmiségi és Katona Tanácsnak neveztek. Elnöke Tarjányi Ágoston lett, elnökhelyettese Kovács Lajos gépgyári munkás, titkára pedig Borbély Gyula, a Mélyépítő Vállalat munkása.⁵⁷ Tarjányi Ágoston a tanácsháza erkélyéről bejelentette a lent várakozó tömegnek Horváth Béla távozását és a bizottság megalakulását.⁵⁸

– Utána ülést tartott a bizottság. Megegyeztek, hogy hamarosan végleges forradalmi bizottságot választanak. Követeléseket állítottak össze, és röplapot adtak ki.⁵⁹ A bizottságon belül elosztották a szakigazgatási feladatokat. Az üzemek képviselőit felszólították, hogy szorgalmazzák a munkástanácsok megválasztását. Megegyeztek, hogy a pártok szervezésével, alakításával megvárják a kormány intézkedését. Az FKGP városi szervezetének megalakítása érdekében később dr. Vidéki Mihály, Hatvani Mihály és Sahin Tóth tett lépéseket.⁶⁰

– Tarjányi Ágoston felhívta Nagy Imre titkárságát, egy Kiss nevű emberrel beszélt. Bejelentette az új testület megalakulását.⁶¹

– Borbély Gyula szervezte, és később vezette is azt a küldöttséget, amelyik Nagy Imréhez indult. Ez valószínűleg munkásokból állt, és tagja volt Pölöskei Győző és Mester Károly is.⁶²

– Bakonyi Sándor eligazítást tartott a katonáinak, majd parancsot adott a tömeg feloszlására. A katonák a tüntetőkre támadtak, és kiszorították a Petőfi térről a mellékutcákba a tömeget. „A tömeg kiszorítását két lökhajtásos repülőgép is segítette a hadtestparancsnok parancsa értelmében.”⁶³ Bakonyi Sándor alezredes közölte a hadtesttel, hogy nincs szükség repülőgépes beavatkozásra.⁶⁴

⁵⁴ BKMÖL XXV. 30. B 1502/1957. Tarjányi Ágoston és társai pere.

⁵⁵ BKMÖL XXV. 30. B 1502/1957. Tarjányi Ágoston és társai pere.

⁵⁶ BKMÖL XXV. 30. B 1502/1957. Tarjányi Ágoston és társai pere.

⁵⁷ BKMÖL XXV. 30. B 1502/1957. Tarjányi Ágoston és társai pere.

⁵⁸ BKMÖL XXV. 30. B 1502/1957. Tarjányi Ágoston és társai pere.

⁵⁹ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 1956-os gyűjtemény. sz.n. irat. Polgártársak! Magyar munkások, parasztok, értelmiségiek, katonák! című röplap.

⁶⁰ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 8. f. 6. cs. 16. ö.e. A 337-47/1957. sz. jelentés. 1957. március 11.

⁶¹ BKMÖL XXV. 30. B 1502/1957. Tarjányi Ágoston és társai pere.

⁶² BKMÖL XXV. 30. B 1502/1957. Tarjányi Ágoston és társai pere.

⁶³ HL 1956-os gyűjtemény. 2/6. ö.e. 58-75. fólió.

⁶⁴ BKMÖL XXV. 30. B 1502/1957. Tarjányi Ágoston és társai pere.

– 16 órakor Bakonyi parancsára ötven katona a járásbírósághoz ment megakadályozni a rabok kiszabadítását. A katonák és a tisztek a tüntetők közé vegyültek, így akadályozták meg, hogy a bíróságra behatoljanak. A helyőrség parancsnoksága felé terelték a tömeget, ahol Bakonyi beszédet mondott, és megígérte az összegyűltnek, hogy a sapkacímert leveszik a katonák. Erre parancsot is adott, és meg is történt.⁶⁵

– A tüntetők ezután a pártbizottság elé vonultak Varga Oszkár, Varga János és Fekete István vezetésével. Amikor kísérletet tettek az épület elfoglalására, a katonaság közbelépett, és szétkergette a tömeget. Ekkor két-hármezer fős tömeg tüntetett. Bakonyi Sándor a hadosztályparancsnokság erkélyéről szólította fel a tömeget a feloszlásra, erre öt perctet adott. Utána körülbelül ötven-hatvan tiszt rontott ki, szétverte a tömeget, riasztó sortűzet is adtak le,⁶⁶ aminek szerencsére nem volt áldozata. A parancsnoki épületből golyószóróval tüzeltek, ugyanakkor lent a téren is lőttek.⁶⁷

– A főtéren, a Petőfi-szobor melletti szökőkút formájú emlékműről Gál László leverte a csillagokat és a Rákosi-címert. A katonák elfogták, és bevitték a helyőrségi fogdába. Hamarosan negyven-ötven tüntető jött, és követelésükre elengedték Gál Lászlót.⁶⁸

– Horváth Gábor, az Autó- és Gépipari Vállalat munkása Kovács Ákos Lajos és Puskás Ferenc⁶⁹ segítségével eltávolította a tanácsháza tornyából a vörös csillagot.⁷⁰ Utána a szovjet emlékmű tetejéről Sánta Flórián⁷¹ és Kovács Ákos Lajos diák vágta le a csillagot, ledobta a földre, ahol Puskás Ferencné rátaposott.⁷²

– A tanácsházán tartózkodó kommunista vezetők katonai segítséggel a kiegészítő parancsnokságra mentek, ahol biztonságban tudhatták magukat.⁷³

– Negyvenhét szovjet lőszer- és anyagszállító teherautó haladt át a városon. Bálint László és néhány társa délután kövel megdobálta az átvonuló orosz lőszeresekocsikat.⁷⁴ Az összegyűlő tüntetők az utolsó két kocsit meg akarták támadni. A hadosztálytörzs tisztikara és közvetlen

⁶⁵ HL 1956-os gyűjtemény, 2/12. ö.e. 131-141. f. lólió.

⁶⁶ BKMÖL XXV. 30. B 1502/1957. Tarjányi Ágoston és társai pere.

⁶⁷ HL XI/26. a. B 46/1958. Szabadella József és társai pere.

⁶⁸ BKMÖL XXV. 30. B 414/1957. Gál László pere.

⁶⁹ TH V-150-364. 327.

⁷⁰ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 8. f. 6. cs. 16. ö.e. Az 1957. március 28-i jelentés.

⁷¹ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 8. f. 6. cs. 16. ö.e. Az 1957. március 28-i jelentés.

⁷² BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 8. f. 6. cs. 16. ö.e. Az 1957. január 12-i jelentés.

⁷³ HL 1956-os gyűjtemény, 6/63. ö.e. 335-339. f. lólió.

⁷⁴ BKMÖL XXV. 30. B 1502/1957. Tarjányi Ágoston és társai pere.

alegységei a tömegre riasztólövéseket adtak le, mire a tömeg széteszlott. Sebesülés nem történt.⁷⁵

– 23 óra 30 perckor a löszerraktárnál lövöldözés támadt. Homoki Miklós honvéd megsebesült a combján, kórházba szállították. Éjszaka a városba kirendelt ötven katona Szabadella József őrnagy parancsára a hadosztály-törzs tisztjeivel együtt lövöldözött, és kézigranátokat dobált, hogy megfélemlítse a lakosságot.⁷⁶

– Éjjelre megerősítették a hadosztály-parancsnokság épületét és fokozott járőrözést szerveztek. A járőrök riasztólövéseket adtak le az éj folyamán is, a kisebb tüntető csoportokat pedig szétverték. Elkészítették a város ellátásának tervét, de a katonai közigazgatás bevezetésére nem került sor.⁷⁷

Október 28.

– Reggel a hadosztály egységei lezárták a városba vezető utakat, és mindenkit igazoltattak. A tisztek kimentek az üzemekbe, ahol „elbeszélgettek” a munkásokkal.

– Összeült a városi ideiglenes bizottság, s a munka felvételére felszólító röplapot adott ki.⁷⁸ Megegyeztek, hogy a végleges bizottságot október 30-án fogják megválasztani. Az ülésen elhangzott egy olyan javaslat is, hogy zárják le az oroszok előtt a főutat, ezt azonban elvetették.

– Az ülés után Tarjányi Ágoston tárgyalta Bakonyi Sándor alezredessel, aki közölte, hogy katonai diktatúrát fog bevezetni.⁷⁹ Vagy ekkor, vagy még előző nap repülőgépes támadást helyezett kilátásba, ha a tüntetések, felvonulások folytatódnak.⁸⁰ Ha tudomást szerzett arról, hogy a környező községekben erőszakos cselekményre került sor, a katonai parancsnokság azonnal intézkedett.⁸¹

– Délután az ideiglenes bizottság tárgyalásokat folytatott a tanácsházán az üzemi küldöttekkel és a vállalati igazgatókkal a munka felvételéről. Megegyeztek, hogy hétfőn megindul a munka. Ezt a hangosbemondón keresztül közhírré tették.

– Borbély Gyula felhívást intézett a községekhez, hogy alakítsanak forradalmi bizottságokat.

⁷⁵ HL 1956-os gyűjtemény. 2/6. ö.e. 58-75. f.őlió.

⁷⁶ HL 1956-os gyűjtemény. 2/12. ö.e. 131-141. f.őlió.

⁷⁷ HL 1956-os gyűjtemény. 2/6. ö.e. 58-75. f.őlió.

⁷⁸ BKMÖL XXV. 30. B 1502/1957. Tarjányi Ágoston és társai pere.

⁷⁹ BKMÖL XXV. 30. B 1502/1957. Tarjányi Ágoston és társai pere.

⁸⁰ BKMÖL XXV. 30. B 1502/1957. Tarjányi Ágoston és társai pere.

⁸¹ BKMÖL XXV. 30. B 1502/1957. Tarjányi Ágoston és társai pere.

- A diákok újabb röplapot adtak ki.⁸²
- Az összes kiskunfélegyházi katonai alakulat részt vett a rendfenntartásban, ami gyakorlatilag járőrözést jelentett. 17 órakor a tüzérezred tisztjei a Fürdő Szállóhoz tervezett tüntetés szétesztatására indultak, tüntetés azonban nem volt.⁸³

Október 29.

- Megszakadt a telefon-összeköttetés Kecskemét és Kiskunfélegyháza között.⁸⁴
- Az ideiglenes bizottság leváltotta Makó Gyulát, a járási tanács oktatási osztályvezetőjét. Összeállították a végleges bizottság megalakításához a küldöttek névjegyzékét.
- A Petőfi Sándor Gimnáziumban a diákok diáktanácsot választottak, melynek tagja lett Fekete Pál, Ábel Tibor, Csordás Tibor és Mészáros Gyula is. Követeléseket állítottak össze, Fekete Pál pedig egy verset írt erre az alkalomra „Magyar földön folyik a vér...” címmel vagy kezdősorral.⁸⁵
- A hadtest utasítására Kiskunfélegyházán is megszervezték a nemzetőrséget. Kecskemétről eljött Szentkirályi Frigyes alezredes és Kádi Sándor rendőr őrnagy, hogy az eseményt felügyelje. Jelen volt Deák József rendőr százados is.⁸⁶ Bakonyi Sándor alezredes Pénzes Lászlót nevezte ki a testület parancsnokának. Azt az utasítást kapta, hogy katonákból, rendőrökből és a pártbizottság által kijelölt civilekből állítsa össze az állományt. A nemzetőrségbe először az önkéntes rendőröket akarták behívni, de végül őket kihagyták a testületből.⁸⁷ A nemzetőrség ezért kezdetben csak a tüzérezred tisztjeiből és a rendőrség tagjaiból állt.⁸⁸ Pénzes László kész névjegyzéket kapott, az önként jelentkezők felvételét pedig visszautasította.⁸⁹ Csaba Gyula körülbelül öt diáknak mondta, hogy lépjenek be a nemzetőrségbe.⁹⁰

Megalakult a Kiskereskedelmi Vállalat munkástanácsa. Csaba Gyula és Mester Károly itt ismertette a munkástanácsok szerepét, megválasztásuk módját. Szegedi Józsefné, a vállalat párttitkára is bekerült a testületbe.⁹¹

⁸² HL 1956-os gyűjtemény, 6/63. ö.e. 335-339. f.ólió.

⁸³ HL 1956-os gyűjtemény, 2/12. ö.e. 131-141. f.ólió.

⁸⁴ HL 1956-os gyűjtemény, 6/63. ö.e. 335-339. f.ólió.

⁸⁵ BKMÖL XXV. 30. B 1502/1957. Tarjányi Ágoston és társai pere.

⁸⁶ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma, 8. f. 6. cs. 16. ö.e. Az 1957. január 12-i jelentés.

⁸⁷ BKMB B 892/1958. Eszik Alajos és Lehoczky Árpád pere.

⁸⁸ HL 1956-os gyűjtemény, 2/6. ö.e. 58-75. f.ólió.

⁸⁹ HL XI/26. a. B 46/1958. Szabadella József és társai pere.

⁹⁰ BKMÖL XXV. 30. B 1502/1957. Tarjányi Ágoston és társai pere.

⁹¹ BKMÖL XXV. 30. B 1502/1957. Tarjányi Ágoston és társai pere.

- Ezen a napon alakult meg a városi tanács munkástanácsa is.
- Munkástanácsot választottak a Kiskunfélegyházi Gépgyárban is. A munkástanács tagja lett Czákó József, Fejes József, Drozdik István, Patáki Árpád, Tóth Endre, Lőrincz György és Nagy József.⁹² Huszonhét főből állt a testület, amelyet hattagú elnöki bizottság vezetett, ennek tagja lett ifj. Nagy József és Tóth Imre esztergályos is.⁹³ Leváltották az igazgatót, helyére Besze Mihály főmérnököt választották meg. Nagy József és Lőrincz Ferenc egyébként kétszer is járt Budapesten a szakszervezetek elnökénél, hogy a munkások követeléseit előadja.
- Megalakult a Kiskunfélegyházi Bányászati Berendezések Gyárának a munkástanácsa is. Tagjai: Vass István mérnök, Somogyi László, Pölöskei Győző mérnök, Ruskál István, és Forgács Tivadar.⁹⁴
- A Kiskunfélegyházi Gépállomás 250 munkása is ezen a napon választott munkástanácsot. Papp István lett a testület elnöke, alelnöke pedig Szécsényi Ferenc. Tagok: Kádár Ferenc, Kanizsai Nagy Károly, Papp József. Tóth László gépésztechnikus, a központi műhely főnöke is bekerült. A gépállomás is sztrájkolt november 8-ig. A munkástanács azt tervezte, hogy visszaadja az eredeti tulajdonosainak a gépeket.⁹⁵
- A Kiskunfélegyházi Tangazdaságban is megalakult a munkástanács Cseri László, Fodor József és Fábián László vezetésével.⁹⁶
- Munkástanács alakult a Vágóhíd Vállalatnál is, ennek tagja volt Hüvösvölgyi László volt főhadnagy is.⁹⁷
- Munkástanács alakult a Kiskunfélegyházi MÁV Állomáson is. A testület elnöke lett Tóth Mihály kereskedelmi főnök. Tagok: Ónodi János, Szűcs Gyula, Tarjányi József, Bíró Béla, Csajka György, Farkas Franciska, Seres Lászlóné, Cseh Gáborné, Kátai Margit, Seres László, Vízhányó Margit, Mikes István, G. Szabó László, Ócsai Sándor. Később Ócsai Sándor lett az összekötő a városi forradalmi bizottság felé.⁹⁸
- A városban a Mélyépítő Vállalat és a Tollüzem kivételével valamennyi üzemben leváltották a munkástanácsok az igazgatót.⁹⁹
- A hadosztály egységei folytatták a járőrözést. A környező falvakba, téveszekbe tiszti csoportok mentek a rend biztosítása érdekében. Bakonyi Sándor tárgyalt a városi forradalmi bizottsággal. A lövészadosztály

⁹² BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 8. f. 6. cs. 16. ő.e. Az 1957. január 12-i jelentés.

⁹³ BKMÖL XXV. 30. B 1172/1957. ifj. Nagy József pere.

⁹⁴ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 8. f. 6. cs. 16. ő.e. Az 1957. január 12-i jelentés.

⁹⁵ BKMÖL XXV. 30. B 207/1957. Tóth László pere.

⁹⁶ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 8. f. 6. cs. 16. ő.e. Az 1957. március 28-i jelentés.

⁹⁷ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 8. f. 6. cs. 16. ő.e. Az 1957. március 28-i jelentés.

⁹⁸ TH V-150-360/3. 658.

⁹⁹ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 8. f. 6. cs. 16. ő.e. Az 1957. január 12-i jelentés.

pártszervezete táviratot küldött a rádióknak, melyben elítélték a forradalmat.¹⁰⁰

– A Szabad Nép október 29-i száma helyzetjelentést adott Kiskunfélegyházáról.¹⁰¹

Október 30.

– Kiskunfélegyházán megalakult a végleges városi forradalmi bizottság. Tarjányi Ágoston engedélyt kért a gyűlésre Bakonyi Sándor alezredestől. A pártbizottságot Juhász László képviselte.¹⁰² Délután 5 órakor kezdődött a gyűlés a városháza tanácstermében, a meghívókat Hatvani Mihály ellenőrizte. Körülbelül 180-200 ember jelent meg. Jelinek Kálmánné írta az ülésen a jegyzőkönyvet. Tarjányi Ágoston nyitotta meg a gyűlést.¹⁰³ Kijelentette, hogy nemzeti forradalom zajlik. Javasolta, hogy egyperces néma felállással tisztelegjenek az elesettek előtt. Utána jelölőbizottságot választottak, és átvonultak a kis tanácsterembe, ahol lezajlott a jelölés.

– Kiskunfélegyháza Város Nemzeti Bizottságának elnöke Czákó József, elnökhelyettese Kerék Ferenc, titkára pedig dr. Vidéki Mihály lett. Tarjányi Ágoston ezek után lemondott. Az újonnan választott vezetők és a jelölőbizottság intézőbizottságot választott. A bizottságba bekerült Pölöskei Győző, Tóth Mihály, Farkas Andor, Németh Károly, Retkes Gábor, Hatvani Mihály, Takács Mihály, Fekete Pál, Zeller Gyula és Kovács János. A nemzeti tanács elhatározta, hogy csatlakozik a Nagy Imréhez induló küldöttség által megfogalmazott memorandumhoz.¹⁰⁴ Fekete Pál írta a memorandumhoz a diákság követeléseit. Röpcédulát adtak ki „Ezt kívánja a nép!” címmel, amelyben tizenöt pontban foglalták össze a célkitűzéseiket.¹⁰⁵ Szóba került a nemzetország felállítása is, Péntes László, aki a hadosztályt képviselte a nemzeti tanácsnál, és Magony János közölte, hogy már elkezdték a szervezést, mert Bakonyi Sándor, a hadosztály parancsnoka őket bizta meg ezzel a feladattal.

– Bakonyi Sándor délelőtt parancsot kapott Gyurkó Lajostól, hogy a hadosztály szűkebb törzsével, 19 fővel, valamint a kiskunmajsai 31. lövészezred és a bajai 25. lövészezred teljes állományával vonuljon Budapestre. A kiskunmajsai ezred többsége Szegeden volt Botond Gábor őrnagy vezetésével, így ők onnan indultak Budapestre. A Kiskunfél-

¹⁰⁰ HL 1956-os gyűjtemény, 2/6. ö.e. 58-75. fólió.

¹⁰¹ KENEDI János szerk. 1989. 185.

¹⁰² BKMÖL XXV. 30. B 1502/1957. Tarjányi Ágoston és társai pere.

¹⁰³ A Politikatörténeti Intézet Levéltára (a továbbiakban PIL) 1956-os gyűjtemény. Bács-Kiskun megyei iratok. (a továbbiakban 290. f. 1/62. ö.e.) 14-26.

¹⁰⁴ PIL 290. f. 1/62. ö.e. 30.

¹⁰⁵ PIL 290. f. 1/62. ö.e. 27-28.

egyházán maradók parancsnoka Kovács Pál őrnagy, a hadosztályparancsnok politikai helyettese lett.¹⁰⁶ Bakonyi Sándor a Honvédelmi Minisztériumba ment eligazításra,¹⁰⁷ később a fővárosban lévő ezredek elszállásolását intézte.

– A kiskunfélegyházi hadosztály este 20 óra körül géptávirati parancsot kapott a forradalmi katonai tanács megalakítására a Honvédelmi Minisztériumból, de a hadtest katonai tanácsától is. Kovács Pál a fiókba tette az utasítást. Bóna Pál főhadnagy és más tisztek még délután felkeresték Szabadella József őrnagyot, és kérték a forradalmi katonai tanács megalakítását. Körülbelül két óra múlva Szabadella József és Miklós Károly tizenöt-húsz katonatiszt társaságában felkereste Kovács Pált, és követelték a forradalmi katonai tanács megalakítását. Kovács Pál először megtagadta ezt, de Szabadella József, Matics főhadnagy és Bóna Pál főhadnagy nem hagyta annyiban. Ekkor érkezett Kecskemétről Köpöczi József százados, a hadtest politikai osztályának pártnyilvántartó instruktora Sucin József, a hadtest politikai tisztjének az utasításával, hogy húzzák a katonai tanács megválasztását, amíg lehet. Köpöczi József százados, mikor látta, hogy a tiszteket nem lehet eltántorítani szándékuktól, közölte, hogy azért jött Kecskemérről, hogy a választást segítse lebonyolítani. Szabadella József és társai összehívták a törzs állományát a kultúrterembe, közben Kovács Pál a kommunistákat szervezte, hogy minél többen bekerüljenek a katonai tanácsba. Vizi István őrnaggyal megbeszélte, hogy kommunistákat fognak javasolni és jelölni. Végül tizenegy tagja, és négy póttagja lett a katonai tanácsnak, ebből tizenegy kommunista volt.¹⁰⁸ Háromtagú elnökséget választottak, a testület elnöke Szabadella József lett, és bekerült Pénzes László alezredes, Miklós Károly őrnagy, Bóna Pál főhadnagy, Angeli István orvos százados, Horváth Géza főhadnagy és mások is.¹⁰⁹ Nyilatkozatban közölték a várossal, hogy megalakult a hadosztály forradalmi katonai tanácsa.¹¹⁰

– A hadtesttől értesítést kaptak, hogy Szegedről ávós gépkocsioszlop tart Budapestre, tartóztassák fel őket. Gyulai Mihálytól olyan parancsot kaptak, hogy a Szeged felől jövő ávósokat akár tűzharc árán is el kell fogni, ugyanis kezdetben azt hitték, hogy a kecskeméti repülőtér elfoglalására indulnak. Szabadella József őrnagy két úteget és katonákat rendelt ki a főútra.¹¹¹ Az ávósok azonban Botond Gábor őrnagy, a kiskunmajsai 31. lövészezred parancsnokának menetoszlopával közösen

¹⁰⁶ HL XI/26. a. B 46/1958. Szabadella József és társai pere.

¹⁰⁷ HL 1956-os gyűjtemény, 2/6. ö.e. 58-75. fólió.

¹⁰⁸ HL XI/26. a. B 46/1958. Szabadella József és társai pere.

¹⁰⁹ HL XI/26. a. B 46/1958. Szabadella József és társai pere.

¹¹⁰ HL 1956-os gyűjtemény, 2/6. ö.e. 58-75. fólió.

¹¹¹ HL XI/26. a. B 46/1958. Szabadella József és társai pere.

érkeztek. Botond Gábor őrnagyot korábban Szegedre rendelték, szerepet játszott az ottani sortűzben. Az egyik teherautó elromlott a tanácsháza előtti útkereszteződésben, a rajta lévő tizenöt-húsz ávost Horváth Ferenc főhadnagy és Biczó főhadnagy vezetésével őrizetbe vették.¹¹² Hamarosan Szabó István százados, a helyőrségi kommandáns Kovács Pál parancsára kiengedte őket.¹¹³ Éjjel Szabadella József is utasította Mészáros őrnagyot, hogy engedjék el őket.¹¹⁴

– Gyulai Mihály ezredes, a hadtest katonai tanácsának vezetője utasította Szabadella Józsefet, hogy küldjenek képviselőket a Honvédelmi Bizottmány megválasztására. Késő este összeült az újonnan megválasztott forradalmi katonai tanács, és megválasztotta a küldötteket.¹¹⁵ Éjszaka felutazott Budapestre Szabadella József, Miklós Károly és Angeli István. Egyébként itt találkoztak Bakonyi Sándorral¹¹⁶ és Hodosán Imrével is.¹¹⁷ Szabadella József és Miklós Károly fel is szólalt, Szabadella József ellenezte Ugrai ezredes, a vezérkari főnök beválasztását, mivel rákosis-tának tartotta. Végül nem is került be, helyette Máté Sándor őrnagyot választották be. Miklós Károly kétszer is felszólalt. Vitázott Váradí Gyula vezérőrnaggyal, aki ellenezte Király Béla bevételét a testületbe. Miklós Károly helyeselte, és bár nem ennek hatására, de Király Bélát be is választották a testületbe.¹¹⁸

– A 29. tüzérezred pártszervezete táviratot küldött Gyurkó Lajosnak: „Tudomásunkra jutott, hogy ma éjszaka Önnek Budapestre kell mennie a Parlamentbe. Közölje a kormánnyal, és tegyék közzé a rádióban, hogy a Pf. 3899. számú alakulat egyetért a forradalmi ifjúság követelésével, de már félünk, hogy a népi demokráciánk forog veszélyben, és kérjük, hogy a kormány szüntesse meg a szovjetellenes uszítást. Tiltakozunk a kapitalista és a nagytőke visszaállításával szemben. Fegyverünk van, és mindenkor készek vagyunk népi demokráciánk megvédésére.”¹¹⁹

– Az alakulat forradalmi katonai tanácsának tagja volt Szabadkai Zoltán hadnagy, dr. Forgács Andor orvos főhadnagy és Fridmann István hadnagy. Eltávolították Halmosi József főhadnagyot, az alakulat politikai helyettesét, Nagy Pál főhadnagyot, a személyügyi tisztet és Kertai János főhadnagyot, a század politikai helyettesét.¹²⁰

¹¹² HL XI/26. a. B 46/1958. Szabadella József és társai pere.

¹¹³ HL XI/26. a. B 46/1958. Szabadella József és társai pere.

¹¹⁴ HL XI/26. a. B 46/1958. Szabadella József és társai pere.

¹¹⁵ HL XI/26. a. B 46/1958. Szabadella József és társai pere.

¹¹⁶ HL XI/26. a. B 46/1958. Szabadella József és társai pere.

¹¹⁷ HL XI/26. a. B 46/1958. Szabadella József és társai pere.

¹¹⁸ HL XI/26. a. B 46/1958. Szabadella József és társai pere.

¹¹⁹ HL 1956-os gyűjtemény. 2/12. ó.e. 131-141. főlíó.

¹²⁰ HL 1956-os gyűjtemény. 11/4. ó.e. 82-114. főlíó.

– A híradózászlóaljnál a politikai helyettes Németh Imre százados a hadosztály utasítására javaslatot tett a forradalmi katonai tanács megválasztására. Az általa javasoltak nyolcvan százaléka MDP-tag volt, így az állomány nem fogadta el őket. Megszavazták, hogy titkos szavazással döntenek, így a választás során néhány korábban javasolt személy nem került be a testületbe. A katonai tanács így is támogatta a parancsnokot, Giczi József századost.¹²¹

– Ezen a napon a kiegészítő parancsnokság parancsnokát, Bordás Ferenc századost is behívták a hadosztályra, és utasították, hogy alakítsanak forradalmi katonai tanácsot.¹²²

– Gyűlést tartottak a kiskunfélegyházi kisipari szövetkezetek munkástanácsai. Bejelentették, hogy csatlakoznak a magyar ifjúság követeléseire. Követelték a Varsói Szerződés azonnali felmondását, és a szövetkezetek önkormányzatának megteremtését, a kötött beralap és a norma megszüntetését. Követelték a társadalombiztosításban és a nyugdíjrendszerben megnyilvánuló hátrányos megkülönböztetések eltörlését. Visszakövetelték a volt Ipartestület Móra Ferenc téri székházát. Tiltakoztak az ávosoknak a honvédséghez és a rendőrséghez való átirányítása ellen.¹²³

– A kiskunfélegyházi munkástanácsok felhívással fordultak a kormányhoz. Valóságghú tájékoztatást követeltek az ország helyzetéről, bejelentették, hogy a szovjet csapatok távozásáig sztrájkolnak. Az Építőipari Vállalat munkásai nevében tiltakoztak Apró Antal építésügyi miniszterre történő kinevezése ellen. Független, szabad szakszervezetet és a sztrájkjog megadását akarták. Követelték, hogy haladéktalanul írják ki a szabad, többpárti választásokat. A begyűjtési rendszert változtassák meg. Követelték a szabad idegennyelv-oktatás bevezetését, és a tananyag csökkentését. Tiltakoztak az ávosok honvédségbe való beolvasztása ellen, követelték mind a tiszti, mind a sorállomány teljes feloszlását. Követelték a kisiparosokat sújtó rendelkezések eltörlését.¹²⁴

Október 31.

– A nemzeti bizottság ülésén Péntes László jóváhagyás végett ismertette a nemzetőrök névsorát. A nemzetőrség civil részlegének Sallai Sándor tanár lett a parancsnoka. Szabadella József őrnagy később utasítást adott, hogy a nemzetőröket lássák el katonai egyenruhával, és a Honvédelmi Bizottmány, illetve a Forradalmi Karhatalmi Bizottság utasítása értelmé-

¹²¹ HL 1956-os gyűjtemény. 2/17. ö.e. 164-167. f.ólió.

¹²² HL 1956-os gyűjtemény. 6/63. ö.e. 335-339. f.ólió.

¹²³ PIL 290. f. 1/62. ö.e. 29.

¹²⁴ PIL 290. f. 1/62. ö.e. 30.

ben elrendelte, hogy állítsanak fel diák- és munkászászlóaljakat is. A Bányászati Berendezések Gyára őrségének 20 fegyvert adtak ki egy tiszt parancsnoksága alatt. A tisztet Huszár őrnagy jelölte ki.

– Egy földműves bizottsági tag bejelentette, hogy november 4-én megalakul az FKGP helyi szervezete.¹²⁵ A kisgazdapárt újjáalakításában dr. Vidéki Mihály, Hatvani Mihály, Kovács János, Tarjányi Ágoston, Vízhányó Sándor, Horváth Gergely és Rádi Vince vett részt. A városi szervezet elnöke Vízhányó Sándor lett. A megalakulás pontos időpontja azonban nem állapítható meg.¹²⁶

– A nemzeti bizottság ülésein egyébként dr. Vidéki Mihály készítette a jegyzőkönyveket, ő korábban polgármester-helyettes és főjegyző is volt.

– Makó Gyula helyett Farkas Antal lett a városi tanács oktatási osztályának vezetője. Dobos Ferenc a tanácsolóház kulcsait átadta dr. Vidéki Mihálynak és Czákó Józsefnek.

– A kultúrház nagytermében Fekete Pál és Bálint László vezetésével a diákok megalakították a Petőfi Kör. Csaba Gyula, a művelődési ház igazgatója felolvasta a MEFESZ röpcéduláját, amelyen a következő állt: „Bízzatok Nagy Imrében, nem ő írta alá a statáriumot. Nagy Imre 48 óráig az ÁVH foglya volt.”¹²⁷

– Visszaérkezett a hadosztály küldöttsége a fővárosból. Először tiszt gyűlést hívtak össze, ahol Szabadella József őrnagy beszámolt a Honvédelmi Bizottmány megválasztásáról, ismertette az új testület követeléseit, köztük a szovjet csapatok kivonását, a Varsói Szerződés felbontását és a semlegesség kimondását. Kijelentette, hogy „tiszt és hazafias forradalom van.”¹²⁸

– Utána ülést tartott a forradalmi katonai tanács, ahol Szabadella József ismét beszámolót tartott, és a Honvédelmi Bizottmány intézkedéseit kiadták az alárendelt alakulatok és a város felé is. Ezután kiegészítették a katonai tanácsot. Elnöke Szabadella József lett, és nyolc tagot, valamint Szabó István százados és Bóna Pál főhadnagy személyében két póttagot választottak ekkor. A törzsen belüli sorkatonák képviselőket követeltek a katonai tanácsban, ezért tag lett Varga Jenő honvéd, Tatár Árpád őrmester, Nagy József tizedes és Sárközi József őrzető.¹²⁹

– Egy híradós tiszt támadta Kovács Pált is, behozta a szalagot, amelyen a hadtesttel zajlott előző napi beszélgetését rögzítették.¹³⁰ Valószínűleg

¹²⁵ BKMÖL XXV. 30. B 1502/1957. Tarjányi Ágoston és társai pere.

¹²⁶ BKMÖL MSZMP BKMB Archivuma. 8. f. 6. cs. 16. ö.e. Az 1957. március 28-i jelentés.

¹²⁷ BKMÖL XXV. 30. B 1502/1957. Tarjányi Ágoston és társai pere.

¹²⁸ HL XI/26. a. B 46/1958. Szabadella József és társai pere.

¹²⁹ HL 1956-os gyűjtemény. 2/6. ö.e. 58-75. fólió.

¹³⁰ HL XI/26. a. B 46/1958. Szabadella József és társai pere.

ennek hatására Kovács Pál őrnagy felhívta Budapesten Bakonyi alezredest, és lemondott a hadosztályparancsnoki tisztségéről. Kovács Pál azzal indokolta lemondási szándékát, hogy ő és a kommunista tisztek illegális politikai munkával akarják az „ellenforradalom” kibontakozását akadályozni. Javasolta, hogy Szabadella Józsefet nevezze ki Bakonyi Sándor parancsnoknak. Bakonyi Szabadella őrnagyot bízta meg a parancsnoki teendőkkal, aki ezután lemondott a katonai tanácsban betöltött elnöki tisztségéről, helyére valószínűleg Péntes László került. Érdekesség egyébként, hogy Bakonyi Sándor és Szabadella József is nagy sportrajongó volt, általában együtt jártak focimeccsre.

– A katonai tanács ülésén Bóna Pál főhadnagy javasolta Horváth Géza főhadnagy, Jámbor Pál őrnagy, Nagy Vendel őrnagy, Fekete János hadnagy és Tölgyesi Zoltán főhadnagy eltávolítását a hadosztálytól. Tölgyesi Zoltán főhadnagy volt a hadosztály agitációs propagandista instruktora. Fekete János hadnagy felderítő parancsnokhelyettes volt. Szabadella József végül két hónap fizetett szabadságra küldte őket.¹³¹ Mikor Szabadella József behívatta az irodájába, majd lefegyverezte Nagy Vendel személyügyi osztályvezetőt, jelen volt a hadtest katonai tanácsától Papp Balázs alezredes és Kékesi Sándor százados is. Ők is közölték, hogy Gyurkó Lajos és Sucin József megszökött, de Szolnokon állítólag elfogták őket.¹³²

– Kiskunhalasról két tiszt bevitte Miklós Gergelyt és politikai helyettesét, Széplaki Ferenc századost Kiskunfélegyházára a hadosztályhoz azzal a váddal, hogy ő lövetett Kiskunhalason.¹³³

– Szabadella József parancsot adott Fábián Béla főhadnagynak, hogy a felderítőszázadnál is alakítsa meg a forradalmi katonai tanácsot, és a feldertőkből szervezzen új elhárító egységet.¹³⁴

– A szovjet tanácsadók elhagyták Kiskunfélegyházát. Bischoff János és Kolompár Sándor gépkocsivezetők szovjet páncélcsoport kíséretében Kecskemétre, illetve Budapestre szállították őket.

– Dél előtt a 29. tüzérezrednél is megválasztották a forradalmi katonai tanácsot. Elnöke Kriston István főhadnagy lett. Tagok: Nagy József hadnagy, Dublinszki Sándor hadnagy, Balatoni László főhadnagy, Juhász Sándor főhadnagy, Kutasi Pál hadnagy, Mór Albert főhadnagy, Kovács Miklós szakaszvezető, Plavec István tizedes, Herman András tizedes, Sándor Pál őrnagy. Az elnökségbe Kriston István, Nagy József és Plavec István került be. A katonai tanácsban illetve az alakulatnál a legradikáli-

¹³¹ HL XI/26. a. B 46/1958. Szabadella József és társai pere.

¹³² HL XI/26. a. B 46/1958. Szabadella József és társai pere.

¹³³ HL XI/26. a. B 46/1958. Szabadella József és társai pere.

¹³⁴ HL XI/26. a. B 46/1958. Szabadella József és társai pere.

sabb Herman András tizedes, Király József szakaszvezető, Plavec István tizedes, Laczi István tizedes és Berzi Béla tizedes volt.¹³⁵ Megváltoztatták a rendfokozat viselését, magyar szokás szerint ezután a hajtókán kellett viselni a rangjelzést.¹³⁶ Az alakulat Szegeden lévő része is választott katonai tanácsot. Elnökség: Soós József főhadnagy, Balogh Lajos főhadnagy, Soós Sándor főhadnagy. Tagok: Schmidt Ferenc hadnagy, Tóth Lajos őrmester, Szél István őrzvezető.

November 1.

– A városi nemzeti bizottság ülésén többen követelték a rendőri állomány felülvizsgálatát, illetve a rendőrség lefegyverzését. Berényi Pál és dr. Kiss István beadványban követelte Deák József rendőrkapitány leváltását.¹³⁷ A vita során megállapodtak, hogy Deák József századost, Madács Olivér századost, Takács István századost, Lénárt Ferenc törzsőrmestert és Palatinus Ferenc törzsőrmestert elbocsájtják. Péntes László alezredes utána a rendőrségen sorakoztatta az állományt, és közölte velük, hogy a nevezetteket leszerelik. A bűnügyi alosztály vezetője Lehoczky Árpád lett, Eszik Alajost pedig nyomozónak nevezték ki. A nemzetőrök egyébként azt szerették volna, ha őt nevezik ki a nemzetőrség parancsnokának, de az végül Zombori István bűnügyi nyomozó lett.¹³⁸ Bekerült még a rendőrségre Kovács József, Rác Gyula, Turcsányi Sándor és Csuka László is. Ők többnyire rendőrök, vagy csendőrök voltak korábban. A Gépgyárból nyolc-tíz embert delegáltak a nemzetőrségbe, köztük Zombori Istvánt.¹³⁹

– A katonai tanács egyik ülésén Péntes László javasolta, hogy a nemzetőrség keretén belül állítsanak fel diákszázadot. Ezután Péntes László és Sallai Sándor tanár megállapodott a Petőfi Gimnázium diákjaival, hogy diákzászlóaljat állítsanak fel a nemzetőrség számára. A szervezést Fekete Pál, Ernyes és néhány barátjuk vállalta. Délután körülbelül ötven diák vett részt azon az oktatáson, melyet honvédtisztek tartottak.¹⁴⁰ Sallai Sándor tanár a diáknemzetőrök felügyelője lett.

– A városi nemzeti bizottság döntött arról is, hogy ezután csak az általuk jóváhagyott emberek kerülhetnek be a nemzetőrségbe, a korábban bekerült pártaktivistákat pedig eltávolítják. Czakó József ezért felhívta Szabadella Józsefet, hogy a pártbizottságtól vegyék el a fegyvereket. A katonai tanács helyeselte az elképzelést, ezért Szabadella József Péntes Lászlót bízta meg

¹³⁵ HL 1956-os gyűjtemény. 2/12. ö.e. 131-141. főlő.

¹³⁶ HL 1956-os gyűjtemény. 2/12. ö.e. 131-141. főlő.

¹³⁷ BKMB B 892/1958. Eszik Alajos és Lehoczky Árpád pere.

¹³⁸ HL XI/26. a. B 46/1958. Szabadella József és társai pere.

¹³⁹ BKMB B 892/1958. Eszik Alajos és Lehoczky Árpád pere.

¹⁴⁰ BKMÖL XXV. 30. B 1502/1957. Tarjányi Ágoston és társai pere.

a feladattal. A fegyverek begyűjtését Horváth János őrnagy, a szegedi pártaktivisták lefegyverzését pedig Molnár Pál őrmester végezte el.

– Desztalinizálási indokkal a Pedagógus Forradalmi Bizottság javaslatára leváltottak és áthelyeztek öt iskolaigazgatót, köztük Horváth Józsefet, Szamosit, Gulyást és Keresztes Nagyt.¹⁴¹

– A nemzeti bizottság képviselői megkoszorúzták a magyar hősi emlékművet, Tarjányi Ágoston beszédet is mondott.¹⁴² Katonatisztek is részt vettek a koszorúzáson, közöttük volt Jámbor Pál is.

– A városi nemzeti bizottság és a két legnagyobb kiskunfélegyházi gyár munkástanácsa is követelte, hogy Péntes László intézkedjen Bakonyi Sándor és Horváth István százados eltávolításáról. A forradalmi katonai tanács ülésén az egész testület megszavazta az eltávolításukat. Lejátszották a magnetofonra felvett beszélgetéseket, amelyek Bakonyi Sándor és Kovács Pál között hangzottak el. Ezzel akarták bizonyítani, hogy népellenes parancsokat adtak ki. Kovács Pál őrnagy maga is megszavazta az eltávolításokat, sőt a városi nemzeti bizottság ezt követelő határozatát is ő olvasta fel.¹⁴³ Szabadella József és Péntes László alezredes ennek értelmében követelte a hadtesttől és a Honvédelmi Minisztérium Forradalmi Katonai Tanácsától, hogy Bakonyi Sándor alezredest és Horváth István századost, a politikai osztályvezető helyettesét távolítsák el a hadseregből. Táviratot küldtek a Honvédelmi Bizottmánynak, melyben az eltávolításukat és letartóztatásukat követelték. Azzal indokolták a követeléseiket, hogy Bakonyi alezredes és Horváth százados olyan utasításokat adott ki, amelyek a népellenes cselekedet fogalma alá tartoznak.¹⁴⁴ A táviratot Angeli István százados, Horváth Géza főhadnagy, Bujdosó törzsőrmester,¹⁴⁵ és Bóna Pál főhadnagy állította össze.¹⁴⁶ Matics főhadnagy vezetésével tiszteket is küldtek Budapestre, hogy a törzstől távolítsák el a két tisztet. Bakonyi Sándor azonban elzavarta őket.¹⁴⁷ A küldöttség valószínűleg elment a Honvédelmi Minisztériumba is. A minisztériumból egy bizottság ment két angol diplomatával a Népliget melletti Kilián laktanyába, ahol Bakonyi Sándor tartózkodott, hogy letartóztassák. A tisztjei azonban megakadályozták ezt.¹⁴⁸ Ezután Bakonyi Sándor és a hadosztálytörzs átköltözött a Kis János laktanyába. A minisztériumból azt a feladatot kapták, hogy Budapest déli részén

¹⁴¹ BKMÖL XXV. 30. B 1502/1957. Tarjányi Ágoston és társai pere.

¹⁴² BKMÖL XXV. 30. B 1502/1957. Tarjányi Ágoston és társai pere.

¹⁴³ HL XI/26. a. B 46/1958. Szabadella József és társai pere.

¹⁴⁴ HL XI/26. a. B 46/1958. Szabadella József és társai pere.

¹⁴⁵ HL XI/26. a. B 46/1958. Szabadella József és társai pere.

¹⁴⁶ HL XI/26. a. B 46/1958. Szabadella József és társai pere.

¹⁴⁷ HL XI/26. a. B 46/1958. Szabadella József és társai pere.

¹⁴⁸ BKMÖL XXV. 30. B 1502/1957. Tarjányi Ágoston és társai pere.

szervezzék meg 29 objektum őrzését. A Bakonyi Sándor parancsnoksága alá tartozó részleg nem alakított forradalmi katonai tanácsot.¹⁴⁹

– A katonai tanács ellenőrököt küldött Kiskunmajsára, Kiskunhalasra és Szegedre a fegyelem megszilárdítása érdekében. Határozatot hoztak a szovjetek kivonulásának követeléséről: „Drága Magyar Hazánk függetlenségének megvédése érdekében javasoljuk, hogy határainkra fegyveres egységeket állítsanak, hogy a határainkon fegyvert, löszert és idegen katonát a HM Forradalmi Bizottmány engedélye nélkül ne hozhassanak át. Javasoljuk, értesítsék erről a szovjet követséget, és közölgjék, amennyiben a határőrségünk fegyver, lőszer átszállításáról tesz jelentést, kérni fogjuk az ENSZ Biztonsági Tanácsát, nyilvánítsa agresszornak a Szovjetuniót. A szovjet csapatok kivonásának december 31-i határidejével nem értünk egyet. Rövidebb határidő megállapítását kérjük december 1-ig. Véleményünk szerint a harci alakulatok kivonását rövidebb idő alatt végre lehet hajtani. A tisztok családjainak, raktáraiknak a kiszállítására későbbi határidőben is meg lehet állapodni. A dolgozók addig nem akarnak munkába állni, amíg a szovjet csapatok itt tartózkodnak. Kéthónapos munkaszünet katasztrofális következményekkel járna. Javaslatunk megtételére az készítettett, hogy városunkban mindennap löszert szállítanak és páncélosok szivárognak át Budapest felé.”¹⁵⁰

– Szabadella József parancsára Fábián Béla főhadnagy és Pénzes László felderítő őrsöket szervezett a szovjet csapatok megfigyelésére. A szovjetek mozgásáról napi jelentést kellett leadni.

– Zalavári József távmondati utasítására Szabadella József 19 óra körül elrendelte az elhárítók letartóztatását a hadosztálynál. Pénzes László alezredes, aki ekkor a hadosztály-parancsnokságon tartózkodott, őrizetbe vette Béri főhadnagyot, és Tóth hadnagyot.¹⁵¹ November 4-ig voltak a fogdában.

– Szabadella József november 1-jén Szegedre utazott, a Szegedi Forradalmi Bizottság ülésére. A délután öt órakor tartott ülésen a város védelméről tanácskoztak. Az ülésen részt vett dr. Perbíró József, a forradalmi bizottság vezetője, Fábián Ferenc újságíró, Kovács József, Joszt István, Aradi (Perbíró József katonai tanácsadója), Gosztony István őrnagy, a város katonai parancsnoka és a forradalmi katonai tanács elnöke. Szóba került, hogy a városon kívül vagy belül célszerű-e egységeket elhelyezni. Az esetleges mozgósítást, amit Makó százados javasolt, és a hidak védelmét is megvitatták.¹⁵² Perbíró József azt szerette volna, ha a kiskunfélegyházi hadosztály áttelepül Szegedre, szükség esetén pedig a

¹⁴⁹ HL 1956-os gyűjtemény. 2/6. ö.e. 58-75. főlíó.

¹⁵⁰ HL 1956-os gyűjtemény. 2/6. ö.e. 58-75. főlíó.

¹⁵¹ HL XI/26. a. B 46/1958. Szabadella József és társai pere.

¹⁵² HL XI/26. a. B 46/1958. Szabadella József és társai pere.

kiskunmajsai és kiskunhalasi egységeket is odarendelik.¹⁵³ Szabadella őrnagy ebbe azonban nem egyezett bele, ellenezte a mozgósítást is, viszont fegyvert adott a város védelméhez. Javasolta, hogy a nemzetőrséggel szervezzék meg a védelmet. Megígérte, hogy a rá háruló feladatokat Kiskunfélegyházán teljesíteni fogja.¹⁵⁴

– Varga Oszkár vezetésével Hídvégi Herkner László, Varga István, Kovácsréti Imre, Schlothauer László, Farkas Pál külön nemzetőrséget akart felállítani. A kultúrházban volt a központjuk, ez a testület azonban nem működött.¹⁵⁵

November 2.

– A nemzeti bizottság Nagy Imre semlegességi nyilatkozatát tárgyalta, és határozta arról, hogy be kell szüntetni a sztrájkot.

– Az ipartestület küldöttsége visszakérte korábbi épületét, amely most a kultúrotthon volt.

– A volt rendőrkapitány illetve rendőr főtanácsos, akit Radnay Mártonnak hívtak,¹⁵⁶ vezetésével körülbelül húszfős küldöttség érkezett a rendőrségre Pénzes Lászlóhoz. Követelték, hogy az egész rendőrséget váltsák és tartóztassák le.¹⁵⁷ Kétórás vita után Pénzes László átment a nemzeti bizottsághoz, elmondta a fejleményeket, de ellenezte a rendőrség megszüntetését. Czákó József, a nemzeti bizottság elnöke és Pénzes László visszament a rendőrségre. Czákó József elbocsátotta Deák József századost, aki egyébként tagja volt a rendőrség forradalmi bizottságának is.¹⁵⁸ Ezután Pénzes László Deák Józsefet és Madács Olivért Kecskemétre küldte Szalóki László és Szentkirályi Frigyes kérésére.¹⁵⁹ Budaörsi László rendőr törzsőrmester helyeselte az intézkedést, ezért őt és Bozó János rendőr törzsőrmestert később elbocsájtották a rendőrségtől.¹⁶⁰

– Fekete Pál tíz diákot szervezett be a nemzetőrségbe, így jelentkezett Selb György, Para Ferenc, Juhász László, Agócs János, Bálint László, Ernyes László, Katona Imre, Tóth Dezső, Mallár József, Kocsi István és Végh Ferenc. Fekete Pál is belépett, november 4-e és november 6-a között adott

¹⁵³ HL XI/26. a. B 46/1958. Szabadella József és társai pere.

¹⁵⁴ HL XI/26. a. B 46/1958. Szabadella József és társai pere.

¹⁵⁵ BKMÖL MSZMP BKMB Archivuma. 8. f. 6. cs. 16. ö.e. Az 1957. január 12-i jelentés.

¹⁵⁶ BKMÖL MSZMP BKMB Archivuma. 8. f. 6. cs. 16. ö.e. Az 1957. január 12-i jelentés.

¹⁵⁷ BKMB B 892/1958. Eszik Alajos és Lehoczky Árpád pere.

¹⁵⁸ HL XI/26. a. B 46/1958. Szabadella József és társai pere.

¹⁵⁹ HL XI/26. a. B 46/1958. Szabadella József és társai pere.

¹⁶⁰ BKMÖL MSZMP BKMB Archivuma. 8. f. 6. cs. 16. ö.e. Az 1957. január 12-i jelentés.

szolgálatot.¹⁶¹ A járás nemzetőrségét egyébként Magony hadnagy szervezte.¹⁶²

– Szabadella József a városból kivezető utakra állított öt löveget bevonta, és a löszerraktár védelmére a kiskunmajsai útra rendelte. Innen várták az esetleges támadást, mert az a hír járta, hogy Kiskunmajsa környékén gyülekeznek a szovjetek. Szegeden Soós József főhadnagyot, a 29. tüzérezred ott tartózkodó részlegének tisztjét beválasztották a Szegedi Katonai Tanácsba. Őze István főhadnagyot a Hadművelési Törzsbe vezényelték.¹⁶³

– Szabadella József Fábíán Béla főhadnagyot, Kürtösi József hadnagyot és Bagi László főhadnagyot bízta meg a szovjetek megfigyelésére felállított felderítő egységek vezetésével. Fábíán Béla három figyelőőrsöt állíttatott a jászszentlászlói, a kecskeméti és a jakabszállási műútra. Három-négy esetben adtak jelentést, a jelentések nemlegesek voltak.¹⁶⁴ Szabadella József a szovjetek felderítése céljából utasítást adott a telefonok lehallgatására is. Szlapák főhadnagy, a tüzérezred híradótisztje végezte a lehallgatást.¹⁶⁵

– A katonai tanács ülésén Bóna Pál főhadnagy és Angeli István százados a testület elé terjesztette azt a jegyzőkönyvet, amelyik Bakonyi Sándor népellenes cselekedeteivel foglalkozott. A tanács nem fogadta el a jegyzőkönyvet, és nem terjesztette fel.

– Szabadella József utasítására Péntes László és Horváth János őrnagy folytatta a kommunistáknak korábban kiosztott fegyverek begyűjtését. Járvás Lajos hadnagy a szegedi pártbizottságtól, Molnár Pál őrmester és Horváth János őrnagy a kiskunfélegyházi pártbizottságoktól szedte be a fegyvereket. Horváth őrnagy összeszedte a területi pártbizottságoktól is a Bakonyi Sándor által korábban kiadott fegyvereket. Péntes László, a nemzetőrség parancsnoka is segítette ezt végrehajtani a városi nemzeti bizottság követelésére. Egyúttal felfegyverezték a községi nemzetőrségeket.¹⁶⁶

– A hadosztály katonai tanácsa kiküldte Miklós Károlyt a városi és járási kiegészítő parancsnokságra, mert ott még nem volt forradalmi katonai tanács. Lengyel Ferenc százados, a személyügyi tiszt és Sándor főhadnagy többször is kérte, hogy segítsenek a testületet megalakítani. Miklós Károly ismertette a Honvédelmi Bizottmány röplapját, beszámolt annak üléséről, és közölte, hogy kezdeményezték Bakonyi eltávolítását, mert az lövetni

¹⁶¹ BKMÖL XXV. 30. B 1502/1957. Tarjányi Ágoston és társai pere.

¹⁶² HL XI/26. a. B 46/1958. Szabadella József és társai pere.

¹⁶³ HL 1956-os gyűjtemény. 2/12. ö.e. 131-141. f.ólió.

¹⁶⁴ HL XI/26. a. B 46/1958. Szabadella József és társai pere.

¹⁶⁵ HL XI/26. a. B 46/1958. Szabadella József és társai pere.

¹⁶⁶ HL XI/26. a. B 46/1958. Szabadella József és társai pere.

akart a népre.¹⁶⁷ Utána háromtagú forradalmi katonai tanácsot választottak.¹⁶⁸

– Küldöttség járt Kiskunfélegyházáról a Parlamentben, ahol Nagy Imrével és Erdei Ferencsel beszéltek.¹⁶⁹ Megkérdezték, hogy Rákosi Mátyás menedékjogot kapott-e a Szovjetunióban vagy csak egyszerően átszökött. A miniszterek azt válaszolták, hogy a rend helyreállása után kiadatási kérelemmel fordulnak a Szovjetunióhoz, és bíróság elé állítják Rákosit. A Magyar Honvéd is irt erről a találkozóról.¹⁷⁰

November 3.

– A városi tanács oktatási osztálya Tarjányi Ágostont nevezte ki a József Attila Általános Iskola igazgatójának. Tarjányi az iskolában bizalmi szavazást kért maga ellen, és mivel a tantestület leszavazta, visszaadta a megbízatást.¹⁷¹

– Czakó József lezáratta a pártbizottság épületét, a bejáratát pedig pecséttel látták el, hogy senki ne tudjon bemenni.

– A járási tanács vb épületében megalakult a Kiskunfélegyházi Járás Nemzeti Bizottsága.¹⁷² Az ülésen jelen voltak a járás párt- és tanácsi vezetői, élükön Kiszeli Istvánnal, Dóka Lászlóval és Szegedi Józseffel, a járási tanács vb elnökével, illetve a járás községeinek a képviselői. A tanácskozást Szegedi József nyitotta meg és vezette le. Az ülés korelnöke A. Molnár Lajos volt. A községi küldöttek kifogásolták Szegedi József jelenlétét a nemzeti bizottságban, és 29 szavazattal 5 ellenében kizárták a testületből. Intézőbizottságot választottak, melynek elnöke Simon István, elnökhelyettese ifj. Ökrös Gergely és Garas Kálmán, titkára pedig Kovács Mihály lett. Az intézőbizottságba Szankról dr. Somogyi István és Garas Kálmán, Csólyospálosról Keserű Mihály, Jászszentlászlóról Tápay Gyula, Kömpöcről Hegedűs Etelka, Kiskunmajsáról Szabó Zoltán, Nagy Ferenc és Klucsó Ferenc, Alpárról dr. Simon István és Judik Menyhért, Kunszállásról Kovács Mihály, Pálmonostoráról Gyovai Balázs, Petőfiszállásról Terecskei Ferenc, Tiszaújfaluról Ökrös Gergely került be. Gátér nem delegált. A járási tanács munkástanácsát Bodor Dezső, dr. Mohácsy Alajos, Vincze József és Gudra Béla képviselte. A honvédség Kovács Pál őrnagyot, a nemzetőrség pedig Magony János rendőr hadnagyot delegálta. A megyei forradalmi bizottság november 5-ére meghirdetett ülésére dr. Si-

¹⁶⁷ HL XI/26. a. B 46/1958. Szabadella József és társai pere.

¹⁶⁸ HL 1956-os gyűjtemény. 6/63. ö.e. 335-339. fólió.

¹⁶⁹ BKMÖL XXV. 30. B 1502/1957. Tarjányi Ágoston és társai pere.

¹⁷⁰ KENEDI János szerk. 1989. 398.

¹⁷¹ BKMÖL XXV. 30. B 1502/1957. Tarjányi Ágoston és társai pere.

¹⁷² BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 1956-os gyűjtemény. sz.n. irat. A Kiskunfélegyházi Járás Nemzeti Bizottsága alakuló ülésének jegyzőkönyve. 1956. november 3.

mon Istvánt, Klucsó Ferencet és Tápay Gyulát választották meg küldöttnek. Ezek után az intézőbizottság ülésén a pártok szervezését és a nemzetőrség megerősítését tárgyalták. Következő ülésüket november 6-ára tűzték ki.

– Péntes László a rendőrségen a körülbelül hetven fős állománynak eligazítást tartott. Ekkor már Péntes volt a rendőrség parancsnoka is, helyettese Magony János rendőr főhadnagy lett. Eszik Alajos a civil részleg vezetője volt, Lehoczky Árpád a nyomozati csoport vezetője lett, Sallai Sándor pedig a diáknemzetőröket felügyelte. Badacsonyi Sándor rendőr törzsőrmester volt a szolgálatvezető. Célként az atrocitások megelőzését, a rend biztosítását jelölték meg. Nemzetőri igazolványokat állítottak ki.¹⁷³ A nemzetőrség parancsnoka, Péntes László megszervezte a diákokból és a munkásokból álló nemzetőr zászlóaljkat. Az üzemeket is felfegyverezték, körülbelül 300-400 fegyvert adtak ki.

– Magony János Tiszaalparra, Eszik Alajos és Sallai Sándor Pálmostonóra ment az ottani nemzetőrsegeket ellenőrizni. Itt megerősítették a létszámot, a posta és a halastó ellenőrzését, az ottani postáról beszállították a pénzt.¹⁷⁴

– Eszik Alajos, Sallai Sándor, majd Péntes László kihallgatta Csató Jánost, a tiszaalpari tanács elnökhelyettesét, aki korábban az ávónál teljesített szolgálatot. Az ávónak dolgozó informátorok nevét akarták megtudni.¹⁷⁵ Este 9 óra felé tíz-tizenkét fős katonákból, rendőrökből és nemzetőrökből álló csoport ment ki az Ágó-tanyára, mert az a hír járta, hogy ott ávósok bujkálnak. Nem találtak senkit. Ágó Ferenc korábban a begyűjtési hivatal megbízottja volt. Utána a belsőgalambosi tanyát is ellenőrizték. Itt őrizetbe vették ifj. Kovács Györgyöt, de másnap elengedték.¹⁷⁶

– Este ülést tartott a hadosztály katonai tanácsa, a szovjetek elleni védekezésről volt szó. Szabadella József őrnagy ellenezte a harcot, de nagy vita és szavazás után úgy döntöttek, hogy szovjet támadás esetén ellenállnak. A katonai tanács utasította Daskó József századost, hogy a hadműveleti osztály készítse el a város védelmi tervét. Ezt később Mészáros őrnagy, Szabadella helyettese ismertette.¹⁷⁷ Két löveget még az est folyamán kirendeltek a város határába az 5-ös útra. A kiskunmajsai utat négy 122 mm-es löveggel záratták le. Ezek este tíz órától hajnal ötig voltak ott.¹⁷⁸ A nemzetőrseget ellátták fegyverekkel. Szabadella parancsot adott a tüzérezred törzsének is, hogy dolgozzák ki a szovjetek elleni védekezés tervét.

¹⁷³ BKMB B 892/1958. Eszik Alajos és Lehoczky Árpád pere.

¹⁷⁴ BKMB B 892/1958. Eszik Alajos és Lehoczky Árpád pere.

¹⁷⁵ BKMB B 892/1958. Eszik Alajos és Lehoczky Árpád pere.

¹⁷⁶ BKMB B 892/1958. Eszik Alajos és Lehoczky Árpád pere.

¹⁷⁷ HL XI/26. a. B 46/1958. Szabadella József és társai pere.

¹⁷⁸ HL XI/26. a. B 46/1958. Szabadella József és társai pere.

Fábián Béla főhadnagy két figyelőőrsöt szervezett, és folyamatosan jelentett Szabadella Józsefnek és a hadtesthez Zalavári Józsefnek.

– Bakonyi Sándor Matics Miklós agitációs tiszt és két kísérője útján tájékozódott a kiskunfélegyházi eseményekről. A katonai tanács közölte velük, hogy a Bakonyi Sándor és Horváth István százados leváltására vonatkozó határozat érvényben van.

– A tüzérezred is parancsot kapott a hadosztálytól a felderítés megszerzésére. Az alakulat még szabadon lévő elhárítóit, Matécsik József főhadnagyot és Papp Ferenc hadnagyot le kellett volna tartóztatni, de a parancsnok elküldte őket az egységtől biztonságos helyre. Parancsot kaptak a laktanya védelmének megszerzésére.¹⁷⁹ Ugyanígy a híradózászlóalj is utasítást kapott a laktanya szovjetek elleni védelmének megszerzésére.¹⁸⁰

– A községekbe kiküldött rendfenntartó csoportok november 3-án Huszár Lajos őrnagy parancsára bevonultak a laktanyába.¹⁸¹

November 4.

– Hajnalban Horváth Ferenc főhadnagy jelentette, hogy a szovjetek támadást indítottak, Kecskemétet is megtámadták. Összeült a hadosztály forradalmi katonai tanácsa, és ismét elhatározta a harc felvételét. „Én ekkor elhatároztam, hogy Kiskunfélegyháza védelme érdekében a szovjetek ellen a harcot felvesszük, és ha azok lőnek, úgy mi is löni fogunk.” – vallotta később a bíróság előtt Szabadella József őrnagy.¹⁸² Nagy Imre hajnali szózata után az ügyeletes tiszt, Horváth Ferenc főhadnagy rendelte el a riadót. A vezérkar telefonon érdeklődött a helyzetről. Mire Szabadella visszahívta a vezérkari forradalmi bizottságot, ott már a szovjetek jelentkeztek be. Póka hadnagy tolmácsolt, és érdeklődött tőlük a fővárosi helyzetről.¹⁸³ Szabadella felhívta a Honvédelmi Bizottmányt is, hogy kérdezzék meg a szovjeteket, mi a helyzet.¹⁸⁴ Szabadella József Kecskemétre, Kiskunhalasra, és Szegedre is telefonált, hogy tájékozódjék. Horváth főhadnagy közölte, hogy a kiskunhalasi laktanya környékén szovjet harcokcsik jelentek meg. A kiskunhalasiak telefonáltak is, hogy utasítást kérjenek. Szabadella utasítása: „Menjenek tüzelőállásba, töltsenek be, és várják meg a tűzparancsom. Ha a szovjetek lőnek, mi is tüzelünk.”¹⁸⁵ Hamarosan ismét beszélt velük, a kiskunhalasiak közölték, hogy a szovjetek már körül-

¹⁷⁹ HL 1956-os gyűjtemény. 2/12. ö.e. 131-141. f.őlió.

¹⁸⁰ HL 1956-os gyűjtemény. 2/17. ö.e. 164-167. f.őlió.

¹⁸¹ HL 1956-os gyűjtemény. 11/4. ö.e. 82-114. f.őlió.

¹⁸² HL XI/26. a. B 46/1958. Szabadella József és társai pere.

¹⁸³ HL XI/26. a. B 46/1958. Szabadella József és társai pere.

¹⁸⁴ HL XI/26. a. B 46/1958. Szabadella József és társai pere.

¹⁸⁵ HL XI/26. a. B 46/1958. Szabadella József és társai pere.

zárták őket. Szabadella: „Magukkal nem tárgyalok, mert Önök már hadifoglyok.”¹⁸⁶ Szabadella József ezután riadóztatta az összes alárendelt egységet, és parancsot adott az ellenállásra. Utána jelentette az intézkedését a hadtestnek. Itt az ügyeletes, Havas Rudolf ezredes követelte és megparancsolta, hogy vonja vissza a tűzparancsot. A hadosztálynál Kovács Pál őrnagy és Mészáros őrnagy is ezen a véleményen volt. Szabadella József végül a hadtest követelésére visszavonta a szovjetek elleni harc felvételére vonatkozó intézkedését. A tűzparancs egy órát volt érvényben. Az ütegeket bevonták a lövészokból, Szegedről visszarendelték a tüzérosztályt. Az alakulatok feloszlottak.

– Kovács Pál őrnagy a katonai tanács ülésén ellenezte a lakosság felgyűjtését, Angeli százados, Tatár őrmester, és Varga Jenő honvéd azonban letorkolta. Daskó József százados Kovács őrnaggyal értett egyet. Küldöttségek is jöttek, például Varga páncélos törzsőrmester, valamint Mester Károly, és fegyvert követeltek. A katonai tanács ekkor úgy határozott, hogy felfegyverzi a lakosságot. Horváth Géza főhadnagy gyógyszerész, Molnár Ferenc hadnagy élelmezési tiszt és Bóna Pál főhadnagy is az elképzelés mellett foglalt állást.

– Reggel hat órakor, de lehet, hogy nyolckor, Szabadella József áthívta a hadosztályhoz Péntes Lászlót a katonai tanács ülésére, és utasította, hogy riadóztassa a nemzetőröket. Péntes László közölte, hogy csak tizenöt embere van szolgálatban, a többiek pihenőn vannak. Szabadella József utasította, hogy a hangosbemondón keresztül hívassa be a nemzetőröket. Péntes László egy légoltalmis hadnaggyal, mivel a mikrofonszoba még zárva volt, betörte a helyiség ajtaját, és riadóztatta a nemzetőröket. A hadosztálytól két láda puskát, egy láda géppisztolyt, és lánggránátokat is kapott a nemzetőrség felszerelésére. Péntes eligazítást tartott a nemzetőröknek, elsősorban a rend fenntartását jelölte meg feladatként.¹⁸⁷ A hangosbemondón keresztül néhányan egyébként többször is felszólították a lakosságot, hogy vételezzenek fegyvert az ellenálláshoz. A tüzérlaktanya készletéből látták el fegyverrel a jelentkezőket. Ide Mester Károly vezetésével kétháromszáz civil érkezett. Először nem akartak nekik fegyvert kiadni, de Mester Károly a hadosztály-parancsnokságra is kiment, és végül megkapták a 300 géppisztolyt.¹⁸⁸

– Tíz óra körül a rendőrségen is osztottak fegyvereket a polgári lakosoknak, itt Tóth László, a gépállomás technikus is szerzett magának egyet.¹⁸⁹ A páncéloslaktanyában Miklós Károly őrnagy utasítására Huszár őrnagy is adott ki fegyvereket az üzemekből érkező munkásoknak.¹⁹⁰

¹⁸⁶ HL XI/26. a. B 46/1958. Szabadella József és társai pere.

¹⁸⁷ HL XI/26. a. B 46/1958. Szabadella József és társai pere.

¹⁸⁸ HL XI/26. a. B 46/1958. Szabadella József és társai pere.

¹⁸⁹ BKMÖL XXV. 30. B 207/1957. Tóth László pere.

¹⁹⁰ HL XI/26. a. B 46/1958. Szabadella József és társai pere.

Fegyvert kapott a Bányászati Berendezések Gyára Pölöskei Győző mérnök vezetésével, a Mélyépítő Vállalat Mester Gyula vezetésével, a Vágóhíd Vállalat Bartha sofőr vezetésével, a Gépgyár, amelynek a küldöttségét Borbély József dolgozó vezette, és a Vasgyár is Czákó József vezetésével.¹⁹¹ A munkás és diák egységeket egyébként a Honvédelmi Bizottmány határozata alapján már korábban megszervezték.¹⁹² Kecskemétről is érkezett két teherautó fegyver. Huszár Lajos őrnagy tisztet jelölt ki a fegyverek ellenőrzött kiosztására. November 4-én este az üzemeknek kiadott összes fegyvert kocsival visszaadták a laktanyának.¹⁹³

– Hajnalban a 29. tüzérezred katonai tanácsa azt az utasítást kapta a hadosztálytól, hogy a Kecskemét felé vezető úton szervezze meg a páncélos elhárítást páncéltörő lövegekkel. A hadosztály forradalmi katonai tanácsától kijött Mészáros József őrnagy, és megparancsolta a szovjetek elleni védekezés megszervezését, az ellenszegülőket forradalmi bírósággal fenyegette meg. Megerősítették a felderítést is. Fél hét körül viszont parancsot kaptak a szegedi úton lévő löveg bevonására. A tüzérezred katonai tanácsának az elnöksége követelte a szovjetekkel való szembeszállást. Ugyanezt követelte körülbelül 150-180 katona Herman és Plavec tizedes vezetésével. Az is elhangzott, hogy menjenek a fővárosba, és ott vegyék fel a harcot. Balatoni László főhadnagy megiltotta a parancsnoknak, Benczúr Pál őrnagynak, hogy érintkezésbe lépjen bárkivel. A parancsnok ezután engedélyt kért a másodéves katonák leszerelésére, amit meg is kapott. Kijött a laktanyába Pölöskei Tibor mérnök a Bányászati Berendezések Gyárából, és fegyvert követelt a városi forradalmi bizottság nevében. A parancsnok megtagadta a fegyverek kiadását, Nagy József hadnagy azonban adott ki nekik öt géppisztolyt és néhány kézigránátot.¹⁹⁴

– Miután a hadosztály forradalmi katonai tanácsa visszavonta a védelemre vonatkozó parancsot, a híradózáslóalj parancsnoka, Giczi József százados is parancsot adott a másodéves katonák leszerelésére. Ezután huszonnégy fiatalabb katona és két tiszt is megszökött.¹⁹⁵

– Délután Szabadella József parancsára Péntes László elrendelte a civilekhez került fegyverek összeszedését. Ez természetesen nem ment gyorsan.

– November 4-én este Zsitva Gyula négy kézigránátot kapott egy katonától. Utána társaival közösen lefegyverezte Balogh M. Gábor honvéd törzsőrmestert. Később a kézigránátokat leadták a rendőrségnek.¹⁹⁶

¹⁹¹ HL XI/26. a. B 46/1958. Szabadella József és társai pere.

¹⁹² HL XI/26. a. B 46/1958. Szabadella József és társai pere.

¹⁹³ HL 1956-os gyűjtemény. 11/4. ö.e. 82-114. f.ólió.

¹⁹⁴ HL 1956-os gyűjtemény. 2/12. ö.e. 131-141. f.ólió.

¹⁹⁵ HL 1956-os gyűjtemény. 2/17. ö.e. 164-167. f.ólió.

¹⁹⁶ BKMÖL XXV. 30. B 972/1957. Zsitva Gyula pere

November 5.

– Még november 4-én Dobák László asztalos egy géppisztolyt kapott a laktanyában. Hamarosan egy másikat is kapott Keresztési Jenőtől. November 5-én a Bercsényi utcában tűzharcba keveredett Kasnya Tibor tizedessel és Tarcsa Gábor honvéddel, akik járőrszolgálatot teljesítettek. Felszólították Dobák Lászlót, hogy adja meg magát. Ő azonban azt válaszolta, hogy: „Magyar felkelő vagyok, nem adom meg magamat!” Először csak a levegőbe lövöldöztek, aztán Tarcsa Gábor honvéd eltalálta Dobák Lászlót, aki könnyebben megsebesült, horzsolásos fejsérülést szenvedett.¹⁹⁷

– A tisztek egy része csak civilben mert a laktanyába bemenni. A tisztek 2-4 hónapi fizetést követeltek. Szabadella József kétheti fizetés kiadását engedélyezte, így megakadályozta, hogy a tisztek egy része elhagyja a szolgálati helyét. A sorkatonákat azonban nem tudták visszatartani. A törzset 200 sorkatonára és tiszthelyettesre hagyta el a 216 fős létszámból. November 5-én délután jött be egy szovjet felderítő a városba, érdeklődött a helyzet után, majd megnyugodva távozott. 23 órakor néhány harcokosi vonult a városba, majd lefegyverezték a hadosztálytörzset.¹⁹⁸ A szovjetek utasítására a még fellelhető fegyvereket összeszedték.¹⁹⁹

– Magát a várost november 5-éről 6-ára virradó éjjel szállták meg a szovjetek. A 29. tüzérezrednél a bevonuló szovjeteket egy küldöttség fogadta, közölték velük, hogy nem harcolnak ellenük. A szovjetek ezután lefegyverezték az alakulatot. Az alakulat 120 tisztje és katonája Budapestre került később a karhatalomba. A tiszti nyilatkozatot a tisztek tíz százaléka nem írta alá. Balatoni László főhadnagyot tartósan szabadságolta a parancsnok, Benczúr Pál őrnagy.²⁰⁰

November 6.

– A szovjet parancsnok kitiltotta a diákokat a nemzetőrségből.
– A rendőrségbe hamarosan sorra delegálták embereiket a pártszervezetek. Minden községben alakult rendőrőrs, ezeket kezdetben a szovjetek látták el fegyverekkel.²⁰¹

– Szabadella József őrnagyot Kecskemétre rendelték a hadtesthez. Itt leváltották, és helyette Tatai Gyula alezredest nevezték ki a hadosztály pa-

¹⁹⁷ BKMÖL XXV. 30. B 2033/1956. Dobák László pere.

¹⁹⁸ HL 1956-os gyűjtemény. 2/6. ö.e. 58-75. f. ló.

¹⁹⁹ HL XI/26. a. B 46/1958. Szabadella József és társai pere.

²⁰⁰ HL 1956-os gyűjtemény. 2/12. ö.e. 131-141. f. ló.

²⁰¹ BKMÖL MSZMP BKMB Archivuma. 8. f. 6. cs. 16. ö.e. Az 1957. március 28-i jelentés.

rancsnokának. A hadosztálytörzs tisztjei tiltakoztak Tatai kinevezése ellen.²⁰²

November 7.

- Szolnokra rendelték Szabadella Józsefet a hadsereghez, itt a hadseregparancsnok Homoki Imre alezredest bízta meg a kiskunfélegyházi hadosztály parancsnokságával.²⁰³
- Megalakult az MSZMP Kiskunfélegyházi Ideiglenes Intézőbizottsága.
- Tóth János, a járási pártbizottság munkatársa kérte a szovjeteket, hogy Horváth Bélát ne helyezték vissza a tanácselnöki tisztségbe. Dallos Ferenc, a megyei tanács elnöke közölte ezt a határozatot Horváth Bélával.²⁰⁴
- A Kiskunfélegyházi Gépgyár munkástanácsa tárgyalt a szovjet parancsnokkal a munka felvételéről. A Gépgyár küldöttségét ifj. Nagy József vezette.²⁰⁵
- A kiegészítő parancsnokságot is lefegyverezték ezen a napon a szovjetek.²⁰⁶

November 9.

- Visszaérkezett Bakonyi Sándor Budapestről. Pestszenterzsébeten a törzs állományából hét fő a felkelők fogságába esett, de másnap elengedték őket. Éjszaka Bakonyi eligazítást tartott a hadosztály tisztjeinek, és közölte, hogy a hadosztálynak november 13-án két karhatalmi ezredet kell küldeni Budapestre. Erre azonban nem került sor, mert megváltozott a terv.²⁰⁷

November 10.

- Megalakult az MSZMP-alapszervezet a hadosztálytörzsnél.²⁰⁸
- Megalakult a karhatalmi század pártszervezete.²⁰⁹

November 12.

- Letartóztatták Péntes László alezredest, Matics főhadnagyot, Horváth főhadnagy gyógyszerészt, és Palatinus törzsőrmestert.²¹⁰

²⁰² HL 1956-os gyűjtemény. 2/6. ö.e. 58-75. f.ólió.

²⁰³ HL 1956-os gyűjtemény. 2/6. ö.e. 58-75. f.ólió.

²⁰⁴ BKMÖL XXV. 30. B 1502/1957. Tarjányi Ágoston és társai pere.

²⁰⁵ BKMÖL XXV. 30. B 1172/1957. ifj. Nagy József pere.

²⁰⁶ HL 1956-os gyűjtemény. 6/63. ö.e. 335-339. f.ólió.

²⁰⁷ HL 1956-os gyűjtemény. 2/6. ö.e. 58-75. f.ólió.

²⁰⁸ HL 1956-os gyűjtemény. 2/6. ö.e. 58-75. f.ólió.

²⁰⁹ HL 1956-os gyűjtemény. 11/4. ö.e. 82-114. f.ólió.

– Ugyanezen a napon megkezdődött a városban a tanítás.

November 14-15.

– A Petőfi Sándor Gimnázium néhány diákja, Fekete Pál, Kóbor György, Korom Alajos és Bálint László röpcédulákat készített és terjesztett a városban.

November közepe

– Tóth László aláírásgyűjtést szervezett a Kiskunfélegyházi Gépállomás igazgatójának leváltásáért.²¹¹

November hónap folyamán

– Nagy József és Lörincz György a Kiskunfélegyházi Gépgyár küldötteként, Ruskál István és Forgács Tivadar a Bányászati Berendezések Gyáranak küldötteként Pölöskei Győzővel, Kovács Jánossal, Somogyi Lászlóval és Kovács János szücsmesterrel együtt részt vett a Nagy-budapesti Központi Munkástanács ülésén.²¹² Élelmiszergyűjtést szerveztek a budapesti sztrájkoló munkások megsegítésére.

– Pesovár Ferenc a Kiskunfélegyházi Múzeum igazgatója kapcsolatot tartott az Írószövetséggel, annak írásos anyagait eljuttatta a kiskunfélegyházi diákoknak és tanároknak.²¹³

November 15.

– A híradózáslóaljnál megkezdtek a bevonulatusokat. A jászberényi kiegészítő parancsnokság azt javasolta a katonáknak, hogy ne vonuljanak be, inkább maradjanak otthon. A bevonultatott katonák közül még december végén is sokan hazaszökdöstek. Megalakult az MSZMP-alapszervezet az alakulatnál.²¹⁴

– Parancsot adott ki a szovjet katonai parancsnokság. Ebben közölték, hogy bizonyos eredmények már mutatkoznak a rend helyreállításában, de még mindig vannak, akik ellenségesen viszonyulnak a kormányhoz, és sokan a fegyvereket sem adták le. Felszólította a lakosságot, hogy kezdék nem adott fegyvereket. Este 19 óra és reggel 5 óra között kijárási tilalmat rendelt el.²¹⁵

²¹¹ BKMÖL XXV. 30. B 207/1957. Tóth László pere.

²¹² BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 8. f. 6. cs. 16. ö.e. Az 1957. január 12-i jelentés.

²¹³ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 8. f. 6. cs. 16. ö.e. Az 1957. március 28-i jelentés.

²¹⁴ HL 1956-os gyűjtemény. 2/17. ö.e. 164-167. fólió.

²¹⁵ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 1956-os gyűjtemény, sz.n. irat. Szovjet Katonai Parancsnokság parancsa 1956. november 15-én.

November 18.

– Kóbor Györgyöt a kórház utcájában, a Fürdőkertben röpcédulázás közben a karhatalmisták elfogták, és utána húsz másik diákot is elvittek az osztályából. Ezután felhagytak a röpcédulázással.²¹⁶ A diákok és a tanári kar kötelezték magukat, hogy nem készítenek több röpcédulát, így a letartóztatott diákokat kiengedték.

– András András az utcán izgató kijelentéseket tett a Kádár-kormányra és a szovjetekre. A rendőrök letartóztatták.

– Házi vezérőrnagy eligazítást tartott a hadosztálynál a tiszti nyilatkozatról. A törzs tisztjeinek 90%-a aláírta a hűségnyilatkozatot a Kádár-kormány mellett. Leszereltek kilenc tisztet és négy tiszthelyettest. Póka hadnagy, a tolmács öngyilkos lett. A hadosztály állományából karhatalmi egységeket küldtek Budapestre.²¹⁷ A hadosztály alakulatainak parancsnokai közül kitűnt a karhatalom szervezésében és működtetésében Hodosán Imre őrnagy, Botond Gábor őrnagy és Sebestyén őrnagy, a 14. műszaki zászlóalj parancsnoka.

– A karhatalom megalakításáig a katonatisztek a rendőrségi R-csoportban teljesítettek szolgálatot.²¹⁸

November 22.

– A járási rendőrkapitányságon szolgálatot teljesítő katonatiszteket bevonták az alakuló karhatalomba.²¹⁹

November 23.

– Hivatalosan is megalakult a kiskunfélegyházi karhatalmi század a hadosztály, a tüzérezred és a híradózászlóalj tisztjeiből és tiszthelyetteseiből. A parancsnok Kerekes Szilveszter alezredes lett, aki régebben a kiskunmajsai lövészezred parancsnoka volt, és a forradalom előtt a Szovjetunióban tanult. Helyettese Huszár Lajos őrnagy lett. A karhatalmi század agitációs csoportjának vezetője először Halmosi József főhadnagy, a harcköcsiezred politikai helyettese, majd Szanka István főhadnagy volt. A század főzsfőnöke Horváth István százados lett. Csoportparancsnokok: Zsumbera Károly őrnagy és Varga János százados. A létszám 70 fő volt, amely hamarosan 108 főre emelkedett.²²⁰ A hadosztály legénységi épületében szállásolták el őket.²²¹ Kiskunfélegyházán az agitációs csoport az üzemekben

²¹⁶ BKMÖL XXV. 30. B 1502/1957. Tarjányi Ágoston és társai pere.

²¹⁷ HL 1956-os gyűjtemény. 2/6. ö.e. 58-75. főlíó.

²¹⁸ HL 1956-os gyűjtemény. 11/4. ö.e. 82-114. főlíó.

²¹⁹ HL 1956-os gyűjtemény. 11/4. ö.e. 82-114. főlíó.

²²⁰ HL 1956-os gyűjtemény. 11/4. ö.e. 82-114. főlíó.

²²¹ HL 1956-os gyűjtemény. 11/4. ö.e. 82-114. főlíó.

6 alapszervezet megalakításában vett részt, és a járás községeiben is további 6 pártszervezetet hoztak létre.

November 26.

– Diákok felvásárolták az üzletekben a ragasztós hátlapú vignettákat, és Kádár-kormány ellenes röpcédulákat készítettek és terjesztettek.²²²

November 28-29.

– A karhatalmisták fegyvert és orosz-magyar kétnyelvű karhatalmi igazolványt kaptak.²²³

– Ferenci főhadnagy vezetésével a vasútállomásra 6 fős karhatalmista egységet telepítettek. Az 5-ös út kecskeméti és szegedi kijáratához 2-2 fős ellenőrző pontot állítottak. A posta telefonközpontjához is szolgálatot állítottak, éjjel-nappal járőröztek.²²⁴

– A tiszti nyilatkozatot nem írta alá Szabadkai Zoltán hadnagy és Fridmann István hadnagy. Feltétellel írta alá Fábián Béla főhadnagy, Kurunci István főhadnagy és dr. Forgács Andor orvos főhadnagy.²²⁵

– A kiegészítő parancsnokságon az MSZMP-tagok megtartották első taggyűlésüket.

November 30.

– Röpcédulák jelentek meg a városban Sasfiók és Darázs jelige alatt. A karhatalmisták összeszedték a röpcédulákat.²²⁶

November folyamán

– Czákó József követelte, hogy a városi nemzeti bizottság vezetősége kapjon szavazati jogot a városi tanács vb-ben. Czákó Józsefet kinevezték a városi tanács vb elnökévé, amit a megyei tanács is jóváhagyott.

– Gémes Elemérmé, a Kiskunfélegyházi Tangazdaság dolgozója egy beadványt készített, amelyben követelte a vállalat vezetőinek leváltását.

December 1.

– Megindult a rendszeres karhatalmista járőrözés a városban.²²⁷

²²² BKMÖL MSZMP BKMB Archivuma, 8. f. 6. cs. 16. ő.e. Az 1956. november 27-i jelentés.

²²³ HL 1956-os gyűjtemény. 11/4. ő.e. 82-114. fólió.

²²⁴ HL 1956-os gyűjtemény. 11/4. ő.e. 82-114. fólió.

²²⁵ HL 1956-os gyűjtemény. 11/4. ő.e. 82-114. fólió.

²²⁶ HL 1956-os gyűjtemény. 11/4. ő.e. 82-114. fólió.

December eleje

– Ifj. Nagy József terjesztette a sajtóbojkottra felhívó röpcédulát, amelyet a kecskeméti területi munkástanácstól kapott.²²⁸

December 8.

– Ülést tartottak az MSZMP kiskunfélegyházi városi és járási aktívái számára. Részt vett a gyűlésen Molnár Frigyes megyei első titkár, Kiszeli István járási párttitkár, a rendőrség parancsnoka Deák József százados, és a karhatalom megyei parancsnoka Jámbor Pál őrnagy is. Az aktivisták többsége fegyvert követelt a kommunisták számára, illetve Czakó József, dr. Vidéki Mihály és Ungvári László eltávolítását és letartóztatását követelte.²²⁹

December 10.

– A diákok sztrájkoltak, a Petőfi Sándor Gimnáziumból Fekete Pálék egyszerűen hazamentek az iskolából.²³⁰

– Este egy kisebb csoport tüntetni próbált. A karhatalom keményen közbelépett, szétverte és letartóztatta őket.²³¹

December 26.

– Huszár Lajos őrnagy lett a kiskunfélegyházi karhatalmi század parancsnoka.²³²

1957. február közepe

– Egy alkalommal a Loczki Sándor főhadnagy vezette karhatalmi járőrre rálöttek, azok viszonzták a tüzet, egy személyt megsebesítettek és elfogták.²³³

²²⁷ HL 1956-os gyűjtemény. 11/4. ö.e. 82-114. fólió.

²²⁸ BKMÖL XXV. 30. B 1172/1957. ifj. Nagy József pere.

²²⁹ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. Az MSZMP Kiskunfélegyháza Városi Bizottsága és alapszervezeti iratai 1957-1975. Aktívaértekezletek jegyzőkönyvei (a továbbiakban 13. f. 3/1957. ö.e.) 16/i/1957. Az 1956. december 8-i ülés jegyzőkönyve.

²³⁰ BKMÖL XXV. 30. B 1502/1957. Tarjányi Ágoston és társai pere.

²³¹ HL 1956-os gyűjtemény. 11/4. ö.e. 82-114. fólió.

²³² HL 1956-os gyűjtemény. 11/4. ö.e. 82-114. fólió.

²³³ HL 1956-os gyűjtemény. 11/4. ö.e. 82-114. fólió.

Február 23.

– A Petőfi Sándor Általános Iskolában Pásztor György tanuló az iskolára kitett vörös zászlót társaival le akarta venni, de néhány tanár megakadályozta ezt.²³⁴

1957. március 15.

– Fekete Pál 1957. március 15-én diáktársai körében kezdeményezte, hogy koszorúzzák meg a Petőfi-szobrot, végül azonban letettek a tervükről.

1957 májusa

– Május végén Fekete Pál mondta a ballagási beszédet, és ebben célzásokat tett az októberi forradalomra.²³⁵ Verses beszédet írt, amely egy Puskin idézet parafrázisa volt: „Vigyétek szét az iskolából a szikrát, mely/ a rég elhamvadt nagy lángból maradt,/ mely a nagy októberért bennünk lobogott./ Vigyétek szét és hirdessétek mindenütt, hogy lángragyúl a szikra még.”²³⁶

*

Andrási András: Kiskunmajsán született 1930. február 2-án. Anyja neve Andrási Mária. Iskolai végzettsége négy polgári. Fegyelmi előadóként dolgozott a Láng Gépgyárban. 1950 és 1953 között hivatásos katonatiszt volt. 1956. november 18-án Kiskunfélegyházán izgató kijelentéseket tett a Kádár-kormányra és a szovjetekre. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. március 14-én 7 hónap börtönre ítélte, amit a Legfelsőbb Bíróság 1958. április 22-én ugyanolyan hosszúságú felfüggesztett büntetésre változtatott.

Aradi Ferenc: Általános iskolai nevelő volt. A forradalom alatti magatartása miatt elbocsájtották.²³⁷

Badacsonyi László: Tályán született 1913-ban. Anyja neve Szívós Erzsébet. A forradalom alatt rendőr törzsőrmester volt. A forradalom után eltávolították a rendőrségtől, mert átállt a forradalom oldalára. A Mélyépítő Vállalatnál helyezkedett el.²³⁸

Bálint László: Kiskunfélegyházán született 1940. augusztus 6-án. Anyja neve Szabó Katalin. Iskolai végzettsége nyolc általános. A Kiskunfélegyházi Petőfi Gimnázium tanulója volt. 1956. október 26-án Kiskunfélegyházán

²³⁴ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 8. f. 6. cs. 16. ö.e. A 337-47/1957. sz. jelentés.

²³⁵ BKMÖL XXV. 30. B 1502/1957. Tarjányi Ágoston és társai pere.

²³⁶ BKMÖL XXV. 30. B 1502/1957. Tarjányi Ágoston és társai pere.

²³⁷ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 8. f. 6. cs. 16. ö.e.

²³⁸ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 8. f. 6. cs. 16. ö.e.

részt vett a délutáni tüntetésen, a kommunista jelképek eltávolításában. Október 27-én jelen volt a diákság kivonulásán is. Utána elégették az orosz könyveket. Tagja lett a nemzetőrségnek. November 4-e után röpcédulákat terjesztett. 1958. március 19-én indult ellene eljárás a Kecskeméti Megyei Bíróságon. A Btá. 56.§-a alapján megszüntették ellene az eljárást.

Bene Aladár: Kiskunfélegyházán született 1931-ben. Anyja neve Tímár Julianna. Iskolai végzettsége 4 gimnázium. Foglalkozása kereskedősegéd. A forradalom alatt részt vett a tüntetésekből, a járási börtönben lévő rabok kiszabadításában, a pártház elfoglalásában.²³⁹

Borbáth Lajos: Általános iskolai nevelő. A forradalom alatti magatartása miatt elbocsájtották.²⁴⁰

Borbély Gyula: Kiskunfélegyházán született 1932-ben. Anyja neve Borbély Irén. Iskolai végzettsége 6 elemi. Foglalkozása kőműves. A kiskunfélegyházi Gépgyárban dolgozott. A forradalom alatt részt vett a tüntetéseken, az ideiglenes és a végleges forradalmi bizottság megválasztásában.²⁴¹

Csaba Gyula: Budapesten született 1926. április 10-én. Anyja neve Sikos Anna. Színész volt a foglalkozása, a Színművészeti Főiskolán végzett. 1947-ben lépett be a pártba, és egy időben a kecskeméti színház alapszervezeti titkára volt. A forradalom idején a Kiskunfélegyházi Kultúrotthon igazgatójaként dolgozott. 1956. október 25-én Szolnokon járt, tanúja volt az ottani eseményeknek. 1956. október 26-án részt vett a kiskunfélegyházi városi pártbizottság aktíváinak értekezletén, ahol arról határoztak, hogy „az események élére kell állni”, és azt az instrukciót kapták, hogy „lovagolják meg a hangulatot”. A tanácsháza hangosbemondóján keresztül felszólította a tüntető tömeget, hogy őrizték meg a forradalom tisztaságát, ne változtassák „tarisznyás tüntetéssé”. Utána elszavalta a Nemzeti dalt. Október 27-én a tanácselnöki szobából figyelte a tüntetést, majd ő is lement a tüntetők közé. Itt is elszavalta a Nemzeti dalt, utána részt vett azon a tárgyaláson, melyen Bakonyi Sándor hadosztályparancsnok a pedagógusküldöttséggel tárgyalt. Részt vett az ideiglenes forradalmi bizottság alakuló ülésén is. A testület számára két Kossuth-címert készített. Október 29-én részt vett a Kiskereskedelmi Vállalat munkástanácsának megválasztásában, javaslatára beválasztották a vállalat párttitkárát is. Október 30-án jelentkezett a nemzetőrségbe is, de a forradalmi bizottság tiltakozása miatt nem vették be. November 10-én jelentkezett az MSZMP-be. Hamarosan a Petőfi Népe kiskunfélegyházi tudósítója lett. 1957 áprilisától a pécsi rendőrkapitányság klubjában művészeti instruktorként volt. 1957. szeptember 2-án tartóztatták le és 1958. május 20-ig előzetes letartóztatásban volt. A Kecskeméti Megyei Bíróság

²³⁹ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 8. f. 6. cs. 16. ö.e.

²⁴⁰ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 8. f. 6. cs. 16. ö.e.

²⁴¹ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 8. f. 6. cs. 16. ö.e.

1958. március 19-én 1 év felfüggesztett börtönre és 800 Ft vagyonek kobzásra ítélte.

Cseri László: Kiskunfélegyházán született 1932. május 6-án. Anyja neve Kovács Erzsébet. Iskolai végzettsége 4 elemi. Földművesként dolgozott a Kiskunfélegyházi Állami Tangazdaságban. 1956. október 27-én részt vett a tangazdaság párttitkárának elkergetésében. 1957. március 9-én letartóztatták. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. október 8-án 1 év 6 hónap börtönre, 500 Ft vagyonek kobzásra és 2 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. október 28-án elutasította a fellebbezését.

Csuka László: Kiskunfélegyházán született 1913-ban. Anyja neve Vakulya Mária. Iskolai végzettsége 2 gimnázium. Pályamunkás volt a MÁV-nál. A forradalom alatt szervezte a nemzetőrséget, és tagja is lett a testületnek. A megtorlás során 6 hónapra internálták,²⁴² és 1957 decemberében rendőri felügyelet alá helyezték.²⁴³

Czakó József: Kiskunfélegyházán született 1921-ben. Anyja neve Suhajda Rozália. Iskolai végzettsége 6 elemi. Foglalkozása hegesztő. A Kiskunfélegyházi Gépgyárban dolgozott. Október 26-án részt vett a Gépgyár területén a kommunista jelképek eltávolításában, kijelentette, hogy a Gépgyár nem dolgozik, amíg Budapesten a munkások vérént ontják. Október 27-én részt vett a tüntetésben. Október 29-én tagja lett a Gépgyár munkástanácsának, és kihirdették a sztrájkot. Október 30-án Kiskunfélegyháza Város Nemzeti Bizottságának elnöke lett. A párházakat lezáratta. A rendőrségtől elbocsájtotta a népszerűtlen rendőröket. November 4-én részt vett az üzemek felfegyverzésében. November 4-e után követelte, hogy a forradalmi bizottság kapjon szavazati jogot a tanács vb-ben. A városi tanács vb elnöke lett. 1957 februárjában távolították el a tanácstól. 1957. április 24-étől 1958. január 28-áig közbiztonsági őrizetben volt.²⁴⁴

Dinnyés Józsefné (Kulcsár Mária): Gerendáson született 1923. szeptember 27-én. Anyja neve Erenics Anna. Mezőgazdasági Akadémiát végzett, okleveles mezőgazdász volt. A forradalom idején a Kiskunfélegyházi Mezőgazdasági Technikum Diákotthonának vezetője volt. A Farkas Antal ellen indított eljárás idején beszélt az egyik tanúval, hogy ne valljon Farkas Antal ellen. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1961. július 8-án 3 hónap felfüggesztett börtönre ítélte.

Dobák László: Kiskunfélegyházán született 1928. szeptember 24-én. Anyja neve Fazekas Rozália. Iskolai végzettsége 6 elemi. Foglalkozása ács és asztalos. A Kiskunfélegyházi Asztalos Ktsz-nél dolgozott. 1956. november 4-én két géppisztolyt szerzett. November 5-én előbb a levegőbe lövöldözött,

²⁴² TH V-150-360/3. 656.

²⁴³ TH V-150-364. 331.

²⁴⁴ TH V-150-364. 327. és 329.

majd tűzharcba keveredett egy magyar katonai járőrrel. Ekkor horzsolásos fejlövést kapott. 1956. november 20-án tartóztatták le. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. február 28-án 3 év börtönre és 2 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1957. szeptember 24-én 1 év 2 hónapra csökkentette a börtönbüntetését, a 2 év mellékbüntetést meghagyta.

Erdei Sándor: A Magyar Nemzeti Bank Kiskunfélegyházi Fiókja vezetője volt. A sztrájk idején hitelt nyújtott a Bányászati Berendezések Gyárának. Falinaptárán az október 23-a dátumot fekete szalaggal és virágokkal övezte. Alacsonyabb munkakörbe helyezték.²⁴⁵

Eszik Alajos: Kiskunfélegyházán született 1922. november 20-án. Anyja neve Fazekas Rozália. A Ludovikán végzett, a háború végén hadnagyi rangban szolgált. Egy évet elvégzett a BME Gépészmérnöki Karán is. A forradalom előtt technikusként dolgozott a Mélyépítő Tervező Vállalatnál. 1956. október végétől részt vett a nemzetőrség szervezésében, majd munkájában. A nemzetőrség civil részlegének vezetője lett, részt vett a kiskunfélegyházi rendőrség felülvizsgálatában. A forradalom után Pécs-Kövágó-töttösön dolgozott az uránbányában. 1957. október 12-én tartóztatták le. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. november 29-én 2 év 8 hónap börtönre, 1000 Ft vagyonek Kobzásra és 3 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1959. szeptember 15-én 1 év 10 hónapra csökkentette a börtönbüntetését, a mellékbüntetéseket változatlanul hagyta.

Fábián Béla: Abaújszántón született 1931. július 6-án. Anyja neve Szincsák Julianna. Iskolai végzettsége 8 általános. Kerékgyártónak tanult, azonban 1948-ban jelentkezett katonának, egyéves tanfolyamot végzett a Dózsa Gyalogos Tiszti Iskolán. 1950-ben alhadnagy lett, és Kiskunmajsára, 1952-ben pedig Kiskunfélegyházára került, ahol 1955-ben felderítő főnök (osztályvezető) lett. 1956. november 2-án Szabadella József utasítására átszervezte az elhárító osztályt. Megszervezte a szovjetek elleni felderítést. A felderítő századnál forradalmi katonai tanácsot szervezett. 1957 áprilisában leszerelték, és a Pécsi Szénbányászati Trösztnél csillós lett. A Szegedi Katonai Bíróság 1958. március 13-án 1 év felfüggesztett börtönre, vagyona negyedrézének elkobzására és lefokozásra ítélte. A Legfelsőbb Bíróság Katonai Kollégiuma 1958. június 5-én elutasította a fellebbezését.

Fábián László: Kiskunfélegyházán született 1926. november 14-én. Anyja neve Lantos Mária. Iskolai végzettsége 4 elemi. Foglalkozása traktoros. A Kiskunfélegyházi Állami Tangazdaságban dolgozott. A forradalom alatt részt vett a tangazdaság csillagtalánításában, a párttitkár elkergetésében. 1957. május 9-én letartóztatták. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. október 8-án 2 év 4 hónap börtönre, 300 Ft vagyonek Kobzásra és 3 év jog-

²⁴⁵ BKMÖL MSZMP BKMB Archivuma. 8. f. 6. cs. 16. ő.e.

vesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. október 28-án 1 év 7 hónapra csökkentette a börtönbüntetését, a mellékbüntetéseket változatlanul hagyta.

Faragó Pál: A Kiskunfélegyházi Kenyérgyár igazgatója volt. A forradalom alatti magatartása miatt alacsonyabb munkakörbe helyezték.²⁴⁶

Farkas Andor: Kiskunfélegyházán született 1920-ban. Anyja neve Farkas Ilona. Iskolai végzettsége 6 elemi. A Szálloda- és Vendéglátóipari Vállalat igazgatóhelyettese volt. Tagja volt a forradalmi bizottság vezetőségének. Nem indult ellene eljárás.²⁴⁷

Farkas Antal: Kiskunfélegyházán született 1927. május 14-én. Anyja neve Fábán Julianna. Egyetemet végzett, a Kiskunfélegyházi Általános Leánygimnáziumban dolgozott. 1956 októberének végén megválasztották a városi tanács oktatási osztályvezetőjévé. 1959-ben és 1960-ban többször is izgató kijelentéseket tett. Lebeszélte a diákokat az Ifjú Gárda tanfolyamról. A diákjai jelentették fel. 1960. augusztus 29-től szeptember 1-ig rendőrhatalósági őrizetben volt, utána szabadlábon védekezett. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1961. július 8-án 2 év 2 hónap börtönre, 3000 Ft vagyonek kobzásra és 3 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1962. március 13-án 8 hónapra csökkentette a börtönbüntetését, a mellékbüntetéseket meghagyta. 3 évre eltiltották a tanári hivatás gyakorlásától.

Farkas Béla: A járási tanács művelődési osztályvezetője volt. A forradalom alatti tevékenységéért elbocsájtották a tanácstól.²⁴⁸

Farkas László: Az igazgatási osztály vezetője volt a városi tanácsnál. A forradalom alatti tevékenysége miatt alacsonyabb munkakörbe helyezték.²⁴⁹

Farkas Pál: Kiskunfélegyházán született 1925-ben. Anyja neve Horváth Rozália. Iskolai végzettsége 4 polgári. A Mélyépítő Vállalatnál dolgozott könyvelőként. A forradalom alatt szervezte a vállalatnál a sztrájkot.²⁵⁰

Fazekas Mihály: Kiskunfélegyházán született 1921. szeptember 6-án. Anyja neve Lukács Teréz. Iskolai végzettsége 4 ipariskola. Csizmadia szakmai képesítéssel rendelkezett, de önálló földművesként dolgozott. 1956. október 29-én megfenyegette, és sértegette Nagy Pál László volt téveszelnököt. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. február 24-én 1 év börtönre, 1000 Ft vagyonek kobzásra és 2 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. augusztus 27-én 7 hónapra csökkentette a börtönbüntetését, a mellékbüntetéseket pedig elhagyta.

²⁴⁶ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 8. f. 6. cs. 16. ő.e.

²⁴⁷ TH V-150-364. 330.

²⁴⁸ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 8. f. 6. cs. 16. ő.e.

²⁴⁹ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 8. f. 6. cs. 16. ő.e.

²⁵⁰ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 8. f. 6. cs. 16. ő.e.

Fejes József: Kiskunfélegyházán született 1920-ban. Anyja neve Cinger Mária. Iskolai végzettsége 6 elemi. Foglalkozása festő-mázoló segéd. A kiskunfélegyházi Gépgyárban dolgozott. A forradalom alatt részt vett a tüntetéseken, szervezte a sztrájkot a Gépgyárban.²⁵¹

Fekete Pál: Kiskunfélegyházán született 1939. augusztus 27-én. Anyja neve Kállai Julianna. Iskolai végzettsége 8 általános. Harmadikos gimnazista volt a Petőfi Sándor Gimnáziumban Kiskunfélegyházán. Iskolai DISZ-titkár és a városi DISZ-bizottság tagja volt. 1956. október 26-án Kiskunfélegyházán a gimnáziumban szervezte a másnapi felvonulást. Október 27-én részt vett a tüntetésen, a Petőfi-szobornál elszavalta Petőfi Sándor Forradalom c. versét. Utána részt vett az ideiglenes városi forradalmi bizottság megválasztásán, a diákság képviselőjeként tagja lett a testületnek. Iskolájukban elégették az orosz tankönyveket. Október 29-én tagja lett az iskolatanácsnak. Október 30-án beválasztották a végleges forradalmi bizottságba is. A Nagy Imréhez felterjesztendő memorandumhoz ő fogalmazta a diákság követeléseit. Tagja lett a nemzetőrségnek. November 4-e után röpcédulát terjesztett. 1957. március 15-én diáktársai körében szorgalmazta, hogy tartsanak felvonulást. 1957. májusában a ballagási beszédében burkoltan magasztalta a forradalmat. 1957. június 20-án Fekete Pált a rendőrség kihallgatta, július 27-én pedig letartóztatta. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. március 19-én 6 hónap börtönre és 1000 Ft vagyonekobzásra ítélte.

Felkai Lujza: Általános iskolai tanár volt. Részt vett a Pedagógus Forradalmi Tanács szervezésében, ezért áthelyezték egy tanyai iskolába.²⁵²

Ficsor Ferenc: Kiskunfélegyházán született 1904-ben. Anyja neve Szücs Szabó Julianna. A forradalom alatt a Felszabadulás Téesz feloszlását követelte. Nem indult ellene eljárás.²⁵³

Ficsor József: A Terményforgalmi Vállalat vezető adminisztrátora volt. November 4-e után letépte a Kádár-kormány plakátjait, ezért elbocsájtották a vállalattól.²⁵⁴

Fodor József: Csongrádon született 1905. március 8-án. Anyja neve Szegi Erzsébet. Iskolai végzettsége 4 elemi. Szakmai végzettsége géplakatos, gépkocsivezető és motorszerelő. A Kiskunfélegyházi Állami Tangazdaságban dolgozott, vezető szerelői beosztásban. 1945-46-ban tagja volt az SZDP-nek. 1956. október 27-én részt vett a tangazdaságban a csillagok eltávolításában, és a vállalat munkástanácsának megválasztásában. 1957. március 18-án tartóztatták le, rendőrségi kihallgatása alkalmával megverték. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. október 8-án 1 év börtönre, 500 Ft vagyonekobzásra

²⁵¹ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 8. f. 6. cs. 16. ö.e.

²⁵² BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 8. f. 6. cs. 16. ö.e.

²⁵³ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 8. f. 6. cs. 16. ö.e.

²⁵⁴ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 8. f. 6. cs. 16. ö.e.

és 1 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. október 28-án 1 év felfüggesztett börtönre változtatta az ítéletet.

Forgács Tivadar: Cegléden született 1919-ben. Anyja neve Zsemlye Karolina. Pénzügyi osztályvezető volt a Bányászati Berendezések Gyárában. A forradalom alatt szervezte a gyárban a sztrájkot, összeköttetést tartott a Nagy-budapesti Központi Munkástanáccsal.²⁵⁵

Gál László: Szegeden született 1930. február 24-én. Anyja neve Kollát Anna. Iskolai végzettsége nyolc általános, foglalkozása cipész. Utoljára önálló földművesként dolgozott. 1956. október 26-án Kiskunfélegyházán részt vett a tüntetésen, és a rabok kiszabadításában, ekkor egy pisztolyt szerzett magának. Október 27-én egy kalapáccsal leverte a Petőfi-szoborról a Rákosi-címert és a vörös csillagokat. Utána a katonák letartóztatták, de rövidesen elengedték. 1957. március 15-én tartóztatták le. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. május 15-én 5 év börtönre és 5 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1957. szeptember 2-án helybenhagyta az ítéletet, de további mellékbüntetésként 500 Ft vagyonekobzást is kirótt rá.

Gál Pál: Kiskunfélegyházán született 1937-ben. Anyja neve Rozmán Ilona. Gimnáziumi érettségét tett. A járási tanácson dolgozott Kiskunfélegyházán. Részt vett a forradalmi eseményekben, november 4-e után röpcédulákat készített és terjesztett.²⁵⁶

Gémes Elemérné (Forgó Júlia): Csanyteleken született 1922. január 1-jén. Anyja neve Faragó Mária. Iskolai végzettsége 6 elemi. A forradalom alatt igazgató kijelentéseket tett a Kiskunfélegyházi Tangazdaságban. November 4-e után egy beadványt szerkesztett, melyben kérte néhány vezető leváltását. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. október 8-án 10 hónap börtönre, 500 Ft vagyonekobzásra és 1 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. október 28-án 10 hónap felfüggesztett börtönre változtatta a büntetését.

Görög Ferenc: Kiskunfélegyházán született 1938. január 10-én. Anyja neve Seres Piroska. Iskolai végzettsége mezőgazdasági technikum. Növénytermesztési brigádvezető volt a Kiskunfélegyházi Állami Tangazdaságban. 1956. október 27-én részt vett a tangazdaság csillagtalánításában, valamint a MÖHOSZ-irodában lévő dekorációs anyagok megsemmisítésében. Jelen volt a tangazdaság munkástanácsának megválasztásakor. 1957. március 18-a és március 20-a között rendőrhatalósági őrizetben volt, utána szabadlábon védekezhetett. 1957. március 30-án elbocsájtották, utána a pécsi bányában dolgozott. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. október 8-án 10 hónap felfüggesztett börtönre ítélte, amit a Legfelsőbb Bíróság 1958. október 28-án helybenhagyott.

²⁵⁵ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 8. f. 6. cs. 16. ő.e.

²⁵⁶ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 8. f. 6. cs. 16. ő.e.

Gyuris Károly dr.: Jogügyi előadó volt a kiskunfélegyházi városi tanácsnál. A forradalom alatti tevékenysége miatt elbocsájtották.²⁵⁷

Hartmann József: Kiskunmajsán született 1933. június 30-án. Anyja neve Andrási Mária. Iskolai végzettsége két polgári. Foglalkozása gépkocsivezető. 1956. november 18-án Kiskunfélegyházán izgató kijelentéseket tett a Kádár-kormányra és a szovjetekre. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. március 14-én 5 hónap börtönre ítélte, amit a Legfelsőbb Bíróság 1958. április 22-én felfüggesztett.

Hatvani Mihály: 1911-ben született Kiskunfélegyházán. Anyja neve Volentér Veronika. Foglalkozása kereskedelmi segéd. A forradalom alatt tagja lett a végleges forradalmi bizottságnak és részt vett az FKgP megalakításában. A megtorlás során bíróság elé állították.²⁵⁸

Hevér Imre: Kiskunfélegyházán született 1926. január 7-én. Anyja neve Csányi Iloná. Iskolai végzettsége 6 elemi. Önálló földművesként dolgozott. 1956. november 1-jén másokkal együtt megfenyegette a helyi téesz elnökét, hogy a téesz által kiszántott kukoricájuk ellenértékét adja oda nekik. November 5-én meg is kapták a 3 q kukoricát. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. május 14-én 6 hó felfüggesztett börtönre ítélte, amit a Legfelsőbb Bíróság 1958. október 30-án helybenhagyott.

Hídvégi Herkel László: Pécssett született 1908-ban. Anyja neve Horváth Halas Mária. Főiskolát végzett, foglalkozása tanár. A járási könyvtár vezetője volt. A forradalom alatt tagja lett a járási tanács munkástanácsának, izgató kijelentéseket tett a szovjetek ellen. Megválasztották az egyik iskola igazgatójának. A forradalom után elbocsátották.²⁵⁹

Horváth Gergely: 1904-ben született. Anyja neve Cinege Teréz. Adminisztrátor volt a kiskunfélegyházi banknál. Részt vett az FKgP újjáalakításában.²⁶⁰

Horváth József: Általános iskolai igazgató volt. A forradalom alatt egy kiáltványt szerkesztett, ezért fegyelmi vizsgálatot indítottak ellene.²⁶¹

Hűvösvölgyi László: Kiskunfélegyházán született 1913-ban. Kereskedelmi érettségit tett. Könyvelőként dolgozott a Vágóhid Vállalatnál. 1954-ben szabadult a kémkedés vádjával kirótt 8 év börtönbüntetésből. Tagja lett a vállalata munkástanácsának.²⁶²

²⁵⁷ BKMÖL MSZMP BKMB Archivuma. 8. f. 6. cs. 16. ő.e.

²⁵⁸ TH V-150-364. 330.

²⁵⁹ BKMÖL MSZMP BKMB Archivuma. 8. f. 6. cs. 16. ő.e.

²⁶⁰ BKMÖL MSZMP BKMB Archivuma. 8. f. 6. cs. 16. ő.e.

²⁶¹ BKMÖL MSZMP BKMB Archivuma. 8. f. 6. cs. 16. ő.e.

²⁶² BKMÖL MSZMP BKMB Archivuma. 8. f. 6. cs. 16. ő.e.

Iványi István: Kiskunfélegyházán született 1910-ben. Anyja neve Tóth Rozália. A forradalom alatt visszakövetelte a Felszabadulás Téesztől 20 hold betagosított földjét, és vissza is kapta. Nem indult ellene eljárás.²⁶³

Juhász József: Kiskunfélegyházán született 1907-ben. Anyja neve Ficsór Mária. 1953-ban internálva volt. A forradalom alatt visszakövetelte a Felszabadulás Téesztől 10 hold betagosított földjét, de nem kapta vissza. Nem indult ellene eljárás.²⁶⁴

Kádár Ferenc: Kiskunfélegyházán született 1926-ban. Anyja neve Tóth Angéla Erzsébet. Iskolai végzettsége 4 elemi. Foglalkozása motorszerelő. A Kiskunfélegyházi Gépállomáson dolgozott. Részt vett a gépállomáson a vörös csillag leverésében, visszakövetelte a cséplőgépét.²⁶⁵

Kanizsai Nagy Károly: Pálmonostorán született 1913-ban. Iskolai végzettsége 4 polgári. Anyja neve Kovács Mária. Traktorosként dolgozott a Kiskunfélegyházi Gépállomáson. A forradalom alatt követelte a téeszkek felosztását.²⁶⁶

Kapus István: Általános iskolai nevelő. A forradalom alatti magatartása miatt elbocsátották.²⁶⁷

Kasza Sándor: Kiskunfélegyházán született 1926-ban. Anyja neve Csabai Viktória. Iskolai végzettsége 5 elemi. A Kiskunfélegyházi Bányászati Berendezések Gyárában dolgozott marósként. A forradalom alatt részt vett a tüntetésekből, a pártház elfoglalásában. Megpofozta Pesir József pártaktivistát.²⁶⁸

Kerek Ferenc: Cservenkán (Jugoszlávia) született 1903-ban. Anyja neve Vetter Ágnes. Gimnáziumi érettségét tett. A Kiskunfélegyházi Tüezptelep könyvelője volt. Tagja volt a végleges forradalmi tanácsnak. A megtorlás során elbocsátották.²⁶⁹

Keresztesi (Kocena) István: Kiskunfélegyházán született 1923. július 9-én. Anyja neve Nagy Luca. Iskolai végzettsége 5 elemi. Pincemunkás volt a Kecskemét és Vidéke Borforgalmi Vállalatnál. 1956. október 30-án sértegette és bántalmazta Nagy Pál László volt téeszelnököt. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. február 24-én 1 év 6 hónap börtönre, 2000 Ft vagyonelkobzásra és 3 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. augusztus 27-én helybenhagyta az ítéletet.

²⁶³ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 8. f. 6. cs. 16. ő.e.

²⁶⁴ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 8. f. 6. cs. 16. ő.e.

²⁶⁵ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 8. f. 6. cs. 16. ő.e.

²⁶⁶ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 8. f. 6. cs. 16. ő.e.

²⁶⁷ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 8. f. 6. cs. 16. ő.e.

²⁶⁸ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 8. f. 6. cs. 16. ő.e.

²⁶⁹ TH V-150-364. 330.

Kiss Balázs: Kiskunfélegyházán született 1918. május 3-án. Anyja neve Szabó Julianna. Iskolai végzettsége 5 elemi. Önálló földműves volt. Felesége kuláklistán volt. Apja földjének egy részét a téesz betagosította. 1955-ben juhnyájának 10 000 Ft értékű részét a tanács adótarozás fejében lefoglalta, ezt Udvari János hajtotta végre. 1956. október 27-én Kiskunfélegyházán részt vett a tüntetésen, megverte Udvari Jánost. Ekkor és később is több kommunistát, rendőrt, katonát, téesztagot szidalmazott, és sértegetett. 1957. február 21-én letartóztatták. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. május 3-án 4 év 6 hónap börtönre, 2500 Ft vagyonekobzásra és 5 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1957. szeptember 24-én elutasította a fellebbezését, de az Elnöki Tanács 1959. október 19-én kegyelemből 3 évre csökkentette a büntetését.

Kóbor György: Fegyverneken született 1940. február 26-án. Anyja neve Vadányi Klára. Iskolai végzettsége nyolc általános. A forradalom alatt a Kiskunfélegyházi Petőfi Gimnázium diákja volt. 1956. október 26-án és 27-én részt vett a tüntetéseken. Tagja volt a nemzetőrségnek. November 4-e után röplapokat készített, és terjesztett. A Kecskeméti Megyei Bíróság a Bt. 56. §-a alapján 1958. március 19-én megszüntette az ellene indított eljárást.

Kocsis József: Hitelügyi csoportvezető volt a Magyar Nemzeti Bank Kiskunfélegyházi Fiókjánál. Összekötő szerepet töltött be a vidéki forradalmi szervezetekkel. 1956. november végén helyeselte a sztrájkot. Elbocsájtották.²⁷⁰

Kovács Ákos Lajos: Sopronban született 1942-ben. Anyja neve Halmi Rozália. Iskolai végzettsége 7 általános. A forradalom idején diák volt. Részt vett a szovjet emlékműn lévő vörös csillag eltávolításában.²⁷¹

Kovács János: Csengődön született 1910-ben. Anyja neve Kákonyi Ágnes. Iskolai végzettsége 5 elemi. Foglalkozása szücsmester. Tagja volt a forradalmi bizottságnak, részt vett a kormányhoz induló küldöttségben és az FKgP megalakításában. Nem indult ellene eljárás.²⁷²

Kovács József: Apagyon született 1908-ban. Anyja neve Csesztinszki Mária. Iskolai végzettsége 4 polgári. A forradalom alatt nemzetőr volt. A megtorlás során közbiztonsági őrizetbe vették.²⁷³

Kürtösi István: Kiskunfélegyházán született 1888-ban. Anyja neve Herédi Szabó Magdolna. A forradalom alatt visszavette a Kiskunfélegyházi Vörös Október Téesztől a 20 hold betagosított földjét. Nem indult ellene eljárás.²⁷⁴

²⁷⁰ BKMÖL MSZMP BKMB Archivuma. 8. f. 6. cs. 16. ő.e.

²⁷¹ BKMÖL MSZMP BKMB Archivuma. 8. f. 6. cs. 16. ő.e.

²⁷² TH V-150-364. 330.

²⁷³ TH V-150-364. 330.

²⁷⁴ BKMÖL MSZMP BKMB Archivuma. 8. f. 6. cs. 16. ő.e.

Lajos Menyhért: Kiskunfélegyházán született 1902-ben. Anyja neve Bolyk Judit. A forradalom alatt visszakövetelte a Vörös Október Téesztől betagosított földjét és tanyáját, de nem kapta vissza. Nem indult ellene eljárás.²⁷⁵

Lehoczy Árpád: Battonyán született 1920. február 16-án. Anyja neve Auel Johanna. Gimnáziumi érettségét tett. 1945 előtt katonatiszt volt. 1944-ben saját kérésére a VKF/2-höz került hírszerző tisztnek. 1945 februárjában tagja volt Körmenten egy bizottságnak, amelyik a munkaszolgálatosokat a németeknek átadta. 1945 májusa és októbere között angol hadifogságban volt. Körülbelül 10 évig bujkált, többnyire édesanyjánál lakott Kiskunfélegyházán. Közben ítélte el a Kecskeméti Népbíróság. 1956. október végén Kiskunfélegyházán tagja lett a nemzetőrségnek, illetve a városi rendőrségnek. 1956. november 3-án a nyomozati csoport vezetője lett. Csató János volt ávóست kihallgatta. Letartóztatása előtt figuráns volt a Kiszvárdai Földmérő Munkaközösség Nyírtassi Kirendeltségén. 1957 februárjában önként jelentkezett a rendőrségen. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. november 29-én 1 év 8 hónap börtönre, 300 Ft vagyonekobzásra és 2 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1959. szeptember 15-én 1 év börtönre csökkentette a büntetést, a mellékbüntetéseket változatlanul hagyta.

Lukács Béláné (Hollós Erzsébet Judit): Dévaványán született 1922-ben. Anyja neve Hake Erzsébet. Foglalkozása általános iskolai tanár. A forradalom alatt és után nem a párt irányvonalának megfelelően nyilatkozott a tanulók előtt. Fegyelmi vizsgálatot indítottak ellene.²⁷⁶

Mester Károly: Egerben született 1931-ben. Anyja neve Menyhárt Rozália. Iskolai végzettsége 4 polgári. Adminisztrátorként dolgozott a Kiskunfélegyházi Mélyépitő Vállalatnál. A forradalom alatt részt vett a tüntetésekben, Horváth Béla vb-elnököt eltávolította a tanácsházáról. November 4-én vállalata számára fegyvert vételezett a szovjetek elleni harchoz.²⁷⁷

Mesterházi Lajos: Rábasömjénen született 1926. augusztus 23-án. Anyja neve Decsics Anna. Iskolai végzettsége 6 elemi. Mezőgazdasági napszámos volt. 1956. november 1-jén társaival megfenyegették a helyi téesz elnökét, hogy a téesz által kiszántott kukoricájuk ellenértékét adja oda nekik. November 5-én meg is kapták a 3 q kukoricát. 1957. május 29-én tartóztatták le. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. május 14-én 1 év börtönre és 1 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 10 hónapra csökkentette a büntetését, a jogvesztést pedig meghagyta.

Mezősi Károly dr.: Középfiskolai igazgató volt. Részt vett az 1956. október 27-i felvonuláson. Tagja lett a forradalmi bizottság intézőbizottságának. Húszpontos felhívást szövegezett és olvasott fel a forradalmi bizottság

²⁷⁵ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma, 8. f. 6. cs. 16. ö.e.

²⁷⁶ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma, 8. f. 6. cs. 16. ö.e.

²⁷⁷ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma, 8. f. 6. cs. 16. ö.e.

ülésén. A forradalom alatt a helyi Petőfi Kör elnöke lett. Áthelyezték másik iskolába, alacsonyabb munkakörbe.²⁷⁸

Miklós Károly: Szentesen született 1920. március 5-én. Anyja neve Csákó Teréz. Iskolai végzettsége 2 gimnázium. Szakmai végzettsége kertész. 1938-ban egy évig Németországban dolgozott, 1942-ben behívták katonának, 1944-ben alakulatával átállt a szovjetek oldalára. 1946 szeptemberében szerelt le. Utána a szentesi városi kertészethél dolgozott, és 1949-ben jelentkezett katonának. Főtiszti tanfolyamra került, százados lett. Várpalotán, Győrött szolgált, 1950-ben Kiskunfélegyházára került hadosztály hadművelési tisztnek. 1951-ben őrnagy lett. 1956. október 30-án tagja lett alakulata forradalmi katonai tanácsának. Éjszaka Szabadella Józseffel és Angeli Istvánnal Budapestre utaztak a Honvédelmi Bizottmány választására. Miklós Károly kétszer is felszólalt Király Béla érdekében. A későbbiekben szorgalmazta Bakonyi Sándor, Horváth százados, Nagy őrnagy és Jámbor Pál őrnagy eltávolítását az alakulattól. November 1-jén vagy 2-án megszervezte a kiegészítő parancsnokság katonai tanácsát. November 4-én a páncéloslaktanya készletéből parancsára felfegyverezték az üzemekből beküldött munkásokat. 1957. március 29-én szerelték le. A Szegedi Katonai Bíróság 1958. március 13-án 1 év 6 hónap börtönre, lefokozásra, vagyona ¼ részének elkobzására és 2 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság Katonai Kollégiuma 1958. június 5-én 2 év börtönre súlyosbította a büntetést, a mellékbüntetések változatlanul hagyása mellett.

Molnár Jakab: Kecskeméten született 1912. április 21-én. Anyja neve Kókai Erzsébet. Téesztag volt a Kiskunfélegyházi Felszabadulás Téeszben. 1945 előtt csendőr őrmester volt. 1944-46 között szovjet hadifogságban volt. 1956. október végén követelte a téeszelnöktől, hogy oszlassa fel a téeszt. Hazavitte a téeszbe beadott gazdasági felszerelését. Többször megtámadta, és megfenyegette az elnököt. A Kádár-kormány ellen izgatott. 1957. február 8-án letartóztatták. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. április 10-én 4 év 6 hónap börtönre és 4 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság elutasította a fellebbezését.

Nagy József: Kiskunfélegyházán született 1930. augusztus 15-én. Anyja neve Herédi Mária. Gépipari technikumot végzett. Foglalkozása esztergályos és rézműves. A Kiskunfélegyházi Gépgyárban dolgozott esztergályosként. 1956. október 26-án a gépgyárban ő írta a táviratot, amelyet Nagy Imrének küldtek el. A távirat politikai követeléseket is tartalmazott. Gyárörséget alakítottak, melynek tagja lett. Október 29-én bekerült a gépgyár munkástanácsának elnökségébe. Kétszer járt Budapesten a szakszervezettel és a Nagybudapesti Központi Munkástanáccsal tárgyalni. December elején terjesztette a sajtóbojkottra felhívó röpcédulákat. 1957. március 9. és április 15. között

²⁷⁸ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 8. f. 6. cs. 16. ő.e.

rendőrhatalósági őrizetben volt, 1957. augusztus 14-től előzetes letartóztatásban. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. szeptember 20-án 1 év 6 hónap börtönre, 500 Ft vagyonekobzásra és 1 év jogvesztésre ítélte, amit a Legfelsőbb Bíróság 1958. május 12-én 8 hónap felfüggesztett börtönre változtatott.

Nagy Lajos: A Kiskunfélegyházi OTP ügyvezető ellenőre volt. A forradalom alatti tevékenységéért elbocsátották.²⁷⁹

Németh Károly: Aszódon született 1932-ben. Anyja neve Szabó Katalin. Pedagógiai főiskolát végzett, a Petőfi Sándor Általános Iskolában volt tanár. Tagja volt a végleges forradalmi bizottságnak. A forradalom után fegyelmi vizsgálatot indítottak ellene.²⁸⁰

Németh Károlyné: Általános iskolai nevelő. A forradalom alatti magatartása miatt elbocsátották.²⁸¹

Németh László: Hivatalsegéd volt a Petőfi Sándor Általános Iskolában. 1956. október 26-án részt vett a tüntetésen, a rendőrség és városi pártbizottság előtti eseményekben, az utóbbi épületbe be is hatolt. Elbocsátották.²⁸²

Pál Istvánné: A Terményforgalmi Vállalat terményátvevője volt, a forradalom után elbocsátották.²⁸³

Papp István: Kiskunmajsán született 1925-ben. Anyja neve Pozsár Mária. Iskolai végzettsége 6 elemi. Foglalkozása kovács. A Kiskunfélegyházi Gépállomáson dolgozott. Részt vett a vállalatánál a forradalmi eseményekben, szervezte a sztrájkot és a szovjetek elleni ellenállást. Pálmonostorán részt vett a pártház elfoglalásában.²⁸⁴

Pénzes László: Pestújhelyen született 1912. december 16-án. Anyja neve Molnár Eleonóra. Iskolai végzettsége 4 polgári, 2 év technikum. Foglalkozása garázmester, gépkocsitechnikus. Édesanyja 1936-ban meghalt, négyen voltak testvérek. Pénzes László 1928-ban végezte el a 4 polgárit, majd Jutason altisztképző iskolát végzett. 1936-ban hivatásos főtörzsőrmester lett. A páncélosokhoz került garázmesternek. A háború alatt részt vett a Felvidék, Erdély és a Bácska visszavételében. 1941-42-ben a szovjet fronton is volt. 1944. december 22-én Tök községnél megszökött, és Budapestre ment a családjához. Jelentkezett az új hadseregbe, és 1945-48 között a Katona Politikai Osztályon volt műhelyfőnök. 1951-ben tisztii iskolára járt. 1955 novemberében került a kiskunfélegyházi hadosztályhoz mint technikai parancsnokhelyettes. 1945-től párttag volt. 1956. október 24-én Bakonyi Sándor Pénzes Lászlóval biztosította Makó térségében a Budapestre vonuló

²⁷⁹ BKMÖL MSZMP BKMB Archivuma. 8. f. 6. cs. 16. ő.e.

²⁸⁰ TH V-150-364, 330.

²⁸¹ BKMÖL MSZMP BKMB Archivuma. 8. f. 6. cs. 16. ő.e.

²⁸² BKMÖL MSZMP BKMB Archivuma. 8. f. 6. cs. 16. ő.e.

²⁸³ BKMÖL MSZMP BKMB Archivuma. 8. f. 6. cs. 16. ő.e.

²⁸⁴ BKMÖL MSZMP BKMB Archivuma. 8. f. 6. cs. 16. ő.e.

szovjet csapatok útvonalát. Bakonyi a határon fogadta a szovjeteket. 1956. október 27-én Kiskunfélegyházán a hadosztály parancsnoka, Bakonyi Sándor alezredes szétoszlatta a tüntetést. 1956. október 30-án Bakonyit a törzs egy részével Budapestre rendelték, előtte Péntes László alezredest bizta meg a nemzetőrség vezetésével. 1956. október 30-án alakult meg a hadosztály forradalmi katonai tanácsa. A katonai tanács elnöke Szabadella József lett, és bekerült Péntes László, Miklós Károly, Bóna Pál főhadnagy és Angeli István százados is. Péntes László vezetésével letartóztatták az elhárítókat, november 2-án lefegyverezték a pártaktivistákat. November 4-én a katonai tanács elhatározta a szovjetekkel szembeni védekezést, Péntes László mozgósította a nemzetőrséget, és fegyvert adott ki a munkások felfegyverzésére, valamint az önkéntes civileknek. 1956. november 18-án egy budapesti légvédelmi egységhez került. 1957. március 17-én leszerelték. Utána a 6. Sz. Autójavító Vállalatnál dolgozott. 1957. november 8-án letartóztatták. A Szegedi Katonai Bíróság 1958. március 13-án 5 év börtönre, lefokozásra, vagyona felének elkobzására és 5 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság Katonai Kollégiuma 1958. június 5-én 4 év börtönre, lefokozásra, vagyona felének elkobzására és 3 év jogvesztésre változtatta az ítéletet.

Pesovár Ferenc: Herenden született 1930-ban. Anyja neve Heller Katalin. Foglalkozása tanár. A forradalom idején a Kiskunfélegyházi Múzeum igazgatója volt. A forradalom alatt összekötöttest tartott az Írószövetséggel, terjesztette annak nézeteit és kiadványait Kiskunfélegyházán. November 4-e után Darázs és Sasfiók aláírással röplapokat készített és terjesztett.²⁸⁵

Pölöskei Győző: Vitnyéden született 1931-ben. Anyja neve Szabó Mária. A Szovjetunióban végzett egyetemet, foglalkozása mérnök. A Bányászati Berendezések Gyárában dolgozott. Részt vett a tüntetéseken, tagja lett vállalata munkástanácsának, és a végleges forradalmi bizottságnak. November 4-e után disszidált.²⁸⁶

Puskás Ferencné (Peregi Matild): Kecskeméten született 1923-ban. Anyja neve Tompos Ilona. Iskolai végzettsége 6 elemi. Foglalkozása szobafestő. Férje rendőr hadnagy volt, akit 1953-ban politikai megbízhatatlanság miatt elbocsátottak. A forradalom alatt részt vett a tüntetéseken, a tanácsházán lévő vörös csillag eltávolításában.²⁸⁷

Rádi Vince: Kiskunfélegyházán született 1904-ben. Anyja neve Farkas Mária. Részt vett az FKgP újjáalakításában.²⁸⁸

Ruskál István: Galgahévízen született 1922-ben. Anyja neve Sütő Julianna. Foglalkozása technikus. A Bányászati Berendezések Gyárában dolgozott. A

²⁸⁵ BKMÖL MSZMP BKMB Archivuma. 8. f. 6. cs. 16. ő.e.

²⁸⁶ TH V-150-364. 329.

²⁸⁷ BKMÖL MSZMP BKMB Archivuma. 8. f. 6. cs. 16. ő.e.

²⁸⁸ BKMÖL MSZMP BKMB Archivuma. 8. f. 6. cs. 16. ő.e.

forradalom alatt részt vett a tüntetéseken, a vörös csillagok eltávolításában. Tagja lett vállalatok munkástanácsának, szervezte a sztrájkot, tartotta a kapcsolatot a Nagy-budapesti Központi Munkástanáccsal. A megtorlás elől disszidált.²⁸⁹

Somogyi László: Sarkadon született 1923-ban. Anyja neve Laufer Hedvig. Iskolai végzettsége érettségi. Kereskedelmi osztályvezető volt a Bányászati Berendezések Gyárában. Részt vett a forradalmi megmozdulásokban, a gyár munkástanácsának munkájában.²⁹⁰

Szabadella József: Horváthertelenden született 1923. november 2-án. Anyja neve Pletz Anna. Iskolai végzettsége 6 elemi. Foglalkozása bányász. 1949-ben jelentkezett katonának, alosztályvezetői, törzstiszti majd magasabb parancsnoki tanfolyamot végzett. 1952-ben Pápára került, kétéves marxista-leninista egyetemet végzett. 1953-ban hadtesttüzérfőnök volt Kecskeméten, 1954-től pedig Kiskunfélegyházán. 1945-től párttag volt. 1956. október 30-án Szabadella József őrnagy több tiszt társaságában követelte a forradalmi katonai tanács megalakítását a hadosztálynál. A katonai tanács elnöke Szabadella József lett, és bekerült Péntes László, Miklós Károly, Bóna Pál főhadnagy és Angeli István százados is. Október 30-án éjjel Szabadella József, Miklós Károly és Angeli orvos százados Budapestre mentek a Honvédelmi Bizottmány megválasztására. Szabadella felszólalt, és ellenezte Ugrai ezredes beválasztását, helyette Máté őrnagyot javasolta. Október 31-én Bakonyi Sándor Szabadella Józsefet nevezte ki a hadosztály parancsnokának. November 1-jén Szabadella József Szegeden tárgyalt Perbíró Józseffel, az ottani forradalmi bizottság vezetőjével a város védelmének megszervezéséről. November 3-án este a katonai tanács határozott a szovjetekkel szembeni ellenállásról. November 4-én parancsot adott a hadosztály csapatainak az ellenállásra, a hadtest követelésére azonban visszavonta parancsát. 1957 januárjában szerelték le, 1957. október 8-án letartóztatták. A Szegedi Katonai Bíróság 1958. március 13-án 8 év börtönre, lefokozásra, vagyona felének elkobzására és 5 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság Katonai Kollégiuma 1958. június 5-én 6 év börtönre, lefokozásra, teljes vagyoneklobzásra és 5 év jogvesztésre változtatta az ítéletet.

Szabó Sándor dr.: A Kiskunfélegyházi Kenyérgyár könyvelője volt. A forradalom alatti tevékenysége miatt elbocsátották.²⁹¹

Szlabóczky Emil: Stóla községben (Szlovákia) született 1903. május 28-án. Anyja neve Grósz Gizella. A Képzőművészeti Főiskolán végzett Budapesten. Gimnáziumi rajztanár volt a Kiskunfélegyházi Petőfi Sándor Gimnáziumban. 1956. október 27-én diákjaival közösen vett részt a tüntetésen. Utána

²⁸⁹ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 8. f. 6. cs. 16. ő.e.

²⁹⁰ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 8. f. 6. cs. 16. ő.e.

²⁹¹ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 8. f. 6. cs. 16. ő.e.

jelen volt a Szabadság téri iskolában a pedagógusgyűlésen, melyen fel is szólalt. November 4-e után is többször dicsérte a forradalmat. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. március 19-én 1 év felfüggesztett börtönre és 1000 Ft vagyonelkobzásra ítélte.

Szlabóczky Emilné: Általános iskolai nevelő volt. Részt vett az 1956. október 27-i felvonulás szervezésében, ezért fegyelmeivel áthelyezték másik iskolába.²⁹²

Rác Dezső: Jászszentlászlón született 1895-ben. Iskolai végzettsége 4 elemi. Foglalkozása kordélyos. A forradalom alatt visszakövetelte földjét és tanyáját a Szanki Táncsics Télesztől.²⁹³

Sallai Sándor: Középsikolai tanár volt. A forradalom alatt a civil, illetve a diák nemzetőrök parancsnoka volt. Fegyelmi vizsgálatot indítottak ellene.²⁹⁴

Sánta Flórián: Kiskunfélegyházán született 1913-ban. Anyja neve Mogyoró Luca. Foglalkozása cipész kisiparos. A forradalom alatt részt vett a szovjet emlékműn lévő vörös csillag levágásában.²⁹⁵

Sárkány Sándor: Kiskunfélegyházán született 1937. április 4-én. Anyja neve Seres Anna. Iskolai végzettsége 2 ipari iskola. Gépész-traktoros volt a foglalkozása. A Kiskunfélegyházi Állami Tangazdaságban dolgozott. Részt vett a tangazdaságban a kommunista jelképek megsemmisítésében, a párttitkár elkergetésében. 1957. március 18-19-én rendőrhatalósági őrizetben volt, utána szabadlábon védekezett. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. október 8-án 8 hónap felfüggesztett börtönre ítélte.

Soltész Dezső: Kiskunfélegyházán született 1920-ban. Anyja neve Papp Julianna. Iskolai végzettsége érettségi. Gimnáziumi tornatanár volt. Részt vett a forradalmi megmozdulásokban, segítette a diákok tevékenységét. Fegyelmeivel áthelyezték az egyik általános iskolába.²⁹⁶

Tarjányi Ágoston: Kiskunfélegyházán született 1924. április 9-én. Anyja neve Eszik Anna. Főiskolát végzett, énektanár volt a Szabadság téri Általános Iskolában Kiskunfélegyházán. 1945-46-ban tagja volt az FKgP-nek. 1956. október 27-én részt vett Kiskunfélegyházán a diákok tüntetésén. A Petőfi-szobornál beszédet mondott. Utána pedagógusküldöttség tárgyalt Bakonyi Sándor alezredessel, a kiskunfélegyházi hadosztály parancsnokával, melynek ő is tagja volt. A Szabadság téri iskolában küldötteket választottak a tanárok a városi tanácshoz, Tarjányit is megválasztották dr. Mezősi Károllyal együtt. A tanácsháza kistermében nagy tömeg gyűlt össze, Tarjányi ezen a gyűlésen is felszólalt. Itt Horváth Béla tanácselnök lemon-

²⁹² BKMÖL MSZMP BKMB Archivuma, 8. f. 6. cs. 16. ő.e.

²⁹³ BKMÖL MSZMP BKMB Archivuma, 8. f. 6. cs. 16. ő.e.

²⁹⁴ BKMÖL MSZMP BKMB Archivuma, 8. f. 6. cs. 16. ő.e.

²⁹⁵ BKMÖL MSZMP BKMB Archivuma, 8. f. 6. cs. 16. ő.e.

²⁹⁶ BKMÖL MSZMP BKMB Archivuma, 8. f. 6. cs. 16. ő.e.

dott. Forradalmi bizottságot (ideiglenes munkás-paraszt-értelmiségi és katona tanács) választottak, melynek elnöke Tarjányi Ágoston lett, elnökhelyettese Kovács Lajos, titkára Borbély Gyula. A tanácsháza erkélyéről beszédet intézett a tömeghez, és bejelentette az új testület megalakulását, és hogy ideiglenesen elvállalja a vezetői tisztséget. A végleges forradalmi bizottságot október 30-án választották meg. Ezen a gyűlésen is felszólalt Tarjányi Ágoston, lényegében ő vezette le a választást. A végleges forradalmi bizottság vezetője azonban nem ő, hanem Czákó József lett. Tarjányi ezután lemondott. Ezután a József Attila Általános Iskola igazgatója lett, de a tantestület inkább a régi igazgató mellett döntött, így visszaadta a megbízatását. 1957. augusztus 9-e és 1958. május 20-a között előzetes letartóztatásban volt. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. október 6-án 2 év börtönre, 2000 Ft vagyonekobzásra és 3 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1959. szeptember 30-án a vagyonekobzást 500 Ft-ra mérsékelte, a többi büntetését változatlanul hagyta.

Tarjányi Antal: Kiskunfélegyházán született 1900-ban. Anyja neve Lőrincz Anna. A forradalom alatt visszakövetelte a Kiskunfélegyházi Új Élet Télesztől a földjét. Nem indult ellene eljárás.²⁹⁷

Terjék József: Kiskunfélegyházán született 1931. március 19-én. Anyja neve Nemes Nagy Erzsébet. Iskolai végzettsége 7 általános. Kuláklistán voltak, földjüket betagosították, de kaptak csereingatlant. 1956. november 1-jén többedmagával megfenyegette a helyi téesz elnökét, hogy a téesz által kiszántott kukoricájuk ellenértékét adja oda nekik. November 5-én meg is kapták a 3 mázsa kukoricát. 1957. április 25-én tartóztatták le. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. május 14-én 2 év 4 hónap börtönre, 2500 Ft vagyonekobzásra és 3 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. október 30-án 1 év 6 hónapra, 1000 Ft vagyonekobzásra és 2 év jogvesztésre változtatta az ítéletet.

Terjék Sándor: Kiskunfélegyházán született 1924. március 24-én. Anyja neve Nemes Nagy Erzsébet. Iskolai végzettsége 6 elemi. Önálló földműves volt. Kuláklistán voltak, földjüket betagosították, de kaptak csereingatlant. 1956. november 1-jén megfenyegették a helyi téesz elnökét, hogy a téesz által kiszántott kukoricájuk ellenértékét adja oda nekik. November 5-én meg is kapták a 3 q kukoricát. 1957. április 25-én tartóztatták le. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. május 14-én 2 év 2 hónap börtönre, 2500 Ft vagyonekobzásra és 3 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. október 30-án 1 év 6 hónapra, 1000 Ft vagyonekobzásra és 2 év jogvesztésre változtatta az ítéletet.

Toldi Ferenc: 1892-ben született Kiskunfélegyházán. Anyja neve Varga Mária. Több esetben agitált a Lenin Téesz ellen. Nem indult ellene eljárás.²⁹⁸

²⁹⁷ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 8. f. 6. cs. 16. ő.e.

Tóth József: Kiskunfélegyházán született 1925. augusztus 10-én. Anyja neve Vakulya Ilona. Iskolai végzettsége 4 polgári és 2 kereskedelmi. A Kiskunfélegyházi Kiskereskedelmi Vállalat igazgatója volt. 1956 októberében és novemberében folyamatosan becsmérelte a szovjeteket és a Kádár-kormányt. 1957. május 13-án letartóztatták. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. október 30-án 3 év börtönre, 750 Ft vagyonekobzásra és 3 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. május 14-én elutasította a fellebbezését.

Tóth Dénes: Ókékcskén született 1938. január 17-én. Anyja neve Vágó Eszter. Iskolai végzettsége mezőgazdasági technikum. Állattenyésztési brigádvezető volt a Kiskunfélegyházi Állami Tangazdaságban. Gyerekkorában egy lövedékkel játszott, és az felrobbant. A balesetben elvesztette a bal karját. Részt vett a kiskunfélegyházi tangazdaságban lévő MÖHOSZ-iroda propagandaanyagának megsemmisítésében. 1957. március 18-a és március 20-a között rendőrhatósági őrizetben volt, utána szabadlábon védekezett. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. október 8-án 8 hónap felfüggesztett börtönre ítélte.

Tóth László: Cegléden született 1927. november 8-án. Anyja neve Óze Julianna. Technikumot végzett, főgépész volt a Kiskunfélegyházi Gépállomáson. A forradalom alatt fegyvert szerzett magának, majd november 4-e után izgató kijelentéseket tett Kádárra és a kormányra, illetve az oroszokra. Helyeselte a sztrájkot. Aláírásgyűjtést kezdeményezett az igazgató leváltása érdekében. 1957. február 10-én tartóztatták le. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. március 23-án 8 hó felfüggesztett börtönre ítélte.

Varga István: Orgoványon született 1926-ban. Anyja neve Palotás Rozália. Iskolai végzettsége 6 elemi. Foglalkozása szücs kisiparos. A forradalom alatt részt vett a pártház elfoglalásában, önálló nemzetőrséget akart szervezni.²⁹⁹

Varga Oszkár: Alpáron született 1930. április 20-án. Anyja neve Palotás Rozália. Iskolai végzettsége 6 elemi és 2 középiskola. Foglalkozása szücs kisiparos. 1956. október 26-án részt vett Kiskunfélegyházán a tüntetésben. A tanácsháza hangosbemondóján keresztül beszélt a tömeghez. Tagja volt egy hattagú küldöttségnek, amelyik bement a rendőrség épületébe, hogy ellenőrizze, vannak-e az épületben politikai foglyok. Ugyanígy ellenőrizték a Jókai utcai lovasrendőrőrsöt is. Utána behatoltak a városi pártbizottság épületébe, és az ott talált aktivistákat eltávolították. 1957. március 5-től augusztus 12-ig közbiztonsági őrizetben volt, utána előzetes letartóztatásba került. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. december 16-án 3 év börtönre, 3000 Ft vagyonekobzásra és 3 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. május 27-én elutasította a fellebbezését.

²⁹⁸ BKMÖL MSZMP BKMB Archivuma. 8. f. 6. cs. 16. ő.e.

²⁹⁹ BKMÖL MSZMP BKMB Archivuma. 8. f. 6. cs. 16. ő.e.

Vidéki Mihály dr.: Kiskunfélegyházán született 1903-ban. Anyja neve Dinnyés Etelka. Iskolai végzettsége jogi egyetem. 1945 előtt főjegyző volt, a forradalom alatt a városi tanácsnál dolgozott. A forradalmi bizottság titkára volt, részt vett az FKgP megalakításában, annak vezetőségi tagja lett. A megtorlás során fegyelmi úton elbocsátották a tanácstól.³⁰⁰

Vízhányó Imre: Kiskunfélegyházán született 1925. január 24-én. Anyja neve Vízhányó Mária. 1944-45-ben nyugati hadifogságban volt, ahova leventeként került. 1956. november 1-jén megfenyegették a helyi tévesz elnökét, hogy a tévesz által kiszántott kukoricájuk ellenértékét adja oda nekik. November 5-én meg is kapták a 3 mázsa kukoricát. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. május 14-én 1 év börtönre és 1 év jogvesztésre ítélte.

Vízhányó Sándor: Kiskunfélegyházán született 1902-ben. Anyja neve Kalmár Mária. Iskolai végzettsége 2 középiskola. Földművesként dolgozott. Tagja lett a végleges forradalmi bizottságnak, részt vett az FKgP újjáalakításában, annak elnöke lett. A megtorlás során vizsgálatot indítottak ellene, de nem állították bíróság elé, mert nem tudtak elég terhelő adatot gyűjteni róla.³⁰¹

Zeller Gyula: Nagytótfaluban született 1928-ban. Anyja neve Bonyhádi Julianna. Termelési osztályvezető volt az 5. Sz. Mélyépítő Vállalatnál. Tagja volt a forradalmi bizottságnak. Nem indult ellene eljárás.³⁰²

Zombori István: Abonyban született 1904-ben. Anyja neve Balázsi Ida. Iskolai végzettsége 6 elemi. A Bugaci Állami Gazdaságnál dolgozott felvásárlóként. A forradalom alatt tagja lett a nemzetőrségnek.³⁰³

Zsigó Antal: Gátéren született 1937. szeptember 30-án. Anyja neve Horváth Rozália. Iskolai végzettsége 3 elemi. Foglalkozása kocsis. A Kiskunfélegyházi Állami Tangazdaságban dolgozott. Részt vett a tangazdaság munkástanácsának megválasztásában, és a párttitkár elkergetésében. 1957. március 19-e és március 20-a között rendőrhatalósági őrizetben volt, egyébként szabadlábban védekezett. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. október 8-án 1 év 4 hónap börtönre, 500 Ft vagyonekobzásra és 2 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. október 28-án elutasította fellebbezését.

Zsitva Gyula: Dabason született 1930. március 1-jén. Anyja neve Szikora Mária. Iskolai végzettsége 6 elemi. Napszámos volt. 1956. november 4-én katonáktól kézigránátot szerzett, egy másik katonától erőszakkal elvette a szolgálati pisztolyát. Később két kézigránátot leadott a rendőrségen. 1957. március 15-én tartóztatták le. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. február 28-án 2 év 6 hónap börtönre, 500 Ft vagyonekobzásra és 3 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. szeptember 10-én 10 hónapra csökkentette a büntetését.

³⁰⁰ TH V-150-364. 330.

³⁰¹ TH V-150-364. 330.

³⁰² TH V-150-364. 330.

³⁰³ TH V-150-364. 331.

ALPÁR

Október 24.

– Vankó Sándor hadnagy parancsnoksága alatt 8 katona érkezett a községbe Kiskunfélegyházáról rendfenntartási céllal. A községben lévő három gabonarakárt őrizték. Beszéltek a rendőrparancsnokkal, és azonnal megkezdték a járőrözést.³⁰⁴

Október 25.

– Sok röplap jelent meg az utcákon.³⁰⁵

Október 26.

– Kürti András levette Czimmer István hivatalsegéd sapkájáról a Rákosi-címert. Rögtön utána letartóztatták, de hamarosan elengedték. Este nagyobb csoportosulás volt a mozi előtt, a rendőrséget akarták lefegyverezni, de Vankó Sándor hadnagy egysége feloszlatta a tüntetőket.³⁰⁶

Október 29.

– Varga Vince, Csikós János, Bakos Imre és Bozsik Ferenc kezdeményezésére tüntetés volt Alpáron. A tüntetés idején Ivicz Bálint szabómester lóháton ment a tömeg előtt. A tüntetésen részt vett Czimmer Illés, Cinege József, Bakos Imre, dr. Papp Miklós és természetesen mások is. Csikós János, Bakos Imre, Magyar József, G. Marton József, Cinege József, Korgyik András, Varga Vince, Ivicz Bálint és Bozsik Ferenc követelte a tanács leváltását.³⁰⁷ A tanácselnököt eltávolították.³⁰⁸ Kopjás Mihály is részt vett a tüntetésen, éjszaka pedig vasfűrészsel lefűrészelte a községi pártház tetejéről a vörös csillagot.

– A községben tömeggyűlést tartottak, ahol megválasztották a nemzeti bizottságot, a vb-vezetőket pedig leváltották. A nemzeti bizottság elnökévé Kása Andrászt választották. Tagok: G. Marton József, Kordik András, dr. Simon István, Czinege József, Ivicz Bálint, Tarjányi Antal, Varga Vince, Bakos Imre, Paróczai János és dr. Papp Miklós.³⁰⁹ Feloszlatták a rendőrsé-

³⁰⁴ HL 1956-os gyűjtemény. 11/4. ö.e. 82-114. fólió.

³⁰⁵ HL 1956-os gyűjtemény. 11/4. ö.e. 82-114. fólió.

³⁰⁶ HL 1956-os gyűjtemény. 11/4. ö.e. 82-114. fólió.

³⁰⁷ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 8. f. 6. cs. 16. ö.e. Az 1957. január 12-i jelentés.

³⁰⁸ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 8. f. 6. cs. 16. ö.e. Az 1957. március 28-i jelentés.

³⁰⁹ TH V-150-364. 332.

get, és felállították a nemzetőrséget.³¹⁰ A nemzetőrségnek 55 tagja volt, köztük Magyar József, Rédei József, Vér Péter, Bakos Imre és Paróczai János.

November 1.

– Fegyvert kapott a nemzetőrség Kiskunfélegyházáról. A 8 géppisztolyt Vankó hadnagy elvette, csak a 20 karabély maradt meg a nemzetőröknek.³¹¹

November 3.

– Simon István, Kása András és Judik Menyhért Alpár község képviselőiben részt vett Kiskunfélegyháza Járás Nemzeti Bizottságának alakuló ülésén. Simon Istvánt megválasztották a járási nemzeti bizottság elnökének, Judik Menyhért pedig tagja lett a bizottságnak.³¹²

December vége

– A járási karhatalom a helyi rendőrség, a régi MDP-tagok és az 1919-es veteránok bevonásával több razziaát tartott a községben.³¹³

*

Bakos Imre: Alpáron született 1920-ban. Anyja neve Füleki Klára. Iskolai végzettsége 4 gimnázium. Kereskedőként dolgozott. A forradalom alatt részt vett a tüntetésen, tagja volt a községi nemzeti bizottságnak és a nemzetőrségnek. A megtorlás során közbiztonsági őrizetbe vették.³¹⁴

Bozsik Ferenc: Alpáron született 1921-ben. Anyja neve Koós Anna. Iskolai végzettsége 6 elemi. Önálló földművesként dolgozott. Részt vett a tüntetésen Alpáron.³¹⁵

G. Marton József: Alpáron született 1936-ban. Anyja neve Nagy Ilona. Iskolai végzettsége érettségi. Foglalkozása adminisztrátor. A forradalom alatt részt vett a tüntetésen, és a tanácselnök leváltásában. Október 29-én a községi nemzeti bizottság tagja lett. A megtorlás során preventív őrizetbe vették, és rendőri felügyelet alá helyezték.³¹⁶

³¹⁰ BKMÖL A Bács-Kiskun Megyei Tanács Végrehajtó Bizottsága titkárságának iratai. Általános iratok 1950-1973. (a továbbiakban XXIII. 2. c.) 1098/1957.

³¹¹ HL 1956-os gyűjtemény. 11/4. ö.e. 82-114. főlíó.

³¹² TH V-150-364. 324.

³¹³ HL 1956-os gyűjtemény. 11/4. ö.e. 82-114. főlíó.

³¹⁴ TH V-150-364. 332.

³¹⁵ BKMÖL MSZMP BKMB Archivuma. 8. f. 6. cs. 16. ö.e.

³¹⁶ TH V-150-364. 332.

Ivicz Bálint: Alpáron született 1919-ben. Anyja neve Szabó Franciska. Iskolai végzettsége 6 elemi. Önálló szabó iparosként dolgozott. Szervezte a felvonulást, lóháton vezette a tüntetőket. Tagja lett a községi nemzeti bizottságnak. A megtorlás során több alkalommal preventív őrizetbe vették.³¹⁷

Judik Menyhért: Mindszenten született 1924-ben. Anyja neve Soós Ilona. Foglalkozása tanító. 1956. november 3-án Alpár képviselésében tagja lett a járási nemzeti bizottságnak. Nem indult ellene eljárás.³¹⁸

Kása András: Alpáron született 1898-ban. Anyja neve Varga Veronika. Foglalkozása hentes. 1956. október 29-én a községi nemzeti bizottság elnökévé választották. November 3-án küldötként részt vett a járási nemzeti bizottság alakuló ülésén. Nem indult ellene eljárás.³¹⁹

Kopjás Mihály: Alpáron született 1925. május 31-én. Anyja neve Füleki Ilona. Iskolai végzettsége 6 elemi. Kereskedőnek tanult, és az alpári szövetkezeti bolt vezetője volt. Részt vett a tiszalparti tüntetésen. Éjszaka vasfűrészsel lefűrészelte a községi pártház tetejéről a vörös csillagot. 1957. március 1-jén tartóztatták le. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. július 27-én 6 év börtönre, 3000 Ft vagyonekobzásra és 5 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. március 4-én 3 év börtönre, 3000 Ft vagyonekobzásra és 3 év jogvesztésre ítélte.³²⁰

Kürti András: Alpáron született 1926. november 30-án. Anyja neve Perczel Anna. Iskolai végzettsége 6 elemi. Rakodóként dolgozott Budapesten a Nyugati pályaudvaron. 1956. október 26-án levette Czimmer István hivatalsegéd sapkájától a Rákosi-címert. Rögtön utána letartóztatták, de hamarosan elengedték. 1957. márciusában magánéleti okokból megfenyegette Szikszai István községi vb-titkárt, aki a rendőrséggel elvitette, és internáltatni akarta. 1957. március 23-án tartóztatták le. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. május 9-én 7 hónap börtönre, 200 Ft vagyonekobzásra és 1 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1957. szeptember 17-én 4 hónapra csökkentette a büntetését, a mellékbüntetésekét mellőzte.

Papp Miklós dr.: Szolnokon született 1920-ban. Anyja neve Krizsán Erzsébet. Iskolai végzettsége egyetem. Műszaki alkalmazottként dolgozott a szövetkezetnél. Részt vett a forradalmi eseményekben, és a községi nemzeti bizottság tagja volt. A megtorlás során közbiztonsági őrizetbe vették.³²¹

Paróczai János: Kiskunfélegyházán született 1918-ban. Anyja neve Boros Mária. Iskolai végzettsége 6 elemi. Önálló földművesként dolgozott. A for-

³¹⁷ TH V-150-364. 332.

³¹⁸ TH V-150-364. 324.

³¹⁹ TH V-150-364. 324, és 332.

³²⁰ BKMÖL XXV. 30. B 497/1957. Kopjás Mihály pere.

³²¹ TH V-150-364. 333.

radalom alatt részt vett a tüntetésen, tagja lett a községi nemzeti bizottságnak és a nemzetőrségnek. A megtorlás során közbiztonsági őrizetbe vették.³²²

Simon István dr.: Belényesen (Románia) született 1912-ben. Anyja neve Köteles Sára. Iskolai végzettsége egyetem. Eredeti foglalkozása lakatos volt. 1945 után jegyző volt, elbocsátása után eredeti szakmájában helyezkedett el. 1956. október 29-én tagja lett a községi nemzeti bizottságnak, és küldöttnek választották a járási nemzeti bizottság alakuló ülésére. November 3-án a járási nemzeti bizottság elnökévé választották. Nem indult ellene eljárás.³²³

Vér Péter: Kiskunfélegyházán született 1921-ben. Anyja neve Kókai Mária. Iskolai végzettsége 6 elemi. 1945 előtt csendőr volt, 1956-ban segédmunkásként dolgozott a vasútnál. A forradalom alatt részt vett a tüntetésen és a nemzetőrség tagja volt. A megtorlás során preventív őrizetbe vették.³²⁴

CSÓLYOSPÁLOS

Október 25.

– Szegedi diákok jöttek a községbe, a tanácselnökkel tárgyaltak.

Október 26.

– Tüntetés volt a községben Rozsnyai Sándor buszsofőr vezetésével. Bene Aladárné, a postahivatal vezetője a Szegedi Postaigazgatóság utasítására kivágta a címert a zászlóból.³²⁵ A tüntetők elfoglalták a párthelyiséget is.

Október 27.

– Körülbelül 300 fős tömeg gyűlt össze, Hudoba József pedagógus beszédet mondott. A községi vezetőket eltávolították, és megválasztották a forradalmi bizottságot és a nemzetőrséget.³²⁶ A forradalmi bizottság elnöke Szabó János lett. Tagok: Bánfi István, Cifrik Ferenc, Lajkó Kálmán, Majoros Mihály, Hudoba József tanító, Keserű Mihály tanító, Veszélka Mihály. Bekerült az MDP-titkár és Kovács Kálmán tanácselnök is. A nemzetőrség parancsnoka Veszélka Mihály, helyettese Bánfi István lett, de tagja volt a

³²² TH V-150-364. 332.

³²³ TH V-150-364. 324. és 332.

³²⁴ TH V-150-364. 333.

³²⁵ BKMÖL MSZMP BKMB Archivuma. 8. f. 6. cs. 16. ö.e. Az 1957. március 28-i jelentés és TH V-150-364. 327.

³²⁶ BKMÖL. XXIII. 2. c. 1098/1957.

testületnek Szabó János és Gyöngyösi Ferenc is.³²⁷ Majoros Mihályt megválasztották a tanács vb-titkárának.

November 3.

– A járási nemzeti bizottság alakuló ülésén Keserű Mihály, Balázs Alajos és Lajkó Kálmán képviselte Csólyospálost. Keserű Mihályt beválasztották a testületbe.³²⁸

*

Balázs Alajos: 1903-ban született. Anyja neve Csibi Karolina. Foglalkozása tanító. 1956. november 3-án részt vett a járási nemzeti bizottság megalakításában. A megtorlás során fegyelmi eljárást indítottak ellene.³²⁹

Bánfi István: Varsányban született 1913-ban. Anyja neve Barna Erzsébet. Iskolai végzettsége 6 elemi. Földművesként dolgozott. 1956. október 27-én a tüntetést szervezte, részt vett a párhelyiség elfoglalásában. Tagja lett a községi forradalmi bizottságnak, és a nemzetőrség parancsnokhelyettesévé választották. A megtorlás során preventív őrizetbe vették és rendőri felügyelet alá helyezték.³³⁰

Csikós János: Gyümölcsfelvásárló volt a Csólyospálosi Fmsz-nél. A forradalom alatt nemzetőr volt, ezért eltávolították a munkahelyéről.³³¹

Gyöngyösi Ferenc: Magyarpécska (Románia) községben született 1912-ben. Anyja neve Késmárki Mária. Iskolai végzettsége 4 elemi. Foglalkozása szabósegéd. Részt vett a tüntetésen, tagja lett a nemzetőrségnek.³³²

Hudoba József: Szankon született 1927-ben. Anyja neve Szikora B. Judit. Foglalkozása tanító. 1956. október 27-én a községi forradalmi bizottság tagja lett. A megtorlás során állásából elbocsátották.³³³

Keserű Mihály: Kiskunfélegyházán született 1913-ban. Anyja neve Szabó Veronika. Foglalkozása tanító. 1956. október 27-én tagja lett a községi forradalmi bizottságnak és részt vett a nemzetőrség megszervezésében. November 3-án Csólyospálos képviseletében tagja lett a járási nemzeti bizottságnak.

³²⁷ BKMÖL MSZMP BKMB Archivuma. 1956-os gyűjtemény. Az 1956. évi ellenforradalom Kiskunfélegyháza városban és járásban, sz.n. irat. 1956-októberi események Csólyospálos községben, és TH V-150-364. 344.

³²⁸ TH V-150-364. 325.

³²⁹ TH V-150-364. 322.

³³⁰ TH V-150-364. 344.

³³¹ BKMÖL MSZMP BKMB Archivuma. 8. f. 6. cs. 16. ö.e.

³³² TH V-150-364. 344.

³³³ TH V-150-364. 344.

A megtorlás során állásából felfüggesztették és több alkalommal preventív őrizetbe vették.³³⁴

Lajkó Kálmán: Csólyospáloson született 1902-ben. Foglalkozása földműves. 1956. október 27-én tagja lett a községi forradalmi bizottságnak, november 3-án pedig részt vett a járási nemzeti bizottság alakuló ülésén. Nem indult ellene eljárás.³³⁵

Szabó János: Gyulavárin született 1879-ben. Anyja neve Varga Zsófia. Iskolai végzettsége 6 elemi. Vasutas volt. 1956. október 27-én részt vett a tüntetésen, a párhelyiség elfoglalásában. A községi forradalmi bizottság elnökévé választották. A megtorlás során preventív őrizetbe vették.³³⁶

Szabó Károly: A Terményforgalmi Vállalat helyi átvevője volt, a forradalom alatti tevékenysége miatt eltávolították a munkahelyéről.³³⁷

Veszélka Mihály: Kisteleken született 1920-ban. Anyja neve Sisák Mária. Iskolai végzettsége 2 polgári. Földművesként dolgozott. Részt vett a tüntetésen, a párhelyiség elfoglalásában. 1956. október 27-én a községi forradalmi bizottság tagja lett, és a nemzetőrség parancsnokává választották. A megtorlás során több alkalommal preventív őrizetbe vették, és rendőri felügyelet alá helyezték.³³⁸

GÁTÉR

Október 24.

– Liptai István parancsnoksága alatt 8 fős karhatalom érkezett Kiskunfélegyházáról. Az MDP párhelyiségében szállásolták el őket, a tanácselnökkel megbeszélték a teendőket.³³⁹

Október 25.

– Juhász Lajos megverte Lantos Ferenc télesztagot.
– Újabb katonai erősítés érkezett a községbe Kiskunfélegyházáról Bíró József páncélos főhadnagy vezetésével.³⁴⁰

³³⁴ TH V-150-364. 325.

³³⁵ TH V-150-364. 325.

³³⁶ TH V-150-364. 343.

³³⁷ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 8. f. 6. cs. 16. ő.e.

³³⁸ TH V-150-364. 344.

³³⁹ HL 1956-os gyűjtemény. 11/4. ő.e. 82-114. fólió.

³⁴⁰ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 8. f. 6. cs. 16. ő.e. Az 1957. január 12-i jelentés.

Október 26.

– Állandóan járőröztek a katonák, őrséget állítottak fel a tanácsházán, a postán, a gabonaraktárnál és a vasútállomáson.³⁴¹

Október 29.

– Fekete Antal, Szentmiklósi István és Budavári József állomásfőnök kezdeményezésére tüntetés volt a faluban. A szovjet emlékműről Huszka Sándor, Drozdik István és Tarjányi József verte le a vörös csillagot.³⁴² A tüntetők követelték a téeszék feloszlatását, a kommunisták eltávolítását, a forradalmi bizottság és a nemzetőrség megalakítását.

– Megválasztották a forradalmi tanácsot,³⁴³ amelynek Szentmiklósi István lett az elnöke.³⁴⁴ Tagjai: Barna Ferenc, Lantos Antal, Fekete Antal, ifj. Cseh László, Bálint Mihály községi vb-elnök, Budavári József, Szántai Kiss Imre, Bense Anna tanítónő, Kiss Czakó Kálmán, Bánfi Ferenc, Mézszáros Etelka.³⁴⁵ Liptai főhadnagy összeszedette a vadászfegyvereket, a rendőrségen elzárták azokat. A forradalmi bizottság ülésén megjelent Dóka elvtárs, a járási MDP munkatársa, de elzavarták. A tüntetők el akarták égetni a begyűjtési iratokat, de a tanácsházán lévő Szabó honvéd megakadályozta.³⁴⁶

– Megalakult a nemzetőrség is, parancsnokává Tarjányi Jánost választották. Belépett a testületbe Lantos Antal és Benkó István is.³⁴⁷

*

Barna Ferenc: Petrozsényban (Románia) született 1918-ban. Anyja neve Weiszberger Margit. Foglalkozása tanító. A forradalom alatt tagja lett a községi nemzeti bizottságnak. A megtorlás során áthelyezték Mezőtúrra.³⁴⁸

Budavári József: Szőregen született 1900-ban. Anyja neve Gyuránszki Veronika. Állomásfőnökként dolgozott Gátéren. A forradalom alatt részt vett a tüntetés szervezésében, és tagja lett a községi nemzeti bizottságnak. Nem indult ellene eljárás.³⁴⁹

Drozdik István: Kiskunfélegyházán született 1929-ben. Anyja neve Kovács Franciska. Iskolai végzettsége 6 elemi. A Kiskunfélegyházi Bányászati Be-

³⁴¹ HL 1956-os gyűjtemény. 11/4. ö.e. 82-114. f. lólió.

³⁴² BKMÖL MSZMP BKMB Archivuma. 8. f. 6. cs. 16. ö.e. Az 1957. március 28-i jelentés.

³⁴³ BKMÖL XXIII. 2. c. 1098/1957.

³⁴⁴ TH V-150-364. 335.

³⁴⁵ BKMÖL MSZMP BKMB Archivuma. 8. f. 6. cs. 16. ö.e. Az 1957. március 28-i jelentés.

³⁴⁶ HL 1956-os gyűjtemény. 11/4. ö.e. 82-114. f. lólió.

³⁴⁷ TH V-150-364. 335.

³⁴⁸ TH V-150-364. 335.

³⁴⁹ TH V-150-364. 335.

rendezések Gyárában dolgozott lakatosként. A tüntetés során leverte a vörös csillagot a községben.³⁵⁰

Juhász Lajos: Tiszaújfaluban született 1917. augusztus 20-án. Anyja neve Varga Erzsébet. Iskolai végzettsége 5 elemi. Önálló földművesként dolgozott. 1956. október 25-én megverte Lantos Ferenc télesztagot. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. március 11-én 7 hónap börtönre, 500 Ft vagyonekobzásra és 2 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. szeptember 9-én 4 hó felfüggesztett börtönre csökkentette a büntetését.

Lantos Antal: Csongrádon született 1922-ben. Anyja neve Kaló Mária. A forradalom alatt tagja lett a községi nemzeti bizottságnak és a nemzetőrségnek. Nem indult ellene eljárás.³⁵¹

Paksi József: Gátéren született 1925-ben. Anyja neve Hajdú Margit. Iskolai végzettsége 6 elemi. Önálló földművesként dolgozott. A forradalom alatt kivágta a tanács bélyegzőjéből a Rákosi-címert. Nem indult ellene eljárás.³⁵²

Szentmiklósi István: Agronómus volt a helyi Vorosilov Téeszben. 1956. október 29-én tüntetést szervezett a községben, ezután megválasztották a községi nemzeti bizottság elnökévé. A megtorlás során bírósági eljárást indítottak ellene.³⁵³

Tarjányi János: Gátéren született 1932-ben. Anyja neve Tarjányi Veronika. Foglalkozása földműves. A forradalom alatt a községi nemzetőrség parancsnokává választották. Nem indult ellene eljárás.³⁵⁴

Tarjányi József: Kiskunfélegyházán született 1927-ben. Anyja neve Tarjányi Rozália. Iskolai végzettsége 8 általános. Földművesként dolgozott. A forradalom alatt részt vett a tüntetésen, a vörös csillag eltávolításában.³⁵⁵

JÁSZSZENTLÁSZLÓ

Október 24.

– Budapestről érkező vasutasok követelésére a helyi állomás dolgozói, köztük Tálás Károly, ifj. Kiss Vince és Enying Mihály, levették a sapkájukról a Rákosi-címert. A fővárosi vasutasok követelték a vörös csillag eltávolítását is.

³⁵⁰ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 8. f. 6. cs. 16. ö.e.

³⁵¹ TH V-150-364. 335.

³⁵² TH V-150-364. 335.

³⁵³ TH V-150-364. 335.

³⁵⁴ TH V-150-364. 335.

³⁵⁵ TH V-150-364. 335.

– Este a pártbizottság és a tanács megbízható emberekből és kommunistákból őrseget szervezett, melynek tagjai vadászfegyverekkel járőröztek.

Október 26.

– Délután Jozsvai Béla, Jozsvai Béláné és Bibók Tüzeptelep-vezető a pártirodán követelte a káderanyagok kiadását.³⁵⁶

– Este Soós Elemér, Tálás Károly, ifj. Kiss Vince, ifj. Major Antal ipari tanuló, Enying Mihály és Papp Sándor vezetésével tüntetők eltávolították a kommunista jelképeket a középületekről. A községi tanács épületéről Cseh László, Tamasi István és Tamasi János, a Kiskunfélegyházi Gépgyár munkásai vették le a csillagot. A tüntetők követelésére Papp Ádám tanácselnök és Herczeg párttitkár megígérte, hogy megalakítják a forradalmi bizottságot. Este katonaság érkezett a községbe Kiskunfélegyházáról.

Október 27.

– Este Papp Ádám tanácselnök, Herczeg párttitkár, Érckövi és Rétháti József, a HNF helyi vezetője megbeszélte, hogy másnap megalakítják a forradalmi bizottságot.³⁵⁷

– Újabb tüntetésre került sor, amit Csatlós János lakásán beszéltek meg az érdekeltek. A felvonulást Pallagi Ferenc és Almási Mihály szervezte. Zombor Mihály, Tálás Károly és Enying Mihály vezetésével a tüntetők elfoglalták a párthelyiséget.³⁵⁸

Október 28.

– A község vezetői erősítést kértek Kiskunmajsáról. Egy szakasz katona érkezett.³⁵⁹

– Délelőtt gyűlés volt a posta előtti parkban. 10 órakor a tanácsháza udvarán választották meg a forradalmi bizottságot. Elnöke Tápai Gyula, a helyettes Soós Elemér lett. Tagok: Rétházi József tanító, volt HNF-elnök, Major Antal, Hideg Imre, Géczi Mihály, Pallagi Ferenc, Révffy, Tápai Li-

³⁵⁶ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 1956-os gyűjtemény. Az 1956. évi ellenforradalom Kiskunfélegyháza városban és járásban. sz.n. irat. Ellenforradalmi események Jászszentlászló községben. Dátum nélkül.

³⁵⁷ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 1956-os gyűjtemény. Az 1956. évi ellenforradalom Kiskunfélegyháza városban és járásban. sz.n. irat. Ellenforradalmi események Jászszentlászló községben. Dátum nélkül.

³⁵⁸ BKMÖL XXIII. 2. c. 1098/1957.

³⁵⁹ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 1956-os gyűjtemény. Az 1956. évi ellenforradalom Kiskunfélegyháza városban és járásban. sz.n. irat. Ellenforradalmi események Jászszentlászló községben. Dátum nélkül.

pót és Mezei Lajos. Bekerült Papp Ádám tanácselnök is, illetve Sándor Imre, Bokodi János, Herczeg Antal, Tápai Gyula, Pekó István, Herczeg János.³⁶⁰

– Ülést tartott a községi alapszervezet, és Herczeg párttitkárt, Érckövit és Kertésznet felszólította, hogy hagyja el a községet.

– Éjszaka a katonaság a templomkertnél figyelmeztető sortűzet adott le, majd letartóztatták Zombor Bélát, Almási Ferencet, és Czinkóczi István ötfai lakost, valamint további öt-hat fiatalt.³⁶¹ Kiskunfélegyházára, majd Kecskemétre vitték őket, ahonnan másnap a többséget elengedték.

Október 31.

– A kiskunmajsai alakulat 5 karabélyt adott a rend fenntartása érdekében.

November 1.

– A pártvezetők eltávoztak a községből.³⁶²

November 3.

– Tápai Gyula a község képviselőletében tagja lett a járási nemzeti bizottságnak. A bizottság alakuló ülésén Herczeg József és Hideg Imre is részt vett.³⁶³

November 6.

– Takács Péter törzsőrmester, aki a kecskeméti gépesített lövészezred állományába tartozott, Csatlós János lakásán rálőtt Hajagos Istvánra, de nem találta el. Ezután kiment a főutcára, és az országúti kanyarban felelősségre vont a Fazekas Vince hadnagyot és Domonkos Sándor hadnagyot, hogy miért csoportosulnak, és miért szöktek meg Budapestről. A szóváltás után hasba lőtte Fazekas Vince hadnagyot, a kiskunfélegyházi hadosztály egyik tisztjét, majd Domonkos Sándort a pisztoly markolatával leütötte. Az odaseregglő embereket fegyverrel a fal mellé kényszerítette. A motorral érkező, és a lefegyverzésében részt vevő Németh István hadnagyot a kézfején megsebesítette, és megsebesített a combján még egy térképész hadnagyot is. Végül Tapodi Sándor lakásán sikerült lefegyverezni.³⁶⁴ A tettest a Kis-

³⁶⁰ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 8. f. 6. cs. 16. ő.e. Az 1957. március 28-i jelentés.

³⁶¹ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 8. f. 6. cs. 16. ő.e. Az 1957. március 28-i jelentés.

³⁶² BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 1956-os gyűjtemény. Az 1956. évi ellenforradalom Kiskunfélegyháza város és járásban. sz.n. irat. Ellenforradalmi események Jászszentlászló községben. Dátum nélkül.

³⁶³ TH V-150-364. 323. és 326.

³⁶⁴ HL XI/26. a. B 117/1957. Takács Péter pere.

kunfélegyházáról kikerkező Huszár Lajos őrnagy és az R-csoport fogta el.³⁶⁵

*

Almási Mihály: Battonyán született 1922-ben. Anyja neve Szvert Erzsébet. Iskolai végzettsége 6 elemi. Földműves volt. Szervezte a tüntetést, és részt is vett a felvonuláson. Közbiztonsági őrizetbe helyezték.³⁶⁶

Csáki József: 1894. február 6-án született Jászszentlászlón. Anyja neve Pozsár Etelka. Iskolai végzettsége 4 elemi. Önálló földművesként dolgozott. Feleségével együtt kuláklistán volt, mivel összesen kb. 60 holdon gazdálkodtak. Mindkét házukat elvették, felesége földjét betagosították, az övét kényszerhasznosították. 1956. október 28-a után elment Jászszentlászlón Papp Ádám tanácselnökhöz, és visszakérte a földjét. Később a forradalmi bizottságnál is járt ebben az ügyben. Követelte a tanácselnök eltávolítását, illetve számon kérte Papp Ádámon, hogy miért tette őt földönfutóvá, és csukatta le őt és fiát. 1959. augusztus 31-én tartóztatták le. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1959. október 7-én 1 év 6 hónap börtönre, 2000 Ft vagyone elkobzásra és 5 év jogvesztésre ítélte, amit másodfokon is helybenhagytak.

Csatlós János: Jászszentlászlón született 1910-ben. Anyja neve Horváth Erzsébet. Iskolai végzettsége 3 elemi. Földművesként dolgozott. Részt vett a tüntetésen. Nem indult ellene eljárás.³⁶⁷

Czinkóczi József: Jászszentlászlón született 1935-ben. Anyja neve Czinkóczi Luca. Iskolai végzettsége 7 általános. Földművesként dolgozott. Részt vett a tüntetésen és a pártház elfoglalásában. Letartóztatták, de másnap elengedték. A forradalom után disszidált.³⁶⁸

Harmath Pál: Kisteleken született 1927. január 17-én. Anyja neve Muhar Ilona. Iskolai végzettsége 4 elemi. Önálló földművesként dolgozott. 1956. október 28-án felkereste Jászszentlászlón Papp Ádám tanácselnököt, és többször megfenyegette. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1959. október 7-én 8 hónap börtönre, 500 Ft vagyone elkobzásra és 2 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1960. január 4-én helybenhagyta az ítéletet, de a vagyone elkobzást mellőzte.

Pallagi Ferenc: Jászszentlászlón született 1924-ben. Anyja neve Fekete Ágnes. Mérnök volt a Földművelési Minisztériumban. A tüntetést szervezte Jászszentlászlón. Nem indult ellene eljárás.³⁶⁹

³⁶⁵ HL 1956-os gyűjtemény, 11/4. ö.e. 82-114. fólió. és HL XI/26. u. B 117/1957. Takács Péter pere.

³⁶⁶ TH V-150-364. 347.

³⁶⁷ TH V-150-364. 347.

³⁶⁸ TH V-150-364. 347.

³⁶⁹ TH V-150-364. 347.

Soós Elemér: Jászszentlászlón született 1936-ban. Anyja neve Surányi Erzsébet. Iskolai végzettsége 8 általános. Vasöntőként dolgozott. Szervezte a tüntetést, a forradalmi bizottság elnökhelyettese volt. Közbiztonsági őrizetbe helyezték.³⁷⁰

Takács Péter: A szülei földművesek voltak, juttatott földjükkel beléptek a helyi Dózsa Téészbe. Takács Péter 1951 szeptembere és 1952 júliusa között tartalékos tiszti tanfolyamon vett részt. 1953-ban 4 év továbbszolgálatot vállalt. A forradalom alatt vegyvédelmi mester volt törzsőrmesteri rangban a kecskeméti 12. gépesített ezrednél. Az ezredet Budapestre rendelték. November 4-én tért haza az alakulat, és amikor megtudták, hogy a szovjetek nem engedik be őket Kecskemétre, feloszlott az egység. Takács Péter hazament Jászszentlászlóra. November 6-án a község főutcáján pisztollyal több embert megsebesített. Még aznap letartóztatták, november 8-án Kecskemétre vitték. December 22-én szabadlábra helyezték. A forradalom alatt feloszlott Dózsa Téészt újjáalakította, és annak könyvelője lett. A Szegedi Katonai Bíróság 1957. május 9-én 1 év 8 hónap börtönre, lefokozásra, és 2 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság Katonai Kollégiuma 1957. július 5-én elutasította a fellebbezését.³⁷¹

Tálas Károly: Székesfehérváron született 1934-ben. Anyja neve Máté Teréz. Iskolai végzettsége 8 általános. MÁV-alkalmazottként dolgozott. Részt vett a tüntetésen, a vörös csillag leverésében. Nem indult ellene eljárás.³⁷²

Tápai Gyula: Jászszentlászlón született 1897-ben. Anyja neve K. Kovács Mária. 1956. október 28-án a községi forradalmi bizottság elnökévé választották. November 3-án tagja lett a járási nemzeti bizottságnak.³⁷³

Zombor Béla: Jászszentlászlón született 1932-ben. Anyja neve Masovesik Anna. Iskolai végzettsége 6 elemi. Foglalkozása bognársegéd. Részt vett a tüntetésen és a párház elfoglalásában, amiért le is tartóztatták, de másnap elengedték. November 4-e után disszidált.³⁷⁴

³⁷⁰ TH V-150-364, 346.

³⁷¹ HL. XI/26. ii. B 117/1957. Takács Péter pere.

³⁷² TH V-150-364, 348.

³⁷³ TH V-150-364, 346.

³⁷⁴ TH V-150-364, 347.

KISKUNMAJSA

Október 23.

- Hajnali 4 órakor a Kiskunmajsán állomásozó 31. lövészezred 2. zászlóalját Szegedre rendelték. Az ezred parancsnoka Botond Gábor őrnagy volt, politikai helyettese Moravszki Pál őrnagy.³⁷⁵
- Kiskunmajsán biztosították a fontosabb objektumokat.³⁷⁶

Október 25.

- Botond Gábor őrnagy az 1. zászlóaljjal szintén Szegedre vonult.³⁷⁷
- Kakuk János röpcédulákat hozott Budapestről.³⁷⁸

Október 26.

- A kiskunmajsai alakulatok Szegeden részt vettek az ottani sortüzekben.

Október 27.

- A szegedi születésű honvédeket visszaküldték Kiskunmajsára.³⁷⁹
- Tüntetés volt a faluban. A tömeg a tanácsháza elé vonult, leverték róla a kommunista jelképeket.³⁸⁰ Kiskunmajsán Timatity Miklós, a 3. zászlóalj parancsnoka figyelmeztette a pártbizottság titkárát, hogy ne tartsák meg az országos vásárt. Varga Antal községi párttitkár a járási pártbizottság utasítására azonban engedélyezte a vásárt. 11 óra körül 4-500 fős tüntető tömeg vonult a tanácsháza elé. Követelték a tanácselnök és a párttitkár eltávolítását, Neményi József begyűjtési megbízott kiadását. Timatity főhadnagy és Vida Mihály helyőrségi kommandáns igyekezett a tömeget csillapítani és Neményi Józsefet védeni. Lázár Lajos főhadnagy, a tiszti klub parancsnoka telefonon értesítette Papp Zoltán őrnagyot, a Kiskunmajsán maradt részleg parancsnokát az eseményekről. Timatity Miklós és Vida Mihály főhadnagyk egy ideig tudták tartani a tanácsházát, de a tömeg később behatolt az épületbe. Neményi Józsefet kivitték a tanácsháza elé és ütlegelték. Timatity Miklós és Vida Mihály ekkor még kimentette Neményi Józsefet a lincselők keze közül, és a tanácsháza pincéjében elbújtatták. Papp

³⁷⁵ HL 1956-os gyűjtemény. A Kiskunmajsai 31. Lövészezred története 1956. október 23-tól december 31-ig. 2/10. ö.e. 111-122. f.ólió.

³⁷⁶ HL 1956-os gyűjtemény. 2/10. ö.e. 111-122. f.ólió.

³⁷⁷ HL 1956-os gyűjtemény. 2/10. ö.e. 111-122. f.ólió.

³⁷⁸ BKMÖL MSZMP BKMB Archivuma. 8. f. 6. cs. 16. ö.e. Az 1957. január 12-i jelentés.

³⁷⁹ HL 1956-os gyűjtemény. 2/10. ö.e. 111-122. f.ólió.

³⁸⁰ BKMÖL XXIII. 2. c. 1098/1957.

Zoltán őrnagy a készültségi századdal megérkezett a tanácsháza elé. A tüntetők elfoglalták a pártházat. Utána ismét a tanácsháza elé vonultak.

– A tanácsházán megválasztották az ideiglenes nemzeti bizottságot, melynek Papp Zoltán őrnagy is a tagja lett. A forradalmi bizottság elnöke Klucsó Zoltán tanár, helyettese Nagy Ferenc, a titkár Balogh Benjámín lett. Bekerült még Gajdácsi István honvéd őrnagy,³⁸¹ Karcu József, Gyöngyösi István, Bozó János, Zsán Klucsó Béla, Zsán Klucsó Ferenc, Buda József, Rózsa László, Vékony Ilona és Papp István vb-titkár is. A nemzetőrség parancsnoka Gajdácsi őrnagy lett,³⁸² a parancsnokhelyettes Karcu József rendőrpapancsnok és Bozó János rendőr törzsőrmester volt. Belépett a nemzetőrségbe Gyöngyösi István, Zsán Klucsó Béla, Zsán Klucsó Ferenc és Balogh Benjámín is.³⁸³

– A tömeg felfedezte Neményi Józsefet a tanácsháza pincéjében, kivitték az épület elé, és agyonverték.³⁸⁴ Papp Zoltán őrnagy állítólag parancsot adott, hogy nem lehet fegyvert használni. Gajdácsi István őrnagy kétszer is sürgette Papp Zoltánnál a fegyverhasználatot: „De én nem tartotfam szükségesnek, azért is, mert apró gyermekek szaladgáltak a téren, köztük az enyém is – és nem akartam, hogy véres harcra kerüljön sor, mint Budapesten.”³⁸⁵ Papp Zoltán elmondása szerint 80 fős alakulatával a tér másik oldalán állt, ahonnan nem látták az eseményeket.

– A tüntetők elindultak a laktanyába fegyvert szerezni, de ez nem sikerült.

Október 28.

– Újabb tüntetést terveztek a községben, de ezt Kerekes Szilveszter alezredes, akkori ezredparancsnok-helyettes erélyes parancsára feloszlatták. Ő lett a helyőrség parancsnoka magasabb utasításra. A környező falvakban lévő kisebb tüntetéseket is feloszlatták. Éjszaka Kerekes Szilveszter alezredes parancsára letartóztatták az előző napi események résztvevőit.³⁸⁶

Október 29.

– Kiskunmajsán honvédségi erővel biztosították a rendet.³⁸⁷

³⁸¹ A forrásokban hol Gajdácsi Istvánként, hol Gajdos Istvánként szerepel.

³⁸² BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 8. f. 6. cs. 16. ó.e. Az 1957. március 28-i jelentés.

³⁸³ TH V-150-364. 339-340.

³⁸⁴ BKMÖL XXV. 30. B 8/1957. ifj. Patyi István és társai pere.

³⁸⁵ HL XI/26. a. B 46/1958. Szabadella József és társai pere.

³⁸⁶ HL 1956-os gyűjtemény. 2/10. ó.e. 111-122. fólió.

³⁸⁷ HL 1956-os gyűjtemény. 2/10. ó.e. 111-122. fólió.

Október 30.

- A kiskunmajsai alakulat Szegeden lévő részét Budapestre rendelték.
- Felsőbb parancsra megalakult az alakulat forradalmi katonai tanácsa Papp Zoltán őrnagy vezetésével. Tagok: Páll Sándor őrnagy, Gajdos István őrnagy, Mészáros Károly százados, Sipos András főhadnagy, Bódi János főhadnagy, Szilágyi Imre hadnagy, Kajli István szakaszvezető, Szauter Gyula tizedes, Hermanek Ottó tizedes és Bolla Jenő tizedes.³⁸⁸ Lefegyverezték és letartóztatták az elhárítókat és a politikai tisztet. A kiskunmajsai nép elkergette Kerekes Szilveszter alezredest.³⁸⁹

Október 31.

- Papp Zoltán őrnagy felsőbb parancsra a kiskunmajsai nemzetőrségnek 15 karabélyt, és 4 géppisztolyt adott ki. Más községbe is juttattak fegyvert, így Kömpöcnek 4 karabélyt, Jászszentlászlónak pedig 5 karabélyt.³⁹⁰ Mari István is tagja lett a nemzetőrségnek.

November 1.

- A katonai tanács parancsára letartóztatták Koncz János hadnagy és Párducz Ferenc hadnagy elhárítókat, valamint Moravszki Pál politikai helyettes és Bojtos István főhadnagyot, az ezred párttitkárát. Utóbbi két tisztet azzal vádolták, hogy szerepük volt a szegedi sortűzekben.³⁹¹
- A községi nemzeti bizottság követelte a községi párttitkár és más funkcionáriusok eltávolítását a laktanyából, valamint a tiszti klub átadását a polgáriaknak.³⁹²

November 2.

- Ülést tartott a katonai tanács. Mészáros Károly százados javaslatára Bojtos István párttitkárt elengedték.³⁹³
- Dr. Kulcsár Béla ügyvéd szervezte Kiskunmajsán az FKgP újjáalakítását.³⁹⁴

³⁸⁸ HL XI/26. a. B 46/1958. Szabadella József és társai pere.

³⁸⁹ HL 1956-os gyűjtemény, 2/10. ö.e. 111-122. f. ló.

³⁹⁰ HL 1956-os gyűjtemény, 2/10. ö.e. 111-122. f. ló.

³⁹¹ HL XI/26. a. B 46/1958. Szabadella József és társai pere.

³⁹² HL 1956-os gyűjtemény, 2/10. ö.e. 111-122. f. ló.

³⁹³ HL 1956-os gyűjtemény, 2/10. ö.e. 111-122. f. ló.

³⁹⁴ BKMÖL.MSZMP BKMB Archivuma. 8. f. 6. cs. 16. ö.e. A 337-47/1957. sz. jelentés, 1957. március 11.

November 3.

– Garas Pál, Molnár Lajos, Klucsó Zoltán, Nagy Ferenc és Szabó Zoltán részt vett a község képviselőiben a járási nemzeti bizottság alakuló ülésén. Nagy Ferenc, Szabó Zoltán és Klucsó Zoltán tagja is lett a testületnek.³⁹⁵

– 23 órakor Kajli István szakaszvezető és 2 fő felkereste Mészáros Károly századost, és követelték a pártokmányok valamint a tiszti személyi okmányok megsemmisítését, amit azonban nem hajtottak végre.³⁹⁶

November 4.

– Papp Zoltán őrnagy felsőbb parancsra elrendelte a védelmet, a fontosabb útszakaszokon páncéltörő ágyúkat állítottak fel. Riadóztatta a nemzetőrséget is. Előtte főleg Szilágyi Imre hadnagy követelte a harc felvételét egy 5-10 fős csoport élén. A nemzetőrség parancsnoka Gajdos István őrnagy volt, az ezred tüzérfőnöke. Az ő parancsára gyújtópalackokat készítettek és kézigránátokat is kiosztottak a nemzetőröknek és rendőröknek. A nemzetőrök a kiskunhalasi és a soltvadkertű úton foglaltak állást. Néhány tiszt ellenezte mindezt, így Papp Zoltán őrnagy Gajdos őrnagy és Hódos százados útján bevonatta a kirendelt erőket. A nemzetőrséget lefegyverezték.³⁹⁷ Az alakulat feloszlott.

– Az alakulat Budapesten tartózkodó részéből egy szakasz a Juta-dombnál csatlakozott a felkelőkhöz, és felvette a harcot a szovjet csapatok ellen. A szakaszt Kurai Károly hadnagy vezette, a helyettese Meszes Károly hadnagy volt. A 29 fős szakaszba tartozott Nagy György, Lantos Mihály, Daróczi Mihály, Orosz Antal, Ádám István, Koch Mihály, Farkas András és Szalai József.³⁹⁸

November 9.

– A korábban Szegedről Budapestre rendelt kiskunmajsai alakulatok november 9-én indultak vissza Kiskunmajsára. A laktanyában már szovjetek voltak.³⁹⁹

*

³⁹⁵ TH V-150-364. 322. és 325-326.

³⁹⁶ HL 1956-os gyűjtemény. 2/10. ö.e. 111-122. főlíó.

³⁹⁷ HL 1956-os gyűjtemény. 2/10. ö.e. 111-122. főlíó.

³⁹⁸ Puchert János közlése alapján és TH V-146-378/a.

³⁹⁹ HL 1956-os gyűjtemény. 2/10. ö.e. 111-122. főlíó.

Balogh Benjámín: Kiskunmajsán született 1924-ben. Anyja neve Szikora Erzsébet. Foglalkozása műszerész kisiparos. 1956. október 27-én a községi forradalmi bizottság titkárává választották. A megtorlás során preventív őrizetbe vették.⁴⁰⁰

Farkas József: Kiskunmajsán született 1920-ban. Anyja neve Csóti Julianna. Iskolai végzettsége 4 elemi. Földművesként dolgozott. Részt vett a tüntetésen. Közbiztonsági őrizetbe helyezték.⁴⁰¹

Gajdácsi István: Személyi adatai ismeretlenek. Honvéd őrnagy. A forradalom alatt a kiskunmajsai nemzetőrség parancsnoka volt. A katonai ügyészség eljárást indított ellene.⁴⁰²

Gyöngyösi István: Kiskunmajsán született 1889-ben. Anyja neve Péter Sz. Julianna. Iskolai végzettsége 6 elemi. Segédmunkás volt. Tagja volt a kiskunmajsai nemzetőrségnek.⁴⁰³

Karcsú József: Csépán született 1911-ben. Anyja neve Csetényi Eszter. Iskolai végzettsége 4 polgári. Földművesként dolgozott. Kiskunmajsán a nemzetőrség parancsnokhelyettese volt.⁴⁰⁴

Klucsó Béla: Kiskunmajsán született 1926. január 3-án. Anyja neve Csenki Julianna. Iskolai végzettsége 4 elemi. Műszerész volt a foglalkozása, de földművesként dolgozott. Részt vett Kiskunmajsán a Neményi József elleni népítéletben 1956. október 27-én. November 4-e után disszidált. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. november 3-án távollétében halálra és teljes vagyonekobjzásra ítélte, amit a Legfelsőbb Bíróság 1959. június 29-én helybenhagyott.

Klucsó Ferenc: Kiskunmajsán született 1929. augusztus 29-én. Anyja neve Újvári Mária. Földművesként dolgozott. Édesapja Zsán Klucsó Ferenc 4 holdas földműves. Klucsó Ferenc és Klucsó Béla féltestvérek voltak. A Klucsók ragadványneve Zsán volt Kiskunmajsán, így mindenki Zsán Klucsónak hívta őket. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. november 3-án a B 670/1958. számú ítéletében halálra és teljes vagyonekobjzásra ítélte, amit a Legfelsőbb Bíróság a Bf. 1003/1959. számú ítéletével 1959. június 29-én helybenhagyott. A perben Zsán Klucsó Ferencet tévesen ítélték halálra, ugyanis két ilyen nevű ember élt akkoriban Kiskunmajsán. 1960. májusában Jászberényben elfogták, ahol feleségével élt, aki ott született. Mikor a tévedés kiderült, a Kecskeméti Megyei Bíróság B 1256/1960. számú ítéletében felmentette a téves halálos ítélet alól.

⁴⁰⁰ TH V-150-364. 339.

⁴⁰¹ BKMÖL MSZMP BKMB Archivuma. 8. f. 6. cs. 16. ö.e.

⁴⁰² TH V-150-364. 339.

⁴⁰³ BKMÖL MSZMP BKMB Archivuma. 8. f. 6. cs. 16. ö.e.

⁴⁰⁴ BKMÖL MSZMP BKMB Archivuma. 8. f. 6. cs. 16. ö.e. és TH V-150-364. 339.

Klucsó Ferenc: Kiskunfélegyházán született 1929. november 27-én. Anyja neve Csenki Julianna. Apja Zsán Klucsó József, 10 hold szőlővel rendelkező gépmester, foglalkozása műszerész. Részt vett Kiskunmajsán a Neményi József elleni népitéletben 1956. október 27-én. November 4-e után testvérelvel és anyjával disszidált. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1961. május 17-én B 1889/1960. számú ítéletében távollétében életfogytiglani börtönbüntetésre, teljes vagyonek kobzásra és 10 év jogvesztésre ítélte.

Klucsó Zoltán: Kiskunmajsán született 1925-ben. Anyja neve Újvári Mária. Tanítóképzőt végzett. Tanítóként dolgozott. 1956. október 27-én a forradalmi bizottság elnöke lett Kiskunmajsán. November 3-án beválasztották a járási nemzeti bizottságba. A megtorlás során elbocsátották.⁴⁰⁵

Kolompár Béla: Kiskunmajsán született 1938. szeptember 26-án. Anyja neve Kolompár Etelka. Nem járt iskolába, analfabéta volt. Segéd munkásként dolgozott. A Neményi József elleni népitélettel összefüggésben izgató kijelentéseket tett. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. november 3-án 8 hónap börtönbüntetésre ítélte, amit a Legfelsőbb Bíróság 1959. június 29-én kegyelemre változtatott az 1959. évi 12. tvr. 1. §-a alapján. Kolompár Béla neve eredetileg nem szerepelt a vádiratban.

Kolompár Mátyás: Kiskunmajsán született 1924. november 15-én. Anyja neve Kolompár Magdolna. Nem járt iskolába, analfabéta volt. Alkalmi munkákból élt, drótos volt. 1956. október 27-én részt vett Kiskunmajsán a Neményi József adószedő elleni népitéletben. 1956. november 26-án letartóztatták. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. február 22-én 12 év börtönre és 10 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság Népbírósi Tanácsa 1957. szeptember 28-án halálra ítélte. Kegyelmi kérelmét elutasították, és kivégezték.

Koncz Sándor: Kiskunmajsán született 1930. augusztus 20-án. Anyja neve Dabis Erzsébet. Iskolai végzettsége 6 elemi. Fuvarosként dolgozott. 1956. október 27-én részt vett Kiskunmajsán a Neményi József adószedő elleni népitéletben. 1956. november 26-án letartóztatták. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. február 22-én 10 év börtönre és 10 év jogvesztésre ítélte. Koncz Sándort később kapcsolták az eljáráshoz. A Legfelsőbb Bíróság Népbírósi Tanácsa 1957. szeptember 28-án életfogytig tartó börtönbüntetésre, teljes vagyonek kobzásra és 10 év jogvesztésre ítélte.

Mari István: Csanádpalotán született 1930. november 26-án. Anyja neve Kovacsik Veronika. Iskolai végzettsége 8 általános. A forradalom előtt kereskedelmi ellenőr volt a Kiskunfélegyházi Földműves-szövetkezetnél. 1956. október 30-án élelmiszert szállított Budapestre. Október 31-én Kiskunmajsán részt vett a nemzetőrség megszervezésében, maga is nemzetőr lett. 1957. augusztus 6-án letartóztatták. A Kecskeméti Megyei Bíróság

⁴⁰⁵ TH V-150-364. 325. és 339.

1957. szeptember 13-án 2 év 6 hónap börtönre, 1000 Ft vagyonelkobzásra és 3 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1957. december 31-én helybenhagyta az ítéletet.

Nagy Ferenc: Kiskunmajsán született 1923-ban. Anyja neve Csányi Rozália. Foglalkozása műszerész. 1956. október 27-én a községi forradalmi bizottság elnökhelyettesévé választották.⁴⁰⁶

Papp Zoltán: Budapesten született 1914. június 3-án. Anyja neve Sándor Julianna. Szakmai végzettsége tanító, 1933-ban végezte el a tanítóképzőt. 1937-ben behívták katonának, karpaszományos iskolát végzett, zászlós lett. Részt vett Erdély és a Délvidék visszafoglalásában, ezekért emlékérmét is kapott. 1942-ben a szovjet frontra került. Tűzkereszt jelvényt és Kormányzói Dicsérő Elismerés jelvényt kapott, és főhadnagy lett. 1944-ben szovjet fogságba esett, 1948-ban került haza. Átvették az új hadseregbe, ahol később őrnagy lett. A forradalom alatt a kiskunmajsai alakulat törzsfőnöke volt. Ismerte és követte a Petőfi Kör vitáit, nézeteit. Amikor a kiskunmajsai alakulatot október 25-én először Szegedre, majd Budapestre irányították, Botond Gábor őrnagy Papp Zoltán őrnagyot nevezte ki a Kiskunmajsán maradt csapatok parancsnokának. Október 26-án Papp Zoltán őrnagy javasolta a tanácsnak és Varga Antal párttitkárnak, hogy ne tartsák meg a másnapi vásárt, és rendeljenek el szesztilalmat, de nem fogadták meg javaslatát. Október 27-én tüntetések voltak Kiskunmajsán, a felvonuló katonáknak Papp Zoltán őrnagy azonban nem adott tűzparancsot, jöllehet Gajdos István őrnagy követelte azt. Neményi József adószedőt a tömeg meglincselte. Kerekes Szilveszter alezredes a tett színhelye körül lévő embereket összeszedette, és Kecskemétre szállíttatta. A lakosság nyomására Papp őrnagy visszahozatta őket. Részt vett a községi forradalmi bizottság megválasztásán. Papp őrnagy vezetésével október 30-án katonai tanácsot alakítottak, majd megszervezték a nemzetőrséget. Parancsot adott néhány pártfunkcionárius letartóztatására. November 4-én megszervezte a község védelmét, de Szabadella József őrnagy parancsára visszavonta a kirendelt alakulatokat. 1956 novemberében dicsérőleg szölt a tiszti nyilatkozat aláírását megtagadó tisztekről. 1957 júniusában leszerelték, tanító lett Budapesten. 1957. június 21-én tartóztatták le. A Szegedi Katonai Bíróság 1958. március 13-án 6 év börtönre, lefokozásra, vagyona felének elkobzására és 5 év jogvesztésre ítélte. Fellebbezését visszavonta, így az ítélet jogerőre emelkedett.

Patyi István: Kiskunmajsán született 1913. november 24-én. Anyja neve Busa Julianna. Iskolai végzettsége 4 polgári, kőművesmesterként dolgozott. 1956. október 27-én részt vett Kiskunmajsán a Neményi József elleni népiélelben. 1956. november 26-án letartóztatták. A Kecskeméti Megyei

⁴⁰⁶ TH V-150-364. 339.

Bíróság Lengyel Zoltán vezette tanácsa 1957. február 22-én 14 év börtönre és 10 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság Mecsér József vezette népbíró-sági tanácsa 1957. szeptember 28-án halálra ítélte. Kegyelmi kérelmét elutasították, és kivégezték.

Pekó István: Budapesten született 1914. október 4-én. Anyja neve Tóth Julianna. Iskolai végzettsége 4 elemi. Napszámos volt a Mátételki Állami Gazdaságban. 1956. október 27-én részt vett Kiskunmajsán a Neményi József adószedő elleni népítéletben. 1956. november 26-án letartóztatták. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. február 22-én 8 év börtönre és 10 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság népbíró-sági tanácsa 1957. szeptember 28-án halálra ítélte. Kegyelmi kérelmét elutasították, és kivégezték.

Rávai Pál: Kiskunmajsán született 1923. június 5-én. Anyja neve Valkai Franciska. Iskolai végzettsége 2 elemi. Mezőgazdasági munkásként dolgozott a Mátételki Állami Gazdaságban. 1956. október 27-én Kiskunmajsán szemtanúja volt Neményi József bántalmazásának, de ő nem vett részt benne. Utána a tömeg behatolt a községi pártházba, majd a gondnok lakásába is. Rávai Pál is a tüntetők között volt. Utána a tanácsháza elé mentek, ekkor Rávai Pál haladt a tömeg elején, kezében egy nemzetiszínű zászlót tartott. Október 28-án éjszaka letartóztatták, Kecskemétre szállították, pár nap múlva elengedték. 1957. október 5-én tartóztatták le. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. november 19-én 5 év börtönre, teljes vagyonek Kobzásra és 5 év jogvesztésre ítélte. Az elsőfokú ítélet jogerős volt.

Rékasi (Jójárt) Gergely: Tiszaföldváron született 1914. március 13-án. Anyja neve Zsindei Veronika. Földművesként dolgozott. 1956. október 27-én részt vett Kiskunmajsán a Neményi József elleni népítéletben. November 4-e után disszidált. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. november 3-án távollétében halálra és teljes vagyonek Kobzásra ítélte, amit a Legfelsőbb Bíróság 1959. június 29-én helybenhagyott.

KÖMPÖC

Október 27.

– Tüntetés Kömpöcön.

Október 28.

– Megválasztották a nemzeti bizottságot, melynek Turi Mihály lett az elnöke. Tagok: Rigó Mihály, Turi Jenő, Bencsik István, Makra Pál, ifj. Turi János, Fekete Imre, Belényi Ferenc, Lőrincz Illés, Hegedüs Etelka,

Eperjes János.⁴⁰⁷ Nemzetőrséget alakítottak, melynek vezetője Makra Pál lett.⁴⁰⁸

Október 31.

– A kiskunmajsai lövészezredtől 4 karabélyt kaptak a rend fenntartására.

November 3.

– Hegedűs Etelka tagja lett a járási nemzeti bizottságnak.⁴⁰⁹

*

Lőrincz Illésné (Hegedűs Etelka): Kiskunmajsán született 1927-ben. Anyja neve Füz Julianna. Foglalkozása tanítónő. 1956. október 28-án tagja lett a községi nemzeti bizottságnak. November 3-án Kömpöc képviselőjeként beválasztották a járási nemzeti bizottságba. Nem indult ellene eljárás.⁴¹⁰

Turi Mihály: Kömpöcön született 1929. augusztus 29-én. Anyja neve Barina Mária. Iskolai végzettsége 8 általános. Önálló földművesként dolgozott apja gazdaságában Kömpöcön. Az ítélet szerint 1956. október 27-én Kiskunmajsán részt vett a Neményi József elleni népítéletben, bár ő ezt tagadta. 1956. október 28-án a kömpöci nemzeti bizottság elnökének választották. Szervezte az FKgP helyi szervezetét. 1957. február 22-én tartóztatták le. Internálták Kistarcsára és Tökölre is. Kihallgatásai alatt sokszor megverték, ennek ellenére a népítéletben való részességét nem ismerte el, a bíróság azonban bizonyítottan látta. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. november 3-án életfogytig tartó börtönbüntetésre, teljes vagyonekkozbzásra és 10 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1959. június 29-én helybenhagyta az ítéletet.

KUNSZÁLLÁS

Október 24.

– Bakonyi Sándor parancsára a járás 5 községében 8-8 fős biztonsági őrséget állítottak fel. Kunszálláson Koncz Zoltán hadnagy volt a részleg parancsnoka. Megbeszélte a tanácselnök-helyettessel a teendőket, a begyűjtési raktárban helyezték el őket. Veres Imre hadnagy 3 fővel az Alkotmány Téeszt biztosította. A magtár őrzésében az MDP-tagok vadász-fegyverrel segítettek.⁴¹¹

⁴⁰⁷ TH V-150-364. 345.

⁴⁰⁸ BKMB B 670/1958. Turi Mihály és társai pere.

⁴⁰⁹ TH V-150-364. 325.

⁴¹⁰ TH V-150-364. 325. és 345.

⁴¹¹ HL 1956-os gyűjtemény. 11/4. ö.e. 82-114. főlő.

Október 27.

– Csáki András és Rácz István Kiskunfélegyházán járt, ahol látták a tüntetéseket és a kommunista jelképek eltávolítását. Röplapokat vettek magukhoz, és hazamentek Kunszállás-Fülöpkabrára. Itt ők is elkezdték a csillagok eltávolítását, amihez csatlakozott Gáspár Ferenc és Udvardi Béla is. Utána kötéllel ledöntötték a szovjet emlékművet, majd Gáspár Ferenc beszédet mondott az összegyűlteket előtt. Kiss Bálint téveszelnök ezután telefonált Kiskunfélegyházára, és a kikerkező katonákkal elvitetett három embert, köztük Gáspár Ferencet.⁴¹²

Október 28.

– Tüntetés volt Kunszálláson. Udvardi Béla és Nagy Ilona szervezte és vezette a tüntetést.⁴¹³ A tüntetők elfoglalták a tanácsházát, és elégették a begyűjtési iratokat. Lugosi János a vörös csillagokat verte le,⁴¹⁴ Tóth Béla felszólalt a rombolás ellen. Utána a kultúrotthonba vonultak, hogy forradalmi bizottságot válasszanak. Tóth Béla beszédet mondott, és a forradalom támogatására biztatta az embereket. Zana Pál volt párttitkárt közben eltávolították a teremből. Megválasztották a forradalmi bizottságot, melynek vezetője Tóth Béla tanító lett. Bekerült Gyöngyösi István, Lukács Imréné, Pintér Bertalan, Kotroczó László, Tapodi Károly, Fekete Mátyás, Endre István, H. Kovács Antal és Kovács Péter,⁴¹⁵ illetve Tóth Gyula, Szabó Gyula, Vén Ferenc tanító, Tóth Béláné. Utána politikai követeléseket állítottak össze, melyeket Tóth Béla motorkerékpáron Kiskunfélegyházára vitt. A városi tanácson erősítést kért, és kapott is a község közbiztonságának fenntartásához. Visszaérkezése után Tóth Béla, Tóth Béláné, Nagy Imre, Nagy Imréné, Borsos Benjámin, Bukovszki István és Tapodi István a községben lévő katonákkal Bense Ferenc párttitkártól és Bún Ferenc körzeti megbízottól összeszedte a fegyvereket.⁴¹⁶

– Körülbelül 100 fős tömeg, köztük Csáki András és Udvardi Béla követelésére Kiss Bálint téveszelnök kénytelen volt velük Félegyházára menni, és az előző nap lefogottakat saját felelősségére hazavinni.⁴¹⁷

– Koncz hadnagy parancsára a katonai egység beköltözött a tanácsházára. Este Nagy Imre kunszállási gazda vezetésével a tüntetők behatoltak a körzeti megbízott lakására, de itt a katonák feloszlatták a tüntetést. Ezt követően a tüntetők a tanácsháza elé vonultak, fegyvert és a rendőr eltávolítását követelték, de itt is feloszlatták őket. Szabó István százados, Kiskunfé-

⁴¹² BKMÖL XXV. 30. B 1796/1958. Udvardi Béla és társai pere.

⁴¹³ BKMÖL MSZMP BKMB Archivuma. 8. f. 6. cs. 16. ő.e. Az 1957. március 28-i jelentés.

⁴¹⁴ TH V-150-364. 337.

⁴¹⁵ TH V-150-364. 335.

⁴¹⁶ BKMB B 1158/1957. Tóth Béla és társai pere.

⁴¹⁷ BKMÖL XXV. 30. B 1796/1958. Udvardi Béla és társai pere.

legyháza helyőrségi kommandánsa kijött a községbe, és hozott egy géppisztolyt a katonáknak. Éjjel a tüntetők felgyújtották a községi MDP-titkár házát. Koncz hadnagy járőrözést szervezett, másnap felszerelték az egységet géppisztolyokkal.⁴¹⁸

Október 29.

– Megalakult a községi nemzetőrség, amelynek Szabó Gyula lett a parancsnoka. Tagok: Jankó Péter, Koncz Dezső, Koncz Benjámin, Lugosi János, Kovács Péter és Vén Ferenc.⁴¹⁹ Fegyverüket a szolgálat után mindig leadták a katonáknak.

– A járőr elfogta Kertész Jenőt, akinél fegyver volt, amit elkoboztak tőle.⁴²⁰

November 1.

– A tanácsházán megalakult az FKgP községi szervezete, melynek elnöke Kotroczó László, helyettese pedig Gyöngyösi István lett. Megalakult az NPP is, ennek Koncz József lett az elnöke. Tóth Béla ekkor lemondott a nemzeti bizottsági elnöki tisztről, helyette Kovács Mihályt választották meg.⁴²¹

November 3.

– A járási nemzeti bizottság alakuló ülésén Tóth Béla és Kovács Mihály képviselte a községet. Utóbbi tagja is lett a testületnek.⁴²²

1957 eleje

– „Magyar szabadságharcosok!” megszólítással röplapok jelentek meg Kunszálláson magyar és orosz nyelven. Aláírás: NTS Forradalmi Bizottsága.⁴²³

*

Borsos Benjámin ifj.: Kunszálláson született 1906. október 17-én. Anyja neve Bodor Mária. Iskolai végzettsége 3 elemi. Önálló földművesként dolgozott. Október 28-án részt vett a tüntetésen, a tanácsháza elfoglalásában.

⁴¹⁸ HL 1956-os gyűjtemény. 11/4. ö.e. 82-114. fólió.

⁴¹⁹ TH V-150-364. 335.

⁴²⁰ HL 1956-os gyűjtemény. 11/4. ö.e. 82-114. fólió.

⁴²¹ BKMB B 1158/1957. Tóth Béla és társai pere.

⁴²² TH V-150-364. 326.

⁴²³ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 8. f. 6. cs. 16. ö.e. A 337-47/1957. sz. jelentés. 1957. március 11.

Este Nagy Imre, Nagy Imréné, Borsos Benjámín, Tapodi István és egy ismeretlen nő fel akarta gyűjtani Zana Pál volt párttitkár tanyáját. Zana Pál kihívta a katonaságot, akik ezt megakadályozták. Másnap reggel a tanács-házára vitték, kihallgatták, majd elengedték őket. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. január 11-én 5 év börtönre, 2000 Ft vagyonek kobzásra és 3 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. október 22-én 8 hónapra csökkentette a börtönbüntetését, a mellékbüntetéseket pedig elhagyta.

Bukovszki István: Kecskeméten született 1932. január 30-án. Anyja neve Újvári Eszter. Iskolai végzettsége 6 általános. Önálló földművesként dolgozott. 1956. október 28-án részt vett a községi funkcionáriusok fegyvereinek begyűjtésében. 1957 januárjában és februárjában karhatalmista volt Kecskeméten. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. január 11-én 1 év felfüggesztett börtönre és 1000 Ft vagyonek kobzásra ítélte, amit másodfokon is helybenhagytak.

Csáki András: Kiskunfélegyházán született 1928. november 17-én. Anyja neve Görög Magdolna. Iskolai végzettsége 6 általános. Önálló földművesként dolgozott. 1956. október 27-én Csáki András és Rác István Kiskunfélegyházán járt, ahol látták a tüntetéseket és a kommunista jelképek eltávolítását. Röplapokat vettek magukhoz, és hazamentek Kunszállás-Fülöppjakabra. Itt ők is elkezdtek a csillagok eltávolítását, amihez csatlakozott Gáspár Ferenc és Udvardi Béla is. Utána kötéllel ledöntötték a szovjet emlékművet, majd Gáspár Ferenc beszédet mondott az összegyűltek előtt. Kiss Bálint téveszelnök ezután telefonált Kiskunfélegyházára, és a kiérkező katonákkal elvitetett három embert, köztük Gáspár Ferencet. Október 28-án kb. 100 fős tömeg, köztük Csáki András és Udvardi Béla követelésére Kiss Bálint téveszelnök kénytelen volt velük Félegyházára menni, és a lefogottakat saját felelősségére hazavinni. 1958. március 12-én tartóztatták le. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. március 13-án 5 év börtönre, 2000 Ft vagyonek kobzásra és 3 év jogvesztésre ítélte, amit a Legfelsőbb Bíróság 1958. szeptember 30-án 2 év 6 hónap börtönre csökkentett a mellékbüntetések érintetlenül hagyása mellett.

Dobos Mihály ifj.: Jakabszálláson született 1921. december 13-án. Anyja neve Kiss Rozália. Önálló földművesként dolgozott. Október 28-án részt vett a tüntetésen és a tanácsháza elfoglalásában. 1958-ben perbe fogták, de bizonyíték hiányában felmentették.

Fehérvári Ilona: Kiskunfélegyházán született 1936. január 12-én. Anyja neve Pávó Aranka. Óvónőképzőt végzett. Október 28-án részt vett a tüntetésen, a tanácsháza elfoglalásában és a nemzeti bizottság megválasztásában. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. január 11-én 1 év felfüggesztett börtönre és 500 Ft pénzbüntetésre ítélte.

Gáspár Ferenc: Kiskunfélegyházán született 1914. július 27-én. Anyja neve Kovács Zsuzsanna. 4 elemít végzett, lakatos volt a szakmája. Apja az első

világháborúban halt meg. Ő 1937-1945 között továbbszolgáló honvéd őrmester volt. Október 27-én részt vett Kunszálláson a kommunista jelképek eltávolításában. Utána kötéllel ledöntötték a szovjet emlékművet, majd Gáspár Ferenc beszédet mondott az összegyűltek előtt. Kiss Bálint téveszelnök ezután telefonált Kiskunfélegyházára, és a kiérkező katonákkal elvitetett három embert, köztük Gáspár Ferencet, de másnap elengedték őket. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. március 13-án 3 év börtönre és 2 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. szeptember 30-án 1 év 6 hónap börtönre és 2 év jogvesztésre változtatta a büntetését.

Gyöngyösi István: Kunszálláson született 1926. június 29-én. Anyja neve Zs. Kovács Mária. 6 elemi végzett, majd 2 évig gazdasági szakiskolába járt. Önálló földművesként dolgozott. Október 28-án részt vett a tüntetésen, a tanácsháza elfoglalásában. Tagja lett a községi nemzeti bizottságnak. November 1-jén a tanácsházán megalakították az FKgP-t, melynek elnökhelyettese Gyöngyösi István, az elnök pedig Kotroczó László lett. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. január 11-én 1 év 6 hónap börtönre, 2000 Ft vagyonelkobzásra és 3 év jogvesztésre ítélte, amit másodfokon is helybenhagytak.

Koncz József: Kunszálláson született 1901. március 19-én. Anyja neve Ruskó Ilona. Iskolai végzettsége 4 elemi. Önálló földművesként dolgozott. 1956. október 28-án a tüntetés elején beszédet mondott, melyben felszólította az embereket, hogy a földjeiket vegyék vissza. November 1-jén a tanácsházán megalakították az NPP-t, melynek elnöke Koncz József lett. Visszavette földjét, és hozzáfogott annak megműveléséhez. 1957. július 11-én letartóztatták. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. január 11-én 1 év 2 hónap börtönre, 1500 Ft vagyonelkobzásra és 2 év jogvesztésre ítélte, amit a Legfelsőbb Bíróság másodfokon helybenhagyott.

Lugosi Jánosné (Kanyó Ilona): Kunszálláson született 1909. március 9-én. Anyja neve Retkes Rozália. Iskolai végzettsége 2 elemi. Férje 1948-ig FKgP-tag volt. Október 28-án részt vett a tüntetésen és a tanácsháza elfoglalásában, majd a nemzeti bizottság megválasztásában. 1957. június 12-én előzetes letartóztatásba helyezték. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. január 11-én 2 év börtönre, 3000 Ft vagyonelkobzásra és 3 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. október 22-én helybenhagyta az ítéletet.

Lukács Imréné (Kanyó Julianna): Kunszálláson született 1910. május 24-én. Anyja neve Retkes Rozália. Iskolai végzettsége 7 általános. Október 28-án részt vett a tüntetésen és a tanácsháza elfoglalásában, majd a nemzeti bizottság megválasztásában. 1957. június 12-én tartóztatták le. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. január 11-én 2 év börtönre, 3000 Ft vagyonelkobzásra és 3 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. október 22-én helybenhagyta az ítéletet.

Nagy Imre: Kiskunmajsán született 1924. november 15-én. Anyja neve Gyöngyösi Neszta. Iskolai végzettsége 6 általános. Önálló földművesként dolgozott. 1955-ben 27 hold földjét betagosították, és a lakását is elvették. Október 28-án részt vett a tüntetésen, a tanácsháza elfoglalásában. Tagja lett a nemzetőrségnek, és részt vett a fegyverek összegyűjtésében. Este Nagy Imre, Nagy Imréné, Borsos Benjámin, Tapodi István és egy ismeretlen nő fel akarta gyújtani Zana Pál volt párttitkár tanyáját. Zana Pál kihívta a katonaságot, akik ezt megakadályozták. Másnap reggel a tanácsházára vitték, kihallgatták, majd elengedték őket. November elején visszavette a földjét és a tanyáját. 1957. február 14-e és június 16-a között közbiztonsági őrizetben, utána előzetes letartóztatásban volt. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. január 11-én 8 év börtönre, 4000 Ft vagyonekobzásra és 5 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. október 22-én helybenhagyta az ítéletet.

Nagy Imréné (Szikszai Anna): Kunszálláson született 1929. március 3-án. Anyja neve Csontos Ilona. Iskolai végzettsége 8 általános. Szüleinek 22 hold földje, szeszfőzdéje és szikvízüzeme volt. Október 28-án részt vett a megmozdulásokban, és a fegyverek összegyűjtésében. Este Nagy Imre, Nagy Imréné, Borsos Benjámin, Tapodi István és egy ismeretlen nő fel akarta gyújtani Zana Pál volt párttitkár tanyáját. Zana Pál kihívta a katonaságot, akik ezt megakadályozták. Másnap reggel a tanácsházára vitték, kihallgatták, majd elengedték őket. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. január 11-én 6 év börtönre, 4000 Ft vagyonekobzásra és 5 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. október 22-én 3 év börtönre csökkentette a büntetését, a mellékbüntetések érintetlenül hagyásával.

Pintér Bertalan ifj.: Kunszálláson született 1930. január 20-án. Anyja neve Varga Etel. Iskolai végzettsége 7 általános. Önálló földművesként dolgozott. 1951-ben 14 kat.h. földjüket betagosították. Ekkor vonult be, osztályidegenként munkaszolgálatra osztották. Október 28-án részt vett a tüntetésen, a tanácsháza elfoglalásában, és a nemzeti bizottság tagja lett. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. január 11-én 1 év börtönre, 1000 Ft vagyonekobzásra és 2 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. október 22-én helybenhagyta az ítéletet.

Pintér Bertalanné (Behány Anna): Kunszálláson született 1935. február 9-én. Anyja neve Szegesdi Mária. Iskolai végzettsége 6 általános. Október 28-án részt vett a tüntetésen és a tanácsháza elfoglalásában, majd a nemzeti bizottság megválasztásában. A Kecskeméti Megyei Bíróságon indítottak ellene eljárást, de bizonyítottság hiányában felmentették.

Rácz István: Kiskunfélegyházán született 1936. január 2-án. Anyja neve Csáki Ilona. Iskolai végzettsége 8 általános. 1956. október 27-én Csáki Andrással Kiskunfélegyházán járt, ahol látták a tüntetéseket és a kommunista jelképek eltávolítását. Röplapokat vettek magukhoz, és hazamentek Kunszállás-Fülöpjakabra. Itt ők is elkezdtek a csillagok eltávolítását, utána kötéllel ledöntötték a szovjet emlékművet. Este valószínűleg letartóztatták,

de másnap elengedték. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. március 13-án 6 hónap felfüggesztett börtönre ítélte, amit másodfokon is helybenhagytak.

Szabó Gyula: Szentesen született 1934-ben. Anyja neve Sütő Ilona. Foglalkozása tanító. A forradalom alatt a községi nemzetőrség parancsnoka lett. Nem indult ellene eljárás.⁴²⁴

Tapodi István: Kunszálláson született 1910. április 20-án. Anyja neve Gácsi V. Rozália. Iskolai végzettsége 3 elemi. Önálló földművesként dolgozott. Október 28-án este Nagy Imre, Nagy Imréné, Borsos Benjámín, Tapodi István és egy ismeretlen nő fel akarta gyújtani Zana Pál volt párttitkár tanyáját. Zana Pál kihívta a katonaságot, akik ezt megakadályozták. Másnap reggel a tanácsházára vitték, kihallgatták, majd elengedték őket. 1958. január 2-án balesetben meghalt.

Tóth Béla: Kiskunfélegyházán született 1923. november 20-án. Anyja neve Hideg Rozália. Tanítóképző főiskolát végzett, a Kunszállási Általános Iskolában dolgozott. A háború alatt munkaszolgálatos volt, Németországban szökött meg alakulatától, utána esett szovjet hadifogságba, ahol 1947-ig volt. 1956. október 28-án a tüntetőkkel együtt behatolt a tanácsházára, és elégették a begyűjtési iratokat. Tóth Béla itt felszólalt a rombolás ellen. Utána a kultúrotthonba vonultak, hogy forradalmi bizottságot válasszanak. Tóth Béla beszédet mondott, és a forradalom támogatására biztatta az embereket. Zana Pál volt párttitkárt közben eltávolították a teremből. Megválasztották a forradalmi bizottságot, melynek vezetője Tóth Béla lett. Utána politikai követeléseket állítottak össze, az ezeket tartalmazó dokumentumot Tóth motorkerékpáron Kiskunfélegyházára vitte. A városi tanácsban erősítést kért, és kapott a közbiztonság fenntartásához a községben. Visszaérkezése után Tóth Béla, Tóth Béláné, Nagy Imre, Nagy Imréné, Borsos Benjámín, Bukovszki István és Tapodi István a községben lévő katonákkal Bense Ferenc párttitkártól és Bűn Ferenc körzeti megbízottól összeszedték a fegyvereket. Utána Tóth Béla a tanácsházán beszámolt a kiskunfélegyházi útról. November 1-jén a tanácsházán megalakították az FKgP-t és az NPP-t. Tóth Béla ekkor lemondott a nemzeti bizottsági elnöki tiszteről, helyette Kovács Mihályt választották meg. November 3-án Kiskunfélegyházán, a járási forradalmi bizottság alakuló ülésén Tóth Béla felszólalt, és ennek hatására a testületből eltávolították a korábbi vezetőket. 1957. február 16-a és május 3-a között közbiztonsági őrizetben volt Kistarcsán, 1957. július 13-tól előzetes letartóztatásba helyezték. 1957. június közepén Kunszálláson súlyosan megverték. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. január 11-én 6 év börtönre, 2000 Ft vagyonekobzásra és 5 év jogvesztésre ítélte, 3 évre kitiltották a Kiskunfélegyházi járás és Kunszállás

⁴²⁴ TH V-150-364. 337

területéről. A Legfelsőbb Bíróság 1958. október 22-én 4 év börtönre és 1000 Ft vagyonekobzásra ítélte, a többi mellékbüntetést mellőzte.

Udvardi Béla: Kiskunfélegyházán született 1937. március 19-én. Anyja neve Tóth Mária. Iskolai végzettsége 8 általános. Önálló földművesként dolgozott. 1956. október 27-én részt vett a kommunista jelképek eltávolításában. Október 28-án kb. 100 fős tömeg, köztük Udvardi Béla követelésére Kiss Bálint téveszelnök kénytelen volt velük Kiskunfélegyházára menni, és az előző nap letartóztatott tüntetőket saját felelősségére hazavinni. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. március 13-án 4 év 6 hónap börtönre és 3 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. szeptember 30-án 2 év 6 hónapra csökkentette a büntetését, a mellékbüntetés meghagyásával.

Urbán Béla: Kecskeméten született 1918. február 28-án. Anyja neve Tímár Veronika. Nem járt iskolába. Önálló földművesként dolgozott. 1956. október 25-én sértegette a körzeti megbízottat. Október 28-án részt vett a tüntetésen, a tanácsháza elfoglalásában, és a nemzeti bizottság megválasztásában, melynek tagja lett. 1957. július 11-én tartóztatták le. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. január 11-én 3 év börtönre, 2500 Ft vagyonekobzásra és 3 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. október 22-én 1 év hat hónap börtönre, 1500 Ft vagyonekobzásra és 1 év jogvesztésre csökkentette a büntetését.

PÁLMONOSTORA

Október 24.

– Kiskunfélegyházáról 8 fős karhatalmi egység érkezett Kókay főhadnagy vezetésével. A helyi magtárat védték, és járőröztek. A kocsival sót, kenyeret és lisztet is szállítottak a boltba.⁴²⁵

Október 28.

– Tüntetés és nagygyűlés volt a faluban. Hajagos János, Dudás Ferenc, Nagy Sándor, Koncze Jenő, Laczkó Béla, Juhász János, Magony István szervezte és vezette a tüntetést. Papp István gépállomási munkás vezetésével a tüntetők egy része elfoglalta a párthelyiséget.⁴²⁶ Forradalmi bizottságot választottak, melynek Pekó Sándor tanár lett az elnöke, és tagja lett Hajagos János és Magony István is.⁴²⁷ Küldöttséget indítottak Pekó Sándorért, és a kultúrházban gyűltek össze. Pekó Sándor felolvasta a bu-

⁴²⁵ HL 1956-os gyűjtemény, 11/4. ö.e. 82-114. főljó.

⁴²⁶ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 8. f. 6. cs. 16. ö.e. Az 1957. március 28-i jelentés.

⁴²⁷ TH V-150-364. 348. A testületet Forradalmi Paraszt Bizottságnak is nevezték.

dapesti ifjúság követeléseit, és megszavazták annak támogatását. Leváltották a tanácselnököt, a párttitkárt és a begyűjtési megbízottat. Őket a katonák a körletükbe vitték, és védték.⁴²⁸ Nemzetőrség is alakult.⁴²⁹ A nemzetőrség parancsnoka Kozár István,⁴³⁰ majd Hajagos János lett. Tagok: Huszka Sándor, Pozsár József, Seres Sándor, Gyovai Ferenc, Gyovai Dezső, Kurucsai János.⁴³¹

Október 29.

– Kókay főhadnagy és a katonák több embert letartóztattak.⁴³²

November 1.

– A forradalmi bizottság visszakövetelte a téesztől a malmot és a szikvízüzemet.⁴³³ A párhelyiséget kántortanítói lakásnak akarták hasznosítani. Főképp Hlucska András és fia követelte ezt. Kókay főhadnagy javaslatára a döntést nyolc nappal elhalasztották.

November 3.

– A járási nemzeti bizottság alakuló ülésén Gyovai Balázs, Kiss Illés és Juhász János képviselte a községet. Gyovai Balázs tagja lett a testületnek.

*

Gyovai Balázs: Pálmonostorán született 1925-ben. Anyja neve Posta Piroska. 1956. november 3-án a község képviselőjében tagja lett a járási nemzeti bizottság intézőbizottságának. Nem indult ellene eljárás.⁴³⁴

Hajagos János: Pálmonostorán született 1934-ben. Anyja neve Valkovics Erzsébet. A MAHART-nál dolgozott. A forradalom alatt tagja lett a községi forradalmi bizottságnak, és kinevezték a nemzetőrség parancsnokává. A megtorlás során preventív őrizetbe vették.⁴³⁵

Juhász János: Kisteleken született 1923-ban. Anyja neve Barna Rozália. 1956. november 3-án küldöttként részt vett a járási nemzeti bizottság alakuló ülésén.⁴³⁶

⁴²⁸ HL 1956-os gyűjtemény. 11/4. ö.e. 82-114. fólió.

⁴²⁹ BKMÖL XXIII. 2. c. 1098/1957.

⁴³⁰ Lehet, hogy Pozsár István volt a neve.

⁴³¹ TH V-150-364. 348.

⁴³² HL 1956-os gyűjtemény. 11/4. ö.e. 82-114. fólió.

⁴³³ HL 1956-os gyűjtemény. 11/4. ö.e. 82-114. fólió.

⁴³⁴ TH V-150-364. 323.

⁴³⁵ TH V-150-364. 348.

⁴³⁶ TH V-150-364. 323.

Kiss Illés: Pálmonostorán született 1904-ben. Anyja neve Magony Gertrúd. 1956. november 3-án küldöttként részt vett a járási nemzeti bizottság alakuló ülésén.⁴³⁷

Magony István: Pálmonostorán született 1914-ben. Anyja neve Laczkó Rozália. Iskolai végzettsége 6 elemi. Földművesként dolgozott. A forradalom alatt nemzetőr volt Pálmonostorán.⁴³⁸

Pekó Sándor: Foglalkozása tanító. A forradalom alatt a községi forradalmi bizottság elnökévé választották. A megtorlás során állásából felfüggesztették, és több esetben preventív őrizetbe vették.⁴³⁹

PETŐFISZÁLLÁS

Október 23.

– Őrséget és ügyeletet szervezett a községi tanács.

Október 27.

– Csenki István és Terecskei Ferenc követelte a tanácsházán a kuláklista megsemmisítését. Este eltávolították a tanácsházáról a címert.⁴⁴⁰

– Kiskunfélegyházi vasutasok felszólítására a helyi vasutasok eltávolították sapkájukról a Rákosi-címet. Szécsi István ezután a postásokkal is leszedette a sapkacímerüket.

– Bíró Albert vezetésével vasutas munkástanács alakult.⁴⁴¹

– Este tüntetés volt a tanácsháza előtt Hegedűs Imre, ifj. Borzai Tibor, Rádi György, Floring József, Nemes Nagy István, Fekete Károly, Bíró Albert, Hegedűs Imre és mások részvételével. Gémes Géza eltávolította a tanács címerét, ifj. Borzai Tibor pedig elszavalta a Nemzeti dalt. Bíró Albert követelte a tanácsi vezetők eltávolítását, és egy 16 pontból álló követelést olvasott fel. Ezután leszedte a kommunista képeket a tanácsháza szobáiban, majd katonai segítséget kért Kiskunfélegyházáról a vasutas munkástanács nevében.⁴⁴²

⁴³⁷ TH V-150-364. 323.

⁴³⁸ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 8. f. 6. cs. 16. ő.e.

⁴³⁹ TH V-150-364. 348.

⁴⁴⁰ BKMÖL XXIII. 2. c. 1098/1957.

⁴⁴¹ TH V-150-364. 324.

⁴⁴² TH V-150-364. 324. és 349.

Október 28.

– Hegedűs Imre és mások vezetésével ismét tüntetés volt a községben. Borzai Tibor tanító 17 pontos követelést olvasott fel. Utána megválasztották a forradalmi bizottságot. Elnöke Kurucz János, helyettese Szécsi István lett. Tagok: Tóth József, Kiss Antal, Terecskei Ferenc tanító, ifj. Borzai Tibor, Förgeteg József tanító, Kohajda Béla, Seres Vince, Seres Lajos, Bíró Albert, Hegedűs Imre, Nemcsók Alajos, Rádi László, Homoki Kurucz János, Fekete Illés, Pál László.⁴⁴³ A községben lévő harmincfős katonaság a tüntetés alatt közbeavatkozott.

– A Petőfiszállási Kossuth Téesz irodájából tüntetők eltávolították a kommunista jelképeket.

November 3.

– A község képviseletében Terecskei Ferenc a járási nemzeti bizottság intézőbizottságának a tagja lett. Az alakuló ülésen részt vett még Borzai Tibor és Bíró Albert.⁴⁴⁴

November 4.

– Nemzetőrség alakult. Parancsnoka ifj. Borzai Tibor lett. Tagjai: Fekete János, Szécsi István, Kurucz János, Fekete Ödön, ifj. Zsibrita László, Terecskei Ferenc, Rekedt Nagy István, Rádi László, Kurucz Pál, Tóth József, Fekete Antal, Fekete Károly, Balla Antal,⁴⁴⁵ illetve Bíró Albert, Endre János, Fekete Ödön, Balla Sándor és Terecskei Ferenc.⁴⁴⁶

*

Bíró Albert: Gyomán született 1925-ben. Anyja neve Kovács Rozália. 1956-ban a petőfiszállási vasútállomás főnöke volt. A forradalom alatt szervezte a községbeli tüntetéseket. Munkahelyén munkástanácsot szervezett. Tagja lett a községi nemzeti bizottságnak és a nemzetőrségnek. November 3-án részt vett a járási nemzeti bizottság alakuló ülésén. A megtorlás során állásából fegyelmileg elbocsátották, és több alkalommal preventív őrizetbe vették.⁴⁴⁷

⁴⁴³ BKMÖL Az MSZMP BKMB Archívuma. 8. f. 6. cs. 16. ö.c. Az 1957. március 28-i jelentés.

⁴⁴⁴ TH V-150-364. 324.

⁴⁴⁵ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 1956-os gyűjtemény. Az 1956. évi ellenforradalom Kiskunfélegyháza városban és járásban. sz.n. irat. Forradalmi mozgalmi jelentés. Petőfiszállás Községi Tanács V.B. 29/1/1957.

⁴⁴⁶ TH V-150-364. 349.

⁴⁴⁷ TH V-150-364. 324.

Borzai Tibor ifj.: Kiskunfélegyházán született 1932-ben. Anyja neve Tóth Veronika. Tanítóképzőt végzett. Részt vett a tüntetésen, és a községbeli megmozdulásokban. Tagja lett a községi nemzeti bizottságnak. November 3-án részt vett a járási nemzeti bizottság alakuló ülésén. November 4-én a nemzetőrség parancsnoka lett. A megtorlás során megfosztották a tanítói állástól és több alkalommal preventív őrizetbe vették.⁴⁴⁸

Fekete Mihály: Kiskunfélegyházán született 1922. december 6-án. Anyja neve Tarjányi Mária. Iskolai végzettsége 6 elemi. Traktorosként dolgozott a Petőfiszállási Kossuth Téészben. 1956. október 28-án a téeszirodából eltávolították a kommunista jelképeket. Követelték a téesz felosztatását, a vagyontárgyak szétoztatását. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. október 24-én 1 év 4 hónap börtönre és 1 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. október 31-én 8 hónap felfüggesztett börtönre csökkentette büntetését.

Hegedűs Imre: Kisteleken született 1915-ben. Anyja neve Virágh Erzsébet. Iskolai végzettsége 5 elemi. Vasutas volt. Részt vett a tüntetésen, később szervezte a sztrájkot. Tagja lett a községi nemzeti bizottságnak. A megtorlás során elbocsátották.⁴⁴⁹

Mészáros Gáspár ifj.: Kiskunfélegyházán született 1923. január 1-jén. Anyja neve Flóring Matild. Iskolai végzettsége 4 elemi. Téesztag volt a Petőfiszállási Kossuth Téészben. 1956. október 28-án a téeszirodából eltávolították a kommunista jelképeket. Társaival követelte a téesz felosztatását, a vagyontárgyak szétoztatását. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. október 24-én 8 hónap felfüggesztett börtönre ítélte.

Oroszi Ferencné (Dobos Franciska): Kiskunfélegyházán született 1920. március 7-én. Anyja neve Tóth Franciska. Iskolai végzettsége 4 elemi. 1956. október 28-án a téeszirodából eltávolították a kommunista jelképeket. Követelték a téesz felosztatását, a vagyontárgyak szétoztatását. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. október 24-én 1 év 6 hónap börtönre, 500 Ft vagyonekobzásra és 2 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. október 31-én 1 év felfüggesztett börtönre csökkentette büntetését.

Szabó Gábor: Kiskunfélegyházán született 1910. május 29-én. Anyja neve Pöszmet Macska Piroska (sic!). Iskolai végzettsége 6 elemi. Vasúti pályaoörként dolgozott a Szegedi MÁV Igazgatóságnál. 1956. október 28-án a téeszirodából társaival eltávolította a kommunista jelképeket. Követelték a téesz felosztatását, a vagyontárgyak szétoztatását. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. október 24-én 10 hónap felfüggesztett börtönre ítélte.

⁴⁴⁸ TH V-150-364. 324.

⁴⁴⁹ TH V-150-364. 349.

Szécsi István: Szegeden született 1906-ban. Anyja neve Papp Krisztina. Iskolai végzettsége 8 általános. MÁV-alkalmazottként dolgozott. Tagja volt Petőfiszálláson a nemzeti bizottságnak és a nemzetőrségnek. Szervezte a tüntetést, leszedte a vörös csillagokat. A megtorlás során elbocsátották és preventív őrizetbe vették.⁴⁵⁰

Terecskei Ferenc: Kiskunfélegyházán született 1928-ban. Anyja neve Varga Emília. Foglalkozása tanító. A forradalom alatt tagja lett a községi nemzetőrségnek. November 3-án Petőfiszállás képviselőjeként a járási nemzeti bizottság vezetőségének lett tagja.⁴⁵¹

Tóth József: Kiskunfélegyházán született 1934-ben. Anyja neve Szekeres Luca. Iskolai végzettsége 4 elemi. Földművesként dolgozott. Részt vett a tüntetésen, a középületek elfoglalásában. Tagja lett a községi nemzeti bizottságnak.⁴⁵²

Tóth Sándor: Kiskunfélegyházán született 1935-ben. Anyja neve Szekeres Luca. Iskolai végzettsége 8 általános. Segéd munkásként dolgozott. Részt vett a tüntetésen, a forradalmi megmozdulásokban.⁴⁵³

Varga Gábor: Kiskunfélegyházán született 1925. március 28-án. Anyja neve Drubi Rozália. Iskolai végzettsége 5 elemi. Téesztag volt a Petőfiszállási Kossuth Téeszben. 1956. október 28-án a téeszirodából eltávolították a kommunista jelképeket. Követelték a téesz feloszlását, a vagyontárgyak szétosztását. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. október 24-én 1 év felfüggesztett börtönre ítélte.

SZANK

Október 24.

– A községi vezetők biztonsági őrseget szerveztek.

Október 26.

– A tanácsházán Törteli Ferenc követelte a csillagok eltávolítását.

Október 27.

– Ezúttal Garas Kálmán követelte a csillagok eltávolítását. Ezután a község vezetői eltávolították a magyar hősi emlékműről a csillagot, helyére

⁴⁵⁰ TH V-150-364. 349.

⁴⁵¹ TH V-150-364. 324.

⁴⁵² TH V-150-364. 349.

⁴⁵³ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 8. f. 6. cs. 16. ö.e.

Garas Kálmán magyar zászlót tűzött. A tanácsházáról is levették a kommunista jelképeket.

Október 28.

– Délelőtt tüntetés volt a községben. A tüntetést ifj. Pál Imre, Dobos Péter, Garas Kálmán, Medgyesi Illés, Brand Tibor és ifj. Brand Béla szervezte és vezette.

– Ifj. Pál Imre és Garas Kálmán kidobolta, hogy a forradalmi bizottság megválasztása céljából gyűlést tartanak, majd az összegyűlteknél Garas Kálmán beszédet mondott, ifj. Pál Imre pedig felolvasta a község követeléseit. A forradalmi bizottság elnöke ifj. Pál Imre lett. Tagok: Fehér István, Puskás Sándor, Garas Kálmán, illetve Földvári András, id. Elek József, Tóth István és dr. Somogyi István.⁴⁵⁴ Egyes adatok szerint Kaczur Imre fodrász volt a bizottság elnöke. A nemzetőrség parancsnoka Balázs Alajos tanító lett. Tagjai: Nagy Mihály, Garas Kálmán, Medgyesi Illés, Tóth Kálmán, Kaczur Imre és Pintér Zoltán tanító.⁴⁵⁵ A nemzetőrség begyűjtötte a vadászfegyvereket.

– Közben katonai alakulat érkezett Kiskunmajsáról. A tüntetők ezután feldúlták a tanácsházát, illetve a pártház iratait elégették; köztük volt Lovas Julianna, Tóth Gizella és Tankovics Julianna is. Őket utána a katonák letartóztatták, és házi őrizetben tartották.

– Éjjel Vörös Jenő és Halász Sándor megölte Medgyesi István adóbegyűjtőt.⁴⁵⁶

– Gyűlés volt a szank-móricgáti tanácsházán. Itt elhatározták, hogy másnap délelőtt nemzeti bizottságot alakítanak.

Október 29.

– Délelőtt ideiglenes nemzeti bizottság választására gyűlt össze Szank-Móricgát lakossága. A gyűlést Zelei Ferenc nyitotta meg. Jelölőbizottságot választottak, melynek tagja lett Lippai István, Deli János, Manga András, Nehéz István és Forczek Dániel. A nemzeti bizottság tagjai: id. Fekete István, ifj. Fekete István, Varga Kálmán, Sz. Tóth István, Bakró-Nagy Antal, Kiss László, Zelei Pál, Szemerédi Ferencné általános iskolai igazgató és Fekete Kálmán.⁴⁵⁷ Póttag lett Kónya Ferenc katolikus plébános és Dobos

⁴⁵⁴ TH V-150-364. 342.

⁴⁵⁵ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 8. f. 6. cs. 16. ö.e. Az 1957. március 28-i jelentés.

⁴⁵⁶ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 8. f. 6. cs. 16. ö.e. Az 1957. március 28-i jelentés. és HL XI/26. a. B 29/1956. Vörös Jenő és Halász Sándor pere.

⁴⁵⁷ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 1956-os gyűjtemény. 1956-os ellenforradalom Kiskunfélegyháza városban és járásban. sz.n. irat. A Móricgáti Nemzeti Bizottság október 29-i jegyzőkönyve.

Károly református lelkész. A testület elnöke id. Fekete István lett. Forczek Dániel felolvasta a szanki nemzeti bizottság felhívását.⁴⁵⁸

Október 30.

– Id. Fekete István és Forczek Dániel Szankon részt vett a nemzeti bizottság ülésén, ahol gazdasági kérdésekről tárgyaltak, és őrséget kértek a terményraktárukhoz.

Október 31.

– Polgárőrséget alakítottak Szank-Móricgáton, amely a Kiskunmajsáról érkezett katonákkal közösen őrködött a községben.⁴⁵⁹

November eleje

– Dr. Somogyi István irányításával élelmet szállított a forradalmi bizottság a fővárosba.⁴⁶⁰

November 3.

– Dr. Somogyi István és Garas Pál tagja lett a járási nemzeti bizottság intézőbizottságának.⁴⁶¹ Forczek Ernő is részt vett a község képviselőjében a járási nemzeti bizottság alakuló ülésén.⁴⁶²

1956 novembere és decembere

– Barna Rezső röpcédulákat terjesztett a községben.

*

Balázs Alajos: 1921-ben született. Foglalkozása tanító. A forradalom alatt a községi nemzetőrség parancsnoka lett. Intézkedett a vadászfegyverek összeszedéséről. A megtorlás során büntetésből áthelyezték, és preventív őrizetbe vették.⁴⁶³

Barna Rezső: Kiskunfélegyházán született 1942. május 26-án. Anyja neve Tápai Piroska. A forradalom idején gimnazista volt a Kiskunfélegyházi Petőfi Sándor Gimnáziumban. 1956 novemberében és decemberében

⁴⁵⁸ BKMB B 14/1958. Fekete István és társai pere.

⁴⁵⁹ BKMB B 14/1958. Fekete István és társai pere.

⁴⁶⁰ TH V-150-364. 342.

⁴⁶¹ TH V-150-364. 324.

⁴⁶² TH V-150-364. 322.

⁴⁶³ TH V-150-364. 342.

röpcédulákat terjesztett Szankon, december 31-én fogták el. 1957. január 4-én kiengedték. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. február 21-én bírói megrovásban részesítette.

Elek József id.: 1903-ban született Szankon. Anyja neve Faragó Mária. Foglalkozása cipészmeister. A forradalom alatt tagja lett a községi forradalmi bizottságnak, és szervezte az FKgP újjáalakítását. A megtorlás során preventív őrizetbe vették.⁴⁶⁴

Farkas Mihály: Gádosron született 1903. június 8-án. Anyja neve Fenyvesi Rozália. Iskolai végzettsége 4 elemi. Önálló földművesként dolgozott. Október 28-án részt vett a tüntetésen a községben, és a forradalmi bizottság megválasztásában. A Kecskeméti Megyei Bíróságon indult ellene eljárás, amit a Btá. 56.§-a alapján megszüntettek.

Fekete István id.: Kiskunfélegyházán született 1895. szeptember 1-jén. Anyja neve Nagy M. Borbála. Iskolai végzettsége 4 polgári. Szakmai végzettsége kereskedősegéd. 1930-tól az FKgP tagja volt. Az első világháborúban megsebesült. 1956. október 29-én délelőtt id. Fekete Istvánt választották a szank-móricgáti nemzeti bizottság elnökévé. Október 30-án részt vett a szanki nemzeti bizottság ülésén. 1957. november 23-a és 1958. október 6-a között előzetes letartóztatásban volt. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. október 9-én 1 év 4 hónap börtönre, 600 Ft vagyonek kobzásra és 1 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1959. június 9-én felmentette.

Forczek Dániel László: Szankon született 1913. június 27-én. Anyja neve Tápai Julianna. Gimnáziumi érettségit tett. Önálló földművesként és munkásutaztatóként dolgozott. 1952-ben földjének többségét felajánlotta az államnak. 1953-ig kuláklistán volt. Október 29-én délelőtt Forczek Dániel olvasta fel a jelöltek nevét a nemzeti bizottság választó gyűlésén a szank-móricgáti tanácsházán. Másnap részt vett a szanki nemzeti bizottság ülésén. 1957. november 23-tól 1958. október 6-ig előzetes letartóztatásban volt. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. október 9-én 1 év felfüggesztett börtönre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1959. június 9-én felmentette.

Garas József: Kiskunmajsán született 1906. január 3-án. Anyja neve Hajdú Répa Etel. Iskolai végzettsége 6 elemi. Szakmai végzettsége textilkereskedő. Önálló kertészként dolgozott a forradalom előtt. 1956. október 26-án Kecskeméten volt, részt vett a tüntetésen, egy géppisztolyt és egy pisztolyt szerzett magának. Október 27-én ment haza Szank-Móricgátra. Október 29-én megfenyegette Cserép Bélánét és Király Ferencet. Október 30-án átadta a fegyvereket Apró Lajos rendőr szakaszvezetőnek. 1957. november 23-a és 1958. február 13-a között előzetes letartóztatásban volt. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. október 9-én 1 év 6 hónap börtönre és 2 év jogvesz-

⁴⁶⁴ TH V-150-364. 342.

tésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1959. június 9-én helybenhagyta az ítéletet.

Garas Kálmán: Kiskunmajsán született 1921. szeptember 20-án. Anyja neve Nagypál Anna. Iskolai végzettsége 5 elemi. Fodrász kisiparos volt. Október 27-én Garas Kálmán követelte a csillagok eltávolítását a község épületeiről. Ezután a község vezetői eltávolították a magyar hősi emlékműről a csillagot, helyére Garas Kálmán magyar zászlót tűzött. A tanácsházáról is levették a kommunista jelképeket. Október 28-án Garas Kálmán ifj. Pál Imrével kidobolta a nemzeti bizottság megválasztására összehívott gyűlést, majd az összegyűlteket előtt beszédet mondott. Garas Kálmán is bekerült a nemzeti bizottságba, és tagja lett a Kiskunfélegyházi Járási Forradalmi Bizottságnak is. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. október 9-én 2 év 6 hónap börtönre, 1000 Ft vagyonelkobzásra és 3 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. október 6-án 1 év 10 hónapra csökkentette a büntetését a mellékbüntetések érintetlenül hagyásával.

Halász Sándor: Kiskunmajsán született 1928. augusztus 8-án. Anyja neve Veres Jusztina. Iskolai végzettsége 6 elemi. Foglalkozása földműves. 1956. október 28-án részt vett a szanki tüntetésen. Elhatározta, hogy felelősségre vonja Medgyesi István begyűjtési megbízottat, mert az korábban transzferált a szüleinél. Vörös Jenővel elment Medgyesi István házához, kihívták az utcára, és megölték. Éjszaka letartóztatták, de kihallgatása után elengedték. 1956. november 31-én ismét letartóztatták. A Kecskeméti Helyőrségi Katonai Bíróság 1957. március 13-án 12 év börtönre és 5 év jogvesztésre ítélte. A katonai ügyész tudomásul vette az ítéletet. Halász Sándor enyhítésért fellebbezett, de 1957. április 26-án visszavonta a fellebbezését.⁴⁶⁵

Kaczur Imre: Szankon született 1924-ban. Anyja neve Bakó Veronika. Foglalkozása fodrászmester. A forradalom alatt részt vett a tüntetésen és a párthelyiség elfoglalásában. A községi forradalmi bizottság egyik elnöke volt. A forradalom leverése után disszidált.⁴⁶⁶

Lovas Julianna: Szankon született 1932. február 10-én. Anyja neve Rádi Mária. Iskolai végzettsége 6 elemi. Október 28-án részt vett a pártház és a tanácsháza elfoglalásában, a begyűjtési iratok elégetésében. Utána a katonák letartóztatták, és házi őrizetben tartották. 1957. május 30-án ismét letartóztatták. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. október 9-én 1 év 6 hónap börtönre, 500 Ft pénzbüntetésre és 2 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. október 6-án 1 év felfüggesztett börtönre csökkentette a büntetését.

Pál Imre id.: Szankon született 1908. október 20-án. Anyja neve Hirs Eszter. Iskolai végzettsége 2 elemi. Önálló földművesként dolgozott. Októ-

⁴⁶⁵ HL XI/26. a. B 29/1956. Vörös Jenő és Halász Sándor pere.

⁴⁶⁶ TH V-150-364. 343.

ber 28-án részt vett a tüntetésen, a tanácsháza és a pártház elfoglalásában és a forradalmi bizottság megválasztásában. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. október 9-én 1 év 4 hónap börtönre, 600 Ft vagyonekobzásra és 2 év jogvesztésre ítélte.

Pál Imre ifj.: Szankon született 1937. szeptember 8-án. Anyja neve Lovas Etelka. A forradalom idején elsős gimnazista volt. 1956. október 28-án a községi forradalmi bizottság elnökének választották, több lelkesítő beszédet mondott. 1957. május 28-án tartóztatták le. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. október 9-én 3 év 6 hónap börtönre, 1000 Ft vagyonekobzásra és 3 év jogvesztésre ítélte.

Puskás Sándor id.: Szankon született 1907-ben. Anyja neve Tiric Hermina. Iskolai végzettsége 4 elemi. Földművesként dolgozott. Részt vett a tüntetésen, a vörös csillag leverésében és a párthelyiség elfoglalásában.⁴⁶⁷

Somogyi István dr.: Pálmonostorán született 1903-ban. Anyja neve Arany Mária. Iskolai végzettsége egyetem. Korábban főjegyző volt. Könyvelőként dolgozott a Bugaci Erdőgazdaságnál. A forradalom alatt tagja lett a községi forradalmi bizottságnak. Élelemgyűjtést szervezett a fővárosban harcoló felkelőknek. November 3-án tagja lett a járási nemzeti bizottságnak. Nem indult ellene eljárás.⁴⁶⁸

Tankovics Julianna: Szegeden született 1939. december 22-én. Anyja neve Dunai Kovács Julianna. Iskolai végzettsége 8 általános. Október 28-án részt vett a pártház és a tanácsháza elfoglalásában, a begyűjtési iratok elégetésében. Utána a katonák letartóztatták, és házi őrizetben tartották. 1957. május 30-án ismét letartóztatták. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. október 9-én 8 hónap börtönre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. október 6-án helybenhagyta a büntetését.

Tóth Gizella: Szankon született 1938. szeptember 10-én. Anyja neve Sörös Viktória. Iskolai végzettsége 7 általános. Október 28-án részt vett a pártház és a tanácsháza elfoglalásában, a begyűjtési iratok elégetésében. Utána a katonák letartóztatták, és házi őrizetben tartották. 1957. május 30-án újból letartóztatták. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. október 9-én 1 év börtönre, 500 Ft vagyonekobzásra és 2 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. október 6-án 1 év felfüggesztett börtönre csökkentette a büntetését.

Törteli Ferenc: Kiskunmajsán született 1911. szeptember 27-én. Anyja neve Szelepcsényi Iлона. Iskolai végzettsége 4 elemi és 1 kereskedelmi osztály. Önálló földművesként dolgozott. Október 26-án, a tanácsházán Törteli Ferenc követelte a csillagok eltávolítását. A Kecskeméti Megyei Bíróság

⁴⁶⁷ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 8. f. 6. cs. 16. ö.e.

⁴⁶⁸ TH V-150-364. 342.

róság 1957. október 9-én 8 hónap felfüggesztett börtönre és 500 Ft vagyonelkobzásra ítélte.

Vörös Jenő: Kiskunmajsán született 1935. december 3-án. Anyja neve Kovács Mária. Iskolai végzettsége 5 elemi. Foglalkozása földműves. Állandó lakhelye Kiskunmajsán volt. 1956-ban katona volt Kiskőrösön, de október 22-étől szabadságon volt. Október 28-án átment Szankra, részt vett az ottani tüntetésen. Részt vett Szankon a Medgyesi István elleni népítéletben. Utána hazament Kiskunmajsára, ahol éjjel 3 óra körül a kiskunmajsai rendőrök tartóztatták le. Szankra, majd Kiskunfélegyházára vitték, ahol kihallgatása után elngedték. Október 30-án visszatért alakulatához. 1956. november 21-én ismét letartóztatták. A Kecskeméti Helyőrségi Katonai Bíróság 1957. március 13-án 13 év börtönre és 5 év jogvesztésre ítélte. A katonai ügyész tudomásul vette az ítéletet. Vörös Jenő enyhítésért fellebbezett, de 1957. április 26-án visszavonta a fellebbezését.⁴⁶⁹

Zelei Ferenc ifj.: Szankon született 1933. december 17-én. Anyja neve Nagyimre Juszta. Fémipari technikumot végzett, de érettségit nem tett. Motorszerelő volt a szakmája, és a Jakabszállási Gépállomáson dolgozott. Október 29-én délelőtt Zelei Ferenc nyitotta meg a nemzeti bizottság választó gyűlését a szank-móricgáti tanácsházán. 1957. november 23-án tartóztatták le. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. október 9-én 1 év 6 hónap börtönre, 200 Ft vagyonelkobzásra és 2 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1959. június 9-én helybenhagyta az ítéletet.

TISZAÚJFALU

Október 24.

– Loczki Sándor főhadnagy vezetésével 8 fős karhatalom érkezett a faluba. A gabonaraktárt és a Holt-Tiszaág hidját védték, járőrözést szerveztek.⁴⁷⁰

Október 29.

– Tüntetés volt a tanácsháza előtt, eltávolították a kommunista jelképeket.⁴⁷¹ A felvonulást Barcsa István, Szepesi István és Bársony István szervezte, akik alpári lakosok voltak. A tüntetők követelték Bunovszki István párttitkár és Kiss Sándor tanácselnök kiadását, és a begyűjtési iratok elégeztését. Loczki főhadnagy ezt megakadályozta, egyébként beszédet is mon-

⁴⁶⁹ HL XI/26. a. B 29/1956. Vörös Jenő és Halász Sándor pere.

⁴⁷⁰ HL 1956-os gyűjtemény. 11/4. ö.e. 82-114. fólió.

⁴⁷¹ BKMÖL XXIII. 2. c. 1098/1957.

dott a gyűlésen, az elvtárs szóért lehurrogták, de átváltott a polgártársra. Horváth István százados kocsiával a párttitkárt bevitte Kiskunfélegyházára. A templomtéren megválasztották a forradalmi bizottságot. A forradalmi bizottság tagja lett Bársony István, Zsolnai József korábbi főjegyző, Czimmer Illés, Kapás János, Jusztin István, id. Ökrös Gergely, Zsigó Károly, Bársony Mihály, Almási Mihály, Vígh István, Olajos Ferenc, Pásztor Ferenc és Kacziba Sándor.⁴⁷²

– A nemzetőrség parancsnoka Olajos Ferenc lett. Tagjai: Farkas Mihály, Hegyi László, Pásztor István, Barcsa István, Zsolnai József, Barna János, Kacziba Sándor, Major Ferenc és Czimmer Illés.⁴⁷³

– Többen követelték vissza az Alkotmány Télesztől a földjüket, Szanka István, az alakulat párttitkára odasiétt, és elzavarták a követeléseket.⁴⁷⁴

November 3.

A járási nemzeti bizottság alakuló ülésén ifj. Ökrös Gergely és Bársony István is részt vett. Ökrös Gergely tagja lett a testület intézőbizottságának.⁴⁷⁵

*

Barcsa István: Alpáron született 1927-ben. Anyja neve Irényi Ilona. Iskolai végzettsége 6 elemi. Földművesként dolgozott. A forradalom alatt tagja volt a nemzetőrségnek.⁴⁷⁶

Bársony István: Tiszaújfalun született 1919-ben. Anyja neve Kurucz Erzsébet. Foglalkozása virágkertész. A forradalom alatt tagja lett a községi forradalmi bizottságnak. November 3-án részt vett a járási nemzeti bizottság alakuló ülésén. Nem indult ellene eljárás.⁴⁷⁷

Farkas Mihály: Kecskeméten született 1914-ben. Anyja neve Csurka Szabó Ilona. Iskolai végzettsége 6 elemi. Foglalkozása önálló földműves. A forradalom alatt nemzetőr volt. A megtorlás során prevenzív őrizetbe vették.⁴⁷⁸

Hegyi László: Alpáron született 1904-ben. Anyja neve Tóth Anna. Iskolai végzettsége 6 elemi. Kubikosként dolgozott a Kiskunfélegyházi Mélyépítő

⁴⁷² BKMÖL MSZMP BKMB Archivuma. 8. f. 6. cs. 16. ö.e. Az 1957. január 12-i jelentés.

⁴⁷³ BKMÖL MSZMP BKMB Archivuma. 8. f. 6. cs. 16. ö.e. Az 1957. március 28-i jelentés.

⁴⁷⁴ HL 1956-os gyűjtemény. 11/4. ö.e. 82-114. fólió.

⁴⁷⁵ TH V-150-364. 323.

⁴⁷⁶ TH V-150-364. 334.

⁴⁷⁷ TH V-150-364. 323.

⁴⁷⁸ TH V-150-364. 334.

Vállalatnál. Tagja volt a tiszaujfalui nemzetőrségnek. A megtorlás során preventív őrizetbe vették.⁴⁷⁹

Kacziba Sándor: Tiszaújfalun született 1903-ban. Anyja neve Kiss Franciska. Iskolai végzettsége 4 elemi. Földművesként dolgozott. Tagja volt a községi forradalmi bizottságnak és a nemzetőrségnek. Nem indult ellene eljárás.⁴⁸⁰

Major Sándor: Csongrádon született 1900-ban. Anyja neve Goóg Zsófia. Földművesként dolgozott. A forradalom alatt részt vett a tüntetésen. Tagja lett a községi nemzetőrségnek.⁴⁸¹

Olajos Ferenc: Kecskeméten született 1917-ben. Anyja neve Koncz Erzsébet. Iskolai végzettsége 6 elemi. Önálló földművesként dolgozott. A forradalom alatt a nemzetőrség parancsnoka volt. A megtorlás során közbiztonsági őrizetbe vették.⁴⁸²

Ökrös Gergely ifj.: Tiszaújfalu községben született 1927-ben. Anyja neve Novák Teréz. Iskolai végzettsége érettségi. Foglalkozása italboltvezető. A forradalom alatt tagja lett a községi forradalmi bizottságnak. November 3-án megválasztották a járási nemzeti bizottság elnökhelyettesének. Nem indult ellene eljárás.⁴⁸³

Pásztor István: Tiszaújfalun született 1929-ben. Anyja neve Kecső Erzsébet. Iskolai végzettsége 8 általános. Földművesként dolgozott. Részt vett a tüntetésen. Nem indult ellene eljárás. Tagja lett a községi nemzetőrségnek.⁴⁸⁴

Zsolnai József: Tiszaújfalun született 1901-ben. Anyja neve Dinnyés Franciska. Iskolai végzettsége érettségi. 1945 előtt főjegyző volt. A Terményforgalmi Vállalatnál dolgozott. Részt vett a tüntetésen, majd tagja lett a községi forradalmi bizottságnak. Nem indult ellene eljárás.

⁴⁷⁹ TH V-150-364. 334.

⁴⁸⁰ TH V-150-364. 333.

⁴⁸¹ TH V-150-364. 334.

⁴⁸² TH V-150-364. 334.

⁴⁸³ TH V-150-364. 323.

⁴⁸⁴ TH V-150-364. 334.

KISKUNHALASI JÁRÁS

KISKUNHALAS

Október 10-e körül

– A városi tanács elhatározta, hogy a népfront szervezésében értelmiségi gyűlést tart. Az anketra meghívták Jóború Magdát, az oktatási miniszter helyettesét, aki el is fogadta a meghívást. A járási tanács is szervezett ugyanarra a napra egy ankétot, ők az Írószövetség egyik tagját hívták meg. A hónap közepén Reile Géza, a városi tanács vb elnöke mások társaságában átment a járási tanácsra megbeszélni a nézeteltérést. A vita során Lunger Pál és néhány társa hangoztatta, hogy csatlakozni akarnak a fővárosi követelésekhez, melyek között a szovjetek kivonása is szerepelt.¹ Reile Géza ezen felháborodott, ezért Mácsai János és Haász Ferenc társaságában elhagyta az ülést.

Október 23-a előtt

– Nagy Szeder Istvánt, az FKgP korábbi városi elnökét, majd a Pfeifferpárt országgyűlési képviselőjét Mácsai János és a pártbizottság javaslatára meghívták a népfront elnökségébe, az október 23-i ülésre. Az ülésre a fővárosi események miatt már nem került sor. Azért vetődött fel Nagy Szeder István neve, mert meglehetősen nagy tábora volt a parasztság körében, ekként alkalmas lett volna a tömegkapcsolatok kiépítésére.²

– Kiskunhalason is jelentős haderő állomásozott. Itt volt az állomáshelye a 37. lövészezrednek, a 7. tüzérezrednek, a 36. páncéltörő tüzérezrednek, amelyek a kiskunfélegyházi 27. lövészhadosztály parancsnoksága alá tartoztak. Ezenkívül vasúti katonai központ, járási hadkiegészítő parancsnokság volt a városban, valamint itt volt a kiskunhalasi határőrkerület parancsnoksága is.

– A kommunista hatalom, és különösen a katonai vezetők már október 23-a előtt felkészültek egy esetleges megmozdulás elfojtására. A 37. lövészezrednél, melynek Hodosán Imre volt a parancsnoka, fokozták a harckészültséget, az ügyeletes alegységet golyószórókkal és géppuskákkal látták el. Fokozták a felderítést is a városban, a lőszer- és M-raktárhoz golyószórókat és géppuskákat állítottak fel, az ügyeleti szolgálatot megszigo-

¹ Bács-Kiskun Megyei Bíróság Irattára (a továbbiakban BKMB) B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

² BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

rították. Korlátozták a szabadságot, a sofőröket és a szerelőket sem engedték haza.³

Október 23.

– Hodosán Imre, a helyőrség parancsnoka egy 24 fős egységgel erősítette meg a vasútállomást.⁴ Ismertették a 37. lövészezrednek a Szabad Nép vezércikkét. Este meghallgatták Gerő beszédét, de a hangvételét elítélték.⁵

Október 24.

– Moravszki Pál őrnagy, a kiskunhalasi határőrség parancsnoka hajnalban jelentette Hodosán Imre őrnagynak, a helyőrség parancsnokának, hogy 50 emberét Budapestre rendelték. Hodosán Imre először másodfokú, majd fokozott harcckészültséget rendelt el. Hajnalban egyébként az összes alakulatnál elrendelték a harci riadót. Járőröket küldtek a városba, és egy-egy rajjal biztosították a városi és a járási tanács épületét, a pártbizottsági épületeket, a postát és a vasútállomást. A postán a telefont lehallgatták. A fontosabb utakat lezárták, és igazoltatták a közlekedőket az ellenőrző pontoknál. A Honvédelmi Minisztérium Elhelyezési Csoportfőnöksége három polgári alkalmazottja dolgozott a 37. lövészezred laktanyájában. A vezetőjüket letartóztatták, és átadták az ügyészségnek, mert izgató kijelentéseket tett. Az alakulatnál lévő egyetemistákat figyelmeztették.

– A gimnázium környékén az egyik járőr röplapokat talált: „Vessen Gerő!”, „Ki az oroszokkal!”, „Rabok tovább nem leszünk!”, és más jelszavakkal. A gimnázium igazgatóját felelősségre vonták, és letartóztatással fenyegették meg. Felszólították, hogy fékezze meg a diákság hasonló akcióit. Az állománnyal közölték, hogy hazafias jelszavak mögé bújít ellenforradalom zajlik.⁶

– A 7. tüzérezrednél is megszervezték a laktanya védelmét. Széplaki Ferenc százados, a politikai helyettes eligazítást tartott az állománynak. Kőszegi Ferenc főhadnagy, Reznák Ferenc főhadnagy és Tóth József hadnagy követelte, hogy az ezredet rendeljék Budapestre a felkelés leverésére. Turcsik Gábor főhadnagy félelmét fejezte ki, hogy polgári irányba tolnak az események. Dr. Puskás Lajos orvos főhadnagy ugyanakkor örült a polgári átalakulás lehetőségének.⁷ Az alakulat táviratban ítélte el az „ellenforradal-

³ Hadtörténelmi Levéltár (a továbbiakban HL) 1956-os dokumentációs gyűjtemény (a továbbiakban 1956-os gyűjtemény). A Kiskunhalasi 37. Lövészezred hadtörténelme. Az alakulat története 1956. október 23-tól 1957. január 1-ig. 2/9. őrzési egység (ő.e.) 96-110. fólió.

⁴ HL 1956-os gyűjtemény. A Kiskunhalasi Vasúti Katonai Központ története 1956. október 23-tól november 4-ig. 5/10. ő.e. 43-45. fólió.

⁵ HL 1956-os gyűjtemény. 2/9. ő.e. 96-110. fólió.

⁶ HL 1956-os gyűjtemény. 2/9. ő.e. 96-110. fólió.

⁷ HL 1956-os gyűjtemény. A Kiskunhalasi 7. Tüzérezred történeti eseményei 1956. október 23-tól november 4-ig terjedő időszakban. 2/11. ő.e. 123-130. fólió.

mat”, és támogatásáról biztosította a pártot és a kormányt „az ellenforradalmi banditák által elkövetett garázdálkodás” elleni harcban. Közölték, hogy a demokrácia védelmére mindenkor készen állnak. A közlemény délután a rádióban is elhangzott.⁸

– A 36. páncéltörő tüzérezrednél Váradi Miklós alezredes, az alakulat parancsnoka tartotta az eligazítást. Végh őrmester megkérdezte, hogy az eskü szellemében jár-e el, ha tüntető munkásokra lő. A parancsnok válasza szerint igen, ha azok a népköztársaság megdöntésére törekednek. Ők is táviratot küldtek a Központi Vezetőségnek és a kormánynak. Mélyszélesen elítélték az „ellenforradalmi banditák galád támadását”, és biztosították az MDP KV-t és a kormányt, hogy készek harcolni minden külső és belső ellenség ellen.⁹

– Este a kiegészítő parancsnokság vezetője, Avar János alezredes felkereste a járási pártbizottságot.¹⁰

– Budapestről érkező vasutasok beszámolója után a kiskunhalasi vasutasok levették a sapkájukról a jelvényt, de a helyszínre érkező Hodosán Imre parancsára visszatették.

– A kiskunhalasi határőrkerületben karhatalmi századot állítottak fel.¹¹

Október 25.

– A 37. lövészezredtől egy megerősített század Taresi Gyula hadnagy századparancsnok és Szundi András hadnagy politikai helyettes vezetésével az izsáki lőszerraktár védelmére ment. Hodosán Imre ezrede nevében kérte, hogy rendeljék őket Budapestre a rend helyreállítására. Ajánlközását ekkor még visszautasították.¹²

– A 36. páncéltörő tüzérezrednél Antal Mihály főhadnagy karhatalmi feladatot kapott alegységével a város területén. Ezenkívül egy tiszti és egy legénységi járőr is készenlében állt, hogy a városba menjen szükség esetén. Délután a Vezérkari Főnökség utasítására fellobogózták a laktanyát, és levették a sapkacsillagot.¹³

– Miklós Gergely alezredes, a 7. tüzérezred parancsnoka Hodosán Imre utasítására megerősítette a posta, a pártbizottság és a tanácsháza védelmét.

⁸ KENEDI János szerk. 1989. 39.

⁹ HL 1956-os gyűjtemény. A Kiskunhalasi 36. Páncéltörő Tüzérezred eseményei 1956. október 23-tól december 31-ig. 4/26. ö.e. 327-339. főlíó.

¹⁰ HL 1956-os gyűjtemény. A Kiskunhalasi Járási Kiegészítő Parancsnokság jelentése. 6/64. ö.e. 340-346. főlíó.

¹¹ SZABÓ Róbert, 1996. 291.

¹² SZABÓ Róbert, 1996. 292.

¹³ HL 1956-os gyűjtemény. 4/26. ö.e. 327-339. főlíó.

A tanácsi és pártvezetőkkel az ezredparancsnok védelmi tervet dolgozott ki.¹⁴

– Délelőtt a vasútállomásról budapesti vasutasok leszedték a Rákosi-címet, és eltávolították a sapkacímereket. A rádió felhívására kitűzték a házakra a magyar zászlót. Többször jöttek kisebb tüntető csoportok az állomáshoz, csatlakozásra szólítva fel a vasutasokat. A vasútállomás felvételi épületéről a csillagot levették, a vasutasok a sapkacímet is eltávolították.¹⁵

– Este 18 órakor a Barnevál előtt gyülekeztek a munkások. A tisztí járőr hatására elálltak a tüntetéstől. Az általános iskolában a diákok el akarták küldeni az orosz tanárt, a katonák ezt megakadályozták. Ismét megfenyegették az igazgatókat és a tanárokat.¹⁶

Október 26.

– Hajnali 2 órakor a 37. lövészezred parancsot kapott, hogy a Kiskunhalas, Kiskunfélegyháza, Kecskemét, Lajosmizse, Budapest útvonalon vonuljon a fővárosba. Hajnali 4 órakor indultak.

– Hodosán Imre őrnagy parancsot adott, hogy amelyik katona fegyverét eldobja, átadja, vagy átáll, azt kísérik hozzá, ha ez nem lehetséges, lőjék agyon. Tűzparancsot adott ki az esetleges tüntetők ellen. Kihirdette, hogy a váll-lapot, rendfokozatot, sapkacímet csak az ő parancsára lehet levenni, aki ezt megszegi, azt is agyonlőveti.

– Hajnali 5 órakor Bakonyi Sándor hadosztályparancsnok utasítására Miklós Gergely alezredes átvette a helyőrség feletti parancsnokságot. A 7. tüzérezred parancsnoka ideiglenesen Balassa János főhadnagy, a törzsfőnök, helyettese pedig Nagy József hadnagy, az ezred párttitkára lett. Az izsáki lőszerraktár biztosítására a tüzérezred 3. osztálya ment Tóth György főhadnagy parancsnoksága alatt. Ők váltották fel a lövészezred ottani biztosító egységét, mert Hodosán őket is magával vitte Budapestre.

– Az üzemekben napközben a munkások eltávolították a vörös csillagokat. A Barneválról, a postáról és a vasútállomás épületéről is leszedték a csillagokat.

– Munkástanács alakult a Kiskunhalasi Postahivatal Fenntartási Üzeménél. A testület tagja lett Lakatos István főelőadó, Balogh József nyilvántartó, Pálincás Mihály művezető, Kávási Sándor vonal-felvigyázó és Csanádi János üzemvezető.¹⁷

¹⁴ HL 1956-os gyűjtemény. 2/11. é.e. 123-130. főlíó.

¹⁵ HL 1956-os gyűjtemény. 5/10. é.e. 43-45. főlíó.

¹⁶ HL 1956-os gyűjtemény. 2/9. é.e. 96-110. főlíó.

¹⁷ Történeti Hivatal (a továbbiakban TH) V-150-360/3. 633.

– A délután folyamán kisebb csoportokban gyülekeztek az emberek, majd este 18 óra körül tüntetés kezdődött a főtéri szálloda előtt. Főleg vasutasok, de katonák is voltak a tömegben. Nyerges István kovácssegéd, Zemkó Lajos kovács és Illés József villanszerelő vezetésével követelték a vörös csillagok eltávolítását és a szovjet emlékmű ledöntését.¹⁸ Reile Géza, a városi tanács elnöke és Haász Ferenc, a városi párttitkár is a tömegben volt, igyekezett csillapítani a tüntetőket. Reile Géza le akarta beszélni őket a szovjet emlékmű ledöntéséről, azt mondta, hogy a vörös csillagok helyére tűzzenek inkább nemzetiszínű zászlót. Miklós Gergely és néhány katonatiszt is szemmel tartotta őket. Végül sikerült lebeszélni a tüntetőket az emlékmű ledöntéséről. Vasutasok és a Belsped munkásai tüzoltóléletrát támasztottak az emlékműhöz, és a vörös csillagot levették, Reile Géza kérése szerint magyar zászlót tűztek a helyére.

– Sós Gábor DISZ-titkárt a tanácsháza sarkánál egy másik csoport meg akarta verni, Reile Géza odaszaladt, és megakadályozta. A begyűjtési hivatalt is meg akarták támadni, itt Reile azzal hárította el a szándékot, hogy akkor később nem lehet megállapítani a felelősöket az elszenvedett sérelmekért. Kis idő múlva újra összegyűltek a tüntetők, leszedték a Rákosi-címereket a középületekről, a Kossuth Lajos utcai tiszt lakásokról, majd a Kuruc szobor elé vonultak, ahol elénekelték a Himnuszt.

– A tüntetők este 9 óra körül visszamentek a szovjet emlékműhöz, ismét le akarták dönteni. Hogy megakadályozza, Reile Géza megígérte, hogy másnap lebontatja. Ekkor azonban már nem hallgattak rá, mégis ledöntötték a szovjet emlékművet. Itt jelen volt Fazekas István is, ő is igyekezett megakadályozni az emlékmű ledöntését, de majdnem megverték. A ktsz dolgozói, köztük Csizmás József és Darányi Dénes, segítettek ki a szorult helyzetéből.¹⁹ A tüntetők ezután kerítettek egy lovat, és azzal húzták le a talapatáról az emlékművet.²⁰ A jelenetet végignézte Szines István, Modok Balázs, a motor és gépjávitó vállalat igazgatója, Bíró Sándor és Mészáros Imre is. A tüntetők a kiegészítő parancsnokság épületéről is eltávolították a Rákosi-címert.

– Fegyveres támadás esetére a katonák tűzparancsot kaptak.²¹

– A tüntetés közben és után a városi tanácsnál megbeszélés volt, ahol intézkedéseket hoztak a rend fenntartására. Itt voltak a városban tartózkodó alakulatok parancsnokai, a város és a járás párt- és állami vezetői.²² Miklós Gergely is áttette a székhelyét a tanácsházára. Katonai egységekkel bizto-

¹⁸ TH V-150-364. 214.

¹⁹ Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Levéltára (a továbbiakban BKMÖL) A Bács-Kiskun Megyei Bíróság iratai 1951-1968. (a továbbiakban XXV. 30.) B 1238/1957. Fazekas István pere.

²⁰ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

²¹ HL 1956-os gyűjtemény. 6/64. ö.e. 340-346. főlíó.

²² HL 1956-os gyűjtemény. 2/11. ö.e. 123-130. főlíó.

sították a tanácsházát és a főbb állami objektumokat.²³ A vasút biztosítására a temetőben is helyeztek el egy katonai egységet. A város kommunista vezetői ezután a pártbizottságon tanácskoztak. Közben a tüntetők az épület elé értek, és leverték a pártbizottság tábláját. Reile Géza ismét tárgyalta velük. A tüntetők követelték, hogy a vezetők koszorúzzák meg a magyar emlékművet, eleget koszorúzták már a szovjetet. Megegyeztek, hogy háromtagú küldöttség mehet az épületbe, és a város vezetői másnap megkoszorúzzák a magyar hősi emlékművet.²⁴ A küldöttség be is ment a pártbizottságra, és ismét előadta a tüntetők követeléseit. Ezután a tömeg széteszlott.

– Este 23 órakor viszont egy tüntető csoport a városi börtön elé vonult, hogy a rabokat kiszabadítsa. Ezt az ezred tiszti járőrei fegyverhasználat nélkül megakadályozták.

Október 27.

– Korán reggel Reile Géza hívására a tanácsházán tárgyalta a védelmi bizottság,²⁵ jelen voltak a város tanácsi-, párt-, és katonai vezetői, Gémes Ferenc, a rendőrkapitányság vezetője, valamint a nagyobb üzemek képviselői. A tanácsházát egyébként egy 30 fős szakasz védte néhány tiszt vezetésével.²⁶ Egy bizottság felállításáról döntöttek, melyben kommunisták, megbízható pártonkívüliek és üzemi küldöttek lesznek. Ezt Ideiglenes Munkás-Paraszt-Katona Tanácsnak nevezték. A tanács vezetésével Miklós Gergely alezredest bízták meg.²⁷ Utasították az üzemeket, hogy alakítsák meg a munkástanácsokat.

– Az utasítás hatására megalakult a munkástanács a Kiskunhalasi Postahivatalnál. A testület tagja lett Kiss László területi kézbesítő, Kun István távirász, Nagy Béla csomagkézbesítő, Lux Márta előadó és Soós Antal rovatoló.²⁸

– A kiskunhalasi vasútnál megalakult a munkástanács.²⁹ Még reggel vasutasküldöttség kérte a kiegészítő parancsnokság vezetőjét, Avar János alezredest, hogy az egyik alakulat zenekara részt vehessen a koszorúzáson, mert a vasutaszenekar hiányos volt. Ugyanakkor a kiegészítő parancsnokság mellett, a posta épületén elhelyezték a tüntetők a Kossuth-címet.³⁰

²³ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

²⁴ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

²⁵ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

²⁶ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

²⁷ HL 1956-os gyűjtemény. 2/11. ö.e. 123-130. fólió.

²⁸ TH V-150-360/3. 633.

²⁹ HL 1956-os gyűjtemény. 5/10. ö.e. 43-45. fólió.

³⁰ HL 1956-os gyűjtemény. 6/64. ö.e. 340-346. fólió.

– Ekkor már a tanácsháza előtt háromezer fős tömeg követelte az előző napon megígért koszorúzást, majd átvonult a magyar hősi emlékműhöz. Előmentek a vasutasok, majd az általános iskolások és a gimnazisták a tanáraik kíséretében, utánuk következtek a postások. A tüntetők követelték, hogy a város vezetői vegyenek részt a koszorúzáson. A vezetők vállalták a koszorúzást, és kimentek az emlékműhöz. Itt Babud Sándor³¹ vasutas mondott beszédet, követelte a tanácselnök és a kormány lemondását.³² Szavai nyomán felforrósodott a hangulat, több fenyegető kijelentés is elhangzott a kommunista vezetők felé. Reile Géza, hogy mentse a helyzetet, intett a vasutaszenekarnak, játssza el a Himnusz. Reile Géza, Váradi Miklós alezredes, Mácsai János és Haász Ferenc gyorsan megkoszorúzta az emlékművet, utána visszamentek a tanácsházára.³³ A pártbizottság javaslatára úgy döntöttek, hogy Miklós Gergely alezredes veszi át a hatalmat a város felett, az ellátást pedig továbbra is a tanács biztosítja. Így tehát a felállított munkás-paraszt-katona tanács csak a katonai diktatúra leplezésére szolgált. Gyülekezési és felvonulási tilalmat rendeltek el, és a tüntetők szét is széledtek. Ekkor az üzemek egyébként már követelték a forradalmi bizottság megalakítását.

– Az esti órákban ismét tüntetés volt a Lenin téren, amit ma Bethlen Gábor térnek neveznek. A tömeg követelte, hogy a katonák álljanak a forradalom oldalára. A 2-3000 fős tömeg a „Le az ávosokkal!”, a „Le a tanácselnökkel!” és a „Le a kormánnyal!” jelszavakat kiabálta, és sokan követelték, hogy a katonák adjanak fegyvert, hogy a fővárosba segítséget vihessenek a felkelőknek. Ezt korábban a ktsz küldöttsége is követelte. A főtéren Miklós Gergely és Széplaki Ferenc, a politikai helyettese valamint néhány tiszt igyekezett jobb belátásra bírni a tüntetőket. Miklós Gergely a tanács vb-titkárával, Szabó Lajossal szólította fel az embereket távozásra.³⁴ Mivel a tüntetők nem akartak távozni, először füstgyertyát, majd könnygázgránátot vetettek be ellenük. Ez nyilván elmérgesítette a helyzetet, és Miklós Gergely alezredest a tömeg állítólag megtámadta. Néhányan le akarták tépni a váll-lapját, és Miklós Gergely hátrálás közben sortüzet rendelt el. Ekkor halt meg Polozsnyik Kálmán borbély és Gyöngyösi Papp Ida erdőgazdasági munkás. Mindketten fejlövést szenvedtek.³⁵ További három tüntető megsebesült. Miklós Gergely egyébként azt jelentette Reile Gézának, hogy ő a levegőbe lövetett, és ekkor a tömegben elvegyült ávosok lötték le az áldozatokat. Reile Géza vizsgálatot is elrendelt, és azt állapították meg, hogy az ávosok ekkor a rendőrségen voltak, és nem mertek onnan ki-

³¹ Néhány forrás a Buda nevet említi.

³² BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

³³ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

³⁴ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

³⁵ BKMÖL A Bács-Kiskun Megyei Tanács Végrehajtó Bizottsága egészségügyi osztályának iratai. Szociálpolitikai csoport iratai 1954-1973. (a továbbiakban XXIII. 13. b.) 38933/1957.

jönni.³⁶ Utána kijárási és gyülekezési tilalmat rendeltek el a városi tanács tornyába telepített hangszóróból³⁷, és járőröket rendeltek ki a városba a tü-zérezredtől.³⁸ Az ostromállapotot egyébként Farkas Lajos százados hir-dette ki a hangszórón keresztül. A páncéltörő ezredtől pedig Lénárt Zoltán főhadnagy egy harmincfős alakulat élén a városba ment erősítésnek.³⁹

– Ettől a naptól kezdve katonai igazgatás volt a városban.

– Este körülbelül 40 ember jött össze a Kiskunhalasi Fa- és Építőipari Ktsz kultúrtermében. Jelen volt Csordás István, a ktsz párttitkára és Szines Ist-ván pártbizottsági aktivista, aki beszédet is tartott. Küldötteket választottak a munkás-paraszt-katona tanácsba. Az Asztalos Ktsz Fazekas István elnö-köt választotta, a Cipész Ktsz Papp Lászlót, a Mezőgazdasági Szövetkezet pedig Kis Kopárdi Antalt delegálta. Fazekas István is felszólalt, és a sze-mélyi kultuszt nevezte meg az egyik legfőbb hibának.⁴⁰ A ktsz dolgozói, de leginkább egy Kocsi nevű személyzetis, indítványozták, hogy fegyve-resen vigyenek élelmiszert és segítséget Budapestre, de Fazekas István el-lenezte ezt.⁴¹ A dolgozók egy része le akarta váltani a ktsz elnökét, és öta-gú munkástanácsot akartak választani.

– Grósz Ernő, a városi pártbizottság tagja, és a Vendéglátóipari Vállalat igazgatója menedéket kért a páncéltörő tüzérezred laktanyájában.

– A nap folyamán egyébként ötven sebesültet hoztak be a környékről a vá-rosi kórházba. Este fél 9 körül géppisztolysorozatok verték fel a város csendjét.⁴²

Október 28.

– Nagy Szeder István reggel a gimnáziumba ment, ahol egy emlékkiállítás volt. Az utakat lezárta a katonaság, az ellenőrző pontoknál igazoltattak. A katolikus templom előtt találkozott Kurdics Józseffel, aki elmondta neki, hogy előző nap a gimnáziumban járt Mácsai János, a városi tanács vb el-nökhelyettese, és felszólította a tanárokat, hogy egy főt jelöljenek képvise-lőnek az ideiglenes bizottságba, de a megalakítandó forradalmi tanácsban

³⁶ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

³⁷ SZABÓ Róbert, 1996. 293. Szabó Róbert kronológiája szerint a sortűz 18 óra 27 perckor dördült el, és lehet, hogy a katonák a levegőbe lőttek, a tömegre pedig az egyik ház emeletén lakó katonatiszt adott le lövéseket. A 36. Páncéltörő Tüzérezred jelentése szerint 6.35-ös pisztolyból adták le a halálos lövéseket, amilyen a katonaságnak nem volt.

³⁸ HL 1956-os gyűjtemény, 2/11. é.e. 123-130. főlíó.

³⁹ HL 1956-os gyűjtemény, 4/26. é.e. 327-339. főlíó.

⁴⁰ BKMÖL XXV. 30. B 1238/1957. Fazekas István pere. Fazekas István 1945-47 között a Kiskunhalasi járás párttitkára volt. A forradalom alatt a Kiskunhalasi Fa- és Építőipari Ktsz elnöke.

⁴¹ BKMÖL XXV. 30. B 1238/1957. Fazekas István pere.

⁴² SZABÓ Róbert, 1996. 293.

senki sem akart részt venni. Végül mégis választottak egy képviselőt, aki Kurdics József lett.⁴³

– A nap folyamán sok üzemi küldöttség kereste fel a tanácsházát. Követelték, hogy adják ki az áldozatok holttestét, és dísztemetéssel temessék el őket. Reile Géza ezt különböző indokokkal megtagadta. A református lelkésznek és a vasutaszenekarnak is megtiltotta, hogy az esetleges temetésen vagy megemlékezésen részt vegyenek, utóbbiakat újabb sortűz kilátásba helyezésével fenyegette meg, ha nem engedelmessé válnak.⁴⁴ Az áldozatokat a következő napok valamelyikén a legnagyobb titokban temették el. Ekkor már többen firtatták Miklós Gergely felelősségét is.

– Összejött az Ideiglenes Munkás-Paraszt-Katona Tanács a városi tanácsháza épületében. Körülbelül 40-en vettek részt az eseményen. Szabó Lajos jegyzőkönyvezett az október 28-i ülésen. A KIOSZ részéről Vanyicska Sándor és Prudics József jelent meg. Kurdics József is jelen volt a tanácsok képviselőjében, és felszólalásában kifogásolta a testület elnevezését, hogy az értelmiség nincs megnevezve. Kifogásolta, hogy a hivatalokból, üzemekből jelenlévő egy-két személy akarja képviselni a népet, leginkább a parasztság képviselőit hiányolta. Általánosabb nevet javasolt a testületnek, a jelenlévők ezt el is fogadták. Így nemzeti forradalmi tanács lett a testület neve. Követelte, hogy vizsgálják ki az előző esti sortűz körülményeit.⁴⁵ Fazekas István is felszólalt, a kisiparosokról és a szövetkezetekről beszélt. Helytelenítette Rákosi politikáját, a jugoszláv konfliktus kielevezését, és hangoztatta, hogy a Szovjetunióval kötött szerződéseket felül kell vizsgálni. Vanyicska Sándor szintén a parasztság képviselőjét hiányolta. Az ideiglenes bizottság hivatalos megalakulását október 29-re halasztották. Kibővítéséről is határoztak, behívták a parasztság képviselőit, és több üzemi képviselőt szándékoztak meghívni. A már megalakult munkástanácsok képviselői is folyamatosan jelentkeztek, őket október 29-re hívták be. Ugyanis ekkor akarták a város nevében a követeléseiket megfogalmazni, amit aztán a kormányhoz egy küldöttség vitt volna el. A követeléseket állítólag Fazekas István állította össze. Kurdics Józsefet is meghívták erre a gyűlésre, hogy a memorandum szövegezésében részt vegyen.⁴⁶ Reile Géza előző nap megbeszélte Mácsai Jánossal, hogy a tanácsstagokat is behívják, nehogy a gyűlésen a munkástanácsok többségbe kerüljenek. Reile Géza közben a városi tanács paraszt származású tanácsstagjait is szervezte a gyűlésre, ő így akarta megoldani a parasztság képviselőjét az ideiglenes bizottságban.⁴⁷

⁴³ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

⁴⁴ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

⁴⁵ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

⁴⁶ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

⁴⁷ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

– Ezen a napon egyébként nyugalom volt a városban: „... ekkor még érezhető volt a sortűz hatása.”⁴⁸

– Délután 2 óra körül Kurdics József és Fazekas István, aki szintén az ideiglenes bizottság tagja volt, felkereste Nagy Szeder Istvánt, és közölte vele, hogy a végleges forradalmi bizottság október 29-én délelőtt 10 órakor fog megalakulni. Elmondta, hogy a gyűlésen néhány küldött követelte a sortűz felelőseinek a megbüntetését. Nagy Szeder István úgy tudta, hogy Reile Gézát félreállították, és Miklós Gergely alezredes vette át a hatalmat. Talán ezért szabta később egyik feltételként azt, hogy a tanács vegye vissza a hatalmat. Nagy Szeder István javasolta Kurdics Józsefnek, hogy mondja Reilének, hogy biztosítsák a nyugalmat, és követelje ezt Miklós Gergely alezredestől is.⁴⁹ Kurdics József azt is elmondta Nagy Szeder Istvánnak, hogy Reile Géza szeretné megszerezni a kisgazdák támogatását, mert a tüntetések és a sortűz következtében megingott a tanács és az elnök helyzete. Nagy Szeder István ezt nem vállalta, de azt üzenté, hogy egyéb vonalon támogatja, ha erre szükség lesz.⁵⁰

– A tanács és a pártbizottság vezetői között egyébként személyi ellentétek voltak.⁵¹ Reile Géza az előző napokban valószínűleg ellenezte a katonai megoldást, a pártbizottság pedig szorgalmazta. Reile talán ezért is kereste a kisgazdák és személy szerint Nagy Szeder István támogatását. Kurdics József egyébként még Reile Géza közreműködésével sem tudott a katonaság vezetőjével, Miklós Gergellyel beszélni, hogy továbbítsa Nagy Szeder István kérését.⁵²

– Avar János alezredes, a kiegészítő parancsnokság parancsnoka ismét elment a járási pártbizottságra. A funkcionáriusok fel voltak fegyverezve, ennek ellenére néhányan már illegalitásba készültek. A kiegészítő parancsnokság katonái ezen a napon fegyveres kíséretet adtak egy Bajáról érkező pénzszállítmánynak.⁵³

Október 29.

– Délelőtt 10 órakor összegyűltek az érdekeltek a forradalmi nemzeti tanács alakuló ülésére. Jelen volt Miklós Gergely alezredes, a 7. tüzérezred parancsnoka, Váradi Miklós alezredes, a 36. páncéltörő tüzérezred parancsnoka, Moravszki Pál őrnagy, a határőrség parancsnoka, Gémes Ferenc, a rendőrség parancsnoka, valamint a párt- és tanácsi vezetők, illetve mintegy 200 küldött az üzemekből, hivatalokból, iskolákból. Az elnöki

⁴⁸ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

⁴⁹ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

⁵⁰ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

⁵¹ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

⁵² BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

⁵³ HL 1956-os gyűjtemény. 6/64. ö.e. 340-346. főlíó.

asztalnál Reile Géza, Miklós Gergely, Szabó Lajos tanácstitkár, Haász Ferenc és Mácsai János ült.

– A gyűlésen Miklós Gergely alezredes elnökölt, ő nyitotta meg, és beszámolót tartott az eddigi eseményekről. A küldöttek egy része követelte, hogy vigyenek segítséget a budapestieknek, fegyverezzék fel a nemzetőrséget, alakítsanak forradalmi bizottságot, és a tanács mondjon le. Felszólalt Haász Ferenc, a városi párttitkár is. Fazekas István is beszélt, józan megfontoltságra szólította fel a megjelenteket, általánosan beszélt az elkövetett hibákról. Elmondta, hogy a bírálatot a párton belül is elnyomták, sok karrierista került be a pártba. Bírált a beszolgáltatást és annak mértékét, a padlássöpréseket és a túlkapásokat, melyek következtében a „jobbágyéhoz hasonló helyzetbe került a magyar paraszt.”⁵⁴ Ezután kijelentette, hogy a néphatalom elvén állnak, nem jöhetnek vissza a földesurak és a bankárok. Kurdics József tanár Fazekas Istvánnal és Vanyicska Jánossal közösen követelte, hogy vonják be a tanácskozásba a volt koalíciós pártok vezetőit is, elsősorban Nagy Szeder Istvánt, az FKgP korábbi városi vezetőjét, hogy a parasztságot is képviselje valaki. Ezután küldöttséget menesztettek érte Reile Géza vezetésével. A küldöttség tagja lett Kurdics József, Fazekas István, Papp László, Szathmári G. Károly, Agócs Ferenc és Péter Balázs, aki útközben csatlakozott hozzájuk. Reile Géza megkérdezte Nagy Szeder Istvánt, hogy milyen feltételek mellett lenne hajlandó részt venni a forradalmi bizottság munkájában. Nagy Szeder István azzal a feltétellel vállalta a részvételt és a támogatást, hogy egyelőre nem alakul meg a forradalmi bizottság és a nemzetőrség, maradjon a rend biztosítása a rendőrség és a honvédség feladata, a városi tanács vegye vissza a hatalmat, és vigye tovább az ügyeket a választásokig. Legfontosabb követelése az volt, hogy 48 órán belül tartsanak választásokat a városban. Elindultak a tanácsházára, és Nagy Szeder útközben megkérte Péter Balázst, hogy értesítsen néhány volt kisgazda választmányi tagot, ugyanis azt hangoztatta, hogy egyedül nem képviselheti a kisgazdapártot.⁵⁵ A szünetben Miklós Gergely elhagyta a gyűlést, és a laktanyába ment. A gyűlésen nagy lelkesedéssel fogadták Nagy Szeder Istvánt. Reile Géza és Váradi Miklós alezredes mellett kapott helyet.⁵⁶ Reile ismét megnyitotta a gyűlést. Nagy Szeder István beszédet tartott, illegitimnek nevezte az ideiglenes bizottságot, és elmondta a feltételeit. Nagy Szeder szemében a katonai hatalomátvétel törvénytelen volt, és ezért akarta, hogy a tanács visszavegye a hatalmat, ez nyilvánvalóan Reile Géza érdekeivel is egybevágott. Hangoztatta, hogy össze kell hívni a kisgazdapárt vezetőségét, mert csak a testület illetékes, hogy döntsön arról, hogy a párt részt vesz-e a politikai kibontakozásban. Hangoztatta a rend fenntartásának fontosságát. Követelte, hogy a katoná-

⁵⁴ BKMÖL XXV. 30. B 1238/1957. Fazekas István pere.

⁵⁵ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

⁵⁶ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

ság vonuljon vissza a laktanyákba. Elmondta, hogy kormányrendelet van a pártok megalakulásáról, és mivel választások lesznek, addig a tanács vigye az ügyeket. A választással kapcsolatban elmondta, hogy az új közigazgatási testületben a választási arányok mellett elsősorban a személyi alkalmasságot kell érvényesíteni.⁵⁷ Egy rendőr főhadnagy is felszólalt Nagy Szeder után. Utána szavaztak az elképzelésről, amit az ideiglenes bizottság egyhangúlag elfogadott, és Reile Géza is igennel szavazott. Az ideiglenes bizottság feloszlott, és Reile háromszor is jól érthetően hangsúlyozta, hogy a vb ismét teljes jogkörrel intézi az ügyeket.⁵⁸ Megerősítette azt is, hogy polgári személyek nem kaphatnak fegyvert, és személycserék, változások nem lehetnek a tanács összetételében, amíg a választásokat ki nem írják, illetve meg nem alakul az új kormány.⁵⁹ Váradi Miklós alezredes bejelentette, hogy a tüzérlaktanyában két ember menedéket kért. Nagy Szeder erre azt válaszolta, ha úgy érzik, hogy van mitől tartaniok, akkor jobb, ha ott maradnak, vagy elhagyják a várost. Többen, köztük Kurdics József is követelte, hogy vonják felelősségre a sortűz elrendelőit, vizsgálják ki a fegyverhasználatot.⁶⁰ Váradi Miklós közölte, hogy a sortűzzel kapcsolatos vizsgálat folyamatban van. A leváltott Miklós Gergely helyett Váradi Miklós alezredes lett a város katonai parancsnoka.⁶¹

– Míg benn az események zajlottak, a tanácsháza előtt sokan összegyűltek, itt várakozott Péter Balázs is. Az emberek azt tárgyalták, hogy „Most választják a forradalmi bizottságot, most dobják ki Reilét az állásából, új elnököt választanak.”⁶²

– Reile Géza kérésére Nagy Szeder István hangosbemondón keresztül közölte a megegyezést a téren egybegyűltekkal. Ezután kijött az épületből, és a tanácsháza előtt várakozó kispapoktól, akik között Péter Balázs mellett Szatmári Benő is ott volt, megkérdezte, hogy tartsanak-e kispapfelvonulást és választási gyűlést. Azok helyeselték az elképzelést, és javasolták, hogy a munkásokat is hívják meg arra. Ezt egyébként Péter Balázs és Szvetnyik László intézte, motoron járták körbe az üzemeket, vállalatokat, és meghívták őket a nagygyűlésre. Péter Balázs 3000 kokárdához való nemzeti szalagot is lefoglalt az üzletekben. A többi kispap saját körzetében tájékoztatta az embereket, és szervezte őket a felvonulásra. Gyakorlatilag az egész tanyai lakosságot megmozgatták, kiértesítették, hogy vegyenek részt a felvonuláson.⁶³ Péter Balázs javasolta, hogy az FKGP nevében koszorúzzák meg a magyar hősök emlékművét. Ennek gondolata azért állt közel a szívéhez, mert édesapjának neve rajta volt az

⁵⁷ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

⁵⁸ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

⁵⁹ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

⁶⁰ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

⁶¹ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

⁶² BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

⁶³ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

1918-as hősi emlékművön. Nagy Szeder István pedig a Kuruc-emlékmű (Tiborc szobra) megkoszorúzását javasolta. Elhatározták, hogy mindketten beszédet is mondanak. Ekkor beszélték meg a sortűz két áldozata sírjának a megkoszorúzását is. Péter Balázs megrendelte a koszorúkat, a kifizetett összeget másnap önkéntes adakozással gyűjtötte össze, amikor a '48-as Kör régi helyiségébe mentek át.⁶⁴

– Nagy Szeder István ezután hazament, majd visszatért a tanácsházára, és megkérte Reile Gézát, hogy szerezze meg a rendőrségi engedélyt a felvonuláshoz.⁶⁵ Reile erre ígéretet tett, majd hangosbemondón közölte a néppel, hogy a rendőrség engedélyezte a felvonulást. Nagy Szeder kérte vissza az úgynevezett '48-as Kör épületét is, amely korábban az FKgP székhelye volt. Reile Gézának, Mácsai Jánosnak és Haász Ferencnek egyébként egy ideig sikerült késleltetni a választás előkészítését, annak ellenére, hogy Nagy Szeder folyamatosan követelte azt.⁶⁶

– Még délelőtt, 10 óra körül szovjet repülőgépek jelentek meg a város légtérében, és röpcédulákat szórtak.⁶⁷ Tíz perccel később egy másik típusról a Szabad Nép című újságot dobálták az utcákra. Hatására megindult a vita a 7. tüzérezrednél a korábbi tevékenységükről. D. Fekete Miklós, Kocsis Pál, Halmosi József, dr. Puskás Lajos, Balázs Lajos főhadnagy valamint Füle Sándor és Honfi Ágoston hadnagy követelték leginkább az események átértékelését. Veres József főtörzsőrmester viszont élesen elítélte őket, és ragaszkodott a korábbi, párhű állásponhoz. Az ezred jelentése szerint Németh G. Imre törzsőrmester ezen a napon elkezdte az ezrednél az SZDP szervezését.⁶⁸

– Éjfélkor a határőrség rádión keresztül tudatta az országgal, hogy támogatja a magyar nép harcát.⁶⁹

Október 30.

– A tanácsháza előtt ismét nagy tömeg gyűlt össze. Reggel 7 óra után Fazekas István ktsz-elnök egy 50-60 fős küldöttség élén felkereste Reile Gézát, és követelte a nemzetőrség megalakítását, és a nép felfegyverzését. A ktsz-ben a fiatalok ugyanis a rádiófelhívásra hivatkozva követelték a nemzetőrség megalakítását. Sztancsik Péter és Kis Kopárdi Ferenc követelte leginkább a fegyverek kiosztását. A nemzetőrség megalakítására egyébként a Honvédelmi Minisztériumból és a Belügyminisztériumból is jött utasítás. Reile Géza az előző napi egyezség értelmében ezt elutasította, de

⁶⁴ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

⁶⁵ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

⁶⁶ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

⁶⁷ SZABÓ Róbert, 1996. 294.

⁶⁸ HL 1956-os gyűjtemény. 2/11. ö.e. 123-130. főlíó.

⁶⁹ KENEDI János szerk. 1989.

azért Mácsai János felírta a jelenlévők személyi adatait, hátha még jó lesz valamire. Fazekasék ekkor közölték, hogy azóta megváltozott a helyzet, leváltották a katonai parancsnokokat, megalakultak a forradalmi katonai tanácsok, és azoknak más a véleményük. A rendőrséghez és a honvédséghez irányították őket. Ott megegyeztek a nemzetőrség megszervezéséről. A járőrök egy rendőrből, egy katonából és egy civilből álltak volna. Ez a megegyezés azonban csak néhány óráig volt érvényben.⁷⁰ Fegyvert a rendőrség biztosított. Utána Reile rögtön hívatta az intézmények, hivatalok, vállalatok kommunista vezetőit, a pártbizottság tagjait, a rendőrség és a honvédség vezetőit. Megjelent Lekrinszki Ferenc, a járási ügyész, Faragó András a járásbíróság elnöke, Ván Sándor a járási tanács forradalmi bizottságának a vezetője, Mácsai János, Sági Károly főhadnagy a kiegészítő parancsnokságtól, Gémes Ferenc, a rendőrség parancsnoka.

– A gyűlés után Nagy Szeder és Reile megbeszélést tartott. Reile megköszönte a támogatást, Nagy Szeder pedig követelte a választások kiírását, arra hivatkozva, hogy a kommunisták nem képesek a város nyugalma biztosítani. Reile később behívatott tanácsi dolgozókat, köztük Varga Istvánt, az igazgatási osztály vezetőjét, Mácsai Jánost és Haász Ferenc párttitkárt, akik az előre megbeszéltek szerint bizonygatták, hogy lehetetlen ilyen rövid időn belül megrendezni a választást. Reile és Mácsai szinte ki is nevette Nagy Szedert, aki ekkor közölte, ha a tanács nem akar részt venni benne, ő megmutatja, hogy meg lehet rendezni ennyi idő alatt is a szavazást. Ő majd állít embereket, akik lebonyolítják a szervezést. Bejelentette, hogy másnap megrendezik a nagygyűlést. Reile végül beleegyezett a választások lebonyolításába.⁷¹ Nagy Szeder a többi párt bevonását is szorgalmazta, és felszólította Reilét, nehogy a tömegbe lőjenek, ő vállalja a felelősséget a rendért. Reile megígérte, hogy nem használnak fegyvert, de csak akkor, ha nem „uszítanak” a kommunisták ellen. Haász Ferenc és Reile Géza ezután megbeszélte, hogy részt vesznek a szervezésben, és az MDP is indul a választáson. Haász Ferenc ezután tájékoztatta a pártbizottságot, és mintegy 60-80 kommunistát beosztottak a szavazóközterekbe, akik aztán november 1-jén meg is jelentek a kijelölt helyen.⁷²

– Délután Reile Géza összehívta a városi tanács dolgozóit, mert ekkor a járási tanácson már megalakult a munkástanács. Reile állítólag bizalmi szavazást rendezett maga ellen. A tanács dolgozói titkos szavazáson erősítették meg, hogy nem akarnak másik tanácselnököt.⁷³

– Nem minden kommunista funkcionárius tudott belenyugodni a békés politikai kibontakozás lehetőségébe. Még a délután folyamán jött Sín Sándor

⁷⁰ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

⁷¹ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

⁷² BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

⁷³ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

és Szines István Reile Gézához, és javasolta, hogy akadályozzák meg a másnapi felvonulást. Sín Sándor egyébként október 24-től önkéntesként a városi és a járási pártbizottság biztosításában vett részt, és politikai tiszt volt az egyik kiskunhalasi alakulatnál. Haász Ferentől követelte, hogy Kurdics Józsefet és Nagy Szeder Istvánt távolítsák el a tanácsházáról. Követelte, hogy hívassák oda a katonai parancsnokokat. Azok jöttek is, és közölték, hogy Miklós alezredest leváltották, az új városparancsnok Váradi Miklós alezredes. Jelen volt egyébként maga Miklós Gergely alezredes és Váradi Miklós alezredes, valamint Moravszki Pál őrnagy politikai helyettese is. Kijelentették, hogy nem tudják megakadályozni a felvonulást, mert nem kaptak rá felülről parancsot. Ezután Sín Sándor elszaladt a rendőrségre, de a rendőrkapitány, Gémes Ferenc sem vállalkozott rá.⁷⁴ Reile Géza is ellenezte az elképzelést, és azt mondta nekik, hogy Nagy Szeder Istvánnal beszéljék meg a felvonulás elhalasztását. Erre azonban a két aktivista nem vállalkozott. Reile ezután beszélt a pártbizottság tagjaival, és megtiltotta, hogy a tömeggel szemben fegyvert használjanak. Haász Ferenc a pártbizottság épületében összeszedte a géppisztolyokat, és elzárta a fürdőszobába, a kulcsát pedig magához vette.⁷⁵ A felvonulás alatt egyébként a tanácsháza épületében lévő katonai karhatalom készen volt. A tanácsháza és a református templom tornyában géppuskás lövészek voltak minden eshetőségre készen. Reile tanúvallomásában így emlékezett: „Mi is mindent megtettünk, nehogy valaki is fegyvert használjon, mert mintegy 6-7000 főnyi tömeg volt a téren, és tisztában voltunk azzal, hogy ha egy lövés is elhangzik, a tömeg valamennyiünket szétszedhetett volna, de ez esetben a fegyverhasználatra is sor kerülhetett volna.”⁷⁶ Haász Ferenc hozzáfűzte: „...mi ekkor arról beszélgettünk, hogy ha ez a felvonulás komolyabb következményekkel járna, vagyis a budapestihez hasonló események történnek, akkor a honvédség kivezényelt megbízható tisztjei és maga a felfegyverzett párt is fegyvert használ.” Ezt Nagy Szeder Istvánnal is közölte Haász Ferenc.⁷⁷

– Reile Géza utána felhívta Moravszki Pál őrnagyot, akit a határőrségnél megalakult forradalmi katonai tanács már leváltott, és megegyeztek a határőrség parancsnokságával és a jugoszláv határőrséggel, hogy szükség esetén kb. 60 kommunista és a családtagjaik átmehetnek Jugoszláviába, ahol politikai menekültnek fogják őket tekinteni. A kocsikat is előkészítették.⁷⁸

– Ezután a tanácselnök kiment a Tajói Állami Gazdaság kirendeltségébe, és az ottani párttitkárt és családját behozta, mert megverték.⁷⁹ Egy katonai

⁷⁴ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

⁷⁵ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

⁷⁶ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

⁷⁷ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

⁷⁸ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

⁷⁹ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

egység ment utána biztosítani. Hajnali negyed 3 körül értek vissza a tanácsházára.

– Megalakult a Kiskunhalasi Járás Ideiglenes Nemzeti Bizottsága.⁸⁰ A bizottság elnöke Ván Sándor, helyettese Aradszki Dusán lett. Tagok: Csapó Imre, Sárosi István, Sasvári Ede, Bolvári Gergely, Ferenci Imre.⁸¹ Posváncz László, a járási tanács vezetője nem került be, mert a községek küldöttei nem voltak hajlandók tárgyalni vele. Délután ki is utasították a járási tanács épületéből.

– Délben a páncéltörő tüzérezred parancsot kapott a forradalmi katonai tanács megalakítására. A parancsnok, Váradi Miklós alezredes, másnap reggel nyolc órára tűzte ki a választást. Este a kormány felhívást intézett a hadsereghez, hogy az ÁVH feloszlott, fegyverezzék le a tagjait. Az alakulat elhárító tisztje leadta a fegyverét és az iroda kulcsát, reggel pedig hazament. Az ezred egyik tisztí járőre a városban tartózkodó ávosokat is lefegyverezte, két ávos tisztet pedig őrizetbe vettek az október 27-i sortűz miatt, majd hamarosan elengedték őket. Éjjel Grósz Ernő pártbizottsági tag elhagyta a város területét.⁸²

– Este 22 órakor a rádióban elhangzott, hogy a 3. hadtest forradalmi katonai tanácsainak a vezetői menjenek a Honvédelmi Minisztériumba. A 7. tüzérezred parancsnoka, Miklós Gergely alezredes utasítást adott a forradalmi katonai tanács megválasztására. Nyílt szavazással, szótöbbséggel választottak. A testület elnöke Kocsis Pál főhadnagy, a 2. tüzérosztály parancsnoka lett. Tagok: Balassa János főhadnagy törzsfőnök, Reznák Mihály főhadnagy, Markó Antal főhadnagy, Varga Ferenc hadnagy, Németh Ede főhadnagy, Sinkó Flórián hadnagy és Nagy Ferenc őrzetű. Miklós Gergely csak a katonai tanács elnökét akarta Pestre engedni, az új testület viszont három személyt akart delegálni, ezért Miklós Gergely nem írta alá a megbízólevelüket. Kocsis Pál és Balassa János főhadnagy a hadtesttől kértek utasítást, ahol azt mondták, hogy azonnal induljanak. Így a parancsnok utasítása ellenére mégis hárman indultak el. Budapestre azonban nem jutottak el, mert a szovjetek Kiskunlacházánál visszafordították őket. Ezután a katonai tanács tagjai, valamint Tóth Imre hadnagy, Balázs Lajos főhadnagy illetve B. Tóth Ferenc honvéd, Peller Géza honvéd, Bene László szakaszvezető és mások is azt hangoztatták, hogy Miklós Gergely akadályozza a katonai tanács munkáját, és ellenforradalmi magatartást mutat. Többen javasolták az eltávolítását.⁸³

⁸⁰ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

⁸¹ TH V-150-364. 216-217.

⁸² HL 1956-os gyűjtemény. 4/26. ö.e. 327-339. főlíó.

⁸³ HL. 1956-os gyűjtemény. 2/11. ö.e. 123-130. főlíó.

Október 31.

– Kora reggel Nagy Szeder István és Péter Balázs még egyszer egyeztetett, hol fognak koszorúzni és beszédet tartani.

– A tanácsházán reggel 8 órakor összejöttek a korábbi négy koalíciós párt képviselői. A tanácskozást Reile Géza hívta össze a megegyezés értelmében. Czirok László volt az NPP vezetője, fel is szólalt ekkor. Nagy Szeder István javasolta, hogy november 1-jén reggel 8-tól délután 2 óráig tartson a választás. Ha esetleg nem lenne elég az idő, akkor az általános választási szabályok szerint hosszabbítsák meg a szavazófülkék nyitva tartását. Megállapodtak, hogy a szavazói lajstrom az utolsó, 1954-es tanácsválasztási lajstromon fog alapulni, és a szavazóközrzetek is azonosak lesznek.⁸⁴ A szavazatszedő bizottságok elnökeit sorsolták, sok kommunista elnök is lett.⁸⁵ A választás lebonyolításában részt vett a tanács adminisztráció is. Reile Géza adott utasítást a szavazólapok elkészítésére. A pártokat számokkal jelölték a szavazólapokon. Az 1-es szám az FkgP-t, a 2-es szám az SZDP-t, a 3-as az NPP-t, a 4-es pedig a kommunista pártot jelölte. Megállapodtak, hogy azok személyi igazolványába, akik leadták a szavazatukat, beírják, hogy „szavazott”, így meg lehetett akadályozni, hogy valaki kétszer szavazzon.

– Ugyanekkor, reggel nyolc órakor a legénységi étkezdében gyűlt össze a 36. páncéltörő tüzérezred személyi állománya, hogy megválassza a forradalmi katonai tanácsot. A választást az ezred politikai helyettese vezette le. Nyílt szavazással bekerült: Gracza János főhadnagy, Paprika Benő főhadnagy, a felderítőtiszt, Zsember János főhadnagy, Patyi Sándor hadnagy, Oláh Miklós hadnagy, Borbély Károly őrmester, Hidegkuti Barna honvéd, Magyar Zoltán honvéd és Mészáros János honvéd. Utána ülést tartottak, és Gracza János főhadnagyot elnöknek választották. A városi forradalmi nemzeti tanácsba Paprika Benő főhadnagyot delegálták. Jelentést küldtek a Tüzérparancsnokság Forradalmi Katonai Tanácsának. Ebben követelték a szovjetek kivonását, és támogatásukról biztosították a kormányt, valamint bejelentették a csatlakozásukat a forradalmi ifjúság követeléseéhez. Kijelentették, hogy fegyverrel is készek megvédeni az eredményeket a sztálinista és az ellenforradalmi restaurációs kísérletekkel szemben is.⁸⁶

– Reile Géza a reggeli tanácskozás után félrehívta Nagy Szeder Istvánt, hogy mi lesz vele, „mert ő érintve volt.”⁸⁷ Nagy Szeder megnyugtatta Reile Gézát, hogy nem fogják elmozdítani, ugyanakkor kifejezte a féltelmét, hogy a kommunisták provokációt követnek el a felvonulás alatt. Ugyanis a kommunistáknál továbbra is fegyver volt, és Nagy Szeder félt,

⁸⁴ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

⁸⁵ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

⁸⁶ HL 1956-os gyűjtemény, 4/26. ö.e. 327-339. fólió.

⁸⁷ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

hogy a tömegbe lönek. Reile Géza megígérte, hogy megakadályozza ezt, átmegegy a pártbizottságra, és megnézi van-e ott fegyver.⁸⁸ Egyébként Sín Sándor és Szines István vezetésével először valóban fegyverrel akarták megakadályozni a felvonulást, majd azt tervezték, hogy ellenfelvonulást rendeznek, esetleg nagy számban vesznek részt a kispaszta felvonuláson.⁸⁹ Nagy Szeder István egyébként Topor Istvánt és Haász Ferencet is megnyugtatta, hogy a városban maradhatnak.

– Délelőtt 10 órakor körülbelül hét-nyolcezer fős tömeg gyűlt össze. Az üzemek dolgozói már felsorakozva álltak a mezőgazdasági technikum előtt. A vasutasok a vasútállomástól indultak a központ felé, és végig a menet élén haladtak. Nagy Szeder István és Péter Balázs a mezőgazdasági technikum előtt sorba rendezte az embereket, majd Nagy Szeder indította el a menetet, amelynek élén a vasutaszenekar haladt. A Kuruc-szobornál koszorúzott, és rövid beszédet tartott a 250 évvel korábbi kuruc-labanc harcokról. A tanácsháza előtt pedig a Himnusz és egy szavalat elhangzása után bejelentette, hogy „Most az FKgP nevében Péter Balázs koszorúzza meg a magyar hősi emlékművet.” Péter Balázs megemlékezett a világháborús hősekről és a kommunisták szemére vetette, hogy nem törődtek a hősi halottakkal, és meggyalázták az emlékművet. Beszédét az „Éljen a magyar szabadság és függetlenség!” jelszóval fejezte be.

– A tanácsháza előtt Péter Balázs után Nagy Szeder István hosszabb, majdnem kétórás szónoklatot intézett a hallgatósághoz. Azzal kezdte a beszédet, hogy a „Mindenható óvja, védje a magyar népet minden vereségtől.”⁹⁰ A bevezetőben a szenvedőkről szólt. Először azokról, akik kénytelenek voltak elhagyni az országot, majd a hadifoglyokról is megemlékezett, utána a Rákosi-rendszerben üldözést szenvedettekről beszélt. Utána hangsúlyozta, hogy a politikai foglyokat el kell engedni, a súlyos ítéleteket pedig felül kell vizsgálni. A nagyüzemek államosítását helyeselte, de a kisipar visszaállítását fontosnak tartotta. A tévesítés megszüntetését követelte. Hangoztatta, hogy a földreformot nem lehet visszacsinálni, a 25-30 holdas családi gazdaságok felállítását és támogatását tartotta helyesnek. Az állami gazdaságoknak és a gépállomásoknak is szerepet szánt. Az állami gazdaságok például a fejlesztésekben vennének részt növények és állatok nemesítésével. Beszélt a pártokról, és megemlítette az 1947-es kispaszta belviszályokat is.⁹¹ Ezután az ÁVH bűneit kárhoztatta. Kiemelte, hogy eddig a kommunista kisebbség tartotta kezében a hatalmat. Szorgalmazta, hogy faji, felekezeti vagy pártalapon senkit ne vonjanak felelősségre, kerüljék az önbíráskodást. Javasolta, hogy a kompromittálódott

⁸⁸ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

⁸⁹ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

⁹⁰ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

⁹¹ Nagy Szeder ekkor nem értett egyet pártja irányvonalával, ezért az 1947-es választásokon a Pfeiffer-párt listáján indult.

kommunisták ne mutatkozzanak a városban, hogy az atrocitásokat elhessen kerülni. Itt név szerint megemlítette Sziráki járásbíró. Végül bejelentette a másnapi választást, ismertette a lebonyolítását, és felszólította az embereket, hogy mindenki menjen el voksolni.⁹²

– Sín Sándor a beszéd alatt bement a pártbizottságra, hogy tegyenek valamit, állítsák félre Nagy Szederéket, de nem kapott támogatást senkitől.⁹³ Reile Gézának egyébként tetszett a beszéd. Ő is szót kapott, bejelentette, hogy a határőrség is csatlakozott a forradalomhoz. Közölte, hogy az SZDP és az NPP tagjai hol gyülekezzenek délután két órákor. Az SZDP az úgynevezett kis kaszinó, amely akkor a pénzügyi dolgozók szakszervezetéé volt, az NPP pedig az úgynevezett kis egyesület helyiségét kapta meg. Itt jelölték ki ezek a pártok a választási biztosaikat.⁹⁴

– Utána összehívták a kisgazdákat a régi párt helyiségbe, az úgynevezett '48-as Körbe, amelyet jelképesen visszavettek. Mivel ezt akkor raktárként használták, ezért a közeli központi iskola nagytermébe mentek. Reile Géza különben már korábban felajánlotta Nagy Szeder Istvánnak, hogy a városi tanács termében tartsák az összejövetelt, de ő nem fogadta el, mert nem akart pártügyben a tanácsházán értekezni. Körülbelül hatvan kisgazda gyűlt össze, és kijelölték a szavazatszedő bizottságok kisgazda tagjait. Péter Balázs volt a kisgazdapárt választási megbízottja, erről megbízólevelet is kapott. Szervezte a választást, ellenőrizte a választási körzeteket, felkereste a szavazókat. Péter Balázs vezetésével innen, a központi iskolából egy küldöttség ment a sortűz két áldozata sírját megkoszorúzni.⁹⁵ Szentpéteri István, aki kisgazda nagyválasztmányi tag volt korábban, ekkor az FKgP egyik választási bizalmija volt, részt vett a választási névjegyzék vezetésében. Illés József is szervezte az FKgP-t. Ördög Antal is az FKgP nagyválasztmányának volt korábban a tagja.

– Október 31-én egyébként a rendőrség igyekezett begyűjteni a fegyvereket. Reile Gézának is le kellett adnia a vadászfegyverét. Este Haász Ferenc a pártbizottságon közölte az ott tartózkodó kommunistákkal, hogy másnap választás lesz, és elvárja tőlük, hogy mint bizalmiak legyenek jelen.⁹⁶

– Még reggel a 7. tüzérezred katonai tanácsa a parancsnok, Miklós Gergely alezredes és a politikai helyettese, Széplaki Ferenc százados eltávolításáról tárgyalt. Miklós Gergely közölte Kocsis Pál főhadnaggal, hogy erre nincs joga a katonai tanácsnak. Kocsis Pál viszont a nép követelésére hivatkozott, és Miklós Gergelyt, politikai helyettesét, és Balassa János főhadnagyot felszólította, hogy saját érdekében hagyja el a laktanyát. Ez 14

⁹² BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

⁹³ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

⁹⁴ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

⁹⁵ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

⁹⁶ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

órákor meg is történt. Felhívta a hadosztály-parancsnokságot, és tájékoztatta őket a fejleményekről. Egy óra múlva tiszt gyűlést hívtak össze, ahol Balassa János főhadnagy törzsfőnököt jelölték ki az ezred parancsnokának. Bali Rezső főhadnagy kijelentette, hogy erélyes parancsnokra van szükség. A hadosztály parancsa alapján letartóztatták, és Kiskunfélegyházára, a katonai ügyészségre szállították Turcsik Gáspár hadnagyot, az ezred elhárító tisztjét.

– A katonai tanács ezután felhívta Gémes Ferenc rendőr főhadnagyot, a rendőrség parancsnokát, hogy tartóztassa le Miklós Gergelyt és politikai helyettesét. A járási rendőrkapitányságra vitték őket a lakásukról. Mivel azonban katonai személyt a rendőrség nem tarthatott fogva, két fegyveres kísérete alatt Kiskunfélegyházára, a hadosztály-parancsnokágra vitték őket.⁹⁷

– Délután ismét ülést tartott a páncéltörő ezred katonai tanácsa. Javasolták az elhárító tiszt iratainak átvizsgálását, majd megsemmisítését, a politikai helyettesi intézmény megszüntetését, a politikai tisztek más beosztásba helyezését, illetve Braun Márton őrnagy, az ezred politikai helyettesének, valamint Vértes György főhadnagy és Szigeti Sándor hadnagy szabadságolását. A tiszthelyettesi iskolára küldött 4 államvédelmis honvédet beosztották a 3. lövegrajba. Új esküszöveget is írtak, és esküt tettek az új kormányra.⁹⁸

November 1.

– Reggel 6 órákor gyülekeztek a tanácsi dolgozók és a pártmegbízottak, hogy az urnákat és a választási iratokat átvegyék. Az MDP egyik megbízottja Mácsai János volt. Sín Sándor is kapott egy tanyasi körzetet, ahol az emberek szétszórta éltek, ennek ellenére már délben mindenki leszavazott. Nagy Szeder István 7 óra körül érkezett, beosztotta a választási körzeteket, és az azokban résztvevőket. Szabó Lajos, a városi tanács vb-titkára egy vándorurnával a kórházba is elment, hogy a betegek is szavazni tudjanak.⁹⁹

– Reile Géza és Nagy Szeder István autóval több szavazókörzetet is megnéztek. Péter Balázs a megbízatása értelmében ellenőrizte a szavazókörzeteket és a szavazatszedő biztosokat. Rédei János korábbi kisgazdát eltávolította az egyik körzetről, mert a felsővárosi iskolánál a kijelölt két bizalmi nem engedte részt venni a szavazatszedő bizottságban, hanem maga ült be a helyükre, pedig nem volt megbízólevele.¹⁰⁰ Ezenkívül még egy panasz volt a szavazással kapcsolatban, az NPP hívei röpcédulát osz-

⁹⁷ HL 1956-os gyűjtemény, 2/11. ö.e. 123-130. fólió.

⁹⁸ HL 1956-os gyűjtemény, 4/26. ö.e. 327-339. fólió.

⁹⁹ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

¹⁰⁰ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

togattak az egyik szavazóköri körzetben, ezen követelték, hogy Ván Benjámint papot hozzák vissza a száműzetésből.¹⁰¹

– Megtartották a választásokat, 16 ezer választó adta le a voksát. A szavazatok 76 %-át az FKGP, 14 %-át az SZDP, 6 %-át az NPP, 4 %-át pedig a kommunisták kapták. Rájuk összesen 551 fő szavazott, pedig egyébként kb. 1200-1300 párttag volt Kiskunhalason a forradalom előtt.¹⁰² A választások végeredményét Nagy Szeder István hangosbemondón ismertette egy tízperces beszéd keretében. Nagy Szeder István a szavazással a rend és a nyugalom helyreállítását akarta segíteni, valamint fel akarta mérni, hogy milyen tömegtámogatással rendelkezik a forradalmi bizottság.

– A katonák nem vettek részt a szavazáson. A megválasztandó új tanácsban egy-egy helyet kértek alakulatonként.¹⁰³

– A választás egyébként mintaként szolgált a környező településeknek is. Balotaszálláson is meghirdették a választást november 1-jére, de ezt Óvári Péter és elvtársai megakadályozták egy megelőző választással, amely megerősítette a tanácsot.¹⁰⁴

– A hadosztály forradalmi katonai tanácsától, Kiskunfélegyházáról egy háromtagú bizottság érkezett a 7. tüzérezredhez Miklós Gergely kérésére, az ügye kivizsgálására. A bizottság valószínűleg visszahelyezte Miklós Gergelyt és politikai helyettesét. A bizottság tiszti gyűlést hívott össze. Itt D. Fekete Miklós, Bali Rezső főhadnagy és Füle Sándor hadnagy tiltakozott Miklós Gergely esetleges visszahelyezése ellen. Kijelentették, hogy Miklós Gergely képtelen lesz a szovjetek elleni esetleges harc kirobbanásakor az ezredet irányítani.

– A gyűlés után az ezred katonai tanácsa lemondott azzal, hogy nem hajlandóak a politikai munkások szerepét betölteni. Utána összehívták a személyi állományt, hogy új katonai tanácsot válasszanak. A gyűlést D. Fekete Miklós főhadnagy vezette le mint elnök. Tagok: Török György főhadnagy, Sinkó Flórián hadnagy, Bene László szakaszvezető, Varga Ferenc hadnagy, Bács József főhadnagy, Füle Sándor hadnagy, Pozsgai Imre hadnagy, Paulik János főhadnagy, B. Tóth Ferenc honvéd, Peller Géza honvéd.¹⁰⁵ Fehér Géza főhadnagyot is megválasztották tagnak, de ő nem fogadta el a funkciót.¹⁰⁶

– A 36. páncéltörő tüzérezred reggel 9-kor letette az esküt a nemzeti kormányra és a forradalom vívmányaira. Váradi Miklós alezredes átvette a helyőrség-parancsnokságot. Járőrözést szervezett a városban, de már nem

¹⁰¹ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

¹⁰² BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

¹⁰³ HL 1956-os gyűjtemény. 4/26. ö.e. 327-339. fólió.

¹⁰⁴ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

¹⁰⁵ Róla azt állítja a jelentés, hogy korábban már részt vett fegyveres összeesküvésben.

¹⁰⁶ HL 1956-os gyűjtemény. 2/11. ö.e. 123-130. fólió.

a tüntetők ellen. Plakátokat ragasztottak ki, melyen a lakosság támogatását kérték.¹⁰⁷ Ezután Váradi Miklós jelentést tett a kiskunhalasi katonai eseményekről előljáró parancsnokának, Hodosán Imrének, aki ekkor Tökölön volt Kádár Jánosnál.¹⁰⁸

– Ezen a napon Sági Károly vette át a kiegészítő parancsnokság vezetését, mert Avar János alezredes megbetegedett. A kiegészítő parancsnokság személyi állományának egyébként nem engedték meg, hogy a választásokon részt vegyen. Viszont itt is forradalmi katonai tanácsot választottak. Tagok: Szentesi Ferenc százados MDP-titkár, Sági Károly főhadnagy parancsnokhelyettes, Király Gy. Flórián főtörzsőrmester, Csoma Margit polgári alkalmazott és MDP vezetőségi tag, Horváth Jánosné nyilvántartó. A katonai tanács minden tagja párttag volt. Délelőtt megjelent a kiegészítő parancsnokságon Posváncz László, a járási tanács elnöke, és leadta a fegyverét.¹⁰⁹

November 2.

– Topor János, a járási pártbizottság titkára vetette fel, hogy a járásban is meg kell rendezni a választásokat. Péter Balázs elment a járási tanácsra, hogy kérje a járási választási iratok előkészítését. Ván Sándor utasította B. Nagy Sándort, hogy másnapra készítsék elő a választási körzetek községenkénti beosztását Péter Balázsnak. Ő másnap el is jött az iratokért.

– Nagy Szeder István javasolta Reile Gézának, hogy a begyűjtési iratokat csomagoltassa össze, és vitesse a levéltárba, ugyanis még mindig sokan követelték a megsemmisítésüket. Mácsai János vb-elnökhelyettes pedig javasolta, hogy szervezzenek gyűjtést Budapestnek.

– Reile Géza egyébként nem egészen bízott abban, hogy elkerülheti a felelősségre vonást, ezért Bajára vitte a családját, este tért vissza Kiskunhalasra.¹¹⁰

– Haász Ferenc és néhány más kommunista vezető viszont azért aggódott, hogy amikor a választási eredmények alapján feláll az új közigazgatás, a kommunista párt jelentéktelen szerepet fog játszani. Attól tartottak, hogy az eredmények érvényesítése után az FKGP veszi kezébe a vezetést, és „ott leszünk, mint 1945-ben.”¹¹¹

– Nagy B. Imre és Ádám András elment a tanácsházára, és bejelentette, hogy a Magyar–Szovjet Barátság Téleszt feloszlatták, és a vagyont fel-

¹⁰⁷ HL 1956-os gyűjtemény. 4/26. ö.e. 327-339. fólió.

¹⁰⁸ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

¹⁰⁹ HL 1956-os gyűjtemény. 6/64. ö.e. 340-346. fólió.

¹¹⁰ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere

¹¹¹ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

osztották. Nagy B. Imre egyébként Gárgyás Lajos törzsőrmestertől kapott egy géppisztolyt, és azzal egy ideig nemzetőri szolgálatot látott el.¹¹²

– A 7. tüzérezrednél a katonai tanács ülést tartott, és Nagy József hadnagy, az ezred párttitkárának, illetve a DISZ-titkár beosztását feleslegesnek neveztek. Miklós Gergely és Széplaki Ferenc százados, a politikai helyettes a hadtestnél kérte Gyulai Mihályt, hogy ügyüket komolyabban vizsgálják ki, és helyezték vissza őket. A hadtest Papp Balázs alezredest jelölte ki a vizsgálat lefolytatására, Miklós Gergelyt pedig a hadosztály katonai tanácsához irányította Kiskunfélegyházára. Itt a hadosztály forradalmi katonai tanácsa a 7. tüzérezred korábban beküldött jegyzőkönyvét helyesnek találta, és úgy döntött, hogy Miklós Gergelyt és Széplaki Ferencet a vizsgálat befejezéséig szabadságolja.¹¹³

– A páncéltörő tüzérezred jelentette az előljáró parancsnokságnak, hogy Jakabszállás térségében egy szovjet páncéloshadosztály gyülekezik. Este Lénárt Zoltán főhadnagy a Honvédelmi Minisztériumba ment az új tiszti szolgálati igazolványokért.¹¹⁴ Váradi Miklós alezredes plakáton közölte a várossal, hogy megakadályozza az esetleges sztálinista-rákosista restaurációt, és hogy a többpártrendszer híve.¹¹⁵ Sín Sándor és Sipos János le akarta szedetni vele a plakátokat, de nem találták a laktanyában. Másnap ismét felkeresték és felelősségre vonták a közlemény miatt. Sín Sándor az alakulat párttitkárától, Dávid István főhadnagytól megtudta, hogy Váradi Miklós Kurdics Józseffel egyezett meg a plakátok kiragasztásáról.

– A fenyegető szovjet csapatmozgások és a nyilvánvaló katonai felvonulás miatt a városi tanácsházán értekezletet tartottak a város védelméről. Reile Géza összehívta a még elérhető és számításba vehető vezetőket. A tüzérezrednél Váradi Miklós alezredes közölte, hogy őt is leváltották, de azért bejön. A járási pártbizottságtól már senkit sem tudott hívni, mert szétszéledtek. A kiegészítő parancsnokságot is meghívták, Sági Károly főhadnagy és Szentesi Ferenc hadnagy ment oda. A megszokott katonai vezetők helyett azonban az időközben megalakult forradalmi katonai tanácsok képviselői jöttek el. Mindkét tüzéralakulat és a határőrség lövészalakulata is képviselte magát. Többnyire honvédek jöttek, alakulatonként 4-5 fő, mégpedig fegyveresen. Reile lerakatta velük az előszobában a fegyvereket.¹¹⁶ A katonák bejelentették, hogy megalakultak a katonai forradalmi tanácsok, és csatlakoztak a forradalomhoz. Váczi Ferenc főtörzsőrmester, a lövészezred forradalmi katonai tanácsának tagja, a mindenáron való védekezés mellett volt, Váradi Miklós alezredes azonban ellenezte ezt.¹¹⁷ Váczi főtörzsőr-

¹¹² BKMÖL XXV. 30. B 1454/1957. Nagy B. Imre pere.

¹¹³ HL 1956-os gyűjtemény. 2/11. ö.e. 123-130. f.ólió.

¹¹⁴ HL 1956-os gyűjtemény. 4/26. ö.e. 327-339. f.ólió.

¹¹⁵ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

¹¹⁶ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

¹¹⁷ HL 1956-os gyűjtemény. 6/64. ö.e. 340-346. f.ólió.

mester javasolta, hogy állítsanak föl 50-60 fős nemzetőrséget. Reile Géza azt mondta, hogy ez a kérdés a katonai parancsnokokra tartozik. Váczi válasza így hangzott: „Elnök elvtárs, hol vannak már azok a katonai parancsnokok, megalakultak a katonai forradalmi bizottságok, a döntés a mi kezünkben van.”¹¹⁸ Reile Géza bizonygatta, hogy a városban rend van, nincs szükség nemzetőrségre. Váczi ezután nemcsak a nemzetőrség felállítását követelte, hanem a lakosság felfegyverzését és általános mozgósítását, és hazaárulónak, illetve a nép ellenségének nevezte a tanács vezetőségét.¹¹⁹ Megvádolta Reile Gézát, hogy szembe akarja állítani a honvédséget a néppel. Sági Károly főhadnagynak, a kiegészítő parancsnokság vezetőjének pedig megparancsolta, hogy rendelje el a mozgósítást, és készítse el a behívókat. Sági Károly egyébként utasította is a beosztottait, hogy írják össze a hadköteleseket 40 éves korig. A kiegészítő parancsnokság el is készítette a mozgósítandó férfiak névsorát, de Mácsai János visszaküldte. Reile Géza ekkor ismét elment Nagy Szeder Istvánért, és kérte, hogy akadályozza meg a fegyverek kikerülését, illetve a lakosság felfegyverzését. Ez egyébként reális lehetőség volt, ugyanis a laktanyában 18 000 kézfegyver és 72 darab páncéltörő ágyú is volt.¹²⁰ Nagy Szeder István elment a tanácskozásra, és lebeszélte a megjelenteket a civilek felfegyverzéséről. Azzal érvelt, hogy a parasztság és a kisgazdapárt nem támogat egy ilyen elképzelést. Ekkor jelen volt Váradi Miklós ezredes is.

– A rádió közölte, hogy Kecskemét, Jánoshalma és Kiskunhalas vidékéről 40 vagon áru érkezett Budapestre a Nagyvásártelepre.¹²¹ Novemberben egyébként Péter Balázs kétszer is szállított élelmiszert Budapestre.

November 3.

– Hivatalosan is újjáalakult az FKgP Kiskunhalason. Délelőtt 10 órakor összeült a párt választmánya a Sernevál kultúrtermében. Nagy Szeder István beszélt, ismertette a választás eredményét és a feladatokat. Annak ellenére, hogy a választást fölényesen nyerte az FKgP, kihangsúlyozta, hogy Bodoglárpusztán rossz munkát végeztek, mert ott kevés szavazatot kaptak. Azt is közölte a megjelentekkel, hogy addig nem vállalja a párt vezetését, amíg a korábbi vádak alól nem tisztázzák, és nem kap elégtételt. Egyesek ugyanis elterjesztették, hogy pénzért vett részt a forradalmi bizottság munkájában. A gyűlésen részt vett egy Gózon nevű negyedéves műegyetemista is, aki szabadcsapatokat akart szervezni. Egy erre szóló megbízólevelet is felmutatott, amit Váradi alezredes írt alá. Igyekezetét nem vették túl komolyan, nem kapott támogatást.

¹¹⁸ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

¹¹⁹ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

¹²⁰ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

¹²¹ KENEDI János szerk. 1989. 393.

– A megyei kiegészítő parancsnokság utasítására a pártapparátus dolgozóinak meghagyási szelvényeit elégették a kiskunhalasi kiegészítő parancsnokságon, az MB-nyilvántartási csoportot megszüntették.¹²²

– Elterjedt hírek szerint a szovjet csapatok már Soltvadkertnél voltak. Délben a Petőfi utcán észak felé tartó, magyar katonákkal megrakott teherautók haladtak át a városön.¹²³

November 4.

– Hajnali 2 óra 30 perckor három tank érkezett a kiegészítő parancsnokság melletti posta elé, amit elsőként szálltak meg a szovjetek. 3 óraker csöngettek be a kiegészítő parancsnokságra, egy páncélkocsi és nyolc-tíz katona állt az épület előtt, velük volt Fehér Gyula százados, helyőrségi kommandáns is. A szovjet tisztek megkérdezték, hogy kommunisták-e, és van-e fegyverük. Az igenlő válasz után mindenkit lefegyvereztek.¹²⁴

– Hajnali 3 órától reggel 8 óráig szovjet harckocsik vonultak át a város utcáin.

– Hajnali 5-kor szovjet tankok vették körül a 7. tüzérezred laktanyáját. Utasítást kértek a kiskunfélegyházi hadosztály forradalmi katonai tanácsától. Szabadella József őrnagy a harc felvételére utasította őket. Balassa János főhadnagy erre jelentette, hogy a tankok már a laktanya előtt állnak, ugyanakkor az ő lövegeik nincsenek tűzkész állapotban. Balassa János főhadnagy, ideiglenes parancsnok ezután intézkedett, hogy az ezred tegye le a fegyvereket. Bali Rezső, Balázs Lajos és Füle Sándor ugyanakkor megakarták támadni a szovjeteket lánggránátokkal, de mivel hamarosan a hadosztály is visszavonta a tüzparancsot, letettek az ellenállásról. A katonák és a tisztek egy része ezután elszéledt.¹²⁵

– A páncéltörő tüzérezred hajnali 1 óraker kapott értesítést, hogy Soltvadkert felől 34 harckocsival közelednek a szovjetek. 3 óra körül foglalták el a szovjetek a város északi részén lévő lövészlaktanyát. Itt riasztólövést is adtak le, de a magyarok nem lőttek vissza. Utána a város fontosabb pontjait szállták meg. Veréb László főhadnagy, Paprika Benő főhadnagy és Viszt József hadnagy a szovjetek elé ment tájékozódni. A szovjet parancsnok azonban nem állt szóba velük. Váradi Miklós alezredes ezután K-telefonon beszélt Ugrai ezredessel, aki megparancsolta, hogy ne álljanak ellen. A 7. tüzérezreddel is felvették a kapcsolatot, ahol Balassa főhadnagy volt a parancsnok Miklós Gergely helyett. Balassa közölte, hogy a hadosztálytól parancsot kapott a tüzelésre, és ők felveszik a harcot.

¹²² HL 1956-os gyűjtemény. 6/64. ö.e. 340-346. főlíó.

¹²³ SZABÓ Róbert, 1996. 297.

¹²⁴ HL 1956-os gyűjtemény. 6/64. ö.e. 340-346. főlíó.

¹²⁵ HL 1956-os gyűjtemény. 2/11. ö.e. 123-130. főlíó.

Váradi Miklós ekkor ismét felhívta Ugrait, aki Balassinak is megtiltotta az ellenállást. 5 óra 10 perc körül érkeztek a szovjetek a páncéltörő ezred laktanyájához. Váradi Miklós és néhány tiszt kiment hozzájuk, és közölték velük, hogy nem állnak ellen. Néhány tank bement a laktanyába, leváltották az őrséget, és összeszedték a fegyvereket. Néhány tiszt önérzetességből megtartotta a pisztolyát. Délután a katonák többsége hazament. Attól féltek, hadifogolyként elviszik őket.¹²⁶

– A vasútállomást biztosító magyar katonai egység elhagyta az állomást. A szovjetek harcokocsikkal és páncélautókkal vették körül az épületet, a vasutasokat leváltották, helyükre a saját embereiket állították. Másnap a szovjetek utasítására a rendőrség elvitte a vasúti katonai központ fegyvereit.¹²⁷ A budapesti munkások felhívására az állomáson is megkezdődött a sztrájk.¹²⁸

– Délelőtt a szovjetek befejezték a város megszállását,¹²⁹ a légtérben azonban repülőgépek köröztek. Egyidejűleg kezdtek visszatérni a régi kommunista vezetők. Este Reile Géza és Topor István felkereste Nagy Szeder Istvánt, és megköszönte, hogy a kommunistáknak nem esett bántódásuk. Sín Sándor viszont javasolta, hogy Nagy Szeder Istvánt és Kurdics Józsefet azonnal tartóztassák le, ellenkező esetben mondjon le a rendőrkapitány.

November 5.

- A páncéltörő ezrednél leszerelték a másodéves katonákat.
- A 7. tüzérezrednél délután Miklós Gergely alezredes visszavette az alakulat feletti parancsnokságot.¹³⁰ Hamarosan át kellett költözniük a páncéltörő tüzérek laktanyájába, az ő laktanyájukat ugyanis a szovjetek kapták meg.

November 6.

- A páncéltörő tüzérezrednél átadták a laktanyaőrséget a szovjetek a magyar katonáknak.¹³¹

November 9.

- Visszatért Kiskunhalasra Hodosán Imre és alakulata. A kiskunhalasi szovjet katonai parancsnok azonban nem fegyverezte fel őket, és nem en-

¹²⁶ HL 1956-os gyűjtemény. 4/26. ö.e. 327-339. fólió.

¹²⁷ HL 1956-os gyűjtemény. 5/10. ö.e. 43-45. fólió.

¹²⁸ HL 1956-os gyűjtemény. 5/10. ö.e. 43-45. fólió.

¹²⁹ HL 1956-os gyűjtemény. 5/10. ö.e. 43-45. fólió.

¹³⁰ HL 1956-os gyűjtemény. 2/11. ö.e. 123-130. fólió.

¹³¹ HL 1956-os gyűjtemény. 4/26. ö.e. 327-339. fólió.

gedte vissza őket Budapestre, hogy ott karhatalmi feladatot lássanak el. Ezért Kiskunhalason alakítottak tisztí karhatalmi századot.

November 10.

– Megalakult a karhatalom Hodosán Imre őrnagy irányításával a helyi alakulatok tisztjeiből. Összesen 114 tiszt és 20 továbbszolgáló tiszthelyettes lépett be. A 37. lövészezred karhatalmi csoportjában 37 tiszt és 1 tiszthelyettes volt Patkós István százados parancsnoksága alatt. A 7. tüzérezred karhatalmi csoportját Reznák Mihály főhadnagy vezette, ebben 33 tiszt és 2 tiszthelyettes szolgált. A kiegészítő parancsnokság 14 tisztet és 10 tiszthelyestest adott Nagy József százados vezetésével. A páncéltörő tüzérezred karhatalmi csoportjában 30 tiszt, és 7 tiszthelyettes volt, Tóbiás Mihály százados parancsnoksága alatt.¹³² Kezdetben fegyverhiány volt a karhatalomnál. A páncéltörő tüzérezred karhatalmi csoportjánál 35 főre jutott 3 géppisztoly és 5 karabély. A szovjetek nem bíztak bennük, fegyvert nem adtak.¹³³

November 15.

– A vasútállomás bejárati jelzőjénél ismeretlenek felszedték a síneket. Ezzel csak rövid időre tudták a forgalmat akadályozni, ugyanis már délelőtt helyreállították a vasúti pályát. A sztrájk nem volt összefüggő és folyamatos, hiszen már november 1-jén egy vonatpár megindult Tass és Kunszentmiklós felé, valamint Kelebia, Baja és Kiskunfélegyháza felé is. A tehervonatok viszont csak szórványosan közlekedtek.¹³⁴

November 18-25.

– Aláírták a karhatalmistákkal a tisztí nyilatkozatot. A karhatalmi tiszték 85 %-a aláírta, 15 %-a pedig feltételesen, a rend helyreálltáig vállalta a Kádár-kormány melletti hűségét.¹³⁵

November 20.

– A szovjet parancsnokság beköltözött a kiegészítő parancsnokság épületének földszintjére.¹³⁶

¹³² HL 1956-os gyűjtemény. A Kiskunhalasi Járási Karhatalom története. 11/5. ö.e. 115-123. f.ólió.

¹³³ HL 1956-os gyűjtemény. 11/5. ö.e. 115-123. f.ólió.

¹³⁴ HL 1956-os gyűjtemény. 5/10. ö.e. 43-45. f.ólió.

¹³⁵ HL 1956-os gyűjtemény. 11/5. ö.e. 115-123. f.ólió.

¹³⁶ HL 1956-os gyűjtemény. 6/64. ö.e. 340-346. f.ólió.

November 22.

– Lejött a páncéltörő tüzéralakulathoz Ugrai ezredes. Tiszti gyűlést tartott, és aláíratta a tiszti nyilatkozatot. Akik nem írták alá, azokat 24 óra alatt le-szerelték.¹³⁷

November 23.

– Nagy Szeder István és Kurdics József gyertyás felvonulást akart szervezni a gimnazisták és tanáraik részvételével a forradalom egy hónappal korábbi kitörésének tiszteletére. Szilágyi Ferenc igazgató szobájában beszélték meg a részleteket. Kurdics József diákokat küldött szét a városba, hogy értesítsék a lakosságot a megemlékezésről. Reile Géza bele is egyezett, a szovjet városparancsnok azonban megtiltotta a megemlékezést. Mácsai János értesítette erről délután 1 óra körül Kurdics Józsefet. Hamarosan jött a szovjet városparancsnok helyettese is, és közölte a tiltást, illetve hogy csak délután 2 és 3 óra között lehet rendezvényt tartani. A tilalom ellenére kb. 20 diák és néhány felnőtt mégis gyertyát gyújtott a magyar hősi emlékműnél. Nagy Szeder István és Kurdics József is ott volt. A diákok ezen a napon sztrájkoltak, otthagyták az iskolát.¹³⁸

November 26-27.

– Péter Balázs és Nagy Szeder István elment Ulagcsay református lelkészhez, budapesti gyerekek lehozását akarták vele megbeszélni. Másnap Reile Gézával is beszéltek erről, illetve a tervezett gyűjtésről.

November 27.

– A páncéltörő ezrednél megalakult az MSZMP, és öttagú vezetőséget választottak.¹³⁹ Ugyanezen a napon Hodosán Imre vezetésével a 37. lövészezred 500 tiszte Budapestre ment, hogy az ottani karhatalomban teljesítsen szolgálatot.¹⁴⁰

December 1.

– Nagy Szeder István, Péter Balázs és Ulagcsay református lelkész gyűjtést szervezett a pesterzsébeti Pacsirtatelep lakóinak. A városi pártbizottság leállította, de a tanács vb végül engedélyezte az akciót, de csak a népfrent keretein belül. Reile Géza Mácsai Jánost bízta meg a gyűjtés felügyeletével, a gyűjtési bizottság vezetője Nagy Szeder István volt. A népfrent-

¹³⁷ HL 1956-os gyűjtemény, 4/26. ö.e. 327-339. főlíó.

¹³⁸ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

¹³⁹ HL 1956-os gyűjtemény, 4/26. ö.e. 327-339. főlíó.

¹⁴⁰ HL 1956-os gyűjtemény, 2/9. ö.e. 96-110. főlíó.

tól megbízólevelet is kaptak. Varga Jenő, a megyei tanács vb elnökhelyettese is engedélyezte az akciót. Az iskolákat is bevonták a gyűjtésbe.

December eleje

– Megalakult az MSZMP-alapszervezet a kiegészítő parancsnokságon. Az intézőbizottság tagjai: Avar János, Szentesi Ferenc százados, Sági Károly főhadnagy. A korábbi MDP-tagok közül Nagybalai Lajos főtörzsőrmester nem lépett át.¹⁴¹ December 5-én kapták vissza a tisztek a fegyvereiket

December 10. körül

– A 48 órás sztrájk idején Bajáról sztrájkfelhívás érkezett, röplapokat is hoztak. Fazekas István a sztrájk ellen volt, és nem engedte a ktsz-ben a röplapokat kiosztani.¹⁴²

December 15.

– Patkós István százados lett a járás területén működő karhatalmi csoportok parancsnoka.¹⁴³

December 20.

– Élelmiszer-szállítás Budapestre. 5 kg-os csomagokat vittek Pesterzsébetre és a Práter utcai iskolába. Kókai István, a járási pártbizottság mezőgazdasági osztályvezetője is a küldöttséggel utazott megfigyelőként. A kiskunhalasi és a pesterzsébeti tanács egyébként jegyzőkönyvet vett fel az adományok szétosztásáról. Az írókat is segíteni akarták, Nagy Szeder Istvánnak például megvolt Tamási Áron Gond és hitvallás című röpirata.¹⁴⁴ Körlevélben hívták fel az írókat, hogy közöljék a rászorultságukat.

December 23.

– Kurdics József vitte fel Budapestre az iskolák és a diákok adományait.

1957. január 12.

– Ismét 15 vagon adomány gyűlt össze, ezt egy körülbelül száztagú küldöttség vitte Budapestre. 561 család kapott komolyabb segítséget. Két nagycsalád, amelyikben egyenként tíz gyerek volt, kilenc-kilenc mázsa élelmiszert kapott. A Pacsirtatelepet azért választották, mert itt Nagy Sze-

¹⁴¹ HL 1956-os gyűjtemény, 6/64. ö.e. 340-346. fólió.

¹⁴² BKMÖL XXV. 30. B 1238/1957. Fazekas István pere.

¹⁴³ HL 1956-os gyűjtemény, 11/5. ö.e. 115-123. fólió.

¹⁴⁴ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

der Istvánnak rokoni ismeretsége volt, illetve az egyik legszegényebb lakótelep hírében állt. Ezek után a megyei tanács megtiltotta a további tevékenységüket, pedig újabb 5 vagon adományra kaptak ígéretet. A kommunista vezetőség megijedt, hogy Nagy Szeder István az adományozás révén túl nagy népszerűsége tesz szert és rajta keresztül a kiscgazdapárt, illetve a református egyház. Nagy Szeder Istvánnak egyébként névjegyzéke volt a segélyre szoruló írókról és vasutasokról is.¹⁴⁵

Március 8.

– Almási Károly karhatalmista fegyverbaleset áldozata lett.¹⁴⁶ Kovács János hadnagyot jogtalan fegyverhasználatért eltávolították.¹⁴⁷

*

Aradszki Dusán: Kiskunhalason született 1906-ban. Anyja neve Cselik Mária. 1956-ban a járási tanács szervezési csoportvezetője volt. A forradalom alatt a járási nemzeti bizottság elnökhelyettese lett. Követelte a többpártrendszert, és nem ismerte el a Kádár-kormányt. Nem indult ellene eljárás.¹⁴⁸

Bálint István: Kiskunhalason született 1902. március 29-én. Anyja neve Vass Julianna. Iskolai végzettsége 5 elemi. Foglalkozása cipész, de önálló földművesként dolgozott. 1957. november 30-án Kiskunhalason izgató kijelentéseket tett, még ezen a napon le is tartóztatták. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. szeptember 20-án 6 hónap börtönre és 200 Ft vagyonekbezárra ítélte.

Bolvári Gergely: Kalocsán született 1919-ben. Anyja neve Tamás Ágnes. Iskolai végzettsége tanítóképző. 1956-ban a járási kultúrház igazgatója volt. Részt vett a járási nemzeti bizottság megszervezésében, és tagja lett a testületnek. Az alakuló ülésen elszavalta a Nemzeti dalt. Nem indult ellene eljárás.¹⁴⁹

Fazekas István: Zentán (Jugoszlávia) született 1910. december 20-án. Anyja neve Halász Teréz. Iskolai végzettsége 5 elemi. Foglalkozása asztalosmester. A forradalom idején a Kiskunhalasi Fa- és Építőipari Ktsz elnöke volt. 1934-től tagja volt a kommunista pártnak. 1945-47 között járási párttitkár volt, utána kizárták. 1956. október 26-án, a tüntetésen igyekezett megakadályozni a szovjet hősi emlékmű ledöntését. Október 27-én részt vett a magyar hősi emlékmű megkoszorúzásán. A ktsz küldöttnek választotta a munkás-paraszt-katona tanácsba, amelyik még az előző vezetés befolyása

¹⁴⁵ BKMB B 1455/1957. Nagy Szeder István és Péter Balázs pere.

¹⁴⁶ HL 1956-os gyűjtemény. 11/5. ö.e. 115-123. fólió.

¹⁴⁷ HL 1956-os gyűjtemény. 11/5. ö.e. 115-123. fólió.

¹⁴⁸ TH V-150-364. 216-217.

¹⁴⁹ TH V-150-364. 216.

alatt állt. Október 30-án a városi tanácson rendezett gyűlésen felszólalt, támadta Haász Ferenc városi párttitkárt. Később követelte a nemzetőrség felállítását. 1957. március 8-án letartóztatták. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. december 11-én 6 hónap börtönre, 550 Ft vagyonekobzásra és 1 év jogvesztésre ítélte.

Ferenci Imre: Budapesten született 1930-ban. Anyja neve Flis Lujza. 1956-ban a járási tanács mezőgazdasági előadója volt. A forradalom alatt tagja lett a járási nemzeti bizottságnak, részt vett a főváros megsegítésére indított élelmiszergyűjtési akcióban. A szállítmányokkal többször is felutazott Budapestre, onnan röplapokat hozott Kiskunhalasra, és felolvasta a munkatársai előtt. Nem indult ellene eljárás.¹⁵⁰

Kurdics József: Részt vett a városi forradalmi bizottság szervezésében, a választások előkészítésében. Először áthelyezték a Szalkszentmártoni Általános Iskolába, majd 1957-ben internálták, utána kitiltották Kiskunhalasról és a járásból.

Nagy B. Imre: Kiskunhalason született 1904. december 3-án. Anyja neve Sütő Zsuzsa. Iskolai végzettsége 3 elemi. Földművesként dolgozott a helyi téeszben. 1956 októberében a téesz feloszlatását követelte, és ki is lépett. November elején szétépte a téesz működési szabályzatát. Egy géppisztolyt szerzett magának, és valószínűleg nemzetőr volt. 1957. július 23-án letartóztatták. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. február 18-án 6 hónap börtönre és 2 év jogvesztésre ítélte.

Nagy Szeder István: 1907. március 8-án született Kiskunhalason. Anyja neve Erdélyi Emília. Iskoláit Kiskunhalason végezte, 1925-ben gimnáziumi érettségít tett. Beiratkozott a BME Építészmérnöki Karára, tanulmányait azonban anyagi okokból többször is meg kellett szakítania. 1928-tól szülővárosában a városháza mérnöki irodáján dolgozott szakdíjnokként. 1931-ben belépett az FKGP-be. 1933-35 között folytatta tanulmányait, és 1940-ben szerezte meg az építészmérnöki diplomát. 1941-ben tízhetes katonai kiképzésen vett részt, egyébként katona nem volt. 1945-47 között az FKGP kiskunhalasi szervezetének elnöke volt. 1947 novemberében letartóztatták, egy évig volt börtönben mindenféle ítélet nélkül. A harmincas és a negyvenes években a halasi tanyarendszer és a város belterületének feltérképezését végezte, 1955-56-ban pedig Kiskunhalas történetét írta, amit még édesapja kezdett el. A forradalom eseményeibe október 29-én kapcsolódott be Péter Balázssal együtt. Reile Géza korábbi tanácselnök kérte fel, hogy vegyen részt a város ügyeinek intézésében, mivel az október 27-i halálos kimenetelű sortűz óta nagy volt a nyugtalanság Kiskunhalason. Nagy Szeder István egyik feltétele az volt, hogy 48 órán belül tartsanak önkormányzati választásokat a városban. Október 31-én egy felvonuláson sokezeres hallgatóság előtt beszédet mondott, majd a választáson való részvételre szólította fel a megjelenteket. November 1-jén meg is tartották a szavazást, melyet a

¹⁵⁰ TH V-150-364. 217.

városi tanács bonyolított le. A 16 000 megjelentből 12 000 szavazott az FKgP-re, amely így elsöprő fölényrel nyerte a választást, a kommunista párt néhány százalékot kapott. Következő lépésként a járásban is meg akarták szervezni a választást, erre azonban már nem kerülhetett sor. November 3-án újjáalakították a kisgazdapártot, vezetője Nagy Szeder István lett. November 23-án gyertyás megemlékezést szervezett a forradalom egy hónappal korábbi kitörésének emlékére, de a szovjet városparancsnok ezt betiltotta. 1956 decemberében és 1957 januárjában gyűjtést kezdeményezett a pesterzsébeti úgynevezett Pacsirtatelep lakóinak. 1957. február 5-én tartóztatták le. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. március 24-én 3 év börtönre, a közügyektől való 5 évi eltiltásra és teljes vagyonelkobzásra ítélte, két évre kitiltotta a város illetve a járás területéről. A Legfelsőbb Bíróság 1958. november 25-én 2 év 4 hónapra csökkentette a büntetését.

Péter Balázs: Kiskunhalason született 1915. július 1-jén. Anyja neve Berta Zsófia. Iskolai végzettsége 4 polgári. Foglalkozása kereskedősegéd. 1950-ben államosították a cipőkereskedését. 1945-48 között az FKgP tagja volt. 1956. október 27-től szervezte Kiskunhalason a volt kisgazda vezetők, képviselők. A kisgazdapárt megbízottjaként vett részt a választások előkészítésében, lebonyolításában. Október 31-én beszédet mondott az első világháborús emlékműnél, éltette az új, független Magyarországot. November 1-jén megtartották a választásokat, november 2-án összeállította a járás szavazóinak névjegyzékét. November 3-án újjáalakították a kisgazdapártot. 1957. május 21-én letartóztatták. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. március 24-én 1 év 6 hónap börtönre és 1000 Ft vagyonelkobzásra ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. november 25-én 10 hónap börtönre, 1000 Ft vagyonelkobzásra és 1 év jogvesztésre módosította az ítéletet.

Sárosi István: Kiskunhalason született 1924-ben. Anyja neve Suhajda Heléna. 1956-ban a járási tanács költségvetési csoportvezetője volt. A forradalom alatt tagja lett a járási nemzeti bizottságnak. Részt vett a választások megszervezésében és az FKgP megalakításában. Nem indult ellene eljárás.¹⁵¹

Sasvári Ede: Vaskúton született 1924-ben. Anyja neve Morvai Teréz. Iskolai végzettsége tanítóképző. 1956-ban a járási tanács oktatási osztályának vezetője és a párttitkára volt. A forradalom alatt tagja lett a járási nemzeti bizottságnak, és részt vett a járási tanács vb elnökének a leváltásában. Nem indult ellene eljárás.¹⁵²

Szilágyi Ferenc: A kiskunhalasi gimnázium igazgatója volt. A forradalom alatt tanúsított magatartása miatt leváltották.

¹⁵¹ TH V-150-364. 216.

¹⁵² TH V-150-364. 216.

Ván Sándor: Kiskunhalason született 1922-ben. Anyja neve Szabó Julianna. 1956-ban a járási tanács OTSB vezetője volt. A forradalom alatt a járási nemzeti bizottság elnöke lett. Nem indult ellene eljárás.¹⁵³

BALOTASZÁLLÁS

Október 28.

– Gyűlés volt a községi iskolában, melyen nemzeti bizottságot választottak. A nemzeti bizottságban többségben voltak a korábbi tanácsi vezetők, elnökévé a tanács vb elnökét, Lázár Györgyöt választották.¹⁵⁴

Október 30. (?)

– Dr. Simon Zoltán követelésére újraválasztották a nemzeti bizottságot. A gyűlésen beszédet mondott, ennek hatására a nemzeti bizottság részben megújult. Leváltották a tanács vb-titkárát, Virág Istvánt, valamint Dudás Pál és Oltányi Gábor adóügyi megbízottat. Dr. Simon Zoltán javaslatot tett az FKgP községi szervezetének megalakítására is, de erre végül nem került sor.¹⁵⁵

*

Simon Zoltán dr.: Budapesten született 1900-ban. Anyja neve Lovász Mária. Iskolai végzettsége egyetem. Foglalkozása szakíró. A forradalom alatt kifogásolta, hogy a nemzeti bizottság többségében régi tanácsi vezetők közül állt, valamint azt, hogy elnöke a tanács vb elnöke lett. Javaslataira a testületet újjáalakították. Igyekezett megszervezni az FKgP községi szervezetét. A megtorlás során preventív őrizetbe vették.¹⁵⁶

¹⁵³ TH V-150-364, 216.

¹⁵⁴ TH V-150-364, 218.

¹⁵⁵ BKMÖL A Bács-Kiskun Megyei Tanács Végrehajtó Bizottsága titkárságának iratai. Általános iratok 1950-1973. (a továbbiakban XXIII, 2. c.) I098/1957. és TH V-150-364, 218. Az utóbbi forrás október 31-ére teszi a nemzeti bizottság újjáalakítását.

¹⁵⁶ TH V-150-364, 218.

BOROTA

Október 27.

– Cseresznyés Pál kezdeményezésére gyűlés volt a Borotai Állami Mezőgazdasági Gépállomáson, amelyen mások mellett részt vett Nagy Mihály, Bürgés Sándor, Soós György és Káli Ervin is. Németh László igazgatót, volt államvédelmis hadnagyot leváltották, helyére Káli Ervin mezőgazdászt választották meg.¹⁵⁷ Nagy Mihály utasítására Dobos Pál kőműves levette a vörös csillagot a gépállomás homlokzatáról.¹⁵⁸

Október 28.

– Tüntetés volt a tanácsháza előtt. Rajczi Sándor vezetésével követelték a kuláklista megsemmisítését és a tanácsi vezetők lemondását, de erre nem került sor. Az egyik tüntető csoportot Káli Ervin vezette. A tüntetők egy része, köztük Milasin István, Cseresznyés Pál, Nagy Mihály, Bürgés Sándor, Soós György és Káli Ervin elfoglalta a pártirodát.¹⁵⁹

Október 30.

– Ismét tüntetés volt a faluban.¹⁶⁰ Fekete Pál követelte a rendőrség parancsnokának a leváltását. A honvédség megakadályozta, hogy a tüntetők behatoljanak a rendőrségre.¹⁶¹

November eleje

– Cseresznyés Pál szervezte az FKgP újjáalakítását.

*

Bürgés Sándor: Jászberényben született 1920. október 20-án. Anyja neve Farkas Teréz. Foglalkozása földműves. A forradalom alatt részt vett a gépállomás igazgatójának a leváltásában, és a községbeli tüntetéseken, a pártiroda elfoglalásában. Nem indult ellene eljárás.¹⁶²

Cseresznyés Pál: Budapesten született 1925-ben. Anyja neve Rasztig Julianna. Bércszámfejtő volt a Borotai Állami Mezőgazdasági Gépállomásnál.

¹⁵⁷ TH V-150-364. 230.

¹⁵⁸ TH V-150-364. 231.

¹⁵⁹ TH V-150-364. 230.

¹⁶⁰ BKMÖL XXIII. 2. c. 1098/1957.

¹⁶¹ TH V-150-364. 231.

¹⁶² TH V-150-364. 231.

A forradalom alatt részt vett a gépállomás igazgatójának leváltásában, a községbeli tüntetéseken, a pártiroda elfoglalásában. Szervezte az FKgP-t. Káli Ervinnel és Káli Ervinnével Budapesten járt, és fényképeket készített a forradalmi eseményekről. A megtorlás során bírósági eljárást indítottak ellene.¹⁶³

Fekete Pál: Rémen született 1919-ben. Anyja neve Lázár Julianna. Foglalkozása földműves. 1945 előtt csendőr volt. A forradalom alatt részt vett a tüntetéseken, követelte a rendőrség parancsnokának a leváltását. A katonaság azonban megakadályozta, hogy a tüntetők behatoljanak a rendőrségre. Nem indult ellene eljárás.¹⁶⁴

Káli Ervin: Személyi adatai ismeretlenek. A forradalom alatt részt vett a gépállomás igazgatójának a leváltásában, a községbeli tüntetéseken, és a pártiroda elfoglalásában. Az egyik tüntető csoportot ő vezette. Cseresznyés Pállal Budapesten járt, fotózták a forradalmi eseményeket. Nem indult ellene eljárás.¹⁶⁵

Milasin István: Tompán született 1911-ben. Anyja neve Zsidóczki Rozália. Foglalkozása ácsmester. Október 28-án részt vett a tüntetésen és a pártiroda elfoglalásában. Nem indult ellene eljárás.¹⁶⁶

Nagy Mihály: Borotán született 1913-ban. Anyja neve Lukács Rozália. Foglalkozása mechanikus. Szerelő és üzembizottsági elnök volt a Borotai Állami Mezőgazdasági Gépállomásnál. A forradalom alatt részt vett a gépállomás igazgatójának a leváltásában, az ottani gyűlés megszervezésében. Dobos Pál az ő utasítására verte le a gépállomás homlokzatáról a vörös csillagot. Részt vett a községbeli tüntetéseken, a pártiroda elfoglalásában. Elbocsátották.¹⁶⁷

Rajczi Sándor: Budapesten született 1918-ban. Anyja neve Rendek Vilma. Korábban községi jegyző és FKgP-tag volt. A forradalom alatt tüntetést és gyűlést szervezett a községben, javasolta a tanácsi vezetők eltávolítását, de ez nem valósult meg. Nem indult ellene eljárás.¹⁶⁸

¹⁶³ TH V-150-364. 231.

¹⁶⁴ TH V-150-364. 231.

¹⁶⁵ TH V-150-364. 231.

¹⁶⁶ TH V-150-364. 230.

¹⁶⁷ BKMÖL Az MSZMP Bács-Kiskun Megyei Bizottságának Archívuma (a továbbiakban MSZMP BKMB Archívuma) Az MSZMP Kiskunhalasi Járási Bizottsága és alapszervezetei iratai 1957-1970. Gépállomások munkájának felülvizsgálatával kapcsolatos iratok (a továbbiakban 9. fond. (f.) 7/1957. ö.e.) és TH V-150-364. 231.

¹⁶⁸ TH V-150-364. 230.

HARKAKÖTÖNY

Október 30.

– Tüntetés volt a tanácsháza előtt. A tüntetők eltávolították a vörös csillagokat a középületekről. Takács Viktor korábbi adóügyi megbízott vezetésével a községi vezetőket leváltották, a vb-elnök Takács Viktor lett. Megalakult a nemzeti bizottság, amelybe Faragó Benő és Szanyi József is bekerült. Szanyi Józsefet a községi nemzetőrség parancsnokává is megválasztották. A vadászfegyvereket begyűjtötték a funkcionáriusoktól.¹⁶⁹

November eleje

– Többen is követelték az FKgP megalakítását.¹⁷⁰

Szanyi József: Kiskunhalason született 1910-ben. Anyja neve Czagány N. Rozália. Foglalkozása földműves. 1956. október 30-án tagja lett a községi nemzeti bizottságnak, és kinevezték a nemzetőrség parancsnokává. A megtorlás során preventív őrizetbe vették.¹⁷¹

JÁNOSHALMA

Október 24.

– Hajnal 4 óra 30 perckor éles riadót rendeltek el a Jánoshalmán állomásozó 75. páncéltörő tüzérosztálynak, melynek parancsnoka Szarka József őrnagy volt.¹⁷² Laktanyájuk a községtől körülbelül három kilométerre volt Baja felé.

– A pártbizottság épületében kommunistákból és a MÖHOSZ tagjaiból védőszolgálatot szerveztek.¹⁷³

Október 25.

– Selymes István a Cipész Ktsz tagja délután tért haza Budapestről. Az első világháborús emlékműnél harminc-negyven ember előtt elszavalta a saját versét, majd nemzetiszínű zászlót helyezett el rajta.¹⁷⁴

¹⁶⁹ TH V-150-364. 219.

¹⁷⁰ TH V-150-364. 219.

¹⁷¹ TH V-150-364. 220.

¹⁷² HL 1956-os gyűjtemény. A Jánoshalmi 75. Páncéltörő Tüzérosztály hadtörténelme 1956. október 23-tól. 2/2. ö.e. 10-17. főlíó.

¹⁷³ BKMB B 1234/1957. dr. Szobonya Zoltán és társai pere.

¹⁷⁴ BKMB B 1234/1957. dr. Szobonya Zoltán és társai pere.

Október 26.

– Dr. Dénes Dániel, dr. Varga Sabján Gyula és dr. Berényi Antal az ügyvédi munkaközösségben tartózkodott, mikor dr. Szobonya Zoltán megérkezett, és tájékoztatta őket a bajai tüntetés híreről, amelyről a vonaton hallott. Hamarosan Bauer János és Miskolci Mihály is ide érkezett, és közölték, hogy a Jánoshalmi Cipész Ktsz délutánra felvonulást szervez. Dr. Szobonya Zoltán javasolta, hogy a gyűlésen az értelmiség, az iparosság és a parasztság képviselője is mondjon beszédet. Szobonya Zoltán értesítette a pénzügyőrséget is a felvonulásról.¹⁷⁵

– A jánoshalmi rendőrség kilenc főből állt, parancsnoka Kövi Ernő törzsőrmester volt. Kövi Ernő már délelőtt értesült arról, hogy délutánra többen gyűlést szerveznek. A községi pártbizottsággal, a tanáccsal és a felsőbb szervekkel történt egyeztetés után a készültségi járőr letartóztatta dr. Szobonya Zoltánt, Rabb Antalt és Agócs Ferenc volt községi bírót. Szobonya Zoltánt a honvédségi fogdában, Agócs Ferencet a laktanyában, Rabb Antalt pedig a rendőrségen tartották fogva.¹⁷⁶

– Délután 14 órakor a gyülekezési tilalom ellenére nagygyűlés volt a községben. A tüntetők új választásokat és a tanácselnök leváltását, valamint a letartóztatottak elengedését követelték. Több küldöttség is követelte szabadon bocsátásukat, a küldöttségek tagjai között ott volt dr. Dénes Dániel és dr. Varga Sabján Gyula is. A tömegnyomásnak engedve dr. Szobonya Zoltánt és Agócs Ferencet azzal a feltétellel bocsátották szabadon, hogy a hangszórón keresztül nyugalomra intik a tömeget. Rabb Antalt már korábban elengedték, cserébe a Földi János által előre megírt beszédet kellett felolvasnia.¹⁷⁷

– 17 órakor a tanácsháza előtt körülbelül négyszáz tüntető gyűlt össze, a tanácselnök lemondását követelték. Rabb Antal a párttitkár, Földi János és a tanácselnök, Nagy M. István által szövegezett beszédet volt kénytelen elmondani.¹⁷⁸ Szobonya Zoltán is beszélt az emberekhez, felhívásának hatására a tüntetők többsége eltávozott, de hamarosan újabb tüntetés kezdődött. A tüntetők követelték a tanácselnök lemondását és a begyűjtés eltörlését. Szabó András főhadnagy vezetésével egy egység megakadályozta, hogy behatoljanak a tanácsházára. Közben Nagy M. István tanácselnök a katonaság védelme alatt elhagyta a tanácsházát. Bilekov Pál járási tanácselnök-helyettes a hangszóróba bement, hogy Nagy M. István községi tanácselnök lemondott, helyére ideiglenesen Kalmár Sándor vb-titkár került. A tüntetők a szovjet emlékművet Selymes István, Kovács Sándor,

¹⁷⁵ BKMB B 1234/1957. dr. Szobonya Zoltán és társai pere. A kronológia Kissné Szobonya Csilla és Szentpálné Szobonya Emöke segítségével készült.

¹⁷⁶ HL 1956-os gyűjtemény. 2/2. ö.e. 10-17. fólió és BKMB B 1234/1957. dr. Szobonya Zoltán és társai pere.

¹⁷⁷ BKMB B 1234/1957. dr. Szobonya Zoltán és társai pere.

¹⁷⁸ BKMB B 1234/1957. dr. Szobonya Zoltán és társai pere.

Fekete Béla és Halla Imre vezetésével ismét le akarták dönteni, de ez nem sikerült.¹⁷⁹ A traktorosiskolához vonultak, hogy traktort szerezzenek, és azzal vontassák el az emlékművet. A felvonuló katonák parancsnoka, Nagy József százados sortűzzel fenyegette meg a tüntetőket. Kovács Sándor megpróbálta a sortűzet megakadályozni, a századost megpróbálta lebeszélni szándékáról.¹⁸⁰ Mivel a tüntetők nem tágitottak, Nagy József százados, az ezred politikai helyettese egy sorozatot adatott le a levegőbe. A tüntetőket szétoszlatták, de az emberek a gépállomás udvarára vonultak, hogy ott szerezzenek traktort. Itt Pallagi László törzsőrmester lövetéssel fenyegetőzött.¹⁸¹ Utána a tüntetők a tanácsháza elé vonultak, ahol ismét feloszlatták őket. A tanácselnök a laktanyában húzódott meg.¹⁸²

Október 27.

– Több csoport is előkészületeket tett a forradalmi bizottság megválasztására.

– Bauer János, Miskolci Mihály és Simon Lajos a kisgazdapárti vonal képviselőjében felkereste Földi János párttitkárt és követelték a forradalmi bizottság megválasztását. A Nemzeti Parasztpárt képviselőjében Fekete Béla, Madarász Pál és Rabb Antal sürgette a választást. Jelöltlistákat is összeállított. Bauer János az ügyvédekkel közösen egy 30-40 fős listát állított össze, amelyen Szobonya Zoltán és Zámbo Endre is szerepelt. Földi János párttitkárnak sikerült elérnie, hogy a választást a párházban tartsák, és arra főként a pártbizottság és a népfront képviselőit hívták meg. A fenti két politikai csoportosulásból csak 6-6 főt. A laktanyából is meghívtak több tisztet, Szarka Józsefet, Nagy Józsefet és Magyar Zoltánt.¹⁸³

– Délután 15 órakor a párházban újjáválasztották a tanácsot, amelynek az összetétele a hatalom számára kedvező volt, bekerült Szarka József és Nagy József is, illetve Bauer János, Miskolci Mihály, Fekete Béla, Rabb Antal és Madarász Pál. A testület elnöke Fekete Béla lett.¹⁸⁴

– Első ülésüket másnapra, a Gyümölcsstermesztők egyesületébe hívták össze. Határozatot hoztak, hogy a szovjet emlékművet a helyi ktsz bontsa le, és helyezze át a temetőbe. A piactéren a több száz fős csoportosulás elégedetlenségét fejezte ki a választással kapcsolatban.¹⁸⁵

¹⁷⁹ HL 1956-os gyűjtemény. 2/2. ö.e. 10-17. fólió.

¹⁸⁰ BKMÖL XXV. 30. B 1291/1957. Kovács Sándor pere.

¹⁸¹ BKMÖL XXV. 30. B 1291/1957. Kovács Sándor pere.

¹⁸² HL 1956-os gyűjtemény. 2/2. ö.e. 10-17. fólió és BKMB B 1234/1957. dr. Szobonya Zoltán és társai pere.

¹⁸³ BKMB B 1234/1957. dr. Szobonya Zoltán és társai pere.

¹⁸⁴ BKMB B 1234/1957. dr. Szobonya Zoltán és társai pere.

¹⁸⁵ HL 1956-os gyűjtemény. 2/2. ö.e. 10-17. fólió és BKMB B 1234/1957. dr. Szobonya Zoltán és társai pere.

– Este Panka István, Madarász Pál, Rabb Antal, Kovács M. Sándor, Kiss Bence Sándor,¹⁸⁶ Fekete Béla, Halla Imre, Török Péter és Mizser iskolagazgató traktorral ledöntötte a szovjet emlékművet.¹⁸⁷

Október 28.

– Délután Bauer János, Miskolci Mihály és Gál Sándor vezetésével ismét nagy tömeg vonult a tanácsháza elé. Mintegy négyszáz ember gyűlt össze, és követelték a testület újjáválasztását. Erről értesülvén Szarka József őrnagy Vígh Béla hadnagy vezetésével tiszti járőrt küldött a tér kiürítésére, erre azonban nem került sor.

– A katonai parancsnok utasítására egy üteg felfegyverezve járőrözött a községben a választás alatt, ami nagy ellenszenvet váltott ki. A járőrök biztosították a postát, a vasutat és a főbb épületeket.¹⁸⁸

– Fekete Béla megpróbálta felolvasni az előző nap megválasztott bizottság tagjainak névsorát, de a tüntetők közbekiabálással megakadályozták ebben: „Újabb választás kell, ezúttal a vezetőket nem kevesek jelölik ki!” Ezután közfelkiáltással a piactéren megválasztották az új forradalmi bizottságot. Gál Sándor olvasta fel a neveket, és a nevek után a nép éljenzett, vagy azt kiabálta, hogy le vele. A forradalmi bizottságba beválasztották dr. Szobonya Zoltánt illetve Nagy József századost és Magyar Zoltán hadnagyot is, viszont kimaradt Földi János, Varga László elnökhelyettes, Kővi Ernő őrsparancsnok, Agócs Ferenc és Szarka József őrnagy. A választás vége felé egy honvéd közölte Szarka Józseffel a hírt, hogy Nagy Imre a rádióban demokratikus forradalomként értékelte az addigi eseményeket. Szarka József ezután felszólalt, és bejelentette a honvédség csatlakozását a forradalomhoz. Ekkor őt is beválasztották a bizottságba. A megválasztottak mindegyike az asztalra felállva rövid beszédet mondott. Dr. Szobonya Zoltán megköszönte a bizalmat, és kijelentette, hogy a bizottság vigyázni fog a kivívott szabadságra. Megbékélésre, és az egyéni bosszú mellőzésére szólította fel a jelenlévőket, mert minden magyar emberre szükség van.¹⁸⁹

– Még aznap este megtartotta a 42 fős forradalmi bizottság az alakuló ülést, és megválasztották a vezetőket. Elnök Fekete Béla, elnökhelyettes Bauer János, titkár dr. Szobonya Zoltán.¹⁹⁰ Rajtuk kívül az intézőbizottság tagjává választották dr. Zámbo Endrét, Miskolci Mihályt, Nagy Szepi Dezsőt, Sági Lászlót, dr. Barcsák Józsefet, Magyar Zoltánt, Szarka Józsefet, Rabb Antalt és Kecskés Ferencet.¹⁹¹

¹⁸⁶ TH V-150-364. 222-223.

¹⁸⁷ BKMB B 1234/1957. dr. Szobonya Zoltán és társai pere.

¹⁸⁸ HL 1956-os gyűjtemény. 2/2. 5.e. 10-17. fólió.

¹⁸⁹ BKMB B 1234/1957. dr. Szobonya Zoltán és társai pere.

¹⁹⁰ BKMB B 1234/1957. dr. Szobonya Zoltán és társai pere.

¹⁹¹ TH V-150-364. 220-222.

– A bizottság elhatározta, hogy október 29-én reggel 9 órakor tartja következő ülését, amelyre Bauer Jánoson keresztül meghívták a téészek vezetőit is. Szarka József őrnagy javasolta, hogy másnap tartsanak ünnepséget a magyar hősi emlékműnél.¹⁹²

Október 29.

– Reggel 9 órakor összeült a forradalmi bizottság. Az ülést Fekete Béla nyitotta meg, a jegyzőkönyvet Csorba Nándor vezette. Dr. Szobonya Zoltán ismertette a napirendi pontokat: a téészek fenntartása, a tanácsi dolgozók felülvizsgálata, az állandó bizottságok megválasztása, a nemzetőrség felállításása. Elhatározták, hogy az 1956-ban betagosított földek közül csak azokat adják vissza, amelyek nincsenek megművelve. Az előző napi meghívás alapján három téesz vezetője is részt vett az ülésen. Szobonya Zoltán javasolta Kollár István iskolaigazgatónak, hogy hozzák rendbe a hősök szobrának környékét, és a diákság is vegyen részt a megemlékezésen.

– 10 órakor megemlékezést tartott a forradalmi bizottság a magyar hősi emlékműnél. Az ünnepségen képviseltette magát a diákság, a községi tanács, a helyi ktsz, a forradalmi bizottság, valamint a község lakossága. A forradalmi bizottság nevében dr. Szobonya Zoltán mondott beszédet. A beszéd után Szarka József őrnagy és Fekete Béla megkoszorúzza az emlékművet, majd egy honvéd elszavalta a Szózatot. Utána a díszszakasz díszmenetben elvonult az emlékmű előtt.

– 14 órakor a forradalmi bizottság folytatta az ülést, határozott a téészek fennmaradásának szükségességéről, de csak önkéntes alapon, a nyári tagosítás hatálytalantításáról, a Begyűjtési Hivatal feloszlataásáról, az ipari és kereskedelmi bizottság létrehozásáról, amelynek dr. Pintér József, Galgóczi Dezső, Sári Béla, Selymesi István és Horváth Ferenc volt a tagja, valamint a mezőgazdasági állandó bizottság felállításáról. Utóbbiba Juhász László, Nagy Dezső, Kecskés Ferenc, Tóth Pál és Zsebi Benedek került be. A forradalmi bizottságon belül létrehoztak egy szűkebb tífős bizottságot az ügyek hatékonyabb intézése érdekében. Ennek dr. Szobonya Zoltán lett a vezetője, tagjai: Fekete Béla, Bauer János, Madarász Pál, Rabb Antal, Temesi József, Vinkó Antal, Simon Lajos, Nagy József és Miskolczi Mihály. A tanács négy dolgozóját, Földes Mihályt, Sztrinkó Istvánt, Pető Tibort és Seres Pétert felmentették, mert korábban visszaéltek a hatalmukkal. Kalmár Sándor vb-titkárt leváltották, de alacsonyabb munkakörben a tanács alkalmazásában maradhatott. Szobonya Zoltán javaslatára döntöttek a nemzetőrség felállításáról is, és a korábban kiosztott fegyverek összeszedéséről.¹⁹³ A nemzetőrségnek körülbelül tizenöt tagja lett, a szervezést Bauer János végezte. Parancsnoknak Szarka József őrnagy átmenetileg

¹⁹² BKMB B 1234/1957. dr. Szobonya Zoltán és társai pere.

¹⁹³ BKMB B 1234/1957. dr. Szobonya Zoltán és társai pere.

Peresztegi István hadnagyot nevezte ki. Határoztak a vadászfegyverek és a községben lévő más fegyverek begyűjtéséről. Szobonya Zoltán javasolta, hogy a járási forradalmi bizottságba a járás községei létszámuk arányában jelöljenek tagokat, és Jánoshalma tíz fővel képviseltesse magát. A forradalmi bizottság segítséget nyújtott a környező kisebb települések, Kéleshalom, Borota, Kunfehértó, forradalmi bizottságainak megalakulásához. Az ülés után Szobonya Zoltán és Sági László tanító elhatározta, hogy politikai követeléseket fognak összeállítani.¹⁹⁴

Október 30.

– Dr. Szobonya Zoltán reggel két teherautóval Bajára ment, hogy élelmet szállítsanak Jánoshalmára. Elment az I. Sz. Ügyvédi Munkaközösségbe is, ahol dr. Rumpf Jánossal tárgyalt.

– Megalakult a tüzérsztály forradalmi katonai tanácsa. Az állomány nyílt szavazással választott. Tagok: Vígh Béla hadnagy, Gyenes Sándor őrvezető, Bozsik Gyula honvéd, Takács Sándor honvéd felderítő, Györke József szakaszvezető, Hegedüs István honvéd. Póttagok: Buzás Ferenc hadnagy ütegparancsnok, Császár Ferenc törzsörmeister.¹⁹⁵ Délelőtt 11 órakor ülést tartott a katonai tanács. Napirend: a nemzetőrség felfegyverzése, a laktnya őrségének újjászervezése, a politikai tisztek őrizetbe vétele. Délután lefegyverezték, és eltávolították az ÁVH állományába tartozó elhárító tiszteket, a katonai tanács átvette a vezetést a parancsnoktól. Gyenes őrvezető, Takács honvéd és Bozsik honvéd követelte a politikai tisztek eltávolítását és letartóztatását. Gyenes őrvezető kijelentette, hogy a parancsnokot is le kellene tartóztatni, mivel tűzparancsot adott ki. Élesen támadták Nagy József politikai helyettesét és Vendéghegyi Lajos hadnagyot, az ezred párttitkárát is. Hosszú vita után mégsem távolították el őket.¹⁹⁶ Röplapon jelentették be, hogy a honvédség a nép mellé állt. Nagy József százados és egy honvéd Budapestre utazott a Honvédelmi Bizottmány megválasztására.¹⁹⁷

– A forradalmi katonai tanács utasítására a katonák folytatták a járőrözést a községben.¹⁹⁸

– A nemzetőrség parancsnokhelyettese Schmidt András főhadnagy lett.¹⁹⁹

– Dr. Zámbo András hozzáfogott a forradalmi bizottság politikai programját képező követelések megfogalmazásához.²⁰⁰

¹⁹⁴ BKMB B 1234/1957. dr. Szobonya Zoltán és társai pere.

¹⁹⁵ HL 1956-os gyűjtemény. 2/2. é.e. 10-17. f.ólió.

¹⁹⁶ HL 1956-os gyűjtemény. 2/2. é.e. 10-17. f.ólió.

¹⁹⁷ BKMB B 1234/1957. dr. Szobonya Zoltán és társai pere.

¹⁹⁸ HL 1956-os gyűjtemény. 2/2. é.e. 10-17. f.ólió.

¹⁹⁹ BKMB B 1234/1957. dr. Szobonya Zoltán és társai pere.

²⁰⁰ BKMB B 1234/1957. dr. Szobonya Zoltán és társai pere.

Október 31.

– Kollár István javaslatára²⁰¹ dr. Szobonya Zoltán, dr. Zámbó András és Sági László tanító tizenkilenc pontból álló követelést állított össze a község nevében.²⁰² A követeléseket tartalmazó dokumentumot Kollár István, Szobonya Zoltán, Zámbó András, dr. Barcsák József, Magyar Zoltán, Miskolci Mihály, dr. Dénes Dániel és Galgóczi Dezső²⁰³ vitte Kiskunhalasra a járási forradalmi bizottsághoz. Dr. Szobonya Zoltán tárgyalta Ván Sándorral, a járási forradalmi bizottság vezetőjével. Előterjesztette a község követeléseit, és hogy a járási forradalmi bizottság a községekből létszámarányosan álljon fel, valamint a járás is delegáljon küldötteket a megyei forradalmi bizottságba. Kijelentette, amennyiben nem fogadják el 19 pontos követelésüket, Bajához fognak csatlakozni.²⁰⁴

– Megkezdték a pártok újjászervezését. Az FKgP-t Agócs Ferenc és Faddi Máté igyekezett megszervezni.²⁰⁵

– Ülést tartott a katonai tanács. Napirend: a nemzetőrség felfegyverzése, az ÁVH állományába tartozó elhárítók és Nagy József politikai tiszt ügye, aki helyett Magyar Zoltán került a katonai tanácsba. A községi forradalmi bizottság kérésére tíz géppisztolyt és tíz karabélyt adtak a nemzetőrségnek, Bajkó Ödön szakaszvezető közreműködésével. Vigh Béla helyére Domján János századost választották be a katonai tanácsba. Zalavári József utasítására az ÁVH állományába tartozó elhárítókat letartóztatták, és a legközelebbi katonai ügyészségre vitték.²⁰⁶ Letartóztatták a laktanyában tartózkodó Nagy M. István tanácselnököt is. Buzás Ferenc hadnagy irányította a letartóztatásokat. Balogh Lajos főhadnagyot, Beke Vencel hadnagyot, Schmidt András főhadnagyot a laktanyába hozták, majd Kecskemétre szállították. Zalavári József igazolta, hogy Schmidt András főhadnagy nem elhárító, és kinevezte a nemzetőrség parancsnokává.²⁰⁷

– Délután a katonai tanács küldöttsége, Szarka József őrnagy, Magyar Zoltán főhadnagy, Vigh Béla hadnagy, Gyenes Sándor őrvezető és Takács Sándor honvéd részt vett a forradalmi bizottság ülésén. Vigh Béla hadnagyot delegálták a községi forradalmi bizottságba, a tízes bizottságba pedig Magyar Zoltán hadnagy került Nagy József százados helyére. Dr. Szobonya Zoltán beszámolt a Kiskunhalason történekről, a katonai tanács tagjai pedig az elhárítók és a tanácselnök letartóztatásáról.

²⁰¹ TH V-150-364. 223.

²⁰² BKMB B 1234/1957. dr. Szobonya Zoltán és társai pere.

²⁰³ TH V-150-364. 224.

²⁰⁴ BKMB B 1234/1957. dr. Szobonya Zoltán és társai pere.

²⁰⁵ TH V-150-364. 223-224.

²⁰⁶ HL 1956-os gyűjtemény. 2/2. ö.e. 10-17. fólió.

²⁰⁷ BKMB B 1234/1957. dr. Szobonya Zoltán és társai pere.

November 1.

- Reggel a forradalmi bizottság és a katonai tanács megkoszorúzta a magyar hősi emlékművet. Beszédet mondtak a pártok községi vezetői: dr. Dénes Dániel,²⁰⁸ Agócs Ferenc, Dosztán Lajos és Földi János is.
- A jánoshalmi laktanyában a katonai tanács egész nap ülésezett. Nagy József politikai tisztet a tanács elé állították, és megvádolták, hogy ő fegyverezte fel a község funkcionáriusait, és október 26-án ő adott utasítást a fegyverhasználatra. Miután Nagy József megválaszolt a vádakra, kinevezték parancsnokhelyettesnek. A laktanya-parancsnoki teendőket Bodnár Lajos százados látta el.²⁰⁹
- Három katonai teherautóval Zámbó András és Magyar Zoltán hadnagy élelmiszert szállított Budapestre.²¹⁰ Velük tartott Nagy Szepi Dezső, a forradalmi bizottság tagja,²¹¹ Selymesi Antal és Hajdú Ferenc is, akik visszafele röplapokat hoztak magukkal, és terjesztették azokat a községben.²¹²
- Este 19 óra 37 perckor Zalavári József parancsot adott, hogy az egység vonuljon Kecskemétre, a homokbányai laktanyába. Az egység második fele már nem tudott Kecskemétre menni, mert a szovjetek visszafordították őket. A katonai tanács le akarta váltani az ezredparancsnokot, helyére Domján János századost akarták megtenni, de ő nem vállalta.²¹³ A még visszamaradt egység parancsnokának Nagy Józsefet nevezték ki, mellé rendelték Takács Sándor honvédet ellenőrnek. Az esti órákban megérkezett Kecskemétről Schmidt főhadnagy, akit Szarka József őrnagy Zalavári parancsa értelmében kinevezett a nemzetőrség vezetőjének. Helyettese Sárvári (Siló) Pál lett, aki azonban ténylegesen nem vett részt a nemzetőrség munkájában.
- A laktanyában Bauer János, a községi forradalmi bizottság elnökhelyettese követelte a nemzetőrség felfegyverzését. Száz fegyvert adtak ki, mert a katonaság elvonulása miatt nagyobb karhatalomra volt szükség. Bauer János felkérte Hajnóczy Lajost, hogy vállalja el a nemzetőrség vezetését.
- Dr. Szobonya Zoltán ezen a napon Mélykúton mondott beszédet. Délután visszament Jánoshalmára, belépett a kisgazdapártba, és tájékozódott a párt szervezéséről is.

²⁰⁸ TH V-150-364. 223.

²⁰⁹ HL 1956-os gyűjtemény. 2/2. ő.e. 10-17. fólió.

²¹⁰ BKMB B 1234/1957. dr. Szobonya Zoltán és társai pere.

²¹¹ TH V-150-364. 221.

²¹² TH V-150-364. 225.

²¹³ HL 1956-os gyűjtemény. 2/2. ő.e. 10-17. fólió.

November 2.

- A katonai tanács a községi forradalmi bizottsággal tárgyalt. Ekkor beszélték meg a nemzetőrség létszámának felemelését és a fegyvervezést.²¹⁴
- Hajnóczy Lajost behívatta a forradalmi bizottság a tanácsházára. A tanácselnöki szobában jelen volt Bauer János, Szobonya Zoltán és Miskolczi Mihály. A nemzetőrség vezetője a katonaság részéről Schmidt András főhadnagy volt. Parancsnokhelyettesévé ekkor Hajnóczy Lajost nevezték ki, aki a nemzetőrség civil részlegét irányította. A szolgálat vezetője pedig Török Péter lett.²¹⁵ Ekkor már megérkezett a fegyver és a ruhaszállítmány, és körülbelül harminc tagja volt a civil nemzetőrségnek. A kiképzésben és a mozgósításban nagy szerepe volt Ságodi Józsefnek és Czellár Istvánnak is. A nemzetőrség három helyiséget foglalt el a tanácsházán, miután Kövi Ernő rendőrparancsnok rendőrség épületét nem adta át részükre. Ugyanakkor vállalta, hogy a járőrökhöz a kívánt rendőri létszámot biztosítja.²¹⁶

November 3.

- Jánoshalmán járt Ván Sándor, a járási forradalmi bizottság vezetője és Váradi István rendőrtiszt. Dr. Szobonya Zoltánnal tárgyaltak. A megbeszélésen a szovjet csapatokkal szembeni ellenállás lehetősége is szóba került.²¹⁷
- Schmidt András főhadnagy délelőtt azt az utasítást kapta telefonon, mivel az orosz csapatok tíz tanknál kevesebbel Jánoshalma felé közelednek, fel kell venni ellenük a harcot.²¹⁸ Délben utasítást kapott a jánoshalmi katonaság Zalavári Józseftől, hogy a fegyvereket osszák ki a nemzetőröknek és civileknek.²¹⁹
- Este Forradalmi Ifjúsági Szövetség alakult a faluban.
- Este ülést tartott a forradalmi bizottság, és a szovjetek felvonulásának a hírére az ellenállás mellett döntöttek.²²⁰
- Nagy József százados a maradék katonai egységgel Kecskemétre akart vonulni. A felszereléseket felrakták nyolc kocsira, és elindultak Kecskemétre. Az orgoványi útelágazásnál három szovjet tank visszafordította őket, ezért visszamentek Jánoshalmára.²²¹

²¹⁴ HL 1956-os gyűjtemény. 2/2. ö.e. 10-17. f.ólió.

²¹⁵ BKMB B 1234/1957. dr. Szobonya Zoltán és társai pere.

²¹⁶ BKMB B 1234/1957. dr. Szobonya Zoltán és társai pere.

²¹⁷ BKMB B 1234/1957. dr. Szobonya Zoltán és társai pere.

²¹⁸ BKMB B 1234/1957. dr. Szobonya Zoltán és társai pere.

²¹⁹ BKMB B 1234/1957. dr. Szobonya Zoltán és társai pere.

²²⁰ BKMB B 1234/1957. dr. Szobonya Zoltán és társai pere.

²²¹ HL 1956-os gyűjtemény. 2/2. ö.e. 10-17. f.ólió.

– Délután munkástanács alakult az Új Alkotmány Téveszben. A gyűlésen dr. Szobonya Zoltán és Fekete Béla képviselte a forradalmi bizottságot.²²²

November 4.

– 4 óra 30 perckor Nagy József százados utasítást kapott, hogy szervezze meg a laktanya védelmét, mert a szovjetek megtámadták az országot. A katonai tanács kiegészült Pazdera és Hegedűs honvéddel és Szalai főhadnaggyal. Ülést tartottak, melyen az ellenállásról tárgyaltak. Nagy Józsefet Magyar Zoltán főhadnagy letartóztatta,²²³ és a legénységi fogdába zárta. Szalai Ferenc lett a laktanyaparancsnok, aki megszervezte a laktanya védelmét.²²⁴ Délben már sok civil volt a laktanyában a mozgósítás eredményeként. Az ütegeket beásták, sőt a kislőtéren kiképzést is tartottak.

– Reggel 6 óra körül Schmidt András főhadnagy a hangszórón keresztül mozgósítási felhívást adott közre. Hamarosan Magyar Zoltán hadnagy majd Skultéti Irén tanácsai dolgozó is többször megismételte a felhívást.²²⁵ A felhívást a miséken is felolvasták. Körülbelül százhetven embert mozgósítottak, és szereltek fel az M-készletből. Schmidt főhadnagy a környező falvak nemzetőrségét is felfegyverezte.²²⁶ Hajnóczy Lajos és Török Péter a nemzetőrök felfegyverzését és beosztását intézte.

– Reggel 6 és 7 óra között Schmidt főhadnagy a tanácsházára hívta a forradalmi bizottság vezetőit, a tízes bizottságot. dr. Szobonya Zoltánért motorkerékpárt küldött Mélykútra. Schmidt tájékoztatta Szobonyát, hogy a község három bejáratánál, a hajósi, a kiskunhalasi és a mélykúti útnál őrséget helyezett el. A bizottság ezután Szobonya Zoltán elnökletével a szovjetekkel szembeni ellenállás mellett döntött. Ezután megtekintették a felállított egységeket.²²⁷

– Reggel 8 óra körül a forradalmi bizottság és a katonai tanács képviselői tanácskoztak. Ők is az általános mozgósítás mellett döntöttek.²²⁸ Megszervezték a község védelmét, dr. Zámbo Endre irányításával a leányiskolában táborig kórházat állítottak fel, orvosokat, ápolókat hívtak be, termeket ürítettek ki, és kötszereket, gyógyszereket készítettek elő az esetleges sebesültek ellátása érdekében. A mozgósítottak ételmezése érdekében hadtáprészleget állítottak fel, amelynek irányítását Miskolci Mihályra bízták.²²⁹ Kiképzésükben Ságvári Pál főhadnagy is részt vett.²³⁰

²²² BKMB B 1234/1957. dr. Szobonya Zoltán és társai pere.

²²³ TH V-150-364. 221.

²²⁴ TH V-150-364. 226.

²²⁵ BKMB B 1234/1957. dr. Szobonya Zoltán és társai pere.

²²⁶ HL 1956-os gyűjtemény. 2/2. ö.e. 10-17. f.ólió.

²²⁷ BKMB B 1234/1957. dr. Szobonya Zoltán és társai pere.

²²⁸ BKMB B 1234/1957. dr. Szobonya Zoltán és társai pere.

²²⁹ TH V-150-364. 221.

– Schmidt András főhadnagy csoportokba osztotta be a mozgósításra jelentkezőket, majd az egységeket a községbe vezető utak mentén lőállásba vezényelte.²³¹ A Kiskunhalasra vezető út mentén Seres Péter vezetésével egy 25 fős egység foglalt állást.²³² Tíz páncéltörő ágyút a laktanya körül körkörösén állítottak fel, ötöt pedig a laktanya udvarában menetkész állapotba hoztak. Mivel a páncéltörő ágyúkhöz nem volt elegendő legénység, ezért ide is civileket kértek. A környező településekre, így Borotára, Kéleshalomra és Kunfehértóra is juttattak fegyvereket. Harcra azonban nem került sor, mert a szovjetek nem vonultak be ekkor Jánoshalmára.

– Délután 14 órakor felhívták a bajai forradalmi bizottságot. Dr. Antóny János közölte, hogy a bajai honvédség nem áll ellen a szovjet csapatoknak. Ezután mind a hadsereg, mind a felfegyverzett civilek leszerelését elrendelték. Csak körülbelül 45 fő nemzetőr és katona maradt fegyverben a rend fenntartása érdekében.

November 5.

– A tanácsházán fegyverbaleset következtében Lencse István a karján megsebesült.²³³

– A nemzetőrség létszáma 8 főre csökkent, később őket is leszerelték, illetve betagozták a rendőrség kötelékébe.

November 6.

– A tüzérosztály parancsnoka eltávolította a nemzetőröket a laktanyából és összeszedték a fegyvereket.²³⁴ 22 fős karhatalom alakult a helyőrségben.²³⁵

November 9.

– Egy szovjet harcokoszászlóalj szállta meg a falut. A tanácsházán dr. Szobonya Zoltán várta a szovjet parancsnokot, aki köszönetet mondott a forradalmi bizottság eddigi tevékenységéért. Később egy szovjet lövészszázad váltotta fel őket. Ezeket egy szovjet légvédelmi tüzérezred követte, ők a legénységi épületet és a parancsnoki épületet foglalták el maguknak. A magyar katonákat az egészségügyi épületbe száműzték. Gyurkó Lajos hadtestparancsnok személyesen járt közben, és elosztották a körletet. A szovjet parancsnok ezt hamarosan semmísnek nyilvánította. Gyurkónak ismét ki kellett jönnie, hogy elsímítsa a konfliktusokat. A parancsnoki épü-

²³⁰ TH V-150-364. 225.

²³¹ TH V-150-364. 222.

²³² TH V-150-364. 224.

²³³ BKMB B 1234/1957. dr. Szobonya Zoltán és társai pere.

²³⁴ HL 1956-os gyűjtemény. 2/2. ö.e. 10-17. fólió.

²³⁵ HL 1956-os gyűjtemény. 2/2. ö.e. 10-17. fólió.

leten lévő Kossuth-címert a magyarok nem voltak hajlandók eltávolítani, így azt a szovjetek tették meg.²³⁶ A tisztek zöme aláírta a tiszti nyilatkozatot, de nem értett vele egyet.

November folyamán

– Fekete Bélát megválasztották a községi tanács vb elnökévé.

December elején

– Dr. Szobonya Zoltánt néhány napon belül háromszor is letartóztatták.²³⁷

*

Agócs Ferenc: Jánoshalmán született 1892-ben. Anyja neve Édes Franciska. Foglalkozása földműves. Korábban községi bíró volt. A forradalom alatt részt vett Jánoshalmán a tüntetéseken. Megindította az FKGP községi szervezetének újjáalakítását.²³⁸

Barcsák József dr.: Csikérián született 1928-ban. Anyja neve Mikó Mária. Iskolai végzettsége egyetem. Foglalkozása ügyvédgyakornok. A forradalom alatt részt vett a tüntetéseken és a gyűléseken, tagja lett a községi forradalmi bizottság intézőbizottságának.²³⁹

Bauer János: Budapesten született. Anyja neve Bauer Amália. A forradalom alatt tagja lett a községi forradalmi bizottság intézőbizottságának, szervezte a szovjet csapatok elleni fegyveres ellenállást, és részt vett az élelmiszergyűjtésben. A forradalom leverése után disszidált.²⁴⁰

Csorba Nándor dr.: Mélykúton született 1901-ben. Anyja neve Racsmány Márta. A forradalom alatt tagja lett a községi forradalmi bizottságnak, részt vett az ellenállás szervezésében.²⁴¹

Fekete Béla: Péterrévén (Jugoszlávia) született 1890. április 23-án. Anyja neve Kasziba Rozália. Apja földműves volt. Iskolai végzettsége négy elemi. 1911-től 1918-ig katonai szolgálatot teljesített, 1919-ben belépett a Nemzeti Hadseregbe, ahonnan 1920 tavaszán szerelt le. Ezután önálló földművesként dolgozott Borotán. 1954-ben költözött Jánoshalmára, ahol tanácstag is volt. A forradalom alatt részt vett a szovjet emlékmű ledöntésében, majd október 28-án a községi forradalmi bizottság elnöke lett. 1956 novemberében a

²³⁶ HL 1956-os gyűjtemény. 2/2. ö.e. 10-17. főlíó.

²³⁷ BKMB B 1234/1957. dr. Szobonya Zoltán és társai pere.

²³⁸ TH V-150-364. 224.

²³⁹ TH V-150-364. 221.

²⁴⁰ TH V-150-364. 221.

²⁴¹ TH V-150-364. 222.

községi tanács vb elnökévé választották. 1957. július 31-én előzetes letartóztatásba helyezték. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. november 27-én 3 év börtönre, 3000 Ft vagyonek Kobzásra és 2 év jogvesztésre ítélte.

Fenyvesi József ifj.: Jánoshalmán született 1926. december 17-én. Anyja neve Pusanszki Mária. Legmagasabb iskolai végzettsége négy középiskola. Szakmai végzettsége hentes és mészáros, illetve hegesztő. Budapesten dolgozott a Közúti Hídfenntartó Vállalatnál. 1956. október 27-én részt vett a tüntetésen Jánoshalmán, majd megfogta Csibi Vince rendőr főhadnagy mellén a köpenyt, és izgató kijelentéseket tett. Később is sértegette a rendőröket. 1957. július 28-án letartóztatták, majd a Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. március 5-én első fokon 1 év 6 hónap börtönre és 3 év jogvesztésre ítélte izgatásért. A Legfelsőbb Bíróság 1958. október 22-én 1 év 2 hónapra csökkentette a börtönbüntetését, a 3 év jogvesztést meghagyta.

Hajnóczy Lajos: Palánka községben (Jugoszlávia) született 1912. január 8-án. Anyja neve Tóth Eszter. Hajnóczy Lajos 1930-ban érettségizett a Pécsi Katonai Főreáliskolában. A Ludovika Akadémia elvégzése után 1934-ben hadnaggyá avatták. 1942-ban lett százados. Kecskeméten, Baján és Zomborban szolgált, majd 1944-ben a frontra került, 1945-ben szovjet fogságba esett, 1945 júliusában került haza. 1951-ig segédmunkásként dolgozott, utána vasesztérgályos szakképesítést szerzett, és a Jánoshalmi Téglagyárban dolgozott. A forradalom alatt a jánoshalmi nemzetőrség parancsnok-helyettese, majd parancsnoka lett. Részt vett a szovjet csapatokkal szembeni ellenállás megszervezésében, a jelentkezők felfegyverzésében és kiképzésében. 1957. február 8-án közbiztonsági őrizetbe vették, 1957. július 31-én előzetes letartóztatásba helyezték. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. november 27-én életfogytig tartó börtönbüntetésre, teljes vagyonek Kobzásra és 10 év jogvesztésre ítélte.

Kecskés Ferenc: Jánoshalmán született 1896-ban. Anyja neve Zsebi Anna. Foglalkozása földműves. A forradalom alatt tagja lett a községi forradalmi bizottságnak. Követelte a kommunista vezetők eltávolítását, és a téeszkek feloszlását.²⁴²

Kovács (Minorics) Sándor: Jánoshalmán született 1928. augusztus 26-án. Anyja neve Bóbár Franciska. Iskolai végzettsége 4 általános. Önálló földművesként dolgozott. 1956. október 26-án részt vett a tüntetésen Jánoshalmán. Egy kocsit akart szerezni, hogy azzal döntsék le a szovjet emlékművet. A felvonuló katonák parancsnoka, Nagy József százados sortűzzel fenyegette meg a tüntetőket. Ekkor Kovács Sándor megpróbálta ezt megakadályozni, a századost megpróbálta lebeszélni szándékáról. A katonák végül csak a levegőbe lőttek. Utána a gépállomás udvarán traktort akartak szerezni, az emlékmű lerombolásához, itt Pallagi László törzsőrmester

²⁴² TH V-150-364. 222.

fenyegetőzött lövetéssel, ezért az emlékművet végül csak október 27-én döntötték le. 1957. március 8-án közbiztonsági őrizetbe vették, majd 1957. július 10-én előzetes letartóztatásba helyezték. 1957. december 23-án a Kecskeméti Megyei Bíróság 1 év 6 hónap börtönre, 600 Ft vagyonek Kobzásra és 2 év jogvesztésre ítélte. 1958. március 26-án a Legfelsőbb Bíróság 1 év börtönre, 600 Ft vagyonek Kobzásra és 2 év jogvesztésre mérsékelte a büntetését.

Magyar Zoltán: 1930-ban született. 1956-ban Jánoshalma helyőrségi kommandánsa volt főhadnagyi rangban. A forradalom alatt tagja lett a községi forradalmi bizottság intézőbizottságának. Letartóztatta Nagy József századost, az alakulat politikai tisztjét. November 4-én kihirdette a mozgósítást.²⁴³

Miskolci Mihály: Jánoshalmán született 1928-ban. Anyja neve Jancsó Regina. A forradalom alatt tagja lett a községi forradalmi bizottság intézőbizottságának, szervezte a szovjet csapatok elleni fegyveres ellenállást, a mozgósítottak hadtápparancsnoka volt. Részt vett az élelmiszergyűjtésben. A forradalom leverése után disszidált.²⁴⁴

Nagy Szepi Dezső: Jánoshalmán született 1900-ban. Anyja neve Szurok Borbála. Foglalkozása földműves. A forradalom alatt tagja lett a községi forradalmi bizottság intézőbizottságának. Részt vett a főváros megsegítése érdekében indított élelmiszergyűjtésben. 1957-ben preventív őrizetbe vették.²⁴⁵

Rabb Antal: Jánoshalmán született 1898-ban. Anyja neve Erdélyi Rozália. Foglalkozása földműves. A forradalom alatt részt vett a szovjet emlékmű ledöntésében, és tagja lett a községi forradalmi bizottságnak. Követelte a rendőrség parancsnokának leváltását, a kommunista vezetők eltávolítását. Jelentkezett a szovjetek elleni harcra. A megtorlás során kétszer is preventív őrizetbe vették, majd rendőri felügyelet alá helyezték.²⁴⁶

Schmidt András: Debrecenben született 1931-ben. Anyja neve Tompa Erzsébet. 1945 előtt katonatiszt volt. A forradalom alatt részt vett a pénzügyőrség lefegyverzésében. Ő volt a jánoshalmi felkelők parancsnoka. Kiképezte, és csoportokba osztotta a szovjetek elleni harcra jelentkezőket. A leányiskolát tábori kórháznak rendeztette be. A megtorlás elől disszidált.²⁴⁷

Seres Péter: Tiszaeszláron született 1916-ban. Anyja neve Zombor Zsuzsanna. Iskolai végzettsége 1 gimnázium. 1945 előtt tartalékos tiszt volt. A forradalom alatt az egyik jánoshalmi fegyveres csoport parancsnoka volt.

²⁴³ TH V-150-364. 221.

²⁴⁴ TH V-150-364. 221.

²⁴⁵ TH V-150-364. 221.

²⁴⁶ TH V-150-364. 222.

²⁴⁷ TH V-150-364. 222.

25 fős részlegével a Jánoshalmáról Kiskunhalasra vezető úton foglalt tüzelőállást.²⁴⁸

Szalai Ferenc: 1956-ban katonatiszt volt Polgárdiban, főhadnagyi rangban teljesített szolgálatot. A forradalom alatt hazament Jánoshalmára, és az ottani laktanya parancsnoka lett. Végrehajtotta a mozgósításra kapott parancsot, a jelentkezőket felfegyverezte, és lövegeket bocsátott a rendelkezésükre.²⁴⁹

Szarka József: 1956-ban a jánoshalmi páncéltörő osztály parancsnoka volt őrnagyi rangban. A forradalom alatt tagja lett a községi forradalmi bizottság intézőbizottságának. Az egyik nagygyűlés alkalmával bejelentette, hogy egységével a forradalom mellé állt. A megtorlás során eltávolították a hadseregből.²⁵⁰

Szobonya Zoltán dr.: Jánoshalmán született 1909. november 7-én. Anyja neve Zámbo Ilona. Hajdúnánáson érettségizett, majd 1928-ban beiratkozott a Debreceni Egyetem Jogi Karára, ahol 1933-ban végbizonyítványt, 1938-ban doktori címet szerzett. 1929-1932 között – előbb tényleges, majd mint továbbszolgáló – katonai szolgálatot teljesített. 1932 őszétől Jánoshalmán egy ügyvédnél írnok, majd a községhezán írségmunkás. 1940 márciusától Baján a vármegyénél közigazgatási gyakornokként, majd Zomborban aljegyzőként dolgozott. 1942 januárjában kerül vissza Bajára. 1943 novemberében vonult be katonának, 1945. április 2-án Mosonmagyaróvárnál esett szovjet hadifogságba, ahonnan 1947 júliusában, főhadnagyi rendfokozatban tért haza. 1948 májusáig – amikor is saját kérésére, megromlott egészségi állapotára hivatkozva, nyugdíjazták – Jánoshalmán a járási főjegyzői hivatalban jegyzőként dolgozott. 1949. január és 1956. október között előbb dr. Dénes Dániel jánoshalmi ügyvédnél, majd a jánoshalmi ügyvédi munkaközösségnél, mint ügyvédjelölt dolgozott. Politikai okok miatt 1952-1954 között rendőri felügyelet alá helyezik, ez idő alatt törlik a kamarai névsorból is. 1942-ben nősült, három gyermekük született. 1956. október 26-án a vonaton – Mélykúton laktak – tudomására jutott, hogy forradalmi események zajlanak Baján. A munkahelyén, az ügyvédi munkaközösségben értesült arról, hogy délután a községben is felvonulást szerveznek. Dr. Szobonya Zoltán helyeselte a tüntetés tervét, bekapcsolódott a szervezésbe, javasolta, hogy a gyűlésen az értelmiség, a parasztság és az iparosság képviselői is mondjanak beszédet. Még a tüntetés előtt letartóztatták, és a helyi honvédség fogdájába vitték. A tüntetők követelésére még ugyanezen a napon szabadon engedték. Dr. Szobonya Zoltán is szólt a tüntetőkhöz, beszédében a rend megtartására hívta fel őket. Október 27-én új tanácsot választottak a községben, ezen a választáson Szobonya Zoltán azonban nem vett részt. Október 28-án a lakosság követelésére átalakították a testületet, és

²⁴⁸ TH V-150-364. 224.

²⁴⁹ TH V-150-364. 226.

²⁵⁰ TH V-150-364. 222.

Szobonya Zoltánt közfelkiáltással a Jánoshalmi Forradalmi Bizottság tagjává, egyben titkárává választották. Megválasztásakor beszédet is mondott, amelyben összefogásra szólította fel az embereket. Október 29-én az ő javaslatára rendelte el a forradalmi bizottság a nemzetőrség megszervezését a közrend fokozott védelme érdekében. Ezen a napon megkoszorúzták a magyar hősi emlékművet, itt Szobonya Zoltán ismét nagy hatású beszédet mondott. Az ünnepség után a község ügyeinek intézésére ipari és kereskedelmi, valamint mezőgazdasági bizottságot alakítottak. A politikai irányítást egy szűkebb testület, az úgynevezett tízes bizottság végezte, ennek Szobonya Zoltán lett a vezetője. Október 30-án Bajára utazott, hogy élelmiszert hozzanak a községbe. Október 31-én 19 pontban fogalmazták meg a község követeléseit, és Kiskunhalason átadták a járási forradalmi bizottság elnökének, Ván Sándornak. Este beszédet mondott Mélykúton a kisczardapárt gyűlésén, itt is ismertette a 19 pontos követelést. Részt vett az FKgP újjászervezésében is. November 4-én a szovjet csapatok támadásának hírére a forradalmi bizottság általános mozgósítást rendelt el, felkészítették a községet a szovjetekkel szembeni ellenállásra. Miután értesültek róla, hogy Baja és Kalocsa nem szállt szembe a szovjetekkel, ők is letették a fegyvert. 1957. február 8-án tartóztatták le. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. november 27-én halálra ítélte. Ezt a másodfokon eljáró Legfelsőbb Bíróság Népbírósi Tanácsa 1958. szeptember 17-én jogerőre emelte. Az ítéletet 1958. szeptember 29-én végrehajtották.

Török Péter: Jánoshalmán született 1912. június 18-án. Anyja neve Kecskés Julianna. Iskolái végzettsége öt elemi. Földművesként dolgozott. 1934 és 1936 között tényleges katonai szolgálatot teljesített, 1940-ben továbbszolgáló szakaszvezető lett. 1944 nyarán a frontra került, októberben megsebesült. 1945 februárjában tért haza Jánoshalmára. 1956 októberében a Kecskeméti Borforgalmi Vállalat Jánoshalmi Pincészeténél dolgozott segédmunkásként. A forradalom alatt részt vett a szovjet emlékmű ledöntésében, követelte a tanácselnök lemondását. A nemzetőrség szolgálatvezetője lett, és részt vett az ellenállás szervezésében. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. november 27-én 10 év börtönbüntetésre, 1000 Ft vagyonek kobzásra és 4 év jogvesztésre ítélte.

Zámbó András dr.: 1898. október 14-én született Jánoshalmán. Édesanyja Csepi Klein Flóra. Zámbó András 1916-ban érettségizett, majd bevonult katonának, ahonnan 1918 júniusában szerelt le. 1922-ben végzett a Budapesti Orvostudományi Egyetemen. 1927-ben került Jánoshalmára mint járási tisztiorvos. 1939-ben Érsekújvárra került városi tisztiorvosnak. Tagja volt a Nemzeti Egységpártnak, a Magyar Élet Pártjának és 1944. december 13-án belépett a Nyilaskeresztes Pártba. 1944. december 21-én Németországba menekült családjával, ahonnan 1945 októberében került haza. 1946 augusztusáig internálótáborban volt. Utána Jánoshalmára került, ahol vezető körzeti orvos lett. A forradalom alatt Zámbó András tagja lett a községi forradalmi bizottságnak, részt vett a testület 19 pontos követelésének

összeállításában. Tagja volt a Kiskunhalasi Járási Forradalmi Bizottságnál járt küldöttségnek. Javasolta a nemzetőrség felállítását és a pártfunkcionáriusok lefegyverzését. A mozgósítás idején irányításával a mezőgazdasági szakiskolát kórháznak rendezték be. 1957. július 31-én előzetes letartóztatásba helyezték. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. november 27-én 5 év börtönbüntetésre, ezer forint vagyonelkobzásra és 5 év jogvesztésre ítélte.

KELEBIA

Október 24.

- Este Téglás Lajos és Fenyvesi György vezetésével lámpás felvonulást tartottak a vasutasok. A tüntetők a vasútállomásról és a község épületeiről eltávolították a vörös csillagokat. A földműves-szövetkezet faláról Vasuth István verte le a csillagot.
- Tóth Csongrádi István községi párttitkár és Csurdí Károly határőr főhadnagy őrséget szervezett a községben.²⁵¹

Október 25.

- Este gyűlést tartottak a vasutasok, majd felvonultak az utcán. Ebben részt vett Juhász János és Kovács Antal. Másik alkalommal felvonultak a határőrlaktanya elé Téglás Lajos és Fenyvesi György vezetésével, követelték, hogy a határőrök álljanak melléjük, és adják át fegyvereiket. Fenyvesi György tárgyalta Máthé Lajos hadnaggyal. Fegyvereket nem kaptak, viszont Máthé hadnagy néhány katonával részt vett a felvonuláson.²⁵²
- A gyűlés során megalakították a vasutas munkástanácsot, amelynek a vezetőségébe Téglás Lajos, Fenyvesi György és Horváth Béla került be. Követeléseket állítottak össze, és a tanácsi vezetők elé terjesztették azokat. Kijelentették, hogy az eddigi vezetők nem méltók a nép bizalmára.²⁵³

Október 28.

- Falugyűlés volt a kultúrház mozitermében. Vér István tanácselnököt eltávolították a gyűlésről. Fenyvesi György nyitotta meg a gyűlést, majd felszólalt Téglás Lajos is. A megválasztott nemzeti bizottság elnöke Fenyvesi György, titkára Téglás Lajos lett. A 25 tagú testület tagja lett a község ko-

²⁵¹ BKMB B 1319/1957. Téglás Lajos és társai pere.

²⁵² BKMB B 1319/1957. Téglás Lajos és társai pere.

²⁵³ TH V-150-364. 233.

rábbi főjegyzője Teleki József, Kovács Antal, Horváth Béla, Mester Gyula és Sárkány Zoltán baptista lelkész is.²⁵⁴ Teleki Józsefet ideiglenesen tanácselnökké választották. Utána átmentek a tanácsházára, melynek egyik ablakából Teleki József beszédet intézett az udvaron összegyűltekhez. Megalakították a nemzetőrséget is, vezetője Vörös László rendőr főtörzsőrmester, a rendőrség parancsnoka lett. Belépett Juhász János, Béla Gyula, Mester Gyula, Mester János, Kovács Antal és Hegedűs Béla is.

– Később Fenyvesi György lemondott a nemzeti bizottságban betöltött elnöki tisztről. Ekkor intézőbizottságot alakítottak, melynek vezetője Téglás Lajos, helyettese Fenyvesi György, titkára pedig Olajos Lajos lett.²⁵⁵

November eleje

– Megkezdődött a pártok újjászervezése. Az FKgP-t Szárics József, Friebert Ferenc, Kuluncsics Lázár és Tóth Vásárhelyi János szervezte.²⁵⁶ Vitkovics András a pártszervezet működésének beszüntetése óta őrizte a községi szervezet bélyegzőjét, amit most ismét használatba vettek.²⁵⁷

November 2.

– A nemzetőrség Vörös László vezetésével letartóztatta és lefegyverezte Csurdí Károly főhadnagyot, Krisztin István főhadnagyot, és más határőr tiszteket. A nemzeti bizottság Máthé Lajos főhadnagyot tette meg a helyőrség parancsnokának.²⁵⁸ A határőr felderítő parancsnokság fegyvereit elszállították, és felfegyverezték velük a nemzetőrséget.²⁵⁹ A határórlaktanya udvarán lévő szovjet emlékművet a határőrök már korábban eltávolították.

November 3. (?)

– Farkas Béla, a Kiskunhalasi Járási Tanács adóbehajtója követelte a Kelebiai Vörös Csilag Téesz feloszlását.²⁶⁰

November 4.

– A forradalmi bizottság és a nemzetőrség fontolóra vette a szovjetekkel való szembeszállást, de erről letettek.²⁶¹

²⁵⁴ TH V-150-364. 235.

²⁵⁵ BKMB B 1319/1957. Téglás Lajos és társai pere.

²⁵⁶ TH V-150-364. 234.

²⁵⁷ TH V-150-364. 239.

²⁵⁸ BKMB B 1319/1957. Téglás Lajos és társai pere.

²⁵⁹ TH V-150-364. 233.

²⁶⁰ BKMÖL XXV. 30. B 135/1958. Farkas Béla pere.

²⁶¹ BKMB B 1319/1957. Téglás Lajos és társai pere.

November 7.

– A szovjetek letartóztatták Vörös Lászlót, Hegedűs Tibort és még két rendőrt.²⁶²

December 10-e körül

– Kovács Antal sztrájkot szervezett a vasutasok körében.²⁶³

December 13.

– A forradalomban részt vevő vasutasok többsége egy tehervagonba bújva disszidált Jugoszláviába, de 1957 elején visszatért.²⁶⁴

*

Béla Gyula: Kelebián született 1931. augusztus 26-án. Anyja neve Bene Rozália. Iskolai végzettsége 6 elemi. Foglalkozása földműves-szövetkezeti ügyvezető volt, utoljára szőlőmunkásként dolgozott a Kelebiai Célgazdaságnál. Október 24-én részt vett a tüntetésen. Később tagja lett a községi nemzetőrségnek. 1956. november 2-án részt vett a határőr tisztek lefegyverzésében. November 4-én tervezték a szovjetekkel való szembeszállást, de erről letettek. 1956. december 13-án egy tehervagonba bújva társaival együtt disszidált Jugoszláviába, de 1957. február 16-án visszatértek. 1957. július 20-án tartóztatták le. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. augusztus 12-én 2 év börtönre, 300 Ft vagyonek kobzásra és 1 év jogvesztésre ítélte. Másodfokon 1958. december 20-án 1 év 2 hónap börtönt, 300 Ft vagyonek kobzást, és 1 év jogvesztést kapott.

Farkas Béla: Szegeden született 1933. május 10-én. Anyja neve Farkas Zsuzsanna. Iskolai végzettsége 6 elemi. Adóbehajtóként dolgozott a Kiskunhalasi Járási Tanácsnál. 1956. november 3-án vagy 4-én a Kelebiai Vörös Csillag Téesz irodájában követelte a téesz feloszlátását. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. június 27-én 8 hónap börtönre, 500 Ft vagyonek kobzásra és 1 év jogvesztésre ítélte, amit másodfokon is helybenhagytak.

Fenyvesi György: Kiskunlacházán született 1915. szeptember 15-én. Anyja neve Tetrev Franciska. Iskolai végzettsége a reáliskola 8 osztálya. A forradalom előtt állomásfőnök volt a kelebiai vasútállomáson. Október 25-én este gyűlést tartottak a vasutasok, majd felvonultak az utcán. Másik alkalommal felvonultak a határőrlaktanya elé Téglás Lajos és Fenyvesi György vezetésével, és követelték, hogy a határőrök álljanak melléjük, és adják át

²⁶² BKMB B 1319/1957. Téglás Lajos és társai pere.

²⁶³ TH V-150-364. 237.

²⁶⁴ BKMB B 1319/1957. Téglás Lajos és társai pere.

fegyvereiket. Fenyvesi György tárgyalta Máthé Lajos hadnaggyal. Október 28-án a nemzeti bizottság elnöke lett. Később lemondott a nemzeti bizottságban betöltött elnöki tiszteről, és ekkor az intézőbizottság elnöksége lett. 1956. december 13-án egy tehervagonba bújva disszidált Jugoszláviába, de 1957. február 16-án visszatért. Másnap letartóztatták és 1958. június 11-ig előzetes letartóztatásban volt. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. augusztus 12-én 2 év börtönre, 300 Ft vagyonelkobzásra, és 2 év jogvesztésre ítélte. 1958. december 1-jén a Legfelsőbb Bíróság 1 év 4 hónap börtönbüntetésre, 300 Ft vagyonelkobzásra, és 2 év jogvesztésre ítélte.

Horváth Béla: Szabadkán (Jugoszlávia) született 1917. szeptember 11-én. Anyja neve Antal Anna. Iskolai végzettsége két középiskolai osztály. Szabadkán végezte iskoláit, itt tanulta a szabó szakmát is. Egyik munkahelyéről elbocsátották, mert sztrájkot szervezett. Apját egy alkalommal szintén elbocsájtották munkahelyéről baloldali magatartása miatt. 1939-ben 9 hónapot szolgált a jugoszláv hadseregben. 1945-ben költözött Kelebiára, ahol 1952-54 között a kisipari szövetkezethél részlegvezető volt, utána ment a kelebiai postához, ahol pénzfelvevőként dolgozott. 1956. október 28-án tagja lett a 25 tagú községi forradalmi bizottságnak és valószínűleg a nemzetőrségnek is. 1956. november 2-án letartóztatták és lefegyvereztek több határőr tiszte. November 4-én fontolgatták a szovjetekkel való szembeszállást, de erről letettek. 1956. december 13-án egy tehervagonba bújva társaival együtt disszidált Jugoszláviába, de 1957. február elején visszatért. 1957. február 12-én letartóztatták, és 1958. június 11-ig előzetes letartóztatásban volt. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. augusztus 12-én 1 év 8 hónap börtönre, 300 Ft pénzbüntetésre, és 1 év jogvesztésre ítélte, amit a Legfelsőbb Bíróság 1958. december 1-jén 1 év 4 hónap börtönre, 300 Ft pénzbüntetésre, és 1 év jogvesztésre változtatott.

Juhász János ifj.: Dunapentelén született 1930. december 21-én. Anyja neve Hamrik Teréz. Iskolai végzettsége gimnáziumi érettségi. Bérélszámoló volt a Kelebiai Borforgalmi Vállalatnál. 1956. október 25-én részt vett a vasutasok felvonulásán és a határőrlaktanya előtti tüntetésen is. Tagja lett a nemzetőrségnek. 1956. december 13-án egy tehervagonba bújva disszidált Jugoszláviába, de 1957. február 16-án visszatért. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. augusztus 12-én 2 év 6 hónap börtönre, 300 Ft pénzbüntetésre, és 2 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. december 1-jén 1 év 6 hónap börtönre mérsékelte a büntetését a mellékbüntetések érintetlenségével.

Kovács Antal id.: Szabadkán (Jugoszlávia) született 1900. augusztus 7-én. Anyja neve Gergics Anna. Iskolai végzettsége 5 elemi. 1922-ben szökött át Magyarországra, mert nem akart a jugoszláv hadseregbe bevonulni. Vasúti altisztként dolgozott a kelebiai vasútnál. Október 25-én este részt vett a vasutasok gyűlésén és a felvonuláson. Október 28-án tagja lett a községi forradalmi bizottságnak, és a nemzetőrségnek. A Nagy-budapesti Központi

Munkástanács betiltása miatt sztrájkot szervezett. 1956. december 13-án egy tehervagonba bújva disszidált Jugoszláviába, de 1957. február 16-án visszatért. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. augusztus 12-én 1 év börtönre, és 1 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. december 1-jén 6 hónapra csökkentette a büntetését.

Mester Gyula: Kelebián született 1929. október 28-án. Anyja neve Szentés Irén. Iskolai végzettsége 5 elemi. Kereskedősegédként dolgozott a Kelebiai Földműves-szövetkezetnél. Október 28-án tagja lett a községi forradalmi bizottságnak és a nemzetőrségnek is. 1956. november 2-án letartóztattak több határőr tisztet. 1956. december 13-án egy tehervagonba bújva disszidált Jugoszláviába, de 1957. február elején visszatért, és február 7-én letartóztatták. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. augusztus 12-én 1 év 8 hónap börtönre, 300 Ft vagyonelkobzásra, és 1 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. december 1-jén 1 év 6 hónapra csökkentette a börtönbüntetését, a mellékbüntetések pedig helybenhagyta.

Mester János: Kelebián született 1927. július 4-én. Anyja neve Szentés Irén. Iskolai végzettsége 6 elemi. Hentes volt a szakmája. Október 28-án tagja lett a nemzetőrségnek. November 2-án részt vett több határőr tiszt letartóztatásában és lefegyverzésében. November 4-én fontolgatták a szovjetekkel való szembeszállást, de erről letettek. 1956. december 13-án egy tehervagonba bújva disszidált Jugoszláviába, de 1957. február 7-től március 27-ig közbiztonsági őrizetben volt, 1957. június 22-től előzetes letartóztatásba helyezték. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. augusztus 12-én 1 év 8 hónap börtönre, 300 Ft vagyonelkobzásra, és 1 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság a mellékbüntetések érintetlenül hagyása mellett 1 év 2 hónapra csökkentette a börtönbüntetését.

Sándor László: Budapesten született 1925-ben. Anyja neve Sándor Mária. Foglalkozása fényképész. A forradalom alatt a tanács raktárhelyiségéből láncsal maga után húzva kivitte a Sztálin-szobrot, és összetörte. A forradalom leverése után disszidált.²⁶⁵

Téglás Lajos: Budapesten született 1925. január 21-én. Anyja neve Molnár Ibolya. Kereskedelmi érettségit tett. A kelebiai vasútállomáson vasúti forgalmista, áruirányító és árupénztáros volt. Részt vett a kelebiai felvonulásokon. Október 28-án gyűlést tartottak a kultúrház mozitermében, ahol felszólalt Téglás Lajos is. A megválasztott nemzeti bizottság titkára lett. Hamarosan az újraválasztott forradalmi bizottság intézőbizottságának vezetője lett. November 4-én fontolgatták a szovjetekkel való szembeszállást, de erről letettek. 1956. december 13-án egy tehervagonba bújva disszidált Jugoszláviába, de 1957. februárjában visszatértek. 1957. február 20-án letartóztatták. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. augusztus 12-én 3

²⁶⁵ TH V-150-364. 238.

év 4 hónap börtönre, 300 Ft vagyonekobzásra, és 3 év jogvesztésre ítélte, amit a Legfelsőbb Bíróság 1958. december 1-jén 2 év börtönre változtatott, a mellékbüntetések pedig helybenhagyta.

Teleki József: Szabadkán (Jugoszlávia) született 1899. november 16-án. Anyja neve Moldvai Marcella. Iskolai végzettsége kereskedelmi érettségi. Az első világháború után 1921-ig orosz fogságban volt. Jegyzői tanfolyamot végzett, és 1946-ban segédjegyző volt Kelebián. B-listázása után napszámba járt. Utoljára adminisztrátorként dolgozott a Kelebiai Terményforgalmi Kirendeltségnél. Október 28-án tagja lett a 25 tagú községi forradalmi bizottságnak, és Teleki Józsefet ideiglenesen tanácselnökké választották. Utána átmentek a tanácsházára, melynek egyik ablakából Teleki József beszédet intézett az udvaron összegyűltekhez. 1956. december 13-án Jugoszláviába disszidált, de 1957 elején visszatért. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. augusztus 12-én 2 év börtönre, 300 Ft vagyonekobzásra, és 2 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 2 év hónapra súlyosbította a börtönbüntetését, a mellékbüntetéseit helybenhagyta.

Vasuth István: Kelebián született 1914. augusztus 12-én. Anyja neve Patocskai Anna. Iskolai végzettsége 6 elemi. Mezőgazdasági segéd munkásként dolgozott. Apja elesett az első világháborúban. 1948-ig szovjet hadifogságban volt. 1956. október 24-én tüntetés volt Kelebián. A földműves-szövetkezet faláról Vasuth István verte le a csillagot. 1956. december 13-án egy tehervagonba bújva disszidált Jugoszláviába, de 1957. február 16-án visszatért. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. augusztus 12-én 1 év felfüggesztett börtönre ítélte, amit másodfokon helybenhagytak.

Vörös László: Bicskén született 1922-ben. Anyja neve Komlós Eszter. Foglalkozása rendőr. A kelebiai rendőrőrs parancsnoka volt őrmesteri rangban. 1956. október 27-én részt vett a felvonuláson. Vezetésével vették őrizetbe a határőr tiszteket, és szállították el a fegyvereket a felderítő parancsnokságról. November 4-én benzines palackokat készíttetett a szovjetek elleni harchoz. A szovjet csapatok bevonulásakor letartóztatták, de 4 nap múlva elengedték. A megtorlás elől disszidált.²⁶⁶

²⁶⁶ TH V-150-364. 238.

KÉLESHALOM

Október 29.

– Gyűlés és tüntetés volt a faluban, megalakult a forradalmi tanács. A szovjet emlékművet ledöntötték. A tanács vezetőjévé Farkas Imre vb-elnök helyett Nagy Márton vadórt választották meg.²⁶⁷

KISSZÁLLÁS

Október 24.

– A párt kezdeményezésére munkás-paraszt tanács alakult megbízható emberekből. Az eseményt kihirdették a hangosbemondón keresztül. Többen tiltakoztak a tanács összetétele ellen, mert „megint a nép megkérdezése nélkül választottak” a pártvezetők.²⁶⁸

– Horváth Antal lakásán többen összejöttek, és követeléseket állítottak össze, amelyek között szerepelt a szovjet csapatok kivonása és a beadás eltörlése.²⁶⁹

Október 26.

– Este a tüntetők eltávolították a szovjet emlékműről a csillagot, majd behatoltak a pártházba. A pártházban lévő fegyvereket megszerezték. A tüntetők a DISZ-szervezet székhelyét is elfoglalták. A tüntetésen részt vett Babanyecz Miklós, Babanyecz Sándor, Hodoneczki Mihály, László András, Papp János és Taskovics József. A pártház ostroma közben Kovács rendőr szakaszvezető egy riasztólövést adott le, és Purcsel Jánost megpofozta. Ezért utána a tüntetők megverték, de Hodoneczki Mihály megakadályozta, hogy komolyabban bántalmazzák a rendőrt. Még aznap éjszaka a kiskunhalasi katonák letartóztattak 6-8 embert a faluban.²⁷⁰

– A párt- és a tanácsi vezetők utasítására a szovjet emlékművet vontatóval bevitték a tanács udvarára, hogy megóvják a lerombolástól.²⁷¹

²⁶⁷ BKMÖL XXIII. 2. c. 1098/1957.

²⁶⁸ TH V-150-364. 239.

²⁶⁹ TH V-150-364. 241.

²⁷⁰ BKMÖL XXV. 30. B 171/1958. László András és társai pere.

²⁷¹ TH V-150-364. 239.

Október 29.

– Bodó Károly és Fodor Kálmán kezdeményezésére ismét felvonulás volt a községben. Bodó Károly a hangosbemondón keresztül kihirdette a tüntetők követeléseit, és érvénytelennek nyilvánította a munkás-paraszt tanács október 24-i megválasztását. Utána megválasztották az ideiglenes nemzeti bizottságot, amelynek tagja lett Bodó Károly, Fodor Kálmán, Lakatos Máté, Dusnoki István és Horváth Antal. A bizottság eltávolította a párttitkárt, a vb-tagokat és az egyik rendőrt.²⁷²

November 1.

– Megkezdődött az FKgP újjászervezése. Lakatos Máté, Horváth Antal és Radvánszki János gyűlést tartott a DISZ-helyiségben, amit lefoglaltak a kisgazdapárt számára.²⁷³

November 4.

– Sziládi Béla és Tusori Imre kövel megdobálta Maros Vince adóügyi megbízott ablakait. Maros Vince és egyik társa ekkor baltával támadt a két dobálóra, és bevitte őket a rendőrségre. Sziládi Bélánál pisztoly is volt, de nem használta.²⁷⁴

*

Babanyecz Miklós: Kiszálláson született 1937. december 4-én. Anyja neve Varga Julianna. Iskolai végzettsége 8 általános. Csaposként dolgozott a Kiszállási Földműves-szövetkezet italboltjában. 1956. október 26-án Kiszálláson részt vett a tüntetésen, majd behatoltak a pártházba. A pártházban lévő fegyvereket megszerezték. Részt vett Kovács rendőr szakaszvezető bántalmazásában. A Kecskeméti Megyei Bíróságon indult ellene eljárás, de felmentették.

Babanyecz Sándor: Kiszálláson született 1936. február 27-én. Anyja neve Varga Julianna. Iskolai végzettsége 7 általános. A Kiszállási Mezőker Vállalatnál dolgozott segédmunkásként. 1956. október 26-án Kiszálláson részt vett a tüntetésen, ő távolította el a szovjet emlékműről a csillagot. A tüntetők behatoltak a pártházba, az ott lévő leventepuskákat megszerezték. Részt vett Kovács rendőr szakaszvezető bántalmazásában. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. október 24-én 1 év felfüggesztett börtönre ítélte.

²⁷² TH V-150-364. 240.

²⁷³ TH V-150-364. 241.

²⁷⁴ BKMÖL XXV. 30. B 1361/1957. Tusori Imre és Sziládi Béla pere.

Bodó Károly: Öttömösön született 1927-ben. Anyja neve Kiss Borbála. Iskolai végzettsége 8 általános. Foglalkozása gépkocsivezető. 1956. október 29-én felvonulást szervezett, majd irányításával megalakították a községi ideiglenes nemzeti bizottságot. Nem indult ellene eljárás.²⁷⁵

Hodoneczki Mihály: Kisszálláson született 1923. december 26-án. Anyja neve Sztupinszki Etel. Iskolai végzettsége 6 általános. Önálló földművesként dolgozott. 1945-46-ban angol hadifogságban volt. 1956. október 26-án Kisszálláson részt vett a tüntetésen és a pártház elfoglalásában. Hodoneczki Mihály valószínűleg megakadályozta, hogy Kovács rendőr szakaszvezetőt a riasztólövés leadása miatt komolyabban bántalmazzák. 1957. április 16-tól előzetes letartóztatásban volt. Először izgatás vádjával indítottak eljárást ellene a Kecskeméti Megyei Bíróságnál, majd a bíró pótnyomozást rendelt el. Ennek végzetével már BHÖ 1/2. volt a vád ellene. 14 hónapos előzetes letartóztatás után 1958. június 4-én szabadlábra helyezték, két nappal később öngyilkos lett.

Horváth Antal: Öttömösön született 1914-ben. Anyja neve Horváth Rozália. Iskolai végzettsége 6 elemi. Foglalkozása földműves. A forradalom alatt követeléseket állított össze, amelyek között szerepelt a szovjet csapatok kivonása és a beadás eltörlése. Részt vett az FKgP újjászervezésben. Nem indult ellene eljárás.²⁷⁶

Lakatos Máté: Jánoshalmán született 1920-ban. Anyja neve Tamás Borbála. Iskolai végzettsége 6 elemi. Foglalkozása földműves. 1956. október 29-én tagja lett az ideiglenes nemzeti bizottságnak. Részt vett az FKgP községi szervezetének újjáalakításában. Nem indult ellene eljárás.²⁷⁷

László András: Kisszálláson született 1937. október 21-én. Anyja neve Sztrinkó Mária. Iskolai végzettsége 6 általános. A Terményforgalmi Vállalatnál dolgozott segédmunkásként. 1956. október 26-án Kisszálláson részt vett a tüntetésen, és a pártház elfoglalásában. A Kecskeméti Megyei Bíróságon indult ellene eljárás, de a büntetéséről nincs adat. A Legfelsőbb Bíróság másodfokon 1959. február 17-én 1 év felfüggesztett börtönre, és 800 Ft vagyonek Kobzásra ítélte.

Papp János: Tompán született 1932. február 22-én. Anyja neve Farkas Teréz. Iskolai végzettsége 6 általános. Rakodómunkásként dolgozott a kisszállási Terményforgalmi Vállalatnál. 1956. október 26-án Kisszálláson részt vett a tüntetésen és a pártház elfoglalásában. A Kecskeméti Megyei Bíróságon indult ellene eljárás, de a büntetéséről nincs adat. A Legfelsőbb Bíróság 1959. február 17-én 10 hónap börtönre, és 300 Ft vagyonek Kobzásra ítélte.

²⁷⁵ TH V-150-364. 240.

²⁷⁶ TH V-150-364. 241.

²⁷⁷ TH V-150-364. 240.

Purcsel János: Hajdúsámsonon született 1929. október 15-én. Anyja neve Brinda Zsuzsanna. Iskolai végzettsége 8 általános. A kisszállási Terményforgalmi Vállalatnál dolgozott segéd munkásként. 1954-ben mint továbbszolgáló alhadnagy szerelt le a katonaságtól. 1956. október 26-án Kisszálláson részt vett a tüntetésen és a pártház elfoglalásában. A pártházban lévő fegyvereket megszerezték. A pártház ostroma közben Kovács rendőr szakaszvezető egy riasztólövést adott le, és Purcsel Jánost megpofozta. Ezért utána megverték a rendőrt. 1956. november 23-24-én rendőrhatalósági őrizetben volt, 1957. április 16-án előzetes letartóztatásba helyezték. 14 hónapot volt előzetes letartóztatásban. A Kecskeméti Megyei Bíróságon indult ellene eljárás, de a büntetéséről nincs adat. A Legfelsőbb Bíróság 1959. február 17-én 1 év börtönre és 300 Ft vagyonek Kobzására ítélte.

Sziládi Béla: Tompán született 1925. augusztus 28-án. Anyja neve Maruzsa Margit. Iskolai végzettsége 6 elemi. Kovács volt a szakmája. A forradalom alatt egy pisztolyt szerzett magának. 1956. november 4-én Maros Vince adóügyi megbízott lakásának ablakait kövel megdobálták, mire Maros egy társával baltával megtámadta őket. Marosék győztek, és bevitték a rendőrségre Tusori Imrét és Sziládi Bélát. Sziládi Bélánál pisztoly is volt, de nem használta. Először a Kiskunhalasi Járásbíróságon indult ellene eljárás, ekkor csak 6 hónapot kapott. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. november 18-án 1 év 6 hónap börtönre és 2 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. szeptember 25-én 1 év 2 hónapra csökkentette a büntetését, a mellék büntetést meghagyta.

Taskovics József: Kisszálláson született 1936. február 16-án. Anyja neve Tokodi Julianna. Iskolai végzettsége 7 általános. A Kisszállási Kenderüzemben dolgozott. 1956. október 26-án Kisszálláson részt vett a tüntetésen, és a pártház elfoglalásában. A Kecskeméti Megyei Bíróságon indult ellene eljárás, de a büntetéséről nincs adat. A Legfelsőbb Bíróság 1959. február 17-én 8 hónap felfüggesztett börtönre és 200 Ft vagyonek Kobzására ítélte.

Tusori Imre: Kiskunhalason született 1907. május 16-án. Anyja neve Uricska Erzsébet. Iskolai végzettsége 2 elemi. Önálló földművesként dolgozott, 1954-ben transzferálták a gazdasági felszerelésének egy részét. 1956. november 4-én Maros Vince adóügyi megbízott lakásának ablakait kövel megdobálták, mire Maros egy társával baltával megtámadta őket. Marosék győztek és bevitték a rendőrségre Tusori Imrét és Sziládi Bélát. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1957. március 12-én 1 év 4 hónap börtönre és 2 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1958. szeptember 25-én 10 hónapra csökkentette a büntetését, a mellék büntetést meghagyta.

KUNFEHÉRTÓ

Október 23.

- A tanácselnök úgynevezett társadalmi őriséget szervezett a községben.²⁷⁸

Október 27.

- Tüntetés volt a tanácsháza előtt. A tüntetők követelték a vezetők le-
váltását.²⁷⁹

Október végén

- A Kunfehértói Állami Gazdaságban is tüntetés volt. Király Illés és Kapi-
tány János vezetésével a tüntetők követelték az igazgató és más vezetők
eltávolítását. Az állami gazdaság dolgozói sztrájkba léptek.²⁸⁰
- A Kunfehértói Magtermelő Vállalat munkásai, köztük Lábadi Mihály,
Lábodi István, Lesenka Béla és Simon Ferenc, eltávolították a vállalat te-
rületén a vörös csillagot és a Rákosi-címert.

Október 30.

- A Kunfehértói Magtermelő Vállalat kultúrtermében gyűlés volt. Lukács
László beszédet mondott, majd megválasztották a 28-29 tagú községi
nemzeti forradalmi bizottságot, amelynek Lukács László és Sasvári Béla is
tagja lett. Délután újabb gyűlést tartottak, ezen vezetőséget választottak. A
forradalmi bizottság elnöke Lukács László, az általános iskola igazgatója
lett. Utána birtokba vették a tanácsházát, a régi vezetők átadták az épületet.
Nemzetőrséget alakítottak, vezetője Dudás Sándor lett.²⁸¹ Felvették a kap-
csolatot a jánoshalmi²⁸² katonai alakulattal, és fegyvereket kértek a testület
számára.

November 1.

- Elbocsátották a régi vezetőket.

²⁷⁸ BKMÖL XXIII. 2. c. 1098/1957.

²⁷⁹ BKMÖL XXIII. 2. c. 1098/1957.

²⁸⁰ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 1956-os gyűjtemény. Az 1956-os ellenforradalom Kiskunhalas városban és járásban. sz.n. irat.

²⁸¹ BKMÖL XXV. 30. B 1824/1957. Lukács László és Sasvári Béla pere.

²⁸² TH V-150-364. 217.

– Megkezdődött a pártok újjászervezése. Az FKGP-t Zadravec István és Agócs István szervezte.²⁸³

November 4.

– Két géppisztolyt és egy katonát hoztak Lukács László vezetésével Jánoshalmáról a nemzetőrség megerősítésére.²⁸⁴ Lukács László felhívást adott közre, melyben a szovjetek elleni harchoz keresett jelentkezőket.²⁸⁵

November 4-e után

– A forradalmi bizottság tagjai bekerültek a tanács vb-be.²⁸⁶

*

Kapitány János: A Kunfehértói Állami Gazdaság főállattenyésztője volt. Követelte a kommunisták és az ávosok elbocsátását. Elbocsájtották.

Király Illés: A Kunfehértói Állami Gazdaság fatelepének vezetője volt. Részt vett az igazgató leváltásában, és a sztrájk szervezésében. Fegyelmileg elbocsájtották.

Lábadai Mihály: A Kunfehértói Magtermelő Vállalat munkása volt, ő is Jánoshalmán lakott. Részt vett a vállalatnál a vörös csillag és a Rákosi-címer leverésében, elégette a párttagkönyvét. Nem indult ellene eljárás.

Lábodi István: A Kunfehértói Magtermelő Vállalat munkása volt. Jánoshalmán lakott. Részt vett a vállalatnál a vörös csillag ledöntésében. Nem indult ellene eljárás.

Lesenka Béla: Kőműves volt a Kunfehértói Magtermelő Vállalatnál. Bácsalmáson lakott. Részt vett a vörös csillag és a Rákosi-címer eltávolításában. Nem indult ellene eljárás.

Lukács László: Zentán (Jugoszlávia) született 1922. május 14-én. Anyja neve Szeles Teréz. Tanítóképzőt végzett. 1945-46-ban amerikai és francia fogságban volt. Iskolaigazgatóként dolgozott a Kunfehértói Általános Iskolában. 1956. október 23-a után tagja volt a tanácselnök által szervezett társadalmi őrségnek. Október 27-én részt vett a kiskunhalasi tüntetésen. Október 30-án a Kunfehértói Magtermelő Vállalat kultúrtermében megválasztott nemzeti forradalmi bizottság elnöke lett. 1957. október 14-én előzetes letartóztatásba helyezték. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. ok-

²⁸³ TH V-150-364. 217.

²⁸⁴ BKMÖL XXV. 30. B 1824/1957. Lukács László és Sasvári Béla pere.

²⁸⁵ TH V-150-364. 217.

²⁸⁶ BKMÖL XXIII. 2. c. 1098/1957.

tóber 18-án 2 év 6 hónap börtönre, 300 Ft vagyonekobzásra és 2 év jogvesztésre ítélte, amit a Legfelsőbb Bíróság 1959. május 11-én 2 év börtönre csökkentett, a mellékbüntetésekét meghagyta.

Sasvári (Schmidt) Béla: Vaskúton született 1898. június 19-én. Anyja neve Henerári Gizella. Legmagasabb iskolai végzettsége tanítóképző. Tanítóként dolgozott a Kunfehértói Általános Iskolában. 1946-ban nemzeti bizottsági tag volt a községben. Október 23-a után tagja volt a tanácselnök által szervezett társadalmi őrségnek. Október 27-én Kiskunhalason részt vett az ottani tüntetésen. Október 30-án tagja lett a nemzeti forradalmi bizottságnak. 1957. november 3-án előzetes letartóztatásba helyezték. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. október 18-án 1 év felfüggesztett börtönre ítélte.

Simon Ferenc: Rakodómunkás volt a Kunfehértói Magtermelő Vállalatnál. Jánoshalmán lakott. Részt vett a vörös csillag eltávolításában. Nem indult ellene eljárás.

RÉM

Október 27.

– Bognár István, Rác István, Haász Tamás és Kalmár Imre vezetésével egy kisebb csoport éjszaka ledöntötte a szovjet emlékművet.²⁸⁷

Október 28.

– Tüntetés és gyűlés volt a községben. A vezetőket leváltották, majd újjá-választották a tanácsot és a vb-t.²⁸⁸ Vezdán Sándor vb-elnök helyére valószínűleg Zsöllér József került.

Október 29.

– A tanácsházán ideiglenes munkástanács alakult. A munkástanács vezetőségébe bekerült Zsöllér József, Kalcsovics Sándor, Varga János, Schaffer Pál, Zemankó Ferenc, Varga István, és Maráz Lajos. A testület elnöke Varga János lett, aki egyben vb-elnökhelyettes is volt. Más adatok szerint ennek a testületnek is Zsöllér József lett az elnöke.²⁸⁹

– Ideiglenes nemzetőrséget állítottak fel, melynek Horváth János rendőr őrmester lett a parancsnoka. A nemzetőrségben a község 20 és 50 év kö-

²⁸⁷ TH V-150-364. 232.

²⁸⁸ BKMÖL XXIII. 2. c. 1098/1957.

²⁸⁹ TH V-150-364. 232.

zötti férfi lakosai kötelesek voltak szolgálatot adni. A munkástanács 11 pontból álló követelést állított össze.²⁹⁰

November eleje

– Megkezdődött a pártok újjászervezése. Az FKgP-t Margit István igyekezett megalakítani.²⁹¹

*

Bognár István: Felsőszentivánon született 1925-ben. Anyja neve Dékány Borbála. Foglalkozása földműves. A forradalom alatt tüntetést szervezett, amelynek során vezetésével ledöntötték a szovjet emlékművet. Nem indult ellene eljárás.²⁹²

Margit István: Felsőszentivánon született 1902-ben. Anyja neve Brecska Erzsébet. Iskolai végzettsége 6 elemi. Foglalkozása földműves. A forradalom alatt újjászervezte az FKgP községi szervezetét. 1957-ben 3 hónapra közbiztonsági őrizetbe vették.²⁹³

Zsöllér József: Rémen született 1926-ban. Anyja neve Varga Terézia. Foglalkozása földműves. A forradalom alatt szervezte a községi forradalmi bizottság megalakítását, annak elnöke lett.²⁹⁴

TOMPA

Október 25.

– Varga Antal követelte a vb-elnöktől, hogy hívjon össze falugyűlést.

Október 26.

– Varga Antal vezetésével küldöttség kereste fel a párttitkárt, és követelte a tanácselnök leváltását. A párttitkár utána összehívta a falu vezetőit, elhatározták a funkcionáriusok felfegyverzését. Utána újabb küldöttség érkezett dr. Teleki Sándor állatorvos, Varga Károly és Sugár Béla vezetésével, és követelték a kommunista jelképek eltávolítását.²⁹⁵

²⁹⁰ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 1956-os gyűjtemény. Az 1956-os ellenforradalom Kiskunhalas városban és járásban, sz.n. irat. A Rémi Ideiglenes Munkástanács 1956. október 29-i jegyzőkönyve.

²⁹¹ TH V-150-364. 232.

²⁹² TH V-150-364. 232.

²⁹³ TH V-150-364. 232.

²⁹⁴ TH V-150-364. 232.

²⁹⁵ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 1956-os gyűjtemény. Az 1956-os ellenforradalom Kiskunhalas városban és járásban, sz.n. irat. Hogyan történt Tompán az ellenforradalom. Dátum nélkül.

Október 27.

– Újabb küldöttség követelte Szabó Dénes és Csányi Gyula tanító vezetésével a pártbizottságon a változásokat. Közben tüntetés zajlott a faluban. Délután 50-60 fős gyűlés volt a tanácsházán.

– Az esti órákban Zöldhegyi Ferenc, Gubics István és Varga Antal vezetésével egy körülbelül 100 fős tüntető csoport ledöntötte a szovjet emlékművet.²⁹⁶ Az emlékmű talapzatára állva Gubics István elszavalta a Nemzeti dalt.²⁹⁷

Október 28.

– A piactéren nagygyűlés volt, megválasztották a 36 tagú forradalmi bizottságot, melynek Varga Károly lett az elnöke. Bekerült a testületbe Csermetics Gyula és Sugár Béla is. Leváltották az állami gazdaság igazgatóját. Mivel a tanács vezetősége nem akarta átadni a hivatalt, délutánra nagygyűlést szerveztek.²⁹⁸ Ekkor a tanácselnök átadta a tanácsháza kulcsait Varga Károlynak.²⁹⁹

– A tüntetők egy része Gubics István állatorvosi szaksegéd, valamint Farkas István és Juhász Antal vezetésével üldözőbe vette kocsival az arra járó járási vezetőket, de nem tudták utolérni őket.³⁰⁰ Gauder Ferencet megválasztották jegyzőnek.

Október 30.

– A forradalmi bizottság Bajáról motorral áthozatta Tompára Tarján János MDP-tagot, aki korábban községi főjegyző volt, és felkérték, hogy vegyen részt a község irányításában.³⁰¹

November 4.

– Szabó Losoncz Mihály, Zöldhegyi Ferenc és egy határőr a szovjetek elleni ellenállást fontolgatta, de erre nem került sor.³⁰²

*

²⁹⁶ BKMÖL XXIII. 2. c. 1098/1957. A Kiskunhalasi Járási Tanács jelentése.

²⁹⁷ TH V-150-364. 229.

²⁹⁸ BKMÖL MSZMP BKMB Archívuma. 1956-os gyűjtemény. Az 1956-os ellenforradalom Kiskunhalas városban és járásban. sz.n. írat. Hogyan történt Tompán az ellenforradalom, Dátum nélkül.

²⁹⁹ TH V-150-364. 227.

³⁰⁰ BKMÖL XXIII. 2. c. 1098/1957.

³⁰¹ TH V-150-364. 227.

³⁰² TH V-150-364. 227.

Gubics István: Tompán született 1924-ben. Anyja neve Molnár Etel. Foglalkozása állatorvosi szaksegéd. A forradalom alatt részt vett a szovjet emlékmű ledöntésében. A ledöntött emlékmű talapzatáról elszavalta a Nemzeti dalt. Részt vett a tanácsi vezetők eltávolításában. A forradalom leverése után disszidált.³⁰³

Sztenkovics József: Csikérián született 1927-ben. Anyja neve Vitkovics Margit. Foglalkozása földműves. A forradalom alatt részt vett a tüntetések megszervezésében és a nemzeti bizottság munkájában.³⁰⁴

Varga Antal: Tompán született 1909-ben. Anyja neve Farkas Julianna. Foglalkozása földműves. A forradalom alatt részt vett a tüntetéseken és a szovjet emlékmű ledöntésében. A forradalom leverése után disszidált.³⁰⁵

Varga Károly: Tompán született 1903-ban. Anyja neve Kurgyis Teréz. Foglalkozása hentes és mészáros. A forradalom alatt részt vett a tüntetéseken és október 28-án a községi nemzeti bizottság megválasztásában, amelynek elnöke lett. Nem indult ellene eljárás.³⁰⁶

Zöldhegyi Ferenc: Szabadkán (Jugoszlávia) született 1906-ban. Anyja neve Karó Erzsébet. Foglalkozása földműves. A forradalom alatt tüntetést szervezett, amelynek során ledöntötték a szovjet emlékművet. 1957 augusztusában bírósági eljárást indítottak ellene.³⁰⁷

ZSANA

Október 27.

– Cserkó Endre Bóna Györggyel félreverte a harangot, majd nemzeti zászlót tűzött ki a templomra. Utána elment Vörös Mihály vb-elnökhöz, és bejelentette, hogy másnap gyűlést fognak tartani.³⁰⁸

Október 28.

– Tüntetés volt Zsanán, körülbelül 300 fő jött össze. A tüntetésen részt vett Kuklis Károly, Papp György, Papp Logó Ferenc, Kovács B. József és Tandari István is. Cserkó Endre lemeszeltette Vadkerti Kálmán párttaggal a szövetkezeti bolton lévő vörös csillagot, majd nemzeti zászlót tűzött ki a tanácsházára. Utána forradalmi bizottságot választottak, bekerült Cserkó Endre, Kuklis Károly, Papp György de Vörös Mihály is. Tandari Istvánt

³⁰³ TH V-150-364. 229.

³⁰⁴ TH V-150-364. 229.

³⁰⁵ TH V-150-364. 229.

³⁰⁶ TH V-150-364. 228.

³⁰⁷ TH V-150-364. 228.

³⁰⁸ BKMÖL XXV. 30. B 591/1958. Cserkó Endre és társai pere.

megválasztották vb-titkárnak. Kuklis Károly, Cserkó Endre, Vörös Mihály, Papp György és mások elmentek Szilágyi Sándor párttitkár lakására, de nem találták otthon.³⁰⁹

Október 29.

– Tandari István plakáton hirdette ki, hogy a korábbi vezetők többségét leváltották. Vörös Mihály és Babos Sándor a tanácsházáról leverte a csillagot.³¹⁰

Október 30.

– Újraavasztották a forradalmi bizottságot. Narozsnik János lett a tanács vb elnöke.³¹¹

November 2.

– Újabb nagygyűlést tartottak az iskolában, ahol követeléseket fogalmaztak, melyek jegyzékét a járási forradalmi bizottsághoz akarták eljuttatni.³¹²

November eleje

– Papp Logó Ferenc és két társa megverte Babos Sándor párttagot.
– Megkezdődött a pártok újjászervezése. Az FKgP-t Cserkó Endre és Kovács B. József szervezte.³¹³

November közepe

– Cserkó Endre elégette Vörös Mihály párttagsági könyvét.³¹⁴

*

Cserkó Endre: Kiskunhalason született 1924. március 31-én. Anyja neve Sárvári Erzsébet. Iskolai végzettsége 6 elemi. Önálló földművesként dolgozott. 1953-ig szülei kuláklistán voltak, be is börtönözték őket. 1956. október 27-én szemtanúja volt Kiskunmajsán Neményi József meglincselésének. Hazament Zsanára, Bóna Györggyel félreverte a harangot, majd nemzeti zászlót tűzött ki a templomra. Utána elment Vörös Mihály vb-elnökhöz, és

³⁰⁹ BKMÖL XXV. 30. B 591/1958. Cserkó Endre és társai pere.

³¹⁰ BKMÖL XXV. 30. B 591/1958. Cserkó Endre és társai pere.

³¹¹ BKMÖL XXIII. 2. c. 1098/1957.

³¹² BKMÖL XXV. 30. B 591/1958. Cserkó Endre és társai pere.

³¹³ TH V-150-364. 219.

³¹⁴ BKMÖL XXV. 30. B 591/1958. Cserkó Endre és társai pere.

bejelentette, hogy másnap gyűlést fognak tartani. Október 28-án Cserkó Endre lemeszeltette Vadkerti Kálmán párttaggal a szövetkezeti bolton lévő vörös csillagot, majd nemzeti zászlót tűzött ki a tanácsházára. Cserkó Endre is tagja lett a forradalmi bizottságnak. November elején részt vett az FKgP újjászervezésben. November közepén Cserkó Endre elégette Vörös Mihály párttagkönyvét. 1958. február 8-án tartóztatták le. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. szeptember 20-án 1 év börtönre és 3 év jogvesztésre ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1959. január 12-én 2 év 6 hónap börtönre, 1000 Ft vagyonekobzásra és 5 év jogvesztésre súlyosbította az ítéletét.

Kovács B. József: Óbecsén (Jugoszlávia) született 1907-ben. Anyja neve Krizák Franciska. Foglalkozása földműves. A forradalom alatt részt vett a tüntetésen és az FKgP újjászervezésében.³¹⁵

Kuklis Károly: Kiskunhalason született 1920. január 13-án. Anyja neve Fekete Julianna. Önálló földművesként dolgozott. 1956 szeptemberéig a községi tanács vb elnökhelyettese volt, akkor lemondott. 1956. október 28-án részt vett a tüntetésen Zsanán. Valószínűleg tagja lett a községi forradalmi bizottságnak is. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. szeptember 20-án 3 hónap börtönre és 500 Ft vagyonekobzásra ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1959. január 12-én 1 év börtönre, 500 Ft vagyonekobzásra és 2 év jogvesztésre súlyosbította az ítéletét.

Papp György: Kiskunhalason született 1924. április 24-én. Anyja neve Papp Logó Márta. Önálló földművesként dolgozott. 1956. október 28-án részt vett a tüntetésen Zsanán. Valószínűleg tagja lett a községi forradalmi bizottságnak is. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. szeptember 20-án 5 hónap börtönre és 500 Ft vagyonekobzásra ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1959. január 12-én helybenhagyta az ítéletet.

Papp Logó Ferenc: Kiskunhalason született 1915. november 30-án. Anyja neve Papp Etelka. Önálló földművesként dolgozott. Szüleit és őt is kuláklisztára vették. 1956. október 28-án részt vett a tüntetésen Zsanán. November elején Papp Logó Ferenc két társával megverte Babos Sándor párttagot. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. szeptember 20-án 8 hónap börtönre és 1000 Ft vagyonekobzásra ítélte. A Legfelsőbb Bíróság 1959. január 12-én 1 év 6 hónap börtönre, 2000 Ft vagyonekobzásra és 3 év jogvesztésre súlyosbította az ítéletét.

Tandari István: Kiskunmajsán született 1925. május 10-én. Anyja neve Berta Rozália. Önálló földművesként dolgozott. 1956. október 28-án részt vett a tüntetésen Zsanán. Valószínűleg tagja lett a forradalmi bizottságnak is, megválasztották vb-titkárnak. Október 29-én Tandari István plakáton hirdette ki, hogy a korábbi vezetők többségét leváltották. A Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. szeptember 20-án felmentette.

³¹⁵ TH V-150-364. 219.

NÉVMUTATÓ

A, Á

- A. Molnár Lajos, 642
 Ábel Tibor, 629
 Abonyi Márta, 281
 Ábrahám István, 432
 Acél István, 234, **235**
 Ács József, 315, **337**
 Ács Lajos, 181
 Ács Lajos, **251**
 Adácsi Józsefné, 215
 Ádám András, 736
 Ádám István, 687
 Ádám József, **170**
 Ádám József, **210**
 Ádám Lajos, 484
 Ádám Sándor, 331
 Adamik Ferenc, 478
 Adorján Imre dr., 46
 Agárdi Imre, 148, **149**
 Agárdi János, 601
 Agatity József, 298, 331, **337**
 Ágó Ferenc, 643
 Agócs Ferenc, 431, 432, 433
 Agócs Ferenc, 725
 Agócs Ferenc, 751, 753, 756, 757, **761**
 Agócs István, 777
 Agócs János, 640
 Ágoston főhadnagy, 520
 Ágoston Ferenc, 542
 Ágoston László, 295
 Agulár Ervin, 505
 Ájpli József, 484, **487**
 Akladics János, 373
 Akucs Attila, 478
 Alács István, 469
 Almási Ferenc, 681
 Almási József, **170**
 Almási Károly, 744
 Almási Mihály, 680, **682**
 Almási Mihály, 711
 Alpári Károly, 13, 83, 85, 86
 Ambrus György, 84
 Ambrus Kálmán, 609, **610**
 Ambrus László, 69, 88, **112**
 Ambruska István, 386, **387**
 Anasity János, 533
 Ander László, 232, 233, **235**
 Andó Ferenc, 32
 Andó János, **246**
 Andor Kálmán, 182
 András Ferenc, 542
 András István, 286, 325
 András János, 569
 András József, 569
 András Lajos, 569, **570**
 András László, 524
 András Sándor, 569
 Andrási András, 650, **653**
 Andrási Ferenc, 472
 Andrási József, **384**
 Andrékovics Ferenc, 534
 Andriska Géza, 504, 513
 Angeli István, 632, 633, 638, 641, 645,
 664, 666, 667
 Angyal István, 292
 Angyal Károly, 482, 483, 484
 Anisity István, 534
 Antal Mihály, 717
 Antal Péter, 156
 Antóny János dr., 261, 294, 296, 297, 298,
 301, 309, 310, 312, 313, 314, 316, 317,
 318, 320, 322, 323, 324, 327, 330, 331,
 333, **337**, 360, 760
 Apostagi József, 251
 Apró Antal, 101
 Apró Dezső, **599**
 Apró István, 569
 Apró Lajos, 707
 Aradi katonai tanácsadó, 639
 Aradi Ferenc, **653**
 Aradszki Dusán, 730, **744**
 Arany László, 20, 23, 25, 55, 56, 136, 476
 Aranyos Ferenc, 394
 Arató Béla, 273, 274, 278, 304, **338**, 505
 Arató Sándor, 607
 Arnold István, 555, **556**
 Árva Ferenc, 533, **534**
 Asner Lajos, 224
 Auer Sándor id., 225

- Auer Sándor, 225
 Avar János, 717, 720, 724, 736, 743
- B**
- B. Bacsó László, 571, **572**
 B. Farkas János, 234, **236**
 B. Hajagos Károly, 59, 74, 79, 89, 95, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 108, **112**, 117, 140
 B. Horváth János, 594, 595, 596, **597**, 598
 B. Kovács István, 92
 B. Nagy Jenő, 620
 B. Nagy Károly, 490, **491**, 555, 556, 557, 558, 560
 B. Nagy Sándor, 736
 B. Pergel József, 465, **466**
 B. Szabó Sándor, 61
 B. Tóth Ferenc, 730, 735
 Baán Lászlóné dr., 51
 Babanyecz Miklós, 772, **773**
 Babanyecz Sándor, 772, **773**
 Babay István, 106
 Babos Sándor, 782, 783
 Babud Sándor, 721
 Babusa József, 198, **201**
 Bach szakaszvezető, 55
 Bács József, 735
 Bácsalmási István, 404, 406, 407, 408, **411**, 412, 413, 432
 Bácsfalvi György, 415, **416**
 Bacsik Mihály, 223, 224, **226**
 Bácskai János, 397
 Bácskai Kornél, 298, 309, 314, 316, 318, 323, 324, 331, **338**
 Bacsó Gábor, 571, **572**
 Bacsó László, B. → B. Bacsó László
 Badacsonyi László, 640, **653**
 Badacsonyi Sándor, 643
 Bagényi József, 366
 Bagi Antal, 596, **597**
 Bagi Ferenc, 517
 Bagi Ferenc, 569
 Bagi István, 426
 Bagi László, 641
 Bagó András, 590, 591, 592
 Bagó István, 285, 507
 Bagó József, 214, 221
 Bagó Mátyás, 536
 Bagyura János, 407, 408
- Bajai István, 270, 321, 371
 Bajai János, 397, **398**
 Bajkó Ödön, 756
 Bajnok Gábor, 496, **497**
 Bajusz Gábor, 477
 Bajusz Pál dr., 477, 478
 Bajzát Frigyes, **338**
 Baka Jenő, 407
 Baka Márton, 407
 Bakai József, 382
 Bakai Károly, 534
 Bakity Péter, 319, **338**
 Bakó László, 244, **246**
 Bakonyi Iván, 310, 311
 Bakonyi Péter dr., 261, 270, 285, 288, 289, 293, 294, 298, 299, 300, 312, 314, **339**, 507
 Bakonyi Sándor, 272, 273, 295, 619, 620, 621, 622, 623, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 636, 638, 639, 641, 644, 648, 654, 664, 665, 666, 667, 668, 692, 718
 Bakos Ignác, 555, **556**
 Bakos Imre, 672, **673**
 Bakos István, 111
 Bakos István, **170**
 Bakos István, 260, 270, 280, 287, 296, 299, 303, 307, 310, 311, 313, 318, 346
 Bakos László, 242
 Bakró-Nagy Antal, 705
 Baksa András, 191
 Baksa Ferenc, 213
 Baksa László, 576, **579**
 Bakti Péter, 423
 Balás Béla, 304
 Balasits István, 315, **339**
 Balassa János, 718, 730, 733, 734, 739
 Balaton Dezső, 513, 516, **527**
 Balaton Ferenc, 524
 Balaton József, 513, 517, 519
 Balatonfüredi József, 228
 Balatoni László, 636, 646, 647
 Balatoni Tibor, 429, **430**
 Baláz Andrásné, 568
 Balázs Alajos, **676**
 Balázs Alajos, 705, **706**
 Balázs István, 566
 Balázs János, 533, **534**
 Balázs Jenő, 533

- Balázs József, 155, **159**
 Balázs József, 477, **479**
 Balázs Lajos, 727, 730, 739
 Balázs László, 262
 Balázs Menyhért, 566
 Balázs Péter, 563, **564**
 Bali Rezső, 734, 735, 739
 Balik Pál, 547, **548**
 Bálint tizedes, 532
 Bálint András, 490
 Bálint Anna, 522
 Bálint István, 213, 215, **216**, 218
 Bálint István, **744**
 Bálint János, 432
 Bálint Lajos, 429, **430**
 Bálint László, 319
 Bálint László, 622, 627, 635, 640, 649, **653**
 Bálint Mihály, 678
 Bálint Miklós, 432
 Balla Antal, 702
 Balla Bálint, 490, **492**
 Balla Dömötör, 228, **229**
 Balla Gyula, 244, 245, **246**
 Balla Károly, 490
 Balla László, **153**
 Balla László, 490
 Balla Sándor dr., 243
 Balla Sándor, 702
 Ballabás Lajos, **170**
 Ballai Ferenc, 51, **113**
 Balogh Benjámín, 685, **688**
 Balogh Ferenc, 35, 44, 91
 Balogh Gábor, 88
 Balogh Győző, **236**
 Balogh Gyula, 191, **192**
 Balogh Ignác, **435**
 Balogh Imre, 37
 Balogh Imre, 590, **591**
 Balogh István, 35, **113**
 Balogh István, 147, 148, **149**, 152
 Balogh János, 456
 Balogh József, 18
 Balogh József, 23
 Balogh József, 373
 Balogh József, 494, **495**
 Balogh József, 718
 Balogh Józsefné, 468
 Balogh Károly, 97
 Balogh Lajos, 181
 Balogh Lajos, 568
 Balogh Lajos, 637, 756
 Balogh M. Gábor, 646
 Balogh Pál, 484
 Balogh Péter, 231, 232, 233
 Balogh Zsigmond, 45
 Balta Géza, 283
 Baltás Benő, 533, 534, **535**
 Baltás Jenő, 534
 Bán Ferenc, 200, **201**
 Bán Gyula, 232, 233, **236**
 Bán János, 155, **159**
 Bánfi Ferenc, 678
 Bánfi István, 675, **676**
 Bangó Sándor, 155, 163
 Bánhidi Ferenc dr., 289
 Bánhidi Lambertné, 29, 49
 Bánhidy Zoltán dr., 512, 518
 Bánki Lajos, 299, 300, 303, 310, 312, 313
 Bánkúti Ferenc, 39
 Bánóczky Zoltán, **411**
 Bányai Endre, 69, 88
 Bara István, 200, **201**
 Barabás Ferenc, 587, **588**
 Barabás Imre, 553
 Baradlay Sándor, 512, 513, 516, 517, 524, **527**
 Baranyai Pál, 576, **579**
 Baranyi fegyverzeti főnök, 71
 Baranyi Géza, 407, 408, **411**, 436
 Baranyi József, 514, 515, 519, 522, 523, **527**, 528, 529, 531
 Baráth Béla, 28, 37, 86
 Baráth Demeter, **211**
 Baráth István, 181
 Baráth János, 335
 Baresa István, 710, **711**
 Baresák József dr., 753, 756, **761**
 Bárdos Ferencné, 622
 Bárdos Lajos, 563
 Barik Istvánné, 45
 Barna Antal, 418
 Barna Ferenc, **678**
 Barna István, 212, **217**
 Barna János, 599, **600**
 Barna János, 711
 Barna Rezső, **706**
 Barna Sándor, 467, 469, 470
 Barnai István, 57

- Bársony István, 710, **711**
 Bársony Mihály, 711
 Barta tanár, 109
 Barta István, 445, 449
 Barta Zsolt, 44
 Bartalos Zoltán, 187
 Bartha sofőr, 646
 Bartha Kálmán, 325
 Barthal Sándor, 215, **217**
 Bartos örnagy, 485
 Bartos András, 52, 53, 54, 57, 66, 71, 78,
 83, 88, **113**, 123
 Bartus Antal, 26
 Bartusek Imre id., **236**
 Baski József ifj., 200
 Baski József, 40, 68, 84
 Baski Sándor ifj., **201**
 Bata István, 17, 181, 503
 Batka Gyula, 241, 243, 244, 245, **246**, 249
 Bátki Ferenc, 25
 Bátyai István, 155, **159**
 Bauer János, 751, 752, 753, 754, 757, 758,
761
 Bayer Emil, 46
 Bayer József, 544
 Bazsó Péter, 176
 Bebők Károly, 490, 493
 Beck Ferenc, 555, **556**
 Beck János, 555, **556**, 559, 561
 Bede Sándor, **236**
 Bednáríkné, 309
 Bedő István dr., 243
 Beke János, 513
 Beke Vencel, 756
 Békés Károly, 313
 Békési főhadnagy, 30
 Békési József, 177
 Bekk Jakab, 421
 Bekk Konrád, 423
 Bekkel Pál, 155, **159**
 Bekker Ferenc, 532
 Béla Gyula, 767, **768**
 Béla Miklós dr., 285, 304, 305, 507
 Belák Katalin, 601
 Belák Pál, 583
 Belánszki Vilmos, 554, **556**, 560
 Belényesi Mihály, 27, 31, 32, 142, 143
 Belényi Ferenc, 691
 Belházi Károly, 391
 Belházi Sándor, 391, **392**
 Bence Márton, 571
 Bencsik György, 288
 Bencsik István, 691
 Bencze Ferenc, 259
 Benczúr Pál, 620, 646, 647
 Bende Péterné, 50, 90
 Bene Aladár, 623, **654**
 Bene Aladárné, 675
 Bene Antal, 97
 Bene Árpád, 100, **114**
 Bene Ferenc, 316
 Bene László, 730, 735
 Benedek Imre, 594, 595, 596, **597**
 Benedek István, 78
 Benedek István, **236**
 Benedek János, 172
 Benedek Jenő, 268, **339**
 Benedek József, 56
 Benedek Tibor, 198, **202**
 Béni Gergely, **211**
 Benke Ferenc, 109
 Benke Ferenc, 513, 526
 Benke Sándor, 81, 84
 Benkes István, 403, 404, **411**, 413
 Benkó András, 423, 424
 Benkó István, 678
 Benkovics Imre ifj., 459
 Benkovics Mátyás, 424
 Benkő Pál, 18, 19, 49, 60, 61, 82, 88, **114**
 Benkő Sándor, 198, **202**
 Bense Anna, 678
 Bense Ferenc, 693, 698
 Bense Gábor, 234, **236**
 Benyák Ferenc, 603, **604**
 Benyeda államvédelmis őrmester, 462, 463
 Benyeda István, 538
 Bényei Ferenc, 554, **557**
 Bényei Mihály, 461
 Bényi Imre, 181
 Bényi József, 276, 327
 Bényi József, 436
 Benyó Mátyás, 52, 176
 Berberovics Tamás, 376, **377**
 Berberovits István, 410
 Berecz Árpád dr., 595, **597**
 Berecz József, 560
 Bereczki főhadnagy, 183
 Bereczki Sándor, 241

- Berczky Sándorné, 242
 Berei József, **230**
 Berente Antal, 250, **252**
 Berente Balázs, 39, **114**
 Berente Imre, 233
 Berente István, 250, **252**
 Berente Pál, 197, **202**
 Berényi Antal dr., 751
 Berényi Lajos, 47, 61
 Berényi Pál, 637
 Berényi Péter, 582, 583
 Béres József, 512, 516, 517, 537
 Béres László, 517
 Beréti József, 532
 Berger tartalékos hadnagy, 27
 Berger Antal, 587
 Berger Boldizsár, 587, **588**
 Bergmann Antal, 587, **588**
 Béri főhadnagy, 639
 Berkes István, 93
 Berkes Sándor, 477
 Berki Ferenc, 190, **192**
 Berki József ifj., 210, **211**
 Berki József, **211**
 Beros Ferenc, 566
 Berta Ferenc, 325
 Berta János, 155
 Berta Kálmán, 620
 Berta Márton, **548**
 Berta Péter, 373
 Bertók Zsigmond, 87, 88
 Berzi Béla, 637
 Besenczi Sándor, 567
 Beslity János, **364**
 Besze József, **236**
 Besze Kálmán, 155, 159
 Besze Mihály, 630
 Bevíz István, **246**
 Béza László dr., 512, 513, 518, 521, 524,
528
 Bezzeg István, 423, 424
 Biber János, 376, **377**
 Bibók tűzértelep-vezető, 680
 Biczó főhadnagy, 633
 Biczó Károly, 594, 595, **598**
 Biczók Sándor, 270, 287, 293, 299, 304,
340
 Bikszegi Károly, 537, **539**
 Bild Ottó, 92
 Bilekov Pál, 751
 Bíró Albert, 701, **702**
 Bíró Béla, 469, 630
 Bíró Ferenc, 191, **192**
 Bíró Géza, 446, 448, 450, 472
 Bíró József, 677
 Bíró Lajos, 198, **202**
 Bíró Mihály, **418**
 Bíró Pál, 94, 102
 Bíró Sándor, 35, 38, 60, 70, 78, 90, 92, 97,
 101, 102, 108, 109, **114**
 Bíró Sándor, 719
 Bischoff János, 636
 Bitó Ferenc, 158, **159**
 Bitó István dr., 39, **115**
 Bitter László, 590, **591**
 Bobek Ernő, 325
 Bobek Károly, 325, **340**
 Bobek Pál, **601**, 602
 Bocska Lajos, 482, 483, 485, **487**
 Bocskai Zsigmond, 482
 Boda Pál, 198, **202**
 Boda Pál, **539**
 Bodacz József id., **591**
 Bodacz József, 590, **591**
 Bódi János, 686
 Bodnár András, 155, 163
 Bodnár János, 420
 Bodnár Lajos, 757
 Bodnár Márton, 420, **421**
 Bodó Géza, 26
 Bodó József, 476, 481
 Bodó Károly, 773, **774**
 Bodó László, 484, 485, 486
 Bodó László, 513
 Bodóczki Dezső, 321
 Bodóczki László dr., 14, 42, 45, 46, 139
 Bodóczky István, 100
 Bodor András, 152, 169, **170**
 Bodor Dezső, 642
 Bodri főhadnagy, 336
 Bódy Tibor, 331
 Bogács Géza, 262, 270, 285, 287, 288,
 300, 310, 313, 314, 316, 322, 325, **340**
 Bogács Márton, 544, **545**
 Bogár István, 208
 Bogdán Gyula dr., 405, **411**
 Bogdán János, 420

- Bogdán Miklós dr., 195, 196, 197, 198,
 199, 200, 201, **202**
 Bogdány Károly, 109, **115**
 Bognár Emilné, 64
 Bognár Ferenc, 12, 24, 36, 42, 51, 60, 61,
 62, 64, 66, 67, 72, 73, 78, 79, 83, 89, 90,
 98, 101, 103, 104, 105, 106, 107, 108,
 112, **116**, 129, 133, 134
 Bognár Gyula, 468
 Bognár István, 582, **583**
 Bognár István, 778, **779**
 Bognár Károly, 46, 47, 48, 69
 Bognár Lajos, 538
 Bognár Mihály, 578
 Bognár Pál, 482, 483, 484, 489
 Bohner István, 554, **557**
 Bojtos István, 686
 Bóka Ferenc, 494
 Bokodi János, 681
 Bokor János, 394
 Bokor Sándor, **395**
 Boldizsár János, 571, **572**
 Bolla Jenő, 686
 Bolvári Emil, 544
 Bolvári Gergely, 730, **744**
 Bolvári István, 544
 Bóna Árpád, 485
 Bóna György, 781, 782
 Bóna Pál, 632, 635, 636, 638, 641, 645,
 666, 667
 Bonczos Miklós, 259, 274, 298, 305, **340**
 Borbás Béla, 304
 Borbás György, 304, 305
 Borbás Tivadar, 269, **340**
 Borbáth Lajos, **654**
 Borbély százados, 54
 Borbély Ferenc, 99
 Borbély Gyula, 622, 625, 626, 628, **654**,
 669
 Borbély István, 447
 Borbély János, 134, 143
 Borbély József, 470, 473
 Borbély József, 646
 Borbély Józsefné, 200, **202**
 Borbély Károly, 731
 Borbély Sándor, 56
 Borbély Sándor, 470
 Bordás Ferenc, 619, 634
 Bori Ambrus, 391, **392**
 Borkity Péter, 327
 Bornemissza Jánosné, 397
 Boros Arnold, 315, 394, **395**
 Boros Ferenc, 425, **427**
 Boros Károly, 564
 Boros Mihály, 623
 Borsi Sándor, 571
 Borsodi György, 72
 Borsodi Károly, 39, **117**
 Borsos Benjámin, ifj. 693, **694**, 697, 698
 Borsos Lajos, 147, 149
 Borsos Ottó dr., 505
 Borszéki Lajos, 46, 48, 63, 68
 Borzai Tibor ifj., 701, 702, **703**
 Borzák Kálmán, 607
 Bóta László, 152, 169, **171**
 Botlik honvéd, 311
 Botond Gábor, 631, 632, 633, 650, 684,
 690
 Botos István, 514, 516
 Bottyán István, 234, **236**
 Botykai Árpád, 537
 Bozó János, 640, 685
 Bozóki József, 432
 Bozorád Nándor, 590
 Bozorádi János, 584, **585**
 Bozsik Ferenc, 672, **673**
 Bozsik Gyula, 755
 Bozsik Sándor, 57
 Böndör Gyula, 397, **398**
 Böndör József id., 198, 200, **202**
 Böndör Kálmán, 546
 Böresök Elemér, 621
 Böröcz Jenő, 282, 295, 303, 306, 313, 315,
 331
 Börös János ifj., 405, **411**
 Brand Béla ifj., 705
 Brand Tibor, 705
 Brassai János, 231, 232, 233
 Braun Márton, 734
 Breczkó Sándor, 577, **579**
 Brekva Sándor, 39, **117**
 Bruncsák András dr., 51, 77, 96
 Brunszvik László, 215
 Brünyi Tivadar, 338
 Buchwald János, 476
 Bucsei Dezső, 244, **246**
 Buda Gábor, 12, 38, 62, 89
 Buda József, 685

Budai Ferenc, 538, **539**
 Budai Géza, 432, **435**
 Budai Imre, 541
 Budai János ifj., 366, **367**
 Budavári Antal, 46, 68
 Budavári József, **678**
 Bujdosó törzsőrmester, 638
 Bujdosó István, 468, **471**
 Bujdosó János, 215, **217**
 Bujdosó Mátyás, 214, 217
 Bukor Balázs, 553
 Bukovszki István, 693, **695**, 698
 Bundzsák József, 428, 429
 Bunovszki István, 710
 Bures Tibor, 564
 Buricza János, 553
 Burkus János, 242
 Buruczka János, 250
 Bús György, 148, **150**, 151
 Bús István, 51
 Buttinger Antal dr., 214, 215, 216, **217**
 Buzás Ferenc, 755, 756
 Búzás János dr., 47, 49, 98, 99, 100, **118**,
 139
 Buzás Pál dr., 41
 Búzási Imre, 590, **591**
 Buzinkai György, 85
 Buzsik Pál, 34
 Bükki Józsefné, 331
 Bűn Ferenc, 693, 698
 Bűn János, 208
 Bürgés Sándor, **748**

C

Ceglédi János, 575, 576, 577, **580**
 Cifra József, 615
 Cífrík Ferenc, 675
 Cindrik József, 421
 Cinege József, 672
 Curnics József, 285, 286, 287, 296
 Czabai Ferenc, 388
 Czakó András, 175, 176, 177, 178
 Czakó Gábor, 244
 Czakó Géza, **246**
 Czakó István, 607
 Czakó József, 622, 630, 631, 635, 637,
 640, 642, 646, 651, 652, **655**, 669
 Czár István, 568
 Czár Lajos, 446, 447, 449, 452, 453

Czár Sándor, 508
 Czeplédi Miklós, 576
 Czellár István, 758
 Cziczinger József, 298, **341**
 Czimmer Illés, 672
 Czimmer Illés, 711
 Czimmer István, 672, 674
 Czimmermann János, 264
 Czinege István, 510
 Czinege József, 672
 Czingel István, 198, **203**
 Czinkóczi István, 681
 Czinkóczi József, **682**
 Cziráki Géza, 594
 Czirok István ifj., 468, **472**
 Czirok László, 731

Cs

Cs. Kiss Ferenc, 382
 Cs. Taba János, 538
 Csaba Gyula, 619, 620, 622, 623, 625, 629,
 635, **654**
 Csaba István, 33
 Csaba József, 553
 Csábi Gábor, 373
 Csábi László, 524
 Csada Pál, 553
 Csajányi Égia Simon, 64
 Csajányi György, 23, 64
 Csajbók Pál, 232
 Csajbók Teréz, 232, 233
 Csajka György, 630
 Csajkás István, 432
 Csák Lajos, **416**
 Csáki András, 693, **695**, 697
 Csáki József ifj., 322, **340**
 Csáki József, **682**
 Csákó János, 232
 Csáky Lajos, 78, 105
 Csanádi János, 718
 Csányi Anna, 309
 Csányi Gyula, 780
 Csányi László, 609
 Csapai Lajos, 408
 Csaplár József, 446, 448, 451
 Csaplár Károly, 483, 484
 Csapó, 84
 Csapó tizedes, 55
 Csapó András, 232, **236**

- Csapó Imre, 730
 Császár Ferenc, 755
 Császár István, 484
 Császár Sándor, 543, 544
 Csatai István, 582, **583**
 Csatári Pál, 515
 Csatlós János, 680, 681, **682**
 Csató János, 643, 663
 Csedő, 74
 Csedő Zoltán, 46
 Cseh Antal, 484
 Cseh Gábor, 57
 Cseh Gáborné, 630
 Cseh János, 512, 514
 Cseh József, 177
 Cseh Lajosné, 92
 Cseh László ifj., 678
 Cseh László, 410, 423
 Cseh László, 680
 Cseh László, 77
 Cseh Szakál Sándor, 596, **598**
 Cseh Zsigmondné, 200, **202**
 Csehlov alezredes, 320
 Csellik Lajos, 603, **604**
 Cselovszki Pál, 505, 512, 522
 Csémi Károly, 88, 503, 507
 Csendes Imre, 621
 Csendes Mihály, 155, **159**
 Csendes Nándor, 295, 301
 Csengödi György, **612**
 Csenki Ferenc, 100
 Csenki István, 701
 Csenki Zoltán, 156
 Csenky Ferenc, 139
 Csépa Ferenc, 234, **237**
 Csepela Sándor, 181
 Cser Gyula, 394, **395**
 Csere András, 546
 Cseredi Mihály, 546
 Cseredi Miklós, 546
 Cserép Béláné, 707
 Cseresznyés Pál, **748**, 749
 Cserged János, 409, 410
 Cseri László, 630, **655**
 Cserjés Mihály, 484
 Cserjés Sándor, 587
 Cserkó Endre, 781, **782**
 Csernák Ferenc, 166
 Csernák János, 19, 20, 36, 44, **118**
 Csernetics Gyula, 780
 Csernus Tibor, 82
 Csernus Vince, 587, **588**
 Cserny Kálmán, 282, 327
 Csernyi István, 602, 603, **604**
 Csertai János, 394, **395**
 Csertei Lajos, 307
 Cservák Ferenc, 510, 524
 Cserván Lajos, 516
 Csetényi Sándor dr., 450, **451**
 Csibi Vince, 762
 Csicsmán Júlia, 64
 Csigi Noémi, 69
 Csík Antal, 251, 252, 253, 254
 Csík Imre, 190
 Csík István ifj., 477
 Csík István, 208
 Csík József, 173
 Csík Kálmán, 176
 Csík László, 470, 473
 Csík Lukács, 170, 173, 174
 Csikai Imre, 469
 Csikesz Ferenc dr., 447, 448, 449, 450, 468, 469, 470, 471, **472**
 Csikesz Ferenc, 68, 69
 Csiki Nándor, 469, 470, **472**
 Csiki Vencel, 180, 190
 Csikos Ferenc, 470, 471
 Csikós Imre, 170, **171**
 Csikós István, 245
 Csikós János, 672
 Csikós János, **676**
 Csikós Rudolf, 67
 Csikós Tóth István, 223, 224, 225, **226**
 Csilics Antal, 268, 270, 276, 284, 289, **340**
 Csintalan István, 426
 Csípő Sándor id., 228, **229**
 Csípő Sándor ifj., 228, **229**
 Csitkovics András, 405
 Csizmadia Sándor (Faddi), 477
 Csizmadia Sándor, 476, 477, **479**
 Csizmás József, 719
 Csizmás Sándor, 416
 Csóka Gyula, 555, 558, 561, 562
 Csoma Margit, 736
 Csomor György, 185
 Csomor Kálmán, 182
 Csonka Gyula, 587
 Csontos Mihály, 590, **591**

- Csontos Pál, 43
 Csoóri Sándor, 11
 Csorba István, 20, 51, 61, **118**
 Csorba István, 232, **237**
 Csorba Nándor dr., **761**
 Csordás Antal, 599, **600**
 Csordás István, 26
 Csordás István, 722
 Csordás Tibor, 629
 Csóti Lajos, 494, **495**
 Csöke Antal, 423
 Csöke György, 429, **430**
 Csöke János, 428, 429, **430**
 Csörgity János, 373, **374**
 Csörgity József, 373
 Csörgő István, 196, **203**, 205
 Csörgő László, 196, 197, 198, **203**
 Csörögi Gyula, 233
 Csösz Sándor, **166**
 Csösz Sándor, 18, 29, 49, 82
 Csövári Mihály, 461
 Csuka László, 637, **655**
 Csupor József, 554
 Csurdi Károly, 766, 767
- D**
- D. Fekete Miklós, 727, 735
 D. Kovács Benjámín, 156, 157, 158, 159, **160**, 162
 Daczó József, 11, 12, 14, 15, 19, 20, 21, 22, 30, 41, 46, 47, 48, 51, 52, 63, 68, 72, 82
 Dadai Imre, 520
 Dallos Dezső, 216
 Dallos Ferenc, 12, 15, 21, 22, 30, 37, 38, 41, 46, 47, 48, 51, 55, 62, 63, 70, 72, 73, 77, 96, 100, 102, 104, 105, 106, 139, 187, 324, 330, 410, 648
 Dallos Jenőné, 304
 Dalmadi László, 208
 Damm Tibor, 72
 Damó László, 35
 Dancsa Béni, ifj., 376, **377**
 Dani Dezső, **614**, 616
 Danics Ferenc, 526
 Danics István, 250
 Danita János, 394, **395**
 Dankay Tibor, 273
 Dankovszky főhadnagy, 577
 Danyi András, 482, 484
 Dányi Gyula, 53, 83
 Dara János, 386, 387
 Darányi Dénes, 719
 Dárdai Mihály, 381
 Dárdai Vilmos, 108, 109, **118**, 146
 Daróczi Mihály, 687
 Daróczi Pál, 147, **150**
 Darók Mátyás, 520
 Daskó József, 643, 645
 Daubner György, 470, **472**
 Dávid István, 432
 Dávid István, 737
 Dávid Pál, 552
 Deák Ferenc, 35
 Deák Ferenc, 232, **237**
 Deák István, 285, 332, 335
 Deák István, 533, 534, **535**
 Deák János, 276, 327
 Deák János, 426
 Deák József, **369**, 370
 Deák József, 620, 625, 629, 637, 640, 652
 Deák Pál, 571
 Deák Zoltán, 463, **464**
 Decsi István, 37
 Dékány Ferenc, 371
 Dékány István, 223, 225
 Deli Imre, 219
 Deli István, 221
 Deli János, 705
 Demény János, 470, 471
 Demeter Ilona, 245
 Demeter Zsigmond, 463, **464**
 Dénes rendőr hadnagy, 67
 Dénes Dániel dr., 751, 756, 757, 764
 Denneberg Tibor, 18, 29, 49
 Dér László, 538, 541, 542
 Derecskei Gábor, 447, 449, **451**
 Déri István, 234, **237**
 Detre Gyula, 304
 Dévai József, 432
 Devics András, **364**
 Dezsmond Ferenc, 213
 Dibusz Gyula, 403, **411**
 Diczendí Arisztid, 290
 Dikán József, 298, 299, **341**
 Dila Dénes, 304
 Dimitrievics Miklós, 405, **412**
 Dinka Zoltán, 88, 90, 94

- Dinnyés István, 251, **252**
 Dinnyés Józsefné (Kulcsár Mária), **655**
 Dinók Ambrus, 44
 Dinók András, 44
 Dinók József, 44
 Diós főhadnagy, 13
 Dobák László, 647, **655**
 Dobler Ferenc, 84
 Dobó György, 273, 274, **341**, 505, 506
 Dobó Szilveszter, 578, 613, **614**
 Dobor Teréz, 538
 Dobos Ferenc, 635
 Dobos József, 172
 Dobos József, **237**
 Dobos Károly, 705
 Dobos László dr., 14, 42
 Dobos Mihály ifj., **695**
 Dobos Pál, 321
 Dobos Pál, 748, 749
 Dobos Péter, 705
 Dobos Sándor, **237**
 Dobosi Mihály, 170, **171**
 Dobovánszki Ferenc, 445
 Dobra János, 215
 Dobróczki Antal, 197, 198, 200, **203**
 Dóczy rendőr szakaszvezető, 485
 Dóka elvtárs, a járási MDP munkatársa,
 678
 Dóka József, 147, **150**
 Dóka László, 642
 Dókai József, 576
 Dolgopolov kapitány, 185
 Dolmány László, 469
 Dombi István, 260, 263, 264, 265, 272,
 273, 278, 279, 285, 286, 295, 341
 Dombóvári János, 484
 Domján János, 756, 757
 Domján József, 18, 92, 94
 Domokos Ferenc, 37
 Domonics István, 26, 141
 Domonkos Ferenc, 93
 Domonkos János, 49, 70, 74
 Domonkos Sándor, 681
 Donáth József, 243
 Donáth Tibor, 24, 25, 40, 49, 108, 157,
 158, 184, 199, 200
 Donka Miklós, 515
 Dora Ferenc, 433
 Dóra Tibor, 542, 543
 Dóró Ernő, 615
 Doszpod Ádám, 432, **435**
 Doszpod Béla, 431, 432, 433, **435**
 Dosztán Lajos, 757
 Dózsa József, 38, 77, 89
 Döme Ferenc, **342**, 351
 Dömök István, 606, **607**
 Drozdik István, 630, **678**
 Dublinszki Sándor, 636
 Dudás Ferenc, 699
 Dudás János, 484
 Dudás János, 614
 Dudás Jenő, 613, **615**
 Dudás József, 517
 Dudás József, 613, **615**
 Dudás László, **230**
 Dudás Pál, 747
 Dudás Sándor, 215, **217**
 Dudás Sándor, 776
 Dugár Sándor, 61
 Dujmov István, 365, 384, 386
 Dunai Antal, 197
 Dunai György, 282
 Durancsik József, 147
 Durányi János, 385
 Durszt Ferenc, 34
 Dusnoki István, 773
 Dusnoki József, 538, 539, **540**
- ## E,É
- Éber Sándor ifj., 265, 309
 Echman József, 403
 Eckert Imre, 276, 327
 Edenmayer Pál, 17, 28, 86
 Egegi Ferenc, 455, **456**
 Égerer Ervin, 46
 Egervári János, 301
 Egyed Ferenc, 307
 Egyed Lajos, 191
 Egyedi István, 181
 Egyházi János, 108
 Eichardt Ottó, 325, **342**
 Eke István, 506, 510, 524
 Elek József id., 705, **707**
 Elek Lajos dr., 45
 Elek Zoltán, 394, **395**
 Éles Vilmos, 511
 Elketz Balázs, 265

- Endre Antal, 503, 514, 515, 519, 522, 523, 527, **528**, 529
 Endre István, 693
 Endre János, 702
 Endrédi István, 469, 470, 471, **473**
 Endrész testvérek, 148
 Endrész János, 147, 149
 Endrődi Sebestyén, 388, **389**
 Enyedi Oszkár, 312, 313
 Enying Mihály, 621
 Enying Mihály, 679, 680
 Eperjes János, 692
 Epres Lipót, 305
 Érckövi, 680
 Erdei Ferenc, 11, 302, 642
 Erdei László, 467
 Erdei Sándor, **656**
 Erdélyi Károly, 50, 70, 90, 109
 Erdész Ferenc, 306, 317
 Erdődi Szilveszter, 582, **583**
 Erdős, 182
 Erdős István, 511, 514, 515
 Erdős József, 72
 Erdős Sándor, 184
 Erdősi József, 87
 Erki, 223
 Erlik főhadnagy, 519
 Ernyes László, 637, 640
 Erős Ágoston, 381
 Erős György, 381
 Erős László, 476, 477, **479**
 Érsek Sándor, 25, **118**
 Érszegi Károly, 49
 Ertli százados, 64
 Eszik Alajos, 637, 643, **656**
 Eszik József, 181
 Evetovics Iván, 313
 Ézsi István, 265, 276, 307
 Ézsi Lászlóné, 482
- F**
 F. Kiss Imre ifj., **166**
 Fábrián főhadnagy, 321
 Fábrián Béla, 636, 639, 641, 644, 651, **656**
 Fábrián Ferenc, 639
 Fábrián József, 212, 213
 Fábrián László, 630, **656**
 Fábrián Mihály, 224, 225, **227**
 Fábrián Sándor, 24
- Fábri János, 504, 508, 513, 524, 531
 Facskó Mihály, 543
 Faddi Máté, 756
 Fakán István, 147, **150**
 Falábú Dezső, 244
 Faragó, 18
 Faragó András, 46, 728
 Faragó Béláné, 39
 Faragó Benő, 750
 Faragó Etelka, 28
 Faragó Illésné, 304
 Faragó Imre ifj., 156
 Faragó Imre, 34, 105
 Faragó Imre, 156, 157, 158, **160**
 Faragó Imre, 230
 Faragó Imre, 292
 Faragó István, 373, **374**
 Faragó János, 200, **203**
 Faragó László, 245
 Faragó Mátyás, 32
 Faragó Pál, **657**
 Faragó Péter, 386, **387**
 Faragó Péter, 39, **119**
 Faragó Sándor, 446, 447, 448, **451**
 Farkas, 513
 Farkas Andor, 631, **657**
 Farkas András, 564
 Farkas András, 613
 Farkas András, 687
 Farkas Antal, 625, 635, 655, **657**
 Farkas Balázs, 190, **192**
 Farkas Béla, 456
 Farkas Béla, **657**
 Farkas Béla, 767, **768**
 Farkas Ferenc, 56
 Farkas Ferenc, 293, 304, 305
 Farkas Ferenc, 490, **492**, 493
 Farkas Ferenc, 532
 Farkas Ferencné, 304
 Farkas Franciska, 630
 Farkas Ignác, 613
 Farkas Imre, 35, 91
 Farkas Imre, 234, **237**
 Farkas Imre, 772
 Farkas István, 780
 Farkas János, 27, **119**
 Farkas János, 31, 228, 241
 Farkas János, 545
 Farkas József, **688**

- Farkas Lajos, 722
 Farkas László, 147, 149, 152
 Farkas László, 190
 Farkas László, 264, 272, 276, 295, **342**
 Farkas László, 327
 Farkas László, 469
 Farkas László, 552
 Farkas László, **657**
 Farkas Magdolna, 476, 479
 Farkas Mihály, 418
 Farkas Mihály, **707**
 Farkas Mihály, **711**
 Farkas Ödönné, 304
 Farkas Pál, **557**
 Farkas Pál, 640, **657**
 Farkas Sándor ifj., 455, **456**
 Farkas Sándor, 373
 Farkas Sándor, 566
 Farkas János, B. → B. Farkas János
 Farkasinszky István, 84
 Fazekas Ferenc, 42
 Fazekas István, 719, 722, 723, 724, 725,
 727, 743, **744**
 Fazekas József, 84
 Fazekas Mihály, **657**
 Fazekas Vince, 681
 Fehér, 92
 Fehér Balázs, 250
 Fehér Géza, 735
 Fehér Gyula, 739
 Fehér István, 210, 212
 Fehér István, 705
 Fehér József, 241, 242, 243
 Fehér Károly, 155, **161**, 163
 Fehér Lajos, 624
 Fehér Sándor, 42, 61, 62, **119**
 Fehér Sándor, 282
 Fehérvári tanár, 299
 Fehérvári Ilona, **695**
 Fejes tanító, 309
 Fejes József, 630, **658**
 Fekécs százados, 468
 Fekete Antal, 678
 Fekete Antal, 702
 Fekete Béla, 752, 753, 754, 759, **761**
 Fekete Benjámín id., 251, **252**
 Fekete Benjámín ifj., 251, **252**
 Fekete Ferenc, 56
 Fekete György, 156, 157, **161**
 Fekete Illés, 702
 Fekete Ilona, 245
 Fekete Imre, **188**
 Fekete Imre, **497**
 Fekete Imre, 691
 Fekete István id., 705, 706, **707**
 Fekete István ifj., 705
 Fekete István, 34
 Fekete István, 66
 Fekete István, 623, 627
 Fekete János, 636
 Fekete János, 702
 Fekete József, 148, **150**
 Fekete K. Sándor, 463
 Fekete Kálmán, 179, 181, 182, 183, 184,
 185, 186, 187, **188**, 189
 Fekete Kálmán, 705
 Fekete Károly dr., **237**
 Fekete Károly, 701, 702
 Fekete Lajos, 546, **548**
 Fekete László, 157, 158, **161**
 Fekete László, 182
 Fekete László, 569
 Fekete Mátyás, 693
 Fekete Mihály, **703**
 Fekete Miklós, D. → D. Fekete Miklós
 Fekete Miklós, 111
 Fekete Miklós, 87, 88, 91, 104
 Fekete Nándor, 476
 Fekete Ödön, 702
 Fekete Pál, 621, 622, 624, 626, 629, 631,
 635, 637, 640, 649, 652, 653, **658**
 Fekete Pál, 748, **749**
 Fekete Péter, 546, **548**
 Fekete Sándor, 576, **580**
 Fekete-Kovács Győző, 301
 Felföldi László, 134
 Felföldi Sándor, 224
 Felkai Lujza, **658**
 Felméray István, 313
 Felnagy Mihály, **543**
 Felnagy Sándor, 542, **543**
 Fenyvesi György, 766, 767, **768**
 Fenyvesi István, 476, 477, 478, **479**, 481
 Fenyvesi József ifj., **762**
 Fercsák János, 599, **600**
 Fercsi László, 190, 191, **192**
 Ferenc Nándor dr., 315, **342**
 Ferencessi József, 183, 184

- Ferenci főhadnagy, 651
 Ferenci Imre, 730, **745**
 Ferencsik István, 176, **178**
 Ferencz Béla, 43, 97, 109, 116, **119**
 Ferenczi Ferenc, 260, 272, 273, 276, 277,
 278, 285, 286, 287, 288, 289, 291, 293,
 294, 296, 297, 300, 302, 309, 311, 314,
 320, 321, 322, 345, 346, 355, 403
 Ferenczy Géza, 61
 Ferkovics József, 512, 513, **529**
 Feró Imre, 603, **604**
 Festő Lajos ifj., 166, **167**
 Ficsor Ferenc, **658**
 Ficsor József, **658**
 Fidi József, 478
 Filus József, 569
 Fischer István, 405, **412**
 Fischer Tivadar, 93
 Fischi Vilmos, 244, **247**
 Flaisz Ferenc, 599, **600**
 Flaisz József, 602
 Floring József, 701
 Fodor György, 576
 Fodor István, 181
 Fodor József, 44
 Fodor József, 630, **658**
 Fodor Kálmán, 773
 Fodor Lajos, 157
 Fodor Lajos, 403
 Fodor Péter, 584, **585**
 Fodor Sándor, 181, 182, 185, 186, 187
 Fodor Tibor, 35, 38, 92, **120**
 Fodor Vince, 76, **120**
 Fogarasi Ferenc ifj., 603
 Fogt András, 490
 Fokti László, 190
 Folsz Tóbiás, 404, 405, **412**
 Fontányi Lajos, 390, 391, **392**
 Forczek Dániel László, 705, 706, **707**
 Forczek Ernő, 706
 Forgács Andor dr., 633, 651
 Forgács Tivadar, 630, 649, **659**
 Forrai Sándor, 61
 Fődi János, 190
 Fődi József, 376, 378
 Földes János, 603
 Földes Lajos, 381, 382
 Földes Mihály, 754
 Földházi Balázs, 200, **203**
 Földházi József, 200, **203**
 Földi János, 751, 752, 753, 757
 Földvári András, 705
 Földvári Imre, **167**
 Fölkl Rezső, 407
 Förgeteg József, 702
 Francia Kiss Károly, 69
 Francia László, 311
 Franek János, 423
 Frankó Pál, 36
 Franyó János, 25, 67
 Frei Imre, 613
 Frend Lajos, 477
 Fridmann István, 633, 651
 Friebert Ferenc, 767
 Fulai István, 148
 Furu János, 394, **396**
 Fuszenecker Antal, 555
 Fuszenecker János, 263
 Füle Sándor, 727, 735, 739
 Fülöp Imre, G. → G. Fülöp Imre
 Fülöp István, 538, **567**
 Fülöp János, 420, 421
 Fülöp Kálmán, 520
 Fülöp László, 515, 519, 523, 527, 528, **529**
 Füredi Kálmán, 482
 Fűrj István, 57
 Fűrj János, 198, **204**
 Füstös Imre, 182
 Füzesi János, **464**
- G**
- G. Fülöp Imre, 469, 471, **473**
 G. Marton József, 672, **673**
 G. Nagy János, 191, **192**
 G. Szabó István, 563
 G. Szabó László, 630
 Gábor István, 613
 Gábor Józsefné, 50
 Gábor Mihály, 613
 Gábris Lajos, 554, 560
 Gacza Kálmán, 38
 Gács Edit, 275, 506
 Gács Imre, 198, 199, 200, 201, **204**
 Gajdácsi Árpád, 84
 Gajdácsi István, 685, **688**
 Gajdos István, 686, 687, 690
 Gál Ferenc, 190, **193**
 Gál Gáborné, 464

- Gál Imre, 234, **237**
 Gál Imréné, 446, 447, 451
 Gál István ifj., 366, **367**
 Gál István, **120**, 132
 Gál István, 366, **367**
 Gál János, 369, 370
 Gál László, 623, 627, **659**
 Gál Lászlóné, 59
 Gál Lukács, **237**
 Gál M. Jenő, 192, **193**
 Gál Pál, 623, **659**
 Gál Sándor, 163
 Gál Sándor, 373, **374**
 Gál Sándor, 613
 Gál Sándor, 753
 Galacz János, 27
 Galamb István, 259, 267, 268, 276, 277, 305, **343**
 Galamb Lajos, 316
 Galambos József, 381, **382**
 Galambos Péter, 553, **554**
 Gálfi József, 305
 Galgóczi Dezső, 754, 756
 Galgóczi Károly, 34
 Galló Béla, 270
 Galló László, 190, 191
 Gálos János, 295, 319
 Gara Sándor, 69, **121**
 Garaczi László, 98
 Garajszki István, **343**
 Garas József, **707**
 Garas Kálmán, 642, 704, 705, **708**
 Garas Pál, 687, 706
 Gárgyás Lajos, 737
 Garzó József, 200, **204**
 Garzó Józsefné, 197
 Gáspár Ferenc, 693, **695**
 Gáspár Imre, 216, **218**
 Gáspár Imre, 621
 Gáspár István, 584, **585**
 Gáspár József, 445, 447, 449, **451**
 Gáti Antal, 54, 55, 57, 61, 64, 76, 81, **121**, 129
 Gáti Sándor, 404
 Gauder Ferenc, 780
 Gausz István, 554, **557**, 561, 562
 Gausz József, 554, **557**
 Gavlicza István, 436
 Gazdag János, 432
 Géczy Mihály, 680
 Gedei Árpád, 69, **122**
 Gehér Józsefné, 407
 Geiger István, 426
 Geiger István, 555, **557**
 Geiger József, 381, **382**
 Gellei Albert, 270, 312, **343**
 Gellei József, 496, **497**
 Gellér Ferenc, 182
 Gellért Sándor, 405, **412**
 Gémes Elemérné (Forgó Júlia), 651, **659**
 Gémes Ferenc, 720, 724, 728, 729, 734
 Gémes Géza, 701
 Gémes Mihály, 243
 Genál András, 278, 280, 311, **343**
 Gengeliczi János, 198, **204**
 Gengeliczi László, 198, **204**
 Gengeliczy Pál, 407, 409, 410
 Gera István, 157
 Gera Sándor, 88
 Gera Sándor, 512
 Gerencsér József dr., 432, **435**
 Gerencsér József, 83, 107
 Gerényi Miklós, 518
 Gerényi Salamon, 464
 Gergely Ferenc, 319
 Gergely Imre, 594, 595, 596, **598**
 Gergely Sándor, 39
 Gergelyfi cukrász, 226
 Geri Ferenc, 282, **343**
 Geri István, 504
 Germán József, 327
 Géro Sándor, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, **188**
 Gerő Ernő, 621
 Geröcs István, 216
 Gibert Ferenc, 603, **605**
 Giczi Gyula, 514, 515, 519, 520
 Giczi József, 619, 620, 634, 646
 Gilián Lajos, 307
 Gilián Lajosné, 321
 Gilián Márk, 306
 Gilián Mihály, 331
 Gilián Pál, 276, 283, 306, 329
 Giliczó Mihály, 31
 Glied Endréné, 331
 Glied Károly, 285, 286, 287, 293
 Glisich István, 494
 Glocker István, 587

- Góbor Elek, **122**
 Góbor Ferenc id., 251, **253**
 Góbor Ferenc ifj., 112, 251, 252, **253**, 254
 Gócz János, 512
 Gocsál László, 289, 301
 Gocze Ferenc, 611
 Góg Lajos, 553
 Gombos Aladár, 72, 82, 87, 91, 104
 Gombos Sándorné (Kozma Erzsébet), 594, **598**
 Gondi Tivadar, 36, 44
 Gondos László, 304
 Goól Henrik, 405, **412**, 428
 Góré százados, 183
 Gósz József, 516
 Gosztony István, 639
 Gottschal, 297
 Gózon műegyetemi hallgató, 738
 Göldner Vilmos dr., 277, 315, **343**
 Gömbösi István, 433
 Gömörly Jenő dr., 45, 46, 61
 Göndör Ambrus, 307, 325, **344**
 Göntér György, 523
 Görbe Mátyás, 166, **167**
 Göresös János, 268, **344**
 Göröcz Béla, 190
 Görög Ferenc, **659**
 Gracza Dénes, 484
 Gracza János, 731
 Grécu Lajos, 375
 Grészló Károly, **344**
 Grigir István, 245
 Gróf Antal, 166, 168
 Grósz Ernő, 722, 730
 Grósz József, 565, 566
 Grósz József, 285, 502, 504, 507, 512
 Gruber Illés, 397, **398**
 Gruber Lajos, 477
 Guba, 275
 Guba Ernőné, 322
 Gubacsi Sándor, 482
 Gubány Pál, 608
 Gubics István, 780, **781**
 Gubicza József, 166, **167**, 169
 Gubisi József, 49, 57, 60
 Gudra Béla, 642
 Gugány Márk, 298, **344**
 Gulyás százados, 507
 Gulyás György, 614
 Gulyás István, 484
 Gulyás Jenő, 477
 Gulyás Kiss Sándor, 32
 Gulyás Lajos ifj., 215
 Gulyás Lajos, 210, **211**
 Gulyás Lajos, 212, **218**
 Gulyás Mihály, **122**
 Gupcsi Menyhért, 594, 595, 599
 Guszev alezredes, 522
 Guti János, 445, 449, **451**
 Gutyijev alezredes, 523
 Guzsván Mihály, 534
- Gy**
- Gy. Tóth Pál, 166, **167**
 Gyapjas József, **344**
 Gyebnár János, 182, 185
 Gyebnár Lajos, 547
 Gyenes József dr., 182
 Gyenes Sándor, 755, 756
 Gyenis Ferenc, 283, 317
 Gyetvai Antal, 432, 433, 434, **435**
 Gyetvai József, 622, 624
 Gyóni Lajos, 63
 Gyovai Balázs, 642, **700**
 Gyovai Dezső, 700
 Gyovai Ferenc, 700
 Gyökeres József, 494, **495**
 Gyöngyösi Ferenc, **676**
 Gyöngyösi György, 225
 Gyöngyösi István, 685, **688**
 Gyöngyösi István, 693, 694, **696**
 Gyöngyösi Papp Ida, 721
 Györe Illés, 170, **171**
 Györffy Jánosné, 98
 Györfi Ernő ifj., 606, **607**
 György János, 397, **398**
 Györgyfalvi György, 67
 Györi István, **211**
 Györi János, 481, 486
 Györi Pál, 71
 Györke József, 755
 Györkös Miklós, 284, 335
 Gyukity Bódog, 445, 447, 448, **452**
 Gyulai Mihály, 22, 30, 40, 51, 52, 53, 54, 55, 57, 58, 61, 66, 71, 75, 83, 107, 113, **122**, 123, 127, 146, 521, 632, 633, 737
 Gyulavári József, 331
 Gyurákovics Antal, 546

- Gyurcsik Géza, 86
 Gyuricza József, 369, **370**
 Gyurik János, **188**
 Gyuris József, 147, 148, **150**, 151
 Gyuris József, 198, **204**
 Gyuris Károly dr., **660**
 Gyuris Sándor, **150**
 Gyurkó Lajos, 13, 14, 16, 17, 20, 21, 22, 23, 24, 26, 31, 32, 33, 34, 37, 40, 41, 51, 52, 53, 54, 57, 58, 61, 71, 75, 85, 86, 88, 93, 107, 113, 123, 129, 133, 137, 146, 507, 526, 576, 577, 624, 631, 633, 636, 760
 Gyurkovics Erzsébet, 200, **204**
- H**
- H. Kovács Antal, 693
 H. Simon Gábor, 571
 H. Szabó Balázs, **238**
 H. Tóth Vince, 621
 Haász Ferenc, 715, 719, 721, 725, 727, 728, 729, 732, 733, 736, 745
 Haász Tamás, 778
 Habaz Péter, 566
 Hábcenzius (Honti) József, 213, 215, **218**
 Hábcenzius László, 213, 214, 216, **218**, 219
 Háberszak Jakab, 177
 Hábori József, 24
 Haczhbold Sámuel, 609, **610**
 Hadházi Balázs, 394, 395, **396**
 Hadobás József, 296
 Hajagos Antal, **153**
 Hajagos Ferenc, 170, **171**
 Hajagos István, 681
 Hajagos János, 699, **700**
 Hajagos Károly, B. → B. Hajagos Károly
 Hajdú Bálint, 571
 Hajdú Ferenc, 397, **398**
 Hajdú Ferenc, 757
 Hajdú József, **238**
 Hajdú Mihály, 213, 214, 215, 216, 217
 Hajek László, 148, 158, 200
 Hajlik Gábor, 56, 62, 116, 133
 Hajma Lajos, 182
 Hajma László, 181, 182, 183, 184, 187, **188**, 189
 Hajnal János, 47
 Hajnóczi Lajos, 757, 758, 759, **762**
- Halák József, 214, **218**, 220
 Halák László, 571
 Halanda István, 18, 21, 30, 35, 40, 41, 42, 51, 55, 58, 60, 84, 123
 Halász Antal, 467
 Halász Ferenc, 462, 471
 Halász Ferencné, 468, 473
 Halász Mihály, 484, **487**
 Halász Pál, 268
 Halász Sándor, 181
 Halász Sándor, 705, **708**
 Halla Imre, 752, 753
 Hallai Ferenc, 198, **204**
 Haller Mihály, 509
 Halmosi Gyula, 57
 Halmosi József, 633, 650
 Halmosi József, 727
 Halter Géza, 335
 Hambalkó Péter, **424**
 Hamos Ferenc, 433
 Hamvas János, 268, **344**
 Hamvas József, 242
 Hamvas József, 518
 Hamvas Rezső, 242
 Hanák Endre, 268, 269, 271, 289, 290, 291, 293, 298, 300, 301, 302, 305, 310, 314, 332, 334, 335, **345**, 353
 Hanák József, 196
 Háncs János, 300, 310
 Hangya Ferenc, 569
 Hangya József, 536, **537**
 Hangya Mihály dr., **379**
 Hannuska katonai ügyész, 66
 Hantos Károly, 262, 263, 271, 281, 291, 322, 327, **345**
 Hanusz Béla dr., 243
 Harangozó János, 533, **535**
 Harci István, 223
 Harczos Márta, 275, 506
 Hardi Sándor, 546
 Harkai István, 423, **424**
 Harmath Ádám, 521
 Harmath Pál, **682**
 Harmatos Ferenc, 241, 243, 244, 245
 Harnos Sándor, 421
 Hartmann József, **660**
 Hartyáni József, 93
 Haszilló József, 599, 602, 603, **605**
 Hasznos tanító, 213

- Hatfi Ferenc, 614
 Hatházi Károly, 516
 Hatvani Mihály, 626, 631, 635, **660**
 Hauser László, 270
 Hauzinger Géza dr., 46
 Havas András, 80
 Havas Rudolf, 88, 645
 Havasi István, 288
 Havasi József, 362
 Havasi Mátyás, 388, **389**
 Hazag József, 244, **247**
 Hazai Ferenc, 553, **554**
 Házi János, 611
 Házi Sándor, 83, 650
 Hegedűs honvéd, 759
 Hegedűs Balázs, 43, 97
 Hegedűs Béla, 432, 433, **435**
 Hegedűs Béla, 767
 Hegedűs Ferenc, 165, 166
 Hegedűs Imre, 701, 702, **703**
 Hegedűs István, 755
 Hegedűs János, 224, **227**
 Hegedűs József, 244, **247**
 Hegedűs József, 391
 Hegedűs József, 461
 Hegedűs József, 544
 Hegedűs Károly, 69, **123**
 Hegedűs László, 49
 Hegedűs Sándor, 293, 298, **345**
 Hegedűs Tibor, 768
 Hegyi László, **711**
 Héja János dr., 214
 Héjja József, 577
 Héjjas Iván, 115
 Helenkár Ferenc, 166, **167**
 Helenkár István ifj., 166, **167**
 Helenkár János, 166, **167**
 Hell Péter, 610, 611
 Heller Ferenc, 451
 Heltai Rezső, 304
 Heltai Rezsőné, 304
 Helvédi János, 603
 Henczes Ernő, 445, **452**
 Hendrey Rezső, 61, 63
 Hentz Antal, 94
 Hepp András, 555, **558**
 Hepp Mátyás, 554, **558**
 Herc József dr., 315, **345**
 Herceg százados, 71, 84
 Herceg Imre, 537, **540**
 Herceg párttitkár, 680, 681
 Herceg Antal, 681
 Herceg János, 681
 Herceg József, 681
 Herman András, 636, 637
 Hermanek Ottó, 686
 Hermanovszki Ferenc, 459, 476, 477, 478, 479, **480**, 481, 496
 Hermanovszki Zoltán, 477
 Hernádi Nándor, 455
 Hernek László, 21, 88
 Heródek (Hazafi) Imre, 234, **238**
 Heródek Bálint, 234
 Heródek János, 233, 235, **238**
 Heródek László, 233, 234, **238**
 Herpay László, 166
 Héry Tibor, 310, 324, **346**
 Hetényi Miklós dr., 14, 68
 Heteyi Ferenc, 276
 Hetzendorfer János, 216, 218, **219**
 Hetzendorfer József, 213
 Hevér Imre, **660**
 Hideg Ferenc, 563
 Hideg Imre, 680, 681
 Hidegkuti Barna, 731
 Hídvégi vezérőrnagy, 280
 Hídvégi Herkel László, **660**
 Hídvégi Herkner László, 640
 Hídvégi István, 88
 Hídvégi László, 625
 Hintesszer Elek, **416**
 Hlucska András, 700
 Hochrein Jenő, **346**
 Hodobás József, 265
 Hodoneczki Mihály, 772, **774**
 Hódos százados, 687
 Hodosán Imre, 633, 650, 715, 716, 717, 718, 736, 740, 741, 742
 Hodován Ádám, 544
 Hodován István ifj., 544, **545**
 Hodován László, **364**
 Hódy György, 297, 298, 310, 314, **346**
 Hoffman József, 184
 Hohn Jenő, 20, 25, 35
 Hóhner György, 281
 Holba József, 464
 Holéczi Béla, 190
 Holéczi István, 190

- Holétzi András, 191, **193**
 Holló Antal, **151**
 Holló Ferenc, 543
 Hollós Sándor dr., 261, 263, 267, 268,
 270, 271, 280, 289, 318, **346**
 Hollósi János, 625
 Hollósi Miklós, 484
 Holpert Simon, 282
 Hományi Sándor, 281
 Homoki Imre, 83, 86, 107, 129, 648
 Homoki József, 59, 61, 62, 69, 81, 88, **123**,
 145
 Homoki Kurucz János, 702
 Homoki László, 50, 59, 70, 79, 93, 94, 95,
 109, **124**
 Homoki Miklós, 628
 Honfi Ágoston, 727
 Horák Endre, 315, 373, **374**
 Hornacsek János, 214, 218, 220
 Hornacsek László, 213, 216, 218, **219**
 Hornyák János, 181, 182, 185, 187
 Hornyák Sándor, 590, **592**
 Horti István, 53, 83
 Horváth pártvezetőségi tag, 296
 Horváth András, 432
 Horváth András, 477
 Horváth Antal, 772, 773, **774**
 Horváth Antalné, 43
 Horváth Attila dr., 79
 Horváth Béla, 417, **418**
 Horváth Béla, 623, 625, 626, 648, 663, 668
 Horváth Béla, 766, 767, **769**
 Horváth Ferenc, **209**
 Horváth Ferenc, 493, 494
 Horváth Ferenc, 633, 644, 648
 Horváth Ferenc, 754
 Horváth Gábor dr., 315
 Horváth Gábor, 50, 70, **124**
 Horváth Gábor, 627
 Horváth Gergely, 635, **660**
 Horváth Géza, 632, 636, 638, 645
 Horváth Gyula, 415, **417**
 Horváth Imre, 109
 Horváth Imre, 568
 Horváth István, 244, 638, 644, 650, 711
 Horváth István, 40, 55, 56, 68, 84
 Horváth János, **B.** → B. Horváth János
 Horváth János, 366, **367**
 Horváth János, 420
 Horváth János, 638, 641
 Horváth János, 778
 Horváth Jánosné, 736
 Horváth Jolán, 100
 Horváth József dr., 578, **580**
 Horváth József, 242, **247**
 Horváth József, 244, **247**
 Horváth József, 366
 Horváth József, 512
 Horváth József, 638, **660**
 Horváth Kálmán, 67
 Horváth Károly, 547, 548, 549, 550
 Horváth Károly, 566
 Horváth Károly, 607
 Horváth Károlyné, 305
 Horváth Lajos, 404
 Horváth Lajos, 455, **456**
 Horváth Lajos, 493, 494, **495**
 Horváth Lajos, 546, **548**
 Horváth Lajos, 546, **549**
 Horváth Lajos, 623
 Horváth László, 262, 307, 308, 335, 336,
347
 Horváth László, 266, 270, 272, 292, 297,
 298, 299, 300, 302, 312, 316, **347**
 Horváth László, 510
 Horváth Menyhért, 169, **171**
 Horváth Mihály, 327, 332
 Horváth Mihály, 335
 Horváth Mihály, 590
 Horváth Pál, 244
 Horváth Rezső, 180, 181, 182, 186, 187
 Horváth Sándor, 169, **171**
 Horváth Sándor, 455
 Horváth Sándor, 494
 Horváth-Sándor, 603
 Horváth Tibor, 308
 Horváth Zoltán dr., 315, 333, **347**
 Hörömpö Károly, 468, **473**
 Hős Tóth Lajos, 569
 Hroncsik Imre, 459, **460**
 Huber János, 555, **558**
 Hubert Ferenc, 544
 Huceg László, 403, **412**
 Hudák Olivér, 250, 251, **253**
 Hudoba József, 675, **676**
 Hulej Alfréd, 584, 585, **586**
 Hulicsár Pál, 198, **204**

Hunya Árpád, 261, 282, 291, 293, 295,
297, 298, 305, 313, 323, 327, 330, **348**
Huszár Gábor dr., 315, **348**
Huszár György, 599, **600**
Huszár István, 532
Huszár József, 532
Huszár Károly, 420
Huszár Lajos, 102, 635, 644, 645, 646,
650, 652, 682
Huszárik főhadnagy, 182, 183, 184, 185
Huszka Sándor, 678
Huszka Sándor, 700
Huszi József, **364**
Hutás István, 39, **124**
Hüvösvölgyi László, 630, **660**

I, Í

Ignác Pál, 379, **380**
Ihász főhadnagy, 16, 30
Ihász János, 455, **457**
Ihos Sándor, 264
Ilkaházi László, 404, 405, 408, **412**, 428
Ilku Pál, 107
Illés Béla, 32
Illés Gyula, 286, 311, 315
Illés István, 179, 183, 186
Illés József, 719, 733
Illés Lajos, 176
Illés Sándor, P. → P. Illés Sándor
Illés Zsigmond, 468, 469, **473**
Ilyés Zsigmond, 447
Ilyas József, 566
Imre Gábor, 49, 57, 60, 61, 62, 67, 73, **125**
Imre István, 307, **348**
Imrik ávós alhadnagy, 620
Inczédi Gyula, 284
Istenes Elemér, 34
Istókovits Sándor, 325
István István, 275, 283
Iván András, 563, 565
Iván Dezső, 15, 33, 84
Iványi István, **153**
Iványi István, **661**
Iványosi Szabó Ottó, 53
Ivics Bálint, 672, **674**
Izsák P. György, 184
Izsold István, 482, 488

J

J. Szabó Bálint, 191, 192, **193**
Jack Tibor, 55, 64, 129
Jáger Antal, 304
Jáger János, 421
Jager Pál, 304
Jagicza Sándor, 536
Jágity Ferenc, 316
Jakab Miklós dr., 469
Jakkal István, 513
Jaksa János, 244, **247**
Jáksó József, 544, 545
Jámbor János, 51, 59, **125**
Jámbor János, 465
Jámbor Pál, 623, 636, 638, 652, 664
Jancsó Gyula, 539
Jancsó Károly, 407
Janics Tibor, 449
Janik József, 181
Janka Béla, 590, **592**
Jankó Lajos, 192
Jankó Péter, 694
Jankovics Jenő, 88
Jánosi rendőr hadnagy, 67, 306
Janovics Pál, 465, **466**
Janusik József, 197
Janza Károly, 52, 58, 280, 515
Járvás Lajos, 641
Jaszenovics Lajos, 410
Jávor Imre, 306, 329
Jávor Sándor ifj., 484
Jávor Sándor, 316
Jávorcsik Ferenc, 147, 152
Jávorka András ifj., 181
Jávorka István, 179, 188, **189**
Jávorka Péter, 153, **154**
Javos Károly, 490, **492**
Jelasity Máté, 381
Jelinek Kálmánné, 631
Jenei Sándor, 181
Jenei Sándor, 397, **398**
Jenővári László dr., 45, 58, 67, 69, 73, 77,
88, **125**
Jerkovics Sándor, 278, 286, 293, 296, 297,
298, 321, 322, **348**
Jeszenovics Sándor, 282
Jobbágy János, 484
Jóború Magda, 715
Jójárt István, 621

- Jójiárt Mihály, 244, **247**
 Jójiárt Ferenc, 228, **229**
 Jónás Benjámín, 590, **592**
 Jónás Lajos, 590, **592**
 Joós István, 21, 28
 Joszt István, 639
 Józán László, 306
 Józsa László, 181
 Józsa László, 512, 513, 516, 518, **529**
 Józsa Pál, 28
 József Vince, 177
 Jozsvai Béla, 680
 Jozsvai Béláné, 680
 Judák István, 563
 Judák János, 582, **583**
 Judik Menyhért, 642, 673, **674**
 Juhász rendőr szakaszvezető, 533
 Juhász Antal, 780
 Juhász Imre, 215
 Juhász István, 382, 389
 Juhász János ifj., 766, 767, **769**
 Juhász János, 231
 Juhász János, 461
 Juhász János, 494, **496**
 Juhász János, 699, **700**
 Juhász József, **661**
 Juhász Lajos, 677, **679**
 Juhász László, 176, **178**
 Juhász László, 336
 Juhász László, 624, 631, 640
 Juhász László, 754
 Juhász Miklós, 484, 487
 Juhász Sándor, 423
 Juhász Sándor, 636
 Juhos Ferenc, 484
 Jurás János, 465, **466**
 Jusztin István, 711
- K**
- K. Kovács Sándor, 34
 K. Szabó törzsőrmester, 57
 K. Szabó János, 49
 K. Szabó József, 181, 182
 K. Szabó Sándor, 181, 182, 187
 K. Szalai Sándor, 27, **125**, 241
 K. Tóth István, 224
 K. Tóth János, 213, 214, 216, **219**
 K. Tóth Mihály, 224
 Kacziba Sándor, 711, **712**
- Kaczur Imre, 705, **708**
 Kádár ezredes, 514
 Kádár örnagy, 510, 511
 Kádár Antal, 590
 Kádár Ferenc, 630, **661**
 Kádár János, 101, 302, 327, 434, 736
 Kádár Mihály, 107
 Kádi Sándor, 25, 26, 30, 48, 64, 629
 Kadocs Ferenc, 315
 Kadocsa Ferenc, 362, **363**
 Kajli István, 686, 687
 Kajtáj Márton, 381
 Kákonyi Ferenc, 569
 Kákonyi Imre, 563, 564, **565**
 Kákonyi Lajos, 569
 Kákonyi Sándor ifj., 536
 Kakuk János, 684
 Kalapos János, 461
 Kalauz Bertalan, 447, 448, 449, 450, **452**
 Kalcsovics Sándor, 778
 Kalderás Sándor, 420
 Káli főhadnagy, 84
 Káli Ervin, 748, **749**
 Káli Ervinné, 749
 Kállai Gyula, 35
 Kállai Gyula, 179
 Kállai István, 190, 191, **193**
 Kállai József, 590, **592**
 Kalmár Imre, 778
 Kalmár István, 609, **610**
 Kalmár János, 575
 Kalmár László, 74
 Kalmár Sándor, 751, 754
 Kálnoki György, 370
 Kamarás Géza dr., 156, 158, **161**
 Kandó György, 478
 Kanizsai István, 484
 Kanizsai Nagy Károly, 630, **661**
 Kántás Emil, 46
 Kapás János, 188
 Kapás János, 711
 Kapás Mihály, 27, **126**, 241
 Kapitány András, 373
 Kapitány Ferenc, 226
 Kapitány János, 776, **777**
 Kapitány Sándor, 504
 Kápolnási János, 405, **412**
 Kapus Béla, 625
 Kapus István, **661**

- Kara Balázs, 70
 Karácsony Kálmán, 61, 99
 Karácsonyi István dr., 14, 24, 32, 45, 49, 66, 67, 143
 Karafiáth Károly, 522
 Karajkó István, 294
 Karajkó János, 295, 296, 326, 327
 Karasi István, 371, **372**
 Karaszi János, 544, 545
 Karaszi József, 284
 Karaszi Vince dr., 609, **610**
 Karátsonyi Kálmán, 49, **126**
 Karaszia László, 18, 60, 61, 91, 92
 Karbin hadnagy, 306
 Karcsu József, 685, **688**
 Kardos Bálint, 470
 Kardos János dr., 42, 45, 46, 58, 63, 67, 68, 81, 90, **126**
 Karika Vince, 56
 Karikó János, 482, 483, 484
 Karmó Pál, 373
 Károlyi János, 555, 556, 559, 562
 Károlyi László, 432
 Kárpáti Jenő dr., 261, 270, 286, 287, 293, **348**
 Kárpáti Mátyás, 388, **389**
 Karpov Ferenc, 410
 Karsai Imre, 95
 Karsai János, **480**
 Kása András, 672, 673, **674**
 Kásai József, 170, **172**
 Kasnya Tibor, 647
 Kassa Vilmos, 14, 40, 68, 84
 Kasza István, 57
 Kasza József, 315, 388, 389, **390**
 Kasza Mihály, 148, 149, **151**
 Kasza Sándor, **661**
 Kaszala Antal, 230
 Kátai Margit, 630
 Kató Lajos, 307
 Katona főhadnagy, 71
 Katona Béla, 403
 Katona Emil, 388, **390**
 Katona Ferenc id., 405
 Katona Imre, 640
 Katona István ifj., 184
 Katona István, 418
 Katona Józsefné, 181
 Katona László, 455, 456, 457, 458
 Katona Lászlóné, 455
 Katona Mihály, 224
 Katona Piroska dr., 99, 100, **127**
 Katona Sándor, 520
 Katona Tibor, 578, **580**
 Katus Lajos, 512
 Katz József, 262, 321
 Katz Józsefné, 321
 Kávási Sándor, 718
 Kazinczi József, 407
 Kázmér Béla, 158, **161**
 Kázmér Béláné, 156, **161**
 Kecskeméti Ferenc, 26
 Kecskeméti Ferenc, 166, **167**
 Kecskeméti Pál, 198, **204**
 Kecskés Ferenc, 602, 603, **605**
 Kecskés Ferenc, 753, 754, **762**
 Kecskés István, 155, **161**
 Kecskés Sándor, 262, 296, 312, 322, 333, 336
 Kedvek András, 374
 Kékesi János, 308
 Kékesi Sándor, 52, 53, 71, **127**
 Kékesi Sándor, 636
 Kele Ferenc, 541
 Kele György, 538, 541
 Kele Mihály, 153
 Kelecsényi István, **384**
 Kelecsényi József, 436, **437**
 Kelemen Béla, 170, **172**
 Kelemen János, 152, 169, **172**
 Kelemen János, 233
 Kelemen János, **497**
 Kelemen József, 170, **172**
 Kelemen József, 37
 Kelemen József, 394, **396**
 Kelemen Lajos, 231, 232, 233, **238**
 Kelemen Lajos, 394
 Kelemen Rudolf, 208
 Kelemen Tibor, 102, 273, 325
 Keleti Lászlóné (Kiss Mária), 468, **474**
 Keleti Pál, 177
 Kelle Antal, 282, **349**
 Keller Ferenc, 282
 Keller József, 447, 477, 481
 Kemény Imre, 27, **127**, 241
 Kemény László, 301, 328, 336
 Kemény Pál, 283
 Keményföldi András, 315, 391, **392**

- Kende György, 308
 Kenderes István, 39, **128**
 Kenesei István, 510, 524
 Kenesei Sándor, 455, **457**
 Kenyeres Ferenc, 590, 591, 592, 593
 Kenyeres Lajos, 376, **377**
 Képes József, 233
 Képlér Gyula, 317
 Kerék Ferenc, 631
 Kerek Ferenc, **661**
 Kerek István, 259, 262, 268, 269, 273, 274, 285, 286, 287, 296, 310, 318, 320, 505
 Kerek Istvánné, 321
 Kerék Károly, 465, 466
 Kerekes, 245
 Kerekes ávós százados, 53
 Kerekes főhadnagy, 198
 Kerekes Ferenc, 35
 Kerekes Imre, 82
 Kerekes István, 230
 Kerekes Szilveszter, 86, 650, 685, 686, 690
 Keresztes Benedek, 155, 156, 158
 Keresztes Ferenc, **384**
 Keresztes György, 366
 Keresztes Gyula, 275, 283, 306, 329
 Keresztes István, 366
 Keresztes János, 205
 Keresztes János, 282, 295
 Keresztes János, 311, 403
 Keresztes József, 366
 Keresztes József, 447, 449, **452**
 Keresztes László, 61
 Keresztes Nagy iskolaigazgató, 638
 Keresztes Péter, **464**
 Keresztesi (Kocena) István, **661**
 Keresztesi Jenő, 647
 Kerezsi Ferenc, 53
 Kéri Ferenc, 477
 Kernya Ferenc, 554, 560
 Kertai István, 86
 Kertai János, 633
 Kertész Elek, 251, **254**
 Kertész Jenő, 694
 Kertész Károly, 232
 Keserű Mihály, 642, 675, **676**
 Késmárki Mátyás, 376, **377**
 Keszthelyi Ferenc, 546, 549
 Kéthly Anna, 301
 Kiliti István, 477
 Kilvádi Sándorné, 33
 Kinál Pál, 200, **205**
 Kincses István, 490
 Kincses János, 266, 291, 292, 293, 294, 297, 299, 304, 309, 329, **349**
 Kinok őrnagy, 55
 Király Béla, 54, 633, 664
 Király Ferenc, 526
 Király Ferenc, 707
 Király Gábor, **254**
 Király Gy. Flórián, 736
 Király Ignác, 208
 Király Illés, 776, **777**
 Király István, 423
 Király István, 577, 578, **580**
 Király József, 366, **367**
 Király József, 637
 Király Kálmán, 109
 Király Kálmán, **238**
 Király László, 44
 Király Sándor, 609
 Kis Kopárdi Antal, 722
 Kis Kopárdi Ferenc, 727
 Kisjuhász László, 215, **219**
 Kislőrincz Ede, **209**
 Kiss, 626
 Kiss rendőr szakaszvezető, 604
 Kiss Adorján, 158, **161**
 Kiss Andor, 484
 Kiss Antal, 702
 Kiss Balázs, **662**
 Kiss Bálint, 571
 Kiss Bálint, 693, 695, 696, 699
 Kiss Bence Sándor, 753
 Kiss Béni, 244, **247**
 Kiss Czákó Kálmán, 678
 Kiss D. György, 276, 284
 Kiss Dezső dr., 39
 Kiss Dezső, 224, **227**
 Kiss Ernő dr., 45
 Kiss Ferenc dr., 243
 Kiss Ferenc, Cs. → Cs. Kiss Ferenc
 Kiss Ferenc, 265, 276, 307, 315, 332, 356
 Kiss Gábor ifj., 181
 Kiss Gábor, 445, 449
 Kiss Gábor, 477
 Kiss Géza, 61
 Kiss Géza, 317
 Kiss Gyula, 95

- Kiss György, 512
 Kiss Gyula, 266, 327
 Kiss Gyula, 278, 373, **375**
 Kiss Ignác, 594, 595, 598
 Kiss Illés, 700, **701**
 Kiss Imre ifj., F. → F. Kiss Imre ifj.
 Kiss Imre ifj., 166, **167**
 Kiss Imre, 546, **549**
 Kiss Imre, 678
 Kiss István, R. → R. Kiss István
 Kiss István dr., 637
 Kiss István, 26
 Kiss István, 538, 539, **540**
 Kiss István, 590, **592**
 Kiss János, 432, 433
 Kiss Jeremiás, 567
 Kiss József, 577, 581
 Kiss Kálmán, 311
 Kiss Károly dr., 69
 Kiss Károly, 61
 Kiss Károly, 89
 Kiss Károly, 614
 Kiss Lajos, 546, **549**
 Kiss László, 192, **193**
 Kiss László, 705
 Kiss László, 720
 Kiss Lőrinc Béla, 208, **209**
 Kiss Mihály, M. → M. Kiss Mihály
 Kiss Mihály, 152, 169, **172**
 Kiss Mihály, 155, **161**
 Kiss Mihály, 156, **162**
 Kiss Mihály, 244
 Kiss Pál, 432, **436**
 Kiss Sándor dr., 262, 270, 294, 336, **349**
 Kiss Sándor, 102
 Kiss Sándor, 449
 Kiss Sándor, 571
 Kiss Sándor, 601, **602**
 Kiss Sándor, 710
 Kiss Szabó Ferenc, 384, **385**
 Kiss Vendel, 215, 216, **219**
 Kiss Vince ifj., 679, 680
 Kiszeli István, 620, 642, 652
 Klamó József, 57
 Klán alezredes, 320, 322
 Klapil Sándor dr., 42, 45, **128**
 Klein Árpád, 347
 Klein Lajos, 332
 Klész Lajos, 290
 Kling László, 315, **349**
 Klóz Lajos, 301
 Klucsó Béla, 685, **688**
 Klucsó Ferenc, 642, 643, 685, **689**
 Klucsó Ferenc, **688**
 Klucsó Zoltán, 685, 687, **689**
 Kneisz István, 147, 148, 149, 151, 152
 Knipf János, 381, **383**
 Kóbor György, 622, 649, 650, **662**
 Kóbor László, 587
 Koch Mihály, 687
 Koche László, 62, 87, 99, 100
 Kockás György, 16, 17, 21, 57
 Kocsi személyzetis, 722
 Kocsi István, 640
 Kocsis százados, 316
 Kocsis György, 520
 Kocsis István, P. → P. Kocsis István
 Kocsis János, 407
 Kocsis József, **662**
 Kocsis Kálmán, 423, **424**
 Kocsis Pál, 727, 730, 733
 Koczek László, 531
 Kohajda Béla, 702
 Kohán János, 39
 Kohl Ferenc, **558**
 Kohut, 231
 Kókai András, 241
 Kókai István, 743
 Kókay főhadnagy, 699, 700
 Kokovai József, 251, **254**
 Kollár István, 754, 756
 Kollár Mihály, **549**
 Kollár Sándor, 379, **380**
 Koller Sándor, 481, 487
 Kolompár Béla, **689**
 Kolompár Mátyás, **689**
 Kolompár Sándor, 636
 Kolozs Gergely dr., 446, 453
 Koltai százados, 316
 Kólya János ifj., 490, **492**
 Kólya László, 490, **492**
 Komár Jenő, 278, 284, 285, 332, 335, **350**,
 371
 Komáromi Lajos, 455
 Komjáti Sándor, 533, **535**
 Komlódi Elemér, 87
 Komlós Lászlóné, 625
 Komonyi Orbán dr., 513

- Koncz, 250
 Koncz Benjámin, 694
 Koncz Dezső, 694
 Koncz Ferenc, 153, **154**
 Koncz István, 61
 Koncz János, 686
 Koncz József, 694, **696**
 Koncz Sándor, **689**
 Koncz Zoltán, 692, 693, 694
 Koncze Jenő, 699
 Konczi István, 468, **474**
 Kondics István, 613, 614
 Kónya Ferenc, 705
 Konyár József, 391, **393**
 Koós Jenő, 455, 456, **457**
 Kopasz Mihály, 157, 158, 161, **162**
 Kópis József, **172**
 Kopjás Mihály, 672, **674**
 Koplányi alezredes, 71
 Kopornyik László, 524
 Kopper Istvánné, 214
 Koprivanác Ferenc, 32
 Koprivanecz János, 544
 Korbély István, 54
 Kordé Imre, 510, 524
 Kordik András, 672
 Korgyik András, 672
 Kormos Béla, 181, 187
 Kóródi Imre, 228, **229**
 Kóródi László, 299
 Kóródi Vilmos, 281
 Korom Alajos, 649
 Korom István, 80, 82
 Korosi László, 298
 Korsós András, 569
 Korsós Gábor, 571, **572**
 Korsós István, 554, 557, 558, 561, 562
 Kósa Ferenc, 32
 Kósa István, 155, 159, **162**, 164
 Kósa József, 208
 Kosaras György, 537, **540**
 Koszecz László, 510, 513, 518, 525
 Koszó István, 613
 Koszorú főhadnagy, 185
 Koszorús Pál, 477
 Kothencz Béla, 538, 539, **540**
 Kotiselli János, 306
 Kotroczó László, 693, 694, 696
 Kovács főhadnagy, 55, 61
 Kovács őrnagy, 48, 83
 Kovács rendőr szakaszvezető, 772, 773, 774, 775
 Kovács (Minorics) Sándor, 751, 752, 753, **762**
 Kovács Ákos Lajos, 627, **662**
 Kovács Andor, 61
 Kovács Andor, 208
 Kovács Antal, H. → H. Kovács Antal
 Kovács Antal id., 766, 767, 768, **769**
 Kovács Antal, 232, **238**
 Kovács Árpád, S. → S. Kovács Árpád
 Kovács B. József, 781, 782, **783**
 Kovács Balázs id., 140
 Kovács Bálint, 61
 Kovács Béla, 84
 Kovács Béla, 471
 Kovács Béni, 157
 Kovács Benjámin, D. → D. Kovács Benjámin
 Kovács Ferenc, 280, 307
 Kovács Ferenc, 405, 417
 Kovács Ferenc, 542, **543**
 Kovács Ferenc, 566
 Kovács Gábor dr., **205**
 Kovács Gábor, 447, 449
 Kovács Gábor, 538, 541
 Kovács Gergely ifj., 436, **437**
 Kovács Gergely, P. → P. Kovács Gergely
 Kovács György ifj., 643
 Kovács Gyula, 184
 Kovács Gyula, 546
 Kovács Gyula, 622
 Kovács Imre, 107
 Kovács Imre, 482
 Kovács Imre, 543
 Kovács István, B. → B. Kovács István
 Kovács István id., 394, **396**
 Kovács István ifj., **396**
 Kovács István, 57, 71
 Kovács István, 80
 Kovács István, 197, 199, 200, **205**
 Kovács István, 311
 Kovács István, 447, 449, 450, **453**
 Kovács Istvánné (Tápai Margit), 80, 82
 Kovács János dr., 198
 Kovács János, 41
 Kovács János, 147, 148, 149, **151**
 Kovács János, 156, 158, **162**

- Kovács János, 313
 Kovács János, 321
 Kovács János, 373
 Kovács János, 420
 Kovács János, 477
 Kovács János, 539, 540
 Kovács János, 631, 635, 649, **662**
 Kovács János, 744
 Kovács József, 28
 Kovács József, 61
 Kovács József, 176
 Kovács József, 181
 Kovács József, 366
 Kovács József, 426, **427**
 Kovács József, 466
 Kovács József, 477
 Kovács József, 637, 639, **662**
 Kovács Kálmán, 423, **424**
 Kovács Kálmán, 675
 Kovács Lajos, 57
 Kovács Lajos, 99, 100
 Kovács Lajos, 484
 Kovács Lajos, 626, 669
 Kovács László, Sz. → Sz. Kovács László
 Kovács László, 61
 Kovács Mária, 242
 Kovács Mihály, 428
 Kovács Mihály, 433
 Kovács Mihály, 642, 694, 698
 Kovács Miklós, 636
 Kovács Pál Péter, 285, 332, 335
 Kovács Pál, 56
 Kovács Pál, 169
 Kovács Pál, 198, 200
 Kovács Pál, 620, 632, 633, 635, 636, 638, 642, 645
 Kovács Péter, 153, **154**
 Kovács Péter, 693, 694
 Kovács Sándor, K. → K. Kovács Sándor
 Kovács Sándor, 428
 Kovács Sándor, 555
 Kovács Zoltán, 233
 Kovács Zoltán, 502, 512, 513, 518, 521, **529**
 Kovácsréti Imre, 640
 Kovalik Mihály, 307
 Kozár István, 700
 Kozma Gyula, 224, 225, 226, **227**
 Kozma István, 490, **492**
 Kozma József, 181
 Kozma József, 249
 Kozó József, 546, **549**
 Köhegyi Mihály, 384, **385**
 Köhegyi Mihály, 455
 Kökény József, 109
 Kökény József, 224
 Kökuti főhadnagy, 603
 Köller László, 282
 Könczöl hadnagy, 486
 Köpöczi József, 632
 Körmendi György, 376, **378**
 Körmendi István, 231
 Körmöczi Mihály, 431, 432
 Kőrös Gáspár, 599
 Kőrös Lajos, 608
 Körösi József, 280
 Körösi László, **350**
 Körtési József, 52, 53
 Kőszeg Sándor, 568
 Kőszeghy Jenő dr., 244, **247**
 Kőszegi Ferenc, 716
 Kőszegi László, 14, 54, 81
 Kőszegvári József, 272
 Kőtörő István, 61, **128**
 Kővári Andor, 482
 Kővári Károly, 482
 Kövecses főhadnagy, 64
 Köves százados, 24
 Kövi Ernő, 751, 753, 758
 Krajnyák Nándor, 99
 Kramanics Gyula, 35
 Kránicz László, 184
 Krasznik Sándor, 603
 Krecsmarik József, 504, 507, 513, 524, 525
 Krékity Ádám, 420
 Krékity Ferenc, 428, 429, **430**
 Krenács főhadnagy, 463, 478
 Krepeta Sándor, 86
 Kricskovicz Antal, 331
 Kriminál Jolán, 31
 Kripóczki Istvánné, 95
 Kripóczki Rezső, 468
 Kriska György, 511, 512, 515
 Kristó István, 39
 Kristóf István, 234, **239**
 Kristóf László, 576, 578, **580**
 Kristóf Sándor, 234
 Kriston Ferenc, 226, 235

- Kriston István, 636
 Krisztin István, 767
 Krizsán János, 87
 Krizsán József, 56
 Krizsán József, 476, **480**
 Krizsán Mihály, 583
 Kubatov János, 315, **365**
 Kuczai Károly, 517, **552**
 Kuczka Antal, 36, 85
 Kuczogi őrnagy, 514
 Kui törzsőrmester, 55, 84
 Kuján Balázs, 553
 Kuklis Károly, 781, 782, **783**
 Kulcs Bertalan, 366
 Kulcsár Béla dr., 686
 Kulcsár József, 147, **151**
 Kulcsár József, 504, 512, 513, 518
 Kulcsár Lajos, 489
 Kulcsár Sándor, 169, 173
 Kuli József ifj., 376, **378**
 Kulik Mátyás, 315, 381, **383**
 Kulics Ferenc, 288
 Kulma Gyula, 391
 Kuluncsics István, 418
 Kuluncsics József, 417, 418
 Kuluncsics Lázár, 767
 Kun Dezső, 43
 Kun István, 720
 Kun Lajos ifj., 208, **209**
 Kungl Mihály, 362, **363**
 Kupusz János, 546
 Kupusz Miklósné, 546
 Kurai Károly, 687
 Kurdics József, 722, 723, 724, 725, 726,
 729, 737, 740, 742, 743, **745**
 Kuruc András, 315, 371, **372**
 Kurucsai János, 700
 Kurucz Bálint, 155, 156, 158
 Kurucz István, 191
 Kurucz János, 624
 Kurucz János, 702
 Kurucz Pál, 461
 Kurucz Pál, 702
 Kurunci István, 651
 Kutasi Gábor, 455, 456, **457**, 458
 Kutasi Pál, 636
 Kuti Imre, 467, 468, **474**
 Kuti Pál, 224, **227**
 Kuzminov alezredes, 523
 Kühn István, 381, **383**
 Kürti András, 672, **674**
 Kürti László, 212
 Kürti László, 242
 Kürtösi István, **662**
 Kürtösi József, 641
 Kvalla László, 576, 577, **580**
- L**
- L. Tóth Lajos, 311
 Lábadi Mihály, 776, **777**
 Labancz József, 213, 215, **220**
 Lábodi István, 776, **777**
 Laczi Endre, 35
 Laczi Ferenc, 83
 Laczi István, 637
 Laczi János, 232, 233, 239
 Laczi Júlia, 177
 Laczi Mihály, 155, **162**
 Laczkó Béla, 699
 Laczkó Dénes, 98
 Laczkó József, 176, 178
 Laczkó Sándor, 607
 Lajkó Kálmán, 675, 676, **677**
 Lajos László, 152
 Lajos Menyhért, **663**
 Lajtai Nándor, 299, 304, 305
 Lakatos György, 519
 Lakatos Imre, 538
 Lakatos István dr., 512
 Lakatos István, 718
 Lakatos Lajos, 524
 Lakatos Máté, 773, **774**
 Lakatos Sándor, 391, **393**
 Laki András, 604, **605**
 Laki László, 298, 331, **350**
 Laki Sándor, 376, **378**
 Láng Ede, 301
 Lang Márk, 304
 Lantos Antal, 678, **679**
 Lantos Ferenc, 677, 679
 Lantos István dr., 261, 280, 347
 Lantos László, 304
 Lantos Mihály, 687
 Lantos Sándor, 223
 Laping Ferenc, 299
 Laposa Bálint, 567
 Laposa Gábor, 538, 567
 László András, 513, 518

- László András, 772, **774**
 László Gyula, 244
 László László, 262
 László Mátyás, 363
 László Tibor, 280, 288, 307
 Latz Károly, 483, 484
 Lázár Ákos, 19, 61, 76, 85, 98, 102, 105,
 109, **128**
 Lázár Ferenc, 613, **615**
 Lázár Géza, 613, **615**
 Lázár György, 747
 Lázár Gyula, 553, **554**
 Lázár Imre, 613
 Lázár Jenő, 613
 Lázár Lajos, 684
 Lázár Vince, 216, **220**
 Lazarovics, 270
 Legéndi János, 590, **592**
 Légrádi főhadnagy, 522
 Légrádi Imre, 170, **173**
 Lehel Kornélné, 295
 Lehoczki Mihály, 299
 Lehoczky Árpád, 637, 643, **663**
 Lehoczky Sándor, 292, 293, 299, 304, 309,
 310
 Lei István, 587, **589**
 Lekrinszki Ferenc, 728
 Lelkes Péter, 298, 331, **350**
 Lénárt örnagy, 201
 Lénárt Antal, 615
 Lénárt Ferenc, 637
 Lénárt István, **230**
 Lénárt Lajos, 546
 Lénárt László, 516
 Lénárt Zoltán, 722, 737
 Lencse István, 760
 Lengyel Ferenc, 641
 Lengyel István, 49
 Lengyel István, 545
 Lengyel János, 485
 Lengyel László, 250, **254**
 Lengyel Zoltán dr., 11, 45, 59, 146
 Lengyel Zoltán, 691
 Leopold Oszkár, 55, 75, 84
 Lesenka Béla, 776, **777**
 Lévai Tóth József, 224
 Lévy László, 224, 225
 Lezsák András, 102
 Lichter László, 362
 Licsicsányi Jenő, 513
 Lieber József, 262
 Liechtenstein Sándor, 71
 Lippai István, 705
 Liptai István, 469
 Liptai István, 677, 678
 Lipták Sándor dr., 425, 426, **427**
 Liscsinszki Béla, 584, **586**
 Liszt Vilmos, 85, 93
 Litauszki János id., 601, **602**
 Litauszki János ifj., 601, **602**
 Litauszki János, 612
 Loboda István ifj., 234, **239**
 Lobos József, 33
 Locsai Ernő, 421
 Locskai Ferenc, 197, 198, 199, 200, 201
 Loczki Sándor, 652, 710
 Lohri István, 555, **558**
 Loki István, 476
 Lomjánszki János, 578, **581**
 Lóri Ferenc, **558**
 Lovas Bertalan id., 225
 Lovas Ferenc, 242
 Lovas József, 241
 Lovas József, 338
 Lovas Julianna, 705, **708**
 Lovas László ifj., 155, **162**, 163
 Lovas László, 371, **372**
 Lovas Mihály, 241, 244, **248**
 Lovas Nagy István, 512
 Lovász főhadnagy, 191
 Lovász Dezső, 232, 234
 Lovász Gergely, 369, **370**
 Lovász Lajos, 21, 24, 57
 Lódi Lajos, 244, **248**
 Lőrinc rendőr, 307
 Lőrincz Béla, 78, 99, 100, 139
 Lőrincz Ferenc, 630
 Lőrincz György, 630, 649
 Lőrincz Illés, 691
 Lőrincz Illésné (Hegedűs Etelka), 642,
 691, **692**
 Lőrincz István, 325
 Lőrincz Istvánné, 223, 225
 Lugosi János, 30, 37
 Lugosi János, 693, 694
 Lugosi Jánosné (Kanyó Ilona), **696**
 Luif János, 510, 524
 Lukács, 223

- Lukács András, 16, 17, 21, 28, 30, 31, 33, 37, 40, 49, 61, 62, 66, 67, 85, 86, 93, **129**, 133, 216
- Lukács Béla, 31
- Lukács Béláné (Hollós Erzsébet Judit), **663**
- Lukács Ferenc, 36
- Lukács Ferenc, 623
- Lukács Gábor, 80, 82
- Lukács György, 526
- Lukács Gyula, 241, 244, **248**
- Lukács Imre, 603, **605**
- Lukács Imréné (Kanyó Julianna), 693, **696**
- Lukács József, 147, **151**
- Lukács László, 776, **777**
- Lukács Ottó, 200, **205**
- Lukács Tamás, 310
- Lukácsi Imre, 483, **488**
- Lukácsi Péter, **474**
- Lunger Pál, 715
- Luszká Emil, 69
- Lutz Péter, 482, 483
- Lux Márta, 720
- M**
- M. Kiss Mihály, 70, 74
- M. Nagy László, 244
- M. Szabó László, 567
- M. Tóth Béla, 93
- M. Varga István, 461, 462
- M. Varga Mihály, 553
- Mackó János, 513
- Maczalik Imre, 286, 311, 315
- Maczó János, 226
- Mácsai András, 563
- Mácsai Etelka, 513
- Mácsai Ferenc, 533, 534, **535**
- Mácsai János, 715, 721, 722, 723, 725, 727, 728, 734, 736, 738, 742
- Mácsai József, 555, **559**, 561
- Mácsai Lajos, 565
- Mácsai Lajos, 569
- Mácsai Sándor, 569
- Madách József, 461
- Madács Olivér, 637, 640
- Madácsi István, 476
- Mádai István, **350**
- Madarász László, 41, 42, 46, 47
- Madarász Pál, 752, 753, 754
- Mádi Jenő, 54, 55, 61, 62, 64, 78, 81, 88, **129**
- Mádi Kálmán, 537, 538, **540**
- Mádi Lajos, 12, 21, 46, 63, 69
- Mag Lajos, 538
- Magó Lajos, 208
- Magócsi Géza dr., 11, 14, 42, 46, 47, 48, 63, 64, 68, 69, 73, 77, 78, 79, 125, **130**, 133
- Magony hadnagy, 641
- Magony István, 699, **701**
- Magony János, 631, 642, 643
- Magyar János, 245
- Magyar János, 459
- Magyar József, 672, 673
- Magyar Mária, 459
- Magyar Zoltán, 731, 752, 753, 756, 757, 759, **763**
- Magyaródi Sándor, 87, 88
- Majer Győző, 603, **605**
- Majer Sándor, 603
- Major Antal ifj., 680
- Major Béla, 286
- Major Ferenc, 711
- Major Sándor, 225
- Major Sándor, 268, 274, 306, 329, 505
- Major Sándor, **712**
- Majoros János, 317
- Majoros Jánosné, 594
- Majoros Mihály, **413**
- Majoros Mihály, 675, 676
- Majoros Ottó, 153
- Majorosi Béla, 554
- Majorosi József, 603, **605**
- Mák György, 365
- Makk Ferenc, 312
- Makk Ferencné, 331, 332
- Makkai Zsigmond, 208, **209**
- Makkos József, 608
- Makó százados, 639
- Makó Gyula, 625, 629, 635
- Makra Pál, 691, 692
- Malesevics, 276
- Maléter Pál, 54
- Mallár József, 640
- Mandász József, 476
- Mándity József, 384, **385**
- Mándity József, 409
- Mándity Mátyás, 384, **385**

- Manga András, 705
 Mankovics Imre, 484, 485
 Manó Ferenc, **131**
 Maráczai János, **131**
 Maráczai Mihály, 312, **350**, 354
 Maráczai Sándor, 27, 241
 Márai Béla, 409
 Marász Gyula, 418
 Maráz András, 388, **390**
 Maráz Lajos, 418
 Maráz Lajos, 778
 Márfi György, 604
 Margit István, **779**
 Margit János, 315, 379, **380**
 Mari István, 686, **689**
 Marics Mátyás, 233, 234, **239**
 Márk Dániel, 30
 Markella Ignác, 563, 564, **565**
 Márkli tatarozó, 18
 Markó Antal, 730
 Markó Ferenc, 376, **378**
 Markó György, 177
 Markó Ignác, 49, 60
 Markó István, 57
 Markó László, **552**
 Markos rendőrszázados, 300, 389
 Márkus Dezső, 155
 Márkus József, 468, **474**
 Maróczky Géza, 262, 263, 267, 268, 282,
 291, 292, 300, 302, 308, 313, **350**
 Maros Ferenc, 533
 Maros János, 316
 Maros József, 311
 Maros Vince, 773, 775
 Marosán György, 327, 328, 330, 348, 353
 Marosvölgyi László, 571, **572**
 Maróti Dezső, 476, 477, 479
 Márta Sándor, 106
 Marton Ferenc ifj., 214, 218, **220**
 Marton Imre, 232
 Márton János, 282
 Marton József, G. → G. Marton József
 Martonovics László, 459
 Martonyi ügyész, 74
 Marusa Ferenc, 391, **393**
 Maruzsi Antal, 336
 Maruzsi Péter, 283, 291, 305, 306, 317,
 318, 328, 329, 330, **351**
 Masek László, 602, 603, **605**
 Matán János, 544
 Máté Ferenc, 68
 Máté Sándor, 633, 667
 Máté, 276
 Matécsik József, 644
 Máthé Lajos, 766, 767, 769
 Matics Miklós, 632, 638, 644, 648
 Matkai Károly ifj., 147, **152**
 Matkovics Rozália, 35
 Matos Lőrinc, 536
 Mátrai Sándor, 309, 316, **351**
 Matus Ferenc, 276, 307
 Matusék pártbizottsági titkár, 54, 121
 Matúz Dezső, 242
 Matuz György dr., 45, 49, 58, 72, **131**, 143
 Mátyás Bernát, 381
 Mátyás Miklós, 44, 251, 253
 Mátyási Antal, 37
 Mátyus Gyula, 84
 Mayer Ferenc, 555, **559**
 Mayer Imre, 447, 448
 Mayer István, 313
 Mayer József, 295
 Mayer Károly, 33
 Mecsér József, 691
 Medgyesi Illés, 705
 Medgyesi István, 705, 708, 710
 Medveczki Dániel ifj., 459
 Medveczki Mihály, **189**
 Medveczki Mihály, 243, 244, 245, **248**
 Meggyesi István, 190, 191, **193**
 Meggyesi József, 423
 Megyeri Ferenc, 212, 213
 Megyeri Mihály, 234, **239**
 Méhesi Ferenc, **173**
 Méhesi János, 61, 62, **131**
 Méhész Árpád, 92
 Meleg József, 287, 293, 294
 Melkvi Ferenc, 461
 Meller János, **549**
 Mendler István, 554, 555, **559**
 Mendler István, 555, **559**
 Ménesi János, 534
 Meretz Emil, 88
 Merenyei Ferenc, 405, **413**
 Meretz János, 198, **205**
 Merkler György, 282
 Mernyei Ferenc, 407
 Mesándi István, 234, **239**

- Mester százados, 510
 Mester Gyula, 646
 Mester Gyula, 767, **770**
 Mester János, 767, **770**
 Mester Károly, 625, 626, 629, 645, **663**
 Mester Pál, 335
 Mesterházi Lajos, **663**
 Mészáros, 50
 Mészáros örnagy, 575
 Mészáros Endre, 216, **220**
 Mészáros Etelka, 678
 Mészáros Ferenc, 35
 Mészáros Gáspár ifj., **703**
 Mészáros Gyula, 623, 629
 Mészáros Imre, 613, **615**
 Mészáros Imre, 719
 Mészáros István, 553
 Mészáros János, 61
 Mészáros János, 546, 547, 550
 Mészáros János, 603, **606**
 Mészáros János, 731
 Mészáros József, 436
 Mészáros József, 590, **593**
 Mészáros József, 633, 643, 645, 646
 Mészáros Károly dr., 426, **427**
 Mészáros Károly, 686, 687
 Mészáros Lajos, 407
 Mészáros Lajos, 515, 516, 523, **530**
 Mészáros László, 87
 Mészáros László, 493, 494, **496**
 Mészáros Mihály, 184
 Mészáros Pál, 461, 462
 Meszes Károly, 687
 Mészöly Géza, 46
 Mészöly Gyula, 21, 41, 46, 47, 48, 63
 Metzinger Antal, 298, 299, **351**
 Mezei István, 166, **168**
 Mezei János, 477
 Mezei József, 405, 406, **413**
 Mezei Károly, 196, 203, **205**
 Mezei Lajos, 681
 Mezei Mihály, 494, 495, **496**
 Mezei Zoltán, 56
 Mező Imre, 14, 45
 Mező Mihály, 92
 Mezösi Károly dr., 625, 626, **663**
 Mezővári József, 608
 Míg István, 407
 Mihala Sándor, 187
 Mihalkó szakaszvezető, 234
 Mihalkó József, 233, **239**
 Mihályfi János, 259, 313
 Mihályi Gyula Károly dr., 277, 315, **351**,
 388
 Mikes István, 630
 Miklán János, **460**
 Miklós András, 295
 Miklós Ferenc, 39, **132**
 Miklós Gergely, 636, 717, 718, 719, 720,
 721, 723, 724, 725, 726, 729, 730, 733,
 734, 735, 737, 739, 740
 Miklós Károly, 632, 633, 641, 645, **664**,
 666, 667
 Miklósi József, 494, **496**
 Miklósi Szöke József, 533
 Miklóssy János, 502, 512, 513, 521, 526,
530
 Miklovits László, 538
 Mikó István, 155, 163
 Mikó János, 432, **436**
 Mikola Gyula, **351**
 Mikulesz József, 232
 Milasin István, 748, **749**
 Milasin Teréz, 513, 526
 Milla József, 423
 Mindszenty József, 199
 Miskei Ferenc, 566
 Miskei János, 513
 Miski Sándor, 44
 Miskolci Mihály, 751, 752, 753, 754, 756,
 758, 759, **763**
 Miskolczi Péter, 566
 Mizsei Béla, 214, 218, **220**
 Mizsei Béla, 471
 Mizsei Erzsébet, 450
 Mizser iskolaigazgató, 753
 Mócza Gábor, 62
 Mócza Imre, 73, 92
 Mócza Mihály, 45
 Mód Aladár, 11
 Modok Balázs, 719
 Modován Péter, 565
 Mogyorosi János, 459, **460**
 Mohácsi József, 613
 Mohácsi Károly, 12, 21, 77, 96, 106
 Mohácsy Alajos dr., 642
 Mojzes Antal, 281
 Mojzes Gyula, 596

- Mojzes Imre, **497**
 Mold József, 192, **194**
 Molnár, 184
 Molnár tizedes, 55
 Molnár Ambrus, 235
 Molnár András, 420, 421, **422**
 Molnár Béla, 37, 88
 Molnár Ferenc, 470
 Molnár Ferenc, 543
 Molnár Ferenc, 584, 585
 Molnár Ferenc, 645
 Molnár Frigyes, 56, 63, 69, 72, 73, 78, 82, 87, 89, 98
 Molnár Frigyes, 652
 Molnár György, 67
 Molnár György, 391, **393**
 Molnár István, 49
 Molnár István, 446, **453**
 Molnár Jakab, **664**
 Molnár János, 214
 Molnár János, 418, **419**
 Molnár Jenő, 313
 Molnár József, 231
 Molnár József, 264, 313
 Molnár József, **364**, 366
 Molnár József, 379, **380**
 Molnár József, 388, 389
 Molnár József, 511
 Molnár József, 566
 Molnár Józsefné, 542, 543
 Molnár Lajos, A. → A. Molnár Lajos
 Molnár Lajos, 449
 Molnár Lajos, 687
 Molnár Menyhért, 566
 Molnár Mihály dr., **566**
 Molnár Mihály, 155, **163**
 Molnár Pál, 484
 Molnár Pál, 638, 641
 Molnár Péter, 198, 199, **205**
 Molnár Sándor, 33
 Molnár Sándor, 170, **173**
 Molnár Sándor, 183
 Monoki Mihály, 448, 449
 Monoki Mihály, 490, 491, **493**
 Monori György, 284
 Moravszki Pál, 684, 686, 716, 724, 729
 Mór Albert, 636
 Móri János, 613
 Morvai (Umenhoffer) István, 555, 556, **559**, 561
 Morvai Ferenc, 407
 Morvai István, 478
 Mosonyi Sándor, 67
 Mozsár András, 578, **581**
 Mozsár László, 339
 Mucsi Ferenc, 148
 Mucsi Irén, 39
 Mucsi Szabó Gyula, 468
 Munkás István, 371, **372**
 Murányi Péter ifj., 544
 Murics, 186
 Murics István, 184
 Musza József, 524
 Muszil Gábor, 405, 408, **413**
 Müller Ferenc, 464, **465**
 Müller János, 590, **593**
 Münnich Ferenc, 101, 517
 Müzl Antal, 416
- N**
- Nádai (Nothof) István, 425, **427**
 Nádasdi János, 147, 148, **152**
 Nádor Ferenc, 34
 Nagy őrnagy, 664
 Nagy András ifj., 216, **220**
 Nagy B. Imre, 736, 737, **745**
 Nagy Balázs, 153, **154**
 Nagy Béla, 303, 308, 310, 312, 313, 315, 317, 318, 346, **352**, 376, 381, 382, 384, 389, 390
 Nagy Béla, 506
 Nagy Béla, 720
 Nagy Dezső, 754
 Nagy Ferenc dr., 45, 46
 Nagy Ferenc miniszterelnök, 199
 Nagy Ferenc, 191
 Nagy Ferenc, 383, **385**
 Nagy Ferenc, 642, 685, 687, **690**
 Nagy Ferenc, 730
 Nagy Gergely, 546, 547, 548
 Nagy György dr., 61
 Nagy György Ede, **132**
 Nagy György, 157, 161, 162
 Nagy György, 195, 196, 197, 200, 204
 Nagy György, 687
 Nagy Ignác, 503, 506, 510, 511, 514, 519, 521, 528

- Nagy Illés, 39, **132**
 Nagy Ilona, 280, 347
 Nagy Ilona, 693
 Nagy Imre miniszterelnök, 11, 14, 38, 47,
 56, 70, 88, 119, 285, 300, 302, 306, 352,
 434, 502, 507, 631, 642, 664, 753
 Nagy Imre, 61
 Nagy Imre, 613, 614
 Nagy Imre, 693, 695, **697**, 698
 Nagy Imréné (Szikszai Anna), 693, 695,
697, 698
 Nagy István, Sz. → Sz. Nagy István
 Nagy István, 27
 Nagy István, 57
 Nagy István, 215, 219, **220**
 Nagy István, 264, 267, 268, 269, 270, 272,
 278, 279, 280, 290, 291, 292, 298, 300,
 302, 308, 312, 322, 323, 324, 327, 328,
 329, 330, 331, 332, 333, 334, 336, **352**,
 355, 361
 Nagy István, 594
 Nagy Iván, **132**
 Nagy János, G. → G. Nagy János
 Nagy János, Sz. → Sz. Nagy János
 Nagy János, 93
 Nagy János, 386, 387
 Nagy János, 431, 432, 433
 Nagy János, 544, **545**
 Nagy Jenő, B. → B. Nagy Jenő
 Nagy József ifj., 621, 622, 630, 648, 649,
 652, **664**
 Nagy József, 59
 Nagy József, 510
 Nagy József, 517, **530**
 Nagy József, 587
 Nagy József, 635, 636
 Nagy József, 646
 Nagy József, 718, 737
 Nagy József, 741, 752, 753, 754, 755, 756,
 757, 758, 759, 762, 763
 Nagy Kálmán ifj., 214, 215, **221**
 Nagy Kálmán, 483, **488**
 Nagy Károly, B. → B. Nagy Károly
 Nagy Károly, 262, 331
 Nagy Lajos, 26, 27, 28, 30, 44, 61, 62, 64,
 65, 67, 73, 79, 117, 129, **132**, 143, 245
 Nagy Lajos, 166, **168**
 Nagy Lajos, 512, 513, **530**
 Nagy Lajos, 619
 Nagy Lajos, **665**
 Nagy László, M. → M. Nagy László
 Nagy László, 51, 90
 Nagy László, 244
 Nagy M. István, 751, 756
 Nagy Mária, 155, **163**
 Nagy Márton, 772
 Nagy Mihály, 513
 Nagy Mihály, 705
 Nagy Mihály, 748, **749**
 Nagy Ottó, 78
 Nagy Ottóné, 98
 Nagy Pál ifj., **239**
 Nagy Pál, 259, 260, 261, 278, 279, 289,
 361
 Nagy Pál, 521
 Nagy Pál, **612**
 Nagy Pál, 633
 Nagy Pál László, 657, 661
 Nagy Péter, 384, **385**
 Nagy Sándor ifj., 18, 35, 38, 39, 42, 60, 61,
 62, 65, 66, 73, 78, 79, 83, 91, 92, 94, 97,
 116, 117, **134**
 Nagy Sándor, B. → B. Nagy Sándor
 Nagy Sándor, 190, **194**
 Nagy Sándor, 234, **239**
 Nagy Sándor, 286, 315
 Nagy Sándor, 526
 Nagy Sándor, 536
 Nagy Sándor, 699
 Nagy Szeder István, 715, 722, 724, 725,
 726, 727, 729, 731, 732, 733, 734, 735,
 736, 738, 740, 742, 743, 744, **745**
 Nagy Szepi Dezső, 753, 757, **763**
 Nagy Tibor, 27, **134**
 Nagy Tibor, 241
 Nagy Vendel, 273, 636
 Nagy Zsigmondné, 462
 Nagybalyi Lajos, 743
 Nagyéri Károly, 17
 Nagygyörgy István, 83
 Nagygyörgy László, 56, 195, 228
 Nagymarosi Kálmán, 28, 42, 82, 91, 92
 Nagypál János, 614
 Nápora István, 317
 Narozsnyik János, 782
 Narozsnyik Mihály, 461, **462**
 Náty Albert, 224, 226
 Navratil Lajos, 16

Nebojsza Gyula, 276
 Negrics Károly, **248**
 Nehéz István, 705
 Neichel László, 56
 Nemcsik Zoltán, 226, 244, **248**
 Nemcsók Alajos, 702
 Nemezc Gyula, 51
 Némedi Imre, 622
 Némedi Lajos, 100, **135**
 Neményi József, 684, 685, 782
 Nemes határőr, 419
 Nemes Bálint, 571
 Nemes Ferenc, 175
 Nemes János, 283, 305, 306, 317
 Nemes Lajos, 614
 Nemes Nagy István, 701
 Nemes Zoltán, 286, 311, 315
 Nemeskéri József, 102, 103, 104, 106, 117,
135
 Német tizedes, 336
 Németh Antal, 432
 Németh Béla, 36
 Németh Ede, 730
 Németh Ferenc, 152, 169, **173**
 Németh Ferenc, 283
 Németh G. Imre, 727
 Németh György, 483
 Németh Győző, 24, 56, 80, 198, 214
 Németh Imre, 215, **221**
 Németh Imre, 634
 Németh Imréné, 182
 Németh István, 213, 218, 220, 222
 Németh István, 93, 681
 Németh Jenő, 224, **227**
 Németh József, 37
 Németh József, 313
 Németh Károly, 12, 22
 Németh Károly, 447, 450, **453**
 Németh Károly, 625, 631, **665**
 Németh Károlyné, **665**
 Németh Lajos, 57
 Németh László, 195, 197, 198, 199, **205**
 Németh László, **665**
 Németh László, 748
 Németh Menyhért, 244, 249
 Nickli József, 571
 Niezner Béla, 522, 523, 528, 529, **530**
 Noll József, 426, **428**
 Nóniusz Sándor, 449

Noszek Miklós, 27, **135**, 241
 Novák Ferenc ifj., 184
 Novák László, 566
 Novák Mária, 433
 Novotnik Ferenc, **460**

Ny

Nyári Ferenc, 90, 95, 105
 Nyári János, 455, 456
 Nyerges István, 719
 Nyerges János, 170, **173**
 Nyers Rezső, 89
 Nyilas Emil, 362, **363**
 Nyilas Ferenc, 277, 315, **353**
 Nyilas Sándor, 373
 Nyitrai Béla, 274
 Nyitrai Lajos dr., 513, 526
 Nyúl János, 165
 Nyúl József, 609, **610**, 611
 Nyúl Mihály, 477, **480**

O, Ó

Obádovics József, 331
 Oberfrank Ferenc id., 198, **206**
 Oberfrank János, 197
 Oberfrank Pál, 196
 Ochren Jenő, 275
 Ócsai Sándor, 630
 Ocsenás József, 461, **462**
 Ocskó Pál, 609
 Oláh főhadnagy, 81
 Oláh Ferenc, 588
 Oláh György, 170, **173**
 Oláh Imre, 285, 311
 Oláh István, 57
 Oláh Izidor Illés, 216, **221**
 Oláh János id., 166, **168**
 Oláh János, 19
 Oláh Mihály, 57, 82
 Oláh Miklós, 731
 Oláh Pál, 451
 Olajos Ferenc, 711, **712**
 Olajos Lajos, 767
 Oldal Lajos, 214, 216
 Ollman Mihály, 57
 Oltányi Gábor, 747
 Ónodi János, 630
 Ónodi Károly, 313

- Oravecz János, 213, 216, **221**
 Orbán János, 39
 Orgoványi István, 27, **135**, 241
 Orha István, 384, 386
 Orján Lajos, 394, **396**
 Orosz hadnagy, 17
 Orosz Albert, 619
 Orosz Antal, 687
 Orosz Béla, 282
 Orosz László dr., 41, 42, 46, 47, 48, 49, 68, 69, 73, 78, 98, 99, 100, 108, **136**, 139
 Orosz Zoltán, 241, 242, 243, 246
 Oroszi Ferenc, 388, **390**
 Oroszi Ferencné (Dobos Franciska), **703**
 Ország Gáspár, 566
 Ország István, 465, **467**
 Osváth Sándor, 30, 62
 Oszlányi Pál, 613, 614, **616**
 Osztermann Béla, 267, 268, 320, 322, 327, 331, 339, 341, 344, 350, 358, 360
 Oszvald László, 471
 Oszvald Mátyás, 291
 Ott József, 24, 25, 26, 48, 49, 57, 60, 64, 66, 67, **136**, 476
 Ottmár László, 613, 615, 616
 Óvári Péter, 735
- Ö, Ǫ**
 Ökrös Gergely id., 642, 711
 Ökrös Gergely ifj., 642, 711, **712**
 Ökrös Lajos, 370
 Ördög Antal, 733
 Ördög László, 17, 19, 21, 22, 45, 55, 56
 Őri Kiss Gábor, 446, **453**
 Őri Kiss Lajos, 491
 Ösztöke Sándor, 455, 456, **457**
 Ötvös Dezső, 200, 201
 Ötvös József, 366, **367**
 Öveges István, 625
 Őze István, 641
- P**
 P. Illés Sándor, 270
 P. Kocsis István, 192, **194**
 P. Kovács Gergely, **239**
 Pach János, 571
 Paksi Imre, 184
 Paksi József, **679**
 Pál Gyula, 512
 Pál Imre id., **708**
 Pál Imre ifj., 705, 708, **709**
 Pál István, 165
 Pál Istvánné, **665**
 Pál László, 702
 Pál Sándor, **168**
 Pál Sándor, 196
 Palásti Károly, 603, 604, **606**
 Palásti Rökus, 420, 421, **422**
 Palatinus Ferenc, 637
 Páldeák János, 214, 215, **221**
 Pálfi Dániel, 52, 53, 54, 57, 83, 113, 123, **137**
 Pálfi István, 534, **536**
 Pálfi János, 75
 Pálfi Menyhért, 608
 Pálinkás hadnagy, 185
 Pálinkás György, 331
 Pálinkás Mihály, 718
 Pálity Mihály, 269, 336
 Palkó Mátyás, 373
 Páll Sándor, 686
 Pallagi Ferenc, 680, **682**
 Pallagi László, 752, 762
 Pallos Károly, 423, 424, **425**
 Palócz Péter, 215
 Palotai Gyula, 464, **465**
 Palugyai Aladár, 555, **560**
 Palykai tanár, 299
 Pánczél László, 201
 Pánesics János, 421, **422**
 Pánesics Sándor id., 421
 Pándi Pál, 11
 Pandur Antal, 537
 Pandur Ignác, 536, **537**
 Pandur István, 537, **541**
 Pandur Sándor, 536
 Panka István, 753
 Pankovics Józsefné, 72, 87
 Panyi József, 233
 Pápai György, 484
 Pápai Sándor, 603, **606**
 Pápai Tamás, 313
 Papp hadnagy, 183
 Papp Ádám, 680, 681, 682
 Papp Balázs, 52, 53, 54, 57, 71, 83, **137**, 636, 737
 Papp Elemér, 622

- Papp Ferenc, 56
 Papp Ferenc, 470
 Papp Ferenc, 613
 Papp Ferenc, 644
 Papp Géza, 46, 47
 Papp György, 369
 Papp György, 781, 782, **783**
 Papp Imre, 244, **248**
 Papp István, 332
 Papp István, **354**
 Papp István, 366, 367, 368
 Papp István, 630, **665**, 699
 Papp István, 685
 Papp János, 56
 Papp János, 772, **774**
 Papp József, 178
 Papp József, 195
 Papp József, 630
 Papp Kálmán, 546
 Papp Lajos, 450
 Papp László, 234, **239**
 Papp László, 244, **248**
 Papp László, 722, 725
 Papp Logó Ferenc, 781, 782, **783**
 Papp Miklós dr., 672, **674**
 Papp Nándor, 469, **475**
 Papp Sándor, 680
 Papp Zoltán, 684, 685, 686, 687, **690**
 Paprika Benő, 731, 739
 Para Ferenc, 622, 640
 Parádi Imre, 54, 121
 Párducz Ferenc, 686
 Paréj Sándor, 577
 Paritty Gyula, 325
 Paróczai János, 672, 673, **674**
 Paskó László, 286, 311
 Pásztor Aladár dr., 513, 518, 519
 Pásztor Ferenc, 711
 Pásztor György, 653
 Pásztor István, 711, **712**
 Pásztor Sándor, 609, **611**
 Pata István, 546
 Pataki Árpád, 630
 Pataki Ede, 269, 298, 331, **354**
 Pataki Ferenc, 46, 48, 62, 63, 68, 69
 Pataki Gyula, 155, 156, **163**
 Pataki Kálmán dr., 285, 507
 Pataki Mihály, 29, 32
 Patarics Márton, 379, **380**
 Pátkai Imre, 468
 Patkós István, 102, 741, 743
 Patocskai József, 291, 327
 Pátzay József dr., 513
 Patyi István, **690**
 Patyi Sándor, 731
 Pauk László, 312, **354**
 Paulai János dr., 331
 Paulik János, 735
 Pechtinger Pál, 554, 560
 Péczka Imre, 610, 611
 Pécs László, 67
 Pécsi Antal, 513
 Pécsics István, 262, 270, 298, **354**
 Pék, 286
 Pék János, 426, **428**
 Pekó István, 681, **691**
 Pekó Sándor, 699, **701**
 Péli Ferenc, 244
 Pellei János, 17, 21
 Peller Antalné, 524
 Peller Géza, 730, 735
 Peller József, 37
 Peller József, 380, 381, **383**
 Peller Lajos, 200, **206**
 Pelyhe József, 169, 170, **173**, 174
 Péntek Károly, 212, 214, **221**
 Péntes Imre, 533
 Péntes László, 619, 623, 629, 631, 632,
 634, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 643,
 645, 646, 648, **665**, 667
 Perbíró József dr., 639, 667
 Peremenszki honvéd, 520
 Peresztegi István, 755
 Pergel József, B. → B. Pergel József
 Perjési Pál, 49, 61, 99, **138**
 Perki János, 285
 Perlaki, 312
 Pesir József, 624, 661
 Pesovár Ferenc, 649, **666**
 Pestality János, 397
 Pestuka Dezső, 291, 297, 298, 299, 300,
 301, 331, **354**
 Pestuka Ferenc, 301
 Péter Balázs, 725, 726, 727, 731, 732, 733,
 734, 736, 738, 742, **746**
 Péter Imréné, 483
 Péter János, 376, **378**
 Péter Pál, 447

- Peterdi Péter, 317
 Pethes Attila dr., 39
 Pethő Péter, 613, 614, **616**
 Petike János, 374, 375
 Petitler József, 459
 Petkovics Mártonné, 397
 Pető Tibor, 754
 Petőfi Sándor, 12, 63, 68, 72
 Petrák Mihály, 43
 Petrányi Gyula, 191, **194**
 Petrányi László, 181
 Petrányi Lőrinc, 181
 Petrás Sándor, 282
 Petrásovits Sándor, 57
 Petrecz Károly, 566
 Petres István, 312
 Petres István, 350, 354
 Petrezselyem Károly, 224
 Petrich Gizella, 264, 281, 327
 Petrik Gyula, 43
 Petrik Henrik, 371, **372**
 Petrik Károly, 484
 Petrik Zsuzsanna, 460
 Petrity Márk, 406
 Petrovics János, 459
 Petyus Lajos, 286, 316
 Pilharcz Márton, 410
 Piller Pál, 423
 Pintér Bertalan ifj., 693, **697**
 Pintér Bertalanné (Behány Anna), **697**
 Pintér Gábor, 553
 Pintér Géza, 482
 Pintér István, 308
 Pintér János, 465, **467**
 Pintér József dr., 754
 Pintér József, 366
 Pintér László, 380, 381, **383**
 Pintér Péter, **616**
 Pintér Zoltán, 705
 Pintye Lajos, 87
 Piros István, 244, **249**
 Piukovics Antal, 371, **372**
 Piukovics József, 418
 Piukovics Tibor, 428, 429, **430**
 Planéta Ferenc ifj., 198, **206**
 Plavec István, 636, 637, 646
 Pletli László dr., 421
 Podhoczki Béla, 179, 235
 Podolai, 109
 Pogány Béla, 332
 Pógár százados, 84
 Póka hadnagy, 644, 650
 Polgár István, 274
 Polgár József, 554, 557, **560**, 561
 Polgár Lajos dr., 301
 Polgár László, 484, 488
 Polgár Tibor, 81
 Polozsnyik Kálmán, 721
 Pólya Vince ifj., 544
 Polyák Béla, 276, 327
 Polyák Imre, **354**
 Polyák István, 196
 Pongó István, 423
 Pontér Mihály, 416
 Poór Lajos, 544, **545**
 Porocka Bálint, 571
 Poruczki őrmester, 241
 Posvai Sándorné, 199
 Posváncz László, 730, 736
 Póth József, 273
 Pothoczky Mihály dr., 45
 Potyondi Mihály, 374
 Pozsár József, 700
 Pozsgai Imre, 735
 Pócze Balázs, 447, 449, 467, 469, **475**
 Pölskei Győző, 626, 630, 631, 646, 649,
666
 Prikidánovics András, 405, **413**
 Privigyei Gyula, 157
 Prudics József, 723
 Puchardt Győző, 195, 198, 199, 200, 201,
206
 Puha Ferenc, 177
 Pulai Imre, 18
 Pulai János, 484, 487, **488**
 Pullay Béla, 50, 59, 70, 79, 88, 90, 91, 93,
 94, 95, 97, 98, 99, 101, 102, 103, 104,
 105, 106, 108, 109, 110, 111, **138**
 Purcsel János, 772, **775**
 Puskás Ferenc, 627
 Puskás Ferencné (Peregi Matild), 627, **666**
 Puskás Lajos dr., 716, 727
 Puskás Lajos, 495
 Puskás Lajos, 544
 Puskás Lili, 329, **355**
 Puskás Mihály, 301
 Puskás Sándor id., 705, **709**
 Pusztai István, 391, **393**

Putics József, 41, 55, 72, 83
Putnoki Antal, 152, 153

R

- R. Kiss István, 380, 381, 382, **383**
Rabata József, 265, 275, 281, 322, **355**
Rabb Antal, 751, 752, 753, 754, **763**
Rácz Dezső, **668**
Rácz Ferenc, 36
Rácz Ferenc, 537, 538, **541**, 567
Rácz Gábor, 615
Rácz Gyula, 54, 55, 57, 58, 64, 71, 76, 81, 129, **138**
Rácz Gyula, 637
Rácz Imre, 155, 162, **164**
Rácz István, 693, 695, **697**
Rácz István, 778
Rácz János, 197
Rácz Jenő, 278
Rácz Lajos, 538
Rácz Sándor, 92, 101, 135
Rádi Ferenc, 241
Rádi György, 701
Rádi László, 511
Rádi László, 702
Rádi Vince, 635, **666**
Radnai Béla dr., 298, **355**
Radnay Márton, 640
Radó Imre, 373
Radó Vilmos, 51, 62
Raduly Zsigmond, 52, 53, 75, 83, 87
Radvánszki János, 773
Radvánszky János, 418
Radványi Bálint, 181, 187
Raffai István, 155, **164**
Raffai István, 432
Ragó József, 61
Rajczi Sándor, 748, **749**
Rajkai Béla, 299
Rajnai Károly dr., 270
Rakítai János, **460**
Rakó István dr., 99, 100, **139**
Rákosi Gyula, 546, 547, 548, **550**
Rákosi Máttyás, 642
Rákossy Árpád dr., 59, 72, 112, **140**
Rapcsák Ferenc, 418
Rapcsák Illés, 426
Rapcsák István ifj., 417, **419**
Rapcsák Mihály, 420, 421, **422**
Rasztki Imre, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 562
Rausch Erzsébet, 470
Rávai Pál, **691**
Rebényi Ferenc, **419**
Recska Ferdinánd, **560**
Rédei János, 734
Rédei József, 673
Regényi Miklós, 428, 429, **431**
Reile Géza, 715, 719, 720, 721, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 731, 732, 733, 734, 736, 737, 738, 740, 742, 745
Reile József, 397, **399**
Reiszmán Rejtő Andor, 69
Reiter János, 555, 556, 557, 558, 559, **560**, 562
Rékasi (Jójiárt) Gergely, **691**
Rékasi Béláné (Takaró Ilona), **140**
Rekedt Nagy István, 702
Rémiás József, 609
Rendek István, 394, 395, 396
Rendek Tibor, **206**
Renka Árpád, 177
Répási László, 563
Rétháti József, 680
Rétházi József, 680
Réthy Aladár dr., 39
Retkes Gábor, 631
Retkes János, 156
Rettig János, 423
Révész Ferenc, 504
Révész László dr., 39, 61, 63, 69, 123, **140**
Révész Sándor, 224, 225, 226, **227**
Révffy, 680
Reznák Ferenc, 716
Reznák Mihály, 730, 741
Rezsneki Ferenc, 282
Riaveczi János, 281
Ribai János, 196, 197, 199, 201
Ribánczki József, 555, **560**
Ribánszki István, 465
Rideg Dezső, 536
Rigó András, 599, **600**
Rigó Imre, 61
Rigó István, 28
Rigó János, 546, 547
Rigó János, 590
Rigó József, 156
Rigó József, **593**

- Rigó Mihály, 691
 Rikli László, 200, **206**
 Rikló József, 200, **206**
 Rima István, 13
 Ringer Imre, 181
 Ritner Mihály, **417**
 Ritter László dr., 184, 187, **189**
 Rivó István, 86, 325
 Robotka Sándorné, 426
 Rohoska Pál, 461, 462, **463**
 Rokolya Sándor, 155, **164**
 Román Alajos, 181
 Romancsik József, 198, **207**
 Romhalmi János, 45
 Romhányi Imre, 265, 296
 Romsics Antal, 563, 564, **565**
 Romsics Ferenc, 56, 72
 Romsics Ferenc, 517
 Romsics Ferenc, 555, 559, **561**
 Romsics Imre, 563
 Romsics István, 524
 Romsics István, 563
 Romsics Lajos, 508, 509, 515, 516, 518,
531
 Romsics Sándor, 509, 512
 Rónai Sándor, 57
 Rónai Sándor, 504
 Rotár Emil, 485
 Rózsa György, 481, 485
 Rózsa József, 18
 Rózsa László, 685
 Rózsa Mihály, 533
 Rózsa Sándor, 50, 61, 70, 93, 94, 95, 97,
 103
 Rózsa Sándor, 112
 Rózsahegyi Kálmánné, 304
 Rózsás Ignác, 564, 567
 Rozsnyai Sándor, 675
 Rövid Sándor, 584, 585
 Rudnai Andor, 513
 Rudnai András, 513, 516, 518
 Rumpf János dr., 755
 Ruskál István, 630, 649, **666**
 Rutay István, 286, 311, 314, 316, 319, 403
 Rückert János, 276, 305
- S**
- S. Kovács Árpád, 225
 S. Szabó László, 490, 491
 Sági Béla, 405, **413**
 Sági Károly, 728, 736, 737, 738, 743
 Sági László, 753, 755, 756
 Sági Péter, 250, **255**
 Sági Péterné, 250, **255**
 Ságodi József, 758
 Ságvári Pál, 759
 Sahin Tóth, 626
 Salac Gergely, 563
 Salamon János, 473
 Salfer Rózsa, 46
 Salga Árpád, 554, 560, **561**
 Sallai Jenő, 623
 Sallai Sándor, 634, 637, 643, **668**
 Samu Károly, 450, **453**
 Samu Sándor, 543
 Sámuel György, 609
 Sándor főhadnagy, 641
 Sándor Antal, 397, 398, **399**
 Sándor Béla, 69
 Sándor Imre, 520
 Sándor Imre, 681
 Sándor István, 92
 Sándor József, **230**
 Sándor László, **770**
 Sándor Mihály, 311
 Sándor Pál, 636
 Sándor Tibor, 532
 Sándorffi hadnagy, 183
 Sándori János, 555, **561**
 Sánka István, 514, 520
 Sánta Ferenc, 11
 Sánta Flórián, 627, **668**
 Sánta Gábor, **552**
 Sánta János, 27, **141**, 241
 Sánta József, 27, **141**, 241, 242
 Sánta Károly, 243
 Sántha Ernő dr., 79
 Sántha Katalin, 242
 Sántha Péter, 391, 392
 Sági József, 199
 Sági Károly, 305
 Sári Béla, 754
 Sári János, 191, 192, **194**
 Sarkadi Nagy Sándor, 250, **255**
 Sárkány Ernő, 404, **413**
 Sárkány Sándor, **668**
 Sárkány Zoltán, 767
 Sárkány Zsófia, 332

- Sárközi Béla, 270, **355**
 Sárközi Endre, 423
 Sárközi Ferenc, 26, **141**
 Sárközi Imre, 423
 Sárközi József, 635
 Sármán Gyula, 421
 Sarok Antal, 56, 445, 446, 447, 448, 450
 Sarok Ferenc, 436
 Sárosdi (Shnürlein) Péter, 609, **611**
 Sárosi Béla, 44
 Sárosi Gábor, 64
 Sárosi István, 730, **746**
 Sárosi József, 59
 Sárossi Sándor ifj., 261, 308, **355**, 365
 Sárvári (Siló) Pál, 757
 Sas Ferenc, 423
 Sas Péter, 407, **413**
 Sasvári (Schmidt) Béla, 776, **778**
 Sasvári Ede, 730, **746**
 Schád József, 554, **561**
 Schaffer András ifj., 587
 Schaffer Pál, 778
 Scheibl Antal, 587, **589**
 Scherter Béla, 223, 224, **228**
 Schilli Ádám, 300, 310
 Schimó Ferenc, 95
 Schlothauer László, 640
 Schmidt András, 755, 756, 757, 758, 759,
 760, **763**
 Schmidt Ferenc, 637
 Schmidt Mihály, 245
 Schukkert Imre, 476, **481**
 Schulpe Vilmos, 170, **174**
 Schupkégel András, 609, **611**
 Schütz téeszelnök, 407
 Scseglevatih alezredes, 527
 Sebestyén Gyula, 436
 Sebestyén János, 455, **457**
 Sebestyén őrnagy, 650
 Sebestyén Pál, 391, 392
 Sebő Gyula, 451
 Sebők Mihály, 34
 Selb György, 640
 Selymes Antal, 757
 Selymes István, 750, 751, 754
 Sereg István, 41, 65, 73
 Serényi István, 533
 Seres István, 184, 185
 Seres István, 315
 Seres Lajos, 702
 Seres László, 630
 Seres Lászlóné, 630
 Seres Péter, 754, 760, **763**
 Seres Sándor, 700
 Seres Vince, 702
 Sevaracz Máté, 407
 Sibó Lajos, 552
 Sík Csaba, 274
 Sikari Kovács József, 63
 Sikari Márton, 482
 Sike Mihály, 191, 192, **194**
 Sikula Szabolcs, 510, 511
 Silek Gábor, 215
 Silek Gáspár Vilmos, 214, 215, **222**
 Simák Pál, **240**
 Simity Ferenc, 287, 336
 Simkó András, 36
 Simó Lajos, 571
 Simó Tibor, 15, 45, 55, 72, 87, 89
 Simon András, 603
 Simon Ferenc, 776, **778**
 Simon Gábor, H. → H. Simon Gábor
 Simon Gyula, 595, 596, **598**, 599
 Simon István dr., 642, 672, 673, **675**
 Simon István, 335
 Simon János, 317
 Simon János, 373
 Simon János, 537, **541**
 Simon Jenő dr., 315, **356**
 Simon Lajos, 538
 Simon Lajos, 752, 754
 Simon László, 57
 Simon László, 233
 Simon Sándor, 26
 Simon Zoltán dr., **747**
 Simonyi Imre, 373
 Simonyi Károly, 265, 276, 294, 307, 315,
356
 Sín Sándor, 728, 729, 732, 733, 734, 737,
 740
 Sinka György, 224, 225
 Sinka Gyula, 224
 Sinka Józsefné, 92
 Sinkó Flórián, 730, 735
 Sinkó Pál, 63
 Sinkó Sándor, 156, **164**
 Sinyi József, 426, **428**
 Sipos András, 686

- Sipos István, 533
 Sipos János, 737
 Sipos Kálmán, 483, **488**
 Sipter Lajos, 510, 511, 512, 513, 524, **531**
 Sirok György, 315, 384, **385**
 Siroki hadnagy, 321
 Siska János, 284, 285, 335, **356**, 371
 Sitó Pál, 212, 213, 214, 215, **222**
 Skropár Miklósné, 584
 Skultéti Irén, 759
 Slezák János, 306
 Slezák József, 455, **457**
 Slezák László, 455
 Sobujtó József, 246
 Sófalvi József, 109
 Soltész Dezső, **668**
 Soltész Géza, 555
 Sólya János, 397
 Solymár István, 305
 Solymos (Sebetka) Imre, 176, **178**
 Solymosi Imre, 176
 Solymosi István, 624
 Solymosi János, 542
 Somkuti Ignác, 622, 625
 Somlai László, 373
 Somodi hadnagy, 523
 Somodi András, 231, 232, 233
 Somodi László, 244, 245, **249**
 Somogyi András, 240
 Somogyi Béla, 546
 Somogyi Ferenc dr., 45
 Somogyi Ferenc, 596
 Somogyi Imre, 553
 Somogyi István dr., 642, 705, 706, **709**
 Somogyi József, 386
 Somogyi Károly, 553
 Somogyi László, 630, 649, **667**
 Somogyi Zsigmond, 53
 Somogyvári Jakabné, 208
 Somoskövi Ferenc, 418, **419**
 Somoskövi Mátyás, 404, 406, **414**
 Soór László, 369, **370**
 Soós Antal, 720
 Soós Elemér, 680, **683**
 Soós György, 748
 Soós János, 212, 215
 Soós József, 637, 641
 Soós Sándor, 637
 Sós Gábor, 719
 Sós Imre, 25, 26, 32, **142**
 Söröli István, 100, **142**
 Sörös István, 397, **399**
 Sörös Lajos, 484, 487
 Sörös Menyhért, 426
 Sörös Sándor, 407
 Sponga Mihály, **211**
 Staár Ottó, 216, **222**
 Stalter József, 587, **589**
 Stankovics Mátyás, 451
 Stefán Lajos, 53
 Stefánovics András, 425
 Stefánovics István id., **380**
 Steffer József, 554, **561**
 Steichik Aurél, 25
 Stein Ferenc, 504, 505, 506
 Steinecker Lajos, 224, 225
 Steixner József, 152, 169, **174**
 Sterbik Jenő, 366, **368**
 Sternák József, 423, **425**
 Stor Mihály, 555, 556, 559, **561**
 Strausz Jenő, 332
 Studt József, 504
 Stzenyó Aladár, 546
 Suba György, 576, **581**
 Suba János, 577, **581**
 Suba Zoltán, 177
 Sucin József, 14, 21, 52, 53, 57, 58, 75, 85,
 88, 107, 113, 123, 137, 177, 231, 632,
 636
 Sudár János, 390, **393**
 Sugár Béla, 779, 780
 Sugár Imre, 306
 Suhajda János, 410
 Suhajda Mihály, 582, **584**
 Suhajda Péter, 567
 Suki Zoltán, 37, 57
 Sulyok István, **541**
 Sumigáj alezredes, 75
 Supper Sándor, 285, 335
 Surányi Antal, 397
 Surányi István dr., 285, 314, 507
 Sutus László, 216, **222**
 Süle József, 607
 Süli György, 516
 Süli József, 548, **550**
 Süli László, 515
 Sváb Kovács Árpád ifj., 225
 Svendor István, 176, 177, **179**

Svendor József, 178

Sz

Sz. Kovács László, 36, 44

Sz. Nagy István, 478

Sz. Nagy János, 479, 481

Sz. Tóth Elek, 584, 585, **586**

Sz. Tóth Imre, 307, 308

Sz. Tóth István, 705

Szaál Albert, 56

Szabadella József, 621, 628, 632, 633, 634,

635, 636, 637, 638, 639, 641, 643, 644,

645, 646, 647, 648, 656, 664, 666, **667**,

690, 739

Szabadi Sándor, 99, 108

Szabadi Sándor, 569

Szabadkai Gyula, 417, 418, **419**

Szabadkai János, 551

Szabadkai Zoltán, 633, 651

Szabados András, 587, **589**

Szabados István, 366, **368**

Szabados Lajos, 459

Szabados Sándor, 455, **458**

Szabics István, 43, 97

Szabó, 265

Szabó alezredes, 594

Szabó főhadnagy, 511

Szabó honvéd, 678

Szabó százados, 28, 235

Szabó százados, 575

Szabó törzsőrmester, K. → K. Szabó
törzsőrmester

Szabó Adorján, 42

Szabó András, 751

Szabó Antal, 223, 224

Szabó Attila, 242

Szabó Balázs, H. → H. Szabó Balázs

Szabó Balázs, 266, 294, 299, 309

Szabó Bálint, J. → J. Szabó Bálint

Szabó Béla, 269, 270, 271, 274, 278, 280,

284, 298, 301, 303, 314, 318, **357**, 505,

506, 509

Szabó Béla, 436

Szabó Dénes, 477

Szabó Dénes, 780

Szabó Endre, 262, 282

Szabó Ferenc, 198, 205, **207**

Szabó Ferenc, 407

Szabó Ferenc, 525

Szabó Ferenc, 590, **593**

Szabó Gábor dr., 156, **164**

Szabó Gábor, 476

Szabó Gábor, **703**

Szabó Géza, 155, 163, 164, 165

Szabó Gyula, 56

Szabó Gyula, 315, 376, **378**, 391

Szabó Gyula, 576

Szabó Gyula, 693, 694, **698**

Szabó Imre, 57

Szabó Imre, 102

Szabó Imre, 177

Szabó Imre, 507

Szabó Imre, 624

Szabó István, 366, **368**

Szabó István, G. → G. Szabó István

Szabó István, 31, 502, 503, 507, 516, 522,

523, 524

Szabó István, 169

Szabó István, 179

Szabó István, 208, 209, **210**

Szabó István, 291, 297, 301, 310

Szabó István, 433

Szabó István, 467, 469, 470

Szabó István, 516, **531**

Szabó István, 633, 635, 693

Szabó István Endre, 347

Szabó János, K. → K. Szabó János

Szabó János, 26, 27, 31, 32, 49, 133, **142**,

241

Szabó János, 29, 37

Szabó János, 111

Szabó János, 177

Szabó János, 285, 311

Szabó János, 478

Szabó János, 484

Szabó János, 524

Szabó János, 533

Szabó János, 567

Szabó János, 675, 676, **677**

Szabó Jenő, 515

Szabó József dr., 277, 315, **357**

Szabó József, K. → K. Szabó József

Szabó József, 18

Szabó József, 60

Szabó József, 82

Szabó József, 99

Szabó József, 270

Szabó József, 386, **387**

- Szabó József, 450
 Szabó József, 478
 Szabó József, 514
 Szabó Józsefné, 139
 Szabó Kálmán, 215, **222**
 Szabó Károly, 96
 Szabó Károly, 491, 493
 Szabó Károly, **677**
 Szabó Lajos, U. → U. Szabó Lajos
 Szabó Lajos, 35, 44, 46, 47, 61, 89
 Szabó Lajos, 53
 Szabó Lajos, 72, 92
 Szabó Lajos, 82
 Szabó Lajos, 152, 169, **174**
 Szabó Lajos, 183
 Szabó Lajos, 245
 Szabó Lajos, 262
 Szabó Lajos, 721, 723, 725, 734
 Szabó László dr., 275, 281, 322, 330, 331, 332, 336, **357**
 Szabó László, G. → G. Szabó László
 Szabó László, M. → M. Szabó László
 Szabó László, S. → S. Szabó László
 Szabó László, 36, 98
 Szabó László, 261
 Szabó László, 407
 Szabó László, 476, **481**
 Szabó Losoncz Mihály, 780
 Szabó Mihály, Z. → Z. Szabó Mihály
 Szabó Pál, 63
 Szabó Pál, 477
 Szabó Sándor dr., **667**
 Szabó Sándor, B. → B. Szabó Sándor
 Szabó Sándor, K. → K. Szabó Sándor
 Szabó Sándor, 14, 44, 45
 Szabó Sándor, 19
 Szabó Sándor, 21, 22, 51, 52, 54, 58, 75, 88, 107, 114, 123, 137, 235, 321
 Szabó Sándor, 36
 Szabó Sándor, 80
 Szabó Sándor, 398
 Szabó Sándor, 519
 Szabó Sándor, 590, **593**
 Szabó Tibor, 478
 Szabó Zoltán, 109
 Szabó Zoltán, 642, 687
 Szabóné, 242
 Szakács István, 278
 Szakács László, 263, 270, 295, 321
 Szakács Menyhért, 397, **399**
 Szakács Sándor, 538
 Szakál Gyula, 226
 Szakasits Árpád, 70
 Szakolczai Balázs, 170, **174**
 Szakonyi Mária, 177
 Szakra Tibor, 420, **422**
 Szalai Ferenc, 759, **764**
 Szalai István, 230
 Szalai István, 483
 Szalai József, 687
 Szalai Károly, 77, 89
 Szalai Mihály, 325, **357**
 Szalai Sándor, K. → K. Szalai Sándor
 Szalma Sándor, 283
 Szalóki Józsefné, 100
 Szalóki László, 25, 64, 67, 72, 83, 640
 Szalontai János, 215, **223**
 Szamolai Sándor, **550**
 Szamos István, 578, **581**
 Szana Pál, 625
 Szanadi Antal, 282, 295, 306
 Szanádi Henrik, 335
 Szanka István, 650
 Szanka István, 711
 Szántai Kiss Imre, 678
 Szántai Péter, 546, **550**
 Szántasi József, 373, **375**
 Szántó György dr., 39
 Szántó István, 81
 Szántó János, 404, 409, 410, **414**
 Szántó János, 447
 Szántó Tibor, 26
 Szántosi János, 471
 Szanyi József, **750**
 Szappanos Albert, 18
 Szappanos Albert, 197
 Szappanos Benedek, 176
 Száraz Ervin, 314
 Szárics József, 767
 Szarka József, 49
 Szarka József, 750, 752, 753, 754, 756, 757, **764**
 Szarka Tibor, 69
 Szarvas Béla dr., 79
 Szarvas László, 533, **536**
 Szarvas Mihály, 515, 519, 523
 Szász főhadnagy, 27
 Szász István, 274

- Szász Károly, 576
 Szászfai György, 51
 Szathmári G. Károly, 725
 Szatmári főhadnagy, 30
 Szatmári Benő, 726
 Szatmári László, 196, 198, 200
 Szauter András, 555, **562**
 Szauter György, 423, **425**
 Szauter Gyula, 686
 Szauter István, 554, **562**
 Szávai István, 584, **586**
 Szávold Mátyás, 449
 Szebenyi Gyula dr., 214, 215
 Szebenyiné, 305
 Szécsi József, 335
 Szécsényi Ferenc, 630
 Szécsényi István, 571, **572**
 Szécsényi Lajos, 546, **550**
 Szécsényi Pál, 175, 176
 Szécsi Béla, **531**
 Szécsi István, 524
 Szécsi István, 701, 702, **704**
 Szegál Béla, 31
 Szegedi, 27
 Szegedi Imre ifj., 595, 596, **598**
 Szegedi Imre Károly, 546, 547, 548, **550**
 Szegedi József, 642
 Szegedi Józsefné, 629
 Szegedi Kálmán ifj., 184
 Szegedi László, 544, **545**
 Szegedi Sándor, 510, 511, 514, 515, 520
 Szegh József, 516
 Szeifrid Miklós, 177
 Szeitz Ferenc, 555, **562**
 Székely főhadnagy, 180, 182, 183
 Székely András, 405, **414**
 Székely Gábor, 241
 Székely Gyula, 524
 Székely Imre dr., 315, **358**
 Székely Jánosné, 49, 92
 Szekeres István, 182, 187
 Szekeres János, 155, 156, 157, 158, 160
 Szekeres Józsefné (Schilling Zsófia), **497**
 Szekeres Lajos, 490, **493**
 Szekfü Ferenc, 325
 Szekulity István, 282
 Szél István, 637
 Szél János, 155, **164**
 Szél János, 470
 Szél Mihály, 61
 Szele Kálmán, 369, **370**
 Szelei Zsigmond, **240**
 Szelepcsényi Imre, 12, 77, 96
 Szeles Józsefné, 331
 Szeles Lajos, 520, 523
 Szélesi Mihály, 196
 Szélinger Tibor, 313
 Szement Imre, 470
 Szemerédi Ferencné, 705
 Szemerédi István, 538, 541
 Szemerédi Károly, 192, **194**
 Szemerei Andor, 42, 78, 99
 Szemes László, 284
 Szende dr., 250
 Szendi Jenő, 46
 Szendrei István, 381
 Szendrői Nándor, 456
 Szendrői Imre, 232, **240**
 Szendrői József, 100, **143**
 Szentendre, 241
 Szentendrei, 241
 Szentes Márk, 405, **414**
 Szentesi Ferenc, 736, 737, 743
 Szentgyörgyi József dr., 268, 276, **358**
 Szentirmay Ernő, 621
 Szentistványi László, 278, 284, 319
 Szentkirályi Frigyes, 13, 24, 26, 28, 29, 30,
 31, 41, 48, 64, 67, 68, 69, 86, 516, 629,
 640
 Szentlászlói (Greksa) Sándor, 195, 196,
 199, **207**
 Szentmihályi Károly, 244, **249**
 Szentmiklósi István, 678, **679**
 Szentpéteri őrnagy, 81
 Szentpéteri István, 733
 Szentpéteri Sándor, 19
 Szép Imre dr., 516
 Szepes Lajos, 305
 Szepesi István, 710
 Szepesvári János, 460
 Széplaki Ferenc, 636, 716, 721, 733, 737
 Szerdahelyi Béla, 18
 Szerdahelyi István dr., 291
 Szerdahelyi Sándor dr., 289, 293, 301
 Szigethy Béla dr., 244, **249**
 Szigeti István, 569
 Szigeti Jakab, 436
 Szigeti József, 569, **570**
 Szigeti Lajos, 263

- Szigeti Lajos, 267, 268, 274, 284, **358**
 Szigeti Sándor, 734
 Szij Károly, **249**
 Szijjártó János, 182, **189**
 Sziklai Judit, 18
 Sziklai Pál, 571
 Sziklai Rudolf, 566
 Szikora Jenő, 407
 Szikszai István, 674
 Sziládi Béla, 773, **775**
 Szilágy Elemér, 311
 Szilágyi Árpád dr., 468, 469, **475**
 Szilágyi Ferenc, 742, **746**
 Szilágyi Imre, 686, 687
 Szilágyi János, 80, 82, 177
 Szilágyi János, 621
 Szilágyi József, 12, 79
 Szilágyi József, 212, 213, 215, **223**
 Szilágyi Mihály, 546, **551**
 Szilágyi Sándor, 461
 Szilágyi Sándor, 782
 Szili István, 36, 44
 Szili István, 432
 Szili József, 288
 Szilvási József, 170, 173, **174**
 Szilvási Lajos, 176
 Szines István, 719, 722, 729, 732
 Szinger Antal, 461, 462, **463**
 Szinyei László ifj., 244, **249**
 Sziráki járásbíró, 733
 Szirmai (Sztrikinác) József, 274, 275, 318, **358**
 Szirmai László, **143**, 470, 471
 Szittyai Ignác, 179, 180, 181, 182, 183, 185, 188
 Szkora Jenő, 424
 Szlabóczky Emil, **667**
 Szlabóczky Emilné, **668**
 Szlama László, 468
 Szlanka József, 208
 Szlapák főhadnagy, 641
 Szlavikovics István ifj., 366
 Szlavikovics István, 366
 Szobodek Béla, 210, 211
 Szobonya Béla, 436, **437**
 Szobonya László, 478
 Szobonya Zoltán dr., 432, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, **764**
 Szoboszlai István, 61
 Szócs István, 391, **393**
 Szokolai Erzsébet, **249**
 Szombat szakaszvezető, 182
 Szommer József, 17, 18, 21, 23, 24, 37
 Szórát Péter, 212, 213, 214, 215
 Szóráth Sándor, **240**
 Szöczi Ferenc, 501
 Szöcs Géza, 397, **399**
 Szöcs László, 567
 Szögi Mihály, 555, 559, 561
 Szöke Edit, 56
 Szöllösi Gergelyné, 394, 395
 Szöllösi Károly, 80, 82
 Szőlösi, 293
 Szőlösi József dr., 599, **600**
 Szőnyi József, 386, 387
 Szörfi János, 609
 Szöts Rudolf, 42, 78, 99
 Sztancsik Ferenc, 208, 209, **210**
 Sztancsik Péter, 727
 Sztanó Ferenc, 466
 Sztenkovics József, **781**
 Sztujanovics Miklós, 35, 38
 Sztrikinác Mihály, 298, 299, **357**
 Sztrinkó István, 754
 Szuchy György, 304
 Szuchy Györgyné, 304
 Szudi Sándor, **249**
 Szundi András, 717
 Szurma János, 464, **465**
 Szuroczki József, 477
 Szücs Béla, 89
 Szücs Béláné, 21, 42, 72
 Szücs Ferenc, 623
 Szücs Gábor, 482, 483
 Szücs Gyula, 630
 Szücs István, 51, 88
 Szücs János, 49
 Szücs József, 621, 622, 625
 Szücs László, 157
 Szücs Mihály, 39, **143**
 Szücs Miklós, 13, 71, 75
 Szücs Sándor, 601
 Szürszabó István, 244, **250**
 Szvétek Sándor, 516, 517, **532**
 Szvetnyik László, 726
 Szvoren István, 461, 462

T

- T. Varga Mihály, 553
 T. Varga Miklós, 553
 Taba István, 538
 Taba János, Cs. → Cs. Taba János
 Taba Miklós, **567**
 Taba Péter, 546, 547, **551**
 Tábori Sándor, 284
 Tácsi István, 397, **399**
 Takács Dénes, 61
 Takács István ifj., 416, **417**
 Takács István, 571
 Takács István, 637
 Takács János, 456
 Takács József, 16, 37
 Takács József, 555, **562**
 Takács Lajos, 166, **168**
 Takács László, 86, 94
 Takács Mihály, 631
 Takács Péter, 681, **683**
 Takács Sándor, 755, 756, 757
 Takács Viktor, 750
 Takács Zoltán, 315, 386, **387**
 Tálás Károly, 679, 680, **683**
 Tálás Mihály, 224
 Tamás Ferenc, 538
 Tamás János, 513
 Tamás József dr., 515
 Tamás Károly, 568
 Tamásfi Árpád, 153, **154**
 Tamási András, 57
 Tamasi István, 680
 Tamasi János, 680
 Tamaskó Antal, 543
 Tandari István, 781, 782, **783**
 Tankó István, 417, 418
 Tankovics Julianna, 705, **709**
 Tápai Gyula, 680, 681, **683**
 Tápai Illés, 49, **144**
 Tápai József, 621
 Tápai Lipót, 680
 Tápay Gyula, 642, 643
 Tapodi István, 693, 695, 697, **698**
 Tapodi Jakab, 233, **240**
 Tapodi Károly, 693
 Tapodi Sándor, 681
 Tapolicsányi József, 512, 519, 521
 Tapolicsányi Mihály, 537, **542**
 Tarsa Gábor, 647
 Tarsai Gyula, 717
 Tarján Imréné dr., 304
 Tarján János, 780
 Tarjányi Ágoston, 625, 626, 628, 631, 635, 638, 642, **668**
 Tarjányi Antal, **669**
 Tarjányi Antal, 672
 Tarjányi János, 678, **679**
 Tarjányi József, 630
 Tarjányi József, 678, **679**
 Tarnai János, **497**
 Taskovics József, 772, **775**
 Tassi István, 601, **602**
 Tassi Lajos, 36, 44
 Tassi Pál, 223, 224
 Tassy Gyula, 61
 Tatai Gyula, 647
 Tatai István, 543
 Tatár Árpád, 635, 645
 Tátrai Lajos, 268, 278, 280, 295, 301, 319, 325, 328, **358**
 Taub Sándor, 332
 Téglás Lajos, 766, 767, 768, **770**
 Tegzes Miklós, 565, **566**
 Teilinger Ferenc, 200
 Telek Miklós, 80, 82
 Teleki József, 767, **771**
 Teleki Sándor dr., 779
 Temes Gábor, 64
 Temesi József, 754
 Tengeri Péter, 199
 Tenke Imre, 494
 Terecskei Ferenc, 642, 701, 702, **704**
 Terecskei Sándor, 223, 225
 Terhes Béla, 416, **417**
 Terjék József, **669**
 Terjék Sándor, **669**
 Tessényi Ödön, 304
 Thiesz Jenő, 594, 595
 Thikász Mihály, 538
 Thomka Gyuláné, 98, 99
 Thür János, 267, 274, 284, 288, 301, 306, 318, **359**, 505, 506, 509
 Tihanyi Antal, 366
 Tihi Tibor, 542
 Tildy Zoltán, 79, 302
 Tímár Ferenc, 261
 Timatity Miklós, 684
 Tinusz Kálmán, 268, 287, 331, 333

- Tiringer István, 184
 Tiszavölgyi Ferenc, 214, 219, 221
 Tiszavölgyi István, 510, 519
 Tóbiás Mihály, 741
 Tófalvi Lajos, 484
 Tolbuhin, Fjodor Ivanovics, 323
 Toldi Ferenc, **669**
 Tomasovszky István, 34
 Tombác Lajos, 191, 192, **194**
 Tomcsányi Lajos, 394, **396**
 Tomó főhadnagy, 279
 Tompa Gyuláné, 47
 Tompa László dr., 39, **144**
 Tompai János, 471
 Topa Lovas József, 242
 Toponári Ferenc dr., 11
 Topor István, 732, 740
 Topor János, 736
 Tordai János, 610
 Tordi Béla, 244
 Torgyik Pál, 576
 Torma Béla, 565
 Torma László, 195
 Tormási Lajos, 178
 Torok István, **458**
 Tosaki János, 426
 Tósaki József, 282
 Tósaki Mihályné, 409
 Tóth hadnagy, 639
 Tóth rendőr, 244, 245
 Tóth vezérőrnagy, 175
 Tóth Albert, 303
 Tóth Andor, 250, 251, **255**
 Tóth András, 569
 Tóth Balázs, 250
 Tóth Béla, M. → M. Tóth Béla
 Tóth Béla, 693, 694, **698**
 Tóth Béláné, 693, 698
 Tóth Csongrádi István, 766
 Tóth Dénes, **670**
 Tóth Dezső, 640
 Tóth Elek, Sz. → Sz. Tóth Elek
 Tóth Endre, 584, 585, **586**
 Tóth Endre, 630
 Tóth Ferenc, B. → B. Tóth Ferenc
 Tóth Ferenc, 37
 Tóth Ferenc, 38, 42, 47, 98, 139
 Tóth Ferenc, 224
 Tóth Ferenc, 241
 Tóth Ferenc, 524
 Tóth Gábor, 170, **174**
 Tóth Gábor, 175, 177
 Tóth Gergely, 564
 Tóth Géza dr., 228, **229**
 Tóth Gizella, 705, **709**
 Tóth György, 718
 Tóth Gyula ifj., 569, **570**
 Tóth Gyula, 417, 418
 Tóth Gyula, 693
 Tóth I. Imre, 308
 Tóth Imre, Sz. → Sz. Tóth Imre
 Tóth Imre, 157, 158, **164**
 Tóth Imre, 568, 569, **570**
 Tóth Imre, 630
 Tóth Imre, 730
 Tóth István, K. → K. Tóth István
 Tóth István, Sz. → Sz. Tóth István
 Tóth István, 36, 42, 224
 Tóth István, 285, 286, 287, 293, 294, 296,
 297, 324, 326, 342
 Tóth István, 291, 292, 302
 Tóth István, 476, **481**
 Tóth István, 537, **542**
 Tóth János, K. → K. Tóth János
 Tóth János, 373, **375**
 Tóth János, 612
 Tóth János, 648
 Tóth József id., 198, **207**
 Tóth József, 191, 192, **194**
 Tóth József, 373, **375**
 Tóth József, 449, **453**
 Tóth József, 553
 Tóth József, 564
 Tóth József, **670**
 Tóth József, 702, **704**
 Tóth József, 716
 Tóth Kálmán, 235
 Tóth Kálmán, 705
 Tóth Károly, U. → U. Tóth Károly
 Tóth Károly, 455, 456, **458**
 Tóth Lajos, L. → L. Tóth Lajos
 Tóth Lajos, 71
 Tóth Lajos, 462
 Tóth Lajos, 484
 Tóth Lajos, 637
 Tóth László, 11, 42, 60, 61, 62, 70, 72, 78,
 85, 98, 116, **144**
 Tóth László, 79

- Tóth László, 223
 Tóth László, 286, 314
 Tóth László, 359
 Tóth László, 407
 Tóth László, 504, 508, 509, 512, 513, 518, 526
 Tóth László, 630, 645, 649, **670**
 Tóth Mátyásné, 28
 Tóth Menyhért, 513
 Tóth Mihály, K. → K. Tóth Mihály
 Tóth Mihály, 53, 87
 Tóth Mihály, 445, **453**
 Tóth Mihály, 470
 Tóth Mihály, 630, 631
 Tóth Nándor, 608
 Tóth Pál Zoltán, 266, 304, 305, 309, 319, **359**
 Tóth Pál, Gy. → Gy. Tóth Pál
 Tóth Pál, 544
 Tóth Pál, 754
 Tóth Péter, 607
 Tóth Rádai János, 517, 569, **570**
 Tóth Sándor, 61, 62
 Tóth Sándor, 482, 484, **488**
 Tóth Sándor, 621
 Tóth Sándor, **704**
 Tóth Szilveszter dr., 243
 Tóth Szivák Péter, 210, **211**
 Tóth Vásárhelyi János, 767
 Tóth Vilmos, 394, **397**
 Tóth Vince, H. → H. Tóth Vince
 Tóth Zoltán, 56
 Tököly János, 406, 407
 Tölgyes Antal, 315, 369, **371**
 Tölgyes János, 376, **378**
 Tölgyesi János, 329
 Tölgyesi Zoltán, 636
 Tömör József dr., 578, 590, **593**
 Törköly János, 432, 433
 Töröcsik József, 300, 309, **360**
 Török, 312
 Török tartalékos hadnagy, 264
 Török András ifj., 423, **425**
 Török Béla, 55, 57, 58, 66, 71, 74, 75, 81, 84
 Török György, 735
 Török Gyula, 56
 Török Ignác, 569
 Török István, 232
 Török István, 250
 Török István, 298, 299, **360**
 Török István, 455, 456
 Török János, 555
 Török József, 589
 Török László, 327
 Török Péter, 753, 758, 759, **765**
 Törteli Ferenc, 704, **709**
 Tövis Ferenc, 187
 Tözsér Béla, 200, **207**
 Tözsér József, 208
 Trencsényi Ferenc, 455
 Trepák Árpád id., 198, **207**
 Trungel Nagy György, 190, 191, **195**
 Trunk Kelemen, 307, 308
 Tumann Károly, 200, **207**
 Tumó György, 288
 Tumó István, 288
 Tumó István, 546
 Tumó Lajos, 546, 548, **551**
 Tupescia István, 563, **565**
 Turai János, **360**
 Turcsányi Imre, 230, **231**
 Turcsányi Sándor, 637
 Turcsik Gábor, 716
 Turcsik Gáspár, 734
 Turi János ifj., 691
 Turi Jenő, 691
 Turi József, 384, **386**
 Turi Károly, 224
 Turi Mihály, 691, **692**
 Turi Péter, 225
 Turjánszki Antal, 44
 Tury Károly, 569, 570
 Tusori Imre, 773, **775**
 Tutsek Gusztáv, 143
 Tuzsony Tihamér, 307
 Túrje Ferenc, 551
 Túske István, 313
 Túske Mihály, 407
 Tűzkő Attila, 81
- Ty**
 Tyukos Béla, 38
- U, Ú**
 U, Szabó Lajos, 244
 U. Tóth Károly, 571

- Udvardi Béla, 693, 695, **699**
 Udvardi János, 421
 Udvardi Sándor ifj., 404, 407, 409, 410, **414**
 Udvardi Sándor, **144**, 470, 471
 Udvari János, 662
 Udvarnoki József, 484
 Ugi Rácz László, 148
 Ugrai ezredes, 633, 667, 739, 742
 Újházi József, 524
 Ujsághy Pálné, 304
 Újvári Dezső, 232, 233
 Újvári Jakab László, 405, 406, 407, 408, **415**
 Újvári László, 156, 157
 Újvári László, 208
 Újvári Mihály, 317
 Újvári Sándor, 335
 Ulagcsay református lelkész, 742
 Umenhoffer István, 554, 555, **562**
 Ungvári László, 102, 501, 503, 510, 524, 652
 Urai György, 515, 520
 Urbán Béla, **699**
 Urbán István, 624
 Urbán József, 366, **368**
 Ury László, 59, 61, 62, 63, 69, 74, 123, **144**
 Uszák Károly, 420
 Uszta Gyula, 88
- Ű, Ű
 Üveges László, 477
- V**
 Váczy Ferenc, 456
 Váczy Ferenc, 737
 Váczy János, 459, **461**
 Vad János, 404, **415**
 Vadkerti Kálmán, 781, 783
 Vadkerti Menyhért, 244, **250**
 Vági Lajos, 17, 19, 20, 29, 30, 31, 44, 61, 74, 79, 113, 118, 128, 175, 177
 Vágó Dezső dr., 49, 92, 98
 Vágó István, **240**
 Vágó Márta, 99
 Vágó Rezső dr., **145**
 Vágvölgyi Ferenc dr., 263, 268, 269, 270, 273, 274, 283, 284, 286, 287, 290, 291, 293, 294, 296, 298, 309, 312, 315, 316, 320, 321, 322, 326, 337, **360**
 Vajda Imre, 420
 Vajda József, 542, **543**
 Vakulya Dezső, 155, 163, **164**
 Vakulya Imre, 155, **165**
 Vakulya Pál, 155, 159, 163, **165**
 Vakulya Sándor, 232
 Valentényi Sándor, 456, 458
 Válik Rozália, 33
 Valló Lajos, **361**
 Valtner András, 407
 Vámos István, 590
 Vámosi Kálmánné, 276, 283
 Ván Benjámín, 735
 Ván Sándor, 728, 730, 736, **747**, 756, 758, 765
 Vankó Sándor, 672, 673
 Vanyicska János, 725
 Vanyicska Sándor, 723
 Váradi, 226
 Váradi Alajos, **240**
 Váradi Gyula, 633
 Váradi Imre, 463
 Váradi István, **454**, 758
 Váradi Károly, 537, 538, **542**
 Váradi Lajos, 232
 Váradi Miklós, 717, 721, 724, 725, 726, 729, 730, 735, 736, 737, 738, 739, 740
 Váradi Sándor, 334
 Varga, 70
 Varga, 182
 Varga cipész, 156
 Varga páncélos, 645
 Varga százados, 55
 Varga András, 625
 Varga Antal, 313
 Varga Antal, 684, 690
 Varga Antal, 779, 780, **781**
 Varga Elek, 615
 Varga Ferenc, 730, 735
 Varga Gábor, **704**
 Varga Gergely, 436, **437**
 Varga György, 405, **415**
 Varga Gyula, 456
 Varga Imre, 61
 Varga Imre, 147, **152**

- Varga Imre, 180, **190**
 Varga Imre, 283
 Varga István, M. → M. Varga István
 Varga István, 43
 Varga István, 225
 Varga István, 242
 Varga István, 250, **255**
 Varga István, 282
 Varga István, 306
 Varga István, 373
 Varga István, 426, **428**
 Varga István, 583
 Varga István, 640, **670**
 Varga István, 728
 Varga István, 778
 Varga János, 102, 650
 Varga János, 485
 Varga János, 544
 Varga János, 622, 623, 627
 Varga János, 778
 Varga Jenő, 12, 15, 21, 56, 72, 87, 96, 743
 Varga Jenő, 89
 Varga Jenő, 635, 645
 Varga József, 373, **375**
 Varga József, 432
 Varga József, 477
 Varga Kálmán, 705
 Varga Károly, 407
 Varga Károly, 779, 780, **781**
 Varga Kicsi József, 244
 Varga Lajos, 423
 Varga Lajos, 621
 Varga László, 753
 Varga Mihály, M. → M. Varga Mihály
 Varga Mihály, T. → T. Varga Mihály
 Varga Miklós, T. → T. Varga Miklós
 Varga Oszkár, 623, 627, 640, **670**
 Varga Pál, 269, 270, 271, 278, 279, 289,
 303, 310, 312, 313, 317, 318, 319, **361**
 Varga Pál, 478
 Varga Péter, 282
 Varga Sabján Gyula dr., 751
 Varga Sándor, 180, 181, 182, 184
 Varga Sándor, 384, **386**
 Varga Sándor, 563
 Varga Vince, 546, 547, **551**
 Varga Vince, 672
 Vargacz Lajos, 564
 Vargacz Sándor, 564
 Vári István, 11
 Vári Pál, 307
 Varjú Ferencné, 397
 Varjú Géza, 282
 Varjú István, 552
 Varjú Pál, 409, 410
 Várnai Bálint, 282, 332
 Várnai Pál, 299
 Vásárhelyi Károly, 468, **475**
 Vass Ervin dr., 39
 Vass István, 630
 Vass József, 609, **611**
 Vass Mihály, 447, 469
 Vass Mihály, 525
 Vass Mihály Miklós, 213
 Vass Zoltán, 73
 Vastag Gábor, 552
 Vastag Károlyné, 305
 Vasuth István, 766, **771**
 Vasvári Imre, 510, 524
 Vaszkó István, 381
 Vászón Béla, 459, **461**
 Vatai Albert, 80, 82
 Vázsonyi Miklós, 15, 33, 55, 58, 74, 83,
 129
 Vécsey Jenő, 477
 Vécsy György, 100, 139
 Vedelek iskolaigazgató, 368
 Végh örmester, 717
 Végh Ferenc, 640
 Végh István ifj., 182
 Végh István, 478
 Végh Lajos, 26
 Végh László, 153, **154**
 Végi Imre, 504, 512, 516, **532**
 Végi Jenő, 482, 483, 484, **489**
 Végvári László, 284, 331
 Vékony Benjámin, 578, 581
 Vékony Ilona, 685
 Vékony János, 404
 Vékony Pál, 608
 Vemula László, 32
 Vén Ferenc, 693, 694
 Vén István, 568
 Vén László, 518
 Vén Zoltán, **568**
 Vendéghegyi Lajos, 755
 Vér István, 766
 Vér Péter, 673, **675**

- Verbanecz Mihály, 407
 Veréb János ifj., 405, **415**
 Veréb László, 739
 Verebélyi Pál dr., 432
 Vereczkei Elek, 51
 Veres Imre, 692
 Veres István, 37
 Veres József, 727
 Veres Margit, 183
 Veres Sándor, 273
 Veress Károly, 313
 Vering Péter, 282
 Vermes András, 405, **415**
 Vermes Gábor, 315, **361**
 Vértes György, 734
 Vései Tibor, 308
 Veszeli László, 448
 Veszelka Mihály, 675, **677**
 Veszelovszki Sándor, 24
 Veszprémi László, 51, 64
 Vezán Ferenc, 308
 Vezdán József, 409
 Vezdán Sándor, 778
 Vezér József, 232
 Vida Áron, 270, 274
 Vida József, 295
 Vida József, 365, **368**
 Vida József, 366, **368**
 Vida Mihály, 684
 Vida Miklós, 429
 Vidákovics Istvánné, 307
 Vidéki Mihály dr., 626, 631, 635, 652, **671**
 Vidók István, 542, 543
 Vígh Béla, 753, 755, 756
 Vígh Illés, 86
 Vígh István, 44, 66, 67
 Vígh István, 711
 Vígh József, 232
 Vígh Sándor, **361**
 Vincze Ferenc dr., 576, **581**
 Vincze Ferenc, 277, 295, 315, 320, 330,
 331, 333, 336, 388, 395
 Vincze Ferenc, 613
 Vincze Imre, 166, 169
 Vincze János, 490, **493**
 Vincze József, 642
 Vincze László id., 166, **168**
 Vincze László ifj., 166, **169**
 Vincze Vilmos, 478
 Vinkó Antal, 754
 Vinkó Sándor, 423, 424
 Vinkó Tibor, 284
 Viola Ferenc, 278
 Virág István, 747
 Virágh, 273, 276
 Virágh Imre, 133, 143
 Virágh M. István, 61
 Virágh Sándor, 510
 Visnyei egyetemista, 297
 Vismeg István, 436, **437**
 Viszt József, 739
 Vitkovics András, 767
 Vitner József, **372**
 Viváth János, 478
 Vízhányó Imre, **671**
 Vízhányó Margit, 630
 Vízhányó Sándor, 635, **671**
 Vizi István, 632
 Vizin Antal, 417, **419**
 Vizin Gergely, 410
 Vizin Gergely, 610
 Vizin Jakab, 418
 Vizinger Géza, 81, 84
 Vizinger Károly, 484, 487, 488
 Vlacsil Tibor, 35, 36, 44, 70, 88, 89, 90,
 91, 97, 100, 101, 102, 103, 104, 107, 109,
145
 Vlasics István, 273, 274, 278, 291, 299,
 302, 308
 Volenszki Imre, 166, **169**
 Volent Istvánné (Bobár Julianna), **362**
 Völgyesi István, 92
 Völgyi György, 416, **417**
 Vöő Sándor, 384, **386**
 Vörös Imre, 108
 Vörös István, 224, **228**
 Vörös János, 117, 121
 Vörös Jenő, 606, **608**
 Vörös Jenő, 705, 708, **710**
 Vörös László, 767, 768, **771**
 Vörös Mihály, 781, 782, 783
 Vörös Ödön, 213
 Vörös Sándor, 281, 298, **362**
 Vörös Sándor, 445, **454**
 Vörös Tamás, 537, 539, 540, 541
 Vörös Vilmos, 158, 228, 243, 245
 Vörös Zoltán, 524
 Vuity Milutin, 323

Vuity Sándor, 293, 299

W

Wágner István, 292
 Walfold Ferenc, 153, **154**
 Walter Gyula, 471
 Walter István, 578, 587, 588, **589**
 Walter István, 596
 Walter Tamás, 587
 Warvasovszki János, 84
 Wéber Aladár ifj., 152, 153, **154**
 Wehring Péter, 285, 321, 332
 Welther Dániel, 72, 83, 105
 Widner János, 555, 558, 561
 Wigner, 18, 92
 Wimmer János, 546, **552**
 Wingelmann József, 456, **458**
 Winkler István, 19
 Wittner Jakab, 336
 Wolf János, 423
 Wolfold Mihály, 191, **195**
 Wozdeczki Anna, 331

Z

Z. Szabó Mihály, 95
 Zádori Zoltán, 283, 291, 305, 306
 Zadravecz István, 777
 Zakar Béla, 61, 62, **145**
 Zalavári alezredes, 58
 Zalavári József, 13, 31, 32, 52, 53, 58, 62,
 66, 71, 75, 78, 83, 88, 122, **146**, 639, 644,
 756, 757, 758
 Zambelli Bianka, 275, 506
 Zámbó András dr., 755, 756, 757, **765**
 Zámbó Endre dr., 753, 759
 Zana Pál, 693, 695, 697, 698
 Zankó Emil dr., 45
 Zeke János, 405, **415**
 Zelei Ferenc ifj., 705, **710**
 Zelei Pál, 705
 Zeleszkó Benjámin, 300, 320, 325
 Zeller Gyula, 631, **671**
 Zemankó Ferenc, 778
 Zemkó István, 285, 335
 Zemkó Lajos, 719
 Zentai István, 603
 Zilahi Barnabás, 241
 Zilahy János, 250, **255**

Zoboki János, 245
 Zoboki Mária, 241, 242
 Zoller József, **250**
 Zombai Vencel, 420
 Zombor Béla, 681, **683**
 Zombor Mihály, 680
 Zombori Imre, 108, 109, 118, **146**
 Zombori István, 637
 Zombori István, **671**
 Zöldág Imre, 156, **165**
 Zöldág István id., **240**
 Zöldág János, 157, 158, **165**
 Zöldhegyi Ferenc, 780, **781**
 Zöldi László, 177
 Zrínyi József, 315, 366, **368**
 Zrínyi Mihály, 487, **489**
 Zvekán Gyula, 241

Zs

Zsákai Gyula, 445, **454**
 Zsákai László, **454**
 Zsebi Benedek, 754
 Zsember András, 602, 603, **606**
 Zsember János, 731
 Zsemberi István, 446
 Zsibrita László ifj., 702
 Zsigó Antal, **671**
 Zsigó József ifj., 198, **207**
 Zsigó Károly, 711
 Zsigó Mihály, 230, **231**
 Zsíros főhadnagy, 235
 Zsíros hadnagy, 421, 422
 Zsíros Bálint, 432
 Zsíros Károly, 525
 Zsíros Mihály, 61
 Zsitva Gyula, 646, **671**
 Zsoldos Bertalan, 16, 37
 Zsoldos László, 284, 332, 335, 356
 Zsoldos Sándor, 191, 192, **195**
 Zsolnai József, 711, **712**
 Zsolt alezredes, 516
 Zsolt százados, 81
 Zsöllér József, 778, **779**
 Zsubori István, 517, **532**, 564, **568**
 Zsubori László, 534, **536**
 Zsuffa József, **223**
 Zsumbera Károly, 650
 Zsunyi János, 407

RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

ÁFOR	Ásványolajforgalmi Vállalat
ÁG	Állami Gazdaság
AKK	Alföldi Kecskeméti Konzervgyár
AKÖV	Autóközlekedési Vállalat
ÁVH	Államvédelmi Hatóság
B	büntető
Barnevál	Baromfinevelő Vállalat
Bf.	Büntető fellebbvitel
BHÖ	Hatályos anyagi büntetőjogi szabályok hivatalos összeállítása
BKB	Budapesti Katonai Bíróság
BKM	Bács-Kiskun Megye(i)
BKMT	Bács-Kiskun Megyei Tanács
BM	Belügyminisztérium
BME	Budapesti Műszaki Egyetem
Btá.	A büntető törvénykönyv általános részéről szóló 1950. évi. II. tv.
Btk	Büntető törvénykönyv
BTK	Bölcsészettudományi kar
DÁV	Délmagyarországi Áramszolgáltató Vállalat
DÉFOSZ	Dolgozó Parasztok és Földmunkások Országos Szö- vetsége
DISZ	Demokratikus Ifjúsági Szövetség
ENSZ	Egyesült Nemzetek Szervezete
ÉMUK	Épületkarbantartó Vállalat
évf.	évfolyam
fk.	fiatalkorú
FKgP	Független Kisgazdapárt

Fmsz	Földműves-szövetkezet
FÜSZÉRT	Fűszer, Édesség Értékesítő Vállalat
HM	Honvédelmi Minisztérium
HNF	Hazafias Népfrent
IB	Intézőbizottság
id.	idősb
ifj	ifjú
jkv.	jegyzőkönyv
kat. h.	katasztrális hold
KEFI	Kecskeméti Forradalmi Ifjúság
KIK	Kecskeméti Ingatlankezelő Vállalat
KIOSZ	Kisiparosok Országos Szervezete
KISZ	Kommunista Ifjúsági SZövetség
KMT	Központi Munkástanács
Közért	Községi Élelmiszerértékestő Vállalat
KTSZ	Kisipari Termelőszövetkezet
KV	Központi Vezetőség
LB	Legfelsőbb Bíróság
MAHART	Magyar Hajózási Részvénytársaság
MÁV	Magyar Állami Vasutak
MB	?
MEFESZ	Magyar Egyetemisták és Főiskolások Egységes Szervezete
MDP	Magyar Dolgozók Pártja
MEZŐKER	Mezőgazdasági Kereskedelmi Vállalat
MKP	Magyar Kommunista Párt
MN	Magyar Népköztársaság
MÖHOSZ	Magyar Önkéntes Honvédelmi Szövetség
MSZDP	Magyarországi Szociáldemokrata Párt
MSZMP	Magyar Szocialista Munkáspárt

MT	Munkástanács
MTI	Magyar Távíráti Iroda
MUK	Márciusban Újrakezdjük
NPP	Nemzeti Parasztpárt
NTS	?
Nb	Népbíróság
OLLEP	Országos Légierő és Légvédelmi Parancsnokság
OTP	Országos Takarékpénztár
OTSB	Országos Testnevelési és Sportbizottság
PN	Petőfi Népe
Sernevál	Sertésnevelő Vállalat
SE	Sportegyesület
sz.	szám, számú
SZDP	Szociáldemokrata Párt
SZKB	Szegedi Katonai Bíróság
SZKP	Szovjetunió Kommunista Pártja
sz. n.	szám nélküli
SZTK	Szakszervezeti Társadalombiztosítási Központ
SZOT	Szakszervezetek Országos Tanácsa
TMK	Tervszerű Megelőző Karbantartás
TEFU	Teherfuvarozási Vállalat
TTIT	Társadalmi és Természettudományi Ismeretterjesztő Társaság
tvr.	törvényerejű rendelet
UDB	Uprava Državne Bezbednosti / Állambiztonsági Igazgatóság
ún.	ügynevezett
VB	Végrehajtó Bizottság
VKG	Város- és Községgazdálkodási Vállalat
VKF	Vezérkari főnökség

IRODALOMJEGYZÉK

- BÁLINT László
1996 1956. A forradalom Szegeden és Csongrád megyében. Budapest.
- BÁRSONY Ferenc szerk.
1983 Válogatott dokumentumok a párt újjászervezésének és megszilárdulásának történetéhez Bács-Kiskun megyében. 1956. november – 1957. szeptember. Kecskemét. (Propagandisták kiskönyvtára 10.)
- BERKI Mihály
1993 Pufajkások. Budapest. (Magyar Fórum könyvek)
- BŐŐR László
1997 Adatok az 56-os forradalom Pest megyei történetéhez. Budapest.
- EÖRSI László
1993 A Tüzoltó utcai fegyveres csoport a forradalomban. Budapest. ('56)
- [Szerzőségi adat nélkül]
1957 Fehér könyv az ellenforradalom Veszprém megyei ténykedéséről. Veszprém.
- FILEP Tibor
1996 A vidék forradalma. In: Magyar '56. [... szerk. Székelyhídi Ágoston]. Budapest. 1., Forradalom és szabadságharc Magyarországon. Hatások a Kárpát-medencében. 75-178.
- GERGELY Ferenc
1997 Baja, 1956. Baja.
- HORVÁTH Zoltán – SÖVÉNY Mihály –
SZÉNÁSZINÉ Harton Edit
1999 Bácsalmás. Fejezetek egy felső-bácskai kisváros történetéből. Bácsalmás.
- HEGEDŰS B. András főszerk.
1996 1956 kézikönyve. Budapest. ('56). 1., Kronológia. [írta és összeáll. Hegedűs B. András, Beck Tibor, Germuska Pál]
- KAHLER Frigyes szerk.
1994 Sortüzek, megtorlás, menekülés, 1956-1957. Lakitelek. 2. jelentés.
- KAHLER Frigyes – M. KISS Sándor
1996 Az erőszakszervezetek és a forradalom. [Folyt.] In: Kortárs. 40. 8. 76-93.

- KAJÁRI Erzsébet szerk.
1996 Rendőrségi napi jelentések. [... összeáll. és a bev. tanulmányt írta Kajári Erzsébet]. Budapest. 1. köt., 1956. október 23 – december 12. (Belügyi iratok 1.)
- KAJÁRI Erzsébet szerk.
1997 Rendőrségi napi jelentések. [... összeáll. és a bev. tanulmányt írta Kajári Erzsébet]. Budapest. 2. köt., 1956. december 13 – december 31. (Belügyi iratok 2.)
- KENEDI János szerk.
1989 A forradalom hangja. Magyarországi rádióadások 1956. október 23 – november 9. [... a könyv szerzője Varga László ...]. Budapest. 1989. (Századvég füzetek 3.)
- MAGYAR Bálint
1988 Dunaapáti 1944-1958. Dokumentumszociográfia. [Budapest]. (Műhelysorozat 5.) 3. 1955-1958.
- PETŐ Melinda
1998 Homokméggy története 1945-1960. In: Homokméggy. Tanulmányok Homokméggy történetéből és néprajzából. Szerk. Romsics Imre. Homokméggy. 241-296.
- PÉTERNÉ FEHÉR Mária – SZABÓ Tamás –
SZÉKELYNÉ KÖRÖSI Ilona
1992 Kecskeméti életrajzi lexikon. Kecskemét. (Kecskeméti füzetek 4.)
- SÓLYOM József – ZELE Ferenc
1957 Harcban az ellenforradalommal. Budapest.
- SZABÓ Róbert
1996 Az 1956-os forradalom kronológiája. Kiskunhalas, 1956. október 23 – november 4. In: Adatok Kiskunhalas történetéhez. Szerk. Szakál Aurél. Kiskunhalas. [291]-298. (Halasi Téka 18.)
- TAJTI Erzsébet szerk.
1995 Sortűz Tiszakécskén 1956-ban. 2. jav. kiad. Tiszakécske. (Helytörténeti kiadványok 3.)
- THIERY Árpád összeáll.
1957 Vádirat. Az ellenforradalom Veszprém megyében. Budapest.

VALUCH Tibor
1988

Rekviem a parasztságért. Debrecen. 1988. (Határ füzetek 3.)

VASS Henrik
1958

A magyarországi 1956. októberi ellenforradalom történetének néhány kérdése. Budapest.

TARTALOMJEGYZÉK

ELŐSZÓ	5
KECSKEMÉTI JÁRÁS	9
KECSKEMÉT	11
ÁGASEGYHÁZA	147
BALLÓSZÖG	152
BUGAC	155
FÜLÓPHÁZA	165
HELVÉCIA	169
HETÉNYEGYHÁZA	175
IZSÁK	179
JAKABSZÁLLÁS	190
KEREKEGYHÁZA	195
KUNBARACS	208
LADÁNYBENE	210
LAJOSMIZSE	212
LAKITELEK	223
LÁSZLÓFALVA (SZENTKIRÁLY)	228
NYÁRLŐRINC	230
ORGOVÁNY	231
TISZAKÉCSKE	241
VÁROSFÖLD	250
BAJAI JÁRÁS	257
BAJA	259
BÁCSBOKOD	362
BÁCSBORSÓD	364
BÁCSSZENTGYÖRGY	365
BÁTMONOSTOR	365
CSÁTALJA	369
CSÁVOLY	371
DÁVOD	373
ÉRSEKCSANÁD	376
FELSŐSZENTIVÁN	379
GARA	380
HERCEGSZÁNTÓ	383
NAGYBARACSKA	386
NEMESNÁDUDVAR	388
SÜKÖSD	390
SZEREMLE	394
VASKÚT	397
BÁCSALMÁSI JÁRÁS	401
BÁCSALMÁS	403
BÁCSSZŐLŐS	415
CSIKÉRIA	417
KATYMÁR	420

KUNBAJA.....	423
MADARAS	425
MÁTÉTELKE.....	428
MÉLYKÚT.....	431
TATAHÁZA	436
DUNAVECSEI JÁRÁS.....	443
DUNAVECSE	445
APOSTAG.....	455
DUNAEGYHÁZA	459
DUNATÉTLEN.....	461
HARTA.....	463
KUNADACS.....	465
KUNPESZÉR	467
KUNSZENTMIKLÓS.....	467
SOLT.....	476
SZABADSZÁLLÁS	481
SZALKSZENTMÁRTON.....	489
TASS.....	493
ÚJSOLT.....	496
KALOCSAI JÁRÁS.....	499
KALOCSA.....	501
BÁTYA.....	533
DRÁGSZÉL.....	536
DUNAPATAJ.....	537
DUNASZENTBENEDEK	542
DUSNOK.....	543
FAJSZ.....	546
FOKTÓ.....	552
GÉDERLAK	553
HAJÓS	554
HOMOKMÉGY.....	563
MISKE	565
ORDAS.....	567
ÖREGCSERTŐ.....	567
SZAKMÁR	568
USZÓD.....	571
KISKÖRÖSI JÁRÁS.....	573
KISKÖRÖS	575
AKASZTÓ.....	582
BÓCSA.....	584
CSÁSZÁRTÖLTÉS.....	587
CSENGÖD	590
FÜLÖPSZÁLLÁS	594
IMREHEGY	599
KASKANTYÚ.....	601
KECEL	602

PÁHI.....	606
SOLTSZENTIMRE.....	608
SOLTVADKERT.....	609
TABDI.....	612
TÁZLÁR.....	613
KISKUNFÉLEGYHÁZI JÁRÁS.....	617
KISKUNFÉLEGYHÁZA.....	619
ALPÁR.....	672
CsÓLYOSPÁLOS.....	675
GÁTÉR.....	677
JÁSZSZENTLÁSZLÓ.....	679
KISKUNMAJSA.....	684
KÖMPÖC.....	691
KUNSZÁLLÁS.....	692
PÁLMONOSTORA.....	699
PETŐFISZÁLLÁS.....	701
SZANK.....	704
TISZAÚJFALU.....	710
KISKUNHALASI JÁRÁS.....	713
KISKUNHALAS.....	715
BALOTASZÁLLÁS.....	747
BOROTA.....	748
HARKAKÖTÖNY.....	750
JÁNOSHALMA.....	750
KELEBIA.....	766
KÉLESHALOM.....	772
KISSZÁLLÁS.....	772
KUNFEHÉRTÓ.....	776
RÉM.....	778
TOMPA.....	779
ZSANA.....	781
NÉVMUTATÓ.....	785
RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE.....	837
IRODALOMJEGYZÉK.....	841

I.-II. kötet 1000.- Ft